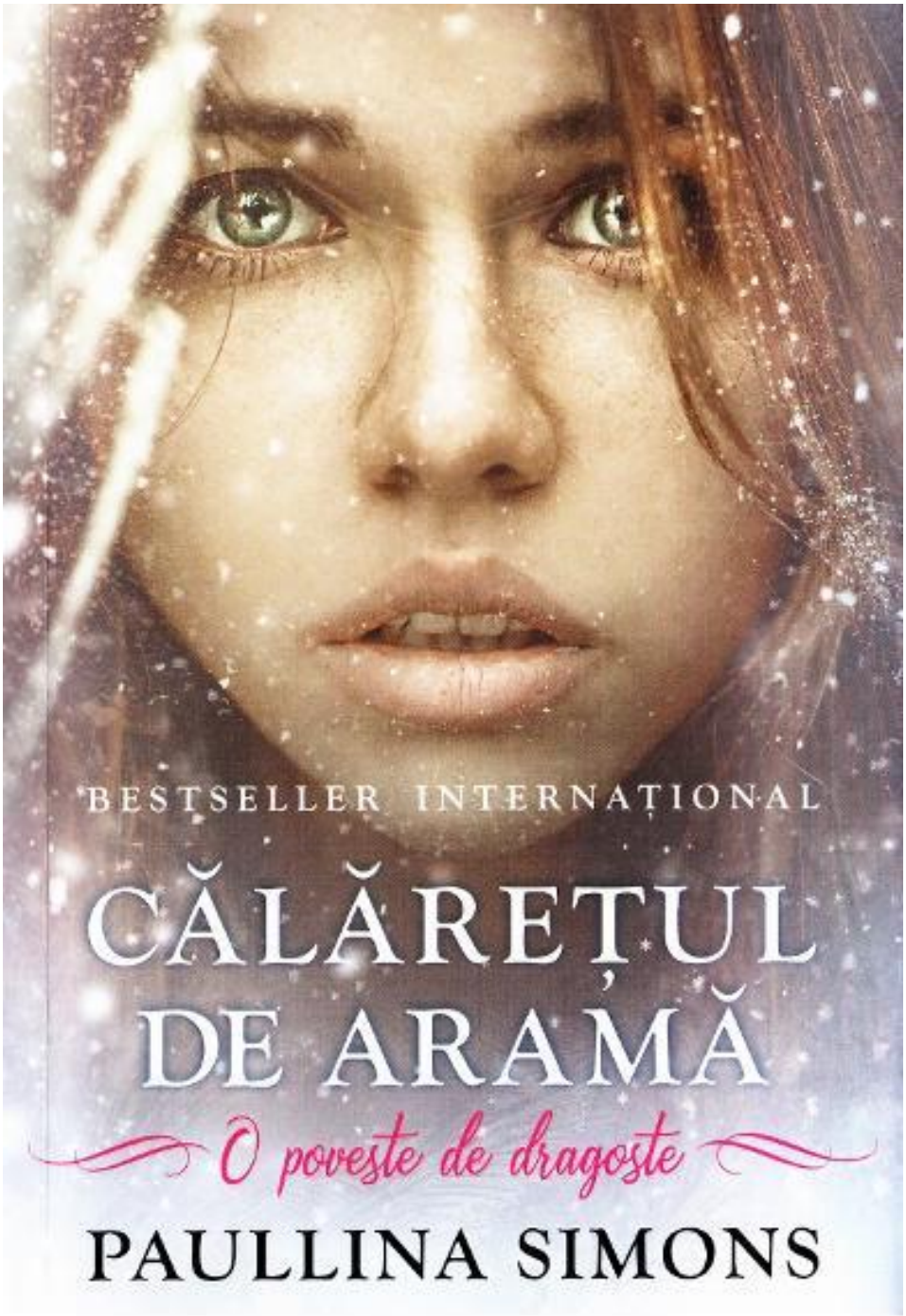
BESTSELLER INTERNAȚIONAL
CĂLĂREȚUL DE ARAMĂ
O poveste de dragoste
PAULLINA SIMONS

PAULLINA SIMONS

CĂLĂREȚUL DE ARAMĂ
Seria Tatiana și Alexander vol. 1

Traducere din limba engleză și note de Iris-Manuela Anghel
Titlul original: *The Bronze Horseman,* 2001

Editura Epica, 2018

Versiune ebook: v1.0, februarie 2021

PAULLINA SIMONS [1963] s-a născut în Sankt Petersburg și la vârsta de zece ani a emigrat în Statele Unite împreună cu familia ei.

A absolvit Științe Politice la Universitatea din Kansas și a lucrat ca jurnalistă în domeniul financiar și ca traducătoare.

Pe lângă bine-cunoscuta sa trilogie, *Călărețul de aramă,* multe dintre romanele Paullinei au dobândit popularitate internațională, ajungând pe listele celor mai bine vândute cărți în numeroase țări.

În prezent, Paullina și soțul ei locuiesc în Long Island, New York, și au patru copii, una dintre fete purtând numele eroinei din *Călărețul de aramă,* Tatiana.

Pentru bunicii mei dragi, Maria și Lev Handler, care au supraviețuit Primului Război Mondial, Revoluției Ruse și Războiului Civil Rus, au fost martorii celui de-al Doilea Război Mondial, ai asediului din Leningrad și ai evacuărilor, au îndurat foametea, epurările, perioada lui Lenin și a lui Stalin și au ajuns acum, în amurgul vieții lor, la New York, unde au reușit să îndure, fără aer condiționat, douăzeci de veri fierbinți.
Dumnezeu să vă binecuvânteze!

EPIGRAF

Într-un răgaz de tihnă așadar,
Zărim acele făr'de moarte ape
– Chiar când nu ni-s aproape –
Ce-aici ne-adus-au, și măcar
Spre ele-o clipă duhul ni-i drumar,
Pe țărmi să vadă cum se joacă prunci,
S-auză-al undei vuit – ca pe atunci…

William Wordsworth – „Odă semnelor nemuririi (Din amintirile primei copilării)" – *Antologie de poezie engleză de la începuturi până azi,* vol. II, traducere de Tudor Dorin, Biblioteca pentru toți, 1981, Editura Minerva, București.

Cartea întâi
LENINGRAD

Partea întâi
AMURGUL STRĂVEZIU

CÂMPUL LUI MARTE

1

Soarele pătrundea pe fereastră, scăldând încăperea în lumina dimineții. Tatiana Metanova își ducea somnul inocenților, somnul bucuriei fremătătoare, al nopților albe și calde din Leningrad și al serilor de iunie, învăluite în miresme de iasomie. Dar mai presus de toate, îmbătată de o poftă nebună de viață, își ducea somnul exuberant al tinereții neînfricate.

Dar somnul dulce avea să îi fie curând tulburat.

Când razele soarelui străbătură odaia și poposiră la căpătâiul Tatianei, își trase cearșaful peste cap, încercând să se ascundă de lumina zilei. Ușa camerei se deschise, iar podeaua scârțâi o dată. Era sora ei, Dașa.

Daria, Dașa, Dașenka, Dașka. Întruchiparea a tot ce îi era Tatianei mai drag.

Acum însă Tatiana ar fi vrut s-o strângă de gât. Căci Dașa încerca – și, din păcate, și reușea – să o trezească. Mâinile puternice ale Dașei o zgâlțâiau viguros, în timp de vocea ei – deși armonioasă în mod obișnuit – îi șoptea strident la ureche:

— Psst! Tania! Trezește-te! Hai, trezește-te odată!

Tatiana suspină adânc. Iar Dașa dădu cearșaful la o parte. Nicicând nu fusese mai evidentă diferența de șapte ani dintre ele decât acum, când Tatiana voia să doarmă, iar Dașa…

— Încetează! murmură Tatiana, căutând neajutorată cearșaful, pentru a-l trage la loc, peste ea. Nu vezi că dorm? Cine te crezi? Mama?

Ușa odăii se deschise din nou, iar podeaua scârțâi de două ori. Acum chiar *era* mama.

— Tania! Te-ai trezit? Scoală-te imediat din pat!

Tatiana n-ar fi putut să spună niciodată că mama ei avea o voce armonioasă. Irina Metanova nu era nicidecum o femeie blândă. Era mică de statură, gălăgioasă și avea revoltător de multă energie. Purta pe cap o basma, pentru ca părul să nu-i cadă pe față, căci, probabil, stătuse deja în genunchi și frecase baia comună, în halatul ei albastru de vară. Arăta obosită și gata să încheie ziua de duminică.

— Ce e, mama? întrebă Tatiana, fără să-și ridice capul de pe

pernă.

Părul Dașei îi atingea spatele, iar mâna îi era pe piciorul ei, apoi Dașa se aplecă deasupra ei, vrând parcă să o sărute. Tatiana simți un moment de tandrețe, însă, înainte ca sora ei să îi spună ceva, glasul strident al mamei le întrerupse.

— Scoală-te imediat! Peste câteva minute, vom asculta la radio un anunț foarte important.

— Și *tu* unde ai fost aseară? îi șopti Tatiana Dașei. Te-ai întors cu mult după ce s-a luminat de ziuă.

— Ce să fac, îi răspunse Dașa, încântată, dacă aseară zorile s-au ivit la miezul nopții? M-am întors la o oră cât se poate de decentă, continuă ea zâmbind. Dormeați cu toții.

— Zorile se ivesc la ora trei, iar tu nu erai încă acasă.

— O să-i spun tatei că am rămas blocată pe celălalt mal al râului când podurile s-au ridicat, la ora trei, spuse Dașa, după o clipă de tăcere.

— Da, așa să faci. Explică-i ce căutai pe celălalt mal al râului la ora trei dimineața! i-o întoarse Tatiana, răsucindu-se cu fața spre ea.

Dașa arăta uimitor în dimineața aceea. Avea părul castaniu-închis răvășit, fața rotundă, expresivă, cu ochii negri, ce-i trădau mereu sentimentele. Acum arătau o exasperare ce se împletea cu veselia. Tatiana se simțea și ea exasperată, deși nicidecum la fel de veselă. Voia să-și continue somnul.

Zări pentru o clipă chipul încordat al mamei.

— Ce anunț?

Mama ei strângea așternuturile de pe canapea.

— Mama! Despre ce anunț e vorba? repetă Tatiana.

— Guvernul va face un anunț peste câteva minute. Asta e tot ce știu, îi răspunse mama, pe un ton stăruitor, clătinând din cap, de parcă ar fi vrut să zică: *Ce e așa greu de înțeles?*

Tatiana se trezise fără voia ei. Un anunț. Se întâmpla rar ca muzica de la radio să fie întreruptă pentru un comunicat guvernamental.

— Poate că am invadat din nou Finlanda, se gândi ea, frecându-și ochii.

— Taci din gură! o mustră mama.

— Sau poate că ei ne-au invadat pe noi. Vor să-și recupereze granițele încă de când le-au pierdut anul trecut.

— Nu i-am invadat, o corectă Dașa. Anul trecut, noi ne-am dus să le luăm pe *ale noastre* înapoi. Cele pe care le-am pierdut în Primul Război Mondial. Și n-ar trebui să mai tragi cu urechea la discuțiile adulților.

— Nu ne-am pierdut frontierele, ripostă Tatiana. Tovarășul Lenin le-a cedat de bunăvoie. Așa că asta nu se pune.

— Tania, nu suntem în război cu Finlanda. Ridică-te acum din pat!

Însă Tatiana refuză să se supună.

— Atunci cu Letonia? Lituania? Belarus? Nu ne-am înfruptat și din ele după pactul Hitler-Stalin?

— Tatiana Georgievna! Încetează!

Mama ei îi pronunța ambele nume ori de câte ori voia să îi dea de înțeles că nu îi ardea de glume.

Tatiana se prefăcu serioasă.

— Cea mai rămas atunci? Avem deja jumătate din Polonia.

— Am spus să încetezi! strigă mama. Gata cu jocurile tale! Coboară din pat! Daria Georgievna, dă-o jos pe sora ta din pat!

Dașa nu se urni.

Mama lor ieși bombănind din cameră.

Întorcându-se iute spre Tatiana, Dașa îi șopti pe un ton conspirativ:

— Vreau să-ți spun ceva.

— Ceva frumos? întrebă Tatiana, din cale-afară de curioasă.

Dașa era extrem de discretă când venea vorba despre viața ei de adult. Tatiana se ridică imediat în capul oaselor.

— Ceva extraordinar! îi răspunse Dașa. M-am îndrăgostit!

Tatiana își dădu ochii peste cap și se prăbuși din nou în pat.

— Încetează! îi spuse Dașa, sărind peste ea. Vorbesc cât se poate de serios, Tania.

— Da, bine. L-ai cunoscut cumva ieri când s-au ridicat podurile? îi zâmbi ea.

— Ieri ne-am întâlnit pentru a treia oară.

Tatiana clătină din cap, cu ochii ațintiți asupra Dașei, a cărei veselie era molipsitoare.

— Acum poți să te dai jos de pe mine?

— Nu, nu pot, îi răspunse sora ei gâdilând-o. Nu mă dau la o parte până nu-mi spui: „Mă bucur, Dașa".

— De ce ți-aș spune asta? exclamă Tatiana râzând. Chiar nu mă bucur. Termină odată! De ce-ar trebui să mă bucur? *Eu* nu sunt îndrăgostită. Oprește-te!

Mama intră din nou în cameră, aducând șase cești pe o tavă rotundă și un *samovar* din argint – un vas, tip urnă, prevăzut cu un încălzitor în care se fierbe apa pentru ceai.

— Potoliți-vă amândouă! M-ați auzit?

— Da, mama, îi răspunse Dașa, gâdilând-o pe Tatiana pentru ultima oară.

— Au! țipă ea cât putu de tare. Mama, cred că mi-a rupt coastele.

— Vă rup eu pe amândouă, într-un minut. Sunteți prea mari pentru jocurile astea!

Dașa scoase limba la Tatiana.

— Foarte matur din partea ta, remarcă ea. Mamușca nu știe că ai doar doi ani.

Dașa continuă să-și țină limba afară din gură. Tatiana i-o prinse între degete. Dașa începu să țipe. Iar Tatiana îi dădu drumul.

— Ce v-am spus eu vouă?! strigă mama.

— Așteaptă să-l cunoști! îi șopti Dașa la ureche Taniei. N-ai întâlnit în viața ta un bărbat mai chipeș decât el.

— Vrei să spui că arată mai bine decât Serghei, băiatul ăla cu care m-ai torturat? Nu ziceai că el *era* cel mai arătos din lume?

— Termină! îi spuse Dașa printre dinți, lovind-o peste picior.

— Firește, îi zâmbi Tatiana. Și asta nu se întâmpla, oare, chiar săptămâna trecută?

— N-o să înțelegi niciodată, pentru că tu ești încă un copil încăpățânat, ripostă Dașa, lovind-o din nou.

Mama începu să țipe. Iar fetele încetară.

Tatăl Tatianei, Georgi Vasilievici Metanov, intră atunci în odaie. Un bărbat scund, de vreo patruzeci și ceva de ani, cu părul negru, des și murdar, care abia acum începea să încărunțească. Dașa îi moștenise buclele rebele. Tata trecu prin

fața patului și îi aruncă Tatianei, învelită încă în așternuturi, o privire goală.

— S-a făcut de prânz, Tania. Scoală-te. Altfel o să avem necazuri. În două minute vreau să fii îmbrăcată.

— Asta nu e greu, îi răspunse Tatiana, sărind în pat și arătându-le părinților și surorii ei că încă era îmbrăcată cu fusta și bluza pe care le purtase cu o zi în urmă.

Dașa și mama clătinară din cap; mama schiță un zâmbet vag.

Tata își ațintи privirea spre fereastră.

— Ce-o să facem cu ea, Irina?

„Nimic", își spuse Tatiana în gând. „Nimic, atât timp cât tata se uită în altă parte."

— Trebuie să mă căsătoresc, spuse Dașa, fără să se ridice din pat. Ca să pot avea, în sfârșit, propria cameră în care să mă îmbrac.

— Glumești, îi răspunse Tatiana, sărind în pat. O să rămâi tot aici, cu soțul tău. O să dormim toți trei într-un pat, cu Pașa la picioarele noastre. Romantic, nu-i așa?

— Nu te mărita, Dașenka! îi spuse absentă mama ei. De data asta, Tania are dreptate. Nu avem loc și pentru el.

Tata nu spuse nimic și dădu drumul la radio.

Odaia lor lungă și îngustă avea un singur pat, unde dormeau Tatiana și Dașa, o canapea pe care o împărțeau părinții lor și un pat de campanie din metal, unde dormea Pașa, fratele geamăn al Tatianei. Acesta era așezat la picioarele patului surorilor lui, astfel că Pașa se autoporeclea cățelușul lor credincios.

Bunicii Tatianei, babușka și deda[1], locuiau într-o odaie alăturată, legată de a lor printr-un hol mic. Dacă se întorcea târziu acasă, Dașa mai dormea uneori pe canapeaua micuță de pe hol, ca să nu își deranjeze părinții și să evite astfel necazurile pe care le-ar fi avut a doua zi. Canapeaua avea doar un metru și jumătate lungime, fiind mult mai potrivită pentru Tatiana, de vreme ce sora ei nu era cu mult mai înaltă. Dar Tatiana nu era nevoită să doarmă pe hol, deoarece rareori se întâmpla să se întoarcă acasă târziu, pe când Dașa era exact pe dos.

— Unde e Pașa? întrebă Tatiana.

— Își termină micul dejun, îi răspunse mama, foindu-se prin

odaie.

În timp ce tatăl lor stătea pe canapeaua veche, neclintit ca o stâncă, mama lor se agita de colo colo, adunând pachete goale de țigări, așezând cărțile pe raft și ștergând măsuța cu mâna. Tatiana rămăsese în picioare pe pat. Iar Dașa stătea jos.

Membrii familiei Metanov erau norocoși – aveau două odăi și o porțiune separată din holul comun. Cu șase ani în urmă, construiseră în capătul coridorului o ușă care îi despărțea practic de restul „vecinilor". Era ca și cum aveau propriul apartament. Cei din familia Iglenko, ce numărau șase suflete, erau obligați să doarmă cu toții într-o singură încăpere, fără un hol despărțitor. Ăsta da ghinion!

Soarele pătrundea prin perdelele albe, ce fluturau în bătaia vântului.

Tatiana știa că numai pentru o clipă efemeră avea să se bucure de posibilitățile acelei zile frumoase. Într-un moment avea să dispară. Și într-un moment dispăru. Cu toate acestea… soarele ce scălda încăperea în lumină, zgomotul îndepărtat al autobuzelor ce răzbătea prin fereastra deschisă, adierea blândă a vântului, asta îi plăcea Tatianei în zilele de duminică: începutul.

Pașa intră în cameră împreună cu deda și babușka. În ciuda faptului că era fratele geamăn al Tatianei, nu semăna deloc cu ea. Era un băiat bine făcut, cu părul negru, o versiune mai tânără a tatălui lor. O salută pe Tatiana cu un gest ușor din cap și îi șopti:

— Ce păr frumos ai!

Tatiana scoase limba la el. Nu apucase încă să se pieptene și să-și lege părul.

Pașa se așeză pe patul lui pliant, iar babușka se cuibări lângă el. Pentru că era cea mai înaltă dintre membrii familiei Metanov, o respectau cu toții și îi cereau sfatul în toate privințele, cu excepția problemelor de moralitate, pentru care apelau la deda. Babușka era o femeie cu părul argintiu și o statură impunătoare, care spunea întotdeauna lucrurilor pe nume. Deda era un om modest și cumsecade. El se așeză pe canapea, lângă tata, apoi murmură:

— E ceva important, fiule.

Tata dădu îngrijorat din cap.

Mama își continuă neliniștită curățenia.

Tatiana o privea pe babușka cum îl mângâia pe Pașa pe spate.

— Pașa, i se adresă în șoaptă, mergând în patru labe spre marginea patului și trăgând de fratele ei. Nu vrei să mergem mai târziu în Grădinile Tauride? O să te înving și o să câștig războiul.

— N-ai decât să visezi cât vrei, îi răspunse Pașa. Nu o să mă înfrângi niciodată.

La radio începură să se audă o serie de pârâituri. Era ora 12:30, în ziua de 22 iunie 1941.

— Tania, taci din gură și stai jos! îi ordonă tatăl ei. Trebuie să înceapă. Irina, așază-te și tu!

Tovarășul Viaceslav Molotov, ministrul de Externe al lui Iosif Stalin, luă cuvântul:

„Bărbați și femei, cetățeni ai Uniunii Sovietice, guvernul și conducătorul țării, tovarășul Stalin, m-au desemnat să vă aduc la cunoștință următorul comunicat: La ora patru dimineața, fără o declarație de război și fără solicitarea vreunei pretenții la adresa Uniunii Sovietice, trupele germane ne-au atacat țara, ne-au atacat frontiera în mai multe locuri și au bombardat aerian orașele Jîtomîr, Kiev, Sevastopol, Kaunas și alte localități. Atacul s-a produs în ciuda pactului de neagresiune dintre Uniunea Sovietică și Germania, deși țara noastră a respectat cu strictețe toți termenii acestuia. Am fost atacați, deși pe toată perioada pactului guvernul german nu a acuzat niciodată URSS-ul că nu și-ar fi respectat obligațiile…

Guvernul apelează, așadar, la ajutorul vostru, femei și bărbați, cetățeni ai Uniunii Sovietice, rugându-vă să vă adunați și mai strâns în jurul gloriosului Partid Bolșevic, al guvernului sovietic și al marelui nostru conducător, tovarășul Stalin. Cauza noastră este justă. Inamicul va fi zdrobit. Victoria va fi a noastră.”

Radioul amuți, iar familia Metanov rămase încremenită într-o

tăcere apăsătoare.

— O, Doamne! exclamă, în cele din urmă, tata, privindu-l stăruitor pe Pașa.

— Trebuie să ne scoatem imediat banii de la bancă, spuse mama.

— Nu din nou evacuare, interveni babușka Anna. Oare putem să trecem iar prin asta și să supraviețuim? E aproape mai bine să rămânem în oraș.

— Aș mai reuși, oare, să obțin un post de dascăl pe timpul evacuării? se întrebă și deda. Am aproape șaizeci și patru de ani. E timpul să mor, nu să mă mut în altă parte.

— Dar garnizoana din Leningrad nu pleacă în război, nu-i așa? întrebă Dașa. Războiul vine la garnizoana din Leningrad?

— Război, Tania, ai auzit? strigă Pașa. O să mă înrolez. Și o să lupt pentru Mama Rusia.

Înainte ca Tatiana să apuce să-i răspundă – ceea ce însemna să își manifeste zgomotos entuziasmul – tatăl ei sări de pe canapea și începu să țipe, adresându-i-se numai lui Pașa:

— Unde ți-e capul? Cine crezi că o să te ia pe tine?

— Fii serios, papoșka[2]! îi zise Pașa zâmbind. În război e întotdeauna nevoie de bărbați buni.

— Da, așa e. De bărbați buni, nu de copii, îi răspunse tăios tata, așezându-se în genunchi pe podea și uitându-se sub patul Tatianei și al Dașei.

— Război, de ce? Nu e cu putință, spuse Tatiana încet. Tovarășul Stalin n-a încheiat un tratat de pace?

— Tania, e cât se poate de adevărat, îi răspunse mama, turnând ceai. E cât se poate de adevărat.

— O să ne… *evacueze*? întrebă Tatiana, încercând să-și ascundă încântarea din glas.

Tata scoase de sub pat un geamantan vechi și ponosit.

— Atât de repede?

Deda și babușka îi povestiseră despre vremurile zbuciumate din perioada revoluției de la 1917, când fuseseră nevoiți să se stabilească într-un sat aflat la vest de Munții Ural, al cărui nume Tatiana nu și-l amintea niciodată. Cum așteptaseră trenul cu toate lucrurile lor, cum se îngrămădiseră și traversaseră Volga

cu barjele…

Ideea de schimbare o fascina pe Tatiana. Necunoscutul îi îmbăta gândurile. Fusese o singură dată la Moscova pe când avea opt ani – merita oare s-o pună la socoteală? Moscova nu era un loc exotic. Nu se asemăna cu Africa sau cu America. Nu se asemăna nici măcar cu Munții Ural. Era doar Moscova. În afară de Piața Roșie, nu mai avea alte atracții.

Merseseră în familie, de vreo câteva ori, să viziteze Țarskoe Selo și Peterhof. Bolșevicii transformaseră palatele de vară ale țarilor în muzee grandioase, înconjurate de peisaje de vis. Când Tatiana străbătea holurile palatului Peterhof, pășind cu grijă pe marmura rece, îi venea greu să creadă că *acolo,* cândva, locuiseră oameni.

Dar apoi familia se întorsese la Leningrad, în cele două cămăruțe din clădirea de pe Soviet Cinci, unde, înainte de a ajunge în camera ei, Tatiana trebuia să treacă pe lângă cei șase membri ai familiei Iglenko, care locuiau în cămăruța de la capătul holului, cu ușile deschise.

Pe când avea trei ani, Tatiana petrecuse, împreună cu părinții și frații ei, o vacanță în peninsula Crimeea, locul care în această dimineață fusese atacat de nemți. Singurele amintiri pe care Tatiana le mai păstra de atunci erau mormolocii pe care îi văzuse într-un iaz mic, cortul în care dormise învelită într-o pătură și cartoful crud pe care îl mâncase – primul și ultimul, de altfel. Își amintea vag mirosul apei sărate. În apa rece de aprilie a Mării Negre, Tatiana simțise pentru prima și ultima dată în viața ei o meduză, ce străbătuse valurile, pe lângă trupușorul ei gol, și o făcuse să țipe, cuprinsă deopotrivă de spaimă și încântare.

Gândul evacuării făcea ca stomacul Tatianei să se strângă de emoție. Născută în 1924, anul morții lui Lenin, *după* revoluție, *după* perioada foametei și *după* războiul civil, Tatiana văzuse lumina zilei *după* ce trecuseră cele mai agitate vremuri, dar înainte de a veni timpuri mai bune. Se născuse undeva între.

— Taneșka, la ce te gândești? o întrebă deda, ridicându-și spre ea ochii negri, de parcă ar fi vrut să-i deslușească tainele sufletului.

— La nimic, îi răspunse ea, încercând să afișeze pe chip o expresie calmă.

— Ce se petrece în căpșorul ăla al tău? A izbucnit războiul, înțelegi?

— Înțeleg.

— Am impresia că nu e deloc așa, îi răspunse deda, apoi păstră o clipă de tăcere. Viața pe care ai dus-o până acum s-a sfârșit. Ține minte ce-ți spun! De acum înainte nimic nu va mai fi cum ți-ai imaginat.

— Exact! exclamă Pașa. Îi vom învinge pe nemți și îi vom trimite înapoi în iad, acolo unde le e locul.

Îi zâmbi apoi Tatianei, care îi dărui și ea un surâs.

Părinții lor rămaseră tăcuți.

— Da, spuse apoi tata. Și pe urmă?

Babușka veni și se așeză pe canapea, lângă deda. Punându-și mâna imensă peste a lui, își țuguie buzele și încuviință din cap, într-un mod care îi dădu Tatianei de înțeles că babușka știa anumite lucruri pe care le ținea pentru ea. Și deda le cunoștea, dar, indiferent ce știau, nimic nu se putea compara cu zbuciumul sufletesc al Tatianei. „Dar nu e nicio problemă", își spuse ea în gând. „Nu au cum să înțeleagă. Căci ei nu sunt tineri."

— Ce faci, Georgi Vasilievici? rupse mama tăcerea ce se așternuse în cameră.

— Prea mulți copii, Irina Fedorovna. Sunt prea mulți copii pentru care îmi fac griji, îi răspunse el, cu tristețe în glas, luptându-se cu geamantanul lui Pașa.

— Chiar așa, tată? interveni Tatiana. Și pentru care dintre copiii tăi ai vrea să nu-ți mai faci griji?

Fără să-i răspundă, tata se îndreptă spre dulapul de haine pe care îl împărțeau cu toții și, deschizând sertarele lui Pașa, scoase la întâmplare straiele băiatului și i le aruncă în geamantan.

— Îl trimit cât mai departe de aici, Irina. Îl trimit în tabăra din Tolmacevo. Ar fi plecat oricum săptămâna viitoare împreună cu Volodia Iglenko. O să ajungă ceva mai devreme. Tot cu Volodia. Nina se va bucura să-i vadă plecați cu o săptămână mai devreme. Stai liniștită! Totul va fi bine.

— Tolmacevo? O să fie în siguranță acolo? Ești sigur?

— Categoric, îi răspunse tata.

— Categoric nu, se împotrivi Pașa. A început războiul, tată! Nu mă duc în nicio tabără. Vreau să mă înrolez în armată.

„Bravo, Pașa", gândi Tatiana. Dar când tatăl lor se răsuci pe călcâie și îl săgetă cu privirea pe fratele ei, Tatiana înțelese totul.

Apucându-l pe Pașa de umeri, tata îl scutură cu putere.

— Ce tot spui? urlă el. Ți-ai pierdut mințile? Cum *să te înrolezi?*

Pașa se luptă în zadar să se elibereze din strânsoarea tatălui său.

Dar acesta refuză să-i dea drumul.

— Tată, lasă-mă în pace!

— Pavel, ești fiul meu și o să mă asculți! Mai întâi, vei pleca din Leningrad. Apoi vom mai discuta despre înrolarea în armată. Deocamdată trebuie să prindem trenul.

Scena, ce se petrecea într-o cămăruță înțesată de oameni, părea cumplit de stânjenitoare și umilitoare. Tatiana ar fi vrut să se ascundă, dar nu avea unde. În față se aflau bunicii ei, în spate stătea Dașa, iar în stânga erau părinții și fratele ei. Își lăsă capul în jos și închise ochii. Își imagină că stătea întinsă pe spate, pe un câmp plin de flori, și mânca trifoi dulce. Nu se mai afla nimeni prin preajmă.

Cum de se schimbase totul în doar câteva clipe?

Deschise ochii și clipi. O secundă. Clipi din nou. Mai trecu o secundă.

Cu câteva secunde în urmă, dormea.

Cu câteva secunde în urmă, vorbea Molotov.

Cu câteva secunde în urmă, deborda de energie.

Cu câteva secunde în urmă, vorbea tata.

Și acum Pașa pleca. Mai clipi de trei ori.

Deda și babușka păstrau, ca de obicei, o tăcere diplomatică. Deda – Dumnezeu să-l aibă în pază! – nu pierdea niciodată ocazia de a tăcea chitic. Babușka, pe de altă parte, nu pierdea niciodată ocazia de a spune tot ce-i trecea prin minte. În acel moment însă, se hotărâse să-i calce pe urme. Poate că de vină era mâna cu care deda îi strângea piciorul de fiecare dată când

deschidea gura să vorbească. Dar, indiferent de motive, babușka nu scoase niciun cuvânt.

— Tată, e o nebunie ce vrei să faci, interveni Dașa, ridicându-se în picioare, fără să se teamă de mânia tatălui lor și nici de perspectiva îndepărtată a războiului. De ce vrei să-l trimiți de aici? Nemții nu s-au apropiat de Leningrad. Doar ai auzit ce-a spus tovarășul Molotov. Sunt în Crimeea. Iar asta înseamnă mii de kilometri depărtare.

— Taci din gură, Dașenka! o repezi tatăl ei. Nu știi nimic despre nemți.

— Dar nu sunt aici, tată, repetă Dașa, cu vocea ei puternică, ce nu lăsa loc de contradicții.

Tatiana și-ar fi dorit să fie și ea la fel de convingătoare ca Dașa. Dar glasul ei era stins ca un ecou, de parcă îi lipsea un anumit hormon feminin. Și nu era departe de adevăr. Căci îi venise ciclul abia anul trecut și nici nu avea lunar. Ci mai degrabă sezonier. Îi venise în iarnă, apoi, pentru că nu îi plăcuse, probabil, anotimpul, mai apăruse abia în toamnă. Iar în toamnă nu păruse să se mai oprească. De atunci îi mai venise doar de două ori. Poate dacă ar fi avut un ciclu regulat, glasul Tatianei ar fi căpătat aceleași tonalități răsunătoare ca vocea Dașei. Ai fi putut să fixezi ceasul după ciclul surorii ei.

— Daria! N-am de gând să mă cert cu *tine* pe această temă! țipă tatăl ei. Fratele tău nu poate să rămână în Leningrad. Pașa, îmbracă-te! Pune-ți niște pantaloni și o cămașă elegantă!

— Tata, te rog!

— Ți-am spus să te îmbraci, Pașa! Nu avem timp de pierdut. Taberele de copii se vor umple în mai puțin de o oră și nu voi mai reuși să te înscriu și pe tine.

Poate că nu fusese o idee prea bună să-i spună acest lucru lui Pașa, căci nicicând nu-l mai văzuse Tatiana pe fratele ei mișcându-se atât de lent. Pierdu mai bine de zece minute căutând singura cămașă elegantă pe care o avea. Își feriră cu toții privirile în timp ce Pașa se îmbrăca. Tatiana închise din nou ochii, căutându-și pajiștea imaginară, învăluită în parfumul ademenitor al verii presărat cu arome de cireșe albe și urzici. Voia să mănânce niște afine. Realiză atunci că îi era puțin foame.

Deschise ochii și privi de jur-împrejur prin odaie.

— Nu vreau să plec, se văicărea Pașa.

— Doar pentru scurt timp, fiule, îi răspunse tata. Este o măsură de precauție. Vei fi în siguranță în tabără, ferit de primejdii. Vei sta acolo cam o lună, ca să vedem cum evoluează lucrurile cu războiul. Apoi te vei întoarce acasă, iar dacă se va pune problema evacuării, te vom scoate din oraș, împreună cu surorile tale.

Da! Asta voia Tatiana să audă.

— Georg! îl strigă deda cu glas stins. Georg!

— Da, papoșka, îi răspunse cuviincios tatăl Tatianei.

Nimeni nu-l iubea pe deda mai mult decât fiul său, nici măcar Tatiana.

— Georg, nu o să poți să împiedici recrutarea băiatului. Nu ai cum să faci asta.

— Ba da, o să pot. Nu are decât șaptesprezece ani.

— Exact, șaptesprezece ani, sublinie deda, clătinându-și capul cărunt. Îl vor lua.

Pe chipul tatălui lor trecu, preț de o clipă, umbra unei temeri cumplite, însă dispăru numaidecât.

— Nu-l vor lua, papoșka, răspunse tata cu glas răgușit. Nici nu înțeleg la ce te referi.

Nu putea să exprime în cuvinte gândurile care-i treceau prin minte: *Tăceți cu toții și lăsați-mă să-mi salvez fiul așa cum știu eu!* Deda se rezemă de pernele de pe canapea.

Făcându-i-se milă de tatăl ei și vrând să-i fie de ajutor, Tatiana începu să spună:

— Încă nu am…

Dar mama o întrerupse:

— Pașenka, ia și un pulover cu tine, dragul meu.

— Nu iau niciun pulover, mama! ripostă el. Suntem în toiul verii!

— Dar acum două săptămâni a dat înghețul.

— Și acum a venit căldura. Nu îl iau.

— Ascult-o pe mama ta, Pavel! îl sfătui tata. Nopțile vor fi reci în Tolmacevo. Ia ceva mai gros cu tine.

Pașa oftă din rărunchi, îndărătnic, dar luă puloverul și îl

aruncă în geamantan. Tata îl închise și apoi îl încuie.

— Ascultați-mă cu toții. Iată care este planul meu.

— Ce plan? îl întrerupse Tatiana, ușor frustrată. Sper că planul tău presupune să și mâncăm ceva, deoarece…

— Știu prea bine motivul, o repezi tata. Acum taci și ascultă-mă! Toate astea te privesc și pe tine, continuă el, apoi începu să le explice exact ce avea fiecare de făcut.

Tatiana se trânti la loc în pat. Dacă nu urmau să fie evacuați în clipa aceea, nu mai voia să audă nimic.

Pașa pleca în fiecare vară în tabăra de băieți din Tolmacevo, Luga sau Gatcina. El prefera Luga, pentru că râul de acolo era perfect pentru înot. Tatiana prefera și ea ca Pașa să meargă în Luga, deoarece se afla aproape de casa lor de vacanță – *dacha* –, lucru care îi permitea să-l viziteze mai des. Tabăra din Luga era situată la doar cinci kilometri de *dacha* lor, dacă o luai chiar prin mijlocul pădurii. Tolmacevo, pe de altă parte, se afla la douăzeci de kilometri de Luga, iar supraveghetorii taberei de acolo aveau reguli stricte și te obligau să te trezești la răsăritul soarelui. Pașa spunea că era cam la fel ca în armată. „Acum ar fi ca și cum s-ar înrola", își spuse ea în gând, fără să-l mai asculte pe tatăl ei.

Dașa o ciupi cu putere de picior.

— Au! țipă ea cât putu de tare, în speranța că sora ei avea să fie pedepsită pentru fapta sa.

Dar nimănui nu îi păsa. Nimeni nu spunea nimic. Nici nu se uitau la ea. Toate privirile erau ațintite asupra lui Pașa, care stătea stângaci în mijlocul camerei, îmbrăcat în pantalonii lui cafenii și cămașa bej, ponosită. Era ca un boboc ajuns la capătul adolescenței, gata să-și deschidă petalele. Un boboc iubit de toți. Iar el știa asta.

Era copilul preferat, nepotul preferat și fratele preferat.

Și asta pentru că era singurul băiat al familiei.

Tatiana se ridică din pat și se duse lângă Pașa.

— Nu mai fi trist! îl îmbărbătă ea, luându-l în brațe. Ești atât de norocos! Te duci în tabără. Eu nu merg nicăieri.

El se îndepărtă ușor de ea, dar foarte puțin; nu pentru că se simțea stânjenit de îmbrățișarea ei —Tatiana o știa prea bine –, ci pentru că nu se considera norocos. Știa că fratele ei își dorea mai

mult decât orice pe lume să devină soldat. Nu voia să plece într-o tabără prostească.

— Pașa, i se adresă ea veselă, mai întâi trebuie să câștigi războiul *cu mine* și abia *pe urmă* te poți înrola în armată ca să te lupți cu nemții.

— Taci din gură, Tania! îi răspunse Pașa.

— Taci din gură, Tania, repetă și tata.

— Tata, continuă Tatiana, pot să-mi fac și *eu* bagajul? Vreau și *eu* în tabără.

— Ești gata, Pașa? Hai să mergem, zise tata, fără să-i mai răspundă Tatianei.

Căci *nu existau* tabere pentru fete.

— Hai să-ți spun o glumă, dragă Pașa! insistă Tatiana, fără să se dea bătută în fața cârcotelilor fratelui ei.

— Nu vreau să aud glumele tale nesărate, dragă Tania.

— Dar asta o să-ți placă.

— Oare de ce mă îndoiesc?

— Tatiana! Nu avem timp de glume, se răsti tata.

— Georg, lasă fata să vorbească! interveni deda în favoarea Tatianei.

Mulțumindu-i din cap bunicului ei, Tatiana își începu anecdota:

— Un soldat este condus în fața plutonului de execuție. „Ce vreme urâtă avem astăzi!" le spune el escortelor sale. „Ia te uită cine se plânge!" îi răspund aceștia. *„Noi* trebuie să ne și întoarcem."

Nimeni nu se clinti. Nimeni nu schiță vreun zâmbet.

Pașa ridică din sprâncene, o ciupi ușor și îi șopti la ureche:

— Bravo, Tania!

Ea oftă adânc. „Într-o zi", își spuse ea în gând, „spiritualitatea mea va fi apreciată, dar nu astăzi".

2

— Tatiana, nu are rost să vă luați rămas-bun. O să-l revezi pe fratele tău peste o lună. Coboară și deschide-ne ușa din față. Pe mama ta o supără spatele, îi spuse tata în timp ce se pregăteau să transporte bagajele și gențile cu mâncare ale lui Pașa pentru tabără.

— Bine, tata.

Apartamentul semăna cu un vagon de tren – avea un coridor lung, mărginit de nouă camere. Erau două bucătării – una în fața apartamentului, iar cealaltă în spate. Băile și toaletele erau anexate de bucătării. În cele nouă camere locuiau douăzeci și cinci de suflete. Cu cinci ani în urmă, fuseseră treizeci și trei de oameni în apartament, dar opt dintre ei fie se mutaseră, fie muriseră, fie…

Familia Tatianei locuia în spate. Era mult mai bine să locuiești în spate. Bucătăria era mai mare decât cea din față și avea trepte ce duceau pe acoperiș și în curtea interioară. Tatiana prefera scările din spate, pentru că astfel nu mai era nevoită să treacă prin fața camerei lui Slavin cel nebun.

Bucătăria din spate avea un cuptor mai mare și o baie mai mare decât cea din față. Și doar trei familii le foloseau împreună cu membrii familiei Metanov – familia Petrov, familia Sarkov și Slavin cel nebun, care nu gătea și nu se spăla niciodată.

Slavin nu se afla pe hol în clipa aceea. Foarte bine!

În timp ce străbătea coridorul spre ușa din față, trecu pe lângă telefonul pe care îl foloseau cu toții. Acolo îl văzu pe Piotr Petrov. Cât de norocoși erau, își spuse Tatiana în gând, pentru că telefonul lor mergea. Marina, verișoara Tatianei, locuia într-un apartament unde telefonul era mereu stricat, din cauza cablurilor defecte. Era greu să ia legătura cu ea dacă nu îi scria scrisori sau nu se ducea personal să o vadă, lucru pe care nu reușea să îl facă prea des, deoarece Marina locuia în cealaltă parte a orașului, peste râul Neva.

În timp ce se apropia de Piotr, Tatiana observă că acesta era extrem de agitat. Aștepta, evident, o legătură. Deși cablul telefonului era prea scurt pentru a-i permite să se plimbe de

colo colo, reușea să se agite stând pe loc. Piotr obținu legătura exact atunci când Tatiana trecea pe lângă el pe coridorul îngust. Ea înțelese asta, deoarece îl auzi țipând în receptor:

— Luba! Tu ești? Tu ești, Luba?

Țipătul său fusese atât de puternic și de neașteptat, încât Tatiana tresări speriată și se lovi de perete. Când își reveni, trecu iute pe lângă el, apoi încetini pasul ca să-i audă spusele.

— Luba, mă auzi? Legătura e proastă. Toată lumea încearcă să prindă fir. Luba, întoarce-te la Leningrad! M-ai auzit? A început războiul. Ia cu tine ce poți, lasă restul acolo și urcă-te în primul tren. Luba! Nu, nu într-o oră, nu mâine! *Acum!* Ai înțeles? Vino imediat!

Apoi, după o pauză:

— Nu te mai gândi la lucruri, ți-am zis! Mă asculți, femeie?

Întorcându-și capul, Tatiana zări o parte din spatele încordat al lui Piotr.

— Tatiana! tata o străfulgera cu o privire ce părea să-i spună: *Dacă nu vii acum…*

Dar Tatiana mai zăbovi puțin, ca să asculte mai mult.

— Tatiana Geogievna! o strigă din nou tatăl ei. Vino să ne ajuți!

La fel ca mama ei, și tata îi rostea numele complet numai atunci când voia să-i dea de înțeles că era vorba despre o problemă serioasă. Tatiana grăbi pasul, gândindu-se la Piotr Petrov și întrebându-se de ce fratele ei nu putea să deschidă singur ușa de la intrare.

Volodia Iglenko, care era de aceeași vârstă cu Pașa și îl însoțea în tabăra din Tolmacevo, cobora treptele împreună cu familia Metanov, cărându-și valiza și deschizându-și singur ușa. Mai avea încă trei frați. Era *nevoit* să se descurce singur.

— Pașa, hai să-ți arăt, îi spuse blând Tatiana. Așa se face: pui mâna pe clanță și apeși. Ușa se deschide. Și ieși afară. Apoi se închide în urma ta. Hai să vedem dacă te descurci.

— Tania, deschide odată ușa aia, îi răspunse Pașa. Nu vezi că trebuie să-mi car geamantanul?

Afară, pe stradă, preț de câteva clipe rămaseră toți încremeniți.

— Tania, îi ordonă tata. Ia cele o sută cincizeci de ruble pe care ți le-am dat și du-te să cumperi mâncare! Dar nu pierde vremea, cum faci de obicei. Du-te imediat! Ai înțeles?

— Am înțeles, tata. Mă duc imediat.

— Te bagi înapoi în pat, îi șopti Pașa, pufnind în râs.

— Haideți, ar fi bine să plecăm, interveni mama.

— Da, încuviință și tata. Hai să mergem, Pașa.

— Pe curând! îi spuse Tatiana, lovindu-l peste braț.

El mormăi nemulțumit și o trase de păr.

— Leagă-ți părul înainte să pleci de acasă, o sfătui Pașa. O să sperii trecătorii.

— Mai taci din gură! i-o întoarse Tatiana, fără urmă de ranchiună. Altfel mă tund.

— Bine, hai să plecăm acum! zise tata, trăgând de Pașa.

Tatiana își luă la revedere de la Volodia, îi făcu mamei cu mâna, mai aruncă o ultimă privire spre spatele lui Pașa, care își urma părinții fără tragere de inimă, după care se întoarse la etaj.

Deda și babușka se pregăteau să plece cu Dașa. Mergeau la bancă pentru a-și retrage economiile.

Tatiana rămase singură.

Răsuflă ușurată și se trânti pe pat.

Tatiana știa că venise prea târziu pe lume. Și ea, și Pașa. Ar fi trebuit să se nască în 1917, ca Dașa. După sora ei, părinții lor mai avuseseră și alți copii, dar nu pentru mult timp: doi frați, unul născut în 1919, iar celălalt în 1921, fuseseră răpuși de tifos. O fetiță, născută în 1922, murise de scarlatină în 1923. Apoi, în 1924, în vreme ce Lenin își dădea ultima suflare și Noul Plan Economic – o revenire efemeră la libera inițiativă – se sfârșea, iar Stalin își consolida poziția politică în prezidiu cu ajutorul plutonului de execuție, Pașa și Tatiana veniseră pe lume la o diferență de șapte minute, când Irina Fedorovna avea douăzeci și cinci de ani și deja era secătuită de puteri. Cei doi soți își doriseră băiatul, pe Pașa, însă apariția Tatianei îi luase cu totul prin surprindere. Nimeni nu avea gemeni. Cine avea gemeni? Aproape că nimeni nu auzise vreodată de gemeni. Și nu aveau loc pentru ea. Ea și Pașa fuseseră nevoiți să împartă același pătuț în primii trei ani de viață. Iar după aceea Tatiana dormise cu

Dașa.

Totuși, prezența ei ocupa un loc foarte valoros în pat. Dașa nu se putea căsători pentru că Tatiana folosea locul în care ar fi trebuit să doarmă soțul ei. Și nu pierdea niciodată ocazia de a-i reproșa acest lucru: „Din cauza ta o să mor fată bătrână". La care Tatiana riposta imediat: „Sper s-o faci cât mai curând. Ca eu să mă pot căsători și să dorm lângă soțul meu".

După ce absolvise școala, luna trecută, Tatiana se angajase, ca să nu mai trebuiască să petreacă încă o vară lungă la Luga, citind, vâslind sau jucându-se cu copiii pe ulițele prăfuite. Toate verile copilăriei și le petrecuse la *dacha* lor din Luga sau în apropierea lacului Ilmen din Novgorod, unde părinții Marinei, verișoara sa, aveau și ei o *dacha.*

În trecut, Tatiana aștepta cu nerăbdare să mănânce castraveți în iunie, roșii în iulie și poate niște zmeură în august, să culeagă ciuperci și afine și să pescuiască pe râu. Toate – niște plăceri atât de mici! Dar vara aceasta avea să fie cu totul diferită.

Tatiana realiză că se săturase să mai fie copil. Dar nici nu știa cum să fie altceva, așa că se angajase la fabrica Kirov, aflată în sudul orașului Leningrad. Asta *părea* să poarte amprenta maturității. Acum lucra și răsfoia mereu ziarele, clătinând din cap atunci când citea despre evenimentele din Franța, despre mareșalul Pétain sau despre Dunkirk și Neville Chamberlain. Încerca să păstreze o mină serioasă, dând grav din cap când vedea știri legate de criza din Țările de Jos sau din Extremul Orient. Acestea erau concesiile pe care Tatiana le făcea ideii de maturitate – slujba de la Kirov și articolele din *Pravda.*

Îi plăcea să lucreze la Kirov, cea mai mare fabrică din Leningrad și poate din întreaga Uniune Sovietică. Tatiana auzise că, undeva în fabrică, muncitorii construiau tancuri. Dar era sceptică. Nu văzuse niciunul până acum.

Ea lucra la tacâmuri. Treaba ei era să aranjeze în cutii cuțitele, furculițele și lingurile. Era penultima persoană în procesul de asamblare. Ultima era o fată care sigila cutiile. Tatiana o privea cu milă, căci i se părea cumplit de plictisitor să sigilezi cutii. Măcar Tatiana mânuia trei ustensile diferite.

Avea să fie distractiv să lucreze vara asta la Kirov, își spunea

ea, stând întinsă pe pat, dar nu la fel de distractiv cum ar fi fost o evacuare.

Tatiana ar fi vrut să poată citi câteva ore. Tocmai începuse povestirile satirice ale lui Mihail Zoșcenko despre realitățile ironice ale vieții din Uniunea Sovietică, însă tata îi dăduse instrucțiuni foarte clare. Se uită cu jind la carte. De ce atâta grabă? Adulții se purtau de parcă ar fi izbucnit un incendiu. Nemții erau la două mii de kilometri depărtare. Tovarășul Stalin nu avea să îl lase pe trădătorul de Hitler să pătrundă în inima țării. Iar Tatiana nu rămânea niciodată singură acasă.

În clipa în care înțelesese că nu avea să urmeze o evacuare imediată, perspectiva războiului nu i se mai păruse atât de fascinantă. Era măcar *interesantă*? Da. Dar povestirea lui Zoșcenko – *Baia* – unde personajul principal se duce să își spele hainele la o baie publică și își pierde numerele hainelor rămase la garderobă – era de-a dreptul hilară.

Dar omul, când e gol, unde să bage numerele? *(…) Mi-am scos pantalonii, caut numărul; numărul nicăieri. Sfoara e acilea, pe picior; hârtiuța nu se vede. A muiat-o apa. Îi dau ăluia de la garderobă sfoara; nu vrea.*

— Pe bază de sfoară, zice, nu eliberez nimic. Așa, oricine poate să-mi vină cu o grămadă de sforicele, că nu mi-ar mai ajunge paltoanele. Mai stai, zice, până pleacă toți, și atuncea ți-l dau pe ăla care o rămâne[3].

De vreme ce nimeni nu era evacuat, Tatiana citi povestirea de două ori, stând întinsă în pat, cu picioarele rezemate de perete, și râzând cu lacrimi.

Dar ordinele erau ordine. Trebuia să plece să cumpere mâncare.

Astăzi însă era duminică și Tatianei nu-i plăcea să iasă duminica în oraș dacă nu se îmbrăca elegant. Fără să mai ceară voie cuiva, împrumută sandalele roșii cu tocuri înalte ale Dașei, în care se clătina ca un vițel nou-născut, cu două picioare rupte. Dașa mergea mult mai bine; era obișnuită cu ele.

Tatiana își perie părul lung și foarte bălai, tânjind după

buclele negre și bogate ale celorlalți membri ai familiei sale. Al ei era drept și *nesuferit* de blond. Îl lega mereu în coadă sau îl împletea. Astăzi îl prinse în coadă. Culoarea și forma părului ei rămâneau un mister. Mama îi spunea că și ea îl avusese drept și bălai în copilărie. Da, iar babușka povestea că atunci când se căsătorise avusese doar patruzeci și șapte de kilograme.

Tatiana își luă singura rochie elegantă pe care o avea și după ce se asigură că era curată din cap până în picioare și că avea fața, dinții și mâinile bine îngrijite, ieși din cameră.

O sută cincizeci de ruble era o sumă colosală. Nu știa de unde avea tatăl ei atâția bani și nici nu era treaba ei să-l întrebe. Păreau să îi apărut ca prin minune în mâinile lui. Ea trebuia să se întoarcă acasă cu… cu ce oare? Cu orez? Cu votcă? Uitase deja.

— Georg, n-o trimite pe ea! îl avertizase mama. N-o să ia nimic.

Tatiana încuviințase din cap.

— Mama are dreptate. Trimite-o pe Dașa, tată!

— Nu! exclamase tata. Știu că o să te descurci. Ia o plasă cu tine, du-te la magazin și cumpără…

Ce îi spusese oare să cumpere? Cartofi? Făină?

Tatiana trecu prin fața camerei familiei Sarkov și le văzu pe Zhanna și pe Zhenia Sarkov stând pe fotolii, sorbind din ceai și citind, la fel de relaxate ca întotdeauna, de parcă era o zi obișnuită de duminică. „Ce noroc au să locuiască singure într-o cameră atât de mare!" își spuse ea în gând. Slavin cel nebun nu se afla pe hol. Foarte bine!

Aveai senzația că anunțul pe care îl făcuse Molotov cu doar două ore în urmă era o simplă aberație într-o zi cât se poate de normală. Tatiana începu să se întrebe dacă înțelesese corect mesajul tovarășului Molotov – asta până ieși afară și ajunse pe strada Greceski Prospekt, unde grupuri imense de oameni se îndreptau spre Nevski Prospekt, principala stradă comercială din Leningrad.

Nu-și amintea să fi văzut vreodată pe străzile din Leningrad atâta puzderie de oameni. Se întoarse și porni iute spre Suvorovski Prospekt. Voia să ocolească puhoiul de lume. Dacă

toată mulțimea aceea se îndrepta spre magazinele de pe Nevski Prospekt, atunci ea avea să o ia în direcție opusă, spre Grădinile Tauride, unde prăvăliile, nu prea bine aprovizionate, nu aveau nici prea multă căutare.

Doi trecători, un bărbat și o femeie, o priviră stăruitor, cu zâmbetul pe buze, atrași de rochia ei elegantă. Tatiana își lăsă ochii în pământ, dar zâmbi și ea.

Se îmbrăcase cu rochia ei splendidă – albă cu trandafiri roșii. O avea din 1938, când împlinise paisprezece ani. I-o cumpărase tatăl ei dintr-o piață din Swietokryst, un oraș aflat în Polonia, unde se dusese într-o delegație pentru uzina de apă din Leningrad. Mersese în Swietokryst, Varșovia și Lublin. Când se întorsese acasă, Tatiana credea că tatăl ei făcuse înconjurul lumii. Dașei și mamei lor le adusese ciocolată de la Varșovia, dar ciocolata se terminase cu mult timp în urmă – mai precis, acum doi ani și trei sute șaizeci și trei de zile. Tatiana purta însă în continuare rochia cu trandafiri roșii, brodați pe o țesătură deasă și fină, din bumbac alb ca zăpada. Trandafirii nu erau boboci, ci înfloriți. Era o rochie perfectă de vară, fără mâneci, cu bretele subțiri. Partea de sus se mula pe piept, în timp ce fusta, lungă până la genunchi, era atât de largă, încât – atunci când Tatiana se învârtea suficient de repede – căpăta forma unei parașute.

Dar, în luna iunie a anului 1941, rochia avea o singură problemă: era prea mică pentru Tatiana. Șnurul din satin, încrucișat pe spate, pe care Tatiana reușea cândva să îl strângă complet, acum trebuia să fie mereu lărgit.

O supăra faptul că trupul ei, în care se simțea tot mai străină, nu mai încăpea în rochia ei preferată. Corpul său nu căpăta formele ademenitoare ale Dașei, care avea șolduri, sâni, coapse și brațe împlinite. Nicidecum. Șoldurile Tatianei, deși rotunde, rămăseseră mici, iar brațele și picioarele îi erau tot subțiri. Numai sânii îi crescuseră și *aici* era problema. Dacă și-ar fi păstrat proporțiile, Tatiana n-ar mai fi fost obligată să desfacă tot timpul șnurul, expunându-și spatele gol privirilor tuturor.

Adora modelul rochiei, îi plăceau atingerea bumbacului pe pielea ei și trandafirii brodați pe care îi mângâia cu degetele, însă nu-și suporta trupul mărit, prins în materialul ce nu o mai

lăsa nici să respire. Îi plăcea să își amintească momentul în care îmbrăcase rochia pentru prima oară, la paisprezece ani, când era slabă ca un țâr, și plecase, într-o zi de duminică, la o plimbare pe Nevski. În amintirea acelor vremuri o îmbrăcase și în acea duminică, ziua în care Germania invada Uniunea Sovietică.

Un alt motiv-mult mai drag sufletului ei – pentru care Tatiana adora rochia era o mică etichetă pe care scria FABRIQUÉ EN FRANCE.

Fabriqué en France! I se părea extraordinar să dețină un lucru care nu era făcut superficial de sovietici, ci era creat cu iscusință și romantism de francezi. Căci cine erau mai romantici decât francezii? Ei erau maeștrii iubirii. Toate popoarele erau diferite. Rușii erau de neîntrecut în suferință, englezii în reticență, americanii în pofta de viață, italienii în dragostea pentru Hristos, iar francezii în speranța pentru iubire. Astfel, atunci când creaseră rochia pentru Tatiana, o învăluiseră în promisiuni. „Îmbrac-o, *chérie* – păreau să-i spună – și vei iubi cum am iubit și noi! Îmbrac-o și vei descoperi dragostea adevărată!" Și, îmbrăcată cu rochia ei albă, presărată cu trandafiri roșii, Tatiana nu dispera niciodată. Dacă ar fi fost creația americanilor, ar fi fost fericită. Dacă ar fi fost făcută de italieni, ar fi început să se roage, iar dacă ar fi fost opera englezilor, ar fi devenit mai rezervată. Dar, pentru că francezii fuseseră cei care o creaseră, nu își pierdea niciodată speranța.

Totuși, în clipa aceea, în timp ce străbătea Suvorovski, simțea cum trupul ei adolescentin își dorea cu disperare să se elibereze din strânsoarea nemiloasă a veșmântului.

Afară era cald și plăcut, iar faptul că Hitler se afla în Uniunea Sovietică într-o zi atât de frumoasă și plină de promisiuni era un adevărat șoc. Tatiana clătină din cap pe drum. Deda nu își ascunsese niciodată neîncrederea pe care o nutrea pentru Hitler. Când tovarășul Stalin semnase tratatul de neagresiune cu Hitler în 1939, deda le spusese că Stalin se aliase cu diavolul. Iar acum diavolul îl trădase pe Stalin. Și oare de ce ni se părea atât de surprinzător? De ce ne așteptaserăm la mai mult din partea lui? Cum de ne putuserăm închipui că diavolul ar fi putut să se comporte onorabil?

În concepția Tatianei, deda era cel mai înțelept om din lume. El susținuse – încă de la invadarea Poloniei din 1939 – că Hitler urmărea să cotropească Uniunea Sovietică. În urmă cu câteva luni, în primăvară, începuse să facă provizii de conserve. Prea multe, bombănise babușka. Ei nu îi convenea ca o bună parte din salariul lui deda să se cheltuiască pe noțiuni ipotetice precum: *pentru orice eventualitate.* Ce tot vorbești acolo? Ce război? îl certa ea, privind conservele cu șuncă. Cine o să mănânce gunoaiele astea? Eu în niciun caz. De ce arunci banii pe mizerii? De ce nu cumperi ciuperci marinate sau roșii? Iar deda, care o iubea pe babușka mai mult decât merita vreo femeie să fie iubită, o lăsa să-și verse năduful, aplecându-și capul, fără să spună nimic, dar în luna următoare se întorcea cu alte conserve cu șuncă. Aducea și zahăr, cafea, tutun sau votcă. Acestea însă nu se păstrau prea mult, căci la fiecare aniversare, zi onomastică sau de 1 mai votca și cafeaua erau băute, tutunul fumat și zahărul pus în ceai sau în aluatul de pâine și plăcintă. Deda era un om care nu le refuza nimic celor dragi, însă sieși își refuza totul. Așadar, de ziua lui refuza să deschidă sticla cu votcă. Dar babușka tot desfăcea câte o pungă de zahăr ca să-i facă plăcintă cu afine. Singurele provizii care nu scădeau niciodată, ci, dimpotrivă, se înmulțeau în fiecare lună, erau conservele de șuncă, pe care toată lumea le ura și nimeni nu le mânca.

Misiunea Tatianei de a cumpăra toate pungile cu orez și toate sticlele de votcă pe care putea să le găsească se dovedea mult mai grea decât își imaginase.

Prăvăliile de pe Suvorovski nu mai aveau nicio sticlă de votcă. Aveau doar brânză. Dar brânza nu ținea prea mult. Aveau pâine, dar nici pâinea nu putea fi păstrată mult timp. În rest, nu se mai găsea nimic – nici salam, nici conserve și nici pic de făină.

Grăbind pasul, Tatiana intră în toate prăvăliile de pe strada Suvorovski, mergând mai bine de un kilometru, însă niciuna dintre ele nu mai avea conserve sau provizii care să țină timp îndelungat. Și era abia ora trei după-amiază.

Trecu apoi pe lângă două bănci de economii. Amândouă erau

închise. Aveau pe uși afișe scrise în grabă de mână, care spuneau: AM ÎNCHIS DEVREME. „De ce-ar închide băncile devreme? Nu se poate să fi rămas fără bani. Doar sunt bănci”, își spunea ea în gând, chicotind de una singură.

Membrii familiei Metanov zăboviseră prea mult – realiză Tatiana – făcându-i bagajele lui Pașa, certându-se între ei și lăsându-se cuprinși de deznădejde. Ar fi trebuit să plece imediat de acasă dacă voiau să mai găsească provizii. Pierduseră, în schimb, timp prețios, trimițându-l pe Pașa în tabără. Iar Tatiana întârziase și ea, citind povestirea lui Zoșcenko. Ar fi trebuit să plece de acasă cu o oră mai devreme. Dacă s-ar fi dus pe Nevski Prospekt, acum ar fi stat la coadă împreună cu restul lumii.

Dar, în ciuda tristeții provocate de faptul că nu reușise să cumpere nici măcar o cutie cu chibrituri, Tatiana simțea, în aerul cald al verii, cum miresmele trecutului se împleteau cu adierea unei noi ordini mondiale, lucruri pe care nici nu le cunoștea și nici nu le înțelegea. „Oare o să-mi amintesc mereu această zi?” se întrebă în gând, trăgând cu nesaț aer în piept. „Mi-am mai spus și altă dată că nu voi uita niciodată o anumită zi, dar am uitat toate zilele pe care am crezut că nu le voi uita niciodată. Îmi amintesc momentul când am văzut primul mormoloc. Cine ar fi crezut? Țin minte când am gustat pentru prima oară apa sărată din Marea Neagră. Îmi amintesc ziua în care m-am rătăcit, pentru prima oară, în pădure. Poate că ne amintim mereu numai lucrurile pe care le-am trăit prima dată. N-am trecut niciodată printr-un război adevărat”, se gândi Tatiana. „Poate că asta nu voi uita niciodată.”

Porni apoi spre magazinele din apropierea Grădinilor Tauride. Îi plăcea această zonă a orașului, departe de iureșul de pe Nevski Prospekt și străjuită de copaci înalți. Erau puțini oameni prin preajmă. Se bucura de răgazul pe care i-l ofereau aceste clipe de singurătate.

După ce intră în alte trei sau patru prăvălii, Tatiana avu de gând să se dea bătută. Voia să se întoarcă acasă și să-i spună tatălui său că toate eforturile ei fuseseră în zadar, dar gândul că avea să-l dezamăgească, nereușind să-și ducă la bun sfârșit misiunea pe care i-o încredințase, îi umplea sufletul de neliniște.

Așa că merse mai departe. În apropiere de locul în care strada Suvorovski se intersecta cu strada Saltîkov-Șcedrin, se afla un magazin în fața căruia se întindea o coadă imensă de oameni, pe o alee de altfel pustie.

Tatiana se așeză cuminte în spatele ultimei persoane de la rând.

Mutându-se când pe un picior, când pe altul, continuă să stea la coadă, întrebând uneori cât e ceasul. După un timp, oamenii înaintară un metru. Oftând adânc, o întrebă pe doamna din fața ei pentru ce stăteau la coadă. Aceasta ridică agresiv din umeri, întorcându-se apoi cu spatele.

— Pentru ce, pentru ce? mormăi ea, ținându-și geanta lipită de piept, de parcă Tatiana ar fi vrut s-o jefuiască. Stai la coadă ca noi toți și nu mai pune întrebări tâmpite!

Și Tatiana rămase, ascultătoare, la locul ei. Șirul de oameni mai înaintă un metru. Ea întrebă din nou cât e ceasul.

— N-au trecut nici zece minute de când m-ai întrebat ultima oară! se răsti femeia.

Când tânăra din fața femeii irascibile pronunță cuvântul *bănci,* Tatiana ciuli urechile.

— Nu mai au bani, îi spunea tânăra unei femei mai în vârstă, ce stătea lângă ea. Știați? Băncile de economii au rămas fără bani. Habar nu am ce vor face acum. Sper că ai pus ceva deoparte la ciorap.

Femeia mai în vârstă clătină îngrijorată din cap.

— Am avut două sute de ruble, economiile mele de-o viață. E tot ce am la mine acum.

— Atunci cumpără! Cumpără orice! Conservele ar fi alegerea cea mai…

— Dar nu-mi plac conservele, îi răspunse femeia, clătinând din cap.

— Atunci ia caviar! Am auzit că cineva a cumpărat zece kilograme de caviar de la magazinul Elisei de pe Nevski. Ce-o să facă oare cu atâta caviar? Dar nu e treaba mea. Eu vreau ulei. Și chibrituri.

— Ia și niște sare! o sfătui femeia mai în vârstă. Poți să bei ceai fără zahăr, dar nu poți să mănânci terci fără sare.

— Nu-mi place terciul, îi răspunse tânăra. Nu mi-a plăcut niciodată. Refuz să-l mănânc. E o simplă fiertură, nimic mai mult.

— Atunci ia caviar! Îți place caviarul, nu-i așa?

— Nu. Poate niște cârnați, îi răspunse gânditoare tânăra. Prefer niște *kolbasa* afumat. Au trecut mai bine de douăzeci de ani de când proletariatul a luat locul țarului. Știu de acum la ce să mă aștept.

Doamna din fața Tatianei fornăi zgomotos pe nas. Cele două femei din fața ei se întoarseră spre ea.

— *N-ai* de unde să știi la ce să te aștepți! le răspunse ea ridicând vocea. E război! exclamă apoi, scoțând un sunet trist ca un șuierat de tren.

— Ți-a cerut cineva părerea?

— Război, dragi tovarășe! Reveniți cu picioarele pe pământ, la realitatea lui Hitler! Cumpărați-vă caviar și unt și mâncați-le diseară! Pentru că, ține minte ce-ți spun, în ianuarie, cu cele două sute de ruble ale tale nu vei mai putea să cumperi nici măcar o pâine.

— Mai taci din gură!

Tatiana lăsă capul în pământ. Nu-i plăcea să se certe. Nici acasă, nici pe stradă, cu străinii.

Doi oameni ieșeau din magazin, cărând la subraț niște pungi mari de hârtie.

— Ce-ați luat? îi întrebă ea, politicoasă.

— *Kolbasa* afumat, îi răspunse morocănos un bărbat, grăbind apoi pasul.

După cum o privea, ai fi crezut că Tatiana avea să pornească pe urmele lui, ca să-i ia blestemații de *kolbasa* afumați. Tatiana continuă să stea la coadă. Nici măcar nu îi plăceau cârnații.

După alte treizeci de minute, plecă.

Pentru că nu voia să-l dezamăgească pe tatăl ei, se duse iute în stația de autobuz. Voia să ia autobuzul 22 ca să ajungă la magazinul Elisei de pe Nevski Prospekt, de vreme ce știa că acolo avea să găsească măcar caviar.

Dar apoi se gândi: caviar? „Va trebui să-l mâncăm până săptămâna viitoare. Caviarul nu se poate păstra până la iarnă.

Dar oare acesta este scopul? Să facem provizii pentru iarnă? Nu se poate", decise ea în gând; iarna era prea departe. Iar Armata Roșie era invincibilă – însuși tovarășul Stalin declarase asta. Porcii de nemți aveau să fie alungați până în septembrie.

În timp ce dădea colțul străzii Saltîkov-Șcedrin, elasticul cu care își legase părul pocni și se rupse.

Stația de autobuz se afla pe cealaltă parte a străzii, lângă Grădinile Tauride. De obicei, de acolo lua autobuzul 136 când se ducea în vizită la verișoara ei, Marina. În acea zi avea să ia autobuzul 22 ca să ajungă la magazinul Elisei, dar știa că trebuia să se grăbească. Din câte spuneau femeile de la coadă, în curând și caviarul avea să dispară din galantare.

Tatiana zări atunci în fața ei un chioșc de înghețată.

Înghețată!

Ziua îi păru, dintr-odată, *plină* de posibilități. Un bărbat citea ziarul, stând pe un scăunel, sub o umbreluță ce-l apăra de soarele fierbinte.

Tatiana grăbi pasul.

Auzi în urma ei zgomotul autobuzului. Se întoarse și îl văzu apropiindu-se de stație. Știa că îl va prinde ușor dacă o va lua la fugă. Coborî de pe trotuar ca să traverseze strada, se uită din nou la autobuz, apoi iar la chioșcul de înghețată și se opri.

Își dorea *cu ardoare* să mănânce o înghețată.

Mușcându-și buza, lăsă autobuzul să treacă. „Nu-i nicio grabă", își spuse în gând. „Următorul va veni în curând, iar între timp o să mănânc și o înghețată în stație."

Îndreptându-se spre chioșc, îl întrebă nerăbdătoare pe vânzător:

— Vindeți înghețată, da?

— Scrie înghețată, nu-i așa? Iar eu sunt aici, după cum bine vezi. Ce dorești?

Ridicându-și apoi ochii din paginile ziarului și văzând-o pe Tatiana, expresia i se înmuie:

— Cu ce pot să te servesc, draga mea?

— Aveți cumva… începu ea cu glas tremurător. Aveți crème brûlée?

— Da, răspunse vânzătorul, deschizând congelatorul. La

cornet sau la pahar?

— La cornet, vă rog, spuse Tatiana sărind pe loc.

Apoi plăti bucuroasă; i-ar fi plătit și dublu dacă i-ar fi cerut. Nerăbdătoare să se desfete cu desertul, Tatiana traversă strada, grăbindu-se să se așeze pe banca din stație, la umbra copacilor, ca să-și savureze înghețata în tihnă, în timp ce aștepta autobuzul ca să ajungă la magazin și să cumpere caviar, pentru că izbucnise războiul.

Nu se mai afla nimeni prin preajmă, iar Tatiana se bucura de acele clipe de singurătate, înfruptându-se după pofta inimii din mica ei plăcere vinovată. O scoase din hârtia albă și aruncă ambalajul în coșul de gunoi de lângă bancă, apoi o adulmecă și atinse cu limba caramelul cremos, dulce și rece. Închizând ochii, copleșită de fericire, Tatiana zâmbi și savură înghițitura, lăsând-o să se topească pe limbă.

„Prea bună!" își spuse în gând. „Mult prea bună!"

Vântul îi flutura prin păr, iar ea și-l ținu cu o mână în timp ce lingea înghețata de jur-împrejurul cornetului. Își încrucișă și descrucișă picioarele, își dădu capul pe spate, înghiți înghețata și fredonă cântecul ce se afla atunci pe buzele tuturor: „Cândva, ne vom întâlni în Liov, eu și iubitul meu".

Era o zi perfectă. Timp de cinci minute, uită cu totul de război, bucurându-se de o zi splendidă de iunie în Leningrad.

Când își ridică ochii, Tatiana văzu un soldat care o privea insistent de pe cealaltă parte a străzii.

Nu era nimic neobișnuit să vezi un soldat într-un oraș-garnizoană ca Leningrad. Soldații constituiau o priveliște la fel de comună precum bătrânele încărcate cu plase de cumpărături, cozile din fața magazinelor sau berăriile. În mod obișnuit, Tatiana l-ar fi ignorat și și-ar fi văzut mai departe de drum. Acesta însă o privea de pe cealaltă parte a străzii cu o expresie pe care Tatiana nu o mai văzuse niciodată. Se opri din a mânca înghețata.

Locul unde stătea Tatiana era învăluit în umbră. Soldatul era însă scăldat în soarele fierbinte al după-amiezii. Se uită și ea la el pentru o clipă, iar în acea clipă simți cum ceva fremăta înlăuntrul ei. *Fremăta imperceptibil*, i-ar fi plăcut să spună, dar

lucrurile nu stăteau deloc așa. Avea senzația că sângele îi zvâcnește cu putere prin vene, iar inima îi bătea nebunește în piept. Clipi, cu răsuflarea întretăiată. Soldatul părea că se topește pe caldarâm, în bătaia soarelui dogoritor.

Autobuzul opri atunci în stație, blocându-i priveliștea Tatianei. Aproape că țipă și se ridică iute în picioare, dar nu ca să se urce în mașină – nu, nici pe departe –, ci ca să pornească pe urmele soldatului, ca să nu îl scape din priviri. Șoferul deschise ușile autobuzului, privind-o răbdător. Deși de obicei tăcută și prietenoasă, Tatianei acum îi venea aproape să se răstească la el, ca să plece odată din calea ei.

— Urci în autobuz, domnișoară? Nu pot să te aștept la nesfârșit.

Să se urce în autobuz?

— O, nu, nu urc, îi răspunse ea.

— Și atunci de ce dracu' mai stai în stație? țipă șoferul închizând ușile.

Tatiana făcu un pas înapoi spre bancă și îl văzu pe soldat alergând după autobuz.

Apoi se opri.

Se opri și ea.

Șoferul deschise din nou ușile autobuzului.

— Vrei să urci? îl întrebă șoferul pe soldat.

Soldatul se uită la Tatiana, apoi la șofer.

— Pentru numele lui Lenin și al lui Stalin! urlă șoferul închizând din nou ușile mașinii.

Tatiana rămase încremenită în fața băncii. Apoi făcu un pas înapoi și, poticnindu-se ușor, se așeză din nou la locul ei.

— Am crezut că e autobuzul meu, spuse soldatul pe un ton indiferent, ridicând din umeri și dându-și ochii peste cap.

— Și eu la fel, îngăimă ea, cu o voce răgușită.

— Ți se topește înghețata, îi spuse el binevoitor.

Și se topea într-adevăr, prelingându-i-se pe rochie, prin vârful cornetului.

— O, nu! exclamă ea, încercând să șteargă pata, dar nefăcând altceva decât s-o întindă și mai mult. Grozav! murmură apoi, observând că mâna cu care ștergea rochia îi tremura ușor.

— Aștepți de mult? o întrebă soldatul.

Avea o voce puternică și gravă, presărată cu tonalități… pe care nu știa de unde să le ia. „Nu e de pe aici”, își spuse în gând, ținându-și capul plecat.

— Nu *chiar* de mult, îi răspunse ea.

Apoi, cu răsuflarea întretăiată, își ridică ușor ochii ca să-l privească mai bine. Și îi tot ridică. Era înalt.

Purta uniformă militară – bej, extrem de elegantă, iar pe cap avea o beretă cu stea roșie. Avea epoleți mari pe umeri, împodobiți cu franjuri din fire argintii. Păreau impresionanți, dar Tatiana habar nu avea ce simbolizau. Oare era un simplu soldat? Avea și pușcă. Soldații de rând aveau puști? Pe partea stângă a pieptului purta o singură medalie de argint, cu margini din aur.

De sub beretă se iveau câteva șuvițe de păr negru. Tinerețea și părul negru îi confereau o frumusețe aparte, își spuse Tatiana, în clipa în care privirea ei timidă îi întâlni ochii de culoarea caramelului – puțin mai închisă decât înghețata ei crème brûlée. Erau oare ochii unui soldat? Sau ai unui bărbat? Erau blânzi și surâzători.

Tatiana și soldatul se priviră câteva clipe unul pe celălalt – câteva clipe care se dovediră însă mult prea lungi. Străinii își aruncă priviri fugare, apoi se uită imediat în altă parte. Tatiana avea senzația că putea să-i rostească până și numele, atât de bine părea să-l cunoască. Își desprinse ochii dintr-ai lui, simțindu-se neliniștită și înfierbântată.

— Înghețata ți se topește în continuare, repetă soldatul, la fel de binevoitor.

— Of, înghețata asta! M-am săturat de ea, adăugă Tatiana, roșind.

Se ridică în picioare și o aruncă, cu un gest teatral, în coșul de gunoi, dorindu-și să fi avut o batistă cu care să șteargă pata de pe rochie.

Nu-și dădea seama dacă era de aceeași vârstă cu ea; nu, părea mai mare. Un tânăr ce-o scruta cu ochii unui bărbat. Continua să privească stăruitor, cu obrajii îmbujorați, caldarâmul dintre sandalele ei roșii și ghetele lui negre de armată.

Un autobuz se opri atunci în stație. Soldatul se îndreptă spre mașină. Tatiana îl urmări cu privirea. Chiar și din felul în care mergea părea să fie dintr-o altă lume; înainta cu pași prea fermi și prea mari, dar nimic nu părea disonant. Întruchipa imaginea perfecțiunii desăvârșite – desăvârșite și cunoscute. Ca un tablou de mult pierdut, peste care dai din întâmplare.

Peste câteva clipe, autobuzul avea să-și deschidă ușile și el avea să urce, iar după ce avea să-i facă semn cu mâna, avea să dispară pentru totdeauna. „Nu pleca!" îi strigă ea în gând.

În timp ce se apropia de autobuz, încetini pasul și apoi se opri. Se retrase în ultima clipă și clătină din cap, dându-i de înțeles șoferului că nu avea de gând să se urce în mașină. Șoferul închise ușile, cu un gest de frustrare, după care plecă din stație.

Soldatul se întoarse și se așeză pe bancă.

Gândurile dispărură din mintea Tatianei, fără să-și ia măcar rămas-bun.

Tatiana și soldatul împărtășeau o clipă de tăcere. „Dar cum putem să împărtășim tăcerea?" își spuse ea. „Abia ne-am cunoscut. Dar stai puțin! Nici măcar nu ne-am cunoscut. Cum am putea să împărtășim *ceva*?"

Scrută strada în lung și-n lat, cuprinsă de neliniște. N-ar putea oare el să-i audă bătăile frenetice ale inimii? se întrebă deodată. Dar cum ar putea să *nu* le audă? Freamătul ei lăuntric alungă ciorile aflate pe crengile copacilor din spatele lor. Păsările își luară zborul înspăimântate, agitându-și deznădăjduite aripile. Din cauza iureșului sentimentelor ei – o știa prea bine.

Acum își dorea cu disperare să se urce în autobuz. Acum!

Era soldat, e adevărat, dar mai văzuse și altă dată soldați. Era chipeș, e adevărat, dar mai întâlnise și altă dată soldați chipeși. Și asta chiar vara trecută. Unul dintre ei – uitase cum îl chema, așa cum uita, de obicei, foarte multe lucruri – îi cumpărase o înghețată.

Nu uniforma militară și nici înfățișarea lui o impresionau acum atât de tare. Ci intensitatea privirii cu care o cercetase de pe cealaltă parte a străzii, despărțiți de zece metri de beton, de

un autobuz și de liniile electrice ale tramvaiului.

El scoase un pachet de țigări din buzunarul uniformei.

— Vrei și tu una? o întrebă apoi.

— O, nu, nu! îi răspunse Tatiana. Nu fumez.

Soldatul puse pachetul înapoi în buzunar.

— Nu prea cunosc oameni care nu fumează, îi spuse el pe un ton vesel.

Ea și bunicul ei erau singurii care nu fumau, se gândi Tatiana. Nu putea să mai păstreze mult timp tăcerea; devenea penibilă. Dar când deschise gura să vorbească, tot ceea ce voia să spună i se părea atât de ridicol, încât preferă să tacă, rugându-se ca autobuzul să vină mai repede.

Dar acesta întârzia să apară.

— Aștepți autobuzul 22? o întrebă soldatul, rupând, în cele din urmă, tăcerea.

— Da, îngăimă Tatiana cu glas pierdut. Ba nu, adăugă apoi, văzând în apropiere un autobuz cu trei cifre – 136. Pe ăsta îl iau, spuse iute, ridicându-se în picioare.

— O sută treizeci și șase? îl auzi ea murmurând.

Tatiana porni spre autobuz, scoase cinci copeici și se urcă în mașină. După ce plăti, se îndreptă spre locurile din spate și se așeză pe un scaun exact în clipa în care soldatul se urcă și el, ocupând apoi un loc în spatele ei, pe rândul de vizavi.

Tatiana își aținti privirea pe fereastră, încercând să nu se gândească la el. Unde voia să ajungă cu 136? O, da, acesta era autobuzul care o ducea acasă la Marina, pe Polustrovski Prospekt! Acolo avea să meargă. Avea să coboare la stația Polustrovski și să sune la ușa Marinei.

Trăgea uneori cu coada ochiului la soldat.

Dar *el* unde se ducea cu 136?

Autobuzul trecu de Grădinile Tauride și o luă pe Liteinîi Prospekt.

Tatiana își aranjă faldurile rochiei și mângâie cu degetele trandafirii brodați. Aplecându-se printre scaune, își reglă bretelele sandalelor, sperând ca soldatul să nu coboare în stațiile în care autobuzul oprea. „Nu aici”, se ruga în gând, „nu aici! Și nici aici!”

Unde își dorea să coboare n-ar fi putut să spună; știa doar că nu voia să-l vadă coborând în stația de *aici.*

Și soldatul părea s-o asculte. Căci stătea liniștit la locul lui și se uita pe fereastră. Uneori, își îndrepta ochii spre partea din față a autobuzului, apoi zăbovea cu privirea asupra ei.

După ce traversă podul Liteinîi de pe Neva, autobuzul își continuă drumul prin oraș. Cele câteva magazine pe care Tatiana le zări pe fereastră erau fie înțesate de oameni, fie închise.

Străzile deveneau treptat tot mai goale – străzi luminoase și pustii ale Leningradului.

Și stațiile treceau, una câte una, prin fața ochilor ei. Autobuzul se îndrepta spre partea de nord a orașului.

Tatiana realiză în scurt timp că trecuse de mult de stația Marinei, de pe Polustrovski. Acum nici nu mai știa unde se afla. Cuprinsă de teamă, se agita încordată pe scaun.

Încotro se ducea? Habar nu avea, dar nu putea să coboare din autobuz. În primul rând, soldatul nu dădea semne că ar avea de gând să coboare și, în al doilea rând, nu cunoștea locurile. Dacă avea să se dea jos la următoarea stație, trebuia să traverseze strada și să ia autobuzul înapoi.

Dar ce spera, la urma urmei? Să vadă unde cobora ca să vină, într-o altă zi, împreună cu Marina, în același loc? Gândul îi tulbura sufletul.

Să pornească în căutarea soldatului ei.

Era ridicol. Deocamdată, tot ce-și dorea cu ardoare era să se retragă cu demnitate și să se întoarcă acasă.

Ceilalți călători coborâră, unul câte unul, din autobuz. În final, singurii pasageri care își continuau drumul erau Tatiana și soldatul.

Autobuzul începu să meargă tot mai repede. Tatiana nu știa ce să facă. Soldatul nu avea de gând să coboare. „În ce m-am băgat?" se întrebă ea. Când se hotărî, în sfârșit, să apese pe sonerie ca să coboare, șoferul se întoarse spre ea și o întrebă:

— Vrei să cobori aici, fetițo? Dar e o zonă industrială. Te întâlnești cu cineva?

— Ăăă… nu, îngăimă ea.

— Atunci mai așteaptă până la următoarea stație! Acolo e și cap de linie.

Copleșită de rușine și umilință, Tatiana se trânti la loc pe scaun.

Autobuzul opri într-o autogară prăfuită.

— Ăsta e capătul, le spuse șoferul.

Tatiana coborî în autogara încinsă, construită pe un teren pătrățos, la capătul unei străzi pustii. Îi era teamă să privească în jurul ei. Își duse mâna la piept ca să-și domolească bătăile inimii. Ce-i rămânea de făcut acum? Nimic altceva decât să ia autobuzul înapoi. Se îndepărtă ușor de stație.

Apoi, numai și numai după ce trase adânc aer în piept, Tatiana îndrăzni să se uite în dreapta și îl văzu stând pe loc, cu un zâmbet jucăuș pe buze. Avea o dantură perfectă – bine îngrijită și albă ca laptele –, lucru cu totul neobișnuit pentru un rus. Îi răspunse și ea cu un surâs. Pe chip i se citea, probabil, un sentiment de ușurare. De ușurare, de teamă și de neliniște; și nu numai.

— Gata, mă dau bătut, îi spuse soldatul zâmbind. Unde *vrei* să ajungi?

Ce-ar fi putut să-i răspundă?

Rostea cuvintele cu un accent aparte. Vorbea corect rusește, dar cu un anumit accent. Încerca să-i descopere originile în funcție de accent și de dinții uluitor de albi. De unde era oare? Din Georgia? Armenia? Sau poate de undeva de lângă Marea Neagră. Îi asocia graiul cu apa sărată a mării.

— Poftim? îi răspunse ea în cele din urmă.

— Unde *vrei* să ajungi? repetă soldatul, cu același zâmbet pe buze.

Ridicându-și capul spre el, Tatiana simți o durere în gât. O privea de sus, dominând-o cu statura lui impunătoare. Deși purta tocuri înalte, abia dacă îi ajungea la baza gâtului. Ar fi vrut să-l întrebe – dacă avea să-și mai recapete vreodată darul vorbirii – ce înălțime avea. „Toate acestea – dinții, accentul și înălțimea – le-ai dobândit din același loc, tovarășe?"

Stăteau înlemniți în mijlocul străzii pustii. Autogara era aproape goală într-o zi de duminică în care izbucnise războiul.

În loc să se plimbe cu autobuzul, oamenii stăteau la cozi interminabile ca să cumpere mâncare. Dar nu era cazul Tatianei, care stătea ca bleaga în mijlocul străzii.

— Cred că am ratat stația unde ar fi trebuit să cobor, murmură ea. Trebuie să mă întorc.

— Dar unde *voiai* să ajungi? repetă el politicos, stând în fața ei, fără să facă vreo mișcare, încremenit ca o stană de piatră ce eclipsa până și soarele.

— Unde? întrebă ea retoric.

Părul îi era răvășit, nu-i așa? Nu se machia niciodată, dar în ziua aceea își dorea să-și fi dat cu puțin ruj pe buze. Să fi făcut ceva – orice – ca să nu se mai simtă atât de ștearsă și de ridicolă.

— Hai să traversăm strada! îi propuse el. Nu vrei să stai jos? o întrebă apoi, arătându-i o bancă din apropierea stației de autobuz. Putem să așteptăm aici următoarea mașină.

Și se așezară pe bancă. Prea aproape unul de celălalt.

— S-a întâmplat un lucru extrem de ciudat, începu Tatiana după câteva clipe – mult prea îndelungate – în care își dresese glasul. Verișoara mea Marina locuiește pe Polustrovski Prospekt. La ea voiam să mă duc…

— Dar asta se află la câțiva kilometri depărtare de aici. Am trecut de mult de stația aia.

— Nu se poate, îi răspunse agitată Tatiana. Cred că am ratat-o.

— Nu-ți fie teamă! îi spuse el cu o mină serioasă pe chip. O să te duc înapoi. Autobuzul va veni peste câteva minute.

— Dar *tu*… unde voiai să ajungi? îl întrebă ea, scrutându-l cu privirea.

— Eu? Fac parte din garnizoană. Iar astăzi patrulez prin oraș, îi explică el, cu un licăr în ochi.

„Grozav!" își spuse Tatiana, uitându-se în altă parte. „El se află în misiune de patrulare, iar eu mai aveam puțin și ajungeam în Murmansk[4]. Ce proastă am fost!" Stânjenită și roșie la față ca racul, simți deodată cum totul se învârtea în jurul ei. Își lăsă capul în pământ.

— N-am mâncat nimic astăzi, în afară de înghețată, îi spuse ea cu glas stins, aflându-se la granița dintre conștiință și

inconștiență.

— O, nu, n-ai să leșini aici! îi spuse soldatul cu o voce fermă și calmă, cuprinzând-o cu brațul.

Și nu leșină.

Amețită și dezorientată, nu își înălță capul spre el, căci nu voia să-i vadă îngrijorarea din priviri. Își îmbătă însă simțurile cu parfumul lui plăcut și masculin. Nu mirosea a alcool și nici a sudoare ca majoritatea rușilor. Dar a ce mirosea? A săpun? A apă de colonie? Dar bărbații din Uniunea Sovietică nu-și dădeau cu apă de colonie. Nu, așa mirosea el.

— Îmi pare rău, îi spuse Tatiana vlăguită, încercând să se ridice în picioare. Îți mulțumesc, adăugă apoi, acceptându-i ajutorul.

— N-ai pentru ce. Te simți mai bine?

— Firește. Cred că mi-e puțin cam foame, asta-i tot.

El continuă s-o susțină. Brațul ei se pierdea în mâna lui imensă, ce părea cât o țară ceva mai mică, poate cât Polonia. Tremurând ușor, Tatiana se ridică în picioare, iar el îi dădu drumul, lăsând un gol imens în locul mâinii sale calde.

— Ai stat mult în autobuz, apoi în soare… remarcă soldatul cu îngrijorare în glas. O să-ți revii. Hai să mergem! Vine mașina, adăugă apoi, arătându-i autobuzul care se apropia.

Șoferul, același cu care veniseră ceva mai devreme, îi privi printre sprâncenele ridicate, fără să spună însă nimic.

De data aceasta se așezară unul lângă altul, Tatiana la fereastră, iar soldatul rezemându-și brațul de spătarul din lemn al scaunului ei.

Îi era cu neputință să-l privească acum, când stăteau atât de aproape unul de altul. Nu avea cum să fugă de ochii lui iscoditori. Dar tocmai ochii își dorea Tatiana să-i vadă cu ardoare.

— Nu mi se întâmplă să leșin mereu, îi spuse ea, uitându-se pe fereastră.

Dar era o minciună. Căci leșina adeseori. Nici nu-i trebuia mult – o simplă lovitură la genunchi și se prăbușea inertă pe podea. Profesorii de la școală trimiteau acasă câte două sau trei notificări pe lună, în care îi înștiințau pe părinții ei de stările

frecvente de leșin ale fiicei lor.

Tatiana îi întâlni privirea.

— Cum te cheamă? o întrebă soldatul, cu același zâmbet fermecător pe buze.

— Tatiana, îi răspunse ea, cercetându-i barba ușor nerasă, conturul proeminent al nasului, sprâncenele negre și cicatricea mică de pe frunte.

Chipul ars de soare îi scotea și mai mult în evidență albul copleșitor al dinților.

— Tatiana, repetă el cu glasul lui grav. Tatiana, spuse apoi, mai încet și mai blând. Tania? Taneșka?

— Tania, îi răspunse ea oferindu-i mâna.

El i-o luă într-a sa, înainte de a-i spune cum îl cheamă. Mâna ei micuță și delicată dispăru cu totul în palma lui imensă și caldă. Avea să-i simtă prin degete, prin vene și prin toți porii bătăile frenetice ale inimii, își spunea în gând.

— Eu sunt Alexander, se prezentă el, continuând să-i țină mâna într-a lui. Tatiana – un nume pur *rusesc,* continuă apoi.

— Ca și Alexander, îi răspunse ea, lăsându-și ochii în pământ.

Își desprinse apoi, cu greu, mâna dintr-a lui. Alexander avea mâinile curate, degetele lungi și subțiri și unghiile îngrijite. În universul Tatianei din perioada sovietică, era o anomalie ca un bărbat să aibă unghiile tăiate și curate.

Își îndreptă apoi privirea spre fereastra murdară a autobuzului. Se întreba cine le spăla și cât de des o făcea. Încerca să-și abată gândurile de la el. Îi simțea însă privirea ațintită asupra ei rugând-o în tăcere să nu-l evite, gata parcă s-o atingă cu mâna și s-o întoarcă cu fața spre el. Ea se supuse rugăminții lui tăcute și, ridicându-și ochii, îl întrebă zâmbind:

— Vrei să-ți spun o glumă?

— Abia aștept.

— Un soldat este condus în fața plutonului de execuție. „Ce vreme urâtă avem astăzi!" le spune el escortelor sale. „Ia te uită cine se plânge!" îi răspund aceștia. *„Noi* suntem obligați să ne întoarcem, nu tu."

Alexander râse cu poftă, fără să-și desprindă nicio clipă

privirea-i veselă de la chipul ei. Tatiana simțea cum se topea sub ochii lui.

— E nostim, Tania, îi spuse el.

— Îți mulțumesc, răspunse ea zâmbind și adăugând apoi iute: Mai știu o glumă. „Domnule general, ce soartă credeți că va avea războiul nostru?"

— Pe asta am auzit-o și eu, interveni Alexander. „Dumnezeu știe că e deja pierdut", răspunde generalul.

— „Și atunci de ce ne mai luptăm?" continuă Tatiana.

— „Ca să vedem cine va pierde", încheie Alexander.

Zâmbiră amândoi, ațintindu-și apoi ochii în altă parte.

— Breteluțele tale sunt desfăcute, îl auzi Tatiana spunând.

— Poftim?

— Ți s-au desfăcut bretelele rochiei. Întoarce-te cu spatele la mine ca să le prind.

Ea se supuse, iar el îi legă panglicile subțiri din satin.

— Cât de strânse le vrei?

— Așa e bine, îi răspunse ea, cu glasul gâtuit de emoție și răsuflarea întretăiată.

La gândul că privirea lui ar putea să alunece pe spatele ei gol, dincolo de bretelele rochiei, se simți deodată copleșită de stânjeneală și sfială.

Când se întoarse cu fața spre el, Alexander își drese glasul și o întrebă:

— Cobori la stația Polustrovski? Ca s-o vezi pe verișoara ta Marina? Căci ne apropiem. Sau vrei să te conduc acasă?

— Stația Polustrovski? repetă Tatiana, de parcă ar fi auzit cuvântul pentru prima oară. O, nu! exclamă apoi, punându-și mâna pe frunte. Nu pot să mă duc acasă. O să am necazuri.

— De ce? întrebă Alexander. Cu ce pot să te ajut?

De ce îl credea sincer? Și, mai ales, de ce simțea dintr-odată un sentiment de ușurare, de parcă cineva i-ar fi luat o piatră de pe inimă? De ce se simțea mai puternică și nu se mai temea să ajungă acasă?

După ce îi povesti despre rublele pe care le avea în buzunar și despre eșecul misiunii ei de a aduce mâncare acasă, Tatiana încheie, spunându-i cu tristețe:

— Nu știu de ce mi-a încredințat tata sarcina asta. Dintre toți membrii familiei mele, sunt cea mai puțin capabilă s-o duc la bun sfârșit.

— Nu te subestima! o încurajă Alexander. În plus, pot să te ajut.

— Serios?

Îi explică apoi că avea să o ducă la unul dintre magazinele destinate numai ofițerilor din armată, magazine ce purtau numele de Voentorg, de unde putea să cumpere majoritatea lucrurilor de care avea nevoie.

— Dar eu nu sunt ofițer, îi răspunse ea.

— Tu nu, dar eu da.

— Serios?

— Da, îi răspunse el. Alexander Belov, locotenent-major. Ești impresionată?

— Mai degrabă sceptică.

Alexander izbucni în râs. Tatiana spera să nu fie atât de bătrân încât să aibă gradul de locotenent-major.

— Pentru ce-ai primit medalia din piept? îl întrebă ea.

— Pentru virtute militară, îi răspunse el ridicând indiferent din umeri.

— Ooo! exclamă Tatiana, schițând un zâmbet timid de admirație. Ai dat dovadă cu adevărat de fapte de vitejie?

— N-am făcut mare lucru. Unde locuiești, Tania?

— Lângă Grădinile Tauride, la intersecția străzii Greceski cu Soviet Cinci, îi explică ea pe loc. Știi unde e?

— Patrulez peste tot, îi răspunse Alexander, încuviințând din cap. Locuiești cu părinții?

— Desigur. Cu părinții, cu bunicii, cu sora și cu fratele meu geamăn.

— Toți într-o singură încăpere? întrebă apoi pe un ton neutru.

— Nu, avem două! exclamă încântată Tatiana. Iar bunicii mei se află pe o listă de așteptare pentru locuințe, ca să primească o altă cameră atunci când se va ivi vreuna.

— Și de când se află pe această listă de așteptare? întrebă Alexander.

— Din 1924, răspunse Tatiana și amândoi izbucniră în râs.

Păreau să meargă de-o veșnicie cu autobuzul.

— N-am cunoscut niciodată doi frați gemeni, spuse Alexander când coborâră din mașină. Sunteți apropiați?

— Da, deși Pașa poate fi uneori îngrozitor de enervant. Crede că, dacă e băiat, are dreptul să iasă mereu învingător din orice confruntare.

— Și nu se întâmplă așa?

— Nu, dacă îmi stă în putință să-l împiedic, îi răspunse Tatiana, evitându-i ochii iscoditori cu care o tachina în tăcere. *Tu* ai frați sau surori?

— Nu, am fost singur la părinți, spuse Alexander, adăugând apoi iute: Am ajuns de unde am plecat. Din fericire, nu suntem departe de magazin. Vrei să mergem pe jos sau așteptăm autobuzul 22?

Tatiana îl privea nedumerită.

Folosise cumva verbul *la trecut*?

Spusese cumva: *Am fost* singur la părinți?

— Putem să mergem pe jos, răspunse ea încet, scrutându-i cu ochi curioși oasele faciale, proeminente și vizibile, ce-i confereau o frunte înaltă și un maxilar puternic.

Avea chipul cioplit, parcă, în piatră. Și părea că scrâșnește din dinți.

— De unde ești, Alexander? îl întrebă ea, rostind cuvintele cu grijă. Ai un accent… deosebit.

— Spune-mi că nu văd bine! exclamă el privindu-i sandalele cu tocuri înalte. Dar vei putea să mergi cu aceste încălțări?

— Da, mă descurc, răspunse ea.

Încerca oare să schimbe subiectul? Una dintre bretelele rochiei îi alunecase de pe umăr. Alexander i-o așeză la loc, atingându-i pielea cu degetul. Tatiana se făcu roșie ca racul. Nu suporta faptul că se îmbujora toată fără motiv.

Alexander o privea cu o expresie… Cum ar fi putut oare s-o definească? Uimire și încântare deopotrivă.

— Tania…

— Hai să mergem! spuse ea, simțind cum focul mistuitor al unor sentimente complet necunoscute până atunci amenința să-i

pârjolească sufletul.

Totul i se părea năucitor: lumina puternică a zilei, tăciunii încinși pe care părea să pășească, dar și glasul lui.

Sandalele îi răneau picioarele, dar nu voia să-i spună asta.

— Magazinul e departe de aici?

— Nu foarte departe. Dar va trebui să trecem pe la cazarmă, ca să predau arma și să semnez că mi-am încheiat misiunea de patrulare. Voi fi însă nevoit să te leg la ochi tot restul drumului. Doar nu trebuie să afli unde e cazarma soldaților, nu-i așa?

Tatiana nu avea de gând să-i cerceteze chipul ca să vadă dacă glumea sau nu.

— De când ne-am cunoscut, n-am vorbit deloc despre război, spuse ea pe un ton neutru, afișând însă o mină cât mai serioasă. Alexander, ce părere *ai* de acțiunile lui Hitler?

De ce o privea cu ochi atât de veseli? Ce îi spusese de i se părea atât de nostim?

— Chiar vrei să vorbim despre război?

— Firește, insistă Tatiana. E un subiect extrem de grav.

— Era inevitabil să izbucnească, îi răspunse el, cu aceeași expresie de uimire pe chip. Ne așteptam să înceapă. Hai pe aici.

Trecură pe lângă Palatul Mihailovski sau Castelul Inginerilor, cum i se mai spunea uneori, și traversară podul de pe râul Fontanka, aflat la intersecția canalelor Fontanka și Moika. Tatiana adora podul de granit, ușor arcuit, și se plimba uneori pe parapetele scunde ale acestuia. Nu avea să o facă și în acea zi, firește. Căci nu voia să se poarte copilărește.

Trecură apoi pe lângă capătul vestic al Grădinii de Vară, *Letniy Sad,* și ajunseră pe Câmpul lui Marte, *Marsovo Póle,* destinat paradelor militare.

— Fie vom ceda țara în mâinile lui Hitler, continuă Alexander, fie vom lupta până la ultima suflare pentru Mama Rusie. Dar această ultimă variantă ne va aduce și sfârșitul. Cazarma se află dincolo de câmp, îi spuse apoi, arătându-i locul cu mâna.

— Sfârșitul? Vorbești serios? întrebă Tatiana cu emoție în glas, încetinind pasul.

Voia să-și scoată sandalele și să meargă desculță prin iarbă.

— *Vei pleca* pe front?

— Voi pleca unde mă vor trimite, răspunse Alexander, mergând și el mai încet și apoi oprindu-se. Tania, de ce nu-ți scoți sandalele? O să te simți mult mai bine.

— Mă simt bine și așa.

De unde știa că o dureau picioarele? Era atât de evident?

— Hai, scoate-le! insistă el cu blândețe. Îți va fi mult mai ușor să mergi prin iarbă.

Avea dreptate. Cu un sentiment de ușurare, își desfăcu repede cataramele sandalelor și le scoase din picioare.

— E mai bine așa, îi spuse apoi, ridicându-se și cercetându-l cu privirea.

Alexander rămase, pentru o clipă, tăcut.

— Acum chiar ești micuță de statură, rupse el tăcerea în cele din urmă.

— Nu sunt micuță de statură, ripostă Tatiana. Ești tu prea înalt.

Simțind cum obrajii îi iau foc, își lăsă ochii în pământ.

— Câți ani ai, Tania?

— Mai mulți decât îți imaginezi, îi răspunse ea, încercând să pară mai mare și mai matură.

Șuvițele blonde îi fluturau prin aer în bătaia caldă a vântului din Leningrad, acoperindu-i fața. Ținându-și sandalele într-o mână, încercă să-și aranjeze părul cu cealaltă. Își dorea să îl avut un elastic cu care să-l prindă în coadă. Alexander întinse mâna și îi dădu părul la o parte de pe față. Privirea îi alunecă peste chipul ei, admirându-i ochii în treacăt și poposind apoi asupra gurii sale.

Era murdară de înghețată? Da, probabil că acesta era motivul. Cât de stânjenită se simțea! Își plimbă limba peste buze, încercând să-și curețe colțurile gurii.

— Ce e? îl întrebă ea. Sunt cumva murdară de înghețată?…

— De unde știi câți ani îmi imaginez că ai? Spune-mi câți ani ai!

— O să împlinesc în curând șaptesprezece.

— Când?

— Mâine.

— Nu ai nici măcar șaptesprezece ani, murmură Alexander.

— Îi împlinesc *mâine!* repetă ea, indignată.

— Da, corect. Ești foarte „bătrână", remarcă el cu un licăr vesel în ochi.

— Douăzeci și doi. *Fix* douăzeci și doi.

— Aha! spuse ea, fără să-și ascundă dezamăgirea din glas.

— Ce e? Ți se pare că sunt foarte bătrân? o întrebă Alexander cu zâmbetul pe buze.

— Străvechi aș putea spune, răspunse Tatiana, la fel de surâzătoare.

Străbăteau, cu pași lenți, Câmpul lui Marte. Tatiana mergea desculță, ținând în mâini sandalele roșii.

Când ajunseră din nou pe caldarâm, și le puse în picioare și, după ce traversară strada, se opriră în fața unei clădiri maronii, din stuc, cu patru etaje, care se distingea prin lipsa ușii de la intrare. Un coridor întunecat și adânc te purta înăuntru.

— Aceasta este cazarma Pavlov, unde sunt încartiruit, îi spuse Alexander.

— Aceasta este renumita cazarmă Pavlov? întrebă Tatiana, privind clădirea insipidă și murdară. Nu-mi vine să cred!

— Dar ce te așteptai să vezi? Un palat cu turle acoperite de zăpadă?

— Vin și eu cu tine?

— Doar până la poartă. Predau arma și semnez de plecare. Mă aștepți, da?

— Te aștept.

După ce străbătură o arcadă lungă, ajunseră în fața unor porți de fier adâncite în zidăria intrării. Un soldat tânăr, aflat de strajă, ridică mâna în semn de salut.

— Poftiți, domnule locotenent! Cine vă însoțește?

— Tatiana. O să mă aștepte aici, sergent Petrenko.

— Firește, răspunse soldatul, privind-o pe furiș pe Tatiana.

Îl urmări pe Alexander trecând de porțile de fier ale intrării și traversând o curte interioară, unde – după ce se salută cu un alt ofițer tânăr – se opri ca să stea de vorbă și să râdă cu un grup de soldați care fumau. Apoi își văzu mai departe de drum. Nimic nu-l distingea de ceilalți, cu excepția staturii sale înalte, a

părului negru ca abanosul și a dinților albi ca laptele, a umerilor lați și a mersului ferm și apăsat. A faptului că era plin de viață, pe când toți ceilalți erau încremeniți în tăcere.

Petrenko o întrebă dacă voia să stea pe scaun.

Tatiana clătină din cap. Alexander îi spusese să-l aștepte acolo, așa că nu avea nici cea mai mică intenție să se clintească. Și cu atât mai puțin să se așeze pe scaunul altui soldat, chiar dacă simțea nevoia să stea jos.

În timp ce scruta cu privirea poarta cazărmii, așteptându-l pe Alexander, Tatiana avea senzația că plutește pe aripile destinului, ce-i împletea în cale neprevăzutul cu dorința.

Și pofta de viață.

„Viața este atât de imprevizibilă", obișnuia deda să spună. „Asta nu-mi place *deloc* la ea. Aș vrea să semene mai mult cu *matematica*."

Dar în ziua aceea Tatiana nu era de acord cu asta.

Ar fi preferat oricând o zi ca aceea în locul oricărei alte zile petrecute la școală sau la fabrică. De fapt, ar fi preferat-o în locul oricărei alte zile din viața ei.

— Civilii au voie înăuntru? îl întrebă apoi pe paznic, făcând un pas spre el.

— Depinde ce are și santinela de câștigat, îi răspunse Petrenko, zâmbindu-i și făcându-i cu ochiul.

— Te-ai cam întrecut cu gluma, sergent Petrenko. E timpul să te oprești, îi ordonă Alexander, trecând iute pe lângă el. Să mergem, Tatiana!

Nu mai purta arma pe umăr.

Tocmai când se pregăteau să străbată arcada ca să iasă în stradă, un soldat le sări în cale, apărând pe neașteptate din spatele unei uși secrete pe care Tatiana nu o văzuse. Se sperie atât de tare, încât scoase un țipăt înăbușit, ca un scheunat.

— Dimitri, de ce-ai făcut asta? îl mustră Alexander clătinând din cap și punându-și mâna pe spatele Tatianei.

— Ca să văd ce fețe faceți, îi răspunse soldatul râzând zgomotos. De-aia!

Tatiana își recăpătă iute stăpânirea de sine. Avea senzația că Alexander făcuse nu doar un pas spre ea, ci se și așezase în fața

ei, în dorința de a o apăra. Se înșela oare? Ce absurd!

— Alex, cine e noua ta prietenă? îl întrebă apoi soldatul zâmbind.

— Dimitri, ți-o prezint pe Tatiana.

El îi strânse cu putere mâna Tatianei, refuzând să-i mai dea drumul. Ea și-o retrase cu multă grație.

După standardele rusești, Dimitri avea o înălțime medie, dar era scund în comparație cu Alexander. Avea trăsături tipic rusești: chipul șters și lipsit de culoare, nasul lat și cârn și buzele extrem de subțiri, ca două benzi elastice, prinse slab între ele. Gâtul îi era presărat pe alocuri cu câteva tăieturi de brici. Sub ochiul stâng avea o aluniță neagră. Bereta pe care o purta pe cap nu era împodobită cu vreo stea roșie, ca aceea a lui Alexander și nici epoleții de pe umeri nu aveau franjuri argintii. Cei ai lui Dimitri erau roșii, cu o dungă subțire și albastră. Tunica uniformei nu se bucura nici ea de vreo distincție militară.

— Mă bucur să te cunosc, îi spuse el Tatianei. Și unde vă duceți? îi întrebă apoi.

Alexander îi mărturisi care le era destinația.

— Dacă vreți, pot să vă ajut să duceți cumpărăturile acasă, se oferi Dimitri.

— Ne descurcăm și singuri, Dima. Îți mulțumim oricum, îi răspunse Alexander.

— Dar nu-i niciun deranj. Plăcerea e de partea mea, insistă Dimitri, privind-o stăruitor pe Tatiana. Și cum l-ai cunoscut pe locotenentul nostru? o întrebă apoi, mergând lângă ea, în timp ce Alexander îi urma îndeaproape.

Tatiana își întoarse capul spre el, citindu-i îngrijorarea pe chip. Privirile li se întâlniră pentru o clipă. Alexander grăbi pasul, luând-o înaintea lor. Magazinul Voentorg era chiar după colț.

— Ne-am izbit unul de celălalt în autobuz, răspunse Tatiana. I s-a făcut milă de mine și mi-a oferit ajutorul.

— Norocul a fost de partea ta, spuse Dimitri. Căci nimeni nu sare mai repede decât Alexander în ajutorul unei domnișoare aflate la ananghie.

— N-aș putea spune că sunt la ananghie, murmură Tatiana,

în timp ce Alexander o împinse ușor cu mâna, îndemnând-o să intre în magazin și punând astfel capăt conversației lor.

Tatiana fu uimită să descopere ce se afla dincolo de o simplă ușă din sticlă, pe care stătea scris: ACCESUL PERMIS NUMAI OFIȚERILOR. În primul rând, nu stătea nimeni la coadă. Și, în al doilea rând, magazinul era înțesat cu saci de provizii, iar mirosul de pește și șuncă afumată ce plutea în aer se împletea cu miresmele de cafea și țigări.

Alexander o întrebă câți bani avea la ea, iar Tatiana era convinsă că răspunsul îl va lăsa fără grai. El ridică doar din umeri, spunând:

— Am putea să-i cheltuim pe toți numai pe zahăr, dar trebuie să fim prevăzători, nu-i așa?

— Nici nu știu ce-ar trebui să cumpăr. Cum aș putea să fiu prevăzătoare?

— Cumpără ca și când nu vei mai vedea niciodată aceste produse, o sfătui el.

Tatiana îi oferi banii fără să mai stea nicio clipă pe gânduri.

Iar Alexander îi cumpără patru kilograme de zahăr, patru kilograme de făină albă, trei kilograme de ovăz, cinci kilograme de orz, trei kilograme de cafea, zece conserve de ciuperci marinate și zece conserve de roșii. Mai luă și ea un kilogram de caviar negru, iar cu cele câteva ruble care îi mai rămăseseră mai cumpără două conserve de șuncă, pentru a-i face pe plac lui deda. Și un baton de ciocolată pentru plăcerea ei.

Zâmbind, Alexander îi spuse că va plăti ciocolata din banii lui, apoi îi cumpără cinci batoane.

O sfătui apoi să ia și niște chibrituri. Tatiana strâmbă puțin din nas, spunându-i – cu inteligență, credea ea – că nu poți mânca chibrituri. Îi mai sugeră să cumpere niște ulei de motor. Dar nu aveau mașină, protestă ea. Alexander insistă să cumpere oricum. Tatiana refuză să-l asculte. Nu voia să cheltuiască banii tatălui ei pe fleacuri, cum erau chibriturile și uleiul de motor.

— Dar, Tania, întrebă el, cum o să folosești făina dacă nu vei avea chibrituri ca să aprinzi focul? Îți va fi greu să coci pâine dacă nu vei putea să aprinzi cuptorul.

Acceptă să cumpere chibrituri numai după ce află că nu

costau mai mult de câteva copeici, dar chiar și așa, luă doar o singură cutie cu 200 de bucăți.

— Nu uita să iei și ulei de motor, Tania!

— Când voi avea mașină, voi cumpăra și ulei.

— Dar dacă, în iarna asta, nu vei mai găsi pic de kerosen? întrebă Alexander.

— Și ce dacă? ripostă ea. Avem electricitate.

— Cumpără-l oricum! insistă el, încrucișându-și brațele.

— Ai spus „iarna asta"? Ce tot vorbești? întrebă ea fluturându-și indiferentă mâna prin aer. Dar e abia iunie. N-o să ne luptăm cu nemții până în iarnă.

— Spune-le asta londonezilor! pledă el. Spune-le asta francezilor, belgienilor sau olandezilor! Se luptă…

— Dacă acțiunile francezilor se pot numi luptă…

— Tatiana, cumpără niște ulei de motor, insistă Alexander râzând. N-o să-ți pară rău.

Ar fi vrut să-l asculte, dar glasul tatălui ei îi răsuna cu putere în minte, certând-o pentru că îi cheltuise banii pe fleacuri. Așa că refuză.

Îi ceru, în schimb, vânzătorului un elastic subțire, cu care își legă frumos părul, în timp ce Alexander plătea cumpărăturile. Tatiana îl întrebă cum aveau să ducă proviziile acasă.

— Nu-ți face griji! răspunse Dimitri. De asta v-am însoțit până aici.

— Ne vom descurca singuri, Dima, îi zise Alexander.

— Alexander, interveni Tatiana. Avem foarte multe…

— Vi-l prezint pe Dimitri, calul dumneavoastră de povară! Sunt la dispoziția dumneavoastră, tovarășe Alexander, continuă Dima, rânjind sarcastic.

Tatianei nu îi scăpă rânjetul sardonic, amintindu-și atunci expresia de uimire pe care i-o surprinsese pe chip – aceeași ca și a ei – în clipa în care intraseră în magazinul destinat NUMAI OFIȚERILOR.

— Ești în aceeași unitate cu Alexander? îl întrebă Tatiana pe Dimitri în timp ce aranjau proviziile în lăzi de lemn.

— O, nu, nu! răspunse el. Alexander este ofițer, pe când eu sunt doar un simplu soldat. Față de statutul meu umil, are

multe grade înalte. Lucru care îi permite să *mă* trimită pe frontul din Finlanda, continuă apoi, cu același rânjet pe buze.

— Nu în Finlanda, îl corectă cu blândețe Alexander. Și nu pe front, ci în Lisiy Nos, unde trebuie să verifici întăririle armate. De ce te vaiți?

— Nu mă vait. Te ridic în slăvi pentru cât ești de prudent.

Tatiana îi aruncă o privire lui Alexander, neștiind cum să interpreteze ironia pe care o trădau buzele întinse și subțiri ca două benzi de elastic ale lui Dimitri.

— Unde se află Lisiy Nos? întrebă ea.

— Pe istmul Kareliei[5], îi răspunse Alexander. Poți să mergi pe jos?

— Firește, îi răspunse Tatiana.

Abia aștepta să ajungă acasă. Sora ei avea să rămână fără grai când avea să o vadă însoțită de doi soldați. Căra lada cea mai ușoară, cea cu pachetele de cafea și caviar.

— Ți se pare grea? o întrebă Alexander.

— Nu.

De fapt, era destul de grea și nu știa cum avea să ajungă până la stația de autobuz. Aveau să ia mașina, nu-i așa? Doar nu intenționau să străbată pe jos tot drumul de la Câmpul lui Marte până la apartamentul ei din Soviet Cinci!

Deoarece caldarâmul era îngust, erau nevoiți să meargă în șir indian – Alexander în față, Tatiana la mijloc, iar Dimitri în ariergardă.

— Alexander, strigă Tatiana gâfâind, mergem acasă… pe jos?

Aproape că nu mai avea suflare.

Alexander se opri.

— Dă-mi mie lada! îi ceru el.

— Nu, mă descurc.

Alexander lăsă lada lui jos și, așezând-o pe a ei deasupra, le luă apoi pe amândouă, de parcă ar fi fost ușoare ca un fulg.

— Probabil că picioarele te dor cumplit în sandalele alea. Hai să mergem acum!

Deoarece aleea pe care o străbăteau devenea acum mai largă, Tatiana i se alătură lui Alexander. Dimitri o flancă și el la stânga.

— Tania, crezi că eforturile ne vor fi răsplătite?

— Cred că tata vă va servi cu niște votcă, firește.

— Tania, își continuă Dimitri tirul de întrebări, obișnuiești să ieși în oraș?

Să iasă în oraș? Ce întrebare ciudată!

— Nu prea, răspunse ea sfioasă.

— Ai fost vreodată la Sadko?

— Nu. Dar sora mea merge deseori. Spune că e un local frumos.

— N-ai vrea să vii cu noi la Sadko la sfârșitul săptămânii viitoare? întrebă Dimitri, aplecându-se spre ea.

— Nu, mulțumesc, răspunse ea, lăsându-și ochii în pământ.

— Hai, vino! insistă Dimitri. Ne vom distra de minune. Nu-i așa, Alexander?

Dar Alexander nu răspunse.

Mergeau toți trei alături pe caldarâmul lat. Tatiana se afla la mijloc. Când se întâlneau cu alți trecători, Dimitri pășea în spatele Tatianei ca să le facă loc.

Dar de câte ori era nevoit să treacă în spatele ei, o făcea fără tragere de inimă, oftând adânc, ca și când ar fi dus o luptă aprigă și trebuia să-și cedeze teritoriile în mâinile dușmanului. La început, Tatiana crezuse că trecătorii erau dușmanii lui, dar înțelese în curând că adevărații săi inamici erau, de fapt, ea și Alexander, care continuau să meargă unul lângă celălalt, fără să facă vreun pas în urmă.

— Te simți obosită? o întrebă Alexander încet.

Tatiana încuviință din cap.

— Vrei să te odihnești câteva minute? o întrebă din nou, lăsând lăzile jos.

Dimitri făcu și el la fel, cu ochii ațintiți asupra Tatianei.

— Așadar, Tania, *tu* unde mergi să te distrezi?

— Să mă distrez? repetă ea. Nu știu. Mă duc să mă plimb în parc. Sau merg cu familia la *dacha* noastră din Luga.

Apoi, întorcându-se spre Alexander, îl întrebă:

— Ai de gând să-mi spui de unde ești sau trebuie să ghicesc?

— Cred că va trebui să ghicești, Tania.

— Dintr-o regiune cu apă sărată.

— Nu ți-a spus încă? interveni Dimitri, stând foarte aproape

de ei.

— Smulg cu cleștele răspunsurile din gura lui.

— Un lucru surprinzător, într-adevăr!

— Bravo, Tania! răspunse Alexander. Sunt din Krasnodar, un oraș de lângă Marea Neagră.

— Da, din Krasnodar, spuse și Dimitri. Ai fost vreodată acolo?

— Nu. N-am fost nicăieri.

Dimitri își ațintì privirea asupra lui Alexander, care luă lăzile, spunând tăios:

— Hai să mergem!

Trecură pe lângă o biserică și traversară Greceski Prospekt. Tatiana era atât de adâncită în gânduri, încercând cu disperare să găsească o cale prin care să-l revadă pe Alexander, încât trecu, absentă, pe lângă clădirea unde se afla apartamentul ei. Străbătuseră deja câteva sute de metri, ajungând aproape de intersecția cu Suvorovski, când se opri brusc.

— Vrei să te mai odihnești puțin? întrebă Alexander.

— Nu, răspunse ea, încercând să-și ascundă tremurul din glas, care i-ar fi trădat freamătul lăuntric. Am trecut de clădirea în care stau.

— Am trecut de ea? exclamă Dimitri. Cum e posibil?

— Am trecut și pace! Asta e! răspunse ea. E în celălalt capăt al străzii.

Alexander își lăsă capul în pământ, zâmbind. Făcură apoi cale întoarsă.

— Stau la etajul trei, le spuse ea după ce deschiseră ușa de la intrare. Veți putea urca ducând greutățile astea?

— Avem de ales? întrebă Dimitri. Există cumva vreun lift? Firește că nu, adăugă tot el. Doar nu suntem în *America.* Nu-i așa, Alexander?

— Cred că nu, răspunse el.

Urcară scările în fața Tatianei.

— Îți mulțumesc, șopti ea în spatele lui Alexander, mai mult pentru sine.

De fapt, gândea cu voce tare. Gândurile îi erau asurzitoare, asta era tot.

— Cu plăcere, răspunse el fără să se întoarcă spre ea.

Tatiana continuă să urce treptele, cu pași șovăitori.

Când deschise ușa apartamentului comun, spera ca Slavin cel nebun să nu zacă pe podea, în mijlocul coridorului. De data aceasta însă speranțele îi erau deșarte. Căci zăcea întins pe hol, cu picioarele în cameră, răsucit ca un șarpe, slab, murdar și duhnind cumplit, cu fața acoperită de părul încâlcit și slinos.

— Slavin a luat-o iar razna, îi șopti ea lui Alexander, care o urma îndeaproape.

— Cred că asta e cea mai mică dintre problemele lui, răspunse el, tot în șoaptă.

Mormăind, Slavin o lăsă pe Tatiana să treacă pe lângă el, dar îl prinse pe Alexander de picior și izbucni într-un râs isteric.

— Tovarășe! interveni Dimitri, sărindu-i în ajutor lui Alexander și punându-și piciorul pe mâna lui Slavin. Dă-i drumul domnului locotenent!

— Mă descurc și singur, Dimitri, spuse Alexander împingându-l cu cotul.

Slavin schelălăi încântat și se agăță și mai tare cu mâna de gheata lui Alexander.

— Taneșka noastră aduce un soldat chipeș acasă, strigă Slavin. Pardon! Ba chiar *doi* soldați chipeși! Ce-o să spună tatăl tău, Taneșka? O să fie de acord? Nu cred. Nu cred deloc. Nu-i place să-i aduci băieți acasă. Va spune că doi sunt prea mulți pentru tine. Dă-i unul și surorii tale, draga mea, dă-i și ei unul! spuse Slavin râzând frenetic.

Alexander își trase cu putere piciorul, eliberându-se din strânsoarea lui.

Slavin vru să-l prindă și pe Dimitri, dar, privindu-i chipul, lăsă mâna jos, fără să-l mai atingă.

Continuă însă să strige după ei:

— Da, Taneșka, adu-i acasă! Adu mai mulți! Adu-i pe toți! Căci, peste trei zile, vor pieri cu toții. Împușcați de tovarășul Hitler, un prieten atât de *bun* al tovarășului Stalin!

— A fost în război, încercă Tatiana să le ofere o explicație, răsuflând ușurată când trecură mai departe. Mă ignoră atunci când sunt singură.

— Mă cam îndoiesc, îi răspunse Alexander.

— Mă ignoră, crede-mă! insistă Tatiana, roșie la față ca racul. S-a săturat de noi, pentru că și noi îl ignorăm.

— Nu e minunat traiul în comun? șopti Alexander, aplecându-se spre ea.

— Avem de ales? întrebă Tatiana, uimită de cuvintele lui.

— Nu, răspunse el. Numai în acest fel vom putea să ne remodelăm sufletele egoiste și burgheze.

— Exact asta spune și tovarășul Stalin! exclamă Tatiana.

— Știu, răspunse Alexander cu o expresie gravă pe chip. N-am făcut altceva decât să-l citez.

Stăpânindu-și cu greu râsul, Tatiana îl conduse în fața ușii camerelor ei. Înainte de a o deschide, le aruncă o privire însoțitorilor ei, spunându-le cu emoție în glas:

— Am ajuns acasă.

Apoi, deschizând ușa, îl invită pe Alexander înăuntru, cu un zâmbet pe buze.

— Pot să intru și eu? întrebă Dimitri.

— Poftește, te rog, Dimitri!

Membrii familiei Tatianei se aflau cu toții în camera bunicilor ei, în jurul mesei de sufragerie. Tatiana băgă capul înăuntru de pe hol.

— Am venit! îi anunță ea.

Nimeni nu își ridică privirea.

— Unde ai fost? întrebă mama, cu aceeași indiferență cu care ar fi întrebat-o dacă mai voia niște pâine.

— Mama, tata! Priviți ce bunătăți am adus!

— Bravo, fata mea! îi spuse tatăl ei, privind-o peste marginea paharului de votcă.

Ar fi putut la fel de bine să se întoarcă și cu mâna goală. Oftând ușor, își îndreptă privirea spre Alexander, care stătea pe hol. Ce-i trăda oare expresia de pe chip? Simpatia? Nu, nu doar atât. *Ceva mult mai frumos și mai cald.*

— Lasă lăzile jos și vino cu mine! îi șopti ea.

Apoi, intrând în cameră și încercând să-și stăvilească freamătul glasului, făcu prezentările:

— Mama, tata, babușka și deda, vreau să vi-l prezint pe

Alexander…

— Și pe Dimitri, interveni acesta iute, de parcă Tatiana l-ar fi uitat.

— Și pe Dimitri, încheie Tatiana.

Își strânseră cu toții mâinile, aruncându-le priviri uimite când lui Alexander, când Tatianei. Mama și tatăl ei rămaseră pe scaune, în fața mesei, pe care se aflau o sticlă de votcă și două pahărele. Deda și babușka se așezară pe canapea ca să le facă soldaților loc la masă. Părinții ei aveau o expresie tristă pe chipuri. Încercau oare să-și înece amarul în băutură, supărați pentru că Pașa nu le mai era alături? Sau ronțăiau murături în speranța că, astfel, își vor mai ostoi dorul ce le mistuia sufletul?

— Te-ai descurcat de minune, Tania, îi spuse tata, ridicându-se de pe scaun. Sunt mândru de tine. Veniți și luați o dușcă! îi invită apoi pe Alexander și pe Dimitri.

— Nu, mulțumesc, refuză Alexander, clătinând politicos din cap. Am treabă mai târziu.

— Vorbește doar în numele tău! spuse Dimitri, făcând un pas în față.

Tata turnă băutura în pahar, privindu-l încruntat pe Alexander. Cine nu voia să bea un pahar de votcă? Poate că Alexander avea motivele lui pentru care refuza gestul ospitalier al gazdei sale, dar astfel nu avea să-i câștige simpatia tatălui ei, care avea să îl agreeze mai mult pe Dimitri. Un lucru atât de minor, cu urmări atât de grave! Dar tocmai pentru că îl refuzase, Tatiana îl admira și mai mult pe Alexander.

— Tania, n-ai luat cumva și niște lapte? o întrebă mama.

— Tata mi-a spus să cumpăr numai produse uscate.

— De unde ești? îl întrebă tata pe Alexander.

— Din regiunea Krasnodar, îi răspunse el.

— În tinerețe, am stat mult în Krasnodar. Nu pari să fii de acolo, ripostă tata, clătinând din cap.

— Dar de-acolo sunt, repetă Alexander pe un ton calm.

— Vrei, poate, puțin ceai? îl întrebă Tatiana, dornică să schimbe subiectul. Pot să-ți fac niște ceai.

— Nu, îți mulțumesc, răspunse el cu căldură în glas, apropiindu-se de ea și lăsând-o aproape fără suflare. Nu pot să

stau prea mult, Tania. Trebuie să mă întorc la cazarmă.

Tatiana își scoase atunci sandalele din picioare.

— Îmi cer scuze, îi spuse ea cu un zâmbet pe buze. Dar nu mai pot să…

Deși încercase din răsputeri să pretindă că se simțea bine, nu mai putea să ignore durerea cumplită a picioarelor, provocată de rănile sângerânde ale degetelor.

Alexander îi privi picioarele, clătinând din cap. Apoi poposi asupra chipului ei. Iar ochii lui de culoarea migdalelor căpătară din nou aceeași expresie tulburătoare pe care Tatiana nu știa cum s-o definească.

— E mai bine desculță, spuse el în șoaptă.

Dașa intră atunci în cameră. Încremeni, cu privirea ațintită asupra celor doi soldați.

Era strălucitoare și răvășitoare – poate *prea* strălucitoare și *prea* răvășitoare, își spuse Tatiana. Dar înainte de a apuca să rostească vreun cuvânt, Dașa exclamă, radiind de fericire:

— Alexander! Ce cauți aici?

Nici nu se uită la Tatiana, care îl privea uluită pe Alexander.

— O cunoști pe Dașa…? îngăimă ea, lăsând însă cuvintele să se piardă în clipa în care înțelese totul din expresiile ce se derulau, rând pe rând, pe chipul lui împietrit: stupoare, resemnare și tristețe.

Tatiana se uită când la Dașa, când la Alexander. Simțea cum sângele îi îngheață prin vine. „O, nu!" ar fi vrut să strige. „Nu e cu putință!"

El îi zâmbi Dașei, cu chipul impasibil, și îi răspunse Tatianei, fără să-i arunce nici măcar o privire:

— Da. Eu și Dașa ne-am mai întâlnit.

— Poți s-o mai spui o dată! exclamă Dașa, râzând și ciupindu-l de braț. Alexander, ce *cauți* aici?

Tatiana scrută camera cu privirea, ca să vadă dacă cineva mai urmărea scena ce se desfășura sub ochii ei. Dimitri mânca murături. Deda citea ziarul, cu ochelarii pe nas. Tatăl ei dădea pe gât un alt pahar de votcă. Mama ei desfăcea o cutie cu fursecuri, iar babușka moțăia cu ochii închiși. Nimeni nu vedea ce se petrecea în jur.

— Soldații au însoțit-o pe Tatiana. Ne-au adus mâncare, explică mama.

— Serios? întrebă curioasă Dașa, îndreptându-și atenția spre Alexander. De unde o cunoști pe sora mea?

— Nu o cunosc, răspunse el. Ne-am lovit azi unul de altul în autobuz.

— Te-ai lovit de sora mea mai mică? repetă Dașa. Nu-mi vine să cred! E mâna destinului! continuă apoi, ciupindu-l din nou de braț.

— Hai să stăm jos! Cred că o să iau o dușcă, spuse Alexander, îndreptându-se spre masa așezată în mijlocul camerei și lăsându-le pe Dașa și pe Tatiana lângă ușă.

Dașa se aplecă spre sora ei și îi șopti la ureche:

— El e cel despre care ți-am vorbit.

— Când?

— De dimineață, îi spuse Dașa printre dinți.

— De dimineață?

— Dar toantă mai ești! Cu el mă întâlnesc!

Tatiana nu era toantă. Căci înțelesese totul mult prea bine. Dar voia să dea uitării dimineața aceea. Voia să-și amintească doar momentul în care aștepta autobuzul, iar Alexander îi apăruse în cale.

— Aha! murmură ea, stăvilindu-și iureșul de sentimente, ce amenința să-i copleșească sufletul.

Era încă încremenită de uimire.

Dașa se duse la masă și se așeză pe scaunul de lângă Alexander. Aruncându-i o ultimă privire tristă, Tatiana ieși din cameră ca să aranjeze proviziile.

— Taneșka! o strigă mama. Pune-le unde trebuie, nu unde le așezăm în mod obișnuit!

— Nu vă bateți capul cu păhărelele de votcă! spuse Alexander. Pot să beau și dintr-un pahar obișnuit.

— Bravo ție! răspunse tata, turnându-i băutura. Să ciocnim paharele! În cinstea unei noi prietenii!

— Tania, hai să dai noroc cu noi! o chemă Dimitri.

Dar când intră din nou în cameră, tata spuse că Tania nu avea voie să bea, pentru că era încă prea mică, iar Dimitri își ceru

iertare. Dașa se oferi să bea pentru amândouă, de parcă nu asta făcuse până atunci, ripostă tatăl lor. Toată lumea izbucni în râs, cu excepția bunicii, care încerca să tragă un pui de somn, și a Tatianei, care își dorea cu disperare ca ziua să se încheie cât mai repede.

În timp ce căra, una câte una, lăzile cu provizii și le ducea în bucătărie, surprindea de pe hol frânturi de conversație.

— Fortificațiile trebuie construite cât mai repede.

— Trupele trebuie mutate spre frontiere.

— Aeroporturile trebuie bine organizate. Toată lumea trebuie să se înarmeze. Toate pregătirile de luptă trebuie accelerate de urgență.

— Tania noastră lucrează la Kirov, îl auzi spunând, puțin mai târziu, pe tata. Abia a terminat școala – cu un an mai devreme. Anul viitor, când va împlini optsprezece ani, vrea să se ducă la universitatea din Leningrad. Când o vezi, nu-i dai atâta, dar a terminat liceul cu un an mai devreme. V-am spus deja asta?

Auzindu-i vorbele, Tatiana zâmbi duios.

— Nu înțeleg de ce a vrut să lucreze la Kirov, spuse mama ei. E foarte departe, practic la periferia Leningradului. Nu știe să-și poarte singură de grijă.

— De ce *ar face-o*, de vreme ce toată viața ai avut grijă de ea? ripostă tatăl.

— Tania! o strigă mama. Dacă tot ești acolo, spală și vasele noastre, te rog!

În bucătărie, Tatiana începu să aranjeze toate proviziile pe care le cumpărase. În timp ce căra lăzile, trăgea cu ochiul în cameră, unde îl vedea pe Alexander, care stătea cu spatele la ușă. Și Karelia, și finlandezii, și granițele, și tancurile, și superioritatea armelor, și pădurile mlăștinoase, unde era greu să câștigi teren, și războiul cu Finlanda din 1940… toate treceau pe lângă ea.

Se afla tot în bucătărie când Alexander, Dașa și Dimitri ieșiră din cameră. Alexander o ignora complet. Purtarea lui o făcea să-l asemene cu o conductă de apă, căreia Dașa îi închisese robinetul.

— Tania, hai să-ți iei la revedere! îi strigă Dașa. Musafirii

noștri sunt pe picior de plecare.

Tatiana ar fi vrut să devină invizibilă.

— La revedere, le spuse ea de la distanță, ștergându-și mâinile murdare de făină pe rochia ei albă. Vă mulțumesc încă o dată pentru ajutor.

— Vin și eu să vă conduc, spuse Dașa, luându-l pe Alexander de braț.

Dimitri o întrebase pe Tatiana dacă putea s-o mai viziteze. Poate că spusese „da" sau poate că dăduse doar din cap. Căci abia îl auzise.

— Mi-a făcut plăcere să te cunosc, Tatiana, îi spuse Alexander, ațintindu-și ochii asupra ei.

— Și mie, răspunse ea sau, cel puțin, așa își închipuia, căci nu era sigură.

Plecară apoi toți trei, iar Tatiana rămase singură în bucătărie. Mama ei ieși atunci din cameră, spunând:

— Ofițerul și-a uitat bereta.

Nici nu apucă s-o ia bine din mâna mamei sale, că Alexander se și întoarse – singur – în bucătărie.

— Mi-am uitat bereta, spuse el.

Tatiana i-o dădu, fără să rostească vreun cuvânt sau să-i arunce vreo privire.

În timp ce își lua bereta din mâna ei, degetele îi zăboviră pentru o clipă peste ale ei. Atingerea mâinii lui o făcu să-și ridice privirea spre el. Tatiana îl cercetă cu ochi plini de tristețe. Ce fac adulții în asemenea cazuri? *Ea* ar fi vrut să plângă. Dar nu avea altă cale decât să-și stăvilească lacrimile și să se poarte ca un adult.

— Îmi pare rău, îi spuse Alexander atât de încet, încât Tatiana crezu că nu auzise bine.

Se întoarse apoi pe călcâie și plecă.

— Ce crezi că *faci?* o întrebă mama cu o privire încruntată.

— Fii mulțumită că am găsit ceva de-ale gurii! ripostă Tatiana, pregătindu-și ceva de mâncare.

Unse o felie de pâine cu unt, mâncă o parte din ea, pierdută în gânduri, apoi se ridică în picioare și aruncă restul la gunoi.

Nu avea unde să se ascundă. Nici în bucătărie, nici pe hol și

nici în dormitor. Își dorea să aibă o cămăruță – numai a ei – unde să-și scrie gândurile într-un jurnal.

Dar nu avea o cămăruță numai a ei. Și, drept urmare, nu ținea niciun jurnal. Jurnalele, așa cum și le imagina din cărți, conțineau însemnări intime și gânduri personale. În lumea Tatianei însă gândurile intime nu-și aveau locul. Ele trebuiau adânc ferecate în suflet, în timp ce împărțeai patul cu altcineva, chiar dacă persoana respectivă se întâmpla să fie chiar sora ta. Lev Tolstoi, unul dintre scriitorii ei preferați, ținuse un jurnal care acoperise anii copilăriei, ai adolescenței și ai tinereții sale. Un jurnal *menit* să fie citit de mii de oameni. Nu un asemenea jurnal voia Tatiana să țină. Ea își dorea un jurnal în care să scrie numele lui Alexander, fără ca cineva să-l citească. Voia o cameră numai a ei, unde să-i rostească numele cu glas tare, fără ca cineva s-o audă.

Alexander.

Dar nu avea nimic din toate astea. Se întoarse, așadar, în dormitor, unde se așeză lângă mama ei și începu să ronțăie un biscuit dulce.

Părinții ei vorbeau despre banii pe care Dașa nu putuse să-i scoată de la bancă, deoarece închisese mult prea devreme. Atinseră în treacăt subiectul evacuării, fără să pomenească însă numele lui Pașa – cum ar fi putut s-o facă? – și fără ca Tatiana să-i pomenească numele lui Alexander – cum ar fi putut s-o facă? Tatăl ei susținea că Dimitri părea un tânăr de treabă. Tatiana stătea tăcută la masă, încercând să-și adune puterile adolescentine. Când Dașa se întoarse în cameră, îi făcu semn Tatianei s-o urmeze în dormitorul lor. Ea se supuse fără crâcnire.

— Ce părere ai? o întrebă Dașa, învârtindu-se încântată pe loc.

— Despre ce? răspunse Tatiana cu glas istovit.

— Despre el, Tania! Ce părere ai despre *el?*

— E drăguț.

— Drăguț? Hai, fii serioasă! Ce ți-am spus eu? N-ai văzut pe nimeni mai chipeș decât el.

Tatiana schiță un zâmbet vag.

— Am avut dreptate, nu-i așa? Nu-i așa? insistă Dașa râzând.

— Ai avut dreptate, Dașa, îi răspunse Tatiana.

— Nu ți se pare extraordinar faptul că soarta v-a împletit drumurile?

— Ba da, răspunse Tatiana cu sufletul pustiit, ridicându-se în picioare ca să iasă din cameră.

Dașa se propti însă în fața ușii, aruncându-i fără să vrea Tatianei mănușa provocării. Ea nu-și dorea însă confruntări – nici mici, nici mari. Fără dueluri, își promise și asta și făcu. Așa fusese mereu. Dașa era cu șapte ani mai mare. Era mai puternică, mai inteligentă, mai spirituală și mai atrăgătoare. Tatiana nu avea sorți de izbândă în fața ei. Așa că cedă și se așeză din nou pe pat.

— Dar de Dimitri ce părere ai? Îți place? o întrebă Dașa, așezându-se lângă ea pe pat.

— Cred că da. Ascultă, Dașa, nu trebuie să-ți faci griji pentru *mine!*

— Dar cine își face griji? răspunse Dașa ciufulindu-i părul. Dă-i o șansă lui Dima! Cred că te place, continuă ea, părând aproape uimită. Poate din cauza rochiei.

— S-ar putea. Uite ce e, Dașa, sunt obosită! A fost o zi lungă.

— Îmi place Alexander, Tania, îi spuse sora ei, punându-și mâna pe spatele Tatianei. Îmi place atât de mult, că nici nu pot să explic în cuvinte.

Tatiana simți cum un fior îi străbătu trupul din cap până în picioare. Pentru că îl cunoscuse și se plimbaseră împreună, zâmbindu-și unul altuia, înțelese cu tristețe că relația Dașei cu Alexander nu avea să fie o aventură efemeră, ce-avea să se sfârșească pe treptele palatului Peterhof sau în grădinile Amiralității. Nu avea nici cea mai mică îndoială că, de această dată, sora ei privea cu foarte multă seriozitate relația aceea.

— Nu trebuie să-mi explici nimic, Dașa.

— Într-o zi vei înțelege și tu, Tania.

Tatiana o privea cu coada ochiului pe sora ei, care stătea pe marginea patului. Deschise gura să vorbească.

Voia să-i spună că Alexander traversase strada pentru *ea.*

Se urcase în autobuz după *ea* și străbătuse orașul numai

pentru *ea.*

Dar Tatiana nu putea să-i spună nimic din toate astea surorii ei mai mari.

Voia să-i spună că, de-a lungul timpului, Dașa avusese numeroase relații. Că putea oricând să-și găsească alt prieten. Că era fermecătoare, inteligentă și strălucitoare și câștiga simpatia tuturor. Dar pe Alexander îl voia pentru ea.

„Ce-ai zice dacă mă place mai mult pe mine?" ar fi vrut s-o întrebe.

Dar nu spuse nimic. Căci nu știa dacă era ceva adevărat în toată povestea asta. Mai ales ultima parte. Cum ar putea s-o placă mai mult pe Tatiana? Uită-te la Dașa cât e de frumoasă! Și poate că Alexander traversase strada și pentru Dașa. Poate că străbătuse orașul pentru ea și traversase râul ca s-o întâlnească la ora trei dimineața, când se ridicau podurile peste Neva. Așa că închise gura. Ce ironie! Ce glumă proastă!

— Tania, Dimitri este soldat, spuse Dașa scrutând-o. Nu știu dacă ești pregătită pentru un soldat.

— Ce vrei să spui?

— Nimic, nimic. Dar trebuie să te „modelăm" puțin.

— Să mă „modelați"? repetă Tatiana cu răsuflarea întretăiată.

— Da. Să-ți dăm cu puțin ruj, să purtăm o mică discuție… spuse Dașa ridicându-i părul Tatianei.

— Poate că o să facem și asta. Altă dată, bine?

Apoi, îmbrăcată în rochia ei albă cu trandafiri roșii, Tatiana se ghemui în pat, cu fața la perete.

3

Alexander străbătea cu pași repezi Ligovski Prospekt.

Merseră un timp în tăcere, apoi Dimitri spuse cu răsuflarea întretăiată:

— Drăguți oameni!

— Foarte drăguți, răspunse Alexander cu glas domol.

Nu simțea nevoia să-și tragă sufletul. Și nici nu voia să vorbească cu Dimitri despre familia Metanov.

— Mi-o amintesc pe Dașa, spuse Dimitri, reușind cu greu să țină pasul cu Alexander. Ați fost împreună de câteva ori la Sadko, nu-i așa?

— Da.

— Sora ei chiar e grozavă, nu crezi?

Alexander nu-i răspunse.

— Georgi Vasilievici a spus că Tania are aproape șaptesprezece ani, continuă Dimitri. Șaptesprezece ani! repetă el, clătinând din cap. Îți mai amintești cum eram noi la vârsta asta?

— Mult prea bine, îi răspunse Alexander, continuând să meargă la fel de repede.

Își dorea să nu-și mai amintească *atât* de bine perioada aceea. Adâncit în gânduri, realiză puțin mai târziu că Dimitri vorbea cu el.

— N-am auzit ce-ai spus. Poți să repeți?

— Te-am întrebat, îi spuse Dimitri răbdător, dacă, pentru vârsta ei, ți se pare fragedă sau mult prea coaptă.

— Mi se pare mult prea fragedă pentru tine, Dimitri, îi răspunse Alexander pe un ton tăios.

Dimitri păstră un timp tăcerea.

— Este foarte frumoasă, spuse el în cele din urmă.

— Da. Și mult prea fragedă pentru tine.

— Dar ce-ți pasă ție? Tu ești apropiat de sora mai mare, iar eu vreau s-o cunosc pe sora mai mică, continuă Dimitri chicotind. Și de ce nu? Am putea să formăm… un cvartet, nu crezi? Doi prieteni buni, cuplați cu două surori… Am crea o simetrie perfectă…

— Dar cum rămâne cu Elena pe care ai văzut-o aseară? îl întrebă Alexander. Mi-a spus că te place. Aș putea să-ți fac cunoștință cu ea săptămâna viitoare.

— Chiar *ai vorbit* cu Elena? îl întrebă Dimitri, fluturându-și cu indiferență mâna prin aer. Nu. Pot să găsesc zeci de Elene, continuă el râzând. Dar de ce nu m-aș încurca și cu Elena, la urma urmei? Nu. Tatiana nu e ca ele, adăugă apoi, frecându-și mâinile, cu un zâmbet pe buze.

Niciun mușchi nu se clinti pe chipul lui Alexander – nicio zvâcnire a ochilor, nici vreo încleștare a buzelor sau vreo încruntare a sprâncenelor. Nimic nu-i trăda sentimentele, cu excepția pașilor tot mai repezi cu care străbătea strada.

Dimitri începu să alerge după el.

— Alexander, stai puțin! Nu te superi… dacă… aș avea o relație… cu Tania?

— Firește că nu, Dima, îi răspunse Alexander pe un ton neutru. De ce m-aș supăra?

— Chiar așa! exclamă el, lovindu-l prietenește pe spate. Ești un om bun. Vrei să aranjez o mică petrecere pentru…?

— Nu!

— Dar ești de planton toată noaptea. Hai să ne distrăm cum o facem de obicei!

— Nu. Nu în seara asta.

Apoi, după o pauză, continuă:

— Și nici altă dată, bine?

— Dar…

— Am întârziat deja, u spuse Alexander. Trebuie să mă grăbesc. Ne vedem la cazarmă.

MĂRI NEEXPLORATE

1

A doua zi, când Tatiana se trezi din somn, primul lucru pe care îl văzu cu ochiul minții fii chipul lui Alexander. Nu îi răspunse Dașei, evitând s-o privească pe sora ei, care, înainte de a pleca, îi urase „La mulți ani!”

— Da, Taneșka, la mulți ani! îi spusese și mama sa, pregătindu-se și ea de plecare. Nu uita să încui ușa!

Tata o sărutase în creștetul capului, spunându-i:

— Și fratele tău împlinește tot șaptesprezece ani.

— Știu, tata.

El lucra ca inginer la uzina de apă din Leningrad. Mama ei era croitoreasă la un atelier de croitorie de pe Nevski, care producea uniforme medicale. Dașa era asistenta unui doctor stomatolog, cu care avusese și o aventură. Lucra cu el de când renunțase la facultate, în urmă cu doi ani. După ce puseseră capăt relației, Dașa continuase să lucreze acolo, deoarece îi plăcea ce făcea. Postul îi oferea un salariu bun, iar atribuțiile nu erau deloc solicitante.

Tatiana plecă la Kirov, unde toată dimineața asistă la ședințe și discursuri patriotice. Directorul departamentului ei, Serghei Krasenko, întrebă dacă cineva era dornic să se înroleze în Armata de Voluntari a Poporului, ca să sape tranșee în sud, contribuind astfel la înfrângerea dușmanilor vrednici de ură.

Astăzi Germania era vrednică de ură. Ieri fusese un aliat mult iubit. Cum avea să fie oare mâine?

Ieri Tatiana îl cunoscuse pe Alexander.

Krasenko își continuă discursul. Fortificațiile din nordul Leningradului, ce se întindeau de-a lungul vechii frontiere cu Finlanda, trebuiau bine consolidate. Armata Roșie bănuia că finlandezii intenționau să recucerească ținutul Karelia. Tatiana ciuli urechile. Karelia, Finlanda. Și Alexander vorbise ieri despre asta. Alexander… Tatiana își pierdu interesul.

Femeile îl ascultau pe Krasenko, dar nimeni nu se oferi voluntar. Nimeni, cu excepția Tamarei, cea care se afla ultima pe scara ierarhică în procesul de producție.

— Ce-am de pierdut? șopti ea încântată, ridicându-se în

picioare.

Atât de plictisitor era postul pe care îl ocupa Tamara!

În ziua aceea, înainte de prânz, Tatiana primi ochelari de protecție, o mască pentru păr și un halat cafeniu. După prânz, avea să descopere că nu mai împacheta linguri și furculițe. Acum, pe banda de montaj, veneau gloanțe de metal, mici și cilindrice. Acestea cădeau cu grămada în cutii de carton, pe care Tatiana trebuia să le așeze în lăzi mari, din lemn.

La ora cinci după-amiaza, Tatiana își scoase halatul, masca pentru păr și ochelarii, apoi, după ce se spălă pe față, își legă din nou părul în coadă și ieși din clădire. Porni pe Prospekt Stacek, de-a lungul zidului ce împrejmuia uzina Kirov, o structură din beton, înaltă de șapte metri, care se întindea pe o distanță de cincisprezece blocuri. Trecu pe lângă trei dintre aceste blocuri ca să ajungă la stația de autobuz.

Și în stație o aștepta Alexander.

Când îl văzu, Tatiana nu își putu stăpâni bucuria. Chipul i se lumină dintr-odată și, punându-și mâna pe piept, se opri înmărmurită. Alexander îi zâmbi, iar ea, roșie toată la față, își luă inima în dinți și se îndreptă spre el. Observă că își ținea în mâini bereta de ofițer. Își dorea să se fi spălat mai bine pe față.

Iureșul gândurilor, ce-i tulburau mintea și sufletul, o împiedica să-și găsească vorbele ca să întrețină o simplă conversație, exact în momentul în care avea mai mare nevoie de cuvinte.

— Ce faci aici? îl întrebă ea sfioasă.

— Suntem în război cu Germania, îi răspunse Alexander. Nu am timp pentru scuze și pretexte.

Tatiana voia să spună ceva, orice, ca să nu-i lase replica fără răspuns.

— Aha! reuși ea să îngaime.

— La mulți ani!

— Îți mulțumesc.

— Ți-ai făcut planuri pentru diseară?

— Nu cred că e cazul. Astăzi e luni și toată lumea e obosită. O să luăm cina. Și poate vom ciocni vreun pahar, îi răspunse ea, oftând adânc.

Într-o altă lume, poate că l-ar fi invitat, de ziua ei, la cină. Dar nu în cea în care trăiau acum.

Așteptau autobuzul în tăcere. Pretutindeni în jurul lor vedeau oameni cu chipuri posomorâte. Tatiana nu se simțea însă deloc tristă. „Așa o să arăt și eu când o să stau singură în stație, așteptând autobuzul alături de ei?" se întreba ea.

„Așa o să arăt tot restul vieții?"

„Dar suntem în război", își spuse apoi. „Cum o să arate restul vieții mele?"

— De unde ai știut că sunt aici?

— Tatăl tău mi-a spus ieri că lucrezi la Kirov. Și m-am gândit că aștepți autobuzul.

— De ce? îl întrebă ea veselă. Crezi că transportul în comun ne aduce cumva noroc?

— Te referi la *noi,* poporul sovietic? întrebă Alexander zâmbind. Sau la *noi* doi?

Tatiana se îmbujoră iar la față.

Autobuzul 20 opri în stație, având un număr limitat de locuri. Oamenii se îmbulziră cu toții spre uși, urcându-se claie peste grămadă în mașină. Alexander și Tatiana rămaseră pe loc.

— Hai să mergem pe jos, îi propuse el în cele din urmă.

— Până unde?

— Până acasă. Vom putea să vorbim mai mult pe drum.

Ea îl scrută cu îndoială în ochi.

— Asta înseamnă să mergem opt kilometri pe jos, îi spuse Tatiana, privindu-și încălțămintea.

— Porți niște pantofi mai comozi azi? o întrebă el zâmbind.

— Da, îți mulțumesc pentru grija pe care mi-o porți, răspunse ea cu aceeași sfială, mustrându-se în gând pentru stânjeneala ei, asemănătoare cu a unei fetițe prostuțe.

— Uite ce-ți propun eu! Hai să mergem pe jos încă un bloc distanță, până pe strada Govorova, iar de acolo să luăm tramvaiul 1. Poți să parcurgi pe jos distanța asta? Toată lumea așteaptă autobuzul sau troleibuzele. Noi o să luăm, în schimb, tramvaiul.

Tatiana căzu o clipă pe gânduri.

— Dar nu cred că tramvaiul mă lasă chiar acasă, îi răspunse

ea în cele din urmă.

— Așa este, dar la gara Varșovia poți să iei tramvaiul 16, care te va lăsa la intersecția străzii Greceski cu Soviet Cinci sau putem să luăm amândoi tramvaiul 2, care pe mine mă va lăsa mai aproape de cazarmă, iar pe tine la Muzeul rus de Stat. Sau putem să străbatem tot drumul pe jos, adăugă apoi, după o clipă de tăcere.

— Nu merg pe jos opt kilometri, răspunse Tatiana. Indiferent cât de comozi ar fi pantofii. Hai să luăm tramvaiul.

Nu avea de gând să coboare la nu-știu-ce-gară ca să ia singură un alt tramvai spre casă.

Pentru că cel pe care îl așteptau întârzia deja de mai bine de douăzeci de minute, Tatiana acceptă să meargă câțiva kilometri pe jos, până la tramvaiul 16. Lăsară în urmă strada Govorova și intrară pe Skapina, care se oprea pe digul Canalului Circular – Obvodni Canal.

Tatiana nu voia să se urce în tramvaiul ce avea să o ducă acasă. Nu voia nici ca Alexander să plece spre cazarmă. Voia să se plimbe de-a lungul canalului albastru. Dar cum să-i spună asta? Voia să-l întrebe și alte lucruri. Încerca mereu să nu fie prea directă. Încerca să spună numai ce se cuvenea și, pentru că nu avea încredere în pendulul etichetei, ce-i oscila adesea în minte, prefera să păstreze tăcerea, lucru perceput adesea fie ca timiditate, fie ca aroganță. Dașa nu se confrunta niciodată cu problema asta. Ea spunea exact ce-i trecea prin minte.

Tatiana știa că trebuia să aibă mai multă încredere în glasul ei lăuntric. Căci era destul de răsunător.

Voia să-l întrebe despre Dașa.

Dar el i-o luă înainte, spunând:

— Nu știu cum să mă fac cât mai bine înțeles, începu el. S-ar putea să mă crezi arogant. Dar…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Dacă te cred arogant, remarcă Tatiana, atunci poate că așa și ești.

Alexander păstră tăcerea.

— Dar spune-mi oricum despre ce e vorba.

— Tatiana, trebuie să-l convingi pe tatăl tău să-l retragă pe

fratele tău din tabăra de la Tolmacevo.

În acest timp, în fața lor se ivea, în toată splendoarea ei imperială, gara Varșovia, iar Tatiana își imagina cum ar fi să călătorească prin Varșovia, Lublin și Swietokryst. Gândurile îi fură brusc întrerupte în clipa în care îl auzi vorbind despre Pașa și Tolmacevo și…

Nu despre asta se aștepta să-i vorbească. Ea își dorea cu totul altceva. În schimb, Alexander îi pomenea de Pașa, pe care nu avea de unde să-l cunoască, deoarece nu-l văzuse niciodată.

— De ce? îl întrebă Tatiana în cele din urmă.

— Pentru că există pericolul ca Tolmacevo să cadă în mâinile nemților, îi răspunse el după o scurtă ezitare.

— Ce tot spui acolo?

Nu înțelegea și, chiar dacă ar fi înțeles, *prefera* să n-o facă. Nu voia să se lase copleșită de tristețe. Era prea fericită pentru că Alexander venise s-o vadă din proprie voință. Dar tonalitățile glasului său, accentele grave pe care le conferise celor trei cuvinte – Pașa, Tolmacevo și nemți – rostite într-o singură frază o puseră pe gânduri. Oare bătuse tot drumul până la Kirov ca s-o sperie? Dar de ce?

— Și ce pot să fac *eu?* îl întrebă Tatiana.

— Încearcă să-l convingi pe tatăl tău să-l ia pe Pașa de la Tolmacevo! De ce l-a trimis acolo? exclamă el. Ca să fie în siguranță? continuă Alexander, tresărind înfiorat, în timp ce, preț de o clipă, o umbră îi întunecă chipul.

Tatiana îl privea cu ochi scrutători, fără să îndrăznească nici măcar să clipească, așteptând o explicație. Dar în locul cuvintelor, se lăsă o tăcere apăsătoare.

— Acolo sunt tabere pentru băieți, îi explică ea, dregându-și glasul. De aceea l-a trimis.

— Știu, îi răspunse el, încuviințând din cap, cu chipul lipsit de orice expresie. Foarte mulți leningrădeni și-au trimis ieri băieții acolo.

— Alexander, nemții sunt în Crimeea, continuă Tatiana. Asta a spus și tovarășul Molotov. Nu i-ai ascultat discursul?

— Da, așa e. Sunt în Crimeea. Dar frontiera noastră cu Europa se întinde pe două mii de kilometri. Iar armata lui Hitler

a ocupat fiecare metru de graniță, Tania. Din sudul Bulgariei până în nordul Poloniei.

El se opri. Iar Tatiana păstră tăcerea.

— Deocamdată, Leningradul este cel mai sigur loc pentru Pașa. Crede-mă pe cuvânt!

Tatiana îl privea cu îndoială.

— De ce ești atât de sigur? îl întrebă ea, vorbind cu tot mai multă însuflețire. De ce auzim la radio că Armata Roșie este cea mai puternică din lume? Avem tancuri, avioane, artilerie și arme. La radio auzim cu totul altceva față de ce spui tu, Alexander, își continuă ea pledoaria, rostind cuvintele ca pe un reproș.

— Tania, Tania, Tania! murmură el, clătinând din cap.

— Ce e? Ce e? Ce e? întrebă ea, văzând pe chipul grav al lui Alexander un zâmbet vag.

Acest lucru o făcu să schițeze și ea un surâs, în ciuda seriozității care i se citea în priviri.

— Tania, de-a lungul timpului, Leningradul a avut atât de multe conflicte cu Finlanda, aflată la douăzeci de kilometri în nord, încât am uitat să mai înarmăm și granița de sud. De acolo vine acum pericolul.

— Dacă de acolo vine pericolul, atunci de ce îl trimiți pe Dimitri în Finlanda, unde, după cum susții, e liniște și pace?

Un timp, Alexander nu mai spuse nimic.

— Îl trimit în recunoaștere, îi răspunse el în cele din urmă, păstrând anumite lucruri sub tăcere – Tatiana era convinsă de asta. Vreau doar să spun, continuă apoi, că ne-am comasat toate mijloacele de apărare în nord. În sud și sud-vest, Leningradul nu are nici măcar o singură divizie, un singur regiment și nici vreo altă unitate militară. Înțelegi ce-ți spun?

— Nu, îi răspunse ea pe un ton ușor sfidător.

— Vorbește cu tatăl tău despre Pașa! repetă el.

Străbătură apoi în tăcere străzile cufundate într-o liniște deplină. Totul părea încremenit în jurul lor: și soarele în amurg, și frunzele copacilor. Numai Alexander și Tatiana mergeau cu pași lenți, încetinind la capătul fiecărui bloc, privind caldarâmul sau citind-indicatoarele străzilor. „Nu vreau ca plimbarea

noastră să se sfârșească atât de repede", își spuse ea în gând. El la ce se gândea oare?

— Îmi pare rău pentru întâmplarea nefericită de ieri… începu Alexander. Dar ce puteam să fac? Eu și sora ta… N-am știut că sunteți surori. Ne-am întâlnit la Sadko…

— Știu. Și înțeleg prea bine. Nu trebuie să-mi explici, îl întrerupse Tatiana.

Îi era recunoscătoare pentru că adusese subiectul în discuție.

— Ba da. Și îmi cer iertare dacă te-am…

Ezită ușor, apoi continuă:

— …dacă te-am supărat.

— N-ai de ce să-ți ceri iertare. Nu-i nicio problemă. Mi-a povestit despre tine. Tu și ea…

Tatiana se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer. Ar fi vrut să-i spună că legătura lui cu Dașa nu o afecta deloc, dar nu reuși să dea glas vorbelor.

— Cum e Dimitri? îl întrebă în schimb. E drăguț? Când se întoarce din Karelia?

Îl întreba toate astea doar ca să-l impresioneze? Habar nu avea. Voia doar să schimbe subiectul.

— Nu știu. Când își va termina misiunea. Peste câteva zile.

— Am obosit. Putem să luăm tramvaiul?

— Firește, îi răspunse Alexander încet. Hai să-l așteptăm pe 16.

Stăteau împreună pe scaunele din tramvai, când Alexander își reluă firul gândurilor.

— Tatiana, eu și sora ta nu avem intenții serioase. Îi voi spune că…

— Nici să nu te gândești! exclamă ea atât de tare, încât cei doi bărbați care stăteau în fața lor se întoarseră întrebători spre ei. Nici să nu te gândești! repetă apoi mult mai încet, dar pe un ton la fel de hotărât. Alexander, e imposibil! continuă ea, ascunzându-și fața în mâini. E sora mea mai mare. Înțelegi?

„Am fost singur la părinți", îi răsunau prin minte cuvintele lui.

— E *singura* mea soră, continuă Tatiana cu glas mult mai domol. Și are intenții serioase în privința *ta.*

Mai era nevoie să continue? Nu credea că mai era cazul, dar nemulțumirea din privirea lui îi dădu de înțeles că trebuia să-i ofere și alte argumente.

— Voi mai întâlni și alți băieți, adăugă în cele din urmă, ridicând din umeri, dar nu voi mai avea niciodată o altă soră.

— Nu mai sunt un băiețandru, îi răspunse Alexander.

— Atunci voi mai întâlni și alți bărbați, îngăimă Tatiana.

Discuția devenea tot mai stânjenitoare și mai dificilă pentru ea.

— Ce te face să crezi că vei mai întâlni și alți bărbați?

Uluită, Tatiana reuși totuși să-i răspundă:

— Voi constituiți jumătate din populația lumii. Dar faptul că am doar o singură soră rămâne o certitudine.

Pentru că Alexander păstră tăcerea, îndrăzni să-l întrebe:

— Îți place Dașa, nu-i așa?

— Firește, îi răspunse el încet. Dar…

— Atunci am lămurit problema, îl întrerupse Tatiana. Nu mai are niciun rost să vorbim despre asta, continuă ea, oftând adânc.

— Așa e, încuviință Alexander, oftând și el ușor.

— În regulă atunci, spuse ea, ațintindu-și ochii pe fereastră.

Modelul pe care Tatiana își dorea să-l urmeze în viață era cel al bunicului ei – întruchiparea demnității desăvârșite cu care își ducea existența atât de simplă. Bunicul ei ar fi putut să-și aleagă orice altă profesie, dar preferase să fie profesor de matematică. Tatiana nu știa dacă matematica îl ajuta pe deda să abordeze problemele intangibile ale vieții cu aceeași exactitate a științei pe care o preda sau dacă chintesența firii sale fusese cea care îl atrăsese spre valorile absolute ale matematicii, dar, indiferent de motive, pentru Tatiana, deda întruchipa un exemplu vrednic de urmat. Ori de câte ori oamenii o întrebau ce voia să devină atunci când avea să crească, le răspundea invariabil: „Vreau să fiu ca bunicul meu”.

Tatiana știa ce-ar face bunicul ei. Nu i-ar frânge niciodată inima surorii lui.

Tramvaiul trecu de Piața Insurecției. Alexander o rugă să coboare cu câteva stații înainte de Soviet Cinci, lângă spitalul Greceski, aflat la intersecția străzii Soviet Doi cu Greceski.

— Aici m-am născut, îi spuse Tatiana, arătându-i spitalul.

— Spune-mi, Tania, îți place Dimitri?

Trecură câteva minute bune înainte ca Tatiana să-i răspundă.

Ce răspuns voia oare să audă? Juca rolul de spion în numele lui Dimitri sau al lui însuși? Și ce-ar fi trebuit să-i spună? Dacă juca rolul de spion în numele lui Dimitri, iar Tatiana avea să îi răspundă că nu-l plăcea, avea să rănească sentimentele prietenului său și nu voia să facă asta.

Dacă întreba în numele lui, iar Tatiana avea să îi dea un răspuns afirmativ, atunci avea să îi rănească sentimentele lui Alexander, lucru pe care, de asemenea, nu și-l dorea. Ce fac fetele în asemenea situații? N-ar trebui să se joace puțin? Să flirteze, să se prefacă, să atragă în mreje.

Dar Alexander era prietenul Dașei. Și atunci sora ei mai mică îi mai datora un răspuns cinstit?

Dar el oare și-l dorea?

Da, și-l dorea.

— Nu, îi răspunse ea în cele din urmă, căci nu voia să-i rănească sentimentele lui Alexander.

Expresia de pe chipul lui îi dădu de înțeles că îi oferise răspunsul corect.

— Dașa susține că ar trebui să-i dau o șansă. Tu ce părere ai?

— Nu, îi răspunse el, fără să stea nicio clipă pe gânduri.

Stăteau la intersecția străzii Soviet Doi cu Greceski Prospekt.

Cupola bisericii din fața clădirii apartamentului ei strălucea în bătaia soarelui, la câteva sute de metri distanță. Tatiana nu accepta gândul că Alexander avea să plece în curând. Acum, după ce îi ceruse imposibilul și primise un refuz, se temea că nu avea să-l mai vadă niciodată așa. Singur, între patru ochi.

Nu putea să-l lase să plece. Nu încă.

— Alexander, îl strigă ea încet, cercetându-i chipul cu ardoare, părinții tăi au rămas în Krasnodar?

— Nu, îi răspunse el. Nu mai sunt acolo.

Ea îl privi cu aceeași fervoare. El își adânci privirea în ochii ei.

— Tania, sunt foarte multe lucruri pe care aș vrea să ți le explic, dar nu pot.

— Încearcă! îl îndemnă Tatiana, cu răsuflarea întretăiată.

— Tot ce se întâmplă acum în Armata Roșie – confuzia, incompetența, dezorganizarea – trebuie privit numai prin prisma ultimilor patru ani. Înțelegi?

— Nu prea, îi răspunse ea, stând încremenită. Ce legătură au toate astea cu părinții tăi?

Alexander mai făcu un pas spre ea, protejând-o de lumina puternică a asfințitului.

— Părinții mei au murit. Mama în 1936, iar tata în 1937. Împușcați, adăugă în șoaptă. De NKVD, poliția care *nu* mai e atât de secretă. Acum trebuie să plec.

Șocul ce se citea pe chipul Tatianei îl opri, determinându-l s-o mângâie pe braț și să-i spună cu un zâmbet trist pe buze:

— Nu te speria! Uneori, lucrurile nu merg pe făgașul pe care ni-l dorim. Indiferent câte planuri ne facem sau câte iluzii ne făurim. E adevărat?

— Da, așa e, îi răspunse Tatiana, lăsându-și privirea în pământ.

Dintr-un motiv sau altul, avea impresia că nu se referea doar la părinții lui.

— Alexander, vrei să…

— Trebuie să plec, o întrerupse el pe un ton tăios. Ne mai vedem.

„Când?" ar fi vrut să-l întrebe, dar se mulțumi doar să-i răspundă:

— Bine.

Tatiana nu voia să se întoarcă în apartament, în bucătărie sau în dormitor – nu voia nicidecum înăuntru. Voia să se afle din nou într-un tramvai sau într-o stație de autobuz, într-un magazin sau chiar pe stradă – oriunde, dar nu în camerele ei, unde Alexander nu-și avea locul.

Când intră în clădire, rămase înmărmurită pe palier, desenând absentă prin aer cifra opt înainte de a-și continua drumul.

Apoi, cu inima ca de piatră, urcă treptele.

2

Familia ei discuta despre război. Nu pregătiseră nicio masă festivă, dar băutura curgea din plin. Stârnind dispute aprinse. Care avea să fie oare soarta Leningradului? Când Tatiana intră pe ușă, tatăl și bunicul ei discutau în contradictoriu despre intențiile lui Hitler – de parcă amândoi l-ar fi cunoscut personal. Mama ei voia să știe de ce tovarășul Stalin nu le vorbea oamenilor. Iar Dașa se întreba dacă mai avea vreun rost să lucreze.

— Și ce-ai vrea să faci? ripostă tăios tata. Uită-te la Tania! N-are nici șaptesprezece ani, dar nu se întreabă dacă mai are vreun rost să lucreze.

Părinții și bunicii ei, dar și Dașa îi aruncară Tatianei priviri încărcate de tristețe.

Tatiana își lăsă geanta jos.

— Azi am împlinit șaptesprezece ani, tata.

— O, da! exclamă tatăl ei. Așa e! A fost o zi nebună astăzi. Haideți să închinăm paharele în sănătatea lui Pașa! Și a Tatianei! adăugă apoi, după o scurtă ezitare.

În lipsa lui Pașa, încăperea părea și mai mică.

Tatiana se rezemă de perete, întrebându-se când ar fi momentul cel mai potrivit ca să aducă în discuție subiectul întoarcerii fratelui ei din tabăra de la Tolmacevo. Nimeni nu vedea că abia se mai ținea pe picioare, cu excepția Dașei, care o privea de pe canapea.

— De ce nu mănânci niște supă de pui? o întrebă ea. E pe sobă, în bucătărie.

Era o idee bună să ciugulească ceva, își spuse ea. În bucătărie, își turnă două polonice de supă cu morcovi și carne de pui și apoi, așezându-se pe pervazul ferestrei, începu să scruteze grădina în lung și-n lat, lăsând supa să se răcească. Nu putea să mănânce nimic fierbinte. Avea oricum senzația că sufletul îi ardea în flăcări.

Când se întoarse în cameră, îi auzi pe părinții ei vorbind.

— Războiul ăsta *nu* va ține până la iarnă, spunea pe un ton blajin mama ei, încercând să-și consoleze bărbatul. Totul se va

termina până atunci.

El păstra tăcerea, aranjându-și faldurile cămășii.

— Și Napoleon a invadat Uniunea Sovietică tot în iunie, spuse tatăl în cele din urmă.

— Napoleon! exclamă soția lui. Ce legătură are Napoleon cu povestea asta, Georgi Vasilievici? Fii serios, te rog!

Tatiana deschise gura ca să le sugereze părinților ei să-l aducă pe Pașa înapoi la Leningrad, dar nu știa cum să comunice familiei ei mature, atotștiutoare și insuportabile un mesaj atât de important și nici cum să le explice – dacă avea să fie nevoită s-o facă – modalitatea prin care intrase în posesia unei informații atât de prețioase referitoare la înaintarea *implacabilă* a nemților în Rusia.

„Dacă voi fi nevoită să o fac?" se întrebă în gând. Răspunsul o făcu să închidă gura.

Tatăl său stătea lângă mama ei, cu ochii pironiți în paharul gol.

— Hai să mai luăm o dușcă! spuse el. Și să închinăm paharele în cinstea lui Pașa!

— Hai să mergem în Luga! îi propuse încântată mama. Să plecăm din oraș și să petrecem puțin timp la *dacha* noastră de la țară!

Acum era momentul să intervină. Nu putea să-l rateze.

— Poate că… începu Tatiana, dregându-și glasul și bâlbâindu-se, curajoasă ca un miel și uluită de propria îndrăzneală… poate că, între timp, am putea să-l aducem și pe Pașa înapoi acasă.

Părinții, bunicii și Dașa o priveau cu ochii plini de uimire și căință, surprinși parcă de faptul că Tatiana știa să vorbească și cuprinși de regrete pentru că discutau lucruri importante în prezența unui copil.

— *Ar trebui* să-l aducem înapoi, spuse mama, începând să plângă. Astăzi e ziua lui și e complet singur.

„E și ziua mea", își spuse Tatiana în gând. Se ridică în picioare, hotărâtă să facă o baie.

— Unde te duci? o întrebă tăios tata.

— Să spăl.

— Ce să speli? se răsti și mama. Dacă tot te duci la bucătărie, ia și niște farfurii cu tine!

— Mă duc să mă spăl pe mine, răspunse Tatiana, strângând farfuriile murdare de pe masă.

Dașa plecă apoi de acasă. Tatiana nu o întrebă unde se duce. Bănuia că avea să se întâlnească cu Alexander. Nu obișnuia să-și plângă singură de milă și nu avea de gând să înceapă acum. Dacă regreta ceva, era turnura evenimentelor, care îi permiseseră să cunoască pentru prima oară fiorii dragostei, ca apoi să-și vadă inima frântă într-un joc absurd al destinului. Dar nu voia să cadă pradă unei autocompătimiri deșarte – nu voia să fie sfâșiată de demonul mâniei.

Încercă să recitească vreo câteva dintre povestirile lui Cehov, care, prin lentoarea lor, izbuteau mereu să-i domolească freamătul lăuntric. Cele șapte povestiri pe care reușise să le parcurgă – ultima descriind o fată care stătea pe o bancă alături de un bărbat mai în vârstă – o trimiseră iute în lumea viselor.

Îi auzea pe deda și pe tatăl ei purtând discuții aprinse legate de război.

— Perspectiva războiului este înspăimântătoare, spunea deda, dar mulți oameni nu-l privesc ca pe o pură tragedie. Războiul s-ar putea să le aducă libertatea. S-ar putea să le ofere șansa unei vieți normale.

— Nimic nu va mai scăpa Rusia de povara cumplită a bolșevicilor, auzi Tatiana vocea tatălui ei, amețit de aburii alcoolului. Nimic nu ne va mai reda șansa la o viață normală.

Tatăl ei era un pesimist incurabil, credea Tatiana. Iar paharele de votcă îl făceau și mai morocănos.

Trebuia să existe ceva care să le confere tuturor șansa la o viață nouă. Dar ce anume? Nu avea răspunsuri la întrebarea asta. Adormi.

Se trezi din somn la ora unu și patruzeci și cinci de minute noaptea, în vuietul unor sunete stridente ce veneau de afară. Zgomotul asurzitor al unei sirene tulbura liniștea nopții cernite. Țipă înspăimântată, iar tatăl ei se duse lângă ea, spunându-i să nu-i fie teamă, căci era doar o sirenă antiaeriană. Ea îl întrebă dacă nemții începuseră deja să bombardeze orașul și dacă

trebuia să se scoale din pat.

— Culcă-te la loc, draga mea Taneșka! îi răspunse tata.

Dar cum avea să mai doarmă când sirena continua să urle amețitor, iar Dașa nu se întorsese încă acasă? Sirena se opri după câteva minute, dar Dașa tot nu era acasă.

3

A doua zi, la ședința de dimineață de la Kirov, Tatiana află că, din cauza eforturilor de război, programul de lucru avea să se prelungească până la ora șapte seara, până la noi dispoziții. Până la noi dispoziții însemna până la sfârșitul războiului, bănuia Tatiana. Krasenko își informase muncitorii că, împreună cu secretarul de partid de la Moscova, luase hotărârea de a accelera producția de KV-1, tancul greu sovietic destinat apărării Leningradului. Krasenko le spusese că orașul avea să fie apărat cu tancurile, muniția și artileria produse la Kirov. Stalin nu avea să transfere armele de pe frontul sudic pe frontul din Leningrad ca să apere orașul.

Armamentul și mâncarea produse în Leningrad aveau să fie singurele mijloace de apărare și subzistență ale cetățenilor, astfel că eforturile lor trebuiau dublate.

După *această* ședință, muncitorii se oferiseră, care mai de care, să plece voluntari pe front, lucru care o făcuse pe Tatiana să creadă că fabrica avea să se închidă în curând. Departe de ea norocul! Împreună cu Zina, o altă colegă de muncă – o femeie între două vârste, istovită de greutățile vieții –, reveni la linia de producție a proiectilelor.

Mai târziu, în ziua aceea, pistolul de bătut cuie se stricase, iar Tatiana fusese nevoită să sigileze cutiile cu gloanțe, bătând cuiele cu ciocanul. La sfârșitul programului, nu-și mai simțea nici spatele, nici brațul.

Tatiana și Zina mergeau pe lângă zidul ce împrejmuia uzina Kirov și, înainte de a ajunge la stația de autobuz, Tatiana zări statura înaltă a lui Alexander, împreună cu părul lui negru, ivindu-se printre mulțimea de oameni.

— Trebuie să plec, îi spuse ea Zinei, cu răsuflarea întretăiată. Ne vedem mâine, adăugă apoi, grăbind pasul.

Zina îi răspunse ceva în șoaptă.

— Bună, îl salută ea cu glas ferm, în ciuda bătăilor frenetice ale inimii. Ce faci aici?

Era prea obosită ca să mimeze dezinteresul, așa că îi zâmbi cu

multă căldură.

— Am venit să te conduc acasă. Ai avut parte de o zi de naștere frumoasă? Ai vorbit cu părinții tăi?

— Nu, îi răspunse Tatiana.

— *Nu* e răspunsul la ambele întrebări?

— N-am vorbit cu ei, Alexander, îi spuse Tatiana, evitând subiectul zilei sale de naștere. N-ar putea să vorbească Dașa? E mult mai curajoasă decât mine.

— Serios?

— O, da! exclamă ea. Eu sunt fricoasă ca un iepure.

— Am încercat să-i explic și ei situația lui Pașa. Dar nu e deloc îngrijorată. Știu, nu e treaba mea, continuă el, ridicând din umeri, încerc să vă ajut și eu cum pot, adăugă apoi, privind șirul interminabil de oameni. Nu vom reuși să ne urcăm în autobuz. Nu vrei să mergem pe jos?

— Doar până la tramvai, îi răspunse ea. Sunt atât de obosită, că abia îmi mai mișc picioarele. Aștepți de mult? îl întrebă apoi, aranjându-și părul strâns în coadă.

— De două ore.

Brusc, Tatiana nu se mai simțea atât de istovită. Îl privea uimită.

— Aștepți de două ore?

Mă aștepți de două ore? ar fi vrut, de fapt, să-l întrebe.

— Programul de lucru s-a prelungit până la ora șapte. Îmi pare rău că ai așteptat atât de mult, îi spuse apoi cu glas duios.

Se îndepărtară de mulțimea care aștepta autobuzul, traversară strada și se îndreptară spre Govorova.

— De ce ești înarmat? îl întrebă Tatiana, arătându-i pușca pe care Alexander o purta pe umăr. Ești în misiune de patrulare?

— Sunt liber până la zece, îi răspunse Alexander. Dar am primit ordin să port tot timpul arma cu mine.

— N-au ajuns deja până aici, nu-i așa? întrebă Tatiana pe un ton jovial, încercând să glumească.

— Nu încă, îi răspunse el scurt și tăios.

— E grea?

— Nu. Vrei să ți-o dau și ție? întrebă apoi cu un zâmbet pe buze.

— Da, încuviință ea. N-am ținut niciodată o armă în mână.

În clipa în care o luă din brațele lui, descoperi cu surprindere că era cumplit de grea, luptându-se din răsputeri s-o țină cu ambele mâini. O ținu un timp, apoi i-o dădu înapoi lui Alexander.

— Nu știu cum reușești s-o cari cu tine, împreună cu multe alte lucruri.

— Dar nu doar o port cu mine, Tania, ci și trag cu ea. Alerg înarmat și mă arunc pe jos, apoi sar în picioare, ținând-o în mâini, în timp ce car în spinare o raniță grea.

— Nu știu cum reușești, repetă ea.

Ar fi vrut să fie și ea la fel de puternică. Astfel, Pașa n-ar mai fi putut s-o înfrângă în luptă.

Se urcară apoi în tramvai. Era aglomerat. Tatiana îi oferi locul ei unei doamne mai în vârstă. Alexander nu părea să fi avut nici cea mai mică intenție de a sta pe scaun. Se ținea cu o mână de cureaua genții, iar cu cealaltă de cureaua armei. Tatiana se ținea de bara de metal parțial ruginită a tramvaiului. Uneori, când acesta vira brusc, zgâlțâindu-și pasagerii, se izbea de Alexander și își cerea iertare de fiecare dată. Trupul lui era la fel solid ca zidul ce împrejmuia uzina Kirov.

Tatiana voia să fie singură cu el, ca să-l întrebe mai multe lucruri despre părinții lui. Nu puteau să vorbească despre asta în tramvai. Dar era oare de bun augur să-i cerceteze tainele vieții? Cunoașterea secretelor sale nu-i apropia oare prea mult, când ar fi trebuit să se îndepărteze cât mai mult cu putință?

Își continuară drumul în tăcere până la stația de pe Voznesenski Prospekt, de unde luară tramvaiul 2, ca să ajungă la Muzeul rus de Stat.

— Trebuie să plec, îi spuse Tatiana —*fără* tragere de inimă – după ce coborâră.

— Nu vrei să mai stai puțin? o întrebă deodată Alexander. Ne putem odihni pe băncile din Grădinile Italiene. Ce zici?

— Bine, îi răspunse ea, încercând să-și stăvilească bucuria în timp ce mergea cu pași mici alături de el.

După ce se așezară pe o bancă, Tatiana simți că Alexander avea ceva pe suflet; voia să-i spună ceva, dar nu putea. Spera că

nu era vorba despre Dașa. „N-am depășit oare pragul ăsta?" Ea nu reușise s-o facă. Dar el era mai mare. Ar fi trebuit să-l depășească.

— Alexander, ce e clădirea aceea de acolo? îl întrebă ea, arătându-i cu mâna o construcție impunătoare aflată pe cealaltă parte a străzii.

— E Hotelul European, îi răspunse el. Acesta, împreună cu Astoria, sunt cele mai bune hoteluri din Leningrad.

— Seamănă cu un palat. Cine are voie să stea acolo?

— Străinii.

— Acum câțiva ani, tata a fost într-o călătorie de afaceri în Polonia, îi povesti Tatiana, iar când s-a întors în țară, ne-a spus că la hotelul din Varșovia unde a fost cazat stăteau și *polonezi* din Cracovia. Poți să-ți imaginezi așa ceva? Nu l-am crezut mai bine de o săptămână. Cum ar putea *polonezii* să stea la un hotel din *Varșovia?* continuă ea chicotind. E ca și cum aș sta eu la Hotelul European de acolo.

— *Sunt* locuri în lume unde oamenii pot să călătorească unde vor în propria țară, îi spuse Alexander, privind-o cu o expresie amuzată pe chip.

— Așa o fi, îi răspunse, fluturându-și mâna prin aer. Ca Polonia.

Apoi, înghițind în sec și dregându-și glasul, continuă:

— Alexander… îmi pare nespus de rău pentru soarta părinților tăi. Povestește-mi ce s-a întâmplat, îl rugă ea atingându-i umărul cu un gest blând.

— Tatăl tău are dreptate, începu Alexander cu un suspin de ușurare. Nu sunt din Krasnodar, îi mărturisi el după o clipă de tăcere.

— Serios? Dar de unde ești?

— Ai auzit vreodată de un oraș cu numele de Barrington?

— Nu. Unde se află?

— În Massachusetts.

Nu auzise bine – probabil că urechile îi jucau feste. Îl privea cu ochii cât cepele.

— În Massachusetts? îngăimă ea. Ca acela din *America*?

— Da. Ca acela din America.

— Ești din statul *american* Massachusetts? îl întrebă Tatiana, complet uluită.

— Da.

Timp de câteva minute, Tatiana nu mai fu în stare să rostească niciun cuvânt. Inima îi bătea frenetic și asurzitor în piept. Încerca în zadar să-și închidă gura.

— Mă tachinezi, îi spuse ea în cele din urmă. Nu sunt atât de naivă.

— Nu te tachinez, răspunse Alexander, clătinând din cap.

— Știi de ce nu te cred?

— Da. Te întrebi cine ar vrea să vină *aici*, nu-i așa?

— Exact asta mă întreb.

— Traiul în comun *a fost* o mare dezamăgire pentru noi, își începu Alexander povestea. Am venit aici plini de speranțe – cel puțin, tata nutrea mari speranțe – și am descoperit cu stupoare că nicăieri nu există dușuri.

— Dușuri?

— Nu contează. Dar unde era apa caldă? Nu puteam să facem nici măcar o baie normală în hotelul rezidențial la care stăteam. Voi aveți apă caldă?

— Firește că nu. Fierbem apa pe sobă și o turnăm în cadă peste apa rece. În fiecare sâmbătă ne ducem să ne spălăm la băile publice. Ca toată lumea din Leningrad.

— Din Leningrad, din Moscova, din Kiev, din toată Uniunea Sovietică, spuse Alexander dând din cap.

— Ne putem considera norocoși. Marile orașe se bucură de apă curentă. Cele din provincie n-au nici măcar această facilitate. Așa susține deda că stau lucrurile și în Molotov[6].

— Are dreptate, încuviință Alexander. Dar chiar și la Moscova toaletele funcționează rareori, iar mirosul din băi devine insuportabil. Eu și părinții mei am reușit cumva să ne adaptăm la noul stil de viață. Găteam la foc de lemne și ne imaginam că suntem familia Ingalls.

— Cine?

— Familia Ingalls[7] a trăit în Vestul Sălbatic la sfârșitul anilor 1800. Dar *noi* ne aflam aici, într-o utopie socialistă. Într-o zi i-am spus ironic tatălui meu că, într-adevăr, aici e mult mai bine

decât în Massachusetts. Mi-a răspuns că nu poți construi *socialismul într-o singură țară*[8] fără o luptă asiduă. Un timp a crezut, probabil, cu tărie în acest slogan.

— Când ați venit?

— În 1930, imediat după prăbușirea pieței bursiere din 1929.

Văzând nedumerirea de pe chipul Tatianei, Alexander oftă adânc, reluându-și apoi firul povestirii.

— Lasă, nu e important. Aveam unsprezece ani. N-am vrut niciodată să plec din Barrington.

— O, nu! murmură Tatiana.

— Faptul că trebuia să gătim pe un arzător Primus cu kerosen ne-a demoralizat cumplit. Apoi întunericul și duhoarea în care eram obligați să trăim și-au pus amprenta asupra noastră, cum nu ne-am imaginat vreodată. Mama s-a apucat de băutură. De ce nu? Toată lumea bea aici.

— Da, așa e, încuviință Tatiana.

Și tatăl ei bea.

— După ce bea și găsea toaleta ocupată de alți străini care locuiau în „palatul" nostru din Moscova – *nu* ca cel European –, mama se ducea în parc ca să folosească toaletele publice de acolo – o simplă groapă în pământ.

Amintirile îl făcură să se înfioare. Tatiana începu și ea să tremure în adierea caldă și înmiresmată a serii de vară din Leningrad. Îi atinse cu blândețe umărul lui Alexander. Pentru că nu se clinti și pentru că stăteau sub bolta copacilor maiestuoși, dar și pentru că nu se mai afla nimeni prin preajmă, Tatiana îi strânse ușor umărul, lăsându-și degetele să poposească apoi pe țesătura uniformei sale.

— Sâmbăta, continuă Alexander, mergeam cu tata – cum mergi și tu cu mama și cu sora ta – la băile publice, unde așteptam câte două ore la coadă ca să prindem o baie liberă. Mama se ducea singură în zilele de vineri, dorindu-și probabil să fi avut o fată, ca să nu se mai simtă atât de singură și să nu mai sufere din cauza mea.

— Suferea din cauza ta?

— Nespus de mult. La început, am acceptat situația, dar, odată cu trecerea anilor, am început să-i condamn pentru viața

pe care o duceam. Trăiam la Moscova în perioada aceea. Eram șaptezeci de idealiști – unii având și copii – care locuiam ca și tine, pe un coridor lung, străjuit de trei toalete și trei bucătării mici.

— Hm! murmură Tatiana.

— Îți place tabloul?

— Pe palierul nostru sunt doar douăzeci și cinci de oameni, îi răspunse ea, căzând pe gânduri. Dar… ce pot să spun? Îmi place mai mult *dacha* pe care o avem în Luga. Roșiile sunt proaspete, iar aerul e atât de curat dimineața!

— Exact! exclamă Alexander, de parcă Tatiana ar fi rostit cuvântul magic: *curat.*

— Iar pe de altă parte, continuă ea, nu-mi place să stăm tot timpul claie peste grămadă. Aș vrea să am puțin…

Se opri, lăsând cuvintele să plutească prin aer. Nu reușea să găsească vorbele potrivite.

Stând cu picioarele întinse, Alexander se întoarse ușor spre ea, privindu-i chipul cu ochi iscoditori.

— Înțelegi ce vreau să spun? îl întrebă ea sfioasă.

— Da, Tania, înțeleg prea bine, răspunse el, încuviințând din cap.

— Ar trebui, așadar, să ne bucurăm că ne-au atacat nemții?

— Scăpăm de dracu' și dăm de taică-său.

— Ai grijă cum vorbești! îi spuse Tatiana, clătinând din cap.

Dar curiozitatea ei adolescentină nu îi dădea pace, învingând, în cele din urmă, prudența:

— Și cine e dracu'? îl întrebă ea.

— Stalin. E un pic mai zdravăn.

— Tu și bunicu', murmură Tatiana.

— Bunicul tău îmi împărtășește părerea? întrebă Alexander cu un zâmbet pe buze.

— Nu, îi răspunse Tatiana, dăruindu-i și ea un surâs. Tu îi împărtășești părerea bunicului meu.

— Tania, nu te îmbăta cu apă rece! Poate că unii oameni, în special cei din Ucraina, văd în Hitler un izbăvitor, care îi va scăpa de Stalin, dar nu va trece mult și le va spulbera iluziile. Așa cum a făcut în Austria, în Cehoslovacia sau în Polonia. În

orice caz, după terminarea războiului, indiferent care va fi soarta întregii lumi, aici, în Uniunea Sovietică, ne vom întoarce de unde am plecat.

Apoi, șovăitor, găsindu-și cu greu cuvintele, o întrebă cu îngrijorare:

— Familia— te-a protejat? De… poveștile din trecut?

— N-am avut prea multă tangență, îi răspunse ea, strângându-i umărul cu degetul.

Nu-i plăcea să abordeze subiectul. O speria puțin.

— Am auzit la un moment dat că un coleg de muncă al tatălui meu a fost arestat. Iar un bărbat și fiica lui, care locuiau aici, au dispărut în urmă cu câțiva ani și, în locul lor, a venit familia Sarkov.

Își cântărea cu grijă cuvintele. Stătea în cumpănă dacă să-i mărturisească sau nu faptul că tatăl ei susținea că soții Sarkov erau informatori NKVD.

— Da, m-au protejat cumva.

— Ei bine, eu nu am avut norocul ăsta, spuse Alexander, scoțând din buzunar o țigară și o brichetă. Chiar deloc. De aceea nu pot să-i uit pe părinții mei, care au venit aici plini de speranță, ca să piară apoi zdrobiți de convingerile pe care le-au susținut încă de la naștere. Te deranjează dacă fumez? o întrebă, aprinzându-și țigara.

— Nicidecum, îi răspunse Tatiana privindu-l.

Îi plăcea chipul lui.

— Cum era viața în America? îl întrebă apoi. Probabil că nu era atât de bună dacă un american ca tatăl tău și-a părăsit țara.

Alexander păstră tăcerea cât timp fumă țigara.

— Hai să-ți spun cum era! începu el. Comunismul în America anilor ’20 – Deceniul Roșu{9} – era la modă în rândul oamenilor bogați.

Harold Barrington, tatăl lui Alexander, voia ca fiul lui să devină membru al Uniunii Tineretului Comunist din orașul lor, pe când Alexander împlinea zece ani. Uniunea Tinerilor Pionieri ai Americii avea prea puțini membri, susținea Harold, de aceea orice forță proaspătă era bine-venită. Alexander refuzase. Făcea deja parte din Asociația Cercetașilor Americani, îi spusese el

tatălui său. Barrington era un orășel din estul statului Massachusetts, care purta numele familiei Barrington. Aceștia trăiau acolo încă de pe vremea lui Benjamin Franklin. Străbunii lui Alexander luptaseră în Războiul de Independență al Statelor Unite. În secolul al XIX-lea, patru dintre membrii familiei Barrington deveniseră primari, iar trei dintre strămoșii lui Alexander luptaseră și muriseră în Războiul Civil American.

Tatăl lui Alexander voia să-și lase propria amprentă asupra clanului Barrington. Voia să-și urmeze propriul destin. Gina, mama lui Alexander, venise din Italia la începutul secolului XX, pe când avea optsprezece ani, ca să îmbrățișeze stilul de viață american, iar în momentul în care își schimbase numele în Jane și se căsătorise cu Harold Barrington, la nouăsprezece ani, îl îmbrățișase din toată inima. Își lăsase familia în Italia ca să-și urmeze, la rândul ei, propriul destin.

La început, Jane și Harold împărtășiseră vederi radicale, apoi social-democrate, iar în final deveniseră comuniști. Trăiau într-o țară care îi lăsa să adopte orice ideologie doreau, așa că îmbrățișaseră comunismul din tot sufletul. Jane Barrington, o adeptă a modernismului și a progresului, nu-și dorea copii, iar Margaret Singer, fondatoarea Asociației de Planificare Familială, îi spusese că nu era obligată să devină mamă.

După unsprezece ani de idei radicale, Jane se hotărâse să aibă copii. După cinci ani de încercări și numeroase avorturi, reușise să aducă pe lume un singur fiu – pe Alexander –, care se născuse în 1919, pe când ea avea treizeci și cinci de ani, iar Harold treizeci și șapte.

Alexander inspirase doctrina comunistă cu mult înainte de a învăța să vorbească. În tihna casei sale din America, stând în fața focului din șemineu, învelit în pături de lână, Alexander rostea cuvinte ca „proletariat", „egalitate", „manifest" sau „leninism" cu mult înainte de a le înțelege semnificația.

Când împlinise unsprezece ani, părinții lui se hotărâseră să trăiască pe viu ideologia pe care o promovau. Harold Barrington ajungea adesea în arestul poliției pentru demonstrațiile deloc pașnice pe care le organiza pe străzile din Boston. În cele din urmă, ceru ajutorul Uniunii Americane

pentru Libertăți Civile ca să obțină azil în URSS. Pentru asta era dispus să renunțe la cetățenia americană și să se mute în Uniunea Sovietică, unde putea să se identifice cu poporul. Unde nu existau clase sociale. Nici șomaj. Nici prejudecăți. Și nici religie. Soții Barrington nu erau chiar atât de încântați de eliminarea religiei din viața oamenilor, dar, pentru că erau niște intelectuali cu vederi progresiste, îl puteau lăsa deoparte pe Dumnezeu ca să clădească marele experiment comunist.

Harold și Jane Barrington își predaseră pașapoartele și plecaseră la Moscova, unde fuseseră primiți cu brațele deschise, ca niște capete încoronate. Numai Alexander părea să observe mirosul din băi, lipsa săpunului și prezența cerșetorilor, cu picioarele învelite în zdrențe, care se adunau în fața ferestrelor restaurantului lor, în speranța că se vor înfrupta din firimiturile rămase pe farfuriile murdare ale clienților. Mizeria și atmosfera dezolantă din berăriile unde Harold Barrington își ducea fiul erau atât de deprimante, încât Alexander refuză să-l mai însoțească, indiferent cât de mult își dorea să fie alături de tatăl lui.

La hotelul unde stăteau se bucurau de un tratament special, împreună cu alți expatriați din Anglia, Italia și Belgia.

Harold și Jane primiseră pașapoarte sovietice, rupând astfel pentru totdeauna legăturile cu Statele Unite. Fiind încă minor, Alexander avea să obțină pașaportul sovietic abia la șaisprezece ani, urmând să intre în evidența centrelor militare pentru efectuarea stagiului militar obligatoriu.

Alexander se duse la școală, învăță rusa și își făcu mulți prieteni. Se adapta, încetul cu încetul, la noua lui viață când soții Barrington primiră vestea, în 1935, că trebuiau să elibereze camera de hotel, pentru care nu plăteau chirie, și să-și câștige singuri existența. Guvernul sovietic nu mai putea să-i întrețină. Le fu însă cu neputință să găsească o cameră la Moscova. Nici măcar o singură cameră în vreun apartament comun. Hotărâră atunci să se mute la Leningrad și, după multe săptămâni de căutări, în care se plimbaseră de la un comitet de repartizare a locuințelor la altul, găsiră, în cele din urmă, două camere într-o clădire sordidă situată pe malul sudic al Nevei. Harold se angajă

la uzina Izhorsk. Iar Jane începu să bea din ce în ce mai mult. Alexander se concentra asupra școlii, încercând să iasă cât mai puțin în evidență.

Totul se sfârși în luna mai a anului 1936, luna în care Alexander împlinise șaptesprezece ani.

Jane și Harold Barrington fură arestați în cel mai neașteptat mod — dar și în cel mai obișnuit. Într-o zi, mama lui Alexander nu se mai întorsese acasă de la piață.

Harold voia să-i dea de veste fiului său, dar, în urma unui schimb dur de replici, băiatul nu mai venise nici el acasă de vreo două nopți.

Patru zile mai târziu după dispariția soției sale, cineva bătu ușor la ușa lui Harold la ora trei dimineața.

Harold nu avea de unde să știe că reprezentanții Comisariatului Poporului pentru Afaceri Interne îl luaseră deja pe Alexander în custodia lor.

Leonid Slonko era anchetatorul lui Jane la Bolșoi Dom{10}.

— Ce lucruri „interesante" îmi spui, tovarășă Barrington! îi răspunse el. Cum de-am fost convins că exact asta îmi vei spune?

— Dar nu ne-am cunoscut niciodată, ripostă ea.

— Am cunoscut mii de indivizi ca tine.

*„Da, mii, într-adevăr! * ar fi vrut să-i spună. „Chiar vin mii din Statele Unite?"*

— Da, mii, îi confirmă Slonko, de parcă i-ar fi citit gândurile. Vin cu grămada. Să ne stilizeze și să ducă o viață lipsită de ideile capitaliste. Comunismul cere sacrificii, o știi prea bine. Trebuie să renunți la estetica burgheză și să adopți viziunile reformate ale femeilor sovietice, nu ale americanilor.

— Dar am renunțat *la estetica burgheză, îi răspunse Jane. Am renunțat la casa mea, la slujba mea, la prietenii mei, la întregul meu univers. Am venit aici și am început o viață nouă, pentru că am crezut cu toată tăria în principiile comunismului. Iar voi n-ați făcut altceva decât să mă trădați.*

— Și cum am făcut asta? Hrănindu-vă? Îmbrăcându-vă? Oferindu-vă un loc de muncă? Și o locuință?

— Și atunci de ce sunt aici? îl întrebă ea.

— Pentru că tu *ești cea care ne-a trădat, îi răspunse Slonko. Nu putem să-ți tolerăm decepțiile când încercăm să remodelăm rasa umană în folosul întregii omeniri. Când încercăm să eradicăm sărăcia și mizeria din lume. Și aș vrea să te mai întreb ceva, tovarășă Barrington, adăugă Slonko. În momentul în care ți-ai exprimat disprețul față de țara noastră, ducându-te la ambasada Statelor Unite din Moscova, acum câteva săptămâni, ai uitat cumva că ai renunțat la jurământul de credință față de Statele Unite, susținând înlăturarea democrației? Pactizând cu Frontul Popular? Și renunțând la cetățenia americană? Nu mai ești cetățean american. Nu-i mai interesează dacă trăiești sau nu. Cât de naivi sunteți cu toții! continuă el râzând. Veniți aici din țările voastre, criticând metodele, obiceiurile și stilul respingător de viață al guvernanților voștri. Dar când dați de necazuri, pe cine contactați? întrebă Slonko, lovind cu pumnul în masă. Guvernului american puțin îi pasă acum de soarta voastră. Poți să fii sigură de asta, tovarășă. Au uitat de existența voastră. Departamentul de Justiție al Statelor Unite a sigilat dosarul tău, al soțului și al fiului tău și le-a aruncat în arhivă. Sunteți ai noștri acum.*

Era adevărat. Jane se dusese la ambasada Statelor Unite din Moscova cu două săptămâni înainte de arestarea ei. Mersese cu trenul împreună cu Alexander. Probabil că fuseseră urmăriți. Reprezentanții ambasadei o primiseră cu răceală – asta ca să descrie situația în termeni mai puțin duri. Americanii nu aveau niciun interes să-i ajute – nici pe ea, nici pe fiul ei.

— M-ați urmărit? îl întrebă ea pe Slonko.

— Dar ce credeai? îi răspunse el. Ne-ai dovedit că loialitatea nu e punctul tău forte. Eram îndreptățiți să te urmărim. Eram îndreptățiți să nu avem încredere în tine. Acum vei fi judecată pentru trădare în baza Articolului 58 din Constituția Uniunii Sovietice. Știi asta. Știi ce te așteaptă.

— Da, îi răspunse ea. Aș vrea ca totul să se termine mai repede.

— Dar care ar fi rostul?

Slonko era un bărbat solid și impunător, care, în ciuda vârstei sale înaintate, părea puternic și destoinic.

— Înțelegi foarte bine care este imaginea pe care ți-ai creat-o în ochii guvernului sovietic. Ai rupt legăturile cu țara în care te-ai născut și ai călcat-o în picioare pe cea care v-a primit —pe tine și pe

familia ta – cu brațele deschise. O duceați bine în America, chiar foarte bine – voi, familia Barrington din Massachusetts –, până v-ați hotărât să vă schimbați viața. Și ați venit aici. Bine, ne-am spus noi. Am fost convinși că erați cu toții spioni. V-am urmărit din prudență, nu din răzbunare. Apoi am vrut să vă ajutăm să stați singuri pe propriile picioare. V-am promis că vom avea grijă de voi, dar pentru asta aveam nevoie de loialitatea voastră necondiționată. Tovarășul Stalin nu se așteaptă, nu cere *altceva. Dar te-ai dus la ambasadă pentru că ți-ai schimbat părerea în privința noastră cum ți-ai schimbat părerea și în privința Americii. Americanii ți-au spus: Ne pare rău, dar nu te cunoaștem. Iar noi îți spunem: Ne pare rău, dar nu te vrem. Ce-ți mai rămâne, așadar, de făcut? Unde să te mai duci? Ei nu te mai primesc, noi nu te mai vrem. Ne-ai arătat că nu ești demnă de încredere. Care-i soluția în acest caz?*

— Moartea, murmură Jane. Dar vă rog să-mi cruțați fiul! îl imploră ea, lăsându-și capul în pământ. Era doar un copil când am plecat. N-a renunțat niciodată la cetățenia americană.

— A renunțat la ea în momentul în care s-a înrolat în Armata Roșie și a devenit cetățean al Uniunii Sovietice, îi răspunse Slonko.

— Dar Departamentul Statelor Unite nu deține vreun dosar cu acțiuni subversive înfăptuite de el. Nu s-a înscris niciodată în Partidul Comunist de acolo, nu are nicio legătură cu povestea asta. Vă rog!…

— Dar el *este cel mai periculos dintre voi toți, tovarășă, îi spuse Slonko.*

Jane și-a mai văzut soțul o singură dată înainte de a apărea în fața unui tribunal prezidat de Slonko. După un proces rapid, a ajuns înaintea plutonului de execuție.

Până la arestarea sa, grija pe care Harold Barrington i-o purta fiului său nu era mai presus de deznădejdea provocată de visurile-i spulberate.

Nu era pentru prima oară când ajungea în arestul poliției. Și făcea un adevărat titlu de glorie din condamnările la închisoare pentru convingerile sale, un titlu pe care îl afișase cu mândrie în America. „Am stat în cele mai bune închisori din Massachusetts", obișnuia Harold să spună. „Nimeni nu-și poate imagina și nici nu poate îndura calvarul prin care am trecut în Noua Anglie pentru principiile mele."

Uniunea Sovietică se dovedise a fi o imensă cantină a săracilor. Comunismul nu funcționa atât de bine în Rusia, așa cum spera o lume întreagă, tocmai pentru că era *aplicat în Rusia. Ar fi funcționat de minune în America, își spunea Harold.* Acela *era tărâmul ideal pentru comunism. Iar Harold voia să-l ducă înapoi acasă.*

Acasă.

Nu-i venea să creadă că, pentru el, America încă însemna „acasă".

Nu reproșa nimic Uniunii Sovietice, dar nu se simțea acasă, iar comuniștii sovietici o știau prea bine. Acum refuzau să-l mai protejeze, chiar dacă lui nu-i venea să creadă. Devenise dușmanul poporului. Dar îi înțelegea.

Căci lua America în derâdere. O disprețuia pentru superficialitatea și moralitatea ei falsă, o ura pentru etica individualistă și considera că ideea de democrație era îmbrățișată doar de o anumită categorie de idioți. Acum însă, când stătea într-o celulă sovietică, cu pereți din beton, Harold își dorea să-și ducă băiatul înapoi *în America, cu* orice *risc și* orice *preț.*

Uniunea Sovietică nu-l putea salva pe Alexander. Numai America putea s-o facă.

„Ce i-am făcut fiului meu?" se întreba Harold. „Ce moștenire i-am lăsat?" Ce însemna comunismul, la urma urmei? Nu mai știa să-l definească. Nu vedea decât admirația din ochii lui Alexander în timp ce Harold profera invective de la un amvon, în Greenwich, Connecticut, într-o zi de sâmbătă din anul 1927.

„Cine este acest băiat căruia îi spun Alexander? Dacă eu nu știu, el cum va mai ști? Eu mi-am găsit calea în viață, dar el cum o va mai găsi într-o țară care nu îl vrea?"

Tot ce-și mai dorea Harold în anul petrecut în închisoare – un an presărat de interogatorii fără sfârșit, de tăgăduiri, de rugăminți și umilințe – era să-l mai vadă o dată pe Alexander înainte de a muri. Apelase la omenia lui Slonko.

— Nu apela la omenia mea! îi răspunse el. Nu cunosc noțiunea. Omenia nu are nicio legătură cu comunismul, cu zămislirea unei ordini sociale superioare. Acest lucru, tovarășe, implică disciplină, stăruință și o oarecare detașare.

— Nu doar detașare, îi răspunse Harold, ci și un suflet de gheață.

— Fiul tău nu poate să vină să te viziteze, spuse Slonko. Pentru că

este mort.

Tatiana rămase fără grai lângă Alexander, mângâindu-i brațul.

— Îmi pare rău, îi șopti ea, dorindu-și cu ardoare să-i atingă chipul, dar neavând curajul s-o facă. Alexander, m-ai auzit? Îmi pare nespus de rău.

— Te-am auzit. E-n regulă, Tania, răspunse el, ridicându-se în picioare. Mi-am pierdut părinții, dar eu sunt încă în viață. E și asta ceva.

Tatiana nu se putea clinti de pe bancă.

— Alexander, stai puțin! Cum ai ajuns să-ți schimbi numele din Barrington în Belov? Și ce s-a întâmplat cu tatăl tău? Ți-ai mai revăzut vreodată părinții?

Alexander se uită la ceas.

— Cum de pierd noțiunea timpului când sunt cu tine? murmură el. Trebuie să plec. O să-ți povestesc într-o altă zi, îi promise apoi, întinzându-i mâna ca s-o ajute să se ridice în picioare. Cândva, mai târziu.

Inima îi tresări de emoție. Aveau să mai petreacă atunci și alte zile împreună? Ieșiră încet din parc.

— I-ai povestit și Dașei toate astea? îl întrebă Tatiana.

— Nu, răspunse el fără s-o privească.

Ea mergea cu pași ușori lângă el.

— Mă bucur că mi-ai povestit *mie,* îi spuse Tatiana în cele din urmă.

— Și eu, răspunse Alexander.

— Îmi promiți că, într-o bună zi, îmi vei depăna și restul poveștii?

— O să-ți promit într-o bună zi, îi răspunse el cu un zâmbet pe buze.

— Nu-mi vine să cred că ești din *America,* Alexander! Este ceva cu totul inedit pentru mine, îi mărturisi Tatiana, îmbujorându-se până în vârful urechilor.

El se aplecă spre ea și o sărută ușor pe obraz. Dezmierdând-o cu buzele-i calde și înțepând-o cu barba aspră.

— Ai grijă să ajungi teafără acasă.

Tatiana încuviință din cap, urmărindu-l cum se îndepărta, cu inima copleșită de deznădejde.

Dacă avea să se întoarcă și s-o vadă stând încremenită și privindu-l cu ardoare? Cât de prostuță avea să-i pară! Nici nu își duse gândul la bun sfârșit, că Alexander se și întoarse spre ea. Prinsă asupra faptului, ea încercă să facă un pas, dar picioarele îi trădară descumpănirea. El îi făcu semn cu mâna. „Ce-o crede oare văzându-mă că îl privesc cu atâta insistență?" își dorea să fie mai șmecheră, așa că își promise să învețe. Și apoi îi făcu și ea cu mâna.

4

Acasă, Dașa era pe acoperiș. Locuitorii fiecărei clădiri desemnaseră câte o echipă de muncitori, care aveau să curețe molozul în urma raidurilor aeriene și urmăreau de pe acoperișuri avioanele germane.

Dașa stătea pe cartonul gudronat de pe acoperiș și fuma o țigară în timp ce vorbea cu cei doi frați mai mici ai familiei Iglenko, Anton și Kiril. În preajma lor se aflau câteva găleți cu apă și mai mulți saci cu nisip. Tatiana voia să se așeze lângă sora ei, dar nu avea loc.

Dașa se ridică în picioare și spuse:

— Eu plec. O să fiți în siguranță aici?

— Firește, Dașa. Stai fără grijă! Anton mă va proteja.

Anton era cel mai bun prieten al Tatianei.

— Nu sta prea mult! o sfătui Dașa, mângâind-i părul. Nu te simți obosită? Ajungi atât de târziu acasă! Kirov e prea departe pentru tine. De ce nu te angajezi la uzina de apă unde lucrează tata? Ai fi acasă într-un sfert de oră.

— Nu-ți face griji, Dașa! Mă descurc, răspunse Tatiana, schițând un zâmbet vag, ca pentru a-și întări spusele.

După plecarea Dașei, Anton Iglenko încercă s-o înveselească pe Tatiana, dar ea nu voia să vorbească cu nimeni. Voia să stea singură cu gândurile ei – un minut, o oră sau chiar un an. Voia să-și facă ordine în gânduri și sentimente.

Acceptă, în cele din urmă, să joace jocul lor preferat: să identifice, pe nevăzute, anumite locuri geografice. Își acoperi ochii cu mâna, iar Anton o învârti pe loc, oprind-o apoi brusc. Ea trebuia să arate în ce direcție se afla Finlanda. Oare încotro era regiunea Krasnodar? Dar Munții Ural? *Dar America?*

Apoi Tatiana îl învârti pe Anton.

După ce epuizară toate ținuturile care le veneau în minte, numărară locurile identificate corect. Pentru că era învingătoare, Tatiana trebuia să țopăie pe loc.

Dar, în seara aceea, nu avea chef să țopăie. Așa că se trânti, obosită, pe acoperiș. Gândurile îi zburau la Alexander și la America.

— Nu mai fi atât de posomorâtă! o îndemnă Anton, un băiat blond și sfrijit. Totul e atât de captivant!

— Serios?

— O, da! Peste doi ani voi putea să mă înrolez. Petka a plecat ieri.

— A plecat ieri? Unde?

— Pe front, o lămuri el râzând. În cazul în care n-ai observat încă, draga mea Tania, a început războiul.

— Am observat prea bine, răspunse Tatiana, înfiorându-se ușor. Ați mai primit vreo veste de la Volodia?

Volodia era cu Pașa în Tolmacevo.

— Nu. Eu și Kiril am fi vrut să plecăm și noi. Kiril abia așteaptă să împlinească șaptesprezece ani. Spune că va putea să plece în armată la șaptesprezece ani.

— Da, va putea să plece în armată la șaptesprezece ani, repetă Tatiana ridicându-se în picioare.

— Dar tu, Tania, vei putea să pleci undeva la șaptesprezece ani? o întrebă Anton zâmbind.

— Nu cred, Anton. Ne vedem mâine. Spune-i mamei tale să treacă mâine-seară pe la mine ca să-i dau niște ciocolată!

Apoi coborî treptele. Bunicii ei citeau, în tăcere, pe canapea, la lumina difuză a lămpii. Se strecură între ei, aproape cuibărindu-se în poala lor.

— Ce s-a întâmplat, draga mea? o întrebă bunicul. Nu-ți fie teamă!

— Nu mi-e teamă, deda. Sunt doar nedumerită.

„Și nu am cu cine să vorbesc", își spuse în gând.

— Din cauza războiului?

Îi era cu neputință să le mărturisească îndoielile care-i măcinau sufletul. Așa că, în schimb, întrebă:

— Deda, mi-ai spus mereu să am răbdare în viață, căci viitorul îmi va așterne multe lucruri în cale. Acum mai ai aceeași părere?

Bunicul păstră tăcerea, iar Tatiana își primi răspunsul.

— O, deda! se tângui ea.

— O, Tania! răspunse bunicul, luând-o protector în brațe, în timp ce bunica îi mângâia genunchiul. Lucrurile s-au schimbat

peste noapte în lumea întreagă.

— Așa se pare, confirmă ea.

— Poate că *n-ar trebui* să mai ai răbdare.

— Asta mă gândeam și eu, îi răspunse Tatiana, încuviințând din cap. Cred că răbdarea ca virtute este oricum supraapreciată.

— Dar asta nu înseamnă să încâlci principiile moralității, continuă deda. Și ale virtuții. Nu uita cele trei întrebări pe care te-am învățat să ți le pui ca să descoperi cine ești cu adevărat.

Nu voia să și le amintească. Și nici nu avea interesul să și le pună în seara aceea.

— Deda, noi, toată familia, îți lăsăm ție virtutea, îi răspunse Tatiana, schițând un zâmbet vag. Nouă nu ne-a mai rămas nimic.

— Ba, dimpotrivă, Tania, e *tot* ce v-a mai rămas, spuse bunicul, clătinându-și capul încadrat de păr cărunt.

Stând în pat, Tatiana se gândea la Alexander. Se gândea la valurile învolburate ale existenței lui, în iureșul cărora fusese gata să piară. El nu îi împărtășise doar o simplă poveste de viață, ci îi înfățișase un tablou răscolitor, în care aproape se pierduse și ea. Cât timp își depănase amintirile, Tatiana îl ascultase cu răsuflarea întretăiată și cu gura ușor căscată, sorbindu-i cu nesaț cuvintele, suflarea și durerea. Avea nevoie de cineva care să-l ajute să poarte pe umeri crucea vieții.

Avea nevoie de *ea.*

Și spera că era pregătită.

Nu se mai putea gândi la Dașa.

5

Miercuri dimineață, în drum spre Kirov, Tatiana văzu cum pompierii construiau rezervoare de apă și instalau niște dispozitive ce semănau cu hidranții de incendiu. Leningradul se aștepta oare la alte incendii? se întrebă ea. Nemții aveau de gând să prefacă orașul în scrum? Nu-și putea închipui așa ceva. Tabloul era la fel de inimaginabil ca și America.

În depărtare, catedrala și mănăstirea Smolnîi deveneau tot mai greu de recunoscut. Muncitorii le acopereau cu plase de camuflaj în nuanțe de verde, maro și gri. Cum aveau oare să acopere turlele catedralei Sfinților Petru și Pavel, dar și pe cele ale Amiralității, care erau mult mai greu de camuflat, dar și mai greu de localizat din aer? Deocamdată, continuau să strălucească în toată splendoarea lor.

Înainte de a pleca de la muncă, Tatiana se spălă bine pe mâini și pe față, apoi, stând în fața oglinzii aflate lângă dulapul ei, își pieptănă părul, lăsându-l să-i cadă în valuri pe umeri. Purta o fustă petrecută, cu modele florale, și o bluză albastră, cu mânecă scurtă și nasturi albi. În timp ce se privea în oglindă, se întreba dacă arăta ca o fetiță de doisprezece sau treisprezece ani. A cui surioară era? O, da, a Dașei! „Te rog să mă aștepți", își spuse în gând, grăbindu-se să iasă din fabrică.

Porni cu pași iuți spre stația de autobuz, unde o aștepta Alexander, care își ținea bereta în mâini.

— Îmi place cum îți stă părul, Tania, îi spuse el zâmbind.

— Îți mulțumesc, murmură ea. Aș vrea să nu mai miros a petrol. A petrol și a lubrifiant.

— O, *nu!* exclamă el, dându-și ochii peste cap. Să nu-mi spui că iar ai făcut *bombe!*

Tatiana izbucni în râs.

Priviră mulțimea de oameni posomorâți care așteptau autobuzul, apoi, uitându-se unul la celălalt, spuseră într-un glas:

— Mergem la tramvai?

Încuviințară amândoi din cap și traversară strada.

— Măcar noi mai avem încă de muncă, spuse veselă Tatiana.

Pravda susține că *locurile de muncă* sunt o adevărată problemă în *America* ta. Aici, în Uniunea Sovietică, șomajul e inexistent.

— Da, îi răspunse Alexander, aplecându-se spre ea în timp ce își continuau drumul. Nu există șomaj în Uniunea Sovietică, așa cum nu există nici în închisoarea din Dartmoor{11} – și din același motiv.

Zâmbind, Tatiana ar fi vrut să-l „acuze" de afirmații subversive, dar se abținu.

— Ți-am adus ceva, îi spuse Alexander în timp ce așteptau tramvaiul, oferindu-i apoi un pachet învelit într-o hârtie cafenie. Știu că luni a fost ziua ta. Dar n-am apucat să-ți iau nimic până astăzi…

— Ce mi-ai adus? îl întrebă ea cu un nod în gât, vădit surprinsă, luând pachetul din mâna lui.

— În America există un obicei, îi răspunse el coborându-și glasul. Când cineva îți oferă un cadou de ziua ta, îl desfaci și spui *mulțumesc.*

— Mulțumesc, îi spuse ea privind pachetul, gâtuită de emoție. Nu era obișnuită să primească ceva în dar. Cu atât mai puțin cadouri frumos împachetate. Darurile erau o raritate, chiar și atunci când erau împachetate într-o hârtie obișnuită.

— Nu. Desfă-l mai întâi! apoi spui *mulțumesc.*

— Și cum fac? îl întrebă cu un zâmbet pe buze. Scot hârtia?

— Da. O *rupi.*

— Și apoi?

— Apoi arunci.

— Tot pachetul sau doar hârtia?

— Doar hârtia, o lămuri el pe un ton calm.

— Dar l-ai împachetat atât de frumos! De ce s-o arunc?

— Pentru că este o simplă hârtie.

— Dacă este doar o simplă hârtie, de ce l-ai mai împachetat atât de frumos?

— Desfă-l, te rog!

Tatiana sfâșie hârtia, fremătând de nerăbdare. Înăuntru erau trei cărți – un volum cu coperți cartonate intitulat *Călărețul de aramă și alte poeme*, aparținând lui Aleksandr Pușkin, și două cărți mai mici. Una intitulată *Despre libertate.*, al cărei autor –

John Stuart Mill – îi era complet necunoscut, era scrisă în engleză. Iar cealaltă era un dicționar englez-rus.

— Dicționar *englez*-rus? întrebă Tatiana zâmbind. Nu-mi este de niciun folos. Căci nu știu nicio boabă de engleză. L-ai adus cu tine când ai venit aici?

— Da, îi răspunse Alexander. Și, fără el, nu vei putea să-l citești pe Mill.

— Îți mulțumesc din suflet pentru toate, spuse ea.

— Colecția de poeme a lui Pușkin a fost a mamei mele, îi explică Alexander. Mi-a dat-o cu câteva săptămâni înainte de arestarea ei.

Tatiana nu știa ce să-i răspundă.

— Îmi place Pușkin, murmură ea în cele din urmă.

— M-am gândit eu că s-ar putea să-ți placă. Toți rușii îl adoră.

— Știi ce-a scris Maikov[12] despre Pușkin?

— Nu.

Sub imperiul ochilor săi sfredelitori, Tatiana încerca în zadar să-și amintească versurile.

— Spunea… Stai să-mi aduc aminte…

Graiul lui nu pare plămădit din astă lume,
Ci dintr-un aluat fără de moarte,
Preschimbând ale lumii simțăminte –
Pasiuni, iubiri și suferințe –
În ale zeilor dorințe.

— Preschimbând ale lumii simțăminte – pasiuni, iubiri și suferințe – în ale zeilor dorințe, repetă Alexander.

Tatiana începu să scruteze strada în lung și în lat, roșie la față ca racul. De ce nu mai venea odată tramvaiul ăla?

— Ai citit vreodată ceva de Pușkin? îl întrebă ea cu glas stins.

— Da, am citit, îi răspunse Alexander, luându-i din mână hârtia cu care învelise cărțile și aruncând-o. *Călărețul de aramă* este poemul meu preferat.

— Și al meu! exclamă ea, privindu-l uluită.

A fost o vreme 'ngrozitoare…
E trează amintirea ei…
Eu despre ea, amicii mei,
Voi glăsui – și 'ntristătoare
Istorisirea-mi va părea.{13}

— Tania, reciți din Pușkin ca un rus get-beget.

— Păi, *sunt* rusoaică get-beget.

Atunci veni și tramvaiul.

— N-ai vrea să mergem puțin pe jos? o întrebă el când ajunseră la Muzeul rus de Stat.

Tatiana n-ar fi spus *nu* nici dacă ar fi vrut.

Nici *dacă* ar fi vrut.

Porniră apoi spre Câmpul lui Marte.

— Tu cu ce te ocupi aici? Muncești vreodată? îl întrebă ea. Dimitri pleacă în misiune în Karelia. Dar tu ce faci? Nu simți nevoia să faci și *tu* ceva?

— Ba da. Eu rămân aici, la datorie, îi răspunse Alexander cu un zâmbet pe buze. Și îi învăț pe soldați să joace pocher.

— Pocher?

— Este un joc de cărți american. Poate că, într-o bună zi, o să te învăț și pe tine. Am primit, de asemenea, misiunea de a instrui Armata de Voluntari a Poporului. Fac instrucție cu ei de la ora șapte dimineața până la șase seara. Iar de la zece seara până la miezul nopții sunt în misiune de patrulare.

Tatiana știa asta. Căci atunci se întâlnea, probabil, cu Dașa.

— Din cauza programului încărcat, continuă Alexander, sunt liber la sfârșit de săptămână. Nu știu însă cât va mai dura situația asta. Probabil că nu prea mult. Mă aflu aici, împreună cu garnizoana din Leningrad, ca să apăr orașul. Asta este misiunea mea. Când vom rămâne fără oameni pe front, mă vor trimite acolo.

„Răpindu-te de lângă noi", își spuse ea în gând.

— Unde mergem?

— În *Letniy Sad* – Grădina de Vară. Dar stai puțin! spuse el, oprindu-se în apropierea cazărmii.

De cealaltă parte a străzii, străjuind Câmpul lui Marte, se

aflau câteva bănci.

— Așteaptă-mă puțin pe o bancă, pentru că vreau să mă duc să iau ceva de mâncare.

— Mâncare?

— Da. Vom sărbători ziua ta cu o mică masă festivă, îi spuse el, oferindu-se să-i aducă niște pâine cu șuncă. Poate voi găsi și niște caviar, adăugă zâmbind. Pentru că ești rusoaică get-beget, adori caviarul, nu-i așa, Tania?

— Mmm, spuse ea. N-ar fi bune și niște chibrituri? îl întrebă apoi ușor șovăitoare, evocând scena din magazinul Voentorg, fără să știe dacă Alexander avea să guste gluma sau nu.

— Dacă vrei să aprinzi ceva, putem să folosim torța eternă de pe Câmpul lui Marte. Am mers pe lângă ea duminica trecută, ai uitat?

Nu, nu uitase.

— Nu putem să atingem simbolul bolșevic, îi răspunse ea, făcând câțiva pași înapoi. Ar fi un sacrilegiu.

— Uneori, în nopțile în care suntem liberi, gătim șiș kebab la flacăra torței, îi răspunse Alexander râzând. E și asta un sacrilegiu? În plus, credeam că nu există Dumnezeu.

Tatiana îl privi un timp cu ochi iscoditori. O tachina oare?

— Ai dreptate. *Nu* există Dumnezeu.

— Firește că nu există, sublinie el. Doar *trăim* în Rusia comunistă. Suntem cu toții atei.

Tatiana își aminti atunci o anecdotă.

— Tovarășul Unu îl întreabă pe tovarășul Doi: „Cum e recolta de cartofi anul ăsta?" Tovarășul Doi îi răspunde: „Foarte bună, foarte bună. Cu ajutorul lui Dumnezeu, recolta se va înălța până la Ceruri". Tovarășul Unu ripostează: „Ce tot spui acolo, tovarășe? Doar știi foarte bine că nu există Dumnezeu". Iar tovarășul Doi îi răspunde: „Atunci nu există nici cartofi".

— Aici ai perfectă dreptate, îi răspunse Alexander râzând. Nu găsești nici urmă de cartofi. Acum du-te și așteaptă-mă pe o bancă. Mă întorc imediat.

Tatiana traversă strada și se așeză pe o bancă. Își pieptănă părul cu degetele și, strecurându-și mâna în geanta de pânză, mângâie cărțile primite în dar, lăsându-se purtată pe aripile…

Dar ce făcea oare? Era atât de obosită, că nici nu mai gândea limpede. Alexander n-ar fi trebuit să fie acolo cu ea.

Ar fi trebuit să fie cu Dașa. „Un fapt de netăgăduit", își spuse ea, „căci, dacă Dașa mă va întreba unde am fost, nu voi putea să-i mărturisesc adevărul." Ridicându-se în picioare, Tatiana făcu câțiva pași când îl auzi pe Alexander strigând-o:

— Tania!

Alergă apoi într-un suflet la ea, aducându-i două pungi de hârtie.

— Unde te duci?

Nici nu trebuia însă să-i răspundă. Gândurile i se citeau pe chip.

— Tania, îi spuse Alexander cu blândețe în glas, îți promit că, după ce mănânci, te conduc acasă. Vreau doar să-ți ofer o masă festivă, bine? Pentru ziua ta.

Ținând pungile într-o mână, îi mângâie părul cu cealaltă.

— Hai, vino cu mine.

Nu putea să plece și o știa prea bine. O știa oare și Alexander? Asta era și mai rău. Era oare conștient de vâltoarea gândurilor și sentimentelor în care se zbătea fără putință de scăpare?

Traversară Câmpul lui Marte și se îndreptară spre Grădina de Vară. Râul Neva strălucea în bătaia razelor de soare, deși era aproape ora nouă seara.

Grădina de Vară nu se dovedi o alegere prea fericită.

Căci nu reușiră să găsească nicio bancă liberă pe aleile lungi ale parcului, printre statuile grecești, printre ulmii falnici și cuplurile de îndrăgostiți înlănțuiți ca ramurile încâlcite ale trandafirilor.

În timp ce străbăteau aleile grădinii, Tatiana își ținea capul în pământ.

Găsiră, în cele din urmă, o bancă liberă lângă statuia lui Saturn. Nu era un loc ideal, se gândi Tatiana, de vreme ce Saturn era înfățișat devorându-și cu nesaț unul dintre copii[14]. Alexander cumpărase puțină votcă, niște salam de Bologna și pâine albă. Luase și un borcan de caviar negru și un baton de ciocolată. Tatiana era flămândă. El îi spuse să mănânce tot

caviarul. Ea protestă la început, dar nu cu multă convingere. După ce mâncă mai mult de jumătate, cu ajutorul unei linguriţe pe care Alexander avusese grijă să i-o aducă, Tatiana îi oferi borcanul.

— Termină-l tu, te rog, îl rugă ea.

Luă şi o înghiţitură de votcă, direct din sticlă, tresărind involuntar. Ura votca, dar nu voia să-i dea impresia că era doar o copiliţă. Alexander izbucni în râs când o văzu înfiorându-se şi, luând sticla din mâna ei, sorbi din ea.

— Nu trebuie să bei votcă, îi spuse apoi. Am adus-o doar ca să sărbătorim ziua ta de naştere. Dar am uitat complet de pahare.

Stătea întins pe toată banca, periculos de aproape de ea. Dacă îndrăznea să respire, o parte din ea sigur ar fi atins o parte din el. Prezenţa lui i se părea atât de copleşitoare, încât îi era cu neputinţă să rostească vreun cuvânt, pierind, încetul cu încetul, în vâltoarea sentimentelor sale.

— Tania, îţi place mâncarea? o întrebă cu blândeţe Alexander.

— Da, îi răspunse ea, adăugând apoi, după ce îşi drese puţin glasul: E foarte bună, îţi mulţumesc.

— Mai vrei nişte votcă?

— Nu.

Tatiana încerca din răsputeri să-i evite ochii surâzători când o întrebă:

— Ţi s-a întâmplat vreodată să bei prea multă votcă?

— Mda, încuviinţă ea, refuzând să-şi ridice privirea spre el. Aveam doi ani. Am băut cam o jumătate de litru. Am ajuns la secţia de copii a spitalului Greceski.

— La doi ani? Şi n-ai mai băut de atunci? o întrebă el, atingându-i uşor piciorul cu al lui.

— De atunci, nu, îi răspunse ea, îmbujorată toată la faţă.

Îşi retrase piciorul şi schimbă subiectul, abordând problema războiului. Oftând uşor, începu apoi să-i povestească ce se întâmpla la garnizoană. Când Alexander era cel care întreţinea discuţia, vorbindu-i îndelung, Tatiana îşi aţintea ochii asupra lui şi îi analiza minuţios trăsăturile. Îi cerceta barba nerasă, dorindu-şi să-l întrebe dacă se bărbierea *vreodată*, dar i se părea

o întrebare mult prea îndrăzneață, așa că renunță să i-o mai pună. Barba era mai proeminentă în jurul gurii, scoțându-i în evidență buzele. Voia să-l întrebe de ce avea un dinte ușor ciobit, dar nu avea curaj s-o facă. Voia să-l roage să n-o mai privească cu ochii lui surâzători, în nuanțele înghețatei cu caramel.

Voia să-i dăruiască și ea un zâmbet.

— Alexander… mai știi engleza?

— Da, deși nu o mai vorbesc. N-am mai vorbit în engleză de când părinții mei…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Îmi pare rău, îi spuse Tatiana, clătinând din cap. N-am vrut să… Voiam doar să știu dacă ai putea să mă înveți câteva cuvinte în engleză.

Alexander o privea cu ochi atât de scânteietori, încât Tatiana simți că obrajii îi iau foc.

— Ce cuvinte ai vrea să te învăț în engleză, Tania? întrebă el încet.

Nu putea să-i răspundă, de teamă că se va bâlbâi.

— Nu știu, îngăimă ea în cele din urmă. De exemplu, *votcă.*

— Asta-i ușor, îi răspunse el râzând. Se spune *vodka.*

Alexander avea un râs fermecător. Sincer, vesel și profund masculin, ce devenea molipsitor prin tonalitățile sale încântătoare. Luă sticla de votcă și îi desfăcu dopul.

— Pentru ce ai vrea să bem? o întrebă el ridicând sticla. Pentru tine. Pentru ziua ta de anul viitor. *Salut!* Sper să te bucuri de o zi frumoasă.

— Îți mulțumesc. O să iau o înghițitură pentru asta, îi răspunse ea, luând sticla din mâna lui. Îmi place să-mi sărbătoresc ziua alături de Pașa.

Fără nici un alt comentariu, Alexander puse deoparte sticla de votcă, ațintindu-și ochii asupra lui Saturn.

— Ar fi fost frumos să stăm lângă o altă statuie, nu crezi? spuse el. Îmi rămâne mâncarea în gât când văd cu câtă poftă își devorează Saturn propriul copil.

— Unde ți-ar fi plăcut să stai? îl întrebă Tatiana, ronțăind o bucățică de ciocolată.

— Nu știu. Poate acolo, lângă statuia lui Marc Antoniu, răspunse el, scrutând împrejurimile. Crezi că există vreo statuie a Afro…

— Putem să plecăm? îl întrebă Tatiana, ridicându-se brusc în picioare. Trebuie să-mi fac plimbarea de după masă.

Ce căuta acolo?

În timp ce ieșeau din parc și se îndreptau spre râu, Tatiana voia să-l întrebe dacă mai avea și alt nume în afară de Alexander. Dar era o întrebare la fel de stânjenitoare ca și celelalte, așa că se abținu și de această dată. Ar fi trebuit să se mulțumească doar cu o plimbare pe digul de granit în amurg. Ar fi vrut să-l întrebe cum îl alintau cei dragi și cum îi plăcea să i se spună, dar nici asta nu putea să facă.

— Vrei să stai jos? o întrebă Alexander după un timp.

— Nu neapărat, răspunse ea. Doar dacă vrei și tu.

— Da, hai să stăm undeva.

Se așezară pe o bancă, întorși cu fața spre Neva. Pe celălalt mal al râului se înălța semeață cupola aurie a catedralei Petru și Pavel. Alexander ocupa aproape jumătate de bancă, stând cu picioarele larg depărtate și cu brațele rezemate de spetează. Tatiana se cuibări în celălalt colț, având grijă să nu-i atingă piciorul cu al ei.

Alexander era înzestrat cu o relaxare și o naturalețe uluitoare. Se mișca, stătea jos sau se odihnea fără să-și dea seama de efectul covârșitor pe care îl exercita asupra unei fete sfioase și timorate de șaptesprezece ani. Degaja prin toți porii săi o încredere de sine greu de zdruncinat și o convingere de fier că își merita locul în univers. „Toate – trupul, chipul, înălțimea și puterea-mi-au fost dăruite", părea să spună. „Nu sunt creația mea. Nu le-am cerut și nici nu m-am luptat să le obțin. Sunt un dar divin, pentru care îi mulțumesc Cerului în fiecare zi în timp ce mă spăl sau mă pieptăn, un dar pe care nu-l exploatez și căruia nu-i dau prea multă însemnătate. Nu mă simt mândru, dar nici umil. Nu sunt arogant, dar nici modest."

„Știu foarte bine ce sunt", spunea Alexander prin fiecare gest pe care îl făcea.

Tatiana nu mai îndrăznea nici să respire. Trăgând, în cele din

urmă, aer în piept, își îndreptă ochii spre râu.

— Îmi place să privesc Neva, spuse Alexander încet. Mai ales în timpul nopților albe. În America nu există acest fenomen.

— Poate că există în Alaska.

— Poate. Dar frumusețea Leningradului este unică – împrejmuit de apele strălucitoare ale Nevei și scăldat în lumina soarelui ce apune în spatele universității și se înalță în fața noastră, alături de catedrala Sfinților Petru și Pavel…

Se opri, clătinând din cap. Tăcerea se așternu asupra lor.

— Cum a descris Pușkin tabloul în *Călărețul de aramă*? o întrebă Alexander.

Și când pe cer făcând popas,
Nevrând să-i deie nopții glas,
Vin zorii repede să schimbe…

Se opri.

— Nu-mi mai amintesc continuarea.

Tatiana știa pe dinafară *Călărețul de aramă,* așa că îi sări imediat în ajutor.

— Alți zori, ca'n raze să se'nimbe,
Dând nopții mai puțin de-un ceas.

Alexander își îndreptă ochii spre Tatiana, care continua să privească râul.

— Tania, de unde ai pistruii? o întrebă el domol.

— Da, știu, sunt atât de supărători! De la soare, îi răspunse ea, atingându-și chipul îmbujorat, de parcă ar fi vrut să-și șteargă pistruii, care îi acopereau vârful nasului și i se răspândeau sub ochi.

„Te rog, nu te mai uita la mine!" îl imploră ea în gând, înspăimântată de privirea lui pătrunzătoare, dar și de bătăile frenetice ale inimii ei.

— Dar părul blond de unde îl ai? continuă el pe același ton calm. Tot de la soare?

Tatiana îi simțea brațul întins pe speteaza băncii. Dacă îl

mișca puțin, putea să-i atingă părul, ce-i cădea în valuri pe umeri. Dar nu o făcu.

— Nopțile albe sunt un fenomen extraordinar, nu-i așa? întrebă el, fără să-și desprindă ochii de la ea.

— Dar iarna plătim pentru ele cu vârf și îndesat, murmură Tatiana.

— Da, așa e. Iernile nu sunt prea plăcute la Leningrad.

— Uneori, când apele Nevei încremenesc sub suflarea iernii, ne dăm cu sania pe gheață. Chiar și pe întuneric. În lumina obscură a aurorei boreale.

— Cu cine te dai pe gheață?

— Cu Pașa și cu prietenii noștri. Uneori, doar cu Dașa. Dar ea e mult mai mare. Nu mai petrecem prea mult timp împreună.

De ce îi spusese că Dașa e mult mai mare? Încerca oare să fie răutăcioasă? „Mai taci odată!" se mustră Tatiana în gând.

— Probabil că o iubești foarte mult, murmură Alexander.

Ce voia oare să spună cu asta? Dar mai bine să nu afle răspunsul.

— Ești la fel de apropiată de ea cum ești de Pașa? mai întrebă el.

— Nu. Avem o relație diferită. Eu și Pașa…

Se opri, lăsând cuvintele să plutească în aer. Ea și Pașa mâncaseră amândoi din același castron. Dașa le pregătea mâncarea și le aducea castronul.

— Împart patul împreună cu sora mea. Susține că n-am cum să mă căsătoresc, pentru că nu vrea ca soțul meu să doarmă în același pat cu noi.

Ochii li se întâlniră. Tatiana nu rupse vraja privirilor. Spera ca Alexander să nu-i observe obrajii purpurii în amurgul auriu al soarelui.

— Ești prea tânără să te căsătorești, răspunse iute Alexander.

— Știu, ripostă Tatiana, adoptând, ca întotdeauna, un ton defensiv când venea vorba despre vârsta ei. Dar nu sunt *prea* tânără.

„Prea tânără pentru ce?" se întrebă ea. Nici nu apucă să-și ducă gândul la bun sfârșit, că îl și auzi pe Alexander întrebând-o cu glas domol:

— Prea tânără pentru *ce?*

Expresia din ochii lui era mult prea copleșitoare. Totul era copleșitor – Neva, Grădina de Vară, totul.

Nu știa ce să-i răspundă. Ce i-ar spune Dașa? Ce-ar spune un adult?

— Nu sunt prea tânără ca să mă înrolez în Armata de Voluntari a Poporului, îi răspunse ea în cele din urmă. Iar tu ai putea să mă instruiești, adăugă cu un zâmbet fals pe buze, pierzându-se în propria stânjeneală.

— Ești prea tânără chiar și pentru Armata de Voluntari a Poporului, ripostă Alexander tresărind ușor, fără să schițeze nici cel mai mic zâmbet. Nu te vor accepta până la…

Dar nu continuă, lăsând cuvintele suspendate în aer. Le simțea plutind în jurul ei, dar nu-i înțelegea ezitarea din glas și nici freamătul buzelor. La mijlocul buzei de jos avea o mică adâncitură… moale și seducătoare… ca o…

Nu-i mai putea privi buzele nici măcar o clipă în timp ce stăteau singuri pe malul râului, scăldați în lumina amurgului. Se ridică iute în picioare.

— Trebuie să plec acasă. Se face târziu.

— Bine, încuviință Alexander ridicându-se, mult mai încet, în picioare. E o seară atât de frumoasă!

— Da, răspunse ea fără să-și îndrepte ochii spre el.

Porniră împreună de-a lungul râului.

— Alexander, ți-e dor de *America*?

— Da.

— Te-ai întoarce acolo dacă ai putea?

— Cred că da, răspunse el pe un ton neutru.

— Ai putea să pleci?

— Cum să ajung acolo? întrebă Alexander, privind-o cu ochi scrutători. Cine m-ar lăsa? Cum aș putea să-mi revendic numele american?

Tatiana ar fi vrut să-l ia de mână și să-l mângâie cu blândețe, încercând să-i aline cumva suferința.

— Spune-mi ceva despre *America*, îl rugă ea. Ai văzut vreodată vreun ocean?

— Da, Atlanticul. Și e impresionant.

— E sărat?

— Da. Și rece, și nemărginit. Plin de meduze și de bărci cu vele albe.

— Am văzut și eu o dată o meduză. Ce culoare are Atlanticul?

— Verde.

— Verde ca frunzele copacilor?

Alexander cercetă împrejurimile, privind Neva, copacii și apoi chipul ei.

— O nuanță de verde ca aceea a ochilor tăi.

— Un verde atât de spălăcit și de murdar?

Emoțiile erau atât de copleșitoare, încât Tatiana abia mai reușea să respire. „Dar nu trebuie să respir acum", își spuse ea în gând. „Am respirat toată viața."

Alexander îi sugeră ca, în drum spre casă, să străbată din nou Grădina de Vară.

Tatiana acceptă, dar își aminti de cuplurile de îndrăgostiți care mergeau îmbrățișați.

— Poate că n-ar trebui s-o luăm tot pe acolo. Nu există o cale mai scurtă?

— Nu.

Ulmii înalți și semeți aruncau umbre alungite în bătaia soarelui care apunea în spatele lor.

Intrară în parc și porniră pe aleea îngustă, străjuită de statui.

— Parcul pare diferit în amurg, observă ea.

— N-ai fost niciodată seara aici?

— Nu, recunoscu Tatiana, adăugând apoi iute: Dar am fost în alte locuri. Odată, am…

— Tania, vrei să-ți spun ceva? o întrebă Alexander, aplecându-se spre ea.

— Ce anume? răspunse ea, încercând să se îndepărteze ușor de prezența lui tulburătoare.

— Ador faptul că nu obișnuiești să ieși seara în oraș.

Rămasă fără grai, își continuă drumul, cu pași șovăitori, ațintindu-și privirea în pământ.

Alexander mergea alături, adaptându-și ritmul la al ei. Era o seară caldă; brațele ei goale atinseră de două ori materialul

aspru al uniformei lui.

— Trăim cea mai frumoasă perioadă, Tatiana, rupse el tăcerea. Vrei să știi de ce?

— Te rog să nu-mi spui!

— Nu vom mai prinde niciodată un timp ca acesta. Atât de liniștit și lipsit de complicații.

— Ți se pare lipsit de complicații? exclamă Tatiana clătinând din cap.

— Firește, îi răspunse Alexander, adăugând apoi, după o clipă de tăcere: Suntem doi prieteni care se plimbă prin Leningradul scăldat în *amurgul străveziu.*

Se opriră în dreptul podului Fontanka.

— Intru în misiune de patrulare la ora zece, îi spuse el. Altfel te-aș conduce până acasă…

— Nu e nevoie. Mă descurc și singură. Nu-ți face griji! Îți mulțumesc pentru masă.

Îi era cu neputință să se uite în ochii lui Alexander. O salva înălțimea lui. Căci îi ajungea doar până la nasturii uniformei. Pe care îi putea privi fără teamă.

— Cum îți mai spun oamenii în afară de Tania sau Tatiana? o întrebă dregându-și glasul.

— La *cine* te referi? îi răspunse ea, simțind cum inima îi tresaltă în piept.

Un timp, ce nu părea să se mai sfârșească, Alexander păstră tăcerea.

Tatiana se retrase puțin, iar când se afla la câțiva metri depărtare, își ridică ochii spre el. Își dorea cu ardoare să-i privească chipul minunat.

— Uneori, îi răspunse ea, *oamenii* îmi spun Tatia.

El zâmbi.

Clipele de tăcere o înnebuneau. Ce-ar putea să facă în acest răstimp?

— Ești foarte frumoasă, Tatia, îi spuse Alexander.

— Încetează! murmură ea cu glas stins, simțind cum genunchii i se frâng.

— Dacă vrei, poți să-mi spui Șura, îi strigă el.

„Șura! Ce nume frumos! Cât mi-aș dori să te alint spunându-

ți Șura!”

— Cine îți spune Șura?

— Nimeni, îi răspunse Alexander, salutând-o apoi.

Tatiana părea să-și ia zborul. Părea să fi prins aripi și să plutească pe cerul de azur al Leningradului. Dar, când ajunse acasă, conștiința-i încărcată de vinovăție o aduse cu picioarele pe pământ, frângându-i aripile. Își legă părul și își ascunse cărțile pe fundul genții. Dar nu reuși să urce imediat în apartament, zăbovind câteva minute bune rezemată de zidul clădirii, cu pumnii încleștați la piept.

Dașa stătea la masă – în mod surprinzător – împreună cu Dimitri.

— Te așteptăm de trei ore, îi spuse Dașa pe un ton arțăgos. Pe unde ai umblat?

Tatiana se întreba dacă puteau simți miresmele Leningradului pretutindeni în jurul ei – parfumul lui Alexander sau aromele de iasomie, atingerea soarelui pe brațele ei goale sau mirosul de votcă, de caviar și de ciocolată. Îi vedeau oare și ceilalți pistrui care îi apăruseră pe vârful nasului? „M-am plimbat sub cerul scăldat în luminile Polului Nord. Bucurându-mă de căldura soarelui nordic.” Puteau oare să vadă toate astea în ochii ei cumplit de tulburați?

— Îmi pare rău că m-ați așteptat. Lucrez până târziu zilele astea.

— Ți-e foame? o întrebă Dașa. Babușka a făcut cotlete cu piure de cartofi. Probabil că ești lihnită de foame. Hai să mănânci ceva!

— Nu mi-e foame. Sunt obosită. Dima, te rog să mă scuzi, spuse Tatiana ducându-se să se spele.

Dimitri mai stătu încă două ore. Bunicii ei își revendicaseră camera pe la ora unsprezece, astfel că Dimitri, Dașa și Tatiana urcară pe acoperiș, unde stătură de vorbă până după miezul nopții, în lumina difuză. Tatiana nu spunea prea multe. Dimitri era prietenos și vorbăreț. Le arătă fetelor bășicile de pe mâini provocate de cele două zile în care săpase tranșee de dimineață până seara. Tatiana îi simțea ochii ațintiți asupra ei, încercând cu

ardoare să-i întâlnească privirea. Iar atunci când reușea, îi dăruia un zâmbet larg.

— Spune-mi, Dima, tu și Alexander sunteți apropiați? îl întrebă Dașa.

— Da, răspunse Dimitri. Am parcurs amândoi un drum *foarte* lung. Ne avem ca frații.

Clipind de două ori și cu mintea-i începătoșată, Tatiana încercă să deslușească tâlcul cuvintelor lui.

„Doamne Dumnezeule!" se rugă în noaptea aceea Tatiana, stând cu fața la perete și trăgându-și peste cap pătura subțire, îmbrăcată într-un cearșaf alb. „Dacă Te afli undeva și îmi auzi ruga, te implor să mă înveți cum să ascund ceea ce n-am știut niciodată să arăt."

6

Toată ziua de joi, în timp ce asambla aruncătoare de flăcări, gândul Tatianei zbură numai la Alexander. Iar după program el o aștepta în aceeași stație de autobuz. Nu îl mai întrebă de ce venise. Și nici el nu îi mai oferi vreo explicație. Nu îi mai dărui cadouri și nici întrebări nu îi mai puse. Abia dacă scoteau vreun cuvânt; doar brațele li se mai atingeau din când în când. La un moment dat, când tramvaiul se opri brusc în stație, Tatiana se împiedică și se lovi de Alexander, iar el, fără să se clintească, o ajută să-și recapete echilibrul, cuprinzându-i mijlocul cu brațul.

— Dașa m-a convins să trec diseară pe la voi, îi spuse el încet.

— Foarte bine, răspunse Tatiana. Nu-i nicio problemă. Părinții mei se vor bucura să te revadă. Erau binedispuși de dimineață, continuă ea. Ieri mama a reușit să vorbească la telefon cu Pașa. Se pare că se simte bine în tabără…

Se opri brusc. Se simțea dintr-odată mult prea abătută ca să continue.

Porniră cu pași lenți spre tramvaiul 16, unde merseră în tăcere, atingându-și brațele, până când ajunseră la spitalul Greceski.

— Pe curând, domnule locotenent, îl salută ea.

Ar fi vrut să-i spună Șura, dar nu putu.

— Pe curând, Tatia, îi răspunse Alexander.

Mai târziu, în seara aceea, se întâlniră pentru prima oară toți patru pe Soviet Cinci și plecară la plimbare. Cumpărară înghețată, o cafea cu lapte și o bere. Dașa mergea alături de Alexander, agățându-se de brațul lui ca o lipitoare. Tatiana păstra o distanță politicoasă față de Dimitri, luptându-se din răsputeri să n-o mai privească pe Dașa cum se agăța de Alexander. Era surprinsă să descopere cât de mult îi displăcea faptul că îi vedea împreună. Prefera să știe că se întâlnesc într-un loc necunoscut din Leningrad, cât mai departe de ochii ei.

Alexander părea la fel de relaxat și de mulțumit ca oricare alt soldat să se plimbe alături de Dașa. Abia dacă îi mai arunca vreo privire Tatianei. Cum arătau împreună Dașa și Alexander?

Arătau bine? Mult mai bine decât ea și Alexander? Nu avea răspunsuri la aceste întrebări. Nu știa cum arăta când se afla în preajma lui Alexander. Știa doar cum *se simțea* în preajma lui.

— Tania! o strigă Dimitri.

— Îmi cer scuze, Dima. Ce spuneai?

De ce ridicase glasul?

— Mă întrebam dacă Alexander n-ar trebui să mă transfere, alături de el, de la divizia de pușcași la regimentul motorizat. Și voiam să-ți cunosc părerea.

— Nu știu ce să spun. Se poate așa ceva? N-ar trebui să știi să conduci tancul sau alte vehicule motorizate?

Alexander schiță un zâmbet. Dimitri păstră tăcerea.

— Tania! o strigă Dașa. Ce știi tu despre diviziile motorizate? Mai taci din gură! Alex, o să iei râurile cu asalt și o să ataci dușmanul? îl întrebă ea chicotind.

— Nu, îi răspunse Dimitri. Mai întâi, mă trimite pe mine în recunoaștere. Ca să fie sigur că nu-l pândește niciun pericol. Abia apoi pleacă la atac. Și e promovat din nou în grad. Nu-i așa, Alexander?

— Cam așa ceva, Dima, îi răspunse el, mergând alături de prietenul său. Deși, uneori, te iau și pe tine cu mine.

Tatiana nici nu auzea ce se vorbea în jurul ei. De ce mergea Dașa atât de aproape de el? Și la ce se referise Alexander când spusese că îl lua și pe Dimitri cu el?

— Tania! o strigă din nou Dimitri. Tania, mă asculți?

— Da, firește, îi răspunse ea.

De ce continua să ridice vocea?

— Pari complet absentă.

— Nu, nicidecum. E o seară frumoasă, nu-i așa?

— Nu vrei să mă iei de braț? Pari gata să te prăbușești.

— Ai grijă, pentru că s-ar putea să leșine în orice clipă! spuse Dașa, aruncându-i Tatianei o privire indiferentă.

În seara aceea, când Tatiana se urcă în pat, își trase pătura peste cap, prefăcându-se că doarme în clipa în care Dașa se așeză lângă ea și i se adresă în șoaptă, înghiontind-o ușor:

— Tania, Tania! Dormi? Tania!

Nu voia însă să asculte, pe întuneric, confidențele Dașei. Voia

doar să rostească numele lui cu glas tare. Șura.

7

Vineri, la uzină, Tatiana observă că foarte puțini muncitori mai lucrau la Kirov. Doar cei foarte tineri, ca ea, și cei foarte bătrâni. Cei câțiva bărbați care mai rămăseseră aveau fie peste șaizeci de ani, fie ocupau posturi de conducere, fie amândouă.

În primele cinci zile de război, prea puține vești răzbăteau de pe front, lucru ce-ți punea anumite semne de întrebare. Crainicii de la radio ridicau în slăvi victoriile fulminante ale sovieticilor, fără să spună însă nimic despre puterea militară a Germaniei, despre poziția nemților în Uniunea Sovietică, despre pericolul ce pândea Leningradul sau despre eventualitatea unei evacuări. Radioul mergea toată ziua, în timp ce Tatiana umplea aruncătoarele de flăcări cu petrol și nitroceluloză, iar mașinăria de metal arunca pe banda transportoare proiectile de diverse mărimi.

Auzea *clinc, clinc, clinc*, sunetul gloanțelor de metal, în ritmul secundelor, și, cum ziua ei lungă era plămădită din numeroase secunde, nu auzea decât *clinc, clinc, clinc.*

Și nu se gândea decât la ora șapte seara, când se încheia programul.

În timpul pauzei de masă auzi la radio că programul de raționalizare ar putea fi pus în practică de săptămâna viitoare. Tot în pauza de masă Krasenko le spuse muncitorilor lui că, de luni, aveau să înceapă exercițiile militare, iar programul de lucru avea să se prelungească până la ora opt seara.

Înainte de a pleca, Tatiana își frecă mâinile timp de zece minute, încercând, în zadar, să înlăture mirosul de petrol. Pe când ieșea în grabă pe ușile fabricii, împreună cu Zina, pornind apoi la drum pe lângă zidul ce străjuia uzina Kirov, voia să-și deschidă sufletul în fața cuiva, mărturisindu-și îndoielile și nefericirea.

În clipa aceea însă îl văzu pe Alexander scoțându-și de pe cap bereta de ofițer și ținând-o în mâini, în timp ce o aștepta în stația de autobuz. Și Tatiana își uită toate frământările de până atunci. Se abținea cu greu să n-o ia la fugă. Traversară apoi strada și se îndreptară spre Govorova.

— Hai să mergem un pic pe jos, îi sugeră Tatiana.

Nu-i venea să creadă că, după o zi atât de grea, ea era cea care îi făcea propunerea. Nu mai simțea însă povara zilei. Știa că, la sfârșit de săptămână, nu avea să aibă șansa de a petrece nici măcar un minut în compania lui.

— Cât înseamnă acest „pic"?

— Tot drumul spre casă, îi răspunse ea, trăgând adânc aer în piept.

Porniră încet pe străzile aproape pustii, neștiuți de nimeni. Erau flancați la dreapta de ogoare și șine de tren, iar la stânga de clădirile industriale ale orășelului Kirov. Tăcerea nu le era tulburată nici de sirenele antiaeriene, nici de zgomotele motoarelor de avion. Pe cerul senin domnea doar soarele cald de vară. Nu se vedea nici țipenie de om.

— Alexander, de ce Dima nu este și el ofițer ca tine?

Alexander păstră un timp tăcerea.

— A vrut să devină ofițer, îi răspunse el în cele din urmă. Am intrat împreună la Academia Militară.

Tatiana nu știa nimic. Căci Dimitri nu pomenise niciun cuvânt despre asta.

— Nici n-o va face vreodată. Am intrat împreună, convinși fiind că o vom termina împreună, dar, din păcate, Dima n-a reușit.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic. Nu putea să stea sub apă fără să intre în panică, nu putea să-și țină respirația, nu reușea să fie destul de silențios în timpul exercițiilor de simulare a incendiilor, nu știa să-și păstreze sângele-rece, își pierdea iute cumpătul și nu reușea să parcurgă în timp util opt kilometri. Nu putea să facă nici cincizeci de flotări odată. Nu putea să facă foarte multe lucruri. La diverse nivele. Dar este un soldat bun. Chiar foarte bun, sublinie el. Nu este însă făcut să fie ofițer.

— Nu ca *tine,* spuse Tatiana, rostind pronumele *tine* cu glasul debordând de încântare.

Alexander o privea cu un licăr vesel în ochi.

— Eu sunt un soldat care se lasă prea mult condus de mânie, îi spuse el clătinând din cap.

Tramvaiul se opri atunci chiar în fața lor. Se urcară în el fără tragere de inimă.

— Dar Dimitri ce părere are?

Tatiana nu mai încercă să-l evite pe Alexander atunci când, zgâlțâiți de mersul tramvaiului, se loveau unul de celălalt. Acum abia aștepta aceste momente. Ba chiar venea în întâmpinarea lor, așezându-se în dreptul lui Alexander și ținându-se superficial de bara de metal. Iar el stătea neclintit, ca o piramidă răsturnată, prinzând-o cu brațul de mijloc. În seara aceea, când o prinse din nou, mâna îi zăbovi pe talia ei. Îi făcu semn să-și continue ideea. Dar ea nu putea să rostească niciun cuvânt până el nu avea să își ia mâna de pe trupul ei.

— Despre ce? o întrebă el, desprinzându-și, în sfârșit, mâna. Despre faptul că nu a reușit să devină ofițer?

— Nu. Despre tine.

— Are exact părerea pe care ți-o imaginezi.

Tramvaiul se opri în stație. Ca s-o ajute să-și mențină echilibrul, Alexander o prinse pe Tatiana de braț. Atingerea lui îi stârni fiori din cap până în picioare.

— Cred că Dimitri consideră că multe lucruri îmi vin oarecum ca o mănușă, continuă el, dându-i drumul.

— Ce lucruri? îl întrebă Tatiana, reușind cu greu să-și stăvilească freamătul lăuntric.

— Nu știu. Lucrurile în general. Armata, exercițiile de tragere…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

Ea îl cercetă cu privirea, așteptând să continue. Ce avea de gând să-i spună mai departe? Ce alte lucruri îi veneau ca o mănușă lui Alexander?

— Dar nu ți-a picat nimic din cer, Alexander, spuse Tatiana în cele din urmă. Ai avut o viață presărată de numeroase greutăți.

— Iar greul abia a început, îi răspunse el. Eu și Dimitri împărtășim o lungă poveste de viață, continuă apoi cu anumite inflexiuni ale glasului, ce trădau o falsă blândețe. Pentru că îl cunosc foarte bine pe Dima, sunt ferm convins că, la momentul potrivit, îți va spune anumite lucruri despre mine pe care îți va fi greu să le crezi. Mă miră faptul că n-a făcut-o încă.

— Lucruri adevărate sau lucruri pur născocite?

— Nu știu ce să-ți răspund, îi spuse el. Unele vor fi adevărate, altele pure născociri. Dimitri este înzestrat cu un dar aparte, care îl ajută să îmbine de minune minciunile cu adevărul. Reușește să te năucească.

— Da, un dar aparte, ce să zic! Și cum voi reuși să deosebesc adevărul de minciună?

— Nu ai cum s-o faci. Pentru că totul îți va părea adevărat, îi răspunse Alexander, cu ochii pironiți asupra ei. Dacă vrei să știi adevărul, întreabă-mă și ți-l voi spune.

— Îmi vei mărturisi adevărul despre absolut orice? îl întrebă ea, ridicându-și privirea spre el.

— Da.

Tatiana își ținu răsuflarea, căci, pentru o clipă, inima încetă să-i mai bată. Încetă să-i mai bată sub imperiul unei întrebări ce amenința să-i scape printre buze. Își mușcă limba ca să nu-i dea glas. *Mă iubești?* ar fi vrut să-l întrebe. Își dorea să se prefacă într-o stană de piatră laolaltă cu gândurile și sentimentele sale, dar nu putea. Alexander voia să audă o întrebare de pe buzele ei? Aceasta era întrebarea care amenința să spargă zăgazul dinților ei încleștați, al tăcerii și al inimii sale fără suflare.

— Vrei să mă întrebi ceva, Tania? spuse el cu glas cald.

— Nu, îi răspunse ea, ațintindu-și privirea asupra barei de metal a tramvaiului și asupra femeii cu părul nins ce stătea în fața ei.

— Am ajuns, spuse Alexander, coborând apoi împreună la Obvodni Canal.

Nu mai luară următorul tramvai, așa cum făceau de obicei, ci parcurseră pe jos ultimii cinci kilometri.

Trecură de o poartă de fier, în spatele căreia se afla o ușă. Acestea nu păreau să ducă nicăieri, de parcă ar fi fost clădite fără noimă.

— Aceste porți și uși, spuse Alexander arătându-i-le cu mâna, ar putea să ascundă niște urechi tainice, care te ascultă – acum, ieri sau mâine – la Kirov sau în patul în care dormi noaptea…

— Știu că glumești. Bunicii dorm lângă patul meu. Doar nu vrei să spui că sunt informatori?

— Nu spun asta. Vreau doar să-ți atrag atenția că… adăugă Alexander după o clipă de ezitare… nimeni nu este demn de încredere. Și nimeni nu este în siguranță.

— Nimeni? repetă Tatiana, țintuindu-l cu privirea. Nici măcar tu? continuă ea, tachinându-l.

— Mai ales eu.

— Nu ești demn de încredere sau nu ești în siguranță? îl întrebă apoi cu un zâmbet pe buze.

— Nu sunt în siguranță, răspunse el, zâmbindu-i la rândul lui.

— Dar ești ofițer în Armata Roșie!

— Da, și? Spune-le asta ofițerilor din Armata Roșie care au fost împușcați în 1937 și 1938! De aceea nimeni nu vrea să-și asume responsabilitatea pentru acest război.

— Dar *eu* sunt în siguranță? îl întrebă, în cele din urmă, Tatiana, apropiindu-se încet de el.

— Tatiana, îi șopti Alexander la ureche, suntem urmăriți pretutindeni. S-ar putea ca, într-o bună zi, cineva să-ți apară în cale din spatele unei uși secrete și să te ducă în biroul unui bărbat, care va dori să știe ce-ți spunea Alexander Belov când te conducea acasă.

— Mi-ai spus deja prea multe, Alexander Belov, îi răspunse Tatiana, îndepărtându-se ușor de el. De ce mi-ai împărtășit atât de multe lucruri dacă credeai că voi fi interogată?

— Trebuia să am încredere în cineva.

— De ce nu i-ai mărturisit Dașei toate astea, de ce nu i-ai pus *ei* viața în pericol?

Alexander ezită un timp înainte de a-i răspunde.

— Pentru că am vrut să am încredere în *tine.*

— Nu-ți voi trăda încrederea, îl asigură Tatiana veselă, înghiontindu-l ușor. Dar am o mare rugăminte la tine. De acum încolo nu-mi mai împărtăși nimic din tainele tale, bine?

— E deja prea târziu, îi spuse Alexander, înghiontind-o și el.

— Vrei să spui că soarta ne e pecetluită? râse ea.

— Pe vecie, răspunse Alexander. Pot să-ți cumpăr o înghețată?

— Chiar te rog, îi spuse ea surâzătoare.

— Crème brûlée, da?

— Fără îndoială.

Stătură pe o bancă, în timp ce Tatiana își mânca înghețata. Rămaseră acolo, chiar și după ce ea termină de mâncat, vorbind vrute și nevrute, până când Alexander se uită la ceas și se ridică în picioare.

Era aproape ora zece seara când ajunseră la intersecția străzii Greceski cu Soviet Doi, aflându-se la trei blocuri distanță de clădirea ei.

— Treci puțin mai târziu pe la noi? îl întrebă ea șovăitoare, oftând adânc. Dașa a spus că s-ar putea să ne faci o vizită.

— Da, îi răspunse el, oftând la rândul său. Cu Dimitri.

Tatiana nu mai spuse nimic. O tăcere apăsătoare se coborî asupra lor, în timp ce stăteau încremeniți, cercetându-se cu privirea.

Alexander se afla atât de aproape de ea, încât Tatiana își îmbăta simțurile cu parfumul lui. Nimeni din jurul ei nu mirosea atât de frumos ca el.

Crezu pentru o clipă că voia să-i spună ceva. Deschise gura și își înclină capul, cu o expresie încruntată pe chip. Ea aștepta cuvintele încordată, dorindu-și cu disperare, dar temându-se totodată să le audă. Ar fi vrut ca, în locul ghetelor urâte de muncă, să poarte sandalele roșii ale Dașei. Da, erau ale Dașei, își aminti Tatiana, căci ea nu avea nici măcar o singură pereche elegantă de încălțăminte. Ar fi vrut să stea *desculță* în fața lui, simțindu-se copleșită deopotrivă de emoție și vinovăție, sentimente ce, până atunci, îi fuseseră complet străine. Făcu un pas înapoi.

Alexander se retrase și el.

— Hai, fugi acasă! îi spuse el. Ne vedem diseară.

Tatiana se îndepărtă, simțindu-i ochii ațintiți asupra ei. Întorcându-și capul, îl văzu în depărtare urmărind-o cu privirea.

8

Alexander și Dimitri sosiră după ora unsprezece. Afară era încă lumină. Dașa nu ajunsese acasă. Șeful ei o obliga să lucreze peste program, scoțându-le clienților săi dinții de aur. În vremuri de criză, oamenii preferau aurul în locul valutei forte, deoarece aurul își păstra valoarea. Dașa stătea, așadar, tot mai mult peste program, lucru ce nu-i era deloc pe plac. Voia ca viața la Leningrad să se desfășoare la fel de firesc ca întotdeauna și să se bucure de o vară tihnită, caldă și prăfuită, presărată cu iubiri fragede și tineri îndrăgostiți.

Tatiana, Dimitri și Alexander stăteau stingheri în bucătărie, în timp ce apa curgea în chiuveta din fontă.

— Ce-ați pățit de sunteți atât de posomorâți? întrebă Dimitri, uitându-se când la Tatiana, când la Alexander.

— *Sunt* obosită, îi explică Tatiana, mărturisindu-i adevărul doar pe jumătate.

— Iar mie mi-e foame, spuse și Alexander, privind-o cu ochi scrutători.

— Tania, hai să mergem la plimbare.

— Nu, Dima.

— Ba da. Îl lăsăm pe Alexander s-o aștepte pe Dașa, insistă Dimitri zâmbind. Oricum, n-au nevoie de noi. Abia așteaptă să rămână singuri. Nu-i așa, Alexander?

— Nu vor avea norocul ăsta aici, murmură Tatiana.

Slavă Domnului!

Alexander se apropie de fereastră și cercetă cu privirea curtea interioară.

— Nu pot, protestă Tatiana. Chiar nu pot…

— Hai, Taneșka! insistă Dimitri luând-o de braț. Ai mâncat, nu-i așa? Atunci hai să mergem! Ne întoarcem repede, îți promit.

Ea își îndreptă ochii spre umerii lați ai lui Alexander.

Ar fi vrut să-l strige Șura.

— Alexander, vrei să-ți aducem ceva de mâncare?

— Nu. Tania, îi răspunse el, întorcându-și capul spre ea.

Pe chip i se așternu, pentru o clipă, un văl de tristețe, pe care

îl ascunse însă imediat.

— De ce nu intri? Babuşka a făcut *piroşte*[15] cu carne. Du-te să mănânci ceva! Avem şi ciorbă cu borş.

Dimitri o împingea deja spre uşă. Pe coridor dădură de Slavin, care stătea pe podea cât era de lung. Părea că se odihneşte în tihnă, dar în clipa în care Tatiana se apropie de el, îşi înălţă capul şi o prinse de gleznă.

Dimitri îl calcă fără milă pe mână, iar Slavin îi dădu fetei drumul, scheunând de durere şi strigând după ea:

— Rămâi acasă, dragă Taneşka! E prea târziu să ieşi la plimbare. Stai acasă!

Îl ignoră cu totul pe Dimitri, care îl calcă din nou pe mână, aruncându-i vorbe de ocară.

Afară o întrebă pe Tatiana dacă vrea să mănânce îngheţată. Nu voia îngheţată de la el, dar acceptă, în cele din urmă, rugându-l să-i ia una cu vanilie. O mâncă cu sufletul înnegurat de tristeţe în timp ce se plimbau pe stradă. Era o seară caldă. Un singur lucru îi bântuia gândurile.

— La ce te gândeşti?

— La război, îl minţi ea. Tu?

— Eu mă gândesc la tine, îi răspunse el. N-am cunoscut niciodată o fată ca tine, Tania. Nu te asemeni cu fetele cu care mă întâlnesc eu de obicei.

Tatiana îi murmură un *mulţumesc* anemic şi nefericit, concentrându-se asupra îngheţatei.

— Sper că Alexander se va duce să mănânce ceva, spuse ea. Daşa s-ar putea să mai întârzie vreo oră.

— Tania, despre asta vrei să vorbim? întrebă Dimitri. Despre Alexander?

Chiar dacă era lipsită de experienţă, Tatianei nu îi scăpă tonul glacial al lui Dimitri.

— Nu, firește că nu, răspunse ea iute. Încerc doar să întreţin conversaţia. Ce-ai făcut astăzi? îl întrebă apoi, schimbând subiectul.

— Am săpat alte tranşee. Linia întâi a frontului din nord este aproape terminată. Săptămâna viitoare vom fi gata „să-i primim cu braţele deschise” pe finlandezi, îi explică el rânjind. Ştiu ce

întrebare îți stă pe buze, Tania. De ce nu sunt și eu ofițer ca Alexander, nu-i așa?

Tatiana păstră tăcerea.

— De ce nu m-ai întrebat asta până acum?

— Nu știu, îi răspunse ea, simțind cum inima începea să-i bată năvalnic în piept.

— Parcă ai ști deja răspunsul.

— Nu. De unde să-l știu? zise ea apoi, dorindu-și să arunce restul de înghețată și s-o ia la fugă spre casă.

— Vorbești cu Alexander despre mine?

— Nici vorbă! exclamă încordată Tatiana.

— Și atunci de ce nu mă întrebi cum de-am rămas un simplu *frontovik*[16], în timp ce el a ajuns ofițer?

Tatiana nu știa ce să-i răspundă. Se afla într-o situație cât se poate de absurdă. Nu-i plăcea să spună minciuni. Și-așa i se părea suficient de greu să ocolească răspunsurile, să se ascundă în spatele unei măști inexpresive sau să-i evite privirile. Minciunile se dovedeau, așadar, un adevărat calvar. Căci nu avea deprinderea de a le născoci.

— Eu și Alex am vrut să devenim amândoi ofițeri. Acesta a fost planul nostru inițial.

— Ce plan?

Dimitri nu îi mai răspunse, iar Tatiana nu insistă. Însă întrebarea prinse rădăcini în mintea ei.

Mâinile începură să-i tremure ușor.

Nu voia să fie singură în noapte alături de Dimitri.

Nu se simțea în siguranță.

Ajunseră la întretăierea străzii Suvorovski cu Grădinile Tauride. Deși soarele mai zăbovea încă pe cer, nu mai reușea să străpungă frunzișul copacilor din parc, sub crengile cărora era deja întuneric.

— Vrei să ne plimbăm puțin prin grădini? o întrebă Dimitri.

— Cât e ceasul?

— Nu știu.

— Trebuie să mă întorc acasă.

— Nu încă.

— Ba da, Dimitri. Părinții mei nu sunt obișnuiți să mă întorc

târziu acasă. Se vor supăra pe mine.

— Ba nu se vor supăra deloc. Am reușit să le câștig simpatia, o asigură el, făcând un pas spre ea. Tatăl tău mă place foarte mult. În plus, părinții tăi stau tot timpul cu gândul la Pașa ca să mai observe când pleci și când te întorci *tu* acasă.

Tatiana se opri în drum și se întoarse pe călcâie.

— Mă duc acasă, spuse ea, pornind înapoi pe strada Suvorovski.

Dimitri o prinse de braț.

— Tania, nu fugi de mine! îi spuse el, fără să-i dea drumul din strânsoare. Hai să stăm împreună pe o bancă sub copaci!

— Dimitri, nu mă plimb cu tine printre copacii din parc, îi spuse ea, fără să se clintească. Acum poți să-mi dai drumul?

— Hai cu mine prin grădini, insistă el.

— Nici vorbă, Dimitri! Și *acum* dă-mi drumul.

El mai făcu un pas spre ea, strângând-o cu putere de braț. Tatiana simțea cum degetele lui i se înfigeau în carne.

— Dar dacă *nu vreau* să te las să pleci, Taneșka? Ce-ai să faci atunci?

Tatiana nu se clinti. Dimitri îi cuprinse mijlocul cu brațul liber și o trase cu putere spre el.

— Dima! strigă Tatiana, fără să-și piardă cumpătul, privindu-l direct în ochi. Ce faci? Ți-ai pierdut mințile?

— Da, răspunse el, aplecându-se ca s-o sărute.

Țipând ușor, Tatiana își lăsă capul în pământ, încercând cu disperare să-l evite.

— Nu! Lasă-mă în pace, Dimitri! zise ea, fără să-și ridice capul.

Dimitri o eliberă deodată din strânsoare.

— Îmi cer iertare, spuse el cu un freamăt în glas.

— Trebuie să plec acasă imediat, îi spuse ea, pornind la drum cu pași iuți. Dima, ești prea matur pentru mine.

— Nu, nu! Te rog! Am doar douăzeci și trei de ani.

— Nu la asta m-am referit. Sunt prea tânără pentru tine. Eu îmi doresc pe cineva…

Se opri, adâncită în gânduri.

— …care nu are atât de multe așteptări din partea mea, își

reluă ea firul gândurilor.

— Adică?

— Cineva care nu așteaptă *nimic.*

— Îmi pare nespus de rău pentru ce s-a întâmplat, Tania, repetă el. N-am vrut să te sperii în halul ăsta.

— Nu-i nicio problemă, îi răspunse ea, evitându-i privirea. Doar că nu sunt genul de fată care se plimbă prin parcuri.

„Cu tine", își spuse în gând, amintindu-și, cu o strângere de inimă, de plimbările prin Grădina de Vară.

— Am înțeles asta acum. Poate tocmai de aceea te plac atât de mult. Doar că, uneori, nu știu cum să mă port în preajma ta.

— Încearcă să ai răbdare și să fii respectuos.

— Bine. Îți voi dovedi că pot fi la fel de răbdător ca Iov, o asigură Dimitri, aplecându-se spre ea. Căci n-am nici cea mai mică intenție să te las în pace, Taneșka.

Ea grăbi pasul.

— Sper că Dașa îl place pe Alexander, spuse pe neașteptate Dimitri.

— Da, îl place foarte mult.

— Pentru că *el* o place nespus de mult.

— Serios? îngăimă Tatiana. De unde știi?

— Aproape că a pus capăt activităților sale *extramilitare,* care până acum erau de necontrolat. Dar nu-i spune asta Dașei! I-ai frânge inima.

Tatiana ar fi vrut să-i spună că nu înțelegea nimic din aluziile lui, dar se temea că Dima abia aștepta să-i deslușească tâlcul lor.

Când ajunseră acasă, Dașa și Alexander stăteau împreună pe canapeaua mică de pe hol și citeau, râzând cu gura până la urechi, din povestirile lui Zoșcenko. Singurul lucru pe care Tatiana găsi de cuviință să-l spună, pe un ton ursuz și morocănos, era că volumul respectiv îi aparținea.

Din motive de neînțeles, replica surorii ei i se păru extrem de amuzantă Dașei, stârnind chiar și un zâmbet pe chipul lui Alexander. Încercând să treacă iute pe lângă ei, Tatiana se împiedică de picioarele întinse ale lui Alexander și era să cadă. Și ar fi căzut, fără doar și poate, dacă el n-ar fi prins-o la timp. Apoi îi dădu imediat drumul.

— Tania, ce-ai pățit la braț? întrebă Alexander.

— Poftim? O, nimic important!

Spunându-le apoi că se simte obosită, le ură noapte bună și dispăru în camera bunicilor ei, unde se așeză pe canapea, între deda și babușka, și ascultă împreună cu ei emisiunea de la radio. Apoi, încetul cu încetul, vorbind în șoaptă despre Pașa, Tatiana începu să se simtă mai bine.

Ceva mai târziu, în timp ce stătea în pat, cu fața spre perete, o auzi pe Dașa murmurând:

— Tania! Tania!

— Ce e? întrebă Tatiana, întorcându-se spre sora ei. Sunt obosită.

— Tania, nu mai apucăm să vorbim deloc, îi spuse Dașa, sărutându-i umărul. Pașa a plecat, iar noi nu mai stăm deloc de vorbă. Ți-e dor de el, nu-i așa? O să se întoarcă în curând.

— Da, mi-e dor de el. Ești foarte ocupată în ultimul timp. Vorbim mâine, Dașenka.

— Sunt îndrăgostită, Tania! îi șopti Dașa.

— Mă bucur pentru tine, răspunse ea pe același ton șoptit, întorcându-se din nou cu fața spre perete.

— De data asta, cred că m-am îndrăgostit cu adevărat, continuă Dașa, sărutând-o pe Tatiana în creștetul capului. O, Tanești! Nu știu ce să mă mai fac.

— N-ar trebui să te culci cumva?

— Tania, numai la el mă gândesc. Îmi tulbură mintea. Este atât de… „fierbinte" și de glacial în același timp! În seara asta a fost relaxat și amuzant, dar sunt zile în care… habar nu am cum să-l descriu.

Tatiana păstră tăcerea.

— Știu că nu pot să-i cer totul deodată, continuă ea. Faptul că a acceptat să vină aici este un adevărat miracol. Până duminica trecută, când a venit cu tine și cu Dima, n-am reușit să-l conving să treacă pe la noi.

Tatiana ar fi vrut să-i spună că vizita lui Alexander nu era meritul Dașei, dar tăcu mâlc, firește.

— Calul de dar nu se caută la dinți – cunosc prea bine zicala și încerc s-o pun în practică. Am senzația că i-am câștigat cu toții

simpatia. Știai că e din Krasnodar? Dar n-a mai fost acolo de când s-a înrolat în armată. Nu are nici frați, nici surori. Și nu vorbește niciodată despre părinții lui. Este… Nu știu cum să-ți explic. Extrem de discret. Nu-i place să vorbească despre viața lui. Îmi cere, în schimb, să-i povestesc numai despre mine, adăugă ea după o clipă de tăcere.

— Serios? îngăimă Tatiana.

— Îmi spune că ar da orice să nu fie război.

— Firește, îi răspunse Tatiana. Cu toții ne dorim să nu fie război.

— Dar, astfel, viitorul pare plin de speranță, nu-i așa? Îmi creează iluzia unei vieți mai bune alături de el odată ce războiul se va sfârși, continuă Dașa, vorbind în șoaptă, printre șuvițele de păr ale surorii sale. Tania, îți place Dimitri?

— Da, e drăguț, răspunse Tatiana în șoaptă, rostind cu greu cuvintele.

— El chiar te place.

— Nu e adevărat.

— Ba da. Dar tu nu știi nimic despre lucrurile astea.

— Ba știu câte ceva, iar Dimitri chiar nu mă place.

— Vrei să vorbim despre ceva anume? Să mă întrebi ceva anume?

— Nu!

— Tania, trebuie să-ți învingi timiditatea asta, spuse Dașa, pe un ton indiferent. Ai deja șaptesprezece ani. De ce nu poți să mai cedezi și tu puțin?

— Să-i cedez lui Dimitri? șopti ea. Niciodată, Dașa.

Cu puțin înainte de a adormi, Tatiana realiză că se temea mult mai puțin de relativitatea războiului decât de iminența inimii ei frânte.

9

Sâmbătă, Tatiana se duse la biblioteca publică din Leningrad, de unde împrumută un dicționar frazeologic *rus*-englez. Cunoștea alfabetul latin, pentru că îl învățase la școală. Petrecu, astfel, cea mai mare parte a zilei încercând să rostească cu glas tare expresiile englezești. Literele *W* și *R*-ul pronunțat moale, cât și grupul de litere *Th* îi creau cele mai mari greutăți. Propoziția *The weather will be thunder and rain tomorrow*[17] era o construcție menită să-i dea mari dureri de cap. Doar verbul *to be* se pronunța mai ușor.

Duminică, trecând o fugă pe la ei, Alexander le lipi ferestrele cu fâșii de hârtie, pentru ca sticla să nu se spargă în urma undelor de șoc provocate de exploziile bombelor care ar putea să cadă asupra Leningradului.

— Toată lumea trebuie să-și lipească ferestrele, le spuse el. În curând, patrulele vor face controale în tot orașul ca să vadă dacă oamenii și-au protejat geamurile. Nu vom mai avea cu ce să înlocuim ferestrele sparte dacă nemții vor ocupa Leningradul.

Familia Metanov îl privea cu mult interes, în timp ce mama fetelor îl admira necontenit pentru înălțimea lui, pentru dexteritatea și iscusința mâinilor sale, cât și pentru abilitatea cu care reușea să stea pe pervazul geamului. Ea voia să știe de unde învățase să facă toate astea.

— Dar *este* ofițer în Armata Roșie, mama! îi răspunse Dașa pe un ton iritat.

— Și asta v-au învățat să faceți în Armata Roșie, Alexander? Să stați pe pervazurile ferestrelor? îl întrebă Tatiana.

— Mai taci din gură, Tania! o repezi Dașa râzând.

Alexander râse și el, fără s-o reducă însă la tăcere.

— Ce reprezintă modelul pe care l-ai făcut pe geamuri? îl întrebă mama, când Alexander sări de pe pervaz.

Tatiana, Dașa, mama și babușka priveau cu atenție forma fâșiilor de hârtie lipite pe fereastră. În locul liniilor încrucișate pe care le văzuseră pe geamurile altor locuințe din Leningrad, modelul creat de Alexander semăna cu un copac. Un copac cu trunchiul gros, ușor aplecat într-o parte, și frunzele lunguiețe,

mai lungi spre bază și conice spre vârf.

— Ce *e* ăla, tinere? îl întrebă babușka pe un ton imperios.

— Acela, Anna Lvovna, este un palmier, îi răspunse Alexander.

— Un *ce?* întrebă Dașa, stând în preajma lui.

De ce se dădea mereu pe lângă el?

— Un palmier.

Stând lângă ușă, Tatiana îl privea fără să clipească.

— Un palmier? repetă Dașa, pe un ton întrebător.

— Este un arbore tropical. Care crește în Americi și în sudul Pacificului.

— Hm! spuse mama. Ciudată alegere pentru ferestrele noastre, nu credeți?

— Dar e mai frumos decât un model cu linii încrucișate, murmură Tatiana.

Alexander îi zâmbi. Iar Tatiana îi surâse și ea.

— Uite ce e, tinere, interveni babușka cu glas ursuz, când te apuci de ferestrele *mele*, te rog să nu faci cine știe ce lucruri extravagante! Vreau doar niște linii încrucișate. Nu am nevoie de palmieri.

Apoi Alexander și Dașa plecară în oraș, lăsând-o pe Tatiana cu familia ei obosită și capricioasă. Tatiana se duse și ea la biblioteca din Leningrad, unde stătu câteva ore, murmurând doar pentru sine cuvintele ciudate și străine ale limbii engleze. I se părea cumplit de dificil să citești, să vorbești și să scrii în această limbă. Data viitoare când avea să se mai întâlnească cu Alexander, avea să îl roage să-i spună câteva cuvinte în engleză. Doar ca să audă cum se pronunță. Se și gândea deja la următoarea lor întâlnire, ca și când ar fi fost o certitudine. Își făgădui în tăcere că avea să îi dea de înțeles să nu mai vină atât de des la Kirov. Făcuse promisiunea chiar în seara aceea, în timp ce stătea în pat, cu fața la perete, mângâind cu deltele tapetul vechi și spunând în gând: „Promit, promit, promit". Își strecură apoi mâna între pat și perete și atinse *Călărețul de aramă,* volumul de poezii al lui Pușkin, pe care îl primise în dar de la Alexander. Poate că avea să își împlinească altă dată făgăduiala. După ce el avea să îi spună câteva cuvinte în engleză, după ce

aveau să dezbată subiectul războiului și după ce…

O altă sirenă antiaeriană sfâșie liniștea nopții. Dașa se întoarse acasă mult mai târziu, când tăcerea se așternuse din nou, trezind-o pe Tatiana din somn. Ea își ținea degetele lipite de perete.

10

Luni, la muncă, Krasenko o chemă în biroul lui și îi spuse că – deși asambla foarte bine aruncătoarele de flăcări – trebuia s-o transfere de urgență la unul dintre departamentele de fabricare a tancurilor, deoarece primiseră ordin de la Moscova ca uzina Kirov să producă 180 de tancuri pe lună, indiferent de capacitatea sau numărul muncitorilor.

— Dar cine va mai asambla aruncătoarele de flăcări?

— Se vor asambla singure, îi răspunse Krasenko, aprinzându-și o țigară. Ești o fată de treabă, Tania. Acum du-te și mănâncă niște supă la cantină.

— Credeți că Armata de Voluntari a Poporului m-ar accepta? îl întrebă ea.

— Nu!

— Am auzit că 15.000 de oameni de la Kirov au plecat să întărească tranșeele din Luga. E adevărat?

— Nu poți să pleci, ăsta e singurul adevăr pe care trebuie să-l accepți. Acum fugi de aici!

— Luga e în pericol? își continuă ea tirul de întrebări, cu gândul la Pașa, care se afla în apropiere de Luga.

— Nu, îi răspunse Krasenko. Nemții sunt mult mai departe. E doar o măsură de precauție. Fugi acum!

În cadrul departamentului de fabricare a tancurilor lucrau mai mulți oameni, iar linia de producție era mult mai complicată, motiv pentru care sarcinile Tatianei se diminuau considerabil. Rolul ei era să asambleze pistoanele în cilindrii aflați dedesubtul camerelor de ardere ale motorului diesel ce punea în mișcare tancurile V-12.

Unitatea era imensă cât un hangar de avioane, cenușie și întunecată.

La sfârșitul zilei, motorul diesel era perfect asamblat, datorită Tatianei. Mașinăria avea deja roțile montate pe șenile și carcasa blindată, dar nu avea nimic înăuntru – nici instrumente, nici pupitru de comandă, nici arme, nici compartimente pentru proiectile, nici lansatoare de rachete și nici turelă – practic nimic nu o deosebea de o mașină blindată. Dar, spre deosebire de

celelalte activități – sigilarea muniției pentru armele de calibru mic, asamblarea aruncătoarelor de flăcări sau gresarea bombelor explozive de aviație, de uz general –, contribuția ei în fabricarea tancului îi conferea Tatianei un sentiment de împlinire cum nu mai simțise niciodată de când muncea. Avea senzația că tancul KV-1 era numai creația ei. Și mai avea un motiv de mândrie: Krasenko îi spusese că nemții nici nu-și puteau imagina un tanc atât de bine construit și atât de bine înarmat, atât de simplu, de agil și de ușor de manevrat, în ciuda blindajului de oțel de 45 mm și a unui tun de calibrul 85 mm. Ei credeau că tancul lor Panzer IV era cel mai bun din lume. „Tania", îi spusese el, „ai asamblat de minune motorul diesel. Poate că ar trebui să te faci mecanic când o să crești mai mare."

La ora opt seara, Tatiana o luă la fugă spre ieșire, după ce se spălă pe mâini, își aranjă hainele și își pieptănă părul. Nu-i venea să creadă că mai putea să alerge după unsprezece ore de muncă, dar fugea mâncând pământul, temându-se că Alexander nu avea să o mai aștepte.

Dar se înșela.

Căci o aștepta, ca întotdeauna, fără să mai afișeze însă vreun zâmbet pe buze.

Cu sufletul la gură, Tatiana încercă cu greu să-și recapete stăpânirea de sine. Pentru prima oară, de vinerea trecută, era singură cu el, singură într-o mare de necunoscuți. *Sunt atât de fericită că ai venit să mă vezi!* ar fi vrut să-i spună. Ce se întâmplase cu făgăduiala făcută deunăzi când ar fi trebuit să-i sugereze *să nu mai vină s-o vadă*?

Cineva o strigă atunci cu glas tare; Tatiana își întoarse capul, fără tragere de inimă. Era Ilia, un băiat de șaisprezece ani, alături de care lucra la departamentul de fabricare a tancurilor.

— Iei autobuzul? o întrebă el, cu ochii ațintiți asupra lui Alexander, care nu spunea nimic.

— Nu, Ilia, dar ne vedem mâine, îi răspunse Tatiana, făcându-i apoi semn lui Alexander să traverseze strada.

— Cine e *ăla*? o întrebă Alexander.

Tatiana îl privea complet uluită.

— Un coleg de muncă.

— Îți face probleme?

— Poftim? O, nu, nicidecum, îl asigură ea, mărturisindu-i adevărul doar pe jumătate, căci Ilia o *deranja* puțin. Am început să lucrez într-un alt departament. Fabricăm tancuri pentru frontul din Luga, îi spuse ea, mândră din cale afară.

— Cât de repede le fabricați? întrebă Alexander, dând din cap.

— Câte unul la două zile, răspunse Tatiana. E bine, nu-i așa?

— Ca să ajutați frontul din Luga, va trebui să produceți câte zece pe zi, îi spuse el.

Observând ceva ciudat în atitudinea lui, Tatiana își ridică privirea, încercând să afle ce se ascundea dincolo de masca pe care o purta pe chip. Nu reuși însă.

— Te simți bine?

— Da.

— Ce s-a întâmplat? insistă ea.

— Nimic.

Oamenii care așteptau tramvaiul în stație fumau în tăcere. Nimeni nu scotea un cuvânt.

— Vrei să mergem pe jos până acasă? îl întrebă timidă Tatiana.

— Am făcut toată ziua instrucție militară, îi răspunse Alexander, clătinând din cap.

— Credeam că ai trecut de faza de instrucție, îl tachină Tatiana, înghiontindu-l cu degetele.

— Eu da. Ei însă, nu. Am făcut manevre militare, trageri cu arma și adăposturi antiaeriene.

Din cine știe ce motive, părea vlăguit de puteri. Atât de bine îi citea inflexiunile vocii? Sau expresiile feței?

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă din nou.

— Nimic, repetă el.

O prinse apoi de mână și îi ridică puțin mâneca, dezvăluindu-i vânătăile de pe braț.

— Tania, ce e asta?

— Nimic, îi răspunse ea, încercând să-și retragă mâna din strânsoarea lui.

El nu voia însă să-i dea drumul.

— Nu e nimic grav, îl asigură ea, fără să-l privească. Mă simt bine.

— Nu te cred, ripostă Alexander. Ți-am spus să nu te încurci cu Dimitri.

— Dar nu m-am încurcat cu el.

Se înfruntară pentru o clipă din priviri, apoi Tatiana își ațintiocchii asupra nasturilor uniformei lui.

— Alexander, chiar nu e nimic grav, repetă ea. A vrut doar să mă convingă să stăm împreună pe o bancă.

— Te rog să-mi spui dacă îți mai face rău vreodată, ai înțeles? îi ceru Alexander, eliberându-i brațul.

Însă ea nu-și dorea să scape din strânsoarea fermă, dar blândă a degetelor lui.

— Dima e un băiat de treabă. Doar că nu este obișnuit cu fete ca mine, spuse ea tușind ușor. Cine ar fi? Oricum, am rezolvat problema. Sunt convinsă că nu se va mai repeta.

— Serios? Ai rezolvat problema la fel cum ai rezolvat-o și cu Pașa? îi reproșă el.

Tatiana păstră un timp tăcerea, apoi îi răspunse:

— Alexander, ți-am spus că nu-mi este ușor să vorbesc cu familia mea. N-ai reușit s-o convingi nici măcar pe sora mea de douăzeci și patru de ani s-o facă. De ce nu încerci *tu?* Vino într-o seară la masă, bea niște votcă împreună cu tata și înfățișează-le lucrurile cum mi le-ai prezentat mie. Să vedem ce reacție vor avea. Arată-mi cum se face. Pentru că nu mă descurc singură.

— Nu poți să le vorbești alor tăi despre pericolul care îl pândește pe fratele tău, dar ai reușit, în schimb, să-l pui la respect pe Dimitri?

— Exact, încuviință Tatiana, ridicând ușor glasul.

„Ne certăm?" se întrebă ea, cu sufletul înnegurat de tristețe. „De ce ne certăm?"

În tramvai găsiră două locuri libere. Tatiana se ținea cu mâinile de scaunul din fața ei. Alexander și le ținea împreunate în poală. Era tăcut și evita s-o privească. Ceva îl deranja în continuare. Dimitri? Stăteau însă unul lângă celălalt, atingându-și brațele și picioarele. Piciorul lui părea dăltuit în marmură. Tatiana nu se clinti niciun milimetru de lângă el – de parcă ar fi

și putut s-o facă, de parcă ar fi avut vreo șansă. O atrăgea cu puterea unui magnet.

Încercând să îndulcească puțin atmosfera încordată dintre ei, Tatiana aduse în discuție subiectul războiului.

— Unde se află frontul acum, Alexander?

— Se îndreaptă spre nord.

— Dar e încă departe. Nu-i așa? Departe de…?

— În ciuda bravadei noastre militare, suntem o țară de civili, spuse el, evitând s-o privească. Manevrele și antrenamentele noastre superficiale, avioanele și tancurile noastre jalnice… Habar nu avem cu cine ne măsurăm forțele.

Tatiana se lipi și mai mult de el, vrând parcă să-l absoarbă cu totul prin porii ei.

— Alexander, de ce nu pare Dimitri încântat să plece pe front? La urma urmei, o face ca *să-i alunge* pe nemți din țară.

— Nu-i pasă de nemți nici cât negru sub unghie. Îl interesează doar un singur lucru…

Se opri, fără să-și termine fraza.

Tatiana păstră tăcerea, așteptându-l să continue.

— Trebuie să știi ceva despre Dimitri, Tania. Pentru el, instinctul de autoconservare este un drept inalienabil.

— Ce înseamnă… inalienabil? îl întrebă ea, privindu-l nedumerită.

— Un drept pe care nimeni nu ți-l poate lua, îi explică Alexander, cu un zâmbet pe buze.

— Și cine spune asta? murmură Tatiana, adâncită în gânduri. Avem noi asemenea drepturi? Nu sunt, de obicei, rezervate statului?

— La care *noi* te referi? Și unde anume?

— Aici, îi răspunse ea în șoaptă. În Uniunea Sovietică.

— Nu, Tania. Noi nu avem asemenea drepturi. Căci sunt într-adevăr rezervate statului. Și unor oameni ca Dimitri, continuă apoi, după o clipă de tăcere. În special, instinctul de autoconservare.

— Inalienabil. N-am auzit niciodată cuvântul ăsta, spuse Tatiana îngândurată.

— Și nici n-o să-l mai auzi vreodată, îi răspunse el cu o

expresie caldă pe chip. Cum ai petrecut restul zilei de duminică? Ce-ai mai făcut? Cum se simte mama ta? De fiecare dată când o văd, am senzația că abia se mai ține pe picioare.

— Da, așa e. Grijile nu-i mai dau pace în ultimul timp, răspunse ea, uitându-se pe fereastră.

Nu voia să vorbească din nou despre Pașa.

— Știi ce-am făcut ieri? îl întrebă apoi, schimbând subiectul. Am învățat câteva cuvinte în engleză. Vrei să ți le spun?

— Da, dar mai întâi hai să coborâm. Sunt cuvinte *frumoase*?

Nu prea știa la ce se referea, dar se înroși oricum până în vârful urechilor.

Coborâră din tramvai și, pe când treceau prin fața gării Varșovia, Tatiana văzu o mulțime de oameni – femei cu copii și bătrâni cu bagaje – stând ghemuiți unii într-alții, într-o așteptare fremătătoare.

— Ce așteaptă? întrebă ea.

— Un tren. O mișcare inteligentă din partea lor. Părăsesc orașul, îi explică Alexander.

— Îl părăsesc?

— Da, întări el, adăugând apoi, după o clipă de ezitare: Și tu ar trebui să pleci, Tania.

— Să plec? Și unde să mă duc?

— Oriunde. Cât mai departe de aici.

De ce oare, cu o săptămână în urmă, ideea evacuării i se păruse atât de încântătoare, ca să capete acum spectrul unei condamnări la moarte? Nu era vorba despre evacuare. Ci despre un exil.

— După câte am înțeles, continuă Alexander, nu le putem ține piept nemților. Suntem complet nepregătiți și neînarmați; nu avem nici tancuri, nici arme corespunzătoare.

— Nu-ți face griji! spuse Tatiana cu falsă veselie. Mâine vom avea un tanc.

— Nu avem nimic, în afară de oameni, Tania. În ciuda comunicatelor optimiste de la radio.

— Da, sunt într-adevăr extrem de optimiste, îi răspunse Tatiana, încercând în zadar să-și păstreze și ea optimismul.

— Tania!

— Da.

— Tu auzi ce spun? Nemții se vor îndrepta, în cele din urmă, spre Leningrad. Nu ești în siguranță dacă rămâi aici. Trebuie să pleci.

— Dar familia mea nici nu vrea să audă de plecare.

— Și ce dacă? Pleacă fără ei!

— Alexander, ce tot spui acolo? exclamă Tatiana râzând. N-am fost nicăieri singură în viața mea! Abia dacă mă duc singură la magazin. Nu pot să plec fără ei. Și unde să mă duc? Singură, în Munții Ural sau în vreun alt loc unde sunt trimiși oamenii evacuați? Acolo vrei să plec? Sau poate vrei să ajung în *America*, în țara ta? Voi fi în siguranță acolo? continuă Tatiana chicotind, căci totul i se părea mult prea absurd și hilar.

— Fără îndoială că, dacă te-ai duce în țara mea, ai fi în siguranță, îi răspunse Alexander pe un ton grav.

Când se întoarse în seara aceea acasă, Tatiana purtă o discuție cu tatăl ei despre Pașa și perspectiva evacuării.

Tatăl său o ascultă preț de trei pufăituri de țigară. Tatiana le numărase. Se ridică apoi în picioare și, stingând țigara pentru a-și accentua cuvintele, spuse cu fermitate în glas:

— Taniușa, de unde dracu' îți vin ideile astea? Nemții nu vor ajunge aici. Și nici eu nu voi pleca de aici. Iar Pașa este în siguranță. Fără umbră de îndoială. Uite, dacă asta te va ajuta să te simți mai bine, mama îl va suna mâine ca să ne convingem cu toții că este teafăr și nevătămat. Bine?

— Tania, interveni deda, am cerut să fiu evacuat la est de Molotov Oblast, lângă Munții Ural. Am un văr în Molotov.

— E mort de zece ani, Vasili, spuse babușka, clătinând din cap. Încă din perioada foametei din '31.

— Soția lui încă trăiește acolo.

— A murit de dizenterie în '28.

— Asta a fost a doua lui soție. Prima, Naira Mihailovna, locuiește tot acolo.

— Nu în Molotov. Ai uitat? Locuiește în satul ăla unde am stat și noi. Cum s-o fi numind oare?

— Femeie! îi strigă deda. Vrei să vii cu mine sau nu?

— Vin *eu* cu tine, deda, spuse veselă Tatiana. E frumos în Molotov?

— O să vin și eu cu tine, Vasili, încuviință babușka. Dar nu mai susține că avem neamuri în Molotov! Am putea la fel de bine să mergem și în Ciukotka[18].

— Ciukotka… interveni Tatiana. Nu e lângă Cercul Polar Arctic?

— Ba da, îi răspunse deda.

— În apropiere de strâmtoarea Bering?

— Ba da, repetă el.

— Atunci poate că *ar trebui* să mergem în Ciukotka, spuse Tatiana. Dacă tot trebuie să ne ducem undeva.

— În Ciukotka? Dar cine m-ar lăsa să plec acolo? exclamă deda. Crezi că pot să predau matematica prin părțile acelea?

— Tania *e* o prostuță, spuse mama ei.

Tatiana tăcu. Nu se gândea nicidecum la posibilitatea ca deda să ajungă dascăl acolo. Se gândea la cu totul altceva. La ceva atât de ridicol și de fantasmagoric, încât – dacă nu s-ar fi aflat în fața unui „complet de judecată" atât de aspru – ar fi izbucnit în râs.

— De ce ai pomenit de strâmtoarea Bering, Tania? o întrebă deda.

— Se gândește mereu la lucruri cât se poate de absurde, interveni și Dașa. Are un univers lăuntric absurd și ridicol.

— Nu am niciun univers lăuntric, Dașa, îi răspunse Tatiana. Ce se află dincolo de strâmtoarea Bering?

— Alaska, îi răspunse deda. Dar de ce întrebi? Ce legătură are cu noi?

— Tania, mai taci din gură, bine? o certă mama.

În seara următoare, tatăl Tatianei aduse acasă cartele de rație pentru alimente.

— Vă vine să credeți? spuse el. Au și raționalizat produsele. Dar ne descurcăm. Nu e atât de rău.

Angajații primeau 800 de grame de pâine pe zi. Cât și un kilogram de carne pe săptămână și o jumătate de kilogram de cereale. Mâncarea părea să fie într-adevăr din belșug.

— Mamă, ai încercat să-l suni pe Pașa? o întrebă Tatiana.

— Da, am încercat, îi răspunse ea. Am fost chiar și la biroul

telefoanelor interurbane de pe strada Zeliabova. Dar n-am putut să obțin legătura. O să mai încerc și mâine.

Veștile de pe front nu erau deloc încurajatoare. Buletinele informative despre război – afișate peste tot în Leningrad pe panourile din lemn unde tronau cândva gazetele publicate zilnic – erau amețitor de evazive. Crainicii de la radio ridicau în slăvi victoriile repurtate de Armata Roșie, dar forțele germane câștigau tot mai mult teren.

Care erau atunci victoriile Armatei Roșii dacă nemții câștigau teren? se întreba Tatiana.

Câteva zile mai târziu, deda le spuse că avea mari șanse să obțină un post de dascăl în Molotov și le sugeră să înceapă să-și facă bagajele.

— Nu plec fără Pașa, se răsti mama. În plus, adăugă apoi pe un ton mai domol, la fabrică am început să facem uniforme pentru Armata Roșie. Contribuția mea este vitală pentru eforturile de război, își continuă ea pledoaria, dând din cap. Dar războiul se va încheia în curând. Ați auzit doar comunicatele de la radio. Armata Roșie obține victorie după victorie. Va alunga dușmanul de pe pământurile noastre.

— O, Irina Fedorovna! spuse calm deda, clătinând din cap. Ne confruntăm cu cel mai bine înarmat și mai antrenat dușman din lume. N-ai auzit că englezii se luptă cu nemții de optsprezece luni? Singuri. Englezii, cu tot RAF-ul{19} lor, nu au reușit să învingă dușmanul.

— Așa e, papoșka, interveni tata, sărind în ajutorul soției sale. Dar naziștii sunt angrenați acum într-un război *adevărat*, nu doar într-unul aerian. Frontul sovietic este imens. Le vom face zile fripte.

— Eu vă propun să nu rămânem aici ca să vedem cât de „fripte” vor fi.

— Eu nu plec, repetă mama.

— Iar eu o susțin pe mama, spuse Dașa.

„Firește că o susții!” își spuse Tatiana în gând.

Pașa nu era de față, așa că nu-și putea exprima părerea.

Stăteau cu toții în camera lor lungă și îngustă – părinții

fumând, bunicii clătinându-și, în tăcere, capetele cărunte, iar Dașa brodând.

Tatiana prefera să tacă, spunându-și însă în gând: „Ei bine, nici *eu* nu am de gând să plec".

Era bine apărată. Căci își săpase de jur-împrejur o linie de tranșee, pe care o numise *Alexander* și pe care n-o putea părăsi. Tatiana trăia pentru ora petrecută alături de el, ce-i pava drumul spre un viitor presărat de speranțe, dar și de un iureș de sentimente dureroase, ce abia luau ființă, sentimente pe care nu știa nici cum să le exprime, nici cum să le deslușească. *Erau doar doi prieteni care se plimbau în amurgul străveziu.* Nu îndrăznea și nici nu spera să primească mai mult de la el, cu excepția unei singure ore de la capătul unei zile lungi și grele, când plutea pe aripile fericirii, cu răsuflarea întretăiată și inima bătându-i năvalnic în piept.

Acasă stătea străjuită printre „meterezele" protectoare ale familiei sale, de care fugea însă adesea, ferecându-se în cochilia ei. Îi privea în fiecare seară, ca și acum, și le analiza firile capricioase, ce nu-i inspirau niciodată încredere.

— Mama, l-ai sunat pe Pașa?

— Da. Am prins legătura. Dar nu mi-a răspuns nimeni, îi explică ea. Nu mi-a răspuns nimeni din tabără. M-am gândit că am greșit numărul. Am sunat apoi și în satul Dohotino, unde se află tabăra, dar nici de la consiliul sovietic de acolo n-am primit vreun răspuns. Încerc din nou și mâine. Toată lumea încearcă să sune. Probabil că liniile sunt suprasolicitate.

Mama încercă de nenumărate ori să vorbească cu Pașa, dar nu-i mai răspunse nimeni la telefon. Nici veștile de pe front nu erau bune și nici perspectiva evacuării nu părea prea apropiată.

Alexander nu mai venea seara în vizită. Dașa lucra până târziu. Iar Dimitri era undeva în apropiere de granița cu Finlanda.

Dar, în fiecare zi după ce termina programul de muncă, Tatiana își pieptăna părut și ieșea într-un suflet afară, rugându-se să-l găsească în stația de autobuz și, de fiecare dată, Alexander o aștepta acolo. Deși nu o mai invita niciodată să se

plimbe prin Grădina de Vară sau să stea împreună pe vreo bancă într-un parc, o aștepta întotdeauna, ținându-și bereta în mâini.

Străbăteau, cu pași istoviți și lenți, străzile șerpuitoare, coborând dintr-un tramvai și urcându-se într-altul, ca apoi să se despartă, cu ochi triști și goi, pe Greceski Prospekt, la trei blocuri depărtare de clădirea unde locuia Tatiana.

În timpul plimbărilor lor, vorbeau uneori despre America, țara de baștină a lui Alexander, sau despre viața pe care o dusese în Moscova, iar alteori vorbeau despre lacul Ilmen și verile pe care Tatiana le petrecuse în Luga. Atingeau în treacăt și subiectul războiului, dar o făceau tot mai rar, măcinați de temeri și de griji pentru viața lui Pașa. Uneori, Alexander o învăța pe Tatiana anumite cuvinte în engleză. Alteori, spuneau glume sau mergeau în tăcere, adânciți în gânduri. O lăsă, de câteva ori, să-i poarte arma ca pe un baston de sprijin în timp ce străbătea bordura înaltă și îngustă de pe marginea canalului Obvodni.

— Ai grijă să nu cazi în apă, Tania! îi spuse el la un moment dat. Pentru că nu știu să înot.

— Vorbești serios? îl întrebă ea, nevenindu-i să-și creadă urechilor, gata să cadă peste marginea canalului.

— Nu e cazul să aflăm, îi răspunse el zâmbind și apucând cu mâinile capătul puștii, ca s-o ajute să-și recapete echilibrul. Nu vreau să-mi pierd arma.

— Dar nu trebuie să-ți faci griji, îi răspunse Tatiana râzând veselă și legănându-se periculos pe bordura canalului. Eu știu să înot foarte bine. Pot să-ți recuperez arma. Vrei să vezi?

— Nu, mulțumesc.

Uneori, când Alexander îi povestea ceva, Tatiana se trezea privindu-l cu gura căscată, simțindu-se apoi stânjenită pentru că nu-și putea controla expresiile faciale. Dar nu știa unde să se uite când îl auzea vorbind – ochii lui, în nuanțele caramelului, când surâzători, când triști, sau buzele-i fremătătoare o captivau nespus. Îl cerceta cu ardoare, trecând de la ochi la gură și zăbovind apoi asupra părului și a maxilarului său, de parcă ar fi vrut să-l soarbă cu totul din priviri.

Anumite crâmpeie din viața-i fascinantă Alexander prefera să

le ține sub tăcere – adânc ferecate în sufletul său. Nu voia să-i povestească ce se întâmplase ultima oară când își văzuse tatăl, nici cum devenise Alexander *Belov* și nici cum primise medalia militară. Iar Tatiana îi respecta dorința. Mulțumindu-se să primească atât cât voia Alexander să-i dăruiască și așteptând cu nerăbdare ziua în care avea să îi împărtășească tainele de nimeni știute.

11

— Zilele sunt prea lungi, i se plânse Tatiana într-o seară de vineri, schițând un zâmbet obosit, zâmbetul unui om înfrânt de douăsprezece ore de muncă. Ți-am asamblat un tanc întreg astăzi, Alexander! Cu o stea roșie și numărul treizeci și șase. Știi să conduci un tanc?

— Mai mult de-atât, îi răspunse el. Știu să-l și dirijez.

— Și care e diferența?

— Nu fac mai nimic, dau doar ordine și aștept să fiu ucis.

— Și care e avantajul? murmură ea în timp ce zâmbetul îi pierea de pe buze. Aș vrea să mă mut la brutărie. În loc de tancuri, unii oameni mai norocoși fac pâine.

— Cu cât mai multe, cu atât mai bine, îi răspunse Alexander.

— Ce anume? Tancuri?

— Nu. Pâini.

— Ni s-au promis *prime* dacă vom face tancuri peste norma de lucru. Îți vine să crezi? Prime! repetă Tatiana chicotind. Noțiunea de profit economic pe timp de război – faptul că ar trebui să muncim mai mult pentru câteva ruble în plus – vine în contradicție cu toate învățăturile pe care le primim încă din leagăn. Dar asta este situația.

— Da, Tania, asta este, într-adevăr, situația, încuviință Alexander. Dar nu trebuie să-ți faci griji. Căci vor continua să te remodeleze până când vei refuza să mai muncești chiar și pentru câteva ruble în plus.

— Renunță la ideile astea subversive! îl mustră ea cu un zâmbet pe buze. Nici nu e de mirare că viața îți este în pericol. În orice caz, stresul își spune cuvântul asupra Zinei. Susține că mai bine s-ar înrola în Armata de Voluntari a Poporului, căci n-ar putea fi mai rău decât presiunea cumplită exercitată la muncă.

Alexander păstră un timp tăcerea, adâncit în gânduri. Mergeau aproape unul de celălalt, în ciuda caldarâmului lat, atingându-și brațele în treacăt.

— Zina are dreptate, spuse el în cele din urmă. Ai grijă să nu faci greșeli! Cunoști povestea lui Karl Ots, nu-i așa?

— A cui?

— A fost director la Kirov pe vremea când aceasta se numea uzina Putilov. Karl Martovici Ots. După asasinarea lui Kirov din 1934, Ots a încercat să mențină ordinea în fabrică și să-și protejeze muncitorii de eventuale… represalii… ca să folosim un eufemism.

Tatiana știa câte ceva despre Serghei Kirov de la tatăl și bunicul ei.

— Te referi la arestări? Și execuții? întrebă ea.

— Da la ambele întrebări, îi răspunse el dând afirmativ din cap. Așadar, într-o zi, în timpul unor inspecții tehnice de verificare a unui tanc T-28, s-a descoperit că acestuia îi lipsea un bolț. Tancul urma să fie trimis armatei. S-a iscat, firește, un scandal imens, în urma căruia toată lumea a pornit în căutarea „sabotorilor inamici".

Alexander se opri pentru o clipă, trăgând adânc aer în piept. Tatiana păstră tăcerea, așteptând răbdătoare ca el să-și reia firul povestirii.

— Dar Ots știa că totul se datora unei greșeli stupide, continuă Alexander când se opriră la o intersecție. Neglijenței mecanicului care uitase să fixeze bolțul. Asta era tot – nici mai mult, nici mai puțin. Ots știa prea bine asta, așa că a refuzat să pornească o vânătoare de vrăjitoare.

— Dar lasă-mă să ghicesc! interveni Tatiana. A dat greș.

— Era ca și când ar fi dat peste o tornadă și ar fi spus că nu e nimic serios, doar un vânt mânios.

— O tornadă? repetă Tatiana, vădit nedumerită.

— Sute de oameni au dispărut din uzină, continuă Alexander.

— Și Ots? întrebă Tatiana, lăsându-și capul în pământ.

— Mda. Și, odată cu el, au dispărut și succesorul lui extrem de competent, alături de directorii departamentului de contabilitate, unitățile de fabricare a tancurilor, departamentul însărcinat cu angajarea de personal, atelierul mecanic, ca să nu mai vorbim de foștii angajați ai uzinei Putilov – cei care lucrau deja în altă parte, ocupând poziții înalte în guvern, precum Secretarul de Partid din Novosibirsk sau Secretarul de Partid

pentru regiunea Neva. O, dar să nu-l uităm pe primarul din Leningrad! Și acesta a dispărut.

Culoarea semaforului se făcu verde, apoi roșie și din nou verde. Atunci traversară strada, fără să-și mai atingă brațele. Tatiana mergea adâncită în gânduri.

— Vrei să-mi spui, așadar, că trebuie să fiu atentă cum fixez bolțurile? rupse ea tăcerea în cele din urmă.

— Da, exact asta vreau să-ți spun.

— Zina are într-adevăr dreptate. Nu avem nevoie de atâta stres și presiune. E complet epuizată. Vrea să plece la Minsk ca să stea cu sora ei.

Minsk era capitala Belarusului.

Alexander își frecă ochii cu mâna și își aranjă bereta pe cap.

— Spune-i să uite de Minsk! o sfătui el cu glasul încordat. Să se concentreze asupra tancurilor! Câte trebuie să faceți pe lună?

— O sută optzeci. Dar nu reușim.

— Cer prea mult de la voi.

— Ia stai puțin! spuse Tatiana, apucându-l cu mâna de braț.

Surprinsă apoi de propriul gest, și-o retrase iute.

— De ce să uite de Minsk?

— Minskul a căzut în mâinile nemților acum treisprezece zile, îi răspunse Alexander, cu chipul grav, dăltuit parcă în piatră.

— Poftim?

— Da.

— Acum *treisprezece* zile? O, nu, nu! repetă ea, clătinând din cap. Nu se poate, Alexander. E cu neputință. Minskul se află la doar câțiva kilometri de…

Se opri, căci nu putea să rostească acele cuvinte cu glas tare.

— Nu e chiar atât de aproape, Tania, ci la sute de kilometri, îi spuse el, încercând să-i aline sufletul copleșit de temeri și neliniști.

— Nu, Alexander, îi răspunse ea, simțind cum picioarele refuzau s-o mai susțină. Nu sunt chiar atât de mulți. De ce nu mi-ai spus?

— Tania, este o informație strict secretă! Îți spun atât cât îmi este cu putință. Sper să strecoare în comunicatele de la radio

câte o știre care să se apropie cât de cât de adevăr. Când mă conving că nu știi nimic, atunci îți spun mai multe. Minskul a căzut după doar șase zile de război. Vestea l-a luat prin surprindere chiar și pe tovarășul Stalin.

— De ce n-a spus nimic săptămâna trecută, când ne-a vorbit la radio?

— V-a numit frații și surorile lui, nu-i așa? Vrea să vă convingă să vă luptați cu mânie și cutezanță. Ce rost ar avea să vă spună cât de mult au pătruns nemții pe teritoriul Uniunii Sovietice?

— Și cât de mult au pătruns?

Pentru că Alexander refuza să-i răspundă, își luă inima în dinți și îl întrebă cu glas pierdut, reușind cu greu să articuleze cuvintele:

— Cum rămâne cu Pașa?

— Tania! strigă el. Nu înțeleg ce vrei de la mine. Ți-am spus de la bun început, încă din *prima* zi, să-l chemați înapoi la Leningrad!

Tatiana își întoarse capul într-o parte, căci ochii îi înotau în lacrimi. Nu voia s-o vadă plângând.

— N-au ajuns încă în Luga, îi spuse apoi pe un ton mai domol. Și nici în Tolmacevo. Încearcă să nu te lași doborâtă de teamă. Pot să-ți spun însă că, în prima zi de război, am pierdut 1.200 de avioane.

— Nici n-am știut că avem 1.200 de avioane.

— Cam atât am avut.

— Și ce-o să facem acum?

— Cine? *Noi?* întrebă Alexander, țintuind-o cu privirea. Ți-am spus, Tania. Pleacă din Leningrad!

— Iar eu ți-am spus că familia mea nu vrea să plece fără Pașa.

Alexander nu mai rosti niciun cuvânt. Își continuară drumul în tăcere.

— Ești obosită? o întrebă apoi încet. Vrei să te duci acasă?

„Da, sunt obosită", își spuse în gând. „Dar nu vreau să mă duc acasă."

— Vrei să ne plimbăm pe Podul Palatului? continuă Alexander, văzând că nu primește niciun răspuns. Cred că mai

putem găsi înghețată la o tonetă de lângă râu.

După ce mâncară înghețată, Alexander și Tatiana porniră, în lumina strălucitoare a amurgului, pe digul ce străjuia Neva, vegheați de măreția și splendoarea Palatului de Iarnă. La un moment dat, un om aflat pe cealaltă parte a străzii o făcu pe Tatiana să se oprească din drum.

În fața muzeului Ermitaj stătea un bărbat înalt și slab, între două vârste, cu o barbă maiestuoasă, lungă și cenușie și cu chipul sfâșiat de tristețe și regrete.

Chipul lui o făcu pe Tatiana să încremenească. Ce putea să-i stârnească expresia pe care i-o citea acum în priviri? Stătea în spatele unui camion militar și urmărea câțiva tineri ce înșirau pe bordura din fața Palatului de lamă mai multe lăzi din lemn. Pe acestea le privea cu o tristețe sfâșietoare, de parcă ar fi fost prima lui dragoste pierdută cu mult timp în urmă.

— Cine *e* bărbatul acela? întrebă, vădit tulburată de expresia chipului său.

— Custodele muzeului.

— Și de ce privește cu atâta ardoare lăzile acelea?

— Pentru că ele îi sunt pasiunea de-o viață, îi răspunse Alexander. Nu știe dacă le va mai vedea vreodată.

Tatiana îl privea, la rândul ei, fascinată. Îi venea să se ducă la el și să-i aline sufletul înnegurat și abătut.

— Ar trebui să nutrească mai multă speranță, nu crezi?

— Sunt de acord cu tine, Tania, încuviință Alexander zâmbind. Ar trebui să nutrească mai multă speranță. Să creadă din tot sufletul că, odată cu sfârșitul războiului, își va revedea lăzile mult iubite.

— După fervoarea cu care le privește, tinzi să crezi că, la sfârșitul războiului, le va aduce înapoi de unul singur, cu propriile mâini, spuse Tatiana, văzând apoi patru camioane blindate, parcate în fața muzeului. Ce crezi că se întâmplă?

Alexander nu îi răspunse, făcându-i semn să urmărească scena mai departe, fără să se clintească. Peste câteva clipe, alți patru oameni ieșiră pe ușile mari ale muzeului, cărând alte lăzi din lemn. Pereții lăzilor erau găuriți pe alocuri cu burghiul.

— Tablouri?

Alexander încuviințează din cap.

— Patru camioane pline cu tablouri?

— Și asta nu-i nimic. Sunt convins că e doar o cantitate infimă din încărcătura lor.

— Alexander, de ce iau tablourile de la Ermitaj?

— Pentru că a izbucnit războiul.

— Și salvează *operele de artă*? își continuă Tatiana, indignată, tirul de întrebări.

— Da.

— Dar dacă se tem atât de tare că Hitler va ajunge la Leningrad, de ce nu-i salvează mai întâi pe oameni?

Văzându-i zâmbetul fermecător de pe buze, Tatiana aproape că își uită întrebarea.

— Tania, cine le-ar mai ține piept nemților dacă oamenii ar părăsi orașul? Tablourile nu pot să apere Leningradul.

— Dar noi nu suntem antrenați să luptăm în războaie.

— Voi nu, dar *noi* da. Garnizoana noastră este alcătuită din mii de soldați călițiîn luptă. Vom baricada orașul și ne vom bate până la ultima suflare. Mai întâi, îi vom trimite pe soldații *frontovik…*

— Adică aceia ca Dimitri?

— Exact. Îi vom trimite pe străzi ca să înfrunte dușmanul cu pușca în mână. Apoi, când aceștia vor cădea secerați de gloanțele cotropitorilor, vom scoate tancurile la bătaie – cele pe care le fabrici tu. Când și noi vom cădea nimiciți, alături de baricadele, de armele și de tancurile noastre, cei ca tine vor fi nevoiți să apere orașul cu pietre.

— Și când vom pieri și *noi?* întrebă Tatiana.

— Voi sunteți ultima linie de apărare. Când veți pieri și voi, Hitler va mărșălui pe străzile din Leningrad așa cum a făcut și prin Paris. Îți mai aduci aminte?

— Dar nu e corect. Căci francezii n-au opus rezistență, spuse Tatiana, dorindu-și să fie oriunde în altă parte ca să nu mai vadă cum oamenii se luptau să salveze operele de artă ale Ermitajului, încărcându-le în camioane blindate.

— Ei n-au opus rezistență, Tania, dar *voi* o veți face cu îndârjire. Veți apăra până la ultima picătură de sânge fiecare

stradă și fiecare clădire. Iar când lupta va fi pierdută…

— Arta va fi salvată.

— Exact! Arta va fi salvată! repetă Alexander cu emoție în glas. Și un alt pictor va crea un tablou splendid, zugrăvindu-te cum încerci să ții piept tancurilor germane cu o bâtă în mână exact în clipa în care acestea sunt pe cale să te zdrobească sub privirile statuii lui Petru cel Mare călare pe calul lui de aramă. Tabloul va trona apoi pe unul dintre pereții Ermitajului, iar la începutul unui alt război, custodele muzeului va sta din nou pe stradă, vărsând lacrimi amare după operele lui de artă.

Tatiana privea cum tot mai multe lăzi erau înșirate pe bordura din fața muzeului.

— Zugrăvite în cuvintele tale, scenele par atât de romantice! îi spuse ea. Iar moartea pe străzile Leningradului nu mai pare lipsită de sens.

— *Așa* o considerai? Lipsită de sens?

— Poate că nu e atât de rău să fii nazist, spuse Tatiana, întinzând brațul drept. Am putea să-l salutăm pe Führer, continuă ea, imitând salutul nazist. Oricum, îl salutăm și pe tovarășul Stalin, adăugă apoi, îndoindu-și brațul în semn de salut. Nu vom mai fi liberi, ci vom deveni cu toții sclavi. Și ce dacă? Măcar vom avea ce să mâncăm. Și vom rămâne în viață. Firește, ar fi mult mai bine să trăim în libertate, dar orice viață e mai bună decât moartea, nu-i așa?

Văzând că Alexander o scruta cu privirea, fără să spună nimic, Tatiana continuă:

— Nu vom putea să călătorim în alte țări. Dar nici acum nu putem. Cine ar vrea să ajungă în lumea liberă a Vestului Sălbatic, presărat de mahalale sordide și rău famate, unde oamenii se omoară pentru câțiva – cum se numesc ăia? – *cenți?* Nu asta învățăm în școlile sovietice? își continuă Tatiana pledoaria, susținându-i privirea lui Alexander. Poate că ar fi *mai bine* să mor în fața Călărețului de Aramă, cu o piatră în mână, oferindu-le altora șansa de a se bucura de o libertate pe care nici măcar nu pot să mi-o imaginez.

— Da, spuse Alexander cu glas răgușit, poate că ar fi mai bine.

Și, cu un gest pe cât de disperat, pe atât de tandru, își puse mâna pe gâtul Tatianei. Avea palma atât de mare, încât îi acoperea toată suprafața de la claviculă până la sâni. Atingerea lui o lăsă aproape fără suflare, iar inima încetă să-i mai bată în piept.

Tatiana îl privea înmărmurită cum se apleca spre ea, dar, în clipa aceea, un paznic în uniformă le strigă mânios de peste drum:

— Hei, voi doi, plecați de acolo! Mișcați-vă odată! La ce vă holbați? Ce e atât de interesant de văzut? Gata! Ajunge! Ați văzut destul. Acum valea de aici!

Alexander își luă mâna de pe gâtul Tatianei și, întorcându-se pe călcâie, îi aruncă o privire nimicitoare paznicului, care se retrase câțiva pași, mormăind printre dinți că nimeni nu e mai presus de lege, nici măcar ofițerii Armatei Roșii.

Când își luară la revedere, câteva minute mai târziu, nu pomeniră nimic despre întâmplarea de mai devreme și nici ochii nu li se mai întâlniră, căci nu se încumetau să se uite unul la celălalt.

Acasă Tatiana mâncă iute o porție rece de cartofi cu rondele de ceapă prăjită și apoi se urcă pe acoperiș, unde scrută cerul cu privirea în căutarea avioanelor dușmane. Acestea ar fi putut însă să șteargă orașul de pe fața pământului și Tatiana n-ar fi observat, căci nu vedea decât ochii pătimași ai lui Alexander și nu simțea decât atingerea febrilă a mâinii lui pe pieptul ei fremătător.

Cândva, în săptămânile acelea, Tatiana își pierdu inocența. Sinceritatea și inocența erau pe veci pierdute, căci știa că avea să trăiască numai în înșelăciune și minciună, zi și noapte, în vers și proză, în cămăruța lor ticsită, cât și în patul pe care îl împărțea cu Dașa. În înșelăciune și minciună. Căci se îndrăgostea de Alexander.

Dar sentimentele pe care Tatiana le nutrea pentru el erau cât se poate de sincere.

Sincere și surde la glasul conștiinței.

„O, cât ador să mă plimb prin nopțile albe ale Leningradului,

când zorile și amurgul se împletesc în tonuri de platină!" își spuse Tatiana cu fața spre perete – tot spre perete, ca întotdeauna. „Alexander, gândurile necontenit tu mi le bântui, zi și noapte, ceas de ceas, clipă de clipă. În scurt timp, fiecare din noi o va lua pe un alt drum, iar viața își va urma făgașul firesc. Inima îmi va bate într-o bună zi pentru altcineva, așa cum ni se întâmplă tuturor.

Dar inocența n-o voi mai regăsi nicicând."

12

Două zile mai târziu, în cea de-a doua duminică din iulie, Alexander și Dimitri, îmbrăcați în haine civile, veniră acasă la Tatiana și Dașa. Alexander purta niște pantaloni negri din in și o cămașă albă din bumbac cu mânecă scurtă. Tatiana nu-l văzuse niciodată îmbrăcat într-o cămașă cu mânecă scurtă, nu-i văzuse niciodată pielea, cu excepția feței și a mâinilor. Avea brațele vânjoase și arse de soare. Și fața proaspăt bărbierită. Nici proaspăt bărbierit nu-l mai văzuse vreodată. Când se întâlneau la ceas de seară, Alexander avea mereu barba nerasă.

„Arată extraordinar de chipeș", își spuse Tatiana cu o strângere de inimă.

— Unde vreți să mergem, fetelor? le întrebă Dimitri. Hai să ne gândim la un loc cu totul deosebit. Să mergem la Peterhof!

După ce cumpărară ceva de mâncare, se duseră să ia trenul din gara Varșovia. Peterhof se afla la o depărtare de o oră de mers cu trenul. Porniră toți patru pe jos de-a lungul canalului Obvodni, unde Alexander și Tatiana se plimbau în fiecare zi. Tatiana străbătea drumul cufundată în tăcere. La un moment dat, când Alexander o luă înaintea ei, pe caldarâmul îngust, ca să meargă alături de Dașa, brațele *goale* li se atinseră în treacăt.

— Tania, spune-le și prietenilor noștri cum numești tu Peterhoful, rupse Dașa tăcerea odată ce se urcară în tren. Hai, spune-le, te rog!

— Poftim? întrebă Tatiana, adâncită în gânduri. O! Îi spun Versailles-ul Uniunii Sovietice.

— Când Tatiana era mai mică, spuse Dașa în continuare, voia să fie regină și să locuiască în Marele Palat din Peterhof, nu-i așa, Taneșka?

— Mda.

— Cum îți spuneau copiii din Luga?

— Nu-mi mai aduc aminte, Dașa.

— Îți spuneau… regina… regina… Era nostim cum îți spuneau…

Tatiana își îndreptă ochii spre Alexander, întâlnindu-i privirea.

— Tania, ce-ai face prima dată dacă te-ai urca pe tron? o întrebă Dimitri.

— Aș instaura pacea în monarhie, îi răspunse ea. Și apoi i-aș decapita pe toți cei care ar tulbura-o.

Izbucniră cu toții în râs.

— Mi-a fost tare dor de tine, Tania, îi spuse apoi Dimitri.

Zâmbetul pieri de pe buzele lui Alexander, care își ațintì ochii pe fereastră. Tatiana își aruncă și ea privirea pe geam. Stăteau în diagonală pe banchetă, unul cu fața spre celălalt.

Dimitri îi atinse ușor părul strâns în coadă de cal.

— Tania, de ce nu ți-l desfaci? o întrebă apoi. Te-am văzut o dată și îți stătea foarte bine.

— Dima, las-o baltă, interveni Dașa cu indiferență. E cumplit de încăpățânată. Și noi îi spunem mereu același lucru. De ce nu-l lași liber dacă tot nu-l aranjezi în niciun fel? Dar nu vrea și pace. Nu-i așa, Tania?

— Așa e, Dașa, îi răspunse Tatiana, dorindu-și cu ardoare să se afle în fața peretelui ei sau în spatele oricărui alt paravan care să-i ascundă chipul îmbujorat de ochii iscoditori ai lui Alexander.

— Lasă-l liber acum, Taneșka, insistă Dimitri. Hai, desfă-l!

— Da, Tania, i se alătură și Dașa. Desfă-l!

Tatiana trase încet de elasticul ce-i ținea părut strâns, lăsându-l să-i cadă liber pe umeri, și își ațintì ochii pe fereastră, păstrând apoi tăcerea tot drumul.

Ajunși la Peterhof, porniră la întâmplare pe aleile șerpuitoare ale palatului și prin grădinile magnifice, frumos îngrijite, oprindu-se în cele din urmă într-un loc mai retras, la poalele unui pâlc de copaci de lângă Marea Cascadă, unde se așezară pentru picnic.

Mâncară cu poftă prânzul încropit din câteva ouă fierte, pâine și brânză. Dașa adusese chiar și o sticlă de votcă, din care băură toți, în afară de Tatiana. Apoi fumară toți câte o țigară, în afară de Tatiana.

— Tania, spuse Dimitri, nu bei și nici nu fumezi. Dar ce faci?

— Roata! exclamă Dașa. Nu-i așa, Tania? În Luga, toți băieții luau lecții de gimnastică de la Tania, care îi învăța să facă roata.

— *Toți?* întrebă Alexander.

— Da, da, chiar așa, îi ținu și Dimitri isonul. Erau băieți în Luga?

— Da. Și toți roiau în jurul Taniei.

— Ce tot vorbești, Dașa? murmură Tatiana, copleșită brusc de stânjeneală, reușind cu greu să-i evite ochii lui Alexander.

— Tania, povestește-ne cum atrăgeai micile fiare sălbatice! continuă Dașa, râzând și ciupind-o pe Tatiana de coapsă. Mișunau în jurul tău ca urșii la miere.

— Da, povestește-ne, Tania! insistă și Dimitri.

Numai Alexander nu spunea nimic.

Tatiana era roșie ca racul.

— Dașa, eram un grup de șapte copii. Băieți și fete.

— Da. Și toți se învârteau în jurul tău, răspunse Dașa, privind-o cu drag pe sora ei. Tania noastră era un copil extrem de *drăgălaș*. Avea ochii rotunzi ca niște nasturi, pistrui pe nas și părul blond, dar nu un blond obișnuit, ci aproape alb. Semăna cu o minge albă de foc, ce se rostogolea în toată Luga. Bătrânicile o mângâiau tot timpul.

— Doar bătrânicile? întrebă Alexander pe un ton neutru.

— Arată-ne și nouă cum faci roata, Tania! spuse Dimitri, ținându-și mâna pe spatele ei. Arată-ne ce poți să faci!

— Da, Tania! o încurajă și Dașa. Hai! E locul perfect pentru asta, nu crezi? Aici, în fața unui palat grandios, înconjurat de fântâni splendide, grădini înmiresmate, flori de gardenie…

— Și de nemții care au intrat în Minsk, completă Tatiana, luptându-se în continuare să nu se lase furată de priveliștea pe care i-o oferea Alexander, stând într-o parte pe pătură, rezemat în cot.

Părea atât de destins, de apropiat…

Și, în același timp, atât de inabordabil și intangibil.

— Lasă-i în pace pe nemți! spuse Dimitri. Acesta este un loc unde dragostea plutește în aer.

Exact de asta se temea și Tatiana.

— Hai, Tania! spuse Alexander domol, ridicându-se în capul oaselor și încrucișându-și picioarele. Vrem să vedem și noi celebrele tale „roți”, adăugă apoi, aprinzându-și o țigară.

— N-ai refuzat niciodată să faci roata, insistă Dașa.

Dar în acea zi nu voia s-o facă.

Se ridică oftând de pe pătura lor veche.

— Bine, încuviință ea în cele din urmă. Deși, sinceră să fiu, nu știu ce regină ar face roata în fața supușilor ei.

Tatiana purta o rochie – nu *celebra* ei rochie, ci una roz, de vară, lejeră și comodă.

— Sunteți gata? îi întrebă ea, îndepărtându-se câțiva metri.

Și, de la depărtare, îl vedea pe Alexander sorbind-o din ochi.

— Priviți! îi invită Tatiana, punându-și în față piciorul drept.

Aruncându-se pe brațul drept și creând un arc perfect, aterizează mai întâi pe brațul stâng și apoi pe piciorul stâng. Fără să mai respire și cu părul fluturându-i prin aer, Tatiana se roti de nenumărate ori într-un cerc divin, urmând o traiectorie dreaptă, spre Marele Palat, ce o purta înapoi spre copilărie și inocență, cât mai departe de Dimitri, Dașa și Alexander.

Când se întoarse din nou la ei, cu obrajii roșii și părul răvășit, îi aruncă o privire lui Alexander. Și văzu pe chipul lui tot ce-și dorea să vadă.

— Ce v-am zis eu? spuse Dașa râzând și căzând peste Alexander. Are talente ascunse.

Tatiana își lăsă ochii în pământ și se așeză pe pătură.

— Ce scamatorii surpriză ne mai ascunzi, Tania? o întrebă Dimitri, masându-i spatele cu mâna.

— Doar atât, răspunse ea pe un ton scurt și tăios.

— Dașa, Tania, cum ați defini voi dragostea? le întrebă, puțin mai târziu, Dimitri.

— Poftim?

— Cum ați defini dragostea? Ce înseamnă iubirea pentru voi?

— Dar cine vrea să știe, Dima? îi răspunse Dașa, zâmbindu-i lui Alexander.

— E doar o întrebare, Dașa, spuse Dimitri, luând o înghițitură din sticla de votcă. O întrebare care se armonizează de minune cu un loc magnific ca acesta și cu o zi splendidă de duminică, adăugă el, zâmbindu-i Tatianei.

— Nu știu ce să zic. Alexander, ce părere ai: să-i răspund sau nu? îl întrebă Dașa.

— Răspunde-i dacă vrei, spuse Alexander, fumând și ridicând nepăsător din umeri.

„Pătura e prea mică pentru toți patru", își spuse Tatiana în gând. Ea stătea în capul oaselor, cu picioarele încrucișate, Dima se afla în stânga ei, întins pe burtă, iar Dașa se rezema de Alexander.

— Bun. Hai să vedem! spuse Dașa. Dragostea este… Dă-mi o mână de ajutor, Tania, te rog!

— Daș, te descurci foarte bine și singură. Sunt convinsă de asta, răspunse Tatiana, căci sora ei avea o experiență vastă în domeniu.

— Hmm… dragostea înseamnă… înseamnă… ca iubitul să vină la întâlnire la ora stabilită, spuse ea, înghiontindu-l pe Alexander, înseamnă să-și ceară scuze atunci când întârzie, continuă apoi cu un zâmbet pe buze. Înseamnă să nu mai aibă ochi pentru alte fete, cu excepția mea, adăugă înghiontindu-l din nou. Ce părere ai de definițiile mele?

— Foarte bune, Dașa, îi răspunse Alexander.

Tatiana tuși cu subînțeles.

— Ce e, Tania? *Nu ești* mulțumită de răspunsurile mele? o întrebă Dașa.

— O, ba da! îi spuse Tatiana cu o ușoară șovăială în glas, dornică s-o tachineze.

— Ce e, draga mea surioară genială? Ce-am greșit?

— Nimic, Dașa. Doar că am senzația că ne-ai explicat ce înseamnă *să fii* iubit, spuse ea ezitând ușor. Dragostea nu înseamnă oare ceea ce îi dăruiești *tu* partenerului, și nu ceea ce-ți dăruiește *el?* continuă apoi, după câteva clipe de tăcere. Nu e oare o diferență? Mă înșel eu cumva?

— Amarnic chiar, îi răspunse Dașa cu un zâmbet pe buze. Dar ce știi tu despre asta?

— Nimic, într-adevăr, încuviință Tatiana, ațintindu-și privirea într-un punct mort.

— Taneșka! o strigă Dimitri. Ce crezi *tu* că este dragostea?

Tatiana avea impresia că voia s-o atragă într-o capcană.

— Tania! Spune-ne ce înseamnă iubirea pentru tine, insistă Dimitri.

— Hai, Tania! interveni și Dașa. Spune-i lui Dimitri ce înseamnă iubirea pentru tine. Pentru Tania, continuă apoi cu glas afectuos, ca să o necăjească, dragostea înseamnă o vară întreagă petrecută în tihnă printre paginile cărților. Înseamnă să dormi până târziu – asta este prima iubire. Înseamnă să mănânci înghețată crème brûlée – ba *asta* e prima iubire. Tania, fii sinceră! Spune-mi că, dacă ai putea să dormi până târziu toată vara și să citești în timp ce mănânci toată ziua înghețată, n-ai fi în al nouălea cer de fericire! adăugă Dașa râzând. Dragostea înseamnă – gata, știu! – deda! *El e* prima ei iubire. Înseamnă, de asemenea, și Marele Palat. Înseamnă să ne facă să râdem cu glumele ei naive. Dragostea înseamnă Pașa – el e, *fără doar și poate,* prima ei iubire. Dragostea înseamnă… O!… să faci roata dezbrăcată! exclamă Dașa, radiind de bucurie.

— Să faci roata dezbrăcată? repetă Alexander, fără să-și desprindă nicio clipă privirea de la Tatiana.

— Nu vrei să ne arăți și nouă cum faci *asta?* spuse Dimitri.

— O, Tania! Chiar ar trebui să le arăți! În lacul Ilmen a reușit să se învârtă de cinci ori, până a ajuns în apă. Stai puțin! exclamă apoi cu încântare în glas. Mi-am amintit! Regina roatei din lacul Ilmen, așa îți spuneau copiii de acolo!

— Da, îi răspunse Tatiana pe un ton calm. Nu regina dezbrăcată din lacul Ilmen.

Pe când Alexander încerca să se abțină cu greu, Dașa și Dimitri se tăvăleau de râs pe pătură.

— Aveam doar șapte ani pe atunci, Dașka, îi răspunse Tatiana, roșie la față ca focul, aruncând în sora ei cu o bucățică de pâine.

— Și acum ai tot șapte ani.

— Mai taci din gură!

Dașa se năpusti asupra Tatianei, răsturnând-o pe pătură și gâdilând-o fără milă.

— Tania, Tania, Tania! strigă ea. Ești atât de nostimă! Ia uite ce de pistrui ți-au ieșit pe nas! exclamă apoi și o sărută pe obraz. Probabil că stai foarte mult pe afară. Să nu-mi spui că mergi pe jos tot drumul de la Kirov!

— Nu. Acum dă-te la o parte! Ești mult prea grea, spuse

Tatiana, gâdilând-o și ea și eliberându-se de sub greutatea ei.

— Tania, nu mi-ai răspuns la întrebare! interveni Dimitri.

— Da, spuse și Alexander. Las-o pe Tatiana să ne răspundă la întrebare.

Tatianei îi trebuiră câteva minute bune ca să-și tragă sufletul.

— Dragostea înseamnă… începu ea șovăitoare, întrebându-se, cu inima fremătătoare, ce-*ar fi putut* să spună în clipele acelea.

Cât adevăr și câtă minciună? Dar cât anume reprezenta adevărul? Spus pe jumătate sau în totalitate? Ce putea să mărturisească acum? Ținând seama de „auditoriu".

— Dragostea înseamnă, repetă ea încet, cu ochii ațintiți numai asupra Dașei, să-ți hrănești iubitul atunci când îi este foame. Dragostea înseamnă să știi când îi este foame.

— Dar, Tania, tu nu știi să gătești, spuse Dașa. Ar muri de foame, nu crezi?

— Dar ce faci dacă este înfierbântat? întrebă Dimitri râzând atât de tare, că începu să sughițe. Dragostea înseamnă să știi și când e înfierbântat? Și să-i hrănești poftele?

— Mai taci dracului din gură, Dimitri! îl mustrului Alexander.

— Dima, ești atât de necioplit, spuse Dașa. N-ai pic de rafinament.

Întorcându-se apoi spre Alexander, îl înghionti ușor, spunându-i cu un zâmbet pe buze și cu ardoare în glas:

— Acum e rândul tău.

Stând încremenită, în capul oaselor și cu picioarele încrucișate, Tatiana privea dincolo de Alexander, spre Marele Palat, gândindu-se la sala tronului, poleită cu aur, și la visurile din copilărie, ce încolțiseră în sufletul ei în timp ce se bucura de frumusețile nemaivăzute ale Peterhofului.

— Dragostea înseamnă să dăruiești și să primești în schimb iubire, răspunse Alexander.

Tatiana privea în continuare, cu ochi scânteietori și buze tremurânde, Palatul de Vară al lui Petru cel Mare.

— Frumos ai grăit, Alexander, spuse Dașa rezemându-se de el, cu zâmbetul pe buze.

Numai în clipa în care se ridicară cu toții în picioare și strânseră pătura, pornind înapoi spre gară, Tatiana realiză că nimeni nu îl întrebase pe Dimitri ce însemna dragostea.

În seara aceea, în timp ce stătea cu fața spre perete, Tatiana se simțea, până în adâncul ființei sale, măcinată de remușcări. Căci, întorcându-i spatele Dașei, trebuia să recunoască ceea ce era cu neputință de recunoscut, să accepte ceea ce era de neacceptat, să ierte ceea ce era de neiertat. Trebuia să înțeleagă faptul că – atât timp cât avea să-și întoarcă fața spre peretele întunecat și tăcut – înșelăciunea și minciuna aveau să devină un stil de viață.

Cum putea Tatiana să-și ducă viața alături de sora ei, inspirând *același* aer și împărțind *același* pat, dacă avea să stea în fiecare noapte cu spatele la ea? La sora ei, cea care o lua cândva la cules de ciuperci, cărând doar un coșuleț, fără vreun cuțit sau vreo pungă de hârtie, „ca să nu inspire teamă ciupercilor", îi spunea Dașa. La sora ei, cea care o învățase pe Tatiana să-și lege șireturile la pantofi la vârsta de cinci ani și să meargă pe bicicletă la șase ani, dar și cea care o învățase să mănânce trifoi. La sora ei, cea care avusese grijă de ea, vară de vară, care îi împărtășise năzbâtiile, îi gătise, îi împletise părul și îi făcuse baie când era mică. La sora ei, cea care o luase într-o seară în oraș, împreună cu amorezii ei înfocați, lăsând-o să vadă o fărâmă din comportamentul nebunesc al tinerilor. Tatiana stătuse rezemată de zidul de pe Nevski Prospekt, mâncând o înghețată și privind stânjenită cum băieții mai mari le sărutau pe fetele mai mari. De atunci Dașa nu o mai luase niciodată cu ea, devenind mai protectoare ca niciodată cu sora ei mai mică.

Tatiana nu mai putea să continue în felul acesta nici măcar o zi.

Trebuia să-i spună lui Alexander să nu mai vină la Kirov.

Nutrea sentimente contradictorii. Acest lucru era de netăgăduit. Dar trebuia să se poarte cu totul altfel. Și acest lucru era de netăgăduit.

Întorcându-se cu fața spre Dașa, Tatiana îi mângâie ușor buclele bogate.

— Cât de bine e, Taneșka! murmură Dașa.

— Te iubesc, Dașa, spuse Tatiana, cu chipul brăzdat de lacrimi.

— Și eu te iubesc. Culcă-te acum!

Și în tot acest timp, cât ducea o luptă aprigă cu noțiunea binelui și a răului, Tatiana îi șoptea numele în ritmul bătăilor năvalnice ale inimii ei. ȘU-RA, ȘU-RA.

13

În lunea de după plimbarea la Peterhof, când Alexander o întâmpină cu un zâmbet pe buze pe Tatiana, în fața uzinei Kirov, ea îl privi cu o mină gravă, spunându-i fără alte introduceri sau amabilități:

— Alexander, nu mai poți să vii aici.

El rămase încremenit în fața ei, într-o tăcere apăsătoare, în timp ce zâmbetul îi pierea încetul cu încetul de pe chip.

— Hai să mergem! îi răspunse în cele din urmă, împingând-o ușor cu mâna.

Străbătură cu pași lenți distanța de un bloc până pe strada Govorova.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă apoi, cu privirea ațintită în pământ.

— Alexander, nu mai putem continua în felul ăsta. Nu se mai poate.

El rămase tăcut.

— Eu nu mai pot, continuă Tatiana, prinzând curaj în timp ce privea caldarâmul de beton pe care călca.

Se bucura că mergeau și nu era nevoită să se uite în ochii lui.

— E prea greu pentru mine.

— De ce? o întrebă el.

— De ce?

Buimăcită cu totul de întrebarea lui, nu mai rosti niciun cuvânt. Căci nu putea să-i ofere niciunul dintre răspunsurile ce-i bântuiau sufletul.

— Suntem prieteni, Tania, nu-i așa? continuă Alexander, cu glas domol. Doar *buni* prieteni. Vin pentru că știu că ești obosită. Ai avut o zi lungă și grea și te-așteaptă un drum lung până acasă. Iar seara de-abia a început. Vin pentru că, uneori, îmi zâmbești când suntem împreună și îmi închipui că ești fericită. Mă înșel oare? De aceea am continuat să vin. Nu e mare lucru.

— Alexander! exclamă Tatiana. Da, ne prefacem că nu e nimic important. Dar hai să fim *sinceri,* continuă ea, trăgând adânc aer în piept. De ce nu-i spunem Dașei că vii să mă iei de la Kirov? Și de ce coborâm, de fiecare dată, cu *trei blocuri* înainte de clădirea

unde locuiesc?

— Dașa nu ar înțelege, murmură el. I-am răni sentimentele.

— Desigur că i le-am răni. Așa e și *firesc* să se întâmple.

— Dar, Tania, prietenia noastră nu are nicio legătură cu Dașa.

Încercând cu disperare să-și păstreze stăpânirea de sine, Tatiana își încleștă atât de tare pumnii, încât unghiile i se înfipseră în carne.

— Alexander, *totul* are legătură cu Dașa. Nu mai pot să mă culc alături de ea, în pat, seară de seară, copleșită de teamă și remușcări. Te rog!

Când ajunseră în stația de tramvai, Alexander se opri în fața ei.

— Tania, uită-te la mine.

— Nu, refuză ea, întorcându-și capul într-o parte.

— Uită-te la mine, repetă Alexander, luându-i mâinile într-ale sale.

Ea își ridică privirea spre el. Atingerea mâinilor lui imense îi alina zbuciumul lăuntric.

— Tatia, uită-te la mine și spune-mi, privindu-mă în ochi: Alexander, nu vreau să mai vii să mă iei!

— Alexander, murmură ea, nu vreau să mai vii să mă iei.

Nu îi eliberă mâinile dintr-ale sale și nici ea nu și le retrase.

— După ziua de ieri ai descoperit că nu mai vrei să vin? o întrebă el cu glas tremurând.

— Mai ales după ziua de ieri, îi răspunse Tatiana, evitându-i privirea.

— Tania! o strigă el, deodată, cu vocea lui răsunătoare. Hai să-i mărturisim totul!

— Poftim? îngăimă ea, nevenindu-i să creadă ce auzea.

— Da! Hai să-i spunem totul!

— Ce să-i spunem? întrebă Tatiana, gâtuită deodată de o teamă cumplită.

Tremura, înfiorată, sub faldurile bluzei sale fără mâneci.

— *N-avem* ce să-i spunem, adăugă apoi.

— Te rog, Tatiana! insistă Alexander, privind-o cu ochi scăpărători. Hai să-i spunem adevărul și să suportăm consecințele! Hai să fim corecți și să facem ce se cuvine! Are

dreptul să cunoască adevărul. Voi pune capăt relației mele cu Dașa și apoi…

— Nu! exclamă ea, încercând să-și retragă mâinile. Te rog să nu faci asta! Te implor! Va fi distrusă, îi spuse îngrozită Tatiana, continuând apoi, după o clipă de tăcere: *Trebuie* să ne gândim și la cei din jur.

— Dar la *noi* cine se gândește? o întrebă Alexander, strângând-o de mâini. Tania… murmură el, cum rămâne cu noi doi?

— Alexander, te rog! îngăimă ea, gâtuită de emoție.

— Și eu *te rog* să încetezi odată! îi spuse el tăios. M-am săturat până peste cap de toată povestea asta, numai pentru că tu nu ești în stare să faci ceea ce este corect să faci.

— De când este corect să frângi sufletul oamenilor?

— Dașa o să-și revină.

— Și Dimitri?

Vizând că Alexander nu spunea nimic, Tatiana insistă:

— Și Dimitri?

— Lasă-mă pe *mine* să-mi fac griji pentru Dimitri, bine?

— Dar te înșeli. Și încă amarnic. Căci Dașa nu va accepta prea ușor despărțirea voastră. Crede că ești iubirea vieții ei.

— Atunci ea este cea care se înșală. Nici măcar nu mă cunoaște.

Tatiana nu mai putea să-l asculte.

— Nu, nu! spuse ea, retrăgându-și mâinile. Încetează!

Alexander stătea în fața ei, încremenit pe caldarâm.

— Sunt soldat în Armata Roșie. Nu sunt doctor în America. Și nici vreun om de știință din Marea Britanie. Sunt soldat în *Uniunea Sovietică.* Și aș putea să mor oricând, în fel și chip. Acestea ar putea să fie ultimele clipe petrecute împreună. Nu vrei să-mi fii alături?

— Deocamdată, tot ce-mi doresc acum este să mă cuibăresc în pat… îngăimă Tatiana, prinsă în mrejele glasului și cuvintelor lui.

— Da! exclamă el cu fervoare. Să te cuibărești în pat, *lângă mine.*

— Nu avem unde să ne ducem… șopti Tatiana, clătinând fără

vlagă din cap.

Alexander se apropie ușor de ea și, cuprinzându-i chipul în căușul palmelor, îi spuse cu glas fremătător și plin de speranță:

— Vom găsi o soluție, Tatiașa. Îți promit că vom…

— Nu! plânse ea.

Alexander își lăsă mâinile să-i cadă pe lângă trup.

— Ai… înțeles greșit, bâigui Tatiana. Am vrut să spun că nu avem ce să facem.

El își lăsă ochii în pământ.

Iar privirea ei urmă aceeași cale.

— E sora mea, îi spuse apoi. De ce nu înțelegi? Nu vreau să-i frâng inima surorii mele.

— O, da, așa e, mi-ai spus-o de la bun început! ripostă Alexander sardonic, retrăgându-se ușor. În viața ta vor mai apărea și alți băieți. Dar nu vei mai avea niciodată altă soră.

Și, fără să mai rostească alt cuvânt, se întoarse pe călcâie și porni în direcție opusă.

— Alexander, stai puțin! îl strigă Tatiana, urmându-l cu sufletul la gură.

Dar el își continuă drumul.

Tatiana nu putea să țină pasul cu el.

— Oprește-te, te rog! îi strigă ea, ajungând pe strada Govorova. Întoarce-te, te rog! șopti apoi, rezemându-se de zidul unei clădiri galbene, din stuc.

Iar el se întoarse.

— Să mergem! îi spuse pe un ton sec. Trebuie să mă întorc la cazarmă.

— Ascultă-mă puțin! insistă Tatiana. Dacă ne oprim acum, vom putea să-i privim în ochi fără teamă sau rușine pe cei care ne sunt alături, care ne iubesc și care depind de loialitatea noastră. Dașa și…

— Tatiana! îi strigă Alexander, repezindu-se spre ea atât de brusc, încât o făcu să se dea cu un pas înapoi.

Își luă înspăimântată mâna de pe zid, gata să se prăbușească.

El o prinse de brațe și o ajută să-și recapete echilibrul.

— Ce tot spui? o întrebă apoi. Trădarea este o noțiune cât se poate de concretă. Doar pentru faptul că nu le-am mărturisit

nimic, crezi că nu i-am trădat?

— Încetează!

Dar Alexander nu încetă.

— Doar pentru că eviți să mă privești, pentru că ți-e teamă că toată lumea va citi în ochii tăi ce citesc și eu, crezi că nu i-am trădat? Când ieși de pe porțile uzinei cu chipul surâzător… Când îți lași părul să-ți cadă liber pe umeri sau îmi vorbești cu buzele tremurânde… Crezi că nimic din toate astea nu-ți trădează sentimentele? continuă el, cu răsuflarea întretăiată.

— Încetează odată! îi spuse ea, mânioasă și îmbujorată la față, încercând în zadar să se elibereze din strânsoarea lui.

— Tatiana, în fiecare clipă petrecută cu mine ai mințit-o pe sora ta, l-ai mințit pe Dimitri, i-ai mințit pe părinții tăi, L-ai mințit pe Dumnezeu și pe tine însăți. Când vei înceta s-o mai faci?

— Încetează *tu,* Alexander! murmură Tatiana.

El îi dădu drumul.

— Ai dreptate, îi răspunse ea gâfâind. Pe mine însă nu m-am mințit. De aceea trebuie să ne oprim aici. Te rog… îi șopti apoi, după o clipă de tăcere. Nu vreau să ne certăm. Și nici nu am puterea să-i frâng sufletul Dașei. Nu am puterea să fac nimic din toate astea.

— Puterea sau dorința, Tania?

— Puterea, îi răspunse ea, întinzându-și brațele într-un gest de implorare. N-am mințit niciodată cum am făcut-o acum.

Înțelegând semnificația mărturisirii pe care tocmai o făcuse, Tatiana se înroși până în vârful urechilor, copleșită de stânjeneală, dar ce putea să facă? Trebuia să-și ia inima în dinți și să continue.

— Habar nu ai ce înseamnă pentru mine să mă ascund tot timpul de Dașa, în fiecare zi și în fiecare noapte. Să privesc cu nepăsare și să-mi încleștez dinții, să nu dau frâu liber simțămintelor. Habar nu ai ce înseamnă toate astea pentru mine.

— Ba da, îmi dau prea bine seama, îi răspunse el cu glas tăios ca lama de cuțit. Sunt singurul care știe adevărul. Acesta e și motivul pentru care vreau să pun capăt acestei șarade.

— Bun! răbufni Tatiana, cuprinsă de mânie. Și apoi ce se va întâmpla? Te-ai gândit ce va urma? continuă ea, ridicând glasul. Îi pui capăt. Și apoi? Eu trebuie să trăiesc în continuare alături de Dașa! adăugă cu un râs exasperat. Ce-ți imaginezi? Că poți *să-mi* faci curte după ce-i dai papucii Dașei? Că poți să treci nestingherit pe la noi și să luăm masa împreună? Că poți să stai la taclale cu familia mea de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat? Iar *eu*… ce fac, Alexander? *Eu* unde mă duc? Vin cu tine la cazarmă? Nu înțelegi că împărțim același pat? Și că nu am unde să mă duc?! țipă Tatiana. N-ai decât să faci ce vrei, îi strigă ea. Dar trebuie să înțelegi că, dacă o părăsești pe Dașa, nu vei mai putea să mă vezi niciodată.

— Nu mă amenința, Tatiana! se răsti Alexander, cu ochii scăpărând de mânie. Și eu care credeam că tocmai *asta* era și ideea.

Tatiana gemu, înecată în lacrimi.

— Bine, gata, nu te întrista! continuă, coborând glasul și mângâindu-i ușor brațul.

— Atunci nu mă mai supăra!

Alexander își retrase mâna.

— Vezi-ți mai departe de viață, îi spuse Tatiana. Ești bărbat, adăugă, lăsându-și ochii în pământ. Continuă relația cu Dașa! *Ea* este potrivită pentru tine. Este femeie în toată firea. Eu nu sunt decât…

— Oarbă! exclamă Alexander.

Tatiana stătea încremenită pe strada Govorova, simțind deznădăjduită cum pierdea tot mai mult teren în fața lui.

— Alexander, îngăimă ea, ce *vrei* de la mine…?

— Totul, îi șopti el cu ardoare.

Tatiana clătină din cap, încleștându-și pumnii la piept.

— Tatia, te mai întreb pentru ultima oară, îi spuse Alexander, trecându-și degetele prin părul ei.

— Iar eu îți dau același răspuns pentru ultima oară, murmură ea, reușind cu greu să rostească acele cuvinte.

Îndreptându-și umerii, Alexander încetă s-o mai atingă.

Tatiana făcu un pas înainte, punându-și cu blândețe mâna pe brațul lui.

— Șura… Nu sunt stăpână pe soarta Dașei. Nu pot să sacrific viața surorii mele după bunul nostru plac…

— Gata, am înțeles, o întrerupse el, smulgându-și brațul din mâna ei. Mi-ai înfățișat lucrurile cât se poate de limpede. Văd că m-am înșelat în privința ta. Poți să pui punct acestei discuții. Dar trebuie să știi că o să fac așa cum vreau eu, nu cum vrei tu. O să termin cu Dașa și nu mă vei mai vedea niciodată.

— Nu, te implor…

— Nu vrei să pleci, te rog? îi ceru Alexander, arătându-i strada. Pleacă! Du-te acasă! Du-te la Dașa ta!

— Șura!… îngăimă ea cu glasul stins de durere.

— Nu-mi mai spune așa! îi ceru el cu vocea rece ca gheața, împreunându-și mâinile pe piept. Pleacă odată!

Tatiana clipi, cu ochii înecați în lacrimi. În fiecare seară, când se despărțeau, absența lui îi lăsa un gol imens pe care nimeni nu i-l putea umple. Când ajungea în camera ei, se înconjura de cât mai mulți oameni, ca să nu-i mai simtă lipsa cu atâta durere și să nu-i mai dorească prezența cu atâta fervoare. Dar în fiecare noapte, când se urca în pat, alături de sora ei, se întorcea cu fața spre perete și ruga zidul tăcut și rece să-i dea putere.

„O să mă descurc", își spuse în gând. „Am petrecut șaptesprezece ani cu Dașa și numai trei săptămâni cu Alexander. Voi reuși să merg mai departe. Voi reuși să-mi înăbuș sentimentele."

Tatiana se întoarse pe călcâie și se îndepărtă.

14

Când Dașa se duse să-l vadă, Alexander se ținu de cuvânt și, luând-o la plimbare pe Nevski Prospekt, îi spuse că avea nevoie de timp ca să-și facă ordine în gânduri. Dașa începu să plângă, lucru ce nu-i era deloc pe plac, deoarece lacrimile femeilor îi sfâșiau sufletul, apoi îl rugă stăruitor să nu pună capăt relației lor. Alexander nu se lăsă însă înduplecat nici de lacrimile, nici de rugămințile ei. Nu putea să-i spună că era mânios pe sora ei mai mică. Furios pe o ființă timidă și micuță, care – în ciuda faptului că i-ar fi încăput în căușul palmei – nu făcuse cu niciun preț vreun pas înapoi, nici măcar de dragul lui.

Câteva zile mai târziu, Alexander aproape că se bucura pentru că nu-i mai vedea chipul Tatianei. Descoperise că nemții se aflau la doar optsprezece kilometri în sud de linia – superficial fortificată – a frontului din Luga, ce se găsea la doar optsprezece kilometri în sud de *Tolmacevo.* Veștile care circulau prin garnizoană nu erau deloc încurajatoare: toată lumea vorbea despre faptul că, în doar câteva ore, nemții răseseră din temelii întregul oraș Novgorod. Acesta, aflat la sud-est de Luga, era locul unde Tatiana făcuse roata în lacul Ilmen.

Armata de Voluntari a Poporului, deși alcătuită din zeci de mii de oameni, abia începuse să sape tranșee în Luga.

Anticipând un eventual atac din partea finlandezilor, majoritatea resurselor militare destinate instalării minelor de teren, săpării de tranșee antitanc și construirii de fortificații din beton fuseseră repartizate în nordul Leningradului. Linia frontului finlandezo-sovietic din sudul Kareliei era cea mai bine apărată din Uniunea Sovietică – și cea mai pașnică. „Probabil că Dimitri e fericit", își spuse Alexander. Înaintarea rapidă a lui Hitler în sudul Leningradului luase prin surprindere Armata Roșie. Soldații, împreună cu Voluntarii Poporului, începuseră să construiască în grabă o linie de apărare pe o distanță de 125 de kilometri de-a lungul râului Luga, de la lacul Ilmen până în Narva. Zona era împrejmuită, așadar, cu tranșee, amplasamente de artilerie și șanțuri-capcană antitanc, dar nu erau suficiente. Realizând că trebuiau luate măsuri de urgență, comandamentul

din Leningrad încărcă în camioane barierele antitanc din beton și le transportă în Luga.

Și, în tot acest timp, Armata Roșie continua să se retragă după zile întregi de lupte necontenite.

Și nu numai că se retrăgea. Ci cedase nemților o suprafață de 500 de kilometri în primele trei săptămâni de război. Combatanții sovietici nu mai primeau sprijin aerian, iar cele câteva tancuri de care dispunea Armata Roșie erau insuficiente, în ciuda eforturilor supraomenești depuse de Tatiana. La mijlocul lunii iulie, armata sovietică, alcătuită în mare parte doar din plutoane de pușcași, trebuia să țină piept batalioanelor de tancuri Panzer, artileriei mobile, avioanelor și infanteriștilor germani. Sovieticii rămâneau, încetul cu încetul, fără arme și fără oameni.

Responsabilitatea apărării frontului din Luga cădea acum pe umerii Voluntarilor Poporului, care nu aveau pregătire militară și, mai rău, nu aveau nici arme. Constituiau un zid de apărare, alcătuit din bătrâni și femei tinere ce trebuiau să înfrunte armata imbatabilă a lui Hitler. Singurele arme pe care și le procurau erau cele ale soldaților sovietici morți pe câmpul de luptă. Unii voluntari aveau lopeți, topoare și târnăcoape, dar cei mai mulți se luptau cu mâinile goale.

Alexander refuza să-și imagineze tabloul luptătorilor sovietici ținând piept tancurilor germane doar cu o bâtă în mână. Căci îl cunoștea mult prea bine.

TUNETE ȘI FUM

1

Lumea Tatianei se schimbă complet după ce Alexander încetă să o mai viziteze. Era printre ultimii oameni care mai lucrau la Kirov. Și în timp ce ieșea, cu pași lenți, pe ușile duble ale fabricii, scruta împrejurimile cu privirea, sperând că poate avea să-i zărească uniforma, pușca și bereta pe care o ținea de obicei în mâini.

Se îndrepta apoi spre stația de autobuz, mergând pe lângă zidul ce împrejmuia uzina Kirov. Se așeza pe bancă și îl aștepta. Apoi străbătea pe jos cei opt kilometri până acasă, căutându-l și văzându-l practic pretutindeni. Când ajungea acasă, la unsprezece seara sau poate și mai târziu, bucatele pe care familia ei le pregătise încă de la ora șapte erau deja reci și tari. Acasă toată lumea asculta cu înfrigurare comunicatele de la radio, fără să pomenească niciun cuvânt despre singurul lucru care le bântuia gândurile – soarta lui Pașa.

Într-o seară, Dașa veni acasă, cu ochii scăldați în lacrimi, și îi spuse Tatianei că Alexander îi ceruse un răgaz ca să-și facă ordine în gânduri. Plânsese amarnic vreo câteva minute bune, în timp ce Tatiana o mângâia cu blândețe pe spate.

— Dar n-am de gând să renunț prea ușor, Tania, spuse Dașa. Nici vorbă! Alexander e viața mea. S-a întâmplat ceva. Cred că se teme, ca majoritatea soldaților, de angajamente și de relații de lungă durată. Dar n-am de gând să mă dau bătută. A spus că are nevoie de puțin timp ca să-și limpezească gândurile. Asta nu înseamnă o veșnicie. Doar o perioadă de gândire, nu-i așa?

— Nu știu, Dașenka.

Cine se ținea de cuvânt în vremurile acelea? Tatiana nu cunoștea pe nimeni care să-și împlinească promisiunile făcute.

Dimitri venise la un moment dat acasă la ei și petrecuseră o oră împreună, înconjurați de familia ei. O mira faptul că nu trecea mai des, iar el își ceruse iertare, invocând niște pretexte – cam jalnice, după părerea Tatianei. Dima era cu mintea în altă parte. Nu știa nimic despre poziția nemților în Uniunea Sovietică. Iar sărutul pe care i-l dăruise Tatianei pe obraz, la plecare, părea la fel de îndepărtat ca Finlanda.

Pe acoperiș, copiii din clădire cercetau cerul cu încântare, sperând că aveau să vadă exploziile incendiare ale bombelor. Dar bombele întârziau să cadă. Liniștea nopții era tulburată doar de râsetele lui Anton și ale prietenilor lui, dar și de bătăile inimii ei.

Pe acoperiș, Tatiana se gândea la *momentul serii* – momentul în care ieșea pe ușile uzinei, își întorcea capul spre stânga și îi căuta chipul. La *momentul serii* în care străbătea strada în fugă, prinzând aripi de fericire, la momentul în care își ridica ochii spre el și îl privea cu zâmbetul pe buze.

Noaptea, se întorcea cu fața spre perete și cu spatele spre locul gol al Dașei, care lipsea deseori de acasă.

Tatiana și-ar fi continuat existența deplorabilă, fără să se plângă, dar, într-o dimineață, membrii familiei Metanov auziră la radio că, în ciuda măsurilor luate de vitejii soldați sovietici, nemții se apropiau de Luga. Nu faptul că dușmanii se apropiau de Luga îi lăsase fără suflare, împiedicându-i să mănânce sau să mai rostească vreun cuvânt. Ci faptul că Luga era la doar câțiva kilometri de Tolmacevo, unde Pașa se afla în siguranță, credeau ei – nu, erau *ferm* convinși –, stând ascuns în tabăra de băieți.

Dacă nemții aveau să treacă prin Luga cu tăvălugul, ce avea să se întâmple cu Tolmacevo? Unde era fiul, nepotul și fratele lor?

Tatiana încerca să-și consoleze familia cu vorbe goale și fără noimă. „E teafăr. Va scăpa cu bine", le spunea ea. Dând greș, continua: „Vom reuși să luăm legătura cu el. Te rog, mama, nu plânge!" Pentru că strădaniile ei erau de prisos, încerca din nou: „Mama, simt că e în viață. E fratele meu geamăn. E teafăr și nevătămat, te asigur de asta". Dar totul era în zadar.

Nu aveau nicio veste despre Pașa și, în ciuda cuvintelor ei de încurajare, Tatiana se temea tot mai mult pentru viața fratelui ei.

Biroul sovietic local nu putea să le ofere niciun răspuns. Nici biroul districtelor sovietice nu știa ce să le răspundă. Tatiana și mama ei merseră împreună să ceară informații.

— Ce pot să vă spun? le răspunse funcționara, cu chipul aspru și cu gura străjuită de o mustață subțire. Tot ce știu este că nemții se apropie de Luga. Nu dețin absolut nicio informație

referitoare la Tolmacevo.

— Și atunci de ce nu reușim să luăm legătura cu cei din tabere? întrebă mama. De ce nu merg telefoanele?

— Dar cine îți închipui că sunt eu, tovarășul Stalin? Crezi că știu toate răspunsurile?

— Putem să ajungem în Tolmacevo?

— Ce tot vorbești? Vrei să ajungi pe front? Vrei să iei autobuzul ca să ajungi pe front, tovarășă? Da, n-ai decât. Drum bun și cale bătută! spuse femeia cu mustață, izbucnind în râs. Natalia, vino să auzi ceva de pomină!

Tatiana ar fi vrut să-i răspundă pe același ton sarcastic și grosolan, dar nu avu curajul s-o facă. Dorindu-și să fi încercat cu mai multă ardoare să-și convingă familia să-l aducă pe Pașa înapoi la Leningrad, o conduse pe mama ei afară din biroul consiliului districtual.

În noaptea aceea, pe când Tatiana se prefăcea că doarme, stând cu fața la perete și atingând cu mâna *Călărețul de aramă* al lui Alexander, îi surprinse pe părinții ei vorbind în șoaptă, cu glasul înecat în lacrimi. Mama plângea cu suspine, iar tata încerca s-o liniștească. În curând însă începu și el să plângă, iar Tatiana își dorea cu disperare să se afle oriunde în altă parte, numai acolo nu.

Auzea cuvinte rostite în șoaptă, frânturi de propoziții și dorințe tânguitoare.

— Poate că e teafăr, spuse mama.

— Poate că da, îi răspunse tata.

— O, Georg! Nu putem să-l pierdem pe Pașa. E cu neputință, continuă ea, suspinând de durere. Băiatul nostru!

— Băiatul nostru drag! adăugă și tatăl. Singurul nostru fiu!

Mama izbucni iar în lacrimi.

Tatiana auzi așternuturile foșnind. Mama continuă să plângă, trăgând aerul pe nas.

— Ce fel de Dumnezeu ar putea să ni-l ia?

— Nu există niciun Dumnezeu. Încearcă să te liniștești, Irina! îi spuse tata pe un ton blajin. Și nu mai vorbi atât de tare! O să le trezești pe fete.

— Nu-mi pasă, strigă mama, continuând apoi în șoaptă: De ce nu a luat-o Dumnezeu pe una din ele?

— Irina, nu mai vorbi așa! Nu știi ce spui.

— De ce, Georg, de ce? Știu că și tu gândești la fel. N-ai renunța la Tania pentru fiul nostru? Sau chiar la Dașa? Dar Tania este atât de timidă și de nevolnică, încât n-o să facă nimic în viață.

— Dar ce viață o așteaptă aici, indiferent dacă e timidă sau nu? întrebă tata.

— Alta ar fi soarta fiului nostru, spuse mama. Alta ar fi soarta dragului nostru Pașa.

Tatiana își trase pătura peste cap ca să nu-i mai audă. Dașa continua să doarmă. Părinții adormiră și ei în scurt timp. Tatiana nu mai reuși însă să închidă ochii, căci cuvintele mamei ei îi răsunau amețitor prin minte. *De ce n-a luat-o Dumnezeu pe Tania în locul lui Pașa?*

2

A doua zi, după terminarea programului, cu sufletul copleșit de teamă, Tatiana își luă inima în dinți și se duse la cazarma Pavlov. O întâmpină, cu un zâmbet larg pe buze, sergentul Petrenko, căruia îi spuse că dorea să-l vadă pe Alexander. Când acesta se duse să-l cheme, Tatiana se rezemă de zid, sperând că picioarele n-aveau să o trădeze tocmai atunci.

Câteva minute mai târziu, Alexander ieși pe poartă. Încordarea ce i se citea în priviri se transformă pentru o clipă în… dar numai pentru o clipă. Ochii lui erau umbriți de cearcăne.

— Bună, Tatiana, o salută el cu răceală, păstrând o distanță politicoasă față de ea în pasajul umed și rece. S-a întâmplat ceva?

— Oarecum, îi răspunse ea. Tu ce faci? Arăți…

— Bine, răspunse scurt Alexander, la fel de tăios. Tu ce-ai mai făcut?

— Nu prea bine, mărturisi Tatiana, temându-se apoi ca nu cumva vorbele ei să-i lase impresia că el era cauza tristeții sale. Aș vrea să… continuă ea cu glasul frânt.

Era îngrijorată din cauza lui Pașa, e adevărat, dar sufletul îi era bântuit și de alte sentimente. Pe care nu voia să i le împărtășească lui Alexander. Pe care voia să le ascundă de el.

— Alexander, crezi că ai putea să afli ce s-a întâmplat cu Pașa…?

— O, Tania! murmură el, privind-o cu ochi îndureraţi. Ce rost ar mai avea?

— Te rog! Ai putea să faci asta? insistă ea. Părinții mei sunt deznădăjduiți.

— Poate ar fi mai bine să nu știți ce s-a întâmplat.

— Te rog! Trebuie să știe. Nu-și mai revin.

„Și eu vreau să știu. Nici eu nu-mi revin.”

— Crezi că le-ar fi mai ușor dacă ar ști adevărul?

— Firește. Întotdeauna e mai bine să știi ce s-a întâmplat. Atunci încerci să accepți realitatea, răspunse ea, evitându-i privirea. Incertitudinea îi distruge.

Pentru că Alexander păstra tăcerea, Tatiana continuă, mușcându-și buza:

— Dacă am afla adevărul, atunci poate că eu și Dașa, și poate și mama, vom pleca la Molotov împreună cu deda și cu babușka.

Alexander își aprinse o țigară.

— Vei încerca… Alexander?

Se bucura că avea ocazia să-i rostească numele cu glas tare. Voia să-i atingă brațul. Se simțea atât de fericită, dar și atât de tristă să-i revadă chipul, încât își dorea să se apropie de el. Nu purta toate piesele uniformei. Probabil că venea direct din cameră, căci purta o cămașă încheiată doar la câțiva nasturi, pe care nici n-o băgase în pantaloni. Să îndrăznească să se apropie de el? Nu, nici vorbă.

Alexander continua să fumeze în tăcere. Aplecându-și capul într-o parte, o privea cu ochi scrutători. Tatiana încerca să-și ascundă freamătul lăuntric sub masca unui zâmbet palid.

— Vei pleca la Molotov? o întrebă el.

— Da.

— Bine, îi răspunse fără șovăire. Tania, fie că voi afla sau nu ce s-a întâmplat cu Pașa, *va trebui* să pleci. Bunicul tău se poate considera norocos pentru că a obținut un post în altă parte. Majoritatea oamenilor nu sunt evacuați.

— Părinții mei susțin că orașul este încă un loc sigur. De aceea mii de oameni de la țară vin la Leningrad, spuse Tatiana pe un ton ușor autoritar.

— Niciun loc din Uniunea Sovietică nu e sigur, îi răspunse Alexander.

— Ai grijă ce spui! îl mustră Tatiana, coborându-și glasul.

Alexander se aplecă spre ea, iar Tania își ridică ochii spre el, sorbindu-l cu nesaț din priviri.

— Ce e? Ce e? îl întrebă ea în șoaptă.

Dar, înainte ca Alexander să apuce să-i răspundă, Dimitri apăru la poartă.

— Bună, o salută el pe Tatiana, privind-o încruntat. Ce cauți aici?

— Am venit să te văd, îi răspunse ea iute.

— Iar eu am ieșit la o țigară, spuse Alexander.

— N-ar trebui să mai fumeze când primesc vizitele tale, îi spuse Dimitri Tatianei, cu un zâmbet pe buze. Drăguț din partea ta că ai venit. Sunt impresionat, adăugă el, cuprinzându-i mijlocul cu brațul. Lasă-mă să te conduc acasă, Taneșka! îi spuse apoi, îndemnând-o cu mâna să pornească la drum. Vrei să mergem undeva? E o seară frumoasă.

— La revedere, Tania, îi spuse Alexander.

Tatiana simțea cum sufletul i se frângea în bucăți.

Alexander se duse să-l vadă pe colonelul Mihail Stepanov.

Luptase sub comanda colonelului Stepanov în Războiul de Iarnă din 1940 cu Finlanda, când colonelul fusese căpitan, iar Alexander sublocotenent. Colonelul avusese multe șanse de promovare, oferindu-i-se nu doar gradul de comandant de brigadă, ci și cel de general-major, dar le refuzase pe amândouă, preferând să-și păstreze gradul de colonel și să rămână în fruntea garnizoanei din Leningrad.

Stepanov era un bărbat suplu și înalt, aproape la fel de înalt ca Alexander. Afișa o atitudine rigidă, ce contrasta izbitor cu mișcările sale blânde și domoale. Ochii albaștri îi erau învăluiți într-o negură de tristețe, pe care nici măcar zâmbetul de pe buze nu reușea să i-o spulbere.

— Bună dimineața, tovarășe, îl salută Alexander.

— Bună dimineața, locotenente, îi răspunse colonelul, ridicându-se de la biroul său. Pe loc repaus, soldat!

Își strânseră mâinile, apoi Stepanov se așeză din nou la birou.

— Ce faci?

— Foarte bine, tovarășe.

— S-a întâmplat ceva? Cum se poartă maiorul Orlov cu tine?

— Nu s-a întâmplat nimic, tovarășe. Totul e în ordine. Vă mulțumesc.

— Cu ce pot să te ajut?

— Am venit să vă cer câteva informații, răspunse Alexander, dregându-și glasul.

— Am spus pe loc repaus.

Alexander își depărtă picioarele și își puse mâinile la spate.

— Voiam să vă întreb ce știți de soarta voluntarilor, tovarășe.

— De soarta voluntarilor? Dar știi foarte bine ce-i așteaptă, locotenente Belov. Doar tu i-ai antrenat.

— Mă refer la cei de lângă Luga și Novgorod.

— Novgorod? repetă Stepanov, clătinând din cap. În zona aceea voluntarii au fost implicați în luptă. Situația din Novgorod e extrem de gravă.

— Aha!

— Femei fără pregătire militară sunt nevoite să țină piept tancurilor Panzer, aruncând în ele cu grenade. Unele nici grenade n-au. Aruncă cu pietre, îi explică colonelul, scrutându-l pe Alexander cu ochi pătrunzători. Dar de ce întrebi?

— Domnule colonel, spuse Alexander, lovindu-și călcâiele, încerc să găsesc un tânăr de șaptesprezece ani aflat într-o tabără de băieți de lângă Tolmacevo. Pentru că nu se mai știe nimic de soarta lui, familia a intrat în panică, continuă Alexander, țintuindu-l cu privirea pe superiorul lui. Este vorba despre un băiețandru, tovarășe, adăugă apoi, după o clipă de tăcere. Numele său este Pavel Metanov. Părinții l-au trimis într-o tabără din Dohotino.

Colonelul păstră pentru câteva clipe tăcerea, scrutându-l pe Alexander cu o privire iscoditoare.

— Ocupă-te de îndatoririle tale! îi spuse el în cele din urmă. O să văd ce pot să aflu. Dar nu-ți promit nimic.

— Vă mulțumesc, tovarășe, îi răspunse Alexander, salutându-l.

Mai târziu, în aceeași seară, Dimitri intră în camerele pe care Alexander le împărțea cu alți trei ofițeri. Jucau cărți cu toții. O țigară îi atârna moale în colțul gurii, în timp ce împărțea cărțile. Îi aruncă în treacăt o privire lui Dimitri.

Ghemuindu-se lângă scaunul lui Alexander, acesta își drese glasul.

— Salută-l pe comandantul tău, Cernenko! îi ordonă sublocotenentul Anatoli Marazov, fără să-și desprindă ochii din cărți.

— Tovarășe, spuse Dimitri, ridicându-se în picioare și

salutându-l pe Marazov.

— Pe loc repaus, soldat.

— Ce s-a întâmplat, Dima? îl întrebă Alexander.

— Nu mare lucru, îi răspunse Dimitri, ghemuindu-se din nou pe podea. Nu putem să mergem undeva să stăm puțin de vorbă?

— Putem să vorbim și aici. E vreo problemă?

— Nu, e-n regulă. Umblă zvonul că am rămâne pe loc.

— Nu rămânem pe loc, Cernenko, spuse Marazov. Rămânem să apărăm Leningradul.

— Finlandezii se consideră cobeligeranți, continuă Dimitri, pufnind disprețuitor pe nas. Dacă se aliază cu nemții, suntem ca și morți. Am putea la fel de bine să ne punem armele în cui.

— Un adevărat spirit combatant, spuse Marazov. Și când te gândești că face parte din trupele mele!! Oare nu tu mi l-ai transferat, Belov?

— Locotenentul Marazov are dreptate, încuviință Alexander, întorcându-se spre Dimitri. Mă surprinde atitudinea ta, Dima. Chiar nu te recunosc. Nu-ți stă în fire să vorbești așa, îl mustră el, pe un ton neutru, lipsit de orice inflexiune.

— Nu ăsta era visul nostru când ne-am înrolat în armată, nu-i așa, Alexander? îi răspunse Dimitri cu un zâmbet viclean. Mă refer la război, adăugă apoi, văzând că nu primește niciun răspuns.

— Nu, n-a fost visul meu să lupt în războaie. Dar nutrește oare cineva acest vis? A fost cumva visul tău? îl întrebă Alexander, după o clipă de tăcere.

— Nici pe departe, după cum bine știi. Dar, spre deosebire de tine, eu nu am avut de ales.

— Tu ai avut de ales, Belov? îl întrebă Marazov.

Lăsând cărțile pe masă, Alexander stinse țigara și se ridică în picioare.

— Mă întorc imediat, le spuse el celorlalți ofițeri, străbătând încăperea cu pași mari.

Dimitri îl urmă cu pași mult mai mici. Coridorul era înțesat de ofițeri; coborâră treptele și, deschizând o ușă lăturalnică, ieșiră în curtea interioară. Trecuse de ora unu noaptea. Cerul era

zugrăvit în trei nuanțe întunecate de gri.

Trei soldați fumau la câțiva metri depărtare. Dar nu aveau cum să se bucure de mai multă intimitate.

— Dima, termină cu prostiile astea! îi spuse Alexander. *Nu* am avut de ales. Încetează să mai crezi asta! Ce alte șanse am avut?

— Șansa de a fi în altă parte.

Alexander nu îi mai răspunse. Își dorea să fie oriunde în altă parte, oriunde fără Dimitri.

— Finlanda este un loc mult prea primejdios pentru noi acum, îi spuse acesta.

— Știu, îi răspunse Alexander.

Nu voia să vorbească despre Finlanda.

— Sunt prea mulți oameni de ambele părți, iar trupele de frontieră ale NKVD-ului sunt pretutindeni. Regiunea Lisiy Nos este înțesată de trupe – și ale lor, și ale noastre – și este împrejmuită cu sârmă ghimpată și terenuri minate. Nu e deloc o zonă sigură. Nu știu ce-o să facem. Ești sigur că finlandezii vor veni spre Lisiy Nos din Vîborg?

Alexander fuma în tăcere, adâncit în gânduri.

— Da, îi răspunse el în cele din urmă. Așa vor face. Într-o bună zi. Vor să-și recupereze vechile frontiere. Vor veni în Lisiy Nos.

— Ce ne rămâne atunci de făcut? Va trebui să așteptăm momentul potrivit, spuse Dimitri. Dar va mai veni oare vreodată, Alex? continuă el, văzând că vorbele i se pierd într-o tăcere apăsătoare.

— Nu știu, Dima. Om trăi și om vedea.

— Între timp, n-ai putea să mă transferi din Regimentul Unu de Pușcași? îl întrebă el oftând adânc.

— Dima, te-am mutat deja din Batalionul Doi de Infanterie.

— Știu, dar sunt încă prea aproape de un eventual atac. Oamenii lui Marazov sunt în linia a doua. Aș prefera să plec ca cercetaș în misiuni de recunoaștere sau să fac curățenie. Sau să aduc provizii. Ai mai multe șanse de supraviețuire dacă alergi de colo colo, nu crezi? îl întrebă apoi, după o scurtă ezitare.

— Vrei să aduci provizii? Vrei să asiguri muniția trupelor din

linia întâi? întrebă Alexander, vădit uimit.

— Mă gândeam mai degrabă să aduc corespondența și proviziile de țigări unităților de ariergardă.

— O să văd ce pot să fac, bine? îi răspunse Alexander zâmbind.

— Hai, încearcă să fii mai vesel! îi spuse Dimitri, aruncând țigara și zdrobind-o cu piciorul de caldarâm. Ce-ai pățit în ultimele zile? Doar n-o fi dracu chiar atât de negru. Nemții n-au ajuns aici, iar vara e încă frumoasă.

Alexander nu îi răspunse.

— Alex, continuă Dimitri, aș vrea să vorbesc ceva cu tine… Tania e tare drăguță!

— Poftim?

— Tania e tare drăguță!

— Da, așa e.

— Și aș vrea să rămână așa, adăugă Dimitri după câteva clipe de tăcere. N-ar trebui să mai vină aici. Și cu atât mai puțin să vorbească cu *tine.* Mai ales cu *tine.*

— De acord.

— Știu că suntem cu toții buni prieteni, iar ea e sora mai mică a iubitei tale, dar, sincer să fiu, n-aș vrea ca reputația *ta* să distrugă gingășia fetiței *mele.* La urma urmei, continuă Dimitri, nu se aseamănă cu târfulițele pe care le tăvălești prin garnizoană…

— Gata! Până aici, răbufni Alexander, făcând un pas spre Dimitri, cu o expresie amenințătoare pe chip.

— Glumesc, îi răspunse Dimitri râzând. Dașa mai vine la tine? N-am mai trecut în ultimul timp pe la ele. Tania lucrează până târziu. Dar Dașa mai vine să te vadă, nu-i așa?

— Da.

În fiecare seară, fără excepție, Dașa se ducea la el, încercând, prin toate mijloacele și tertipurile, să-l recucerească. Dar nu avea de gând să discute cu Dimitri despre relația lui cu Dașa.

— Atunci cu atât mai mult Tania n-ar trebui să mai vină aici. Dașa s-ar supăra dacă ar afla, nu-i așa?

— Ai dreptate, fără doar și poate, îi răspunse Alexander, străpungându-l pe Dimitri cu privirea.

Acesta rămase însă la fel de impasibil ca întotdeauna.

— Mai ai cumva vreo țigară? îl întrebă Alexander.

Dimitri băgă imediat mâna în buzunarul pantalonilor kaki.

— Ador chestia asta. Un locotenent-major îi cere o țigară unui soldat de rând. Îmi place când îmi ceri să fac ceva pentru tine.

Alexander luă țigara, fără să-i mai răspundă.

— Dacă nu te-aș cunoaște atât de bine, spuse Dimitri dregându-și glasul, aș zice că nutrești anumite sentimente pentru micuța Taneșka.

— Dar mă cunoști bine, nu-i așa?

— Cred că da, îi răspunse Dimitri, ridicând din umeri. Dar felul în care o priveai…

— Las-o baltă! îl întrerupse Alexander, trăgând adânc din țigară. Imaginația îți cam joacă feste.

— Știu, știu, îi răspunse Dimitri, oftând din nou. Dar ce pot să mai spun? M-am îndrăgostit rău de fata asta.

Țigara ardea încet printre degetele lui Alexander, prefăcându-se în scrum.

— *Serios*? întrebă el în cele din urmă.

— Da. De ce te miri așa? îl întrebă Dimitri, râzând cu poftă. Crezi că un bădăran ca mine nu e de nasul unei fete ca Tania?

— Nu, nicidecum, răspunse Alexander. Dar, din câte am auzit, n-ai pus capăt „activităților" de la Sadko.

— Ce legătură are una cu alta? spuse Dimitri ridicând din umeri și, înainte ca Alexander să apuce să-i răspundă, se apropie de el și adăugă în șoaptă: Tania e foarte tânără și m-a rugat să nu grăbesc lucrurile. Eu îi respect dorințele și mă înarmez cu răbdare, continuă, ridicând din sprâncene. O să se dea, până la urmă, pe brazdă…

Alexander aruncă mucul de țigară și îl zdrobi cu gheata.

— Bun, spuse el. Am terminat ce-aveam de vorbit.

Și porni spre clădirea cazărmii.

Dimitri se luă după el și îl apucă de braț.

Alexander se răsuci iute pe călcâie, eliberându-se din strânsoarea lui.

— Nu mă înșfăca de braț, Dimitri! îl avertiză el, cu un licăr amenințător în ochi.

Cerul părea să se învăluie într-o altă nuanță de gri.

— Nu mă confunda cu Tatiana!

— Bine, bine. Gata, am înțeles, spuse Dimitri, făcând câțiva pași înapoi. Ar trebui să-ți mai temperezi puțin comportamentul, *Alexander Barrington*, spuse el, articulând, clar și răspicat, fiecare silabă în parte.

Se retrase apoi și mai mult, cu un zâmbet sardonic pe buze. În noaptea înnegurată, părea mult mai mic de statură, cu dinții tot mai galbeni și mai ascuțiți, cu părul tot mai slinos și ochii mai înguști.

3

A doua zi de dimineață, Tatiana se duse la muncă plină de speranță. Învățase să ignore trupele omniprezente ale NKVD-ului, îmbrăcate în uniforme albastre, ce stăteau, înarmate până în dinți, în fața ușilor de la Kirov sau mărșăluiau prin uzină, cu armele lipite de șolduri. Unii o urmăreau cu privirea în timp ce trecea pe lângă ei. Acestea erau singurele momente în care își dorea să fie și mai mică decât era în realitate, pentru a putea trece cât mai neobservată cu putință. O scrutau cu ochii lor gravi și neîndurători, clipind doar arareori, în timp ce Tatiana intra în fugă pe ușile uzinei, ca să se piardă în anonimatul relativ al liniei de producție.

Pentru ca muncitorii să nu se plictisească, tratând astfel cu neglijență procesul de fabricare a tancurilor KV-1, erau mutați dintr-o secție în alta la fiecare două ore. Tatiana trecea, așadar, de la manevrarea scripetelui ce așeza tancul pe șenile la pictarea stelei roșii pe un tanc finisat, gata de a fi trimis pe front. Ea picta cu vopsea nu doar steaua roșie, ci și scria pe carcasă, cu litere de-o șchioapă, cuvintele PENTRU STALIN!, zugrăvite în alb, pentru a ieși în evidență pe fondul verde al mașinăriei de război.

Ilia, băiatul costeliv, numai piele și os, cu părul foarte scurt, continua s-o necăjească pe Tatiana după ce Alexander încetase s-o mai aștepte la porțile uzinei. Îi punea numeroase întrebări stânjenitoare, pe care, din bun-simț, le ignora, dar, în cele din urmă, până și Tatiana cedă în fața grosolăniei lui. „Trebuie să mă concentrez asupra sarcinilor mele", îi spunea ea, întrebându-se cum reușea să-i fie mereu prin preajmă, în ciuda numeroaselor transferuri la care era supusă pe parcursul zilei, prin secțiile departamentului de fabricare a tancurilor. La cantină, Ilia își lua farfuria și se așeza la masă, alături de ea și de Zina, care nu ezita niciodată să-și manifeste nemulțumirea și disprețul.

În ziua aceea însă, Tatiana îl privea cu multă compătimire.

— Se simte singur, spuse ea mușcând din cotlet și lingând sosul cu gura plină. Nu are pe nimeni. Rămâi cu noi, Ilia.

Și Ilia rămase.

Tatiana își permitea să fie generoasă. Abia aștepta ca ziua să se sfârșească. După vizita pe care i-o făcuse lui Alexander cu o zi în urmă, era convinsă că avea s-o aștepte în fața porților uzinei. Purta o fustă vaporoasă și o bluză delicată. De dimineață făcuse și o baie, în ciuda faptului că mai făcuse una și cu o seară în urmă.

În seara aceea ieși într-un suflet de pe porțile uzinei, cu părul în vânt și chipul trandafiriu, cercetând surâzătoare împrejurimile, în căutarea lui Alexander.

Dar el nu se afla acolo.

Trecuse de ora opt, iar Tatiana rămase pe bancă până pe la nouă, ținându-și mâinile în poală. Apoi se ridică în picioare și porni spre casă.

Nimeni nu știa nimic de soarta lui Pașa, iar părinții ei erau sfâșiați de durere. Lacrimile le brăzdau obrajii fără contenire. Dașa nu era acasă. Deda și babuška își împachetau lucrurile. Tatiana se urcă pe acoperiș și privi dirijabilele ce pluteau pe cer ca niște balene albe, în timp ce îi asculta pe Anton și pe Kiril citind cu glas tare din romanul lui Tolstoi *Război și pace* și rememorând amintiri cu fratele lor, Volodia, care se pierduse și el în haosul din Tolmacevo.

Alexander nu venise s-o vadă. Nu avea ce vești să-i dea. Sau poate că veștile erau proaste și nu voia să i le împărtășească. Tatiana știa însă adevărul: nu venise s-o vadă pentru că se săturase. De ea, de mofturile ei copilărești, de acel crâmpei al existenței sale. Fuseseră doar doi prieteni care se plimbaseră împreună prin Grădina de Vară. Dar el era bărbat în toată firea și hotărâse să pună capăt unui alt capitol din viața lui.

Avea dreptate, firește, să nu vină. Iar Tatiana nu avea de gând să plângă.

Dar la gândul că avea să înfrunte rutina plictisitoare de la Kirov, fără el și fără Pașa, că serile aveau să treacă, una câte una, fără el și fără Pașa, că avea să țină piept războiului, dar și propriului freamăt lăuntric, fără Alexander și fără Pașa, Tatiana își simțea sufletul atât de pustiit, încât un geamăt de durere îi scăpă printre buze, în fața lui Anton și a lui Kiril.

Un singur lucru își dorea acum: să-l vadă pe băiatul alături de care respirase același aer timp de șaptesprezece ani, în aceeași școală, în aceeași clasă, în aceeași cameră și în același pântec. Își voia înapoi prietenul și fratele geamăn.

Tatiana avea senzația că îi simțea prezența lui Pașa în timp ce stătea pe acoperiș sub cerul tot mai întunecat; nopțile albe luaseră sfârșit pe 16 iulie. Fratele ei era teafăr și nevătămat. Și o aștepta pe Tatiana. Iar ea nu avea să-l dezamăgească. Nu voia să stea cu mâinile în sân ca toți ceilalți din familia ei, fumând și măcinându-se în zadar. Fără să facă însă nimic. Cinci minute petrecute alături de Pașa și de firea lui veselă aveau s-o ajute să uite ce se întâmplase în ultima lună.

Avea să-l uite pe Alexander. Dar trebuia să facă ceva ca să-l uite.

După ce toți ceilalți se duseră la culcare, Tatiana coborî la parter, de unde luă o foarfecă. Apoi începu să-și taie fără milă părul, privind cum șuvițele lungi și blonde îi alunecau în chiuveta din baia comună. Uitându-se în oglinda mică și murdară, văzu doar o umbră a propriei imagini – un chip abătut, cu buze palide și ochi triști și goi, ce păreau și mai verzi fără părul ei bălai. Pistruii de pe nas și din preajma ochilor îi ieșeau acum și mai mult în evidență. Semăna cu un băiat? Cu atât mai bine. Părea oare și mai mică? Și mai fragilă? Ce-ar fi spus Alexander dacă ar fi aflat că își tăiase părul? Dar cui îi mai păsa? Știa ce-ar spune. „O, Șura, Șura, Șura!"

Când se crăpă de ziuă, Tatiana își puse singura pereche de pantaloni bej pe care o găsi, își împachetă periuța de dinți împreună cu bicarbonatul de sodiu și apa oxigenată cu care se spăla pe dinți – nu pleca niciodată fără acestea –, luă sacul de dormit cu care Pașa obișnuia să plece în tabere, scrise un bilet scurt familiei sale și porni pe jos spre Kirov.

În ultima ei dimineață petrecută la muncă, Tatiana primi sarcina de a asambla motoarele diesel. Ea înșuruba bujiile incandescente în camerele de ardere. Bujiile încălzeau aerul comprimat din cilindri înainte de aprinderea combustibilului. Se pricepea foarte bine să le asambleze, deoarece o făcuse de nenumărate ori, astfel că acum lucra aproape automat, în timp

ce încerca să-și stăvilească emoțiile.

La ora prânzului se duse în biroul lui Krasenko, însoțită de Zina, și îi spuseră amândouă că voiau să se înroleze în Armata de Voluntari a Poporului. Zina îi vorbea de mai bine de o săptămână despre dorința ei de a se alătura voluntarilor de pe front.

Krasenko îi răspunse Taniei că era prea tânără. Ea insistă.

— De ce vrei să pleci, Tania? o întrebă Krasenko pe un ton plin de compătimire. Luga nu e un loc potrivit pentru o fată ca tine.

Ea își susținu cu ardoare cauza, spunându-i că știa prea bine cât de disperată era situația acolo. Avizierele de la uzină erau pline cu afișe pe care era scris cu litere de-o șchioapă: „Alăturați-vă tranșeelor din Luga!" Știa că băieți și fete de paisprezece și cincisprezece ani săpau tranșee pe câmpul de luptă. Și voia, împreună cu Zina, să facă tot ce le stătea în putință ca să-i ajute pe soldații Armatei Roșii. Zina o aproba, dând în tăcere din cap. Tatiana știa că avea nevoie de o dispensă specială din partea lui Krasenko.

— Te rog, Serghei Andreevici! insistă ea.

— Nu, îi răspunse el.

Tatiana nu se dădu bătută. Îi spuse că, începând cu ziua următoare, avea să își ia concediu de odihnă, așa cum i se cuvenea în urma perioadei de muncă prestate, și avea să ajungă, într-un fel sau altul, în Luga. Era hotărâtă să plece, cu sau fără ajutorul lui. Tatiana nu se temea de Krasenko. Știa că se bucura de simpatia lui.

— Serghei Andreevici, nu poți să mă ții aici. Ce-ai face dacă s-ar afla că le pui bețe în roată voluntarilor dornici să ajute Armata Roșie și patria-mamă?

Zina stătea în picioare lângă Tatiana, dând aprobator din cap.

Oftând din rărunchi, Krasenko le întocmi permisele de liberă trecere și autorizațiile de a părăsi uzina Kirov și le ștampilă pașapoartele interne. Când se pregăteau să iasă din birou, se ridică în picioare și le ură noroc. Tatiana ar fi vrut să-i mărturisească faptul că se ducea să-l caute pe fratele ei, dar Krasenko ar fi încercat s-o convingă să renunțe la idee, așa că îi

spuse, în schimb, doar un simplu mulțumesc.

Fetele se duseră apoi într-o cameră întunecată, mare cât o sală de sport, unde, după un examen medical, primiră târnăcoape și lopeți – mult prea grele pentru ea, avea să descopere Tatiana în curând. Apoi fură conduse cu autobuzul în gara Varșovia, de unde aveau să pornească spre Luga, alături de un convoi militar al Armatei Roșii.

Tatiana se întreba dacă aveau să le ofere camioane blindate, ca acelea care transportau tablourile de la Ermitaj sau ca acelea pe care Alexander le conducea uneori în sudul Leningradului.

Nu erau blindate. Erau doar niște camioane obișnuite, acoperite cu prelate kaki, la fel ca acelea pe care Tatiana le vedea mereu prin Leningrad.

Tatiana și Zina se urcară într-unui dintre ele. Le urmară alți patruzeci de oameni. Tatiana observă că soldații încărcau lăzi în camion. Oamenii erau nevoiți să stea pe ele.

— Ce conțin lăzile? îl întrebă ea pe unul dintre soldați.

— Grenade, îi răspunse el zâmbind.

Tatiana rămase în picioare.

Convoiul de camioane – șapte la număr – părăsi gara Varșovia și porni spre Luga.

În Gatcina, li se spuse să coboare din camioane și să călătorească până la destinație cu un tren militar.

— Zina, îi spuse Tatiana prietenei sale, e bine că luăm trenul. Astfel putem să coborâm în Tolmacevo.

— Ți-ai pierdut mințile? o întrebă Zina. Mergem cu toții în Luga.

— Știu. Dar noi două vom coborî în Tolmacevo și apoi vom lua un alt tren spre Luga.

— Nici vorbă!

— Zina, te rog! Trebuie să ajung în Tolmacevo. Trebuie să-l găsesc pe fratele meu.

Zina o privi uimită pe Tatiana, nevenindu-i să creadă ce auzise.

— Tania! Când mi-ai spus că Minskul a căzut în mâinile nemților, ți-am propus eu oare să vii cu mine ca s-o găsesc pe sora mea? o întrebă ea cu gura încleștată, clipind din ochii ei

mici și negri.

— Nu, Zina, dar nu cred că Tolmacevo este sub dominație germană. Încă îmi fac speranțe.

— Nu cobor, îi spuse Zina pe un ton ferm. Mă duc în Luga, împreună cu toți ceilalți, ca să le dau o mână de ajutor soldaților. Nu vreau să fiu considerată dezertoare și împușcată de NKVD.

— Zina! exclamă Tatiana. Cum ai putea să fii dezertoare? Doar te-ai înrolat ca voluntar. Te rog, vino cu mine.

— Nu cobor și cu asta, basta! i-o tăie Zina, întorcându-și capul în altă parte.

— Bine, îi spuse Tatiana. Dar eu *cobor.*

4

Un caporal își strecură capul în camerele lui Alexander și îi spuse că era invitat în biroul colonelului Stepanov.

Acesta nota ceva în jurnalul său. Arăta mai obosit decât în urmă cu trei zile. Alexander aștepta răbdător. Colonelul își ridică privirea spre el, dezvăluindu-și pungile negre ce-i străjuiau ochii albaștri și chipul încordat – consecința instrucțiilor drastice pe care le făcea cu soldații recalcitranți.

— Locotenente, îmi pare rău că a durat atât de mult. Mi-e teamă însă că veștile nu sunt deloc bune.

— Înțeleg.

Colonelul își ațintă din nou privirea asupra jurnalului său.

— Situația în Novgorod era disperată. Când ofițerii Armatei Roșii au realizat că nemții încercuiau satele din vecinătate, situate la doar câțiva kilometri depărtare, au recrutat tineri din taberele aflate în preajma orașelor Luga și Tolmacevo ca să sape tranșee în jurul Novgorodului. Una dintre aceste tabere a fost cea de la Dohotino. Nu știu ce s-a întâmplat cu Pavel Metanov, continuă colonelul, dregându-și glasul. După cum bine știi, înaintarea trupelor germane s-a desfășurat mult mai rapid decât ne-am așteptat.

Era un discurs tipic sovietic. Ca acelea de la radio. *Una* spuneau și *alta* gândeau.

— Ce e, tovarășe colonel?

— Nemții au trecut de Novgorod.

— Ce s-a întâmplat cu tinerii din tabere?

— Locotenente, nu știu nimic mai mult decât ți-am spus deja. Cât de bine îl cunoșteai pe băiatul acela? întrebă apoi, după o clipă de tăcere.

— Îi cunosc familia, domnule.

— Există vreo miză personală?

— Da, tovarășe, răspunse Alexander clipind din ochi.

Colonelul Stepanov se juca în liniște cu stiloul, fără să-și desprindă ochii din paginile jurnalului, chiar și atunci când rupse, în cele din urmă, tăcerea.

— Aș vrea să am măcar o veste bună, Alexander. Din păcate

însă, Novgorodul a fost nimicit sub tancurile germane. Ți-l mai amintești pe colonelul Ianov? A pierit. Nemții au împușcat de-a valma soldați și civili, au prădat tot ce au întâlnit în cale și apoi au ars orașul din temelii.

— Să înțeleg, așadar, că Armata Roșie a aruncat în luptă niște minori? întrebă Alexander cu glas ferm și ochii ațintiți asupra colonelului, fără să facă nici cel mai mic pas înapoi.

— Doar nu ne înveți tu cum să ducem războiul ăsta, locotenente?! se răsti Stepanov, ridicându-se de la birou.

— Nu vreau s-o considerați o lipsă de respect din partea mea, domnule, spuse Alexander lovindu-și călcâiele și salutându-l pe colonel, fără să se clintească însă. Dar să arunci în fața tancurilor naziste băieți lipsiți de experiență alături de ofițeri bine antrenați pe câmpul de luptă mi se pare o pură nebunie militară.

Colonelul Stepanov nu se mișcă de la birou. Cei doi bărbați— unul tânăr, celălalt deja bătrân la patruzeci și patru de ani – se priveau într-o liniște deplină. Colonelul spulberă, în cele din urmă, tăcerea.

— Spune-i familiei tânărului că fiul lor și-a dat viața în slujba Mamei Rusie! În slujba marelui nostru conducător, tovarășul Stalin! murmură el cu glasul frânt.

Puțin mai târziu, în aceeași dimineață, Alexander fu chemat la poarta cazărmii. Coborî treptele, cu pași lenți, temându-se că avea s-o vadă pe Tatiana. Nu era încă pregătit să dea ochii cu ea. Voia să se ducă în seara aceea s-o aștepte la Kirov. Dar nu Tatiana îl căuta, ci Dașa. Părea încordată și agitată.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă el luând-o deoparte.

Spera să nu-l descoasă și ea despre Pașa și Tolmacevo. Dașa îi îndesă însă în mână o bucată de hârtie, spunându-i:

— Citește asta! Uite ce nebunie a făcut sora mea!

Alexander desfăcu biletul. Vedea pentru prima oară scrisul Tatianei – cu litere rotunde, micuțe și îngrijite.

Dragă mamă și tată,
Am plecat să mă înrolez în Armata de Voluntari a Poporului ca

să-l găsesc pe Pașa și să-l aduc acasă.
Tania.

Încercând cu greu să-și controleze expresiile feței, Alexander îi dădu înapoi biletul Dașei, întrebând-o pe un ton cât mai ferm cu putință:

— Când a plecat?

— Ieri de dimineață. Când ne-am trezit, n-am mai găsit-o acasă.

— Dașa, de ce n-ai venit să mă anunți imediat? A plecat de *ieri*?

— Am crezut că nu era decât o glumă. Că se va întoarce acasă.

— Ați sperat că se va întoarce acasă împreună cu Pașa? întrebă Alexander, rostind cuvintele clar și răspicat.

— Nu știm! Nutrește tot felul de idei trăsnite. Chiar nu știu ce e în capul ei. Nici la magazin nu se duce singură. Cine s-ar fi gândit că pleacă pe front?! Părinții mei sunt speriați de moarte. Asta le mai lipsea acum! Nu le ajungeau grijile pe care și le fac pentru Pașa!

— Sunt îngrijorați sau mânioși? întrebă Alexander.

— Sunt înnebuniți de spaimă. Se tem pentru ea… îi răspunse Dașa izbucnind în lacrimi. Dragul meu! exclamă ea, apropiindu-se de el și luându-l în brațe.

Chipul lui Alexander rămase însă la fel de impasibil și de rece ca o stană de piatră.

— N-am știut cui să cer ajutorul, continuă ea. Ajută-ne, te rog! Ajută-ne s-o găsim pe sora mea! Nu putem s-o pierdem și pe Tania…

— Știu, îi răspunse el.

— Te rog!… Faci asta… pentru mine?

— Voi încerca să fac tot ce-mi stă în putință, îi răspunse apoi, mângâind-o pe spate.

Trecând peste maiorul Orlov, sub comanda căruia se afla, Alexander se duse direct la colonelul Stepanov. Obținu permisiunea de a transporta pe frontul din Luga un camion blindat, încărcat cu muniție, alături de douăzeci de voluntari și

doi sergenți. Știa că frontul de acolo avea nevoie de întăriri imediate. Îi spuse lui Stepanov că se va întoarce peste câteva zile.

— Întoarce-te cu bine, locotenente! îi ură colonelul înainte de a-l lăsa să plece. Și adu și oamenii cu tine! Cum faci de obicei, adăugă apoi după o clipă de tăcere.

— Mă voi strădui, tovarășe, îi răspunse Alexander, deși nu văzuse prea mulți voluntari întorcându-se la garnizoană.

Înainte de a pleca, îl invită pe Dimitri să-l însoțească în misiune. Acesta însă îl refuză.

— Dima, ar trebui să vii, insistă Alexander.

— Mă duc unde mă trimit, îi răspunse Dimitri, clătinând din cap. Dar nu mă arunc de bunăvoie în colții rechinilor. N-ai auzit ce s-a întâmplat în Novgorod?

Alexander se așeză la volanul camionului blindat. Era încărcat cu oameni și arme: treizeci și cinci de puști Nagant, treizeci și cinci de puști Tokarev noi-nouțe, două cutii cu grenade de mână, trei lăzi cu mine de teren, șapte cutii cu gloanțe, un maldăr de proiectile ovale de artilerie și un butoi cu praf de pușcă pentru obuziere. Se bucura să conducă un camion blindat.

I-ar fi plăcut să se afle la comanda unui tanc fabricat de Tatiana.

Cele trei orașe i se așterneau, rând pe rând, în cale: Gatcina, apoi Tolmacevo și, în final, Luga. Până să ajungă în Gatcina, Alexander auzea deja tunetele îndepărtate ale artileriei. Oamenii lui tremurau în camion în timp ce străbăteau drumurile de țară. În timp ce bombele explodau ca niște focuri de artificii, prin fața ochilor îi apăru, ca într-un vis, chipul tatălui său, care îl întreba de ce se îndrepta spre moarte, deși nu îi venise încă sorocul.

— Mă duc după ea, tată, murmură el.

— Ce-ați spus, domnule locotenent? îl întrebă sergentul Oleg Kașnikov, un soldat tânăr și vânjos.

— Nimic. Așa mai fac uneori. Vorbesc cu tata.

— Dar n-ați vorbit în rusește, continuă Kașnikov. Mi s-a părut că ați spus ceva în engleză, dar ce știu eu?

— N-am vorbit în engleză. Am bolborosit doar niște cuvinte fără rost, îi răspunse el.

Când Alexander și oamenii lui ajunseră în Luga, zgomotul focurilor de artilerie nu mai era atât de îndepărtat. Pentru că ținutul era întins ca în palmă, puteau să vadă orizontul înecat în fum și tunete. Tunete ce nu prevesteau nimic bun, căci zugrăveau moartea și mânia.

În seara de patru iulie, familia porni pe mare în Nantucket Sound și priviră cu toții de pe iaht focurile de artificii. Alexander, în vârstă de șapte ani, își ridică ochii spre cer, fascinat de cascada de lumini și culori ce se înălțau cu zgomot deasupra lor. Nu-și imagina nimic mai frumos și mai impresionant decât spectacolul pe care îl creau pe cer aceste culori vii.

În față se afla calea de acces spre râul Luga. În stânga erau câmpuri, iar în dreapta era o pădure. Alexander zări câțiva copii, nu mai mari de zece ani, care adunau ce mai rămăsese pe ogoare din recoltele de anul acela. Pe acele câmpuri, soldații, laolaltă cu bătrâni și femei, săpau tranșee. Știa că, după ce recoltele aveau să fie adunate, ogoarele aveau să fie minate.

Ținându-și pușca strâns în brațe, Alexander le ordonă oamenilor lui să rămână pe loc în timp ce el porni în căutarea colonelului Piadișev, care organiza linia de apărare pe o distanță de doisprezece kilometri de-a lungul râului. Piadișev era încântat să audă că primiseră arme și muniție, ordonându-le apoi imediat soldaților lui să le descarce și să le împartă.

— Numai șaptezeci de puști, locotenente? îl întrebă pe Alexander.

— E tot ce avem, domnule, îi răspunse el. Dar vor mai veni și altele.

Își luă apoi cei douăzeci de oameni și săpară tranșee împreună, câteva ore bune, aproape de malul râului. Scrutând cu un binoclu pădurea aflată pe celălalt mal al râului, Alexander observă că nemții înaintaseră suficient de mult cât să pornească un atac, deși nu se organizaseră încă în poziție de luptă.

Oamenii mâncară pe fugă din conservele aduse de la cazarmă și băură apă din râu. Apoi, lăsându-și oamenii sub comanda sergenților Kașnikov și Șapkov, porni în căutarea

grupului de voluntari sosiți pe front, împreună cu cei de la uzina Kirov, în urmă cu patru zile.

În ziua aceea nu găsi pe nimeni. Dar a doua zi o găsi pe Zina. Stătea aplecată pe ogor, cu o sapă în mână. Scotea cartofi și îi arunca într-un coș, cu noroi cu tot. Alexander îi sugeră să curețe mai întâi noroiul, ca să încapă mai mulți cartofi în coș. Zina îl săgetă cu privirea, gata să-i arunce un răspuns grosolan, dar, zărindu-i pușca și steaua roșie de pe beretă, își înghiți cuvintele.

Alexander își dădu seama că nu-l recunoștea. „Nu toată lumea are memoria mea vizuală", își spuse în gând.

— O caut pe prietena ta, îi explică el Zinei. E aici cu tine? O fată tânără, pe nume Tatiana.

Zina îl privi cu teamă în ochi.

— N-am văzut-o. Cred că e pe undeva pe acolo, îi răspunse ea, fluturându-și brațul prin aer.

„De ce se teme?" se întrebă Alexander, scăpând printre buze un suspin de ușurare.

— Deci e aici. Unde anume?

— Nu știu. Ne-am despărțit când am coborât din tren.

— Unde v-ați despărțit?

— Nu știu.

Era agitată și speriată. Nu nimeri coșul și cartofii se împrăștiară pe jos. Continuă să sape, fără să-i mai adune.

Alexander lovi de două ori cu patul puștii în pământ, strigând:

— Tovarășă Atapova! Oprește-te! Ridică-te imediat! Ia poziție de drepți și nu te mai mișca!

Zina se supuse pe loc.

— Îți mai amintești de mine?

Ea clătină din cap.

— Nu te întrebi de unde îți cunosc numele?

— Aveți metodele voastre de a afla tot ce vreți, murmură Zina.

— Sunt Alexander Belov. Veneam la Kirov ca să mă întâlnesc cu Tatiana. Așa ți-am aflat numele. Acum îți amintești?

Pe chipul murdar și ostil al Zinei se citea ușurarea.

— Familia Tatianei își face griji din cauza ei. Știi cumva unde

este?

Sentimentul de ușurare se împleti acum cu o atitudine defensivă.

— A vrut să mă oblige să coborâm împreună, dar am refuzat, îi răspunse ea pe un ton tăios. Nu sunt dezertoare.

— Unde să coborâți? Și n-ai cum să fii dezertoare, îi explică Alexander. Doar te-ai înrolat în armata de voluntari.

Zina nu părea sau nu voia să înțeleagă ce-i spunea.

— Oricum, n-am mai văzut-o de câteva zile bune. N-a venit cu noi în Luga. A sărit din tren la Tolmacevo.

— Când spui că a sărit din tren… îngăimă Alexander, livid la față.

— Trenul a încetinit la o intersecție, iar ea a coborât scările și a sărit. Am văzut-o rostogolindu-se pe deal.

— De ce-ai lăsat-o să sară? o întrebă el, cu chipul rigid.

— Dar cine *a lăsat-o?* răbufni Zina, ridicând glasul. I-am spus să nu sară. Voia să mergem împreună. Voia să *mă* oblige să sar și *eu* din tren! De ce m-aș fi dus cu ea? N-am plecat să-mi caut fratele. Am venit să mă înrolez în Armata de Voluntari a Poporului. Pentru Mama Rusie.

— Așadar, pentru Mama Rusie ai sări din tren, tovarășă? o întrebă Alexander îndepărtându-se.

Zina nu știa ce să-i răspundă. Se apucă să scoată din nou cartofi, mormăind:

— Nu voiam să sar din tren. Nu voiam să fiu dezertoare.

Alexander se întoarse iute la oamenii săi. Îl luă pe Kașnikov, împreună cu cinci voluntari, și porniră în nord, spre Tolmacevo, în camionul acum gol. Orașul părea părăsit. Străbătură străzile pustii, întâlnind, în cele din urmă, o femeie care ținea un copil în brațe și o geantă pe umăr. Ea le spuse că Dohotino se afla în vest, la trei kilometri depărtare.

— Dar nu veți găsi pe nimeni acolo, adăugă ea. Nu mai e absolut nimeni.

Își văzură însă mai departe de drum. Femeia avea dreptate. Toate căsuțele erau abandonate, iar satul fusese bombardat. Se vedeau și urmele unui incendiu care arsese din temelii mai multe șoproane. Alexander nu se dădu însă bătut și continuă s-o

strige.

— Tania! Tatiana!

Cerceta fiecare căsuță și șopron în parte, chiar și pe cele arse. Oamenii lui o strigau și ei. I se părea ciudat să-i audă numele rostit de niște străini. Dar Kașnikov era un soldat de nădejde, care nu-și chestiona superiorul. Oamenii erau încântați să-l ajute, bucurându-se să scape, măcar pentru scurt timp, de monotonia săpatului de tranșee.

— Tania! Tania!

Ecoul glasurilor lor răsuna prin sătucul părăsit, fiind purtat de vânt peste păduri și ogoare. Nu găsiră însă nici țipenie de om. Descoperiră, în schimb, diverse lucruri aruncate la întâmplare: pături, ranițe arse sau periuțe de dinți.

La marginea satului Dohotino dădură peste un indicator cu o săgeată pe care scria: TABĂRA DE BĂIEȚI DE LA DOHOTINO. Cei șapte oameni străbătură doi kilometri printr-o pădure și ajunseră într-o poieniță, unde găsiră peste zece corturi abandonate, ridicate în șir indian, lângă un iaz mare.

Trecând printre ele, Alexander descoperi că ar fi trebuit să fie unsprezece corturi, nu doar zece. Cineva luase unul. Se vedeau încă urmele proaspete ale țărușilor scoși din pământ. Nu era o idee deloc rea, își spuse Alexander, ordonându-le apoi soldaților să le ia și pe celelalte zece. Corturile erau spațioase și confecționate dintr-o pânză groasă și rezistentă.

Tăciunii rămași în urma unui foc de tabără erau reci la atingere, semn că nimeni nu mai făcuse focul de săptămâni întregi. Nu se vedea nici urmă de mâncare sau de gunoaie lăsate fie de tinerii din tabără, fie de Tatiana.

Era târziu în noapte când se întoarseră în Luga. Alexander și oamenii săi montară corturile lângă pădure, în spatele taberei militare. Se întinse apoi pe pământ și se înveli cu pardesiul militar. Mult timp însă nu putu să adoarmă.

În taberele cercetașilor din America, Alexander și ceilalți copii obișnuiau să ridice corturi, să doarmă în pădure, să mănânce fructe de pădure, să pescuiască în lacuri și să facă focul noaptea. Mâncau conserve cu șuncă, prăjeau pâine și cântau cântece până târziu în noapte în fața focurilor de tabără. În timpul zilei, învățau cum să

supraviețuiască în pădure și să facă diverse tipuri de noduri. Pe când avea opt, nouă și zece ani, Alexander ducea o viață idilică. Lunile de vară petrecute în taberele cercetașilor fuseseră cele mai frumoase luni din copilăria sa.

Știa că, dacă nu își rupsese gâtul sărind din tren, Tatiana găsise tabăra goală. Poate, dacă avusese prezență de spirit, luase cortul care lipsea din cele unsprezece. Dar ce-ar fi putut să facă mai departe? S-ar fi întors la Leningrad?

Se îndoia de asta. Dacă pornise pe urmele lui Pașa, nu credea că avea să se întoarcă acasă fără să afle ceva de soarta lui. După Tolmacevo, unde ar fi putut să se ducă?

În Luga. Nu mai avea unde în altă parte. Avea să pornească spre Luga, căci acolo își imagina că avea să-l găsească pe Pașa – contribuind la fortificarea frontului din Luga.

Adormi, în cele din urmă, înviorat și plin de speranță.

A doua zi, la ivirea zorilor, Alexander auzi vuietul îndepărtat al avioanelor. Spera să fie sovietice.

Nici pomeneală! Svastica neagră se vedea cât se poate de dar chiar și de la 300 de metri depărtare. Două formații aeriene, alcătuite din șaisprezece avioane, întunecară cerul, aruncând ceva peste pământ. Oamenii începură să țipe de spaimă, dar nu erau bombe. Câteva clipe mai târziu, bucăți albe și cafenii de hârtie începură să plutească prin aer ca niște mici parașute. Una aterizâ în fața cortului lui Alexander. O luă de jos și o citi.

Cetățeni sovietici! Acesta este sfârșitul! Alăturați-vă învingătorilor și veți rămâne în viață! Predați-vă și veți rămâne în viață! Nazismul este superior comunismului. Veți avea ce să mâncați, veți avea locuri de muncă, veți avea libertate! Acum!

O altă bucată de hârtie reprezenta un permis de liberă trecere pentru traversarea liniei de front. Clătinând din cap, Alexander le aruncă pe amândouă pe jos și se duse să se spele în apele unui afluent al râului Luga, ce trecea prin pădure.

La ora nouă dimineața, alte avioane germane cu emblema nazistă brăzdară din nou cerul. Zburau doar la câțiva metri deasupra pământului. Oamenii de pe câmp începură să cadă

secerați sub rafalele de gloanțe ale mitralierelor răpăitoare.

Toată lumea se refugie în pădure. Unul dintre corturi luă foc. „Nemții nu aruncă bombe", își spuse Alexander în gând, punându-și casca pe cap și sărind în tranșee. „Își *economisesc* bombele prețioase." Descoperi apoi că, deși păstrau *anumite* tipuri de bombe, le aruncau pe cele cu fragmentare – proiectile ușor casante care, în momentul exploziei, se spărgeau în mii de explozibile. Alexander auzi strigăte, dar erau înăbușite de bombardamentele necontenite.

Își căută oamenii în tranșee, dar nu văzu niciun chip cunoscut. Bombardamentele continuară încă treizeci de minute, apoi avioanele se îndepărtară, nu înainte de a arunca alte foi volante. *Predați-vă sau veți muri!* spuneau acestea.

Predați-vă sau veți muri!

Fumul negru ce întuneca cerul, focurile ce ardeau pe alocuri și vaietele oamenilor îi ofereau lui Alexander un tablou apocaliptic. Apele râului Luga erau presărate cu cadavre. Pe cele două maluri, de-a lungul șanțurilor și al fortificațiilor din beton, răniții se zvârcoleau de durere pe pământ. Alexander îl găsi pe Kașnikov, care era în viață, dar își pierduse o parte dintr-o ureche. Sângele îi curgea șuvoaie pe uniformă. Șapkov era teafăr și nevătămat. Alexander petrecu restul dimineții transportând răniții în corturi, iar restul zilei săpând nu tranșee, ci gropi comune. Împreună cu șaisprezece dintre oamenii lui, săpară o groapă imensă lângă pădure, unde depuseră douăzeci și trei de cadavre – cu toții își pierduseră viața în dimineața aceea. Unsprezece femei, nouă bărbați, un bătrân și doi copii sub zece ani. Niciunul dintre ei nu era soldat.

Alexander cercetă, cu inima cât un purice, chipul fiecărei femei în parte.

Se plimbă apoi printre răniți, dar nici printre ei nu o găsi pe Tatiana. Îl căută chiar și pe Pașa, căci îl văzuse într-o poză, pe când avea treisprezece ani, stând lângă Tatiana, în pantaloni scurți, și trăgând-o de cosițele-i bălaie.

Îl căuta din reflex. Căci știa prea bine că Pașa nu era în Luga.

Alexander n-o mai găsi nici pe Zina.

În cele din urmă, se duse să discute cu colonelul Piadișev.

— E greu să lucrezi în condițiile astea, nu-i așa, tovarășe? spuse Alexander, stând câteva clipe în poziție de drepți.

— Nu, locotenente, îi răspunse Piadișev, un bărbat îngândurat și posomorât, cu un început de chelie. Despre ce condiții vorbești? Despre condițiile de război?

— Nu, tovarășe. Despre încercările de a ține piept unui dușman de temut în condițiile în care suntem complet nepregătiți. Îmi exprim doar îngrijorarea și simpatia pentru vremurile grele care ne așteaptă. Mâine ne apucăm din nou să fortificăm linia de front.

— Locotenente, te vei apuca din seara asta, cât mai e încă lumină. Crezi că nemții își iau mâine liber? Crezi că nu ne vor bombarda din nou?

Alexander nu se îndoia câtuși de puțin că aveau să o facă.

— Locotenente Belov, continuă colonelul Piadișev, abia ai venit aici și astăzi ai lucrat din greu…

— Am ajuns acum trei zile, tovarășe.

— Acum trei zile. Bun! Ei bine, nemții ne bombardează de *zece* zile. Ne-au bombardat și ieri, nu știu pe unde ai umblat, dar și alaltăieri. O fac în fiecare zi, cu precizia unui ceasornic, de la ora nouă la unsprezece dimineața. Mai întâi aruncă foi volante, sfătuindu-ne să capitulăm și să ne alăturăm rândurilor lor, apoi ne bombardează. Restul zilei îl petrecem îngropând morții și săpând tranșee. Viteza de înaintare a unităților lor este de cincisprezece kilometri pe zi. Ne-au secerat în Minsk, ne-au secerat în Brest-Litovsk și ne termină de secerat aici, în Novgorod. Noi urmăm. Ai dreptate, nu avem nicio șansă. Dar nu sunt de acord cu tine când spui că nu suntem pregătiți. Facem tot ce ne stă în putință. Ne vom lupta până la ultima suflare. Asta este cel mai important, spuse Piadișev, aprinzându-și o țigară cu mâinile tremurânde și rezemându-se de măsuța lui.

— Vom continua să facem tot ce ne stă în putință, îl asigură Alexander salutându-l.

Cât timp mai era lumină, Alexander intră, împreună cu trei dintre oamenii săi, în tabăra din prima linie a frontului. Trecând printre sutele de soldați ce-i așteptau pe nemți pe malurile

râului Luga, jucau cărți sau fumau, descoperi cu surprindere că foarte mulți dintre ei purtau grade înalte. Avea senzația că unul din zece era ofițer. Mulți erau fie locotenenți-majori, fie sublocotenenți, dar erau și căpitani și chiar câțiva maiori – toți în prima linie, gata să țină piept dușmanului. În prima linie a frontului. Cine avea să comande trupele dacă maiorii aveau să piară secerați de gloanțele germane? Alexander refuza să se gândească la asta.

Cercetă împrejurimile cu minuțiozitate, străbătând ogoarele de la un capăt la altul și privind chipurile tuturor oamenilor care fie scoteau cartofi, fie săpau tranșee. Nici urmă de Tatiana.

Alexander se duse să vorbească din nou cu Piadișev.

— Aș vrea să vă mai întreb ceva, tovarășe. Acum cinci zile a sosit un grup de voluntari de la uzina Kirov. Mai există vreun loc unde ar putea fi repartizați pentru a contribui la eforturile de război? Ar fi putut fi cumva trimiși mai departe spre est?

— Eu apăr acești doisprezece kilometri. De restul nu știu nimic. Aceștia reprezintă ultima linie de apărare între frontul de aici și Leningrad. După aceea nu ne mai rămâne nimic. Fie ne retragem. Fie capitulăm.

— Nici nu se pune problema capitulării, tovarășe colonel, îi spuse Alexander pe un ton ferm. Ne vom lupta până la ultima suflare.

— Întoarce-te la Leningrad, locotenente Belov! îi spuse colonelul, clipind din ochi. Întoarce-te la Leningrad cât încă poți! Și ia-i cu tine și pe voluntarii pe care i-ai adus! Salvează-i!

A doua zi de dimineață, când Alexander se duse să discute cu Piadișev, descoperi că, peste noapte, cortul colonelului fusese demontat. Tot mai mulți soldați soseau pe front. Acesta era împărțit în trei sectoare, fiecare având propriul comandant, de vreme ce devenea tot mai limpede faptul că era imposibil să organizezi un regiment imens de trupe cu ajutorul unui singur post de comandă. Cortul noului comandat era ridicat la cincizeci de metri depărtare de vechiul cort al lui Piadișev. Noul comandant nu știa unde era Piadișev și nici cine *era* acesta. Era 23 iulie.

Alexander nu avea timp să admire rapiditatea cu care acționa NKVD-ul, deoarece la ora nouă dimineața bombardamentele începură din nou și ținură, de această dată, până la prânz. Nemții încercau să-i elimine pe soldații din prima linie înainte de a ataca trupele terestre. Așteptau momentul prielnic s-o facă, dar nu aveau să amâne prea mult. Bănuia că peste câteva zile aveau să pună în aplicare următorul plan din *blitzkrieg*[20]. Fie avea să pornească de-ndată pe urmele Tatianei, fie avea să rămână în Luga și să înfrunte tancurile germane.

Alexander străbătea, de la un capăt la altul, malurile râului, căutând-o cu disperare. Oamenii lui lucrau acum la consolidarea tranșeelor. Cei care aveau o pregătire militară primiră puști. Li se spuse că pierderea armelor reprezenta o crimă care se pedepsea cu moartea. „Pierderea armei este o crimă împotriva Patriei-Mamă!" Dar, în timpul următorului atac aerian, văzu cum trei dintre oamenii săi își scăpară puștile în timp ce fugeau să se adăpostească. După încetarea atacurilor aeriene, îi zâmbiră cu teamă lui Alexander, care clătină din cap, cu un surâs obosit pe chip.

Mai trecu încă o zi. În timp ce soldații își ocupau pozițiile pe malurile râului, montând tunurile de artilerie, minând ogoarele de cartofi și adunând legumele în camioane pentru a le transporta la Leningrad, Alexander simțea, de dimineață până seara, un nod cumplit în piept.

Pașa era pierdut – acest fapt era de necontestat. Dar unde era Tatiana? De ce nu reușea s-o găsească?

5

Tatiana sări din tren și se rostogoli cu ușurință pe deal. Era floare la ureche pe lângă acrobațiile pe care le făceau în Luga, pe lângă săriturile și exercițiile de gimnastică pe care le executau pe digul abrupt și pietruit al râului. Dealul acoperit cu iarbă părea, în schimb, mult mai moale. În cădere se lovi însă puțin la umăr.

Priveliștea taberei abandonate de la Dohotino o sperie de moarte pe Tatiana, care rămase o zi întreagă într-un cort, neștiind ce să facă mai departe. Înotă în iaz și mâncă afine. Purta cu ea în raniță câteva bucăți de pâine uscată, dar le păstra pentru mai târziu.

Când ea și fratele ei erau mai mici, obișnuiau să se întreacă în apele râului Luga, ca să vadă care din ei înota mai repede. Pașa era mai solid și mai puternic decât Tatiana, dar ea avea mai multă rezistență. La prima cursă, Pașa ieșea învingător. Pe cea de-a doua o câștiga tot el. A treia oară însă pierdea. Tatiana zâmbea, amintindu-și acele clipe minunate, amintindu-și cum Pașa țipa copleșit de frustrare, iar ea chicotea de încântare.

Nu avea de gând să renunțe atât de ușor la căutările ei. Bănuia că Pașa și colegii lui de tabără fuseseră luați voluntari și duși undeva lângă Luga. Se hotărî atunci să pornească într-acolo ca să-l caute și s-o găsească, poate, și pe Zina, convingând-o apoi să se întoarcă împreună la Leningrad. Nu voia s-o aibă și pe Zina pe conștiință, așa cum îl avea pe Pașa.

Dar, a doua zi de dimineață, când porni la drum, avioanele germane începură să bombardeze satul Dohotino, unde Tatiana se afla complet singură. Se ascunse într-una dintre căsuțele părăsite, dar o bombă incendiară străpunse deodată acoperișul, iar peretele de lemn din fața ei se umplu de flăcări. Văzu la timp vechea lampă cu kerosen. O luă imediat la fugă, uitând de tot și de toate. Casa explodă câteva clipe mai târziu, iar focul mistui trei șoproane și un grajd din apropiere. Rămase fără cortul luat din tabără, fără sacul de dormit, fără raniță și fără pâinea prăjită.

Tatiana se ghemui printre tufișuri, se târî pe burtă printre urzici și se ascunse după trunchiul unui stejar căzut la pământ.

Avioanele continuară să bombardeze satul și împrejurimile orașului Tolmacevo timp de încă o oră. Vedea urzicile arzând – urzicile printre care *se târâse doar cu câteva clipe în urmă.* Bombele se prăvăleau în pădure, iar crengile copacilor luau imediat foc, prăbușindu-se pretutindeni în jurul Tatianei.

„O să pier aici", își spuse în gând. „Singură, într-un sat părăsit, ascunsă după trunchiul unui stejar. Nimeni nu mă va găsi. Cine să mă caute din familia mea? O să pier aici, singură, în pădure, și mă voi preface în mușchi și iarbă. Cei de acasă vor mânca murături și vor închina un pahar de votcă în amintirea mea."

După ce bombardamentele încetară, Tatiana mai rămase o oră la adăpostul stejarului, pentru orice eventualitate. Avea brațele umflate din cauza înțepăturilor de urzici. Era, oricum, mult mai bine decât să fi căzut secerată de bombele germane. Se bucura pentru că avusese inspirația de a-și pune în buzunarul cămășii pașaportul intern cu ștampila lui Krasenko. Fără el, n-ar mai fi ajuns prea departe; ar fi rămas închisă într-unul dintre numeroasele puncte de control ale armatei sau în vreun birou al autorităților sovietice locale.

Tatiana se întoarse în Tolmacevo, unde bătu la ușa unei case, cerând ceva de mâncare. Oamenii o găzduiră până a doua zi de dimineață, când porni din nou la drum. Zărind un camion militar lângă comuna Soviet, le arătă soldaților pașaportul și îi rugă s-o ducă până în Luga. Camionul o lăsă în capătul de est al frontului din Luga, foarte aproape de Novgorod.

În prima zi, Tatiana scoase cartofi, apoi săpă tranșee. Pentru că nu vedea nicăieri vreun grup de băieți îmbrăcați în uniforme de tabără, îl întrebă pe un sergent unde se aflau voluntarii preluați din taberele de băieți, iar acesta pronunță numele orașului Novgorod.

— Acolo au fost trimiși voluntarii din tabere, îi mormăi el îndepărtându-se.

În Novgorod? Lângă lacul Ilmen? Acolo se afla dragul ei Pașa? Acolo trebuia să ajungă și ea? Tatiana se spălă în râu și se culcă pe iarbă la baza unui copac.

A doua zi de dimineață, avioanele germane bombardară

ogoarele cu cartofi și tranșeele.

Bombele cu fragmentare erau devastatoare, menite parcă s-o ucidă doar pe Tatiana. Realiză că trebuia să plece din Luga cu orice preț. Întrebându-se cum avea să ajungă în Novgorod, continua să străbată drumurile învăluite în vălătuci groși de fum. La un moment dat, în timp ce revedea cu ochiul minții priveliștea splendidă a lacului Ilmen, trei soldați îi apărură în cale și o întrebară dacă era rănită. Apoi îi ordonară să-i urmeze la spitalul de campanie. Tatiana se supuse fără tragere de inimă. Deveni și mai șovăitoare când află ce trebuia să facă: să îngrijească răniții aflați pe moarte. Și nu erau deloc puțini. Soldați, femei, copii, bătrâni. Toți zăcând într-un cort al armatei ridicat în pripă, toți aflându-se în agonia morții.

Pentru că nu văzuse nicicând moartea atât de aproape, Tatiana închise ochii, dorindu-și să se întoarcă acasă, dar nu mai era cale de întoarcere. Trupele NKVD stăteau la intrare, gata să mențină ordinea și să se asigure că voluntarii ca Tatiana își îndeplineau misiunea ce le fusese încredințată.

Cu inima frântă și dinții încleștați, Tatiana învăța să bandajeze rănile cu pansamente sterile. După ce îi bandaja, răniții mureau. Nu-i stătea însă în putință să facă transfuzii de sânge, pentru că nu avea de unde să ia sânge. Nu putea să împiedice infecțiile și nici să aline durerile. Doctorii refuzau să le dea morfină muribunzilor, deoarece primiseră ordine stricte s-o administreze răniților care aveau șanse de vindecare, căci urmau să se întoarcă apoi din nou pe front.

Tatiana vedea cum mulți oameni ar fi putut să fie salvați, dacă ar fi existat sânge pentru transfuzii sau dacă ar fi fost tratați cu penicilină, marea descoperire a medicinei; sau, dacă nu mai era nimic de făcut, își dorea să le aline durerile chinuitoare ale morții cu ajutorul morfinei. Neputința covârșitoare ce o copleși în prima noapte petrecută în spitalul de campanie înăbușea aproape neputința pe care o simțea la gândul că nu reușise să-și găsească fratele.

A doua zi de dimineață, un soldat, rănit grav în piept, o întrebă dacă era băiat sau fată.

— Sunt fată, îi răspunse ea cu glasul copleșit de tristețe.

— Dovedește-mi!

Dar înainte de a apuca să-i îndeplinească dorința, soldatul își dădu sufletul.

La radioul aflat în apropierea corturilor ofițerilor, Tatiana auzea în rusă pledoarii rostite cu un puternic accent german, prin care nemții o invitau în Germania. Îi aruncau apoi permise de liberă trecere ca să traverseze linia frontului și, pentru că nu voia să le dea ascultare, încercau s-o omoare cu bombe sau cu mitraliere. Liniștea se așternea din nou până seara, când nemții reluau bombardamentele. Și, între atacuri, Tatiana spăla și bandaja rănile muribunzilor.

A doua zi, pe la prânz, străbătu un kilometru ca să găsească un cartof de mâncare. Auzi vuietul avioanelor înainte de a le zări, spunându-și – în timp ce se ghemuia printre arbuștii pitici – că nu era încă seară. Rămase cincisprezece minute în ascunzătoarea sa. Când avioanele se îndepărtară, Tatiana se întoarse într-un suflet la spitalul de campanie doar ca să-l găsească arzând ca o torță, în timp ce trupuri umane, cuprinse de flăcări, se zvârcoleau de durere, încercând cu disperare să iasă afară.

Sute de voluntari ce scăpaseră cu viață din atacurile germane alergau spre râu și încercau să stingă focul, cărând apă în căști, găleți, căni sau alte obiecte găsite la îndemână. Trei ore se luptară cu flăcările, până seara târziu, când bombardamentele nu mai sfâșiau tăcerea apăsătoare a nopții. Focul mistuise însă cortul. Răniții zăceau pe pământ, pe pături sau pe iarbă, dându-și ultima suflare în aerul cald al verii. Tatiana nu-i mai putea ajuta. Purtând o cască verde, cu o stea roșie, în care adusese apă din râu, tot ce putea să facă era să stea la căpătâiul unei femei care își pierduse copilul sub salvele de artilerie și care era și ea grav rănită în zona abdomenului. Zăcea în fața Tatianei și plângea moartea fetiței ei. Aranjându-și casca pe cap, Tatiana luă mâna femeii în căușul palmelor sale și i-o ținu până când femeia încetă să mai plângă.

Se ridică apoi în picioare și, apropiindu-se de linia pădurii, se întinse pe pământ. „E rândul meu”, își spuse în gând. „O simt aproape. Eu urmez.”

Cum avea să ajungă în Novgorod, aflat la o sută de kilometri depărtare, spre est?

Se spălă și adormi pe câmp, având casca pe cap. A doua zi de dimineață, când cercetă împrejurimile cu privirea, văzu, pe celălalt mal al râului, turelele și tunurile tancurilor germane. Un caporal, care dormise în apropiere, adună câțiva voluntari, printre care se afla și Tatiana, și le ordonă să se întoarcă de-ndată în Luga.

Ea îl trase pe caporal deoparte și îl întrebă dacă exista vreo cale să ajungă în Novgorod. Caporalul o împinse mânios cu pușca, strigând din rărunchi:

— Ți-ai pierdut mințile? Novgorodul este în mâinile nemților!

Expresia de pe chipul Tatianei îi înmuie inima.

— Tovarășă… Cum te cheamă? o întrebă el pe un ton ceva mai blând.

— Tatiana Metanova.

— Tovarășă Metanova, ești prea tânără ca să te afli aici. Câți ani ai? Cincisprezece?

— Șaptesprezece.

— Te rog să te întorci imediat în Luga! Cred că mai sunt trenuri militare care pleacă din Luga spre Leningrad. Ești din Leningrad?

— Da, îi răspunse ea, stăpânindu-și cu greu lacrimile, căci nu voia să plângă în fața unui străin. Întregul Novgorod este în mâinile nemților? întrebă apoi cu glas stins. Ce s-a întâmplat cu voluntarii de acolo?

— Încetează dracului cu prostiile și nu mai pomeni de Novgorod! țipă caporalul. N-ai auzit ce ți-am spus? Nu mai există nici picior de sovietic în Novgorod. Și în curând nu vor mai fi nici în Luga. Nici tu nu vei mai fi dacă mai zăbovești mult. Așa că fă-ți un bine și pleacă imediat de aici! Arată-mi pașaportul!

Tatiana se supuse și i-l arătă.

— Ai primit învoire de la Kirov, continuă el, dându-i pașaportul înapoi. Întoarce-te la Kirov! Du-te acasă!

Cum să plece acasă fără Pașa? Dar Tatiana nu-i putea spune

asta caporalului.

Erau nouă voluntari în grupul Tatianei. Ea era cea mai mică de înălțime și cea mai tânără. Drumul până în Luga se dovedea anevoios, străbătând doisprezece kilometri printre ogoare și păduri. Tatiana le spuse însoțitorilor ei că aveau să ajungă în Luga exact când aveau să înceapă bombardamentele de seară. Obosiți, tovarășii ei de drum o ignorară cu toții. Se simțea ca acasă, în sânul familiei sale.

Voluntarii ajunseră în gara din Luga la ora șase și jumătate seara și așteptară trenul.

Trenul nu mai veni, dar la ora șapte Tatiana auzi vuietul avioanelor germane. Oamenii se adăpostiră iute în interiorul gării mici, convinși fiind, la început, că avea să le ofere siguranță, fiind clădită din cărămidă. Părea o construcție solidă, care putea să reziste sub o rafală scurtă de bombe și salve de artilerie.

Dar în timpul raidului aerian, o femeie se sperie atât de tare, încât fugi țipând afară, unde căzu secerată de gloanțe. Cei opt oameni rămași în viață priveau îngroziți atacul, ce nu părea să se mai sfârșească. Înțeleseră, în curând, că obiectivul nemților era doborârea gării ce-i adăpostea. Voiau să distrugă calea ferată. Avioanele nu aveau să înceteze atacul până când nu vedeau gara prăbușită. Tatiana stătea pe podea, cu genunchii la piept, trăgându-și casca peste ochii închiși. Spera ca astfel să nu mai audă sunetul asurzitor al morții.

Gara se năruia ca un castel de nisip. Tatiana se târa de colo colo, încercând să evite focul și grinzile care se prăvăleau peste ei, dar nu avea unde să se ducă. Prin vălătucii groși de fum simțea în jurul ei trupurile celorlalți voluntari. Le pipăia cu mâinile, sleită de puteri și gata să leșine. Salva de artilerie se abătea acum asupra lor chiar prin ușa deschisă, spulberând grinda cu zăbrele din tavan, care se prăbuși. Vuietul încetă brusc și o tăcere covârșitoare se așternu dintr-odată. Teama dispăru și ea. Lăsând în urmă doar regrete. Și lacrimi pentru Alexander.

6

Alexander începea să-și piardă speranța. Scrutând cu privirea râul, granița naturală a frontului, vedea cum nemții își comasau trupele, tancurile și batalioanele de soldați bine înarmați, agresivi și extrem de bine instruiți, cărora nimic nu avea să le stea în cale, cu atât mai puțin sutele de voluntari cu lopeți în mâini.

Privind de jur-împrejur, atât cât putea cuprinde cu ochii, nu vedea decât două tancuri sovietice. Pe celălalt mal al râului erau cel puțin treizeci de Panzere. Plutonul de douăzeci de oameni al lui Alexander număra acum doar doisprezece. Trei dintre oamenii săi își pierduseră viața în urma exploziei unei mine pe care o îngropau în ogoarele, acum minate, ce se întindeau pe kilometri întregi, între el și Leningrad. Nu aveau pregătire militară în plantarea minelor de teren, ci doar în mânuirea armelor de foc. Puștile le fuseseră însă confiscate de armată, cu excepția celor deținute de Alexander și de cei doi sergenți ai săi.

Întorcându-și privirea de la forțele impresionante ale dușmanului, nu mai știa încotro să se uite.

Spre seară târziu, noul colonel îl chemă pe Alexander la postul lui de comandă. Nu-l agrea ca pe Piadișev.

— Locotenente, câți oameni mai ai în subordine?

— Doar doisprezece, domnule.

— Suficient.

— Suficient pentru ce?

— Nemții au bombardat gara din Luga, îi explică colonelul. Iar trenurile din Leningrad care transportă oameni și muniție nu mai pot ajunge pe front. Trebuie să eliberați calea ferată de sub dărâmături pentru ca inginerii s-o poată repera, iar trenurile să înceapă din nou să circule până mâine-dimineață.

— Dar se întunecă, tovarășe.

— Știu prea bine, locotenente. Mi-ar plăcea să-ți ofer mai multă lumină, dar n-am de unde s-o iau. Nopțile albe s-au încheiat, iar misiunea asta nu suportă amânare.

Când Alexander se pregătea să plece, colonelul adăugă, ca o paranteză:

— Apropo, am auzit că, în momentul bombardamentelor, în gară se adăposteau câțiva voluntari. Va trebui să-i scoți de sub ruine.

Ajunși la gara din Luga, Alexander și oamenii săi evaluară pagubele la lumina lămpilor cu kerosen. Clădirea din cărămidă zăcea năruită, iar calea ferată era distrusă pe o distanță de cincizeci de metri.

— E cineva aici? strigă Alexander. Dați-ne un semn dacă puteți!

Dar nu îi răspunse nimeni.

Apropiindu-se și mai mult de maldărul de dărâmături, strigă din nou:

— E cineva aici?

I se păru atunci că aude un geamăt.

— Sunt morți cu toții, domnule locotenent, spuse Kașnikov. Priviți ce dezastru e peste tot!

— Da, dar ascultă puțin! E cineva aici? întrebă iar, mutând singur bucăți mari de piatră. Dă-mi o mână de ajutor!

— Cred că, mai întâi, ar trebui să curățăm calea ferată, îi sugeră Kașnikov. Pentru ca inginerii să repare firele electrice.

— Calea ferată e mai importantă decât oamenii, sergent? îl întrebă Alexander, aruncându-i o privire ucigătoare.

— Astea sunt ordinele colonelului, domnule locotenent, îngăimă Kașnikov.

— Nu, sergent! Acum *eu* comand aici. Mișcați-vă odată! le ordonă Alexander, aruncând bolovani și bucăți de uși și geamuri.

Lumina difuză a amurgului nu le era de prea mult folos. Praful și molozul i se lipeau de mâini, iar la un moment dat se tăie într-o sticlă spartă, fără să-și dea nicio clipă seama că se rănise. Realiză ce se întâmplase numai în clipa în care văzu că sângele i se prelingea de pe o mână pe cealaltă.

Nu doar țârâitul greierilor tulburau tăcerea nopții, Alexander era convins de asta.

— Ai auzit sunetul acela? întrebă el, surprinzând un geamăt stins.

— Nu, tovarășe, îi răspunse Kașnikov, privindu-l cu îngrijorare.

— Kașnikov, nu mai știi să-ți folosești mâinile? Mai repede, te rog!

Sergentul se supuse fără crâcnire, îndepărtând de zor dărâmăturile.

În cele din urmă, sub maldărul de cărămizi și grinzi arse, găsiră un trup. Apoi încă două. Și încă trei. În final, o piramidă de trupuri umane le apăru de sub ruine. Erau prea *frumos* aranjate, își spuse Alexander. Era puțin probabil să se fi așezat *singure* în această poziție. Cineva le aranjase intenționat în acest fel. Nu era o pură întâmplare. Își ciuli urechile și ascultă cu atenție. Geamătul se auzi din nou. Dădu la o parte trupul inert al unui bărbat, apoi pe cel al unei femei, scrutându-le cu îngrijorare chipurile la lumina lămpii cu kerosen. Un alt geamăt sfâșie tăcerea nopții.

Sub piramida de trupuri umane, Alexander o găsi pe Tatiana.

Zăcea cu spatele la el și avea pe cap o cască de soldat. Nu-i recunoștea nici hainele pe care le purta, nici casca militară, dar nu se îndoia nicio clipă de identitatea ei, cunoscându-i trupul mic și firav pe care îl privise cu ardoare atâta amar de vreme.

— Tania… îngăimă el cu glas șovăitor.

Alexander îndepărtă celelalte trupuri umane, aruncă ultimele grinzi și îi dădu la o parte părul de pe față. În lumina gălbuie a lămpilor, părea mai mult moartă decât vie, dar ea era cea care gemuse în tot acel timp și continua s-o facă la fiecare câteva secunde.

Avea hainele, părul, pantofii și fața năclăite de praf și sânge.

— Tania, trezește-te! murmură el, așezându-se în genunchi lângă ea și frecându-i obrajii.

Avea chipul cald – un semn bun, își spuse în gând.

— *Aceasta* e Tania? îl întrebă Kașnikov.

Alexander nu-i răspunse. Se gândea cum s-o ia în brațe fără să-i facă vreun rău. Îmbibată cum era de sânge din cap până în picioare, nu-și dădea seama ce răni avea sau cât de grave erau.

— Cred că își dă ultima suflare, spuse Kașnikov.

— Te-ai trezit și doctor acum? îl repezi Alexander. Nu e pe

moarte. Nu mai bate câmpii aiurea! Acum rămâi aici cu ceilalți și degajați zona! Au nevoie de ajutorul tău. Îi las sub paza și comanda ta, sergent. După ce terminați, vă întoarceți de-ndată la Leningrad. Ai înțeles? Poți să-i aduci teferi înapoi? Ne-am terminat treaba în Luga, le-am dat nemților armele și viața a opt dintre oamenii noștri. În plus, am găsit-o și pe Tatiana. Grăbiți-vă și veniți acasă! adăugă apoi, întorcând-o ușor cu fața spre el și luând-o în brațe. Era moale ca o cârpă și gemea în continuare.

— Ce facem cu răniții, domnule locotenent?

— Mai auzi vreun zgomot? N-ai auzit nici gemetele ei. Te simți dintr-odată sfâșiat de îngrijorare? Sunt morți cu toții. N-ai decât să te convingi singur, dacă vrei. Eu o duc la un doctor.

— Vreți să vin cu dumneavoastră? îl întrebă Kașnikov. Va trebui transportată cu targa.

— Nu, îi răspunse Alexander. O voi purta pe brațe.

Era unsprezece seara când Alexander se întoarse în tabără, după ce străbătuse trei kilometri cu Tatiana în brațe. Apoi porni imediat în căutarea doctorului.

Dar nici urmă de doctor. Îl găsi doar pe Mark, asistentul medicului, care dormea într-un cort.

— Doctorul a pierit în bombardamente, îi spuse infirmierul. Secerat în două.

— Mai avem vreun medic?

— Nu, îi răspunse Mark. Trebuie să mă descurc singur.

— O să te descurci.

— Nu mai e nimic de făcut, îi spuse el, aruncându-i o privire Tatianei și văzându-i hainele năclăite. A pierdut prea mult sânge. Las-o afară! îi spuse apoi, întinzându-se din nou pe patul lui de campanie.

— Nu cred că e sângele ei, îi răspunse Alexander.

Infirmierul voia să se culce din nou. Alexander nici nu voia să audă.

— E greu de spus la lumina asta, îi explică Mark. Dacă apucă ziua de mâine, mă uit dimineață la ea.

Alexander nu se clintea, continuând s-o țină pe Tatiana în brațe.

— Caporale, te uiți acum la ea! îi spuse el cu glas tăios.

— Locotenente, e foarte târziu, îi răspunse Mark, ridicându-se în capul oaselor, cu un oftat adânc.

— Târziu pentru ce? Ai un cearșaf sau un pat liber pentru ea?

— Un pat? Dar unde crezi că te afli? Într-o stațiune balneară? Îți aduc imediat un cearșaf.

Mark întinse apoi cearșaful alb pe pământ. Alexander se așeză mai întâi în genunchi și apoi o lăsă jos pe Tatiana. Mark îi examină capul, scalpul, fața și dinții. Îi privi gâtul și îi ridică brațele. Când îi ridică piciorul, Tatiana gemu mai tare decât înainte.

— Aha! spuse Mark Ai cumva un cuțit la tine?

Alexander îi oferi cuțitul.

Tatiana purta pantaloni lungi. Mark îi tăie pânza pantalonilor folosind cuțitul. Descoperi că avea glezna și tibia piciorului drept umflate și învinețite.

— Are fractură de tibie, spuse Mark. Atâta sânge și doar o fractură. Deși osul e rupt în câteva locuri. Hai să vedem mai departe.

Desfăcându-i nasturii cămășii, îi tăie maioul, cândva alb, și îi examină pieptul, coastele și abdomenul.

Trupul ei fragil era scăldat în sânge.

Alexander voia să se uite în altă parte.

— Nu-mi dau seama dacă tot sângele ăsta e al ei sau nu, spuse Mark oftând. Nu pare să aibă alte răni pe picioare din care să se prelingă sânge proaspăt, continuă el, palpându-i abdomenul. Ai avut dreptate. Nu are pielea rece și nici umedă.

Alexander nu spuse nimic. Stătea deoparte și răsufla ușurat, de parcă cineva i-ar fi luat o piatră de pe inimă.

— Uite! Are trei coaste rupte în partea dreaptă. Unde ai găsit-o?

— În gară. Sub un maldăr de dărâmături și cadavre.

— Atunci asta explică totul. Are noroc că mai e în viață. Aș spune că cineva acolo sus o iubește cu adevărat, adăugă Mark, ridicându-se în picioare. Nu pot să-i ofer niciun pat în spitalul nostru de campanie. Las-o aici pe pământ! Mâine-dimineață se va ocupa cineva și de ea.

— N-o las aici până mâine-dimineață.

— Dar de ce-ți faci atâtea griji? Nu e atât de grav rănită cum sunt alții. Ar trebui să-i vezi, îi spuse Mark clătinând din cap.

— Sunt ofițer în Armata Roșie, caporale, îi răspunse Alexander. Am văzut oameni răniți. Ești sigur că nu ai un pat liber și pentru ea?

— N-are schije în ochi și nici alte răni care să-i pună viața în pericol, îi spuse Mark ridicând din umeri. N-am de gând să dau afară vreun rănit cu stomacul sfârtecat ca să eliberez un pat pentru ea.

— Firește că nu, îi răspunse Alexander.

— Nu știu ce vom putea să-i facem mâine, continuă Mark. Are nevoie de îngrijiri speciale. Oasele fracturate trebuie puse la loc, iar piciorul trebuie pus în ghips. Nu avem cum să facem asta aici.

Alexander clătină din cap. Calea ferată era distrusă de bombardamente, iar armata îi luase camionul.

— Nu-ți face griji pentru mâine! Ai cumva niște prosoape și niște bandaje pentru seara asta? îl întrebă Alexander, acoperind-o pe Tatiana cu cearșaful pe care zăcea și luând-o apoi în brațe. Și încă un cearșaf.

Mark începu să scotocească, fără tragere de inimă, prin trusa medicală.

— Niște morfină cumva?

— Nici vorbă, locotenente! îi răspunse Mark râzând. Nu pot să-i dau morfină unei fete cu câteva oase rupte. Va trebui să suporte durerea, continuă apoi, punând deasupra Tatianei trei prosoape și câteva bandaje.

Alexander o duse apoi în cortul său.

După ce o așeză pe cearșaf, îi încheie cămașa și se duse cu o găleată să ia apă din pârâul aflat în pădure. Când se întoarse, tăie un prosop în mai multe fâșii și începu să-i spele fața și părul cu o bucată de prosop înmuiată în apa rece. Îi șterse fruntea, obrajii, ochii și gura.

— Tatia, îi șopti el, cum ai putut să faci o nebunie ca asta?

O văzu apoi deschizând ochii. Se priviră câteva clipe în tăcere.

— Tatia! șopti el din nou.

Ea întinse mâna și îi mângâie ușor chipul.

— Alexander? îngăimă cu glas stins. Visez oare?

— Nu.

— Probabil că…

Se opri, fără să-și termine gândul.

— Te visam, continuă apoi. Îți vedeam chipul. Ce s-a întâmplat?

— Ești în cortul meu. Ce căutai în gara din Luga? Nemții au ras-o din temelii.

— Cred că voiam să mă întorc la Leningrad, îi răspunse ea, după câteva clipe de tăcere. Dar *tu* ce cauți aici?

Ar fi putut s-o mintă; cândva, poate că ar fi și făcut-o, simțindu-se mânios și trădat de ușurința cu care îl îndepărtase. Dar adevărul era atât de evident!

— Am venit să te caut.

Tatiana închise din nou ochii.

— Ce-am pățit? De ce îmi este atât de frig?

— N-ai pățit nimic, îi răspunse el în grabă. Mark, asistentul doctorului, a trebuit să-ți taie pantalonii și…

Ea își pipăi atunci hainele sfâșiate. Alexander își întoarse privirea în altă parte. Când se întâlneau la Kirov, reușea să-și stăvilească sentimentele în prezența ei, să păstreze distanța și să pretindă că erau doar buni prieteni. Acum însă nu mai putea să pretindă că Tatiana nu însemna nimic pentru el, că simplul fapt că o găsise în viață, plină de sânge, nu însemna nimic pentru el.

Tania își duse mâna la față și privi sângele de pe degete.

— E sângele meu?

— Nu cred.

— Și atunci ce-am pățit? De ce nu pot să mă mișc?

— Ai câteva coaste rupte…

Ea gemu de durere.

— Și piciorul.

— Dar am pățit ceva și la spate, murmură ea.

— Ce simți? o întrebă el cu îngrijorare în glas.

— Nu știu. Mă arde.

— Probabil din cauza coastelor rupte. Anul trecut, în timpul

Războiului de Iarnă, mi-am rupt și eu o coastă. Ai senzația că tot spatele îți arde în flăcări.

— Parcă stau pe jăratic.

Lăsând bucata de prosop în găleata cu apă, Alexander îi cercetă chipul cu privirea.

— Tania, înțelegi ce-ți spun?

— Mda.

— Poți să stai în capul oaselor?

— Nu pot, îi răspunse ea, încercând să se ridice.

Își ținea strâns cu mâinile tunica și maioul sfâșiate.

Alexander o ajută, cu inima frântă, să se ridice în capul oaselor.

— Lasă-mă să-ți scot hainele! Nu-ți mai sunt de niciun folos; sunt îmbibate în sânge. Nu mai ai cum să le porți.

Ea clătină din cap.

— Trebuie să ți le scot, insistă el. O să văd astfel și ce ai la spate și o să te spăl. Dacă ai cumva răni deschise și le vom lăsa așa, se vor infecta. Trebuie să ți le curăț, să-ți spăl părul de sânge și să-ți bandajez piciorul și coastele rupte. Te vei simți mult mai bine după aceea.

Tatiana clătină din nou din cap, stând rezemată de el.

— Nu mai fi atât de speriată, Tania! îi spuse Alexander, luând-o în brațe.

Apoi, după câteva clipe, văzând că nu se mai împotrivește, îi scoase cu grijă tunica și maioul. Micuță, rănită și vlăguită, Tatiana își lipea trupul gol de corpul lui vânjos; el îi pipăi ușor spatele plin de sânge, simțindu-i căldura pielii. „Are atâta nevoie de mine!" își spuse Alexander, continuând s-o mângâie și să caute cu degetele eventuale tăieturi sau răni deschise. „Iar eu simt o nevoie disperată să am grijă de ea."

— Unde te doare?

— Exact unde mă atingi, îi șopti Tatiana. Acolo unde îți ții degetele.

Se aplecă peste umărul ei ca să-i examineze spatele mai bine. Era murdară de sânge uscat.

— Cred că te-ai tăiat pe undeva. Te spăl imediat și vedem despre ce e vorba. Dar nu cred că e nimic grav, îi spuse el,

rezemându-i capul de pieptul lui și atingându-i cu buzele părul umed.

O așează apoi pe cearșaful alb. Ea închise ochii și își acoperi sânii cu mâinile.

— Tatiașa, trebuie să te spăl, îi spuse el cu blândețe.

— Lasă-mă să mă spăl singură! îi răspunse ea în șoaptă, continuând să-și țină ochii închiși.

— De acord, dar nici în capul oaselor nu poți să stai singură.

— Dă-mi un prosop umed și mă descurc eu cumva! insistă Tania, după câteva clipe de tăcere.

— Tatia, lasă-mă să am grijă de tine! o rugă el, trăgând adânc aer în piept. Nu-ți fie teamă! Nu-ți voi face niciun rău.

— Știu, murmură ea, fără să-și deschidă ochii.

— Uite cum facem! continuă Alexander. Rămâi așa, iar eu te voi spăla de jur-împrejur…

Îi spălă astfel părul, brațele, abdomenul și partea superioară a pieptului, la lumina lămpii cu kerosen din colțul cortului. Tatiana gemu mai tare în clipa în care îi atinse zona învinețită a cutiei toracice.

În timp ce o spăla, Alexander îi vorbea pe un ton domol și mângâietor.

— Într-o zi, nu acum, dar într-o bună zi, poate îmi vei explica și mie ce căutai în gară în timpul bombardamentelor. De acord? Gândește-te bine ce-o să-mi spui! Căci soarta ți-a surâs într-un moment de mare cumpănă. Mișcă-ți puțin brațele! După ce te șterg, îți voi bandaja coastele. Se vor vindeca singure peste câteva săptămâni. O să fii ca nouă.

Cu ochii închiși, Tatiana își întoarse capul într-o parte, acoperindu-și în continuare sânii cu mâinile. Alexander îi scoase pantalonii sfâșiați, lăsând-o doar în lenjerie intimă, și îi spălă picioarele. Ea tresări de durere și leșină în clipa în care îi atinse tibia fracturată. El așteptă apoi să-și revină în simțiri.

— Te doare rău?

— De parcă mi l-ai tăia cu un cuțit, murmură ea. Poți să-mi dai ceva care să-mi mai aline durerile?

— Doar votcă.

— Nu mă omor după votcă.

În timp ce îi ștergea abdomenul cu un prosop, Tatiana, ținându-și în continuare ochii închiși și mâinile pe sâni, îl rugă cu glas frânt:

— Te implor… Nu te uita la mine!

— Hai, fii cuminte! îi răspunse el cu glasul la fel de frânt.

Aplecându-se deasupra ei, îi sărută ușor pielea moale a sânului pe care nu reușea să-l acopere cu mâna.

— Fii cuminte! repetă, poposind pentru încă o clipă cu buzele pe sânul ei. Trebuie să te întorc pe burtă ca să te spăl și pe spate, îi spuse apoi, ridicându-se în capul oaselor.

— Nu pot să mă întorc singură, îngăimă ea.

— Te întorc *eu*, îi spuse el, spălând-o cu aceeași grijă, tandrețe și migală cum o făcuse și până atunci. N-ai nimic grav la spate. Doar câteva tăieturi superficiale. Coastele fracturate sunt cele care îți provoacă senzația de arsură.

— Cu ce-o să mă mai îmbrac? murmură Tatiana cu glasul înăbușit în cearșaf. Nu mai am alte haine.

— Nu te mai gândi la asta! Vom găsi noi ceva mâine.

Întorcând-o apoi spre el, Alexander o ridică în capul oaselor și o șterse cu un prosop. O bandajă pe la spate, evitând astfel să stea prea aproape de sânii ei, pe care și-i acoperea în continuare cu mâinile. Înfășură bandajul de jur-împrejurul coastelor și i le legă cu grijă sub braț. Își dorea cu ardoare s-o sărute pe umăr. Dar nu o făcu.

După ce o întinse pe cearșaf, o înveli cu o pătură, lăsându-i picioarele descoperite. Apoi i-l bandajă strâns pe cel rupt, susținându-i-l cu ajutorul unei atele.

— Cum te simți acum? o întrebă apoi, reușind să schițeze chiar și un zâmbet. Ți-am spus eu că o să fii ca nouă. Acum ține-te de mine și vino aici!

Tatiana reuși cu greu să-și ridice brațele și să-l apuce de gât.

Alexander o mută pe patul lui improvizat din pardesiul militar. Când o lăsă jos, Tatiana refuză să-i dea drumul, agățându-se încă o clipă de gâtul lui. Apoi o înveli cu o pătură de lână.

— De ce îmi este atât de frig? îl întrebă ea, trăgându-și pătura până la gât. N-o să mor, nu-i așa?

— Nu, îi răspunse Alexander, adunând cearșafurile și prosoapele murdare. O să te faci bine. Doar că va trebui să ajungem înapoi în oraș, adăugă el zâmbind.

— Dar nu pot să merg. Cum vom reuși să ne întoarcem?

— Tania, când ești cu mine, nu mai ai de ce să-ți faci griji, îi spuse el, lovind-o ușor peste piciorul sănătos. Mă ocup eu de toate.

— Dar nici nu-mi fac griji, răspunse Tatiana, privindu-l intens în lumina difuză.

— Poate că până mâine vor reuși să repare calea ferată. E doar la trei kilometri depărtare de aici. Păcat că armata mi-a luat camionul! Dar aveau nevoie de el. Trebuie să plecăm dis-de-dimineață, adăugă după o clipă de tăcere, apropiindu-se de ea. Pe unde ai umblat înainte să ajungi sub salvele de foc ale nemților?

— În aval. Chiar pe sub salvele de foc ale nemților, îi răspunse Tatiana, înghițind în sec. Sunt pe celălalt mal al râului.

— Știu. Mâine sau poimâine vor ajunge pe malul ăsta. Va trebui să plecăm în zori. Acum rămâi aici! Să nu cumva să te duci la plimbare! o avertiză el, cu același zâmbet pe buze. Arzătorul meu Primus este afară. Mă duc să iau niște apă proaspătă din pârâu ca să-ți fac niște ceai.

Scoase apoi din raniță o sticlă de votcă și, ridicându-i ușor capul, i-o duse la buze.

— Nu…

— Ia o gură, te rog! O să ai dureri mari. Votca te va ajuta să le înduri mai ușor. Ți-ai mai rupt vreodată ceva?

— Brațul, cu mulți ani în urmă, îi răspunse Tatiana, luând o înghițitură și înfiorându-se din cap până în picioare.

— De ce ți-ai tăiat părul? întrebă Alexander privind-o.

Închise ochii pentru o clipă, ca să nu se mai uite la ea cu atâta pasiune.

— M-am gândit că o să mă încurce, îi răspunse ea. Nu-ți place, nu-i așa? îl întrebă apoi, țintuindu-l cu ochii ei fermecători și nevinovați.

— Ba da, răspunse el cu glasul răgușit, invocându-și întreaga putere a voinței ca să n-o sărute.

O așeză apoi pe haina ce ținea loc de pat și ieși din cort, căci trebuia să-și recapete stăpânirea de sine. Neputința și vulnerabilitatea ei amenințau să spargă zăgazul sentimentelor pe care le nutrea pentru ea și pe care, până acum, reușise să și le stăvilească. Luă apă din pârâu și, după ce făcu ceaiul, intră din nou în cort. Era doar pe jumătate trează și conștientă. Ar fi dat orice să-i poată da puțină morfină.

— Am o bucată de ciocolată. Vrei să mănânci puțin?

Tatiana se întoarse pe o parte, pe piciorul sănătos, și începu să ronțăie din ciocolată, în timp ce Alexander se așeză lângă ea, pe iarbă, cu genunchii strânși la piept.

— Nu vrei și tu puțin?

Alexander clătină din cap.

— De ce-ai făcut nebunia asta, Tania?

— Ca să-l găsesc pe fratele meu, îi răspunse ea, evitându-i privirea.

— De ce nu m-ai căutat la cazarmă ca să mă întrebi dacă am aflat ceva de soarta lui?

— Am venit o dată. M-am gândit că, dacă ai fi aflat ceva, ai fi venit să-mi spui, îi răspunse Tatiana, țintuindu-l cu ochi iscoditori. Ai…

— Îmi pare rău, îi spuse el.

Devenea palidă la față ca ceara. Dar încerca să-și păstreze curajul.

— Tania, îmi pare nespus de rău, continuă Alexander, dar Pașa a fost trimis în Novgorod.

— O, nu! îngăimă ea printre suspine. Încetează, te rog! Nu-mi mai spune nimic! Te implor! îl rugă apoi, tremurând din cap până în picioare. Mi-e atât de frig! Poți să-mi dai niște ceai înainte să adorm? îl întrebă, odihnindu-și mâna pe gheata lui.

Susținându-i capul cu mâna, îi duse ceașca la gură și o ajută să bea.

— Sunt obosită, îi șopti apoi, întinzându-se pe patul improvizat.

Nu-l scăpa nicio clipă din ochi. Exact ca la Kirov.

Nici nu apucă să facă câțiva pași, că îi și auzi glasul.

— Unde te duci?

— Nicăieri. Voi dormi aici, iar mâine vom porni la drum dis-de-dimineață.

— O să-ți fie frig pe iarbă, îi șopti ea. Vino aici!

Alexander clătină din cap.

— Te rog, Șura! insistă Tatiana cu vocea ei melodioasă, întinzându-i mâna. Vino lângă mine.

Nu putea s-o refuze nici dacă ar fi vrut. Stingând lampa, își scoase bocancii și uniforma murdară de sânge și praf și, scotocind prin raniță după un maiou curat, se întinse pe pardesiul militar, lângă Tatiana, învelindu-se amândoi cu pătura de lână.

Era întuneric beznă în cort. Alexander stătea întins pe spate, iar ea pe partea stângă, cuibărită lângă el, cu capul pe brațul lui. Asculta țârâitul greierilor. Și răsuflarea ei liniștită. Îi *simțea* adierea caldă a respirației, ce-i dezmierda umărul și pieptul. Îi *simțea* trupul gol lipit de al lui. Apropierea ei îl lăsa fără suflare.

— Tania!

— Da, îi răspunse ea cu glas fremătător.

— Te simți obosită? Prea obosită ca să vorbești?

— Nu, răspunse ea cu glas mai puțin fremătător.

— Povestește-mi tot ce-ai făcut, de la bun început până când ai ajuns în gara din Luga! Pas cu pas!

După ce îi depănă toate întâmplările prin care trecuse, Alexander păstră câteva clipe de tăcere. Apoi o întrebă cu uimire:

— Te-ai adăpostit sub piramida de trupuri umane înainte de prăbușirea gării?

— Da, îi răspunse Tatiana.

— O manevră militară extrem de inteligentă, Tatia, îi spuse el după alte clipe de tăcere.

— Îți mulțumesc.

Tăcură un timp, apoi suspinele ei tulburară liniștea nopții. El o strânse ușor în brațe.

— Îmi pare rău pentru fratele tău.

— Șura, murmură Tatiana atât de încet, încât Alexander abia o auzea. Îți mai aduci aminte când îți povesteam că eu și Pașa obișnuiam să petrecem verile în Novgorod, în apropiere de

lacul Ilmen?

— Da, Tania, îmi amintesc, îi spuse el mângâindu-i părul.

— Mătușa mea, Rita, și unchiul Boris, împreună cu verișoara mea, Marina…

— *Asta* e verișoara Marina?

— Ce vrei să spui?

— Ea e verișoara Marina la care te duceai în vizită când ne-am întâlnit în autobuz? o întrebă el zâmbind în întuneric.

Tatiana îl înghionti ușor în stomac.

— Da. Aveau o *dacha* acolo și o barcă cu vâsle, iar noi doi ne plimbam pe lac, vâslind pe rând. Eu vâsleam până la jumătatea lacului, iar el cealaltă jumătate, până la mal. Într-o bună zi, ne-am certat aiurea, pentru că nu reușeam să cădem de acord asupra locului unde se afla jumătatea lacului. Nu mă lăsa să vâslesc, preferând, în schimb, să țipe fără încetare. „Vrei vâsla asta?" m-a întrebat în cele din urmă. „Na, ia-o!" Și a aruncat-o spre mine, lovindu-mă cu putere și azvârlindu-mă în lac, continuă Tatiana, înfiorându-se și râzând ușor. Am căzut în apă, dar n-am pățit nimic. Voiam să-i dau însă puține emoții, așa că mi-am ținut respirația și m-am ascuns sub barcă. Îl auzeam strigându-mă din ce în ce mai speriat și mai deznădăjduit. În cele din urmă, a sărit în apă ca să mă salveze. Ocolindu-l, m-am urcat în barcă, am luat una din vâsle și am fluierat după el. Când s-a întors spre mine, i-am ars una în cap. Norocoasă cum sunt din fire, și-a reluat Tatiana firul povestirii, ștergându-și ochii de lacrimi, era firesc ca Pașa să-și piardă cunoștința. Își pusese o vestă de salvare…

— Lucru pe care tu nu l-ai făcut…

— Da, așa e, lucru pe care eu nu l-am făcut. L-am văzut plutind cu fața în apă și am crezut că îmi joacă o farsă. Voiam să văd cât de mult putea să-și țină respirația. Eram convinsă că nu mă putea egala. Așa că l-am lăsat să plutească în apă timp de câteva minute bune. În final, am sărit în lac și l-am tras în barcă. Nu știu cum am reușit s-o fac. Apoi am vâslit singură tot drumul spre mal, în timp ce el zăcea pe fundul bărcii și se văita că l-am lovit prea tare. Am încasat-o rău de la părinții mei când i-au văzut vânătaia de pe frunte. Iar apoi, după ce mi-am primit

pedeapsa, se lăuda în stânga și-n dreapta că mi-a jucat o festă și a fost tot timpul conștient. Știi ce aștept acum? îl întrebă ea, începând din nou să plângă. Aștept ca Pașa să iasă în orice clipă din apă și să-mi spună că totul a fost doar o glumă.

— Tatiașa, spuse Alexander cu glasul frânt, de data asta ticăloșii de nemți l-au lovit mult prea tare.

— Știu, murmură ea. Îmi pare însă atât de rău că a fost complet singur, că niciunul dintre noi nu i-a fost alături.

O tăcere apăsătoare se așternu atunci printre ei. Alexander îi asculta suspinele ce încetau ușor-ușor. „Îmi pare rău că nu i-ai fost *tu* alături, Tatiana", își spuse în gând. „S-ar fi simțit mai bine dacă *te*-ar fi avut lângă el."

Alexander îi asculta răsuflarea întretăiată, de parcă ar fi vrut să-l întrebe ceva, dar nu îndrăznea. Continuă să-i mângâie părul ca să-i dea curaj.

— Ce e, Tatia?

— Dormi, Șura?

— Nu.

— Mi-a fost dor de vizitele tale la Kirov. Dacă se cuvine să spun asta.

— Iar mie mi-a fost dor de *tine*, îi răspunse Alexander, atingându-și buzele de părul ei. Și se cuvine s-o spui.

Tatiana își plimba mâna, cu blândețe și tandrețe, pe pieptul lui. El o strânse și mai tare în brațe. Un suspin de durere îi scăpă atunci printre buze. Urmat de multe alte suspine.

Și așa trecură câteva minute.

Și tot mai multe minute.

Și apoi ore.

— Șura, ai adormit?

— Nu.

— Voiam doar să-ți spun… mulțumesc, domnule locotenent.

Alexander scruta întunericul cu privirea, încercând să evoce amintiri din trecut, din copilăria lui petrecută alături de părinții săi în Barrington. Dar nu vedea nimic. Și nici nu simțea nimic, cu excepția Tatianei, care îi dezmierda pieptul cu atingeri blânde, rezemându-și capul de brațul lui. Încetă apoi să-l mai mângâie, odihnindu-și mâna în dreptul inimii lui. Îi simțea

buzele ce-i atingeau ușor cămașa, apoi ea adormi. Și, într-un târziu, adormi și el.

Văzând primele nuanțe albăstrui-cenușii ale zorilor, Alexander i se adresă încet:

— Tania!

— M-am trezit, îi răspunse ea, ținându-și încă mâna pe pieptul lui.

Se ridică de lângă ea și se duse să se spele în pârâul din pădure, unde era încă întuneric. Era periculos să se apropie de malul râului Luga. Căci nemții se aflau la doar șaptezeci și cinci de metri depărtare, pe celălalt mal, cu tunurile și armele de artilerie îndreptate spre soldații sovietici, care dormeau strângându-și puștile la piept. Nu și Alexander – el dormise ținând-o strâns la piept pe Tatiana.

Aducând apă proaspătă din pârâu, o ajută să se spele și îi dădu să mănânce niște pâine cu ceai.

— Cum te simți în dimineața asta? o întrebă el cu un zâmbet pe buze. Gata să zburzi?

— Da, îi răspunse ea cu glas stins. Cred că voi putea să sar într-un picior.

Privindu-i chipul contorsionat, Alexander își dădea prea bine seama că avea dureri cumplite.

Se duse apoi să-l trezească pe infirmier, căruia îi ceru niște haine și medicamente pentru ea. Medicamente nu avea de unde să-i dea, dar Mark găsi rochia unei asistente ce-și pierduse viața în urmă cu câteva zile.

— Caporale, am nevoie doar de un singur gram nenorocit de morfină.

— Nu pot să-ți dau, îi răspunse Mark pe un ton răstit. Te execută pe loc dacă furi morfină. Nu pot să-ți dau doar pentru un picior fracturat. Nu ți-aș da nici dacă ar avea stomacul sfârtecat. Între *un voluntar* ca fata asta și un căpitan din Armata Roșie, cine crezi că ar avea întâietate? Cine crezi că ar beneficia de morfina noastră prețioasă?

Alexander nu îi mai răspunse la întrebare.

Când se întoarse în cort, o ajută pe Tatiana să-și pună rochia, având grijă să n-o rănească și nici să-i privească trupul gol și

bandajat.

— Ești un bărbat bun, Alexander, îi spuse ea, atingându-i obrazul cu palma ei micuță.

— Dar, în primul rând, sunt bărbat, îi răspunse el, aplecându-și capul spre mâna ei.

Apoi, după câteva clipe de tăcere, continuă:

— Probabil că ai dureri îngrozitoare. Mai bea puțină votcă! Le va mai alina.

— Bine, se supuse ea. Cum spui tu.

— Ești gata de plecare? o întrebă apoi, după ce Tatiana luă câteva înghițituri din sticla de votcă.

— Pleacă singur! îi spuse ea. Lasă-mă aici! Voi găsi, până la urmă, vreun loc în spitalul de campanie. Oamenii mor, paturile se eliberează.

— Crezi că am bătut tot drumul până aici ca să te las pe un pat de spital? o întrebă el, demontând cortul și împachetând pătura și pardesiul.

Tatiana se așeză pe jos.

— Lasă-mă să te ajut! Poți să stai într-un picior?

— Da, gemu ea.

Se ridică apoi într-un picior, în fața lui Alexander, abia ajungându-i până la piept. Își dorea cu ardoare s-o sărute în creștetul capului. „Nu te uita așa la mine!" o rugă el în gând. Se ținea de brațul lui, clătinându-se nesigură.

— Dă-mi mie ranița! îi sugeră Tatiana. Ca să-ți fie mai ușor.

Alexander i-o dădu.

— Tania, o să mă așez pe vine în fața ta, iar tu o să mă ții strâns de gât. Ai înțeles?

— Da. Ce faci cu pușca?

— Pe tine te voi ține în spate, iar pușca în mâini. Hai, urcă-te! Căci trebuie să plecăm numaidecât.

Tatiana se agăță de gâtul lui, iar Alexander se ridică în picioare, luându-și apoi și arma.

— Ești gata?

— Da, răspunse ea gemând ușor.

— Te doare?

— Nu atât de tare, îl liniști, strângându-l cu brațele.

Alexander porni spre Luga, purtând-o în cârcă de-a lungul celor trei kilometri până acolo. Ajunși în gară, descoperi că, în ciuda speranțelor lui, calea ferată nu era încă reparată.

— Și acum ce facem? îl întrebă ea îngrijorată când se opriră să se odihnească.

— Acum vom străbate pădurea spre următoarea gară, îi răspunse el, oferindu-i niște apă.

— Câți kilometri sunt până acolo?

— Șase.

— Alexander, nu poți să mă duci în spate alți șase kilometri, îi spuse ea clătinând din cap.

— Ai vreo altă idee? o întrebă el, ghemuindu-se în fața ei. Hai să mergem!

Străbăteau o potecă prin pădure, îndreptându-se spre următoarea gară din nord, când auziră avioanele zburând deasupra copacilor. Dacă ar fi fost singur, Alexander și-ar fi văzut mai departe de drum, dar purtând-o pe Tatiana în cârcă, nu putea să meargă mai departe. Căci, de-ar fi căzut vreo bombă, ea ar fi fost lovită prima.

Părăsi poteca și se adânci în pădure, oprindu-se lângă un copac prăbușit.

— Întinde-te la pământ! îi spuse Alexander, așezându-se alături, cu pușca în mâini. Stai pe burtă! Și protejează-ți capul cu mâinile!

Ea îl privea împietrită.

— Nu-ți fie teamă, Tania!

— Cum ar mai putea acum să-mi fie teamă? îi răspunse ea ușor șovăitoare, întinzându-se pe spate și țintuindu-l cu privirea.

Nu părea dornică să-l asculte. Își așeză, în schimb, mâinile pe pieptul lui.

— Hai, întoarce-te pe burtă! insistă el, susținându-i privirea. Ce e? S-a întâmplat ceva? Vrei să te ajut? Ar fi trebuit să-ți iau casca pe care o purtai pe cap când te-am găsit sub maldărul de dărâmături din gară.

— Alexander…

— Acum, că e dimineață, am devenit din nou Alexander?

— O, Șura!… îngăimă ea, privindu-l cu ardoare.

Și Alexander nu se mai împotrivi dorințelor mistuitoare. Se aplecă spre ea și o sărută.

Avea buzele moi, catifelate și seducătoare, așa cum și le imaginase în tot acest timp. Tatiana începu să tremure în timp ce răspundea săruturilor lui cu atâta tandrețe, pasiune și dorință, încât un geamăt de plăcere îi scăpă lui Alexander printre buze. Era uimit și fascinat de ardoarea cu care îi ținea capul lipit de al ei, refuzând să-i dea drumul.

— O, Doamne!… șopti el printre buzele-i depărtate.

Vuietul asurzitor al bombelor spulberă vraja. Le era aproape recunoscător, căci trebuia să-*l* oprească *ceva.* Vârful pinului din apropiere fu cuprins de flăcări și bucăți de crengi mistuite de foc se prăbușeau de jur-împrejur. O întoarse pe burtă și se întinse lângă ea pe covorul de mușchi, acoperind-o cu brațul și o parte din trup.

— Te simți bine? o întrebă în șoaptă. Te sperie bombele?

— Prea puțin, îi răspunse ea tot în șoaptă.

— Hai să mergem! îi spuse Alexander imediat ce bombardamentele încetară. Trebuie să ajungem la gară. Hai să ne grăbim!

Ridicându-se în picioare, Tatiana nu mai îndrăzni să-și ridice ochii spre el. Alexander se ghemui în fața ei, iar ea i se urcă în spate, li susținea genunchii cu brațele, iar în mâini ținea pușca.

— Sunt grea, îi spuse Tania.

— Nu mai grea decât rănița mea, răspunse el cu răsuflarea întretăiată. Ține-te de mine cât poți de bine! Ajungem în curând.

Uneori, piciorul rupt i se lovea de patul puștii și Alexander o simțea crispându-se de durere, dar nu gemea, nu scotea nici cel mai mic vaiet. La un moment dat, o simți lăsându-și capul pe spatele lui. Spera din tot sufletul să nu-i fie rău.

Sub un cer plumburiu și plin de fum și prin pădurile mistuite de flăcări, Alexander continua s-o poarte pe Tatiana în cârcă, străbătând, cu pași fermi și neobosiți, cei șase kilometri până la cea mai apropiată gară. Bombardamentele din împrejurimi încetaseră, dar zgomotele exploziilor și ale armelor de artilerie răsunau pretutindeni.

La gară, Alexander o lăsă pe jos și se așeză lângă ea. Tatiana se cuibări cât mai aproape de el.

— Ești obosit? îl întrebă ea cu blândețe.

El încuviință din cap.

Și așteptară. Gara era ticsită de oameni – de femei cu copii, însoțite de părinții lor vârstnici, înconjurați de tot avutul lor. Cu chipurile murdare și traumatizate, așteptau cu toții trenul. Alexander scoase ultima bucată de pâine pe care o mai avea și o împărți cu Tatiana.

— Nu vreau. Mănânc-o tu pe toată! îi spuse ea. Ai mai multă nevoie decât mine.

— Ai mâncat ceva ieri? o întrebă el. Nu, firește că nu.

— Am mâncat un cartof crud și niște afine în pădure. Și ciocolata de la tine, îi răspunse ea, rezemându-și capul de umărul lui și închizând ochii.

Alexander o cuprinse cu brațul.

— Totul o să fie bine, îi spuse el sărutând-o pe frunte. O să vezi. Peste puțin timp, o să te simți mult mai bine. Îți promit.

Trenul intră atunci în gară. Era un marfar destinat transportului de vite, fără locuri pe care să stai.

— Vrei să mai așteptăm? o întrebă el. Poate vine vreun tren de pasageri.

— Nu, îi răspunse ea iute. Nu mă simt prea bine. Vreau să ajungem cât mai repede la Leningrad. Hai să ne urcăm! O să stau într-un picior.

Alexander o ajută să urce în tren, apoi sări și el. Vagonul era înțesat de oameni. Rămaseră la margine, de unde puteau vedea, prin ușile deschise, peisajele rustice. Câteva ore bune stătură înghesuiți unul într-altul, Tatiana rezemându-și capul de pieptul lui, iar Alexander susținând-o cu brațele atât cât îi era cu putință. Nu putea s-o țină de mijloc din cauza coastelor rupte și a rănilor de pe spate. La un moment dat, își dădu seama că avea să leșine, căci îi simțea trupul moale și fără vlagă.

— Nu! Trezește-te! Rămâi în picioare! îi spuse el, ajutând-o să-și revină în simțiri.

Și rămase în picioare, agățându-se cu brațele de el.

Ușile vagonului erau lăsate deschise pentru ca oamenii să

poată sări din tren. Treceau pe lângă câmpuri și drumuri de țară înțesate de țărani și refugiați, care luaseră calea pribegiei însoțiți de vaci, porci, capre și căruțe încărcate de toate bunurile lor pământești. Ambulanțele încercau să-și croiască drum printre mulțimile de oameni; nici motocicliștii nu reușeau să se strecoare prin puhoiul uman. Alexander privea chipul grav al Tatianei.

— La ce te gândești, Tatia?

— De ce-și iau oamenii cu ei toată agoniseala de-o viață? Dacă ar fi să plec, *eu* n-aș lua nimic. Doar hainele de pe mine.

— Dar ce-ai face cu toate lucrurile tale? o întrebă el zâmbind. Doar ai și tu lucruri la care ții.

— Da. Dar n-aș lua nimic cu mine.

— Nici măcar *Călărețul de aramă?* Cadoul de la mine? Pe *acela* ar trebui să-l iei.

Ea își ridică privirea spre el, schițând un zâmbet palid.

— Da, poate că l-aș lua. Dar fie plec ca să-mi salvez viața, fie iau tot felul de lucruri inutile, ce-mi împovărează drumul și îi oferă dușmanului șansa să mă prindă din urmă. Nu crezi că ar trebui să ne întrebăm de ce plecăm? Ne părăsim casele? Începem o viață nouă? Sau o continuăm pe cea veche într-un alt loc?

— Întrebările tale sunt cât se poate de corecte.

— Așa e, îi răspunse ea, privind îngândurată câmpurile și ogoarele.

Alexander se aplecă și își frecă obrazul de capul Tatianei, strângând-o ușor în brațe. Un singur lucru mai avea din viața lui de odinioară; altminteri, America mai exista doar în amintiri.

— Cât aș vrea să-l fi găsit pe fratele meu! murmură ea.

— Știu, îi răspunse Alexander, gâtuit de emoție. Și eu aș fi vrut să-l găsesc pentru tine.

După ce oftă adânc, cu sufletul înnegurat de tristețe, Tatiana se cufundă în tăcere.

Trenul sosi în gara Varșovia la primele ore ale serii. Se așezară pe o bancă, stând cu fața spre canalul Obvodni, și așteptară tramvaiul 16, ce avea să-i ducă la spitalul Greceski, aproape de casa Tatianei.

— Vrei să ne urcăm? întrebă Alexander când tramvaiul opri în stație.

— Nu.

Și rămaseră pe bancă.

Mai veni un tramvai.

— Îl luăm pe ăsta?

— Nu, repetă ea.

Veni și al treilea.

— Nu, spuse Tatiana înainte ca Alexander s-o mai întrebe ceva, rezemându-și capul de brațul lui.

Patru tramvaie veniră și plecară, iar ei rămaseră pe bancă, unul lângă altul, într-o liniște adâncă, scrutând canalul cu privirea.

— Într-o clipită, odată cu următorul tramvai, mă voi întoarce la vechea mea viață, rupse Tatiana tăcerea în cele din urmă.

Alexander nu spuse nimic.

— Ce-o să ne facem? murmură ea cu ochii înecați în lacrimi.

El rămase adâncit în gânduri.

— În ziua aceea, la Kirov, când ne-am certat, aveai… vreun plan? îl întrebă ea.

El voia s-o scoată din Leningrad. Nu era în siguranță în oraș.

— Nu chiar.

— Așa mi-am imaginat și eu, spuse ea, continuând să-și țină capul rezemat de brațul lui.

Un alt tramvai opri în stație și plecă din nou fără ei.

— Șura, ce să le spun alor mei despre Pașa?

— Spune-le că îți pare rău, îi răspunse el strângând din buze și mângâindu-i ușor chipul. Spune-le că ai făcut tot ce ți-a stat în putință să-l găsești.

— Dar poate că este în viață, ca și mine, undeva prin lume…

— Dar tu nu ești undeva prin lume, îi răspunse Alexander. Tu ești cu mine.

— Da, dar până ieri nu eram, continuă Tatiana, înghițind în sec. Eram pierdută pe undeva. Poate că și el s-a pierdut pe undeva, insistă ea, privindu-l cu ochi plini de speranță.

— O, Tania! murmură Alexander, clătinând din cap.

— M-ai găsit greu? îl întrebă apoi, ațintindu-și privirea în altă

parte.

— Nu foarte greu, îi răspunse el.

Nu voia însă să-i spună că scotocise fiecare cotlon și metru de pământ din Luga în căutarea ei.

— Dar cum de te-ai gândit să mă cauți în Luga?

— Te-am căutat și în Tolmacevo.

— Dar *cum* ai aflat că am plecat? *Cum* de-ai pornit pe urmele mele?

Speranța și dorința ce i se citeau în priviri îi sfâșiau sufletul lui Alexander.

— Dașa m-a rugat să te caut, îi mărturisi el în cele din urmă.

— Aha! îngăimă ea cu o tristețe mistuitoare. Aha! repetă, mutându-se cât mai departe de el.

— Tatia…

— A venit tramvaiul, spuse apoi, încercând să se ridice în picioare. Hai să mergem!

— Lasă-mă să te ajut! o rugă el, prinzând-o de braț.

— Mă descurc, îi răspunse ea, sărind într-un picior cu un geamăt de durere.

Tramvaiul deschise ușile.

— Încetează! insistă Alexander pe un ton tăios. Ți-am spus că vreau să te ajut.

— Iar eu ți-am spus că mă descurc.

— Termină odată! răbufni el cu și mai multă fermitate în glas. Altfel, îți dau drumul.

— Dă-mi drumul și gata!

Oftând copleșit de exasperare, îi ținu calea, așezându-i-se în față.

— Nu mai sări! Crezi că le faci vreun bine coastelor tale rupte? Ține-te de mine ca să te ajut să urci treptele!

Apoi, după ce se așezară pe scaune și tramvaiul porni, o întrebă de ce era supărată.

— Dar nu sunt supărată.

Câteva clipe mai târziu, o luă în brațe, dar Tatiana rămase încremenită ca o stană de piatră, cu ochii pironiți pe fereastră.

După cincisprezece minute, petrecute într-o tăcere deplină, ajunseră la spitalul Greceski. Alexander o ajută să ajungă

înăuntru, unde asistentele îi oferiră imediat un pat și un halat curat de spital, administrându-i în același timp și niște morfină ca să-i aline durerile.

— Nu te simți mai bine acum? o întrebă el cu un zâmbet pe buze. Doctorul te va consulta imediat. Îți va pune piciorul în ghips și vei adormi. Între timp, le voi da de știre părinților tăi că ești aici și apoi voi pleca din nou în Luga pentru a-mi recupera oamenii. Sunt convins că au rămas blocați acolo, adăugă apoi oftând adânc.

Tatiana se rezemă de perne și îi răspunse cu răceală:

— Îți mulțumesc pentru că m-ai ajutat.

Alexander se așeză pe marginea patului. Tatiana își întoarse privirea în altă parte. Punându-i două degete sub bărbie, îi răsuci capul spre el și văzu că ochii îi erau scăldați în lacrimi.

— Tatia! De ce te-ai supărat? Dacă Dașa n-ar fi venit la mine, n-aș fi aflat niciodată că ai plecat și n-aș fi pornit în căutarea ta. Nu știu de ce, continuă el ridicând din umeri, dar așa e firesc să fie. Ai ajuns acasă acum și totul va fi bine, o încurajă apoi, mângâindu-i obrazul. Ai trecut prin prea multe tragedii și prea multe lucruri s-au frânt…

Suspinând, Tatiana încercă să-și întoarcă din nou capul într-o parte, dar Alexander o împiedică, copleșit de o tandrețe mistuitoare.

— Șșșt! Vino aici! îi spuse el, îmbrățișând-o cu blândețe. Tania, indiferent ce întrebări îți trec acum prin cap, răspunsul este *da* pentru fiecare dintre ele, murmură apoi, sărutându-i părul.

— Nicio întrebare nu-mi trece prin cap, îi răspunse ea cu aceeași răceală în glas, încercând să se desprindă din brațele lui. Toate întrebările și-au primit răspunsul. Ai făcut-o de dragul Dașei. Îți va fi extrem de recunoscătoare.

Clătinând din cap, Alexander izbucni în râs, nevenindu-i să creadă ce auzea. Apoi, lăsând-o să se așeze din nou pe perne, o întrebă:

— Și te-am sărutat tot de dragul Dașei?

Tatiana se făcu roșie ca racul la față.

— Tania, nu cred că e cazul să purtăm discuția asta. Mai ales

acum, după tot ce s-a petrecut între noi.

— Da, ai dreptate. N-ar trebui să mai vorbim deloc, îi răspunse ea, fără să-l privească.

— Ba da. Dar nu despre asta.

— Pleacă, Alexander! Du-te și povestește-i surorii mele cum m-ai salvat pentru ea!

— Nu te-am salvat pentru ea, îi răspunse el, ridicându-se în picioare. Te-am salvat pentru mine. Și nu ești deloc corectă, Tania.

— Știu, îi spuse ea, încuviințând cu tristețe din cap, cu ochii țintuiți în pătură. Dar nu e nimic corect în toată povestea asta.

Alexander îi luă mâna Tatianei, încercând cu greu să-și stăvilească dorința de a o săruta din nou, căci nu mai voia să-și facă rău și s-o mai rănească și pe ea. În cele din urmă, cu inima frântă de durere, își lipi buzele de palma ei tremurândă și plecă.

ÎNCREMENIȚI ÎN SPAȚIU

1

După plecarea lui Alexander, Tatiana ar fi vrut să plângă, însă coastele rupte o dureau cumplit. Când Vera, asistenta medicală, intră în salon, o găsi cu fața ascunsă în mâini.

— Gata, gata! îi spuse ea, încercând s-o liniștească. Totul o să fie bine. Familia ta va veni în curând să te vadă. Nu mai plânge! Îți faci singură rău. De ce nu încerci să te odihnești puțin? O să-ți dau ceva care să te ajute să dormi.

— N-ai putea să-mi mai dat niște morfină?

— Ți-am dat deja două grame. Cât mai vrei? o întrebă Vera chicotind.

— Nu s-ar putea un kilogram?

Apoi Tatiana adormi.

Când deschise ochii, membrii familiei ei stăteau cu toții pe scaune, de jur-împrejurul patului său, privind-o fie cu tandrețe, fie cu groază. Dașa o ținea de mână. Mama își ștergea chipul brăzdat de lacrimi. Babușka îi lovea îngrijorată mâna lui deda. Iar tata o scruta cu o privire încărcată de reproș.

— Tania, ai fost plecată două zile! spuse Dașa, sărutându-i necontenit părul scurt.

— Ce-a fost în capul tău? întrebă mama cu glas tânguitor, mângâindu-i mâinile.

— Am vrut să-l găsesc pe Pașa, îi răspunse Tatiana, strângându-i mâna. Îmi pare nespus de rău că n-am reușit.

— Tania, ce tot spui acolo? o mustră tata, îndreptându-se spre fereastră. Ce naiba vă învață la școală? Doar ai terminat-o anul trecut! Se pare că numai tâmpenii învățați pe băncile școlilor.

— Taneșka, interveni mama, ești fetița noastră, îngerașul nostru mic și drag. Ce ne-am fi făcut dacă te-am fi pierdut și pe tine? continuă ea printre hohote de plâns. Cum am mai fi putut să trăim?

— Nu l-am pierdut pe Pașa! ripostă tata pe un ton tăios, reproșându-i soției sale că vorbește prostii. Foarte mulți voluntari se întorc de pe front. Mai există încă speranță.

— Spune-i asta Ninei Iglenko! îi răspunse Dașa. Nici nu ieși bine pe coridor, că o și auzi plângându-l pe Volodia.

— Nina are patru fii, spuse tata cu înverșunare. Cu toții vor pleca pe front dacă războiul nu se va încheia în curând. Ar fi bine să se obișnuiască cu ideea că s-ar putea să-i piardă pe toți. Noi avem doar unul, continuă el, lăsându-și capul în pământ. Și trebuie să ne păstrăm speranța.

Tatiana ar fi vrut să le întoarcă spatele, dacă s-ar fi simțit în stare s-o facă, deoarece nu avea puterea să le descrie ororile de pe râul Luga. Dacă le-ar fi spus că a înfășurat cadavre, că a văzut trupuri sfârtecate și mistuite de flăcări, dar și copii mici pierind sub salvele de foc ale nemților sau oameni care își dădeau ultima suflare în fața ei, nimeni n-ar fi crezut-o.

— Ești nebună de legat, Tania, spuse Dașa. Ne-ai făcut să trecem prin chinurile iadului și i-ai pus în pericol și viața lui Alexander! Căci a pornit imediat în căutarea ta. Eu l-am rugat s-o facă. A șovăit la început, pentru că a fost obligat să treacă peste comandantul lui.

— Tatiana, ți-a salvat viața! spuse și deda.

— Serios? îngăimă ea cu glas stins.

— O, micuța mea! exclamă mama, masându-i mâna Tatianei. Nu-ți amintești nimic. Georg, nu-și mai amintește nimic. Doamne, prin ce ți-o fi fost dat să treci!

— Dar chiar nu știi ce s-a întâmplat, mamă? interveni Dașa. Gara s-a prăbușit peste ea. Alexander a scos-o de sub un maldăr de dărâmături.

— O, Dașenka! exclamă tata. Omul ăsta e aur curat! Unde l-ai găsit? Păstrează-l ca pe o comoară!

— Asta și intenționez să fac, tată.

Și în clipa aceea „comoara" intră în salon, împreună cu Dimitri. Îl întâmpinară cu toții într-un suflet. Tata și deda îi strânseră mâna cu putere. Mama și babușka îl îmbrățișară cu drag. Dașa îl trase spre ea și îl sărută pe gură.

Și îl sărută.

Și îl tot sărută.

— Ajunge, Daria Georgievna! interveni tata. Mai lasă-l să respire!

Dimitri se îndreptă spre Tatiana și o luă în brațe, privind-o cu o expresie îngrijorată, dar și amuzată.

— Ai un noroc chior că mai ești astăzi în viață, Taneșka, îi spuse el, sărutând-o în creștetul capului.

— Tatiana, cred că trebuie să-i spui ceva locotenentului Belov, interveni tatăl ei pe un ton grav și solemn.

— Locotenentul nostru va primi încă o medalie pentru virtute militară, spuse Dimitri râzând zgomotos. După ce-a lăsat-o pe Tatiana la spital, s-a întors în Luga, aducând înapoi la Leningrad unsprezece dintre cei douăzeci de oameni care l-au însoțit pe front. Și majoritatea nu aveau nicio pregătire militară. Lucrurile s-au rezolvat chiar mai bine decât în Finlanda, nu-i așa, Alex?

— Cum te simți, Tania? o întrebă Alexander, îndreptându-se spre pat.

— Dar stai puțin! Ce s-a întâmplat în Finlanda? întrebă Dașa, lipită de brațul lui Alexander.

— Cum te simți, Tania? repetă el.

— Bine, îi răspunse ea, evitându-i privirea. Mă simt bine, mamă, adăugă apoi cu un zâmbet pe buze. O să vin în curând acasă.

— Ce s-a întâmplat în Finlanda? insistă Dașa, stând în continuare lipită de Alexander.

— Nu vreau să vorbesc despre asta, îi răspunse el.

— O să le povestesc eu, spuse vesel Dimitri. Alexander s-a întors din Finlanda doar cu patru oameni din cei treizeci care l-au însoțit inițial, dar a reușit cumva să transforme înfrângerea într-o victorie. Obținând o promovare și o medalie de merit. Nu-i așa, Alex?

— Ce-ți face piciorul? o întrebă Alexander pe Tania, fără să-i răspundă lui Dimitri.

— Bine, îi răspunse ea. În curând o să fie ca nou.

— Nu prea curând! Abia în septembrie! exclamă mama. Vei sta cu piciorul în ghips până în septembrie, Tania. Ce-o să te faci?

— Ce-aș putea să fac? îi răspunse Tatiana. Voi sta cu piciorul în ghips până în septembrie.

— Alexander *a purtat-o* tot drumul în spate, Georg, în spate! spuse mama clătinând din cap. Cum am putea să-ți mulțumim

vreodată? îl întrebă apoi pe Alexander, cuprinzându-i mâinile într-ale sale.

— Nu e nevoie să-mi mulțumiți, răspunse el cu un zâmbet pe buze. Aveți grijă de Tania, e tot ce trebuie să faceți.

— E bine că Tania noastră cântărește doar trei kilograme, Alex, spuse Dașa chicotind.

— Mulțumește-i și tu, Tania! insistă tatăl ei, luând practic cu asalt patul Tatianei, cuprins de un val de emoții și recunoștință. Mulțumește-i pentru că ți-a salvat viața, pentru numele lui Dumnezeu!

În timp ce Dimitri încă o ținea de mână, Tatiana reuși să-și ridice privirea spre Alexander, schițând un zâmbet vag pe chip.

— Îți mulțumesc, tovarășe locotenent, îngăimă ea în cele din urmă.

Înainte ca Alexander să aibă șansa de a-i răspunde, Dașa îl îmbrățișă din nou.

— Vezi ce-ai făcut pentru familia noastră? Cum aș putea să-ți mulțumesc, la rândul *meu?* îl întrebă ea cu un zâmbet pe buze, atingându-se necontenit de el.

Din fericire, asistenta intră atunci în salon și le spuse tuturor să plece.

Dimitri se aplecă spre ea și-și lipi buzele subțiri ca elasticul de colțul gurii ei.

— Noapte bună, draga mea, îi ură el. Ne vedem mâine.

Tatianei îi venea să urle.

Dașa rămase ultima în salon ca să-i aranjeze păturile și să-i pună o pernă sub picior. Părea mai agitată ca niciodată.

— Tania, îi spuse ea în șoaptă, dacă există vreun Dumnezeu, atunci îi mulțumesc pentru că mi te-a dăruit. După ce Alexander te-a adus acasă, am purtat o discuție îndelungată. I-am mulțumit pentru că te-a găsit și l-am convins să acorde încă o șansă relației noastre. Pentru că războiul bate la ușă, ce-avem de pierdut? „Uite ce ai făcut pentru mine!" i-am spus eu. „N-ai fi făcut-o dacă n-ai simți nimic pentru mine." Iar el mi-a răspuns: „Dașa, n-am spus niciodată că nu simt nimic pentru tine". Îți mulțumesc, draga mea, pentru că ai reușit să rămâi în viață, oferindu-i astfel lui Alexander șansa să te salveze,

continuă Dașa, sărutând-o în creștetul capului.

— Cu plăcere, îi răspunse Tatiana cu glas stins.

Dacă Alexander făcea din nou parte din viața Dașei, atunci avea să facă parte și din viața ei.

De ce-și simțea sufletul atât de pustiit?

— Tania… Crezi că Pașa mai e în viață undeva prin lume?

Tatiana revăzu atunci foile volante ce cădeau din cer ca niște confetti, bombele ce explodau în aer ca o ploaie de metal sau obuzierele amenințătoare, îndreptate spre ea și Alexander. Și îi revăzu chipul lui Pașa.

— Nu cred, îi răspunse ea închizând ochii.

Indiferent ce soartă avusese, Pașa nu avea să se mai întoarcă vreodată.

O oră mai târziu, Tatiana avea ochii în continuare închiși când i se păru că aude ușa scârțâind. Deschizându-i, îl văzu pe Alexander stând pe pat. Cum reușise să se strecoare atât de ușor și de încet, în ciuda staturii sale impunătoare și a pușlii pe care o purta în permanență?

— Ce cauți aici? îl întrebă ea.

— Am venit să văd ce faci.

— Ai lăsat-o pe Dașa?

— Sunt în drum spre catedrala Sfântul Isaac, îi răspunse el încuviințând din cap. Supraveghez raidurile aeriene din arcada rotundă aflată în vârful cupolei. Până la ora unu. Petrenko stă de pază înaintea mea. E un soldat cumsecade. Mă acoperă dacă întârzii puțin.

Catedrala Sfântul Isaac era cea mai înaltă construcție din Leningrad.

— Și ce cauți *aici*? repetă Tatiana.

— Am vrut să mă asigur că te simți bine. Și am vrut să vorbim despre Dașa…

— Mă simt foarte bine. Crede-mă! Și n-ar trebui să mai treci pe aici. Dașa are dreptate. Am tulburat și așa apele cu fapta mea necugetată. Iar tu n-ar trebui să-ți neglijezi misiunea.

— Nu-ți face griji din cauza *mea!* Spune-mi cum te simți tu!

— Grozav! îi răspunse ea, străfulgerându-l cu privirea. Ai devenit un erou, nu-i așa, Alexander? Ai mei cred că Dașa nici

n-ar fi putut să găsească o partidă mai bună, adăugă Tatiana, lăsându-și ochii în pământ.

— Tatia…

— Mi-a spus că sunteți din nou împreună, continuă apoi cu o falsă veselie. Și de ce nu? Pentru că războiul bate la ușă, ce-aveți de pierdut, nu-i așa? Întregul eșec din Luga s-a dovedit a avea și o parte bună până la urmă.

— Tatia…

— Nu-mi mai spune Tatia! răbufni ea.

— Ce-ai vrea să fac? o întrebă el oftând adânc.

— Să mă lași în pace, Alexander.

— Și cum să fac asta, Tatiana?

— Nu știu. Dar ar fi bine să găsești o cale. Vezi cât de atent și de tandru a devenit Dimitri? Povestea asta are și părți bune. Căci i-a scos la lumină cele mai frumoase calități. N-am știut niciodată că poate fi atât de tandru.

— Da, te sărută cu multă tandrețe, ripostă Alexander cu ochii scăpărând.

— *E* foarte tandru.

— Și tu îl lași.

— Serios? Măcar eu nu *mă culc* cu el.

Alexander trase adânc aer în piept. Ca și Tatiana. Nici ei nu-i venea să creadă că avusese curajul s-o spună.

— Poftim? întrebă el pe un ton caustic. *Asta* urmează să faceți?

Tulburată, Tatiana nu putu să-i mai răspundă.

O asistentă intră atunci în salon și lăsă ușa deschisă „ca să pătrundă puțin aer curat".

Când rămaseră din nou singuri, Alexander rupse tăcerea.

— Tania, nu știu ce vrei de la mine. Ți-am spus de la bun început să punem capăt acestui joc. Acum însă este prea târziu, continuă el, după câteva clipe de tăcere. Acum Dimitri…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Acum este de două ori mai greu.

Un singur lucru voia de la el: s-o sărute din nou.

— Asta mă face să te întreb pentru *a treia oară* ce cauți aici, răbufni ea, spumegând de furie.

— Nu mai fi atât de supărată!

— Dar nu sunt supărată.

Alexander ridică mâna s-o atingă. Ea își întoarse capul într-o parte.

— Aha! spuse el ridicându-se în picioare. De *mine* te ferești.

Era deja la ușă când se întoarse brusc pe călcâie.

— Și dacă vrei să știi, adăugă pe un ton caustic, ar fi cu neputință să te culci *tu* cu *el.*

Vera îi spuse Tatianei că avea să rămână în spital până la mijlocul lui august, când coastele aveau să i se vindece suficient cât să-i permită să se deplaseze în cârje. Avea tibia fracturată în trei locuri și purta ghips de la genunchi până la degete.

Tatiana primea de acasă bucate gustoase, pe care le mânca cu poftă. Piroști cu varză, cotlete de pui, chiftele și plăcintă cu afine, pe care n-o mai savura însă cu aceeași plăcere ca odinioară, de vreme ce mâncase numai afine în cele câteva zile petrecute în armata de voluntari.

La început, părinții ei o vizitaseră în fiecare zi. Apoi începură să-și rărească vizitele, venind s-o vadă o dată la câteva zile. Dașa venea pe neașteptate, ca o boare proaspătă și plină de viață, radiind de fericire la brațul locotenentului Alexander Belov. O săruta pe Tatiana în creștetul capului și îi spunea că nu putea să stea prea mult. Dimitri îi însoțea și el adesea și, după ce stătea un timp cu ea, luând-o tandru în brațe, plecau cu toții împreună.

Într-o seară, când jucau cărți toți patru, Dașa îi spuse Tatianei că medicul stomatolog alături de care lucrase până atunci fusese evacuat. Îi ceruse Dașei să-l însoțească în Sverdlovsk, un oraș aflat de cealaltă parte a Munților Ural, dar ea îl refuzase, preferând, în schimb, să lucreze cu mama lor la fabrica de uniforme militare.

— Acum nu mai pot să mă evacueze. Am devenit indispensabilă pentru eforturile de război, spuse ea zâmbindu-i lui Alexander și arătându-i Tatianei un pumn de dinți de aur.

— De unde i-ai luat? o întrebă Tatiana.

Dașa îi răspunse că îi primise ca recompensă de la pacienții care veniseră în ultima lună la doctor ca să-și scoată dinții de

aur din gură.

— Le-ai luat dinții de aur? o întrebă uimită Tatiana.

— Mi-au fost oferiți ca recompensă pentru munca mea, îi răspunse Dașa, fără urmă de regrete. Nu putem fi cu toții la fel de puri ca tine.

Tatiana nu mai insistă. *Cine* se credea oare ca să-i țină predici Dașei?

Abordă atunci tema războiului. Căci războiul era ca vremea – îți oferea întotdeauna un subiect de discuție. Alexander le spuse că frontul din Luga avea să cadă în orice clipă în mâinile nemților, iar Tatiana simți din nou stigmatul înfrângerii. Toate eforturile, toate viețile pierdute și sângele vărsat, totul se dovedea în zadar – totul pentru ca frontul din Luga să se prăbușească sub tancurile germane. Încetă să mai pună întrebări. Izolarea în spital îi crea senzația unei realități fantasmagorice, a unei existențe ireale, ca aceea pe care o trăise în timp ce străbătuse drumurile pustii din Dohotino. Stătea închisă între patru pereți cenușii, unde nu vedea pe nimeni, cu excepția celor care veneau uneori s-o viziteze. Primea doar frânturi de informații, atât cât se încumeta să întrebe. Poate, dacă nu avea să mai ceară vești de pe front, când avea să părăsească spitalul, războiul avea să se încheie cumva.

„Și ce va mai fi apoi?" se întreba Tatiana.

„Nu va mai fi nimic", își răspundea în întunericul nopții. „Îmi voi relua viața de odinioară. Mă voi întoarce la muncă. Poate anul viitor mă voi duce la universitate, așa cum plănuiam. Da, mă voi duce la universitate, voi studia engleza și cineva va apărea în viața mea. Poate că voi cunoaște un student drăguț, care va ajunge inginer. Ne vom căsători și vom locui, împreună cu mama și bunica lui, în apartamentul lor comun. Și apoi vom avea și un copil."

Tatianei îi era greu să-și imagineze o viață ca aceea. De fapt, îi era greu să-și imagineze orice altă viață, cu excepția celei petrecute pe un pat de spital, aflat într-un salon cu vedere spre Greceski Prospekt, unde mânca terci de ovăz la micul dejun, supă la prânz și carne fiartă de pui la cină. Nu-și dorea nimic altceva decât să vorbească între patru ochi cu Alexander. Voia

să-i ceară iertare pentru comportamentul îndoielnic de care dăduse dovadă și să-i spună că nu avea niciun drept să se poarte în acest fel cu el. Voia să-l simtă din nou aproape.

Citea povestirile satirice ale lui Zoșcenko despre realitățile vieții sovietice, dar nu i se mai păreau atât de amuzante.

Tatiana stătea tot timpul în salonul de spital, unde zilele nu păreau să se mai sfârșească, iar zorile o găseau, după o noapte albă, zbătându-se necontenit într-un iureș de gânduri și sentimente. Lacrimile din ochii mamei ei și tăcerea tatălui său îi sfâșiau sufletul. Stigmatul înfrângerii îi înfiera inima. Imposibilitatea de a-l aduce înapoi pe Pașa își spunea tot mai mult cuvântul. Dar absența lui Alexander o durea cel mai tare.

La început, regretele nu-i mai dădeau pace, apoi căzu pradă mâniei, iar mânia se transformă într-o adevărată furtună – o furtună îndreptată împotriva propriei neputințe de a-și stăvili sentimentele. În final, regretele, mânia și durerea lăsară loc resemnării.

Iar în ziua în care resemnarea punea tot mai mult stăpânire pe sufletul ei, Alexander apăru pe neașteptate în salonul ei, în miezul zilei, imediat după prânz, și îi aduse o înghețată.

— Îți mulțumesc, îi spuse ea încet.

— N-ai pentru ce, răspunse el la fel de încet, așezându-se pe scaunul de lângă pat și privind-o în timp ce mânca. Sunt în misiune de patrulare prin oraș, îi explică apoi. Mă plimb pe străzi, verific dacă ferestrele simt bine izolate și investighez incidentele care mi se par ciudate.

— Singur?

— Nu, îi răspunse el, dându-și ochii peste cap. Împreună cu un grup de șapte bărbați în vârstă de patruzeci de ani, care n-au ținut în viața lor o pușcă în mână.

— Învață-i tu ce trebuie să facă, Alexander! Cred că ești un profesor foarte bun.

— Am petrecut toată dimineața ridicând baricade antitanc pe Moskva Prospekt, îi răspunse el, privind-o intens. Niciun tramvai nu mai circulă pe acolo. Dar uzina Kirov încă funcționează, adăugă apoi, după câteva clipe de tăcere. Și fabrică tancuri în continuare. Intenționează să transfere

producția în est. Și alte ramuri din industrie încep să plece, încetul cu încetul, cu ultimele trenuri și camioane.

Se opri din nou, apoi o întrebă:

— Tania! Mă asculți?

— Poftim? îngăimă ea, desprinzându-se cu greu din gândurile-i asurzitoare.

— Cum e înghețata?

— Delicioasă. O adevărată desfătare.

— Cred că așa ar trebui să privim multe lucruri în viață, îi răspunse el ridicându-se în picioare. Acum trebuie să plec.

— Nu! exclamă Tatiana iute, adăugând apoi puțin mai încet: Mai stai puțin!

Alexander se așeză din nou pe scaun.

— Vreau să-ți spun că îmi pare rău pentru ce am făcut zilele trecute… începu ea. Am…

— Las-o baltă! îi răspunse el clătinând din cap.

Tatiana se simțea cumplit de abătută, iar cuvintele îi erau înnegurate de tristețe.

— De ce n-ai mai trecut să mă vezi?

— Cum adică? Am venit în fiecare zi.

O tăcere apăsătoare se lăsă atunci între ei.

Se priviră.

— Am vrut să vin singur, mărturisi Alexander în cele din urmă. Dar m-am gândit că nu mai are niciun rost. N-aș fi făcut altceva decât să înfig și mai mult cuțitul în rană.

O imagine îi apăru atunci în fața ochilor – imaginea lui *stând aplecat deasupra ei și ștergându-i sângele de pe trupul gol.* Respira tot mai greu și mai sacadat. Revăzu apoi o altă imagine… *dormea în brațele lui, cu buzele lipite de pieptul său, dezmierdându-l ușor cu mâinile. Se simțea mai aproape de el decât de nimeni altcineva. Îi simțea căldura trupului în timp ce îl ținea strâns în brațe pe când trenul îi purta spre casă.* Și – mai rău – *simțea plăcerea viscerală a buzelor contopite într-un sărut pătimaș.*

— Ai dreptate, o știu prea bine, îi răspunse ea în șoaptă, desprinzându-și privirea de la el.

Alexander se ridică în picioare și, de această dată, Tatiana nu-l mai opri.

— Pe curând, îi spuse el, aplecându-se și lipindu-și buzele de capul ei.

„M-a sărutat pe *creștetul capului" '*, își spuse ea în gând. „E și asta ceva!"

— Mai treci pe aici? îl întrebă, văzându-l în pragul ușii. Dacă poți. Doar pentru câteva minute.

— Tania… spuse el șovăitor, ținându-și bereta în mâini.

— Da, știu. Ai dreptate. Nu mai veni!

— Tania, cu atâtea asistente pe aici… Se va găsi vreuna care le va pomeni alor tăi de vizitele mele mult prea frecvente. Iar povestea nu se va sfârși deloc bine.

„Dar se va sfârși cumva."

— Ai dreptate, repetă ea. Nu mai veni!

După plecarea lui, Tatiana căzu pradă gândurilor negre și dorinței de a se autopedepsi. „Sunt o soră rea", își spunea ea. „Am crezut mereu că sunt o soră bună, dar îmi dau seama că loialitatea nu mi-a fost niciodată pusă la încercare. Și acum, când sunt pusă, *pentru prima oară*, în fața unei încercări, uite cum mă comport!"

2

Într-o noapte, o săptămână mai târziu, Tatiana se trezi din somn, având senzația că cineva o mângâie pe față. Voia să deschidă ochii, dar i se părea că trăiește un vis mult prea frumos, din care nu voia să se trezească. Obosită și drogată de medicamente, își simțea pleoapele atât de grele, încât îi era cu neputință să și le deschidă. Un bărbat cu mâinile mari, ce mirosea a votcă, îi mângâia chipul. Cunoștea un singur bărbat cu mâinile mari. Continua să-și țină ochii închiși, deși știa că nu mai respira liniștit, ca în timpul somnului, ci scurt și sacadat. Bărbatul încetă s-o mai atingă.

— Tatia!

Nu voia să se trezească și să pună capăt visului. Un vis în care Alexander o mângâia în toiul unei nopți de august. Tatiana deschise ochii.

Era într-adevăr Alexander. Fără beretă pe cap. Dar cu același licăr în ochii de culoarea melasei; îl distingea chiar și prin întunericul din încăpere.

— Te-am trezit? o întrebă el zâmbind.

— Cred că da, îi răspunse ea, ridicându-se în capul oaselor și atingându-i brațul cu mâna. Se pare că e miezul nopții.

— Așa și este, îi confirmă el, cu ochii ațintiți asupra păturii ce-i acoperea trupul.

Tatiana îi privea capul încadrat de păr negru ca smoala.

— E trei dimineața.

Vorbeau amândoi în șoaptă.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă ea. Te simți bine?

— Da. Am vrut să văd ce faci. Mă tot gândesc la tine, singură, aici. Mă întreb dacă ești tristă. Dacă te simți singură.

— Răspunsul e *da* la ambele întrebări, îi confirmă Tatiana, simțind miros de votcă. Ai băut?

— Mda, recunoscu el cu o privire ușor încețoșată. După foarte mult timp. În seara asta am fost liber. Și am ieșit cu Marazov să bem ceva.

Se opri, ușor șovăitor.

— Tatia… îngăimă apoi.

Ea îl aștepta să continue, cu inima fremătătoare și răsuflarea întretăiată, sorbindu-i cuvintele cu nesaț. Alexander își ținea mâinile pe pătură. Pe pătura ce-i învelea picioarele.

— Șura! exclamă ea, radiind de fericire.

Ca atunci când ieșea de pe porțile uzinei Kirov și îl vedea așteptând-o cu zâmbetul pe buze. Se simțea chiar și *mai fericită.*

— Nu reușesc să-mi găsesc cuvintele potrivite, spuse Alexander. M-am gândit că, după câteva pahare…

— Fiecare cuvânt pe care îl rostești este cel potrivit, îi răspunse Tatiana. Ce s-a întâmplat?

Alexander îi luă mâinile și i le așeză pe piept. Își ținea capul aplecat. Și nu spunea nimic.

Ce-ar fi trebuit să facă acum? Tatiana era doar o copilă. Oricine altcineva ar fi știut ce să facă. Habar nu avea ce se cuvenea să facă. „Parcă sunt un nou-născut. Cât mi-aș dori să știu ce-ar trebui să fac în aceste clipe! în patul meu de spital, cu coastele bandajate și piciorul în ghips. Dar *singură* cu el!"

Chipul Dașei i se ivi atunci prin fața ochilor, stârnind o luptă aprigă între inima și conștiința Tatianei, ce nu voia s-o lase să se bucure nici măcar de câteva clipe de fericire furată. „Poate că asta ar trebui să fac", își spuse ea, dorindu-și cu ardoare să-i ridice capul și să-l sărute. Chipul Dașei dispăru apoi deodată. Tatiana se aplecă spre el și îi sărută părul. Miresmele de săpun se împleteau cu mirosul de fum. Alexander își ridică privirea. Îi despărțeau doar câțiva centimetri; ea își îmbăta simțurile cu parfumul și mirosul de votcă pe care el le răspândea prin toți porii săi.

— Sunt *atât* de fericită că ai venit să mă vezi, Șura! murmură ea, simțind cum partea inferioară a trupului îi fremăta deopotrivă de dorință și durere.

Alexander își lăsă capul într-o parte și o sărută cu pasiune. După ce îi eliberă mâinile, Tatiana își înfășură brațele în jurul gâtului său, contopindu-și trupul cu al lui. Se sărutau, cuprinși parcă de înfrigurare… se sărutau de parcă și-ar fi dat ultima suflare.

Freamătul pe care îl simțea în stomac devenea tot mai greu de îndurat, smulgându-i Tatianei un geamăt printre buzele

întredeschise. Alexander îi cuprinse fața în mâini.

— Dulceața mea! murmură el. Scumpa mea! Îmi ești atât de *dragă!* Nu știu ce să fac, Tania, chiar nu știu ce să fac.

Își plimbă apoi limba pe buzele ei, sărutându-i cu nesaț gura, ochii, obrajii și gâtul. Tatiana gemu din nou, strângându-l cu putere în brațe. Simțea cum focul lăuntric o mistuia încetul cu încetul, cuprinzându-i trupul în flăcări. O săruta cu atâta poftă și lăcomie, încât, nemaiputând nici să respire, nici să stea în capul oaselor, Tatiana se prăbușea, ușor-ușor, în pat.

Alexander o prinse în brațe. Ea îi simțea atingerea duioasă a mâinilor ce se strecurau pe spatele gol, printre bretelele cămășii de noapte, desfăcându-i-le apoi una câte una. El stătea pe pat, complet îmbrăcat, și o săruta cu aceeași ardoare în timp ce îi scotea cămașa de noapte. Tatiana gemu înfiorată.

Desprinzându-și gura de pe chipul ei fierbinte, continuă s-o țină în brațe, șoptindu-i cu ochi scăpărători:

— Tania, mă copleșești cu totul… Nu mă mai satur să te privesc și nu mă mulțumesc să te am nici în doze mici, nici în doze mari, nici aici, nici pe stradă, nicăieri.

Mâinile îi alunecară ușor, zăbovind deasupra coastelor bandajate.

— Șura! îngăimă ea cu glas stins și frânt. Ce mi se întâmplă? Ce e *asta?*

Alexander îi cuprinse sânii în căușul palmelor și îi mângâie cu tandrețe. Apoi începu să se joace cu ei, masându-le sfârcurile printre degete. Un suspin scăpă printre buzele Tatianei. El începu să-i maseze și mai tare.

— O, Doamne, uită-te la tine!… murmură Alexander.

Se aplecă apoi asupra sânilor ei și, cuprinzându-i unul din sfârcuri cu buzele, începu să i-l soarbă cu nesaț, în timp ce i-l masa pe celălalt cu degetele. Îi gustă apoi și celălalt sfârc. Atingerea buzelor lui Alexander pe sânii ei îi provoca Tatianei senzații covârșitoare. Apucându-l cu mâinile de păr, gemu atât de tare, încât el îi făcu semn să tacă, punându-i degetul la gură.

— Șșșt! îi șopti. Te vor auzi de afară.

Nu își încetă nicio clipă jocul, continuând să-i tortureze sfârcurile cu degetele mâinii drepte. Tatiana gemu la fel de tare.

În dorința de a o face să tacă, u apăsă gura puțin mai tare.

— Șșșt! repetă el cu răsuflarea întretăiată.

— Șura, o să mor.

— Nici gând, Tatia!

— Sărută-mă!

Și o sărută. Ea îi răspunse cu aceeași pasiune, fără să-și desprindă mâinile din părul lui. Jocul chinuitor al degetelor sale pe sânii ei o aducea în pragul delirului. Gemea cu atâta descătușare, încât Alexander se îndepărtă ușor ca s-o admire în toată splendoarea sa, căci Tatiana îi oferea un tablou de o frumusețe rară. Stătea pe pat, goală până la brâu, scăldată în lumina albăstruie a nopții, și îl privea cu răsuflarea întretăiată, strângând cearșaful în mâini.

— Tania! murmură el, privind-o cu poftă și uimire. Cum poți fi atât de inocentă la vârsta asta și în vremurile astea? Cum poți fi atât de *inocentă?*

— Îmi pare rău, îngăimă ea. Mi-aș dori să știu mai multe.

— Să știi mai multe? repetă el, strângând-o cu putere în brațe, la fel de înfierbântat ca și ea.

— Să am mai multă experiență.

— Glumești, nu-i așa? șopti Alexander cu înflăcărare. Chiar nu mă înțelegi deloc? Nu vezi că tocmai inocența ta mă *scoate din minți*? continuă cu aceeași pasiune, mângâind-o cu mâinile. Încearcă să-ți stăvilești gemetele! Altfel, voi ajunge la închisoare.

Tatiana voia ca el să… dar nu avea curajul să i-o spună. Așa că îi trase ușor capul spre ea, îngăimând cu glas șoptit:

— Te rog…

Zâmbind, Alexander se duse să încuie ușa. Dar nu reuși. Își luă atunci pușca și o fixă sub clanță, blocând-o.

Se întoarse apoi la Tatiana, o întinse pe pat și, acoperindu-i gura cu mâna, începu să-i soarbă cu nesaț sfârcurile, aducând-o în pragul leșinului și smulgându-i gemete de plăcere, înăbușite în palma mâinii sale.

— O, Doamne, se poate mai mult de atât? îl întrebă ea în șoaptă, cu răsuflarea întretăiată.

— Ai trecut vreodată de pragul ăsta? o întrebă Alexander, gâfâind și el.

Tatiana îi privi chipul. Să-i mărturisească oare adevărul? Dar era *bărbat* – cum ar fi putut să-i spună? Nu voia însă nici să-l mintă. Așa că preferă să păstreze tăcerea.

Alexander se ridică în capul oaselor, trăgând-o după el.

— Spune-mi adevărul! Ai trecut vreodată de pragul ăsta? Vreau să știu. Spune-mi, te rog!

Tatiana nu voia să-l mintă.

— Nu, îi mărturisi ea. Nu l-am trecut niciodată.

— O, Tania, ce-o să facem? îngăimă el, lăsându-și capul în pământ, stăpânit de uimire, de durere și de dorințe pătimașe.

— Șura… șopti Tatiana, uitând de *tot* ce-i înconjura, de lumea întreagă și de univers.

Îi luă mâinile într-ale sale și i le așeză pe sâni.

— Te rog, Șura, te rog!

Alexander își plimbă palmele pe trupul ei, zăbovind pe picioare.

— Nu se poate aici.

— Atunci unde?

Nici nu îndrăznea să-și ridice privirea spre ea.

Și nici nu știa ce răspuns să-i dea.

— Dar tu nu-ți dorești mai mult? îl întrebă Tatiana cu ochii aproape în lacrimi. Nu vrei ceva pentru sufletul tău?

— O, Doamne, ba da! îi răspunse el cu glas răgușit.

— Ce-ți dorești? Ce pot *eu* să fac?

— Ce-mi oferi? întrebă în șoaptă, cu un zâmbet vag pe buze.

— Habar nu am, îi răspunse sfioasă Tatiana, atingându-i coapsa. Dar voi face orice, adăugă, sărutându-l pe gât. *Orice*, murmură din nou. Îmi spui ce să fac și mă supun voinței tale.

Își plimbă mâna tot mai sus, cu degetele tremurânde, smulgându-i lui Alexander un geamăt de plăcere.

— Stai puțin, Tania! spuse el, apucând-o de mână. Asta îți dorești cu adevărat?

— Nu știu, îi răspunse ea, contopindu-și buzele cu ale lui. Vreau orice…

Ușa se mișcă deodată și o rază de lumină pătrunse în încăpere.

— Tania! răsună vocea unei asistente de afară. Te simți bine?

De ce nu se deschide ușa?

Tatiana își puse iute cămașa de noapte, iar Alexander își luă pușca, aprinse lumina în salon și deschise ușa.

— Totul e-n ordine, spuse el, afișând un aer oficial. Am venit să-i urez noapte bună Tatianei.

— Să-i urezi noapte bună? țipă asistenta. Ești cumva nebun sau tâmpit? E patru dimineața. Nu se fac vizite la ora patru dimineața.

— Ai grijă cum vorbești, tovarășă asistentă! îi atrase atenția Alexander, ridicând tonul. Sunt locotenent în Armata Roșie.

— Am auzit țipete, îi răspunse ea cu glas mult mai domol. Și am venit să văd ce s-a întâmplat. M-am gândit că are dureri.

— Mă simt bine, interveni Tatiana cu vocea răgușită. Recunosc că am râs puțin cam tare.

— Iar eu mă pregăteam să plec, spuse Alexander.

— O să-mi treziți toți pacienții, se văită asistenta.

— Noapte bună, Tatiana, îi ură el apoi, privind-o cu ochi scăpărători. Sper ca piciorul să ți se vindece cât mai curând.

— Îți mulțumesc, tovarășe locotenent, îi răspunse Tatiana. Mai treci pe aici când poți!

— Dar nu la ora patru dimineața, bombăni asistenta, intrând în salon ca să verifice starea Tatianei.

Pe la spatele ei, Alexander își duse mâna la buze și îi trimise Tatianei un sărut din vârful degetelor. Apoi se făcu nevăzut.

Somnul nu se mai lipi însă de ea nici în noaptea aceea, nici a doua zi de dimineață. Tatiana o rugă pe Vera să-i facă de două ori baie și se spălă toată ziua pe dinți ca să aibă respirația curată și proaspătă. Refuză să mănânce, bând, în schimb, numai apă. Abia după-amiază ronțăi niște pâine rămasă de la prânz.

Își imagina că remușcările și vinovăția aveau să pună stăpânire pe ea, că puterea conștiinței avea să o împiedice să se mai uite vreodată în oglindă fără să se simtă mistuită de regrete și de gânduri negre. Dar nu se întâmplă deloc așa. Singurul lucru pe care îl retrăia cu ardoare era clipa petrecută cu Alexander, când plutiseră amândoi pe aripi de foc, contopiți în sărutări pătimașe și atingeri înfierbântate.

Nimic din trecutul Tatianei n-o pregătise pentru întâlnirea cu

Alexander.

Nici școala, nici familia, nici verile petrecute în Luga. În Luga savurase din plin, împreună cu prietenii ei, gustul dulce al vacanțelor și al aventurilor nebunești. Luga era simbolul copilăriei și al libertății absolute, trăite alături de Pașa – o prezență constantă în jocurile și în universul ei.

I se întâmpla uneori să observe cu coada ochiului cum prietenii lui Pașa o priveau cu insistență sau zăboveau cam prea mult în preajma ei. Nimeni nu îi stârnise însă interesul și nici nu îi atrăsese privirea.

Nu cum o făcea Alexander.

Părea să vină din ținuturi cu totul necunoscute – transcendentale și străvechi. Răspândind pretutindeni un suflu nou și proaspăt. Era convinsă că atracția dintre ei își avea rădăcinile în lucruri pe care amândoi le înțelegeau și le împărtășeau: compasiunea, empatia, tandrețea și prietenia. Erau doi oameni care se simțeau atrași de o forță aproape magnetică. Doi oameni care simțeau nevoia să stea împreună în tramvai, să se lovească unul de altul și să râdă într-un glas. Doi oameni care aveau nevoie unul de celălalt. Care voiau să guste din cupa *fericirii.* Și a *tinereții.*

Acum însă *dorința* nefirească – *pasiunea* înăbușitoare – pe care o simțea pentru el depășea puterea ei de înțelegere. Îi era cu neputință să înțeleagă ce se întâmpla. Freamătul din stomac nu-i dădea nicio clipă pace, tulburând-o necontenit în timp ce făcea baie, se spăla pe dinți sau își pieptăna părul.

În seara aceea, Tatiana îi ceru Verei puțin ruj.

Când Dașa, Alexander și Dimitri veniră s-o vadă, sora ei exclamă uimită:

— Tania, nu te-am văzut niciodată cu ruj! Uite ce buze ai! spuse ea, realizând, parcă, pentru prima dată, că Tatiana avea într-adevăr și buze.

— Da, n-arată rău deloc, spuse și Dimitri, zâmbind și așezându-se lângă ea pe pat.

Numai Alexander nu spunea nimic. Tatiana nu-i putea descifra expresia din priviri, căci nu îndrăznea să-și ridice ochii spre el. Înțelesese în clipa aceea că, după întâmplarea din

noaptea trecută, nu avea să mai poată să-l privească în public niciodată.

Stătură foarte puțin. Apoi Alexander se ridică în picioare și le spuse că trebuia să se întoarcă la cazarmă.

Tatiana rămase împietrită, lovită, parcă, de catatonie, până când auzi un ciocănit la ușă. Ridicându-și ochii, îl văzu în prag pe Alexander. El străbătu încăperea cu pași mari și hotărâți și, așezându-se pe marginea patului, îi șterse rujul de pe buze cu un gest pe cât de tandru, pe atât de posesiv.

— Ce e *asta?* o întrebă el.

— Toate fetele își dau cu ruj, îi răspunse ea, ștergându-și iute gura, cu răsuflarea întretăiată. Inclusiv Dașa.

— Ei bine, eu nu vreau să-ți mânjești cu nimic chipul încântător, îi spuse el, mângâindu-i obrajii. Dumnezeu mi-e martor că n-ai nevoie de farduri.

— Bine, încuviință ea, ștergându-și gura.

Apoi, rezemându-și capul de pernă, își ridică spre el privirea și buzele pline de speranță și dorință.

Alexander păstră un timp tăcerea.

— Tania, îi spuse el în cele din urmă, oftând adânc, azi-noapte…

Un suspin îi scăpă Tatianei printre buze.

— Uite, exact asta nu trebuie să faci, îngăimă apoi cu glasul tot mai șovăitor.

— Bine, spuse ea cu vocea răgușită, apucându-l de mânecă și plimbându-și degetele pe buzele lui. Șura…

Alexander își întoarse capul și se ridică în picioare. Ochii lui își pierduseră strălucirea. Tatiana îl privea complet uluită.

— Îmi pare rău pentru povestea de azi-noapte, îi spuse el pe un ton rece ca gheața. Am băut prea mult. Am profitat de tine…

— Nu e adevărat, îi răspunse ea clătinând din cap.

— Ba da, insistă Alexander. Am făcut o greșeală cumplită. Nu trebuia să vin aici. Și o știi mai bine decât mine.

Tatiana clătina în tăcere din cap.

— Doamne, Tania, știu, știu! spuse el cu chipul contorsionat de durere. Dar ducem o viață imposibilă. Unde am putea să…

— Aici, îi șopti ea, îmbujorată toată la față, fără să-l privească.

Asistenta intră atunci în salon ca să vadă ce face Tatiana și îi aruncă o privire piezișă lui Alexander. Păstrară tăcerea până când rămaseră din nou singuri.

— Aici? repetă el. Cu toate asistentele la ușă? Asta îți dorești? Doar cincisprezece minute, pe un pat de spital?

Tatiana nu îi răspunse. Căci, dacă ar fi făcut-o, i-ar fi spus că se mulțumea și cu cinci minute *în prezența* tuturor asistentelor. Își ținea ochii aplecați în pământ.

— Și *apoi?* își continuă Alexander tirul de întrebări, oftând din rărunchi. Și apoi ce facem? Ce faci tu? adăugă după o clipă de tăcere.

— Nu știu, îi răspunse ea, mușcându-și buza ca să-și stăvilească lacrimile ce amenințau să-i brăzdeze obrajii. Ce face o lume întreagă?

— Lumea întreagă o face pe străzi, rezemați de ziduri! exclamă Alexander. Pe băncile din parcuri, în cazarmă sau în apartamentele comune, alături de părinții care dorm pe canapea! Dar nimeni nu doarme în pat cu Dașa. Și nimeni nu e legat de Dimitri, continuă el, evitându-i privirea. Nimeni nu e ca tine, Tatiana!

Ea se întoarse pe o parte, cu spatele la el.

— Meriți mai mult de-atât.

Nu voia s-o vadă plângând.

— Am venit să-ți cer iertare și să-ți spun că nu se va mai întâmpla.

Ea închise ochii, orbită de lacrimi, încercând să-și reprime fiorii trupului.

— Bine, îi răspunse calmă.

Alexander ocoli patul și se așeză în fața ei. Fără să lase nicio clipă pușca din mâini. Tatiana își șterse chipul brăzdat de lacrimi.

— Tania, te rog să nu plângi! o imploră el cu vocea frântă. Azi-noapte, când am venit aici, eram pregătit să sacrific totul – inclusiv pe tine – ca să-mi satisfac dorințele ce-mi mistuie trupul și sufletul încă din ziua în care ne-am cunoscut. Dar Dumnezeu a vegheat asupra ta și ne-a oprit la timp… *M*-a oprit la timp și *mi*-a deschis ochii în zorii dimineții, ajutându-mă să văd

lucrurile în adevărata lor lumină… Nu mai sunt atât de confuz acum…

Se opri, apoi continuă:

— Deși te vreau cu și mai multă disperare.

Trase adânc aer în piept, cu ochii ațintiți asupra armei sale.

Tatiana nu-și mai găsea cuvintele.

— Tu și eu… îngăimă Alexander, oprindu-se deodată. Dar timpul ne e potrivnic tuturor, continuă apoi, clătinând din cap.

Ea se întoarse pe spate, acoperindu-și fața cu brațul. Timpul, locul, viața…

— Dar nu puteai să te gândești la asta înainte de a veni aici? îl întrebă apoi. Nu puteai să porți această discuție cu propria conștiință înainte de întâmplarea de azi-noapte?

— Nu pot să stau departe de tine, îi mărturisi el. Azi-noapte eram beat. Dar acum sunt treaz. Și îți cer iertare.

Gâtuită de lacrimi, Tatiana nu mai spuse nimic.

Iar Alexander plecă fără s-o mai atingă.

3

Luga arsese din temelii, Tolmacevo căzuse în mâinile nemților, iar trupele generalului german von Leeb distruseseră calea ferată Kingisepp-Gatcina. În ciuda eforturilor depuse de sute de mii de voluntari, care săpau tranșee sub salvele de obuze, niciuna dintre liniile frontului nu avea să reziste. Și, în ciuda ordinelor de a nu ceda calea ferată, aceasta ajunsese și ea în mâinile dușmanului.

Tatiana se afla încă în spital, neputând să meargă, neputând să se sprijine în cârje, neputând să pună piciorul rupt în pământ, neputând să închidă ochii și să vadă altceva decât chipul lui Alexander.

Nu putea să-și smulgă durerea din suflet. Nu putea să-și stingă focul mistuitor al inimii.

La mijlocul lui august, cu câteva zile înainte ca Tatiana să se întoarcă acasă, deda și babușka veniră să-i spună Tatianei că plecau din Leningrad.

— Taneșka, suntem prea bătrâni ca să rămânem în oraș în vremuri de război, spuse babușka. Nu vom rezista bombardamentelor, luptelor armate și nici unui asediu. Tatăl tău vrea să ne știe în siguranță, de aceea trebuie să plecăm. Ne va fi mult mai bine în Molotov. Bunicul tău a primit un post de dascăl acolo, iar în timpul verii vom sta în…

— Cum rămâne cu Dașa? o întrerupse Tatiana, plină de speranță. Vine și ea cu voi, nu-i așa?

Deda îi spuse că Dașa nu voia să plece fără sora ei.

„Nu pentru mine rămâne în oraș", își spuse Tatiana.

După ce avea să-și scoată piciorul din ghips, avea să poată să meargă și ea în Molotov împreună cu Dașa. Era posibil să le însoțească și verișoara lor, Marina, își continuă deda explicațiile.

— Este mult prea greu să pleci acum la drum cu piciorul rupt, conchise el.

„Da, firește, fără ajutorul lui Alexander, care să mă poarte în cârcă, este într-adevăr foarte greu", își spuse Tatiana în sinea ei.

— Așadar, Marina rămâne și ea în Leningrad?

— Da, îi răspunse deda. Mătușa ta, Rita, este foarte bolnavă,

iar unchiul Boris lucrează de dimineață până seara la Izhorsk. Am invitat-o să vină cu noi, dar ne-a spus că nu vrea să-și lase părinții de izbeliște într-un moment de răscruce: mama ei este în spital, iar tatăl ei se pregătește să înfrunte dușmanul pe câmpul de luptă.

Tatăl Marinei, Boris Razin, lucra ca inginer la Izhorsk, o uzină de talia celei de la Kirov. Pentru că nemții se apropiau de oraș, angajații uzinei, care fabricau tancuri, proiectile de artilerie și lansatoare de rachete, se antrenau și ca soldați.

— Marina ar trebui să plece cu voi, spuse Tatiana. Nu…

Ezită, încercând să o caracterizeze într-un mod mai blând.

— Nu face față greutăților.

— Da, știm prea bine, îi răspunse deda. Dar, ca de obicei, legăturile de familie pecetluite în iubire îi împiedică pe oameni să-și salveze viața. Din fericire pentru noi, eu și bunica ta suntem legați unul de altul, și nu doar cu noduri, ci și cu cătușe, continuă el, cu un zâmbet pe buze.

— Taneșka, nu trebuie să uiți însă că eu și deda te iubim nespus de mult, spuse babușka mângâindu-i pătura. Știi asta, da?

— Firește, babușka, îi răspunse Tatiana.

— Când o să vii în Molotov, te voi prezenta bunei mele prietene, Dusia. Este o femeie bătrână și evlavioasă, care o să te copleșească cu dragostea ei.

— Minunat! murmură Tatiana, schițând un zâmbet vag.

— Ne așteaptă zile negre, spuse deda sărutând-o pe frunte. Mai ales pe *voi*, Tania. Pe tine și pe Dașa. Acum, când Pașa nu mai e aici, părinții voștri au nevoie de voi mai mult decât oricând. Greutățile pe care le veți întâmpina vă vor pune la grea încercare. Un singur lucru vă va domina viața cu orice preț și orice risc: lupta pentru supraviețuire. Va depinde doar de tine care va fi prețul propriei supraviețuiri. Ține-ți mereu capul sus, iar dacă vei fi nevoită să ți-l apleci, încearcă s-o faci fără să-ți compromiți sufletul!

— Gata! Ajunge! interveni babușka, trăgându-l de braț. Tania, fă tot ce-ți stă în putință să supraviețuiești fără să mai ții seama de suflet! Vă așteptăm în Molotov luna viitoare.

— Nu-ți compromite niciodată idealurile și principiile pe care le crezi corecte, nepoțica mea dragă! continuă deda, ridicându-se în picioare și strângând-o în brațe. Ai înțeles?

— Cât se poate de clar, deda, îi răspunse Tatiana, îmbrățișându-l și ea.

În aceeași seară, ceva mai târziu, când Dașa veni s-o vadă împreună cu Alexander și Dimitri, Tatiana le spuse că, în septembrie, când avea să își scoată ghipsul, puteau pleca amândouă în Molotov la bunicii lor.

— Nu va mai fi cu putință, interveni Alexander. Trenurile nu vor mai merge în septembrie.

Evita, de obicei, să i se adreseze direct Tatianei, păstrând mereu o distanță precaută și tăcută față de ea.

Tatiana ar fi vrut să-i răspundă, dar se temea că expresiile feței, tremurul vocii sau tandrețea privirilor i-ar fi trădat vâltoarea sentimentelor. Așa că preferă să nu spună nimic, ațintindu-și ochii în gol. Dimitri stătea lângă ea.

— Ce *vrei* să spui? îl întrebă Dașa.

— Exact ce-am spus și mai devreme: nu va mai merge niciun tren, repetă el. Au mers în iunie, când ați fi putut să plecați. Au mers și în iulie, când Tatiana și-a rupt piciorul. În septembrie, când își va scoate ghipsul, niciun tren nu va mai pleca din Leningrad – asta dacă nu se va întâmpla cumva o minune până când nemții vor ajunge în Mga.

— Ce minune? întrebă Dașa, plină de speranță.

— Capitularea necondiționată a Germaniei, răspunse Alexander pe un ton sec. În clipa în care am pierdut Luga, soarta ne-a fost pecetluită. Vom încerca, fără doar și poate, să-i oprim pe nemți la Mga, punctul-cheie al căilor ferate sovietice. Am primit ordine stricte să nu cedăm sub nicio formă și în nicio împrejurare Mga în mâinile dușmanului. Cedarea căilor ferate a devenit acum o crimă, continuă el zâmbind. Dar eu am harul de a vedea viitorul. Și știu că legea *va fi încălcată,* astfel că în septembrie nu va mai merge niciun tren.

Tatiana îi înțelese prea bine mesajul ascuns printre rânduri. *Tania, ți-am spus de nenumărate ori să părăsești orașul ăsta blestemat. Nu m-ai ascultat și acum, cu piciorul rupt, nu mai poți să pleci*

nicăieri.

4

Viața din spital fusese o adevărată binecuvântare față de cea pe care Tatiana o descoperi când se întoarse acasă la mijlocul lui august.

Ajunsă acasă și putând, în sfârșit, să se sprijine în cârje, Tatiana descoperi că Dașa îi gătea lui Alexander, iar el stătea încântat la masă, glumind cu mama lor și vorbind cu tatăl lor despre politică, în timp ce fuma relaxat, fără să pară dornic să mai plece. Și zăbovea.

Și tot zăbovea.

Tatiana stătea îmbufnată la masă, ronțăind din mâncare ca un șoricel sătul peste măsură.

Când avea oare de gând să plece? Se făcea târziu. Nu se dădea stingerea la cazarmă?

— Dimitri, la ce oră se dă stingerea la voi?

— La unsprezece, îi răspunse el. Dar Alexander e liber în seara asta.

Aha!

— Tania, ai aflat că mama și tata dorm acum în camera bunicilor? o întrebă Dașa zâmbind. Iar noi avem, în sfârșit, camera noastră. Îți vine să crezi?

Tonul cu care Dașa rostea cuvintele o irita pe Tatiana.

— Nu, îi răspunse ea.

Alexander nu mai avea de gând să plece?

Dimitri se întoarse la cazarmă. Înainte de ora unsprezece, părinții începură să se pregătească de culcare. Mama se aplecă deasupra Dașei și îi șopti la ureche:

— Nu poate să rămână peste noapte, ai înțeles? Tatăl tău își va ieși din minți de furie. Ar fi în stare să ne omoare pe amândouă.

— Am înțeles, mamă, îi șopti Dașa. O să plece în curând, îți promit.

„Dar nu prea curând", își spuse Tatiana.

După ce părinții se retraseră în dormitorul lor, Dașa o luă deoparte pe Tatiana, spunându-i cu glas șoptit:

— Tania, poți să te duci pe acoperiș să te joci cu Anton? Te

rog! Vreau să stau o oră *doar* cu Alexander – într-o cameră!

Tatiana o lăsă pe Dașa *singură* cu Alexander. În camera ei.

Se duse în bucătărie și vomită în chiuvetă. Greața și vuietul asurzitor din cap nu-i dădură pace nici după ce urcă pe acoperiș și se așeză lângă Anton, care se afla de strajă, supraveghind avioanele de pe cer. Anton însă nu era un observator prea bun. Căci dormea dus. Din fericire, cerul era cufundat în tăcere. Nici din depărtare nu răzbătea iureșul războiului. Tatiana cernu printre degete nisipul din găleată, vărsând lacrimi amare în noaptea întunecată.

„*E* vina mea", își spuse ea. „E numai vina mea." Izbucni apoi în râs, înfiorându-se din cap până în picioare. Anton se mișcă în somn. „Nu am pe cine să dau vina, căci sunt singura vinovată."

Dacă nu s-ar fi hotărât să pornească de una singură pe urmele lui Pașa, dacă nu s-ar fi înrolat în armata de voluntari și nu și-ar fi rupt piciorul prin locuri uitate de Dumnezeu, ea și Dașa ar fi plecat în Molotov împreună cu deda și babușka. Și acum nu s-ar mai fi întâmplat ceea ce nici cu gândul nu gândea.

Rămase pe acoperiș până când Dașa o chemă, după o vreme, la culcare.

În seara următoare, mama îi spuse Tatianei că, dacă tot stătea acasă toată ziua, neavând nimic de făcut, trebuia să înceapă să gătească pentru toată familia.

De când se știa, numai babușka Anna gătea în casa lor, căci nu lucrase nicio zi din viața ei. La sfârșit de săptămână, mai gătea și mama Tatianei. Iar uneori și Dașa. De sărbători, cum ar fi cea de Anul Nou, toată lumea gătea; toată lumea, cu excepția Tatianei, care făcea curățenie în urma lor.

— Cu mare drag, mamă, îi răspunse Tatiana. Dacă aș ști și cum să fac.

— Nu e mare lucru, îi spuse nepăsătoare Dașa.

— Da, Tania, i se alătură și Alexander zâmbind. Nu e mare lucru. Gătește ceva delicios! Poate plăcintă cu varză sau orice crezi tu de cuviință.

„De ce nu?" își spuse Tatiana. În timp ce piciorul i se vindeca încetul cu încetul, trebuia să le găsească o preocupare mâinilor

inutile. Voia să încerce. Nu putea să stea tot timpul în cameră și să citească fără încetare, chiar dacă studia un dicționar frazeologic rus-englez. Chiar dacă recitea romanul lui Tolstoi *Război și pace.* Nu putea să stea toată ziua în cameră și să se gândească numai la Alexander.

Renunțase la cârje din cauza durerilor insuportabile de coaste pe care i le provocau. Așa că se duse la magazin, mergând șontâc- șontâc, cu piciorul în ghips. Primul lucru pe care avea să-l gătească avea să fie o plăcintă cu varză. I-ar fi plăcut să facă și o plăcintă cu ciuperci, dar nu găsi nici urmă de ciuperci la magazin.

Reuși să pregătească aluatul cu drojdie abia după trei încercări și cinci ore de chin. Pe lângă plăcintă, făcu și o supă de pui.

Alexander veni la masă, însoțit de Dimitri. Copleșită de emoții la gândul că Alexander avea să-i guste bucatele, Tatiana le sugeră celor doi soldați să mănânce la cazarmă.

— Și să pierdem prima ta plăcintă?! exclamă Alexander, dornic s-o tachineze.

Dimitri zâmbi și el.

Mâncară, băură și vorbiră despre evenimentele zilei, despre război, despre perspectiva evacuării și despre speranța de a-l regăsi pe Pașa.

— Tania, e puțin cam sărată, spuse apoi tatăl ei, gustând din plăcintă.

— Nu, interveni mama. N-a lăsat aluatul să crească suficient. Și a pus prea multă ceapă. De ce n-ai mai adăugat și altceva în afară de varză?

— Tania, spuse și Dașa, data viitoare, ai grijă să lași morcovii să fiarbă mai mult în supă! Și pune și niște foi de dafin! Ai uitat de dafin.

— Nu e rea pentru prima ta încercare culinară, spuse Dimitri, cu un zâmbet pe buze.

— E delicioasă, interveni Alexander, întinzându-i farfuria Tatianei. Aș mai vrea o porție, dacă se poate. Și încă un castron de supă.

După masă, Dașa o luă deoparte pe Tatiana și îi șopti pe un

ton implorator:

— Poți să-l iei pe Dimitri și să urcați pe acoperiș? În seara asta n-o să stea prea mult. Trebuie să se întoarcă la cazarmă. Te rog!

Copiii celorlalte familii din clădire se jucau mereu pe acoperiș. Astfel că Dimitri și Tatiana nu erau singuri.

Spre deosebire de Dașa și Alexander.

Nu mai voia să-i vadă. Pe el – o viață întreagă. Pe ea – două săptămâni. Peste două săptămâni, odată cu sfârșitul verii, avea să dispară și pasiunea Dașei. Căci nimic nu supraviețuia iernilor din Leningrad.

Dar cum ar putea Tatiana să nu-l vadă pe Alexander? Putea să mintă o lume întreagă, dar pe ea nu se putea minți. Toată ziua stătea cu sufletul la gură până în ceas de seară, când îi auzea, în sfârșit, pașii pe coridor. În ultimele două seri, se oprise la ușa lor și o salutase, cu zâmbetul pe buze: „Bună, Tania".

Iar ea îl întâmpinase roșie ca racul la față, cu ochii ațintiți asupra ghetelor lui. „Bună, Alexander", îi răspunsese, fremătând de emoție, fără să-i întâlnească privirea.

Apoi îi dăduse să mănânce.

Iar Dașa o luase din nou deoparte, rugând-o în șoaptă să urce iar pe acoperiș.

Tatiana acceptase, cu inima frântă și dinții încleștați de durere, să renunțe la Alexander. Știuse de la bun început că așa era *corect* să facă și asta și făcuse.

Dar de ce trebuia să se lovească seară de seară de consecințele faptelor ei… *corecte?*

Cu fiecare zi care trecea, Tatiana realiza că era prea tânără ca să-și ascundă freamătul inimii, dar suficient de matură ca să știe că ochii îi oglindeau inima.

Se temea că privirile pe care i le arunca lui Alexander aveau să îi stârnească curiozitatea lui Dimitri, care avea să înceapă să-și pună întrebări. „De ce îl privește *așa?"* Sau, și mai rău, *„ce* i se citește în ochi?" Și, poate și mai grav, *„de ce* evită să se uite la el? De ce nu-l privește ca toți ceilalți? Cum o privesc eu pe Dașa sau cum mă privește Dașa pe mine?"

Felul în care se uita la Alexander o condamna pe Tatiana, dar nici faptul că îi evita privirile nu se dovedea mai salutar. Ba, dimpotrivă, îi trăda și mai mult freamătul lăuntric pe care încerca din răsputeri să-l ascundă.

Iar lui Dimitri nu părea să-i scape nimic. Nici privirile aruncate pe furiș, nici încercările de a-l ocoli. Căci îi scruta fără încetare cu ochii lui sfredelitori.

Alexander era mai mare. Și reușea să-și ascundă mult mai bine sentimentele.

De cele mai multe ori o trata de parcă ar fi cunoscut-o abia cu o seară sau cu o oră în urmă, în ceas de noapte, printre aburii alcoolului și fumul dens de țigară. Reușea să se poarte de parcă nu însemna nimic pentru el. De parcă nici el nu însemna nimic pentru ea.

Dar cum reușea să se prefacă atât de bine?

Cum reușea să se poarte de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat între ei – nici plimbările de la Kirov, nici atingerile brațelor lor, nici viața pe care i-o insufla, nici mângâierile intime, nici contopirea buzelor, nici cuvintele pline de tandrețe pe care i le spusese? Nici Luga. Mai ales Luga, unde îi spălase de sânge trupul gol. Unde îi sărutase părul și o ținuse strâns în brațe, lăsând-o să-i simtă bătăile năvalnice ale inimii. Cum reușea să ascundă toate astea? Când rămâneau însă singuri, Alexander o privea de parcă numai ea exista în lume.

Când mințea?

Atunci?

Acum?

Poate că așa făceau adulții. Îți dezmierdau sânii și apoi se prefăceau că nu s-a întâmplat nimic. Și dacă reușeau să se prefacă atât de bine, atunci jocul lor era o dovadă de maturitate.

Sau poate că, după ce îți dezmierdau sânii, *nu* mai însemnai nimic pentru ei.

Dar cum era oare cu putință? Să mângâi pe cineva cu atâta tandrețe, ca apoi să nu mai simți nimic pentru persoana aceea?

Dar poate că asta era o altă dovadă de maturitate.

Tatiana habar nu avea, dar se simțea umilită și consternată în egală măsură, imaginându-se în brațele lui Alexander când el

nici nu părea să-și mai amintească de existența ei.

Își lăsa capul în pământ, dorindu-și să nu mai vadă pe nimeni în jurul ei. Uneori însă, când Alexander stătea la masă și toată lumea era angrenată în discuții, iar Tatiana aducea sau strângea ceștile de ceai, îl surprindea privind-o cu insistență și, pentru o clipă, îi citea în ochi adevăratele sentimente.

Tatiana împărtășea cu Alexander doar gesturi lipsite de semnificație. Când îi deschidea ușa, iar Tatiana trecea pe lângă el, se atingeau în fugă, iar asta o ajuta să treacă mai ușor peste încă o zi. Sau când îi oferea ceașca de ceai, își atingeau – oare din pură întâmplare? – vârful degetelor, iar asta o ajuta, din nou, să treacă peste altă zi. Până data viitoare când avea să-l revadă. Până data viitoare când aveau să se atingă iar în fugă. Până data viitoare când avea să-i spună: „Bună, Tania". O singură dată, când Dimitri venise mai devreme, iar Dașa se afla în altă parte, Alexander o salutase cu un zâmbet generos pe buze: „Bună, Tania. Am venit acasă". Îi venea să râdă, deși nu voia s-o facă. Iar când își ridică privirea spre el, îl văzu zâmbind în tăcere.

Într-o seară, când Alexander gustă din *blinele*[21] cu brânză pe care ea le făcuse, exclamă cu entuziasm:

— Tania, cred că n-am mâncat niciodată ceva mai bun.

Iar asta o făcu să prindă aripi de fericire, până când Dașa îl sărută cu pasiune și spuse:

— Taneșka, ești o adevărată mană cerească pentru noi toți.

Tatiana nu zâmbi, dar apoi, surprinzându-i privirea lui Dimitri, schiță un zâmbet vag, deși știa prea bine că nu era de ajuns. Mai târziu, când Dașa și Alexander stăteau împreună pe sofa, îl auzi pe Dimitri spunând:

— Dașa, de când sunteți împreună, nu l-am văzut niciodată pe Alexander atât de fericit.

Și toată lumea zâmbi, inclusiv Alexander, care ignora chipul înnegurat de tristețe al Tatianei. „Și ar trebui să-mi mulțumiți pentru asta", își spuse ea cu amărăciune, surprinzând din nou privirea lui Dimitri ațintită asupra ei.

Învățase să gătească bucate noi, mai ales plăcinte dulci, pentru că văzuse că Alexander le adora, devorându-le pe

nerăsuflate, după care își bea ceaiul și fuma.

— Știi ce-mi mai place? îi spuse el deodată.

Pentru o clipă, Tatianei îi stătu inima în loc.

— Clătite din cartofi.

— Dar nu știu să fac așa ceva.

Unde erau ceilalți? Părinții ei se aflau în cealaltă cameră. Dașa se dusese la baie. Iar Dimitri nu venise. Alexander îi zâmbea cu generozitate, dăruindu-i zâmbetul lui fermecător și molipsitor, ce-i era menit numai ei.

— Ai nevoie de cartofi, făină, puțină ceapă. Și sare.

— Rețeta asta e din…

Dașa intră atunci în cameră.

A doua zi, Tatiana făcu clătite din cartofi asezonate cu smântână. Și toată lumea le devoră cu poftă, spunând că niciodată nu mâncaseră ceva mai delicios.

— De unde ai învățat *rețeta asta*? o întrebă Dașa.

Singura mică bucurie a Tatianei era să-i gătească lui Alexander. Bucuria devenea copleșitoare cu puțin înainte ca familia ei să se întoarcă acasă, când abia aștepta să-i vadă chipul. Apoi, în timpul mesei, încântarea îi era ușor-ușor umbrită, căci două lucruri se întâmplau adesea după cină: fie Alexander se întorcea la cazarmă, lucru destul de trist, fie Dașa o ruga să-i lase singuri în cameră, ceea ce era și mai trist.

Unde se duceau odinioară, când fetele nu aveau camera lor? Tatianei îi era greu să-și imagineze aleile și băncile din parcuri despre care Alexander îi pomenise la spital. Dașa, sora mai mare și extrem de protectoare a Tatianei, nu-i vorbea niciodată despre aceste lucruri. Nu-i spunea niciodată nimic.

Nimeni nu-i spunea nimic Tatianei.

Ea nu-l vedea niciodată pe Alexander între patru ochi.

Iar el ascundea totul.

Dar într-o seară, după cină, când ieșiră cu toții pe acoperiș, Anton o întrebă dacă voia să joace jocul lor preferat: să identifice, pe nevăzute, anumite locuri și regiuni geografice. Tatiana îi răspunse că nu va reuși să se învârtă într-un singur picior.

— Hai, încearcă! insistă Anton. Te ajut și eu.

— Bine, acceptă ea, dornică să-și mai alunge puțin tristețea.

Începu să țopăie pe piciorul sănătos, învârtindu-se pe loc, cu ochii închiși. Anton își ținea mâinile pe brațele ei și râdea cu poftă ori de câte ori Tatiana dădea un răspuns greșit, ratând toate țările pe care trebuia să le identifice. Când deschise ochii, îl văzu pe Alexander privind-o cu ochi mai întunecați decât noaptea, lăsând-o aproape fără suflare, de parcă cineva i-ar fi rupt din nou coastele. Își aranjă ținuta și se așeză lângă Dimitri, gândindu-se că poate nici adulții nu reușesc întotdeauna să ascundă *totul.*

— Ce joc simpatic, Tania! îi spuse Dimitri luând-o în brațe.

— Da, Tania, zise și Dașa. Oare când ai de gând să te maturizezi?

Alexander păstră tăcerea.

Dintre micile binecuvântări ce-i luminau viața, cea pentru care Tatiana îi mulțumea cel mai mult Cerului era faptul că piciorul rupt o împiedica să plece la plimbare cu Dimitri. Îi era, de asemenea, recunoscătoare și pentru fluxul necontenit de oameni din apartamentul lor, care o împiedicau să rămână singură cu Dimitri. În seara aceea însă, când coborâră de pe acoperiș, Tatiana descoperi cu stupoare că părinții ei plecaseră la plimbare, bucurându-se de o seară înmiresmată de august și lăsându-i singuri pe cei patru tineri.

Tatiana văzu zâmbetul insinuant de pe chipul lui Dimitri și îi simți atingerile mult prea provocatoare.

— Ești obosit? îl întrebă Dașa pe Alexander, cu un zâmbet pe buze.

Tatiana mai avea puțin și se prăbușea.

Alexander îi sări însă în ajutor.

— Nu, Dașa, îi răspunse el. Astăzi nu pot să stau. Hai să mergem, Dimitri!

Acesta protestă, spunându-i, fără să-și desprindă ochii de la Tatiana, că nu era nevoit să plece.

— Ba trebuie să pleci, Dima, ripostă Alexander. Locotenentul Marazov vrea să te vadă înainte de ora stingerii. Așa că hai să mergem!

Tatiana îi era recunoscătoare lui Alexander. Dar era ca și cum

le-ar fi fost recunoscătoare nemților, pentru că, deși i-au tăiat picioarele, au lăsat-o în viață.

Când părinții lor se întoarseră de la plimbare, Tatiana îi rugă să nu mai plece niciodată seara de acasă, nici măcar ca să bea un pahar cu bere rece într-o seară caldă de august.

Ziua, Tatiana se ducea la magazinele din apropiere ca să cumpere mâncare. Carnea de porc și de vită începuse să dispară din galantare. Nu mai găsea nici măcar rația de 250 de grame de carne alocată pe săptămână fiecărui individ în parte. Mai găsea uneori doar carne de pui.

Reușea însă să cumpere varză, mere, cartofi, ceapă și morcovi. Untul era tot mai rar. Era nevoită să pună cât mai puțin în aluatul cu drojdie. Plăcintele nu mai ieșeau atât de delicioase, deși Alexander le devora cu aceeași poftă. Găsea, în schimb, făină, ouă și lapte. Nu putea să cumpere prea multe, căci nu putea să care prea mult. Lua atât cât îi trebuia pentru o plăcintă, apoi, după-amiaza, trăgea un pui de somn și își îmbogățea cunoștințele de engleză cu tot mai multe cuvinte înainte de a da drumul la radio.

Tatiana asculta radioul în fiecare zi, pentru că, imediat ce ajungea acasă, tatăl ei o întreba dacă erau vești de pe front. Asta după ce o întreba: „Vreo veste?", lăsând restul cuvintelor nerostite. *Vreo veste despre Pașa?*

Așa că Tatiana se simțea obligată să asculte radioul ca să afle câteva informații despre poziția Armatei Roșii sau despre înaintarea armatei lui von Leeb. Nu voia să audă nimic din toate astea. Uneori însă, veștile sumbre de pe front reușeau să-i ridice moralul. Căci nimic nu se putea compara cu suferința covârșitoare pe care trebuia s-o îndure în fiecare zi – nici măcar înfrângerile suferite în fața armatei lui Hitler. Dădea, așadar, drumul la radio, în speranța că veștile negre din întreaga lume aveau să-i alunge gândurile întunecate.

Dacă îl auzea pe crainic înșirând frecvențele radio deschise, atunci știa că nu se întâmplase nimic extraordinar în ziua aceea. Urmau, firește, și câteva buletine informative. Întrerupte adesea de un păcănit ritmic, ca bătaia tastelor unei mașini de scris.

Buletinul informativ nu dura mai mult de câteva secunde. Și era alcătuit cel mult din trei propoziții scurte despre frontul finlandez-rus.

„Armatele finlandeze redobândesc iute teritoriile pierdute în războiul din 1940."

„Finlandezii se apropie de Leningrad."

„Finlandezii au ajuns în Lisiy Nos, aflându-se la doar douăzeci de kilometri de granițele orașului."

Urmau apoi câteva propoziții despre înaintarea trupelor germane. Crainicul le citea încet, prelungind buletinul anost și lipsit de vești pentru a comunica mesajele ascunse printre rânduri. După ce enumera orașele din sudul Leningradului aflate sub controlul nemților, Tatiana le verifica pe hartă.

Fusese atât de șocată să descopere că Țarskoe Selo se afla acum în mâinile dușmanului, încât uitase pentru o clipă de Alexander. Țarskoe Selo, ca și Peterhofu, era unul dintre palatele de vară ale țarilor și locul în care Aleksandr Pușkin își scrisese operele. Dar cel mai înspăimântător lucru era faptul că Țarskoe Selo se afla la doar zece kilometri de uzina Kirov, situată la granițele Leningradului.

Nemții se aflau, așadar, la doar *zece kilometri* de Leningrad?

— Da, le confirmă Alexander în seara aceea. Nemții sunt foarte aproape.

Orașul se schimbase mult în răstimpul petrecut de Tatiana în Luga și apoi în spital. Cupolele aurii ale Amiralității și ale catedralei Sfinților Petru și Pavel fuseseră vopsite în nuanțe cenușii. Soldații și trupele de miliție NKVD, în uniformele lor bleumarin, patrulau fiecare străduță din oraș. Ferestrele tuturor clădirilor erau protejate împotriva exploziilor; oamenii mergeau pe străzi cu pași repezi și hotărâți. Tatiana se așeza uneori pe o bancă de lângă biserică și îi privea pe trecători. Pe cer pluteau dirijabile – unele rotunde, altele ovale. Rațiile deveneau tot mai restrictive, dar Tatiana încă reușea să găsească făină ca să facă plăcinte cu cartofi, plăcinte cu ciuperci și plăcinte cu varză. Când venea la masă, Alexander le aducea adesea și rațiile lui. Încă se găsea carne de pui ca să facă supă de pui cu morcovi bine fierți. Dar foile de dafin dispăruseră cu totul.

Dimitri urcă împreună cu Tatiana pe acoperiș, în timp ce Dașa și Alexander stăteau singuri în camera Tatianei.

— Tania, spuse Dimitri, cuprinzându-i mijlocul cu brațul, sunt atât de trist! Cât mai trebuie să aștept?

— Dar ce s-a întâmplat? îl întrebă ea, punându-și mâna pe brațul lui.

— Simt nevoia de mai multă alinare, îi răspunse el, îmbrățișând-o și sărutând-o pe obraz, în timp ce îi căuta gura.

Dar felul în care o atingea i se părea aproape nefiresc. Nu știa însă să spună ce anume o deranja.

— Dima, te rog! șopti ea, îndepărtându-se ușor de el și făcându-i semn lui Anton să-i sară în ajutor.

El se supuse imediat și începu să vorbească vrute și nevrute până când, sătul, Dimitri se ridică și plecă.

— Îți mulțumesc, Anton, îi spuse Tatiana.

— Cu plăcere, răspunse el. De ce nu-i spui să te lase în pace?

— N-ai să crezi, Anton, dar cu cât îi spun mai mult, cu atât devine mai insistent, îi explică Tatiana.

— Așa sunt bărbații mai mari, spuse Anton cu glas autoritar, de parcă aceste lucruri nu mai erau de mult un secret pentru el. Chiar nu înțelegi nimic? Va trebui să-i cedezi. *Numai atunci* te va lăsa în pace, adăugă apoi râzând cu poftă.

— S-ar putea să ai dreptate, Anton, spuse Tatiana izbucnind și ea în râs. Cred că așa fac bărbații mai mari.

Continua să-l țină la distanță pe Dimitri cu ajutorul jocurilor de cărți, intrigilor din romane, glumelor sau paharelor de votcă. Votca se dovedea, în mod deosebit, un aliat de nădejde. După câteva pahare în plus, Dimitri adormea pe canapeaua din hol, iar Tatiana lua haina bunicii ei și urca singură pe acoperiș, unde, alături de Anton, se gândea la Pașa și la Alexander.

Petrecea timpul cu Anton, spunea anecdote, citea povestirile lui Zoșcenko și romanul lui Tolstoi *Război și pace* și privea cerul, întrebându-se când vor ajunge nemții în Leningrad.

Întrebându-se cât va mai dura toată povestea.

Și după ce toți ceilalți copii se duceau la culcare, rămânea în continuare pe acoperiș, rostind în șoaptă, la lumina lămpii cu

kerosen, cuvinte din dicționarul englezesc. Învățase să spună *stilou*, *masă*, *dragoste*, *Statele Unite ale Americii* și *clătite din cartofi*. Își dorea să petreacă două minute în compania lui Alexander ca să-i spună câteva dintre cuvintele și expresiile amuzante pe care le învățase.

Într-o noapte, la sfârșitul lui august, în timp ce Anton dormea alături, Tatiana încerca să găsească o cale prin care să îndrepte lucrurile ce păreau s-o fi luat cu totul razna în viața ei.

Cândva, totul mergea de minune. Atât cât era *posibil*. Deodată însă, după 22 iunie, se trezise într-un iureș ametitor, ce nu părea să se mai sfârșească, un iureș înecat într-o tristețe fără margini. Dar nu toate clipele fuseseră scăldate în lacrimi și tristețe.

Tatianei îi era dor – mai mult decât voia s-o recunoască – de ora petrecută cu Alexander după ce ieșea pe porțile uzinei Kirov. De ora în care străbăteau împreună străzile pustii; de ora în care vorbeau sau tăceau, iar tăcerea se contopea cu vorbele lor la fel de lin cum apele lacului Ladoga se revărsau în Neva, iar Neva în golful Finic, iar golful Finic în Marea Baltică. De ora în care zâmbeau și râdeau într-un glas, iar Tatiana se îmbăta cu sunetul vocii lui, fără să-și desprindă nicio clipă ochii de la el.

De ora în care erau complet singuri.

Ce era de făcut? Cum să îndrepte lucrurile? Nu știa, dar trebuia să găsească o cale. De dragul ei, al surorii sale și al lui Alexander.

Era ora două dimineața. Tatiana tremura de frig, îmbrăcată doar într-o rochie de vară peste care purta o haină bărbătească. Prefera să petreacă tot restul vieții pe acoperiș decât alături de părinții ei și de Dașa, ale căror speranțe deșarte de a-l găsi pe Pașa și rugăminți rostite în șoaptă *(Tania, te rog să pleci ca să rămân cu Alexander!)* o aduceau în pragul deznădejdii.

Tatiana se gândea la război. „Poate dacă avioanele germane vor arunca o bombă peste clădirea noastră, aș putea să mor salvându-le viața celorlalți. Mă vor plânge oare? Îmi vor duce dorul? Oare Alexander își va dori ca lucrurile să fi fost cu totul altfel?"

Dar cum?

Și când?

Știa deja că Alexander își dorea ca lucrurile să fie diferite. Își dorise asta de la bun început.

Dar chiar și la început, când nimeni și nimic nu părea să le înnegureze vraja primelor întâlniri, ar fi existat oare vreun loc unde Tania și Șura ar fi putut să se adăpostească atunci când voiau să fie complet singuri și să-și spună câteva cuvinte în engleză? Un loc numai al lor, nu doar drumul spre casă de la Kirov?

Tatiana nu cunoștea un asemenea loc.

Oare Alexander știa?

Toate gândurile astea nu-și mai aveau rostul acum, erau menite doar să înfigă și mai mult cuțitul în rană. Și exact asta îi lipsea!

„Vreau doar puțină alinare", își spunea Tatiana. „Oare cer prea mult?"

Nimic nu-i aducea alinarea pe care și-o dorea. Nici răceala lui Alexander, nici nervii pe care el și-i vărsa uneori asupra Dașei, nici toanele lui și nici faptul că ieșea mereu câștigător la jocurile de cărți – nimic nu-i alina Tatianei suferința sau dorințele-i mistuitoare. Alexander nu mai avea multe seri libere. De obicei, trebuia să se întoarcă la cazarmă înainte de ora stingerii, iar în alte nopți trebuia să stea de strajă pe cupola catedralei Sfântul Isaac. Avea doar câte o seară sau două libere pe săptămână, dar chiar și așa era prea mult.

Iar în seara aceea era liber. *Tania, te rog să pleci ca să rămân singură cu el!*

Auzi un zgomot în depărtare. Pe cer pluteau dirijabile.

Toate orele acelea erau cumplit de chinuitoare – orele din timpul nopții, cele din zori sau cele din amurg… ore și iar ore… Trebuia să facă ceva. Dar ce anume?

Coborî în bucătărie. Își făcu un ceai ca să-și încălzească mâinile reci și se așeză obosită pe pervazul ferestrei, privind curtea învăluită în întuneric. Îl văzu atunci cu coada ochiului, trecând prin fața ușii. Îi auzi pașii încetinind și făcând apoi cale întoarsă. Rămase în pragul ușii. Un timp, niciunul din ei nu rupse tăcerea.

— Ce faci? o întrebă el încet.

— Aștept să pleci ca să mă culc, îi răspunse ea pe un ton ferm și rece ca gheața.

Alexander intră șovăitor în bucătărie.

Tatiana îl străfulgeră cu privirea.

Se apropia de ea. Tatiana simți o strângere de inimă la gândul că avea să îi adulmece din nou parfumul. Dar el se opri.

— N-am mai stat până târziu în ultimul timp, îi răspunse el.

— Bravo ție!

Acum, când nu-i mai vedea nimeni, Tatiana îl privea intens, fără să clipească.

— Tatiașa, știu că nu-ți este *deloc* ușor, spuse Alexander, privind-o cu ochi plini de căință și de înțelegere. Și îmi pare nespus de rău. E numai vina mea. N-ar fi trebuit să vin la tine în noaptea aceea.

— De parcă înainte nu mi-ar fi fost la fel de greu.

— Era mai bine decât acum.

— Da, așa e.

Își dorea să se dea jos de pe pervaz și să-i sară în brațe. Să meargă împreună cu tramvaiul, să stea pe o bancă și să doarmă într-un cort cuibărită la pieptul lui. Voia să-l simtă din nou alături. Sau chiar deasupra ei.

— Spune-mi, tu *ai aranjat* ca Dima să rămână în fiecare noapte la Leningrad? îl întrebă ea, în schimb. Căci, de fiecare dată când vine aici, întinde din ce în ce mai mult coarda cu mine.

— Mi-a spus că *i-ai și permis* anumite lucruri, îi răspunse Alexander, cu ochii scăpărând.

— Serios?

De aceea se purta oare atât de rece cu ea?

— Și ce ți-a mai spus?

Tatiana se simțea prea obosită ca să se mai supere pe Dimitri. Alexander mai făcu un pas spre ea. „Încă puțin și-o să mă îmbăt cu parfumul tău!"

— Nu mai contează, îi spuse Alexander cu durere în glas.

— Și ai crezut că spune adevărul?

— Nu știu. Spune-mi *tu* care e adevărul!

— Știi ceva, Alexander? răbufni Tatiana, dându-și picioarele

jos de pe pervaz și punând deoparte ceașca de ceai.

— Nu, Tania, nu știu, îi răspunse el domol, făcând încă un pas spre ea.

Aromele de șampon și săpun se împleteau cu parfumul virilității sale, pe care îl răspândea prin toți porii. Mirosul lui amețitor o făcea să schițeze un zâmbet vag. Dar zâmbetul îi pieri iute de pe buze.

— Te rog să-mi faci o favoare și să stai cât mai departe de mine. Bine?

— Mă străduiesc, îi răspunse Alexander făcând un pas înapoi.

— Nu, continuă Tatiana, oprindu-se apoi brusc. De ce mai vii aici? continuă apoi în șoaptă, oftând adânc. Pune capăt relației cu Dașa! Cum ai făcut după ultima noastră întâlnire de la Kirov. Pleacă! Du-te pe front! Și ia-l și pe Dimitri cu tine! Nu va mai accepta mult respingerile mele și m-am săturat până peste cap de toate astea.

De voi toți, ar fi vrut să-i spună, dar n-o făcu.

— În curând s-ar putea să mă satur să-l tot refuz, adăugă apoi, în speranța că astfel avea să confere mai multă greutate cuvintelor ei.

— Încetează! spuse Alexander. Nu pot să plec acum. Nemții sunt prea aproape. Iar familia ta va avea nevoie de mine. *Tu* vei avea nevoie de mine, continuă după o clipă de tăcere.

— Nici vorbă! O să mă descurc foarte bine și singură. Te rog să pleci, Alexander!… Mi-e mult prea greu. Chiar nu înțelegi? Ia-ți rămas-bun de la Dașa și de la mine și pleacă! Te rog, Alexander! Ia-l pe Dimitri și plecați împreună!

— Tania! murmură el atât de încet, încât abia îl auzea. Cum aș putea să nu te mai văd?

Ea îl privea, clipind nedumerită.

— Cine o să-mi mai dea de mâncare?

Tatiana clipi din nou.

— În regulă, îi zise ea foarte supărată. O să-ți fac de mâncare și o să mă distrez de minune în brațele celui mai bun prieten al tău, în timp ce tu te tăvălești cu sora mea. Am folosit bine termenii acum? E soluția *ideală*, nu-i așa?

Alexander se întoarse pe călcâie și plecă.

A doua zi de dimineață, Tatiana se duse s-o vadă pe Vera la spitalul Greceski.

— Vera, crezi că v-aș putea fi de folos pe aici? o întrebă ea în timp ce asistenta îi examina coastele. Crezi că aș putea să găsesc ceva de muncă la spital?

— Dar ce-ai pățit? o întrebă Vera, cercetând-o cu ochii ei blânzi. Pari atât de tristă! Te supără piciorul?

— Nu. Doar că…

Blândețea Verei îi sfâșia sufletul Tatianei, care își stăvilea cu greu dorința de a-și vărsa amarul în fața ei. Reuși însă să se stăpânească.

— N-am pățit nimic. Doar că nu ies nicăieri. Și m-am plictisit de moarte. Toată noaptea stau pe acoperiș și mă uit după avioane. Crezi că v-aș putea fi de folos cumva?

— Nu ne-ar strica o mână de ajutor, îi răspunse îngândurată Vera.

Tatiana ciuli imediat urechile.

— Ce-aș putea să fac?

— Ar fi multe de făcut. Ai putea să faci muncă de birou, ai putea să lucrezi la cantină, ai putea să bandajezi rănile pacienților, să le iei temperatura sau, după ce te vei simți mai bine, ai putea să devii infirmieră.

— Vera, e fantastic! exclamă Tatiana cu un zâmbet larg pe buze. Dar ce fac cu postul de la Kirov? întrebă apoi, cu o privire încruntată. După ce-mi voi scoate ghipsul, va trebui să mă întorc acolo ca să asamblez tancuri. Apropo, când ar trebui să-l scot?

— Tatiana! Frontul a ajuns la Kirov, îi răspunse Vera. N-ai ce să mai cauți acolo. Doar nu te încumeți să te mai duci! Nici n-ai pune bine piciorul în uzină, că ți-ar și da o pușcă în mână și te-ar trimite să faci instrucție militară. Ai plecat la timp de acolo. Aici însă ducem mereu lipsă de oameni. Prea mulți au plecat ca voluntari și prea puțini se mai întorc. Nu toți au norocul să fie salvați de sub dărâmături de un ofițer, adăugă apoi, cu un zâmbet pe buze.

Dacă Tatiana ar fi avut șansa să nu se mai întoarcă acasă, ar fi

făcut-o fără ezitare.

În seara aceea, la masă, copleșită de entuziasm, le spuse părinților ei că găsise un loc de muncă în apropiere de casă.

— Foarte bine. Du-te să muncești! îi spuse tata. În sfârșit! Vei putea să mănânci acolo în loc să mai mănânci acasă.

— Dar Tania nu poate încă să meargă, interveni Alexander. Piciorul nu i se va vindeca niciodată în ritmul ăsta și va ajunge să șchiopăteze toată viața.

— Dar nici să stea toată ziua acasă și să depindă de rațiile noastre nu se mai poate! exclamă tata cu glas tare. Nu mai putem s-o ținem în spate. La muncă se vorbește că ne vor scădea din nou rațiile. Lucrurile se înrăutățesc tot mai tare.

— O să mă duc la muncă, tată, spuse Tatiana pe același ton jovial. Și o să mănânc mai puțin, bine?

Alexander o privea peste masă, zdrobind cu furculița piureul de cartofi.

— Tania, e numai vina ta! răbufni tata, trântind furculița pe masă. Ar fi trebuit să pleci cu bunicii tăi! Ne-ai fi ușurat viața și nici tu n-ai mai fi acum în pericol, continuă el, clătinând din cap. Ar fi trebuit să pleci cu ei.

— Ce tot spui, tată? îl întrebă Tatiana pe un ton *deloc* jovial, ridicând ușor glasul, cum nu o mai făcuse niciodată în fața lui. Știi foarte bine că n-aș fi putut să plec cu deda din cauza piciorului, adăugă apoi, cu o privire încruntată.

— Gata, Tania! interveni Dașa, punându-și mâna pe brațul surorii ei. Oprește-te!

— Tania! strigă mama, *trântind* și ea furculița. Dacă n-ai fi fost atât de necugetată și n-ai fi plecat să faci ceva prostesc, nu ți-ai fi rupt piciorul!

Tatiana își smulse brațul din mâna Dașei și se întoarse spre mama ei.

— Mama! Poate dacă n-ai fi spus că ai fi preferat să mor *eu* în locul lui Pașa, n-aș fi pornit pe urmele lui ca să-l aduc acasă!

Părinții ei o priveau fără grai, în timp ce o tăcere apăsătoare se așternu în cameră.

— N-am spus niciodată asta, începu mama să plângă, ridicându-se de la masă. Niciodată!

— Mamă! Te-am auzit.

— Niciodată!

— Te-am auzit! „De ce n-a luat-o Dumnezeu pe Tania în locul lui Pașa?” Îți amintești, mamă? Îți amintești, tată?

— Tania! îngăimă Dașa cu glas tremurător. N-au vorbit serios.

— Hai, Taneșka! interveni și Dimitri, punându-și mâna pe brațul ei. Liniștește-te!

— Tatiana! țipă tata. Cum îndrăznești să ne vorbești în felul ăsta când tu porți toată vina?

— Eu port toată vina? răbufni ea, încercând să tragă aer în piept ca să se liniștească, dar nu reuși. E numai vina *voastră!* continuă la fel de mânioasă. Voi l-ați trimis pe Pașa la moarte și apoi ați preferat să stați cu mâinile în sân, fără să faceți nimic ca să-l aduceți înapoi…

Tata se repezi și o lovi atât de tare peste față, încât Tatiana căzu de pe scaun.

Alexander se ridică și îl îmbrânci pe tatăl Tatianei.

— Ajunge! spuse el. Gata!

— Ieși afară! țipă tata. Nu e treaba ta. Ne privește doar pe noi. Pleacă dracului de aici!

Alexander o ajută pe Tatiana să se ridice în picioare. Stăteau între canapea și masă, lângă Dașa, care își ținea capul în mâini. Nu voia să se ridice în picioare. Ca și Dimitri, care stătea în continuare pe scaun. Părinții lor stăteau unul lângă altul, răsuflând cu greu.

Tatianei îi curgea sânge din nas. Acum însă Alexander îi ținea calea tatălui ei.

— Poți să mă lovești cât vrei, tată! strigă ea, lipindu-se de Alexander și ținându-l de mânecă. Poți să mă și omori, dacă vrei! Dar nu-l vei aduce înapoi pe Pașa. Și nu pleacă nimeni, pentru că *nu* avem unde să ne ducem!

Spumegând de furie, tatăl dădu să se năpustească din nou asupra ei, dar nu putu să treacă de Alexander.

— Ajunge! spuse el clătinând din cap, cu o mână întinsă în spate, spre Tatiana, și cu cealaltă în față, ținându-l la distanță pe tatăl ei.

Cu ochii în lacrimi, Dașa se ridică, în cele din urmă, în picioare și, repezindu-se la tatăl ei, îl apucă de brațe.

— Papoșka, papoșka, încetează, te rog!

Apoi, întorcându-se spre Tatiana, îi strigă printre hohote de plâns:

— Uite ce-ai făcut!

Și încercă să treacă de Alexander ca să ajungă la sora ei.

— Ce faci? o întrebă el încet, făcând-o să se oprească.

Dașa îl privea vădit nedumerită.

— Cum poți s-o aperi? Uite ce-a făcut!

Mama plângea. Tata țipa, roșu la față ca racul. Dimitri continua să-și țină privirea pironită în farfurie. Iar Tatiana stătea în spatele lui Alexander și îl privea cum se certa cu Dașa.

— Încetează! îi spuse el. N-a făcut nimic. Încetați cu toții! Poate dacă ați fi ascultat-o în iunie, când ați fi putut să-l aduceți înapoi pe Pașa, nu v-ați mai sfâșia astăzi între voi, iar fiul și fratele vostru ar fi încă în viață. Acum este prea târziu. Și nu vă mai atingeți de ea! Te simți bine? o întrebă apoi pe Tatiana, luând un șervețel de pe masă și întinzându-i-l. Pune-l la nas ca să oprești sângerarea! Hai, repede!

Se întoarse apoi spre tatăl Tatianei.

— Georgi Vasilievici, știu că ai încercat să-ți salvezi fiul, îi spuse el. Te înțeleg prea bine! continuă după o clipă de tăcere. Dar nu mai arunca vina asupra Taniei!

Tatăl aruncă, înjurând, paharul cu votcă și porni, cu pași împleticiți, spre cealaltă cameră. Îl urmă și mama lor, trântind ușa în urma ei. Tatiana îi auzi hohotele de plâns.

— Așa se întâmplă mereu, spuse ea cu glas șovăitor. Începe să plângă și cineva trebuie să-i ceară iertare. De obicei, mie îmi revine sarcina asta.

Dașa continua să-l țintuiască pe Alexander cu privirea.

— Nu-mi vine să cred că i-ai ținut partea împotriva mea, spuse ea.

— Nu-mi arunca mie prostiile astea, Dașa! ripostă Alexander cu glas tăios. De ce crezi că i-am luat partea? Pentru că n-am vrut să văd cum îți lovești sora mai mică, având piciorul în ghips. De ce nu-ți alegi un adversar pe măsura ta? Sau de ce nu

mă lovești pe mine? Îți spun eu de ce, continuă mânios Alexander. Pentru că nu ai reușit s-o faci decât *o singură dată.*

— Ai dreptate, îi răspunse Dașa, încercând să-l pălmuiască.

El îi prinse mâna și i-o dădu la o parte cu violență.

— Ți-ai pierdut controlul, Dașa, îi spuse el. Așa că ar fi mai bine să plec.

Dimitri, care nu scosese niciun cuvânt în tot acest timp, se ridică oftând și plecă împreună cu Alexander.

Nici nu ieșiră bine pe ușă, că Dașa se și repezi la Tatiana, care, pierzându-și echilibrul, se prăbuși pe masă, peste piureul de cartofi pe care îl făcuse doar cu o oră în urmă.

— Uite ce-ai făcut! țipă Dașa. Uite ce-ai făcut!

Ușa se deschise brusc, iar Alexander se năpusti înăuntru. O apucă apoi pe Dașa de braț și o trase de lângă Tatiana.

— Tania, spuse el, poți să ne scuzi câteva clipe, te rog?

Ieși afară și închise ușa în urma ei, ținându-și încă șervețelul la nas.

Îl auzi apoi pe Alexander țipând, în timp ce Dașa îi ținea isonul, răspunzându-i pe același ton răstit.

Ea și Dimitri rămaseră amândoi pe hol, privindu-se în tăcere.

— Așa e el, îi spuse Dimitri, ridicând din umeri. Iute la mânie.

Tatiana ar fi vrut să-i spună că nu-l văzuse niciodată pierzându-și cumpătul, dar preferă să tacă și să asculte cu urechile ciulite.

— Ar trebui să nu se mai bage în treburile altora, continuă Dimitri, și să-i lase pe ai tăi să-și rezolve singuri problemele. Nu crezi? Mâine totul o să fie mult mai bine.

— Asta îmi aduce aminte de o glumă, spuse Tatiana. „Vasili, de ce mă bați tot timpul? Nu ți-am greșit cu nimic." Iar Vasili îi răspunde: „Ar trebui să-mi fii recunoscătoare. Căci, dacă aș afla că mi-ai greșit cu ceva, te-aș omori."

Dimitri râse copios, de parcă ar fi fost cel mai amuzant lucru pe care îl auzise în ziua aceea.

— Chiar nu înțelegi? îi spunea Alexander Dașei, în cealaltă cameră, pe un ton răstit. Nu ea mă alungă, *tu* mă faci să plec, *tu* și felul *tău* de-a fi. Cum crezi că aș putea să-ți țin partea când o

lovești pe Tania?

Sora ei spuse ceva.

— Nu-mi flutura scuzele tale tâmpite, Dașa! N-am nevoie de ele.

Apoi, după o clipă de tăcere:

— Nu, nu pot continua în felul ăsta.

Din cameră răzbăteau hohote isterice de plâns.

— Te rog, Alex, nu pleca! Te rog! Îmi pare rău. Ai dreptate, dragostea mea, ai dreptate. Ce vrei să fac? Să-i cer iertare?

— Dașa, dacă mai ridici vreodată mâna asupra Tatianei, jur că o termin cu tine fără să mai stau nicio clipă pe gânduri. Ai înțeles?

— Nu mă mai ating niciodată de ea, promise Dașa.

Apoi se așternu tăcerea.

Tatiana rămase înmărmurită.

Neștiind unde să se uite, își șterse nasul însângerat și îl privi pe Dimitri, ridicând din umeri.

— Nu putem fi singuri nici măcar când ne certăm, spuse ea. Măcar asta s-a încheiat cu bine.

Simți cum genunchii refuzau s-o mai susțină.

Dimitri o prinse în brațe, o așeză pe canapeaua din hol și îi șterse obrajii, lovind-o ușor pe spate.

— Te simți bine? o întreba fără încetare.

Soții Sarkov bătură la ușa de la intrare, dornici să afle dacă totul era în ordine. Dacă izbucnea o ceartă într-un apartament comun, toată lumea afla. Toată lumea auzea. Toată lumea știa totul.

— Nu s-a întâmplat nimic, le spuse Tatiana. Doar o mică sfadă. Totul e-n regulă.

Dașa ieși atunci din cameră și îi ceru iertare Tatianei pe un ton posac. Se întoarse apoi la Alexander și închise ușa în urma ei. Tatiana îl rugă pe Dimitri să plece, iar ea urcă, șchiopătând, pe acoperiș, unde se rugă ca avioanele germane să arunce o bombă pe clădirea lor.

Îl zări apoi pe Alexander ieșind din casa scărilor și îndreptându-se spre ea. Stătea de vorbă cu Anton și, deși inima îi tresări când îl văzu, se prefăcu că nu-l observă. Anton îi ținea

mâinile într-ale sale. El o înghionti ușor, fără să mai spună nimic. Oftând, Tatiana se întoarse spre Alexander.

— Ce mai e? îl întrebă ea posomorâtă.

— Dă-mi mâna! îi șopti el.

— Nu.

— Dă-mi mâna!

— Anton, spuse ea apoi, ți-l mai amintești pe Alexander, prietenul Dașei? De ce nu vă strângeți mâinile?

Anton îi dădu drumul Tatianei și îi strânse mâna lui Alexander.

— Anton, vrei să ne scuzi câteva clipe? îl rugă Alexander.

Băiatul plecă, fără tragere de inimă, mergând pe vine. Se opri suficient de aproape ca să tragă cu urechea.

— Hai să ne mai îndepărtăm puțin! îi spuse Alexander Tatianei.

— Mi-e greu să mă plimb de colo colo. Mă simt bine aici.

Fără să mai stea la discuții, o luă pe Tatiana în brațe și, după câțiva pași, se opri în colțul acoperișului, unde nimeni nu-i mai putea auzi – nici Anton, nici Mariska, o fetiță de șapte ani, care trăia practic pe acoperiș, pentru că părinții ei zăceau tot timpul beți în casă.

— Dă-mi mâinile, Tania!

Ea se supuse, fără voie, și îi arătă mâinile tremurânde.

— Te simți bine? o întrebă încet. Se întâmplă adesea?

— Da, mă simt bine. Se mai întâmplă uneori, îi răspunse clătinând din cap. *De ce* mă întrebi?

— Nu voi permite nimănui să-ți facă rău.

— Dar ce rost are? Acum sunt cu toții supărați pe mine. Tocmai ți-ai făcut puțin de cap cu Dașa, o să pleci, dar eu rămân aici, în patul ăla, în camera aia, pe holul ăla. Rămân gunoiul familiei.

— Nu mi-am făcut de cap cu Dașa, îi răspunse el cu o privire încărcată de tandrețe și compătimire. Nu-i voi lăsa să-ți facă rău. Prea puțin îmi pasă dacă Dașa află de noi sau dacă Dimitri…

Se opri. Tatiana îl asculta cu atenția încordată.

— Prea puțin îmi pasă dacă o lume întreagă va afla de noi. Nu voi permite nimănui să-ți facă rău, continuă cu ochii ațintiți

asupra ei. Și o știi prea bine. Așa că, dacă nu vrei să mă vezi spânzurat sau să-ți distrug planurile de a o feri pe Dașa de suferința aflării adevărului, îți sugerez să eviți compania oamenilor care s-ar putea să-ți facă rău.

— Dar tu pe ce lume trăiești? îl întrebă Tatiana. În *America* ta nu se întâmplă asemenea lucruri? Aici, în Rusia, părinții își bat copiii, iar copiii îndură fără să crâcnească. Surorile mai mari își bat surorile mai mici, iar acestea îndură cu stoicism. E un fapt cât se poate de firesc.

— Am înțeles, îi răspunse Alexander. Dar ești prea firavă ca să încasezi loviturile celor din jur. În plus, tatăl tău bea prea mult. Iar asta îl face cu atât mai labil. Trebuie să fii mai atentă în prezența lui.

Atingerea mâinilor lui îi conferea căldură și alinare. Tatiana închise ușor ochii, imaginându-și doar un singur lucru. Printre buzele întredeschise îi scăpă un geamăt surd.

— Iubita mea, nu face asta! îi spuse el, strângându-i și mai tare mâinile într-ale sale.

— Șura, sunt pierdută, murmură ea. Nu știu ce să mai fac. Sunt complet pierdută.

Își smulse brusc mâinile dintr-ale lui și își îndreptă ochii undeva dincolo de el. Dașa tocmai își făcea apariția din casa scărilor și se îndreptă spre ei.

— Am venit să văd ce face sora mea, le spuse ea, oprindu-se lângă ei și plimbându-și privirea de la Alexander la Tatiana. N-am știut că mai ești aici. Ai spus că trebuie să pleci.

— Chiar trebuie să plec, îi răspunse Alexander, ridicându-se în picioare și sărutând-o în fugă pe Dașa. Ne vedem peste câteva zile. Iar tu, Tania, du-te la doctor ca să vezi dacă n-ai cumva nasul spart!

Tatiana abia reuși să încuviințeze din cap.

După ce plecă, Dașa se așeză lângă ea.

— Ce voia?

— Nimic. Să vadă dacă mă simt bine.

În clipa aceea, copleșită de cele întâmplate și dornică să-și verse amarul, deși știa că nu putea să-i spună Dașei *tot* ce-i stătea pe suflet, continuă:

— Știi ceva, Dașa? Ești sora mea mai mare și te iubesc. Sunt convinsă că mâine mă voi simți mult mai bine, dar astăzi ești ultimul om din lume pe care vreau să-l văd. Știu că mă supun mult prea des voinței tale – vorbesc numai atunci când vrei tu, plec când îți convine ție, fac numai ce-ți place ție. Mâine mă voi supune din nou voinței tale, dar acum nu vreau să vorbesc cu tine. Vreau doar să stau aici, singură cu gândurile mele.

Apoi, după o clipă de tăcere, adăugă, accentuând fiecare cuvânt în parte:

— *Așa că te rog să pleci acum, Dașa!*

Sora ei nu se clinti însă.

— Îmi pare rău, Tania, pentru tot ce s-a întâmplat. Nespus de rău. Dar n-ar fi trebuit să le arunci părinților noștri toate lucrurile cumplite pe care le-ai spus. Știi cât suferă după Pașa. Și-așa se învinovățesc.

— Dașa, n-am chef să-ți aud scuzele jalnice!

— Dar ce te-a apucat? o întrebă Dașa. Nu ne-ai vorbit niciodată în felul ăsta. Niciunuia dintre noi.

— *Dașa, te rog să pleci! Te implor!*

Tatiana rămase pe acoperiș până dimineață, înfășurată doar în vechea haină bărbătească, având fața și picioarele înghețate.

Descoperea cu stupoare legătura uluitor de strânsă pe care o împărtășea cu Alexander. Deși nu prea vorbiseră în ultimul timp, deși el se purta cu răceală, deși ultimele cuvinte pe care și le aruncaseră fuseseră încărcate de amărăciune, nu avusese nici cea mai mică îndoială în timpul confruntării cu părinții ei că Alexander, cel care pornise pe urmele ei în Luga, avea să-i sară în ajutor, dacă era cazul. Această convingere îi dăduse puterea să țipe la tatăl ei și să-i arunce în față crudul adevăr. Indiferent cât și-ar fi dorit să i-l spună, nu s-ar fi încumetat niciodată s-o facă dacă n-ar fi simțit susținerea lui Alexander.

Și, stând în spatele lui, se simțise și mai curajoasă, fără să-i mai pese de nasul însângerat sau de durerea încă intensă a coastelor. Știuse că nu avea să o lase nici măcar pe Dașa să se atingă de ea, iar acest lucru o ajutase să se împace, în întunericul nopții, cu ea însăși, cu propria viață și, în final, chiar și cu Dașa.

În ciuda așa-ziselor sentimente pe care pretindea că le nutrea

pentru Tatiana, Dimitri nu schițase nici cel mai mic gest ca s-o apere, lucru la care ea se și așteptase, de altfel. Nimic n-o făcea să-și schimbe părerea despre el. Dimitri era prototipul bărbatului din Rusia sovietică. Dar nu-l învinovățea pentru că nu-și dezmințea nici seminția, nici firea.

Se lupta însă din greu să-și nege propria structură sufletească, propriile gânduri și sentimente, ce-i spuneau că îi aparținea lui Alexander fără urmă de tăgadă.

Încercase să-și desprindă soarta de a lui pentru ca amândoi să meargă pe drumuri diferite.

Dar totul nu fusese decât pură fățărnicie.

Căci aceea nu era doar o simplă pasiune trecătoare pentru iubitul surorii ei mai mari. Nicidecum! Era luna lui Jupiter și soarele lui Venus, care se aliniau pe cer, deasupra capului ei.

5

Când Alexander intră în camerele de la cazarmă, Dimitri stătea întins pe patul lui suprapus.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă obosit Alexander.

— Spune-mi *tu!* îi răspunse Dimitri.

— Dar cred că abia ne-am despărțit. Vreau să dorm. Mâine trebuie să mă trezesc la ora cinci.

— Atunci o să trec direct la subiect, spuse Dimitri sărind din pat. Vreau să pui capăt șaradei pe care o joci cu fata mea.

— La ce te referi?

— Nu pot să am și eu ceva al meu? Tu ai deja o viață frumoasă. Gândește-te la toate lucrurile pe care ți le-ai dorit și le-ai obținut! Ești locotenent în Armata Roșie. Ai în subordinea ta o companie de oameni care îți ascultă ordinele fără să crâcnească. Eu nu sunt în compania ta…

— Nu, dar ești în compania mea, soldat, spuse Anatoli Marazov sărind din patul lui, aflat lângă cel al lui Alexander. E târziu și ne așteaptă zile lungi și grele. N-ar trebui să vorbești atât de tare. Nu uita că te bucuri de anumite privilegii ca să te afli aici!

Dimitri îl salută. Alexander păstră tăcerea.

— Ia poziție de drepți, soldat! continuă Marazov, apropiindu-se de Dimitri. Când ai venit aici, am crezut că vrei să te relaxezi și să-ți aștepți prietenul.

— Am venit să discut o mică problemă cu locotenentul Belov, domnule, îi răspunse Dimitri.

— Nu mai e chiar atât de *mică*, soldat, dacă mă trezești dintr-un somn binefăcător, de care am mare nevoie. Din momentul în care m-ai trezit, nu mai e deloc o *mică* problemă, ci una extrem de serioasă. Acum, pe loc repaus! continuă Marazov, în izmene, plimbându-se de jur-împrejurul lui Dimitri, care era îmbrăcat în uniformă din cap până în picioare. Și problema asta mică nu poate să aștepte până dimineață?

— Locotenente, poți să ne scuzi câteva clipe? interveni Alexander.

— Cum dorești, locotenente, îi răspunse Marazov înclinând

din cap, cu o mină gravă, deși cu greu își stăpânea zâmbetul.

— Vom continua discuția pe hol.

Ieșiră pe coridor, iar Alexander închise ușa în urma lui.

— Dima, care e problema? Nu intra în conflict cu comandantul tău!

— Mai lasă rahaturile! Ia spune-mi, când o să te saturi odată? răbufni el, păstrând distanța față de Alexander. Poți să ai orice fată din lume. De ce o vrei pe a mea?

Alexander își adună întreaga putere a voinței ca să nu-l întrebe același lucru.

— Habar n-am ce vrei să spui. Era rănită. Și am ajutat-o.

— Simt doar un soldat de rând, continuă Dimitri. Trebuie să ascult ordinele tuturor și să înghit prostiile tuturor. Este singura care mă tratează ca pe o ființă umană.

„N-are ce face, așa e ea. Așa îi tratează pe toți cei din jur."

— Dar, Dima, nici tu nu te poți plânge de *viața pe care o duci*, îi răspunse Alexander. Gândește-te la toate lucrurile pe care nu ți le dorești și pe care ai reușit să le eviți! N-ai fost trimis în sud, unde oamenii noștri devin carne de tun în fața trupelor lui Hitler. Compania lui Marazov rămâne aici până când frontul ajunge la Leningrad. M-am ocupat personal de asta. Ca să te ajut. Pentru că îți sunt prieten, continuă, făcând un pas spre Dimitri. Am avut grijă de tine de-a lungul anilor. Ce s-a întâmplat cu prietenia noastră?

— A intervenit dragostea, îi explică Dimitri. Tania este extrem de importantă pentru mine acum. Și vreau să supraviețuiesc blestematului ăstuia de război – pentru ea.

— O, Dimitri! exclamă Alexander, păstrând un timp tăcerea. Atunci încearcă să supraviețuiești în continuare – pentru ea! adăugă el. Cine te oprește?

— Indiferent de pasiunea prostească pe care a făcut-o pentru tine, totul nu e decât o iluzie, o fantasmagorie. Nu-i așa? spuse Dimitri în șoaptă. Cum ar putea fi adevărat? Doar nu știe cine ești. Sau *știe?* întrebă apoi, după o scurtă ezitare.

Inima lui Alexander începu să-i bată nebunește în piept înainte de a-i răspunde. Becul de lângă ei era stricat. Iar cel din capătul holului licărea intermitent. Râsete și glasuri de bărbați

răzbăteau din celelalte camere. Undeva curgea apa. Iar ei stăteau unul în fața celuilalt, cufundați în tăcere. La ce se referea oare? se întreba Alexander, străfulgerându-l cu privirea. La trecutul lui indiscret? La America?

— Firește că nu știe, îi răspunse el în cele din urmă. Nu știe absolut nimic.

— Căci, de-ar ști, lucrurile ar deveni extrem de primejdioase, nu-i așa, Alexander? Pentru *noi.*

Alexander făcu un pas spre Dimitri, care își ridică mâinile în aer și se retrase spre zid.

— Dimitri, nu te mai juca cu mine! îl avertiză Alexander. Ți-am spus că nu știe nimic.

— Nu vreau să fac rău nimănui, îngăimă Dimitri cu glas stins și cu mâinile în aer. Vreau doar să am șansa să-i câștig inima Taniei.

Cu dinții încleștați, Alexander se întoarse pe călcâie și intră în dormitor.

Întins în pat, cu mâinile sub cap, Marazov îl întrebă cu nonșalanță:

— Alexander, vrei să mă ocup eu de Cernenko? Îți face probleme?

— Nu-ți bate capul cu asta! îi răspunse el clătinând din cap. Știu să-l strunesc.

— Am putea să-l repartizăm în altă parte.

— A mai fost deja repartizat. Și încă de patru ori.

— Aha! Și pentru că nu-l vrea nimeni, mi l-ai dat mie.

— Nu ție. Lui Kașnikov.

— Da. Iar Kașnikov e al meu.

Marazov scoase apoi o sticlă de votcă și, luând o înghițitură din ea, i-o oferi apoi lui Alexander, spunând:

— Nu avem suficienți oameni ca să-i aruncăm în fața tancurilor lui Hitler și să păstrăm Leningradul. Va trebui să ne predăm, nu-i așa?

— Nicidecum, dacă va fi după mine, îi răspunse Alexander. Ne vom lupta pe străzi și cu pietre, dacă va trebui, continuă el zâmbind.

Marazov îl salută de pe pat și se trânti pe pernă.

— Locotenente Belov, nu prea te-am mai văzut prin oraș în nopțile libere. N-ai să crezi ce fete frecventează clubul în ultimul timp, spuse el rânjind cu gura până la urechi.

— Nu-mi mai trebuie, îi răspunse Alexander cu același zâmbet pe buze, clătinând din cap.

Marazov își ridică uimit capul de pe pernă.

— Nu înțeleg cuvintele pe care le rostești, locotenente. Te aud. Și *am impresia* că vorbești în rusă, dar nu-mi vine să cred ce aud. Ce naiba se întâmplă? Dar stai puțin! exclamă apoi, văzând că Alexander nu-i răspunde. O, nu, nu se poate! continuă râzând cu poftă. Acum *știu* că vorbești prostii! Ce-ai pățit? Doar nu ești pe moarte, nu-i așa?

— Dar nici nu dorm, asta-i sigur, îi răspunse Alexander.

— Pe cine să trezesc? Nu pot să mă abțin. Trebuie să spun cuiva.

Se aplecă peste marginea patului suprapus și îl lovi cu perna pe soldatul care dormea dedesubt.

— Grinkov, trezește-te! N-o să-ți vină să crezi ce-o să-ți spun…

— Du-te dracu'! mormăi Grinkov, aruncând perna pe podea și întorcându-se pe partea cealaltă.

— Încetează, ticăloșiile! îi spuse Alexander lui Marazov, râzând și el cu poftă. Încetează până nu te repartizez și pe *tine!*

— Cine e?

— Nu știu ce vrei să spui, îi răspunse Alexander, punându-și o pernă peste față.

— Stai puțin! Nu cumva e fata al cărei nume i-l murmuri în somn?

— Nu murmur în somn, îi răspunse uimit Alexander, luându-și perna de pe față.

— O, ba da! Și încă cum! Grinkov, îl strigă Marazov, ce bolborosește Belov în somn?

— Du-te dracu'! îi răspunse Grinkov din nou, întorcându-se cu fața spre perete.

— Nu, nu asta spune. Ci numele unei fete. Parcă… parcă… Alexander, ești un ticălos pentru că o ascunzi de colegii tăi.

— De parcă ați fi și demni de încredere, ripostă Alexander,

întorcându-se pe-o parte.

— Vreau s-o cunosc și eu, spuse Marazov, bătând din palme. Trebuie s-o cunosc și eu pe fata care a reușit să-i pună frâul armăsarului nostru nărăvaș.

Mai târziu, în timp ce stătea întins în pat, cu inima grea, neputând să închidă ochii, Alexander știa că nu era deloc ușor să remodelezi un suflet frânt. Asta îl învățase viața în Uniunea Sovietică. Dar avea să încerce – după ce avea să-i vorbească. Totul avea să fie mult mai ușor după ce avea să-i vorbească.

Știa prea bine că, înainte ca *lumina* să-i străpungă întunericul vieții, trebuia să se dovedească *demn* de ea. Nu-i venise încă sorocul. Mai erau încă decorații pe care trebuia să le câștige.

6

A doua zi de dimineață, mama o întrebă pe Tatiana dacă era mulțumită de valurile pe care le stârnise. Nu, îi răspunse ea. Nu neapărat.

După ce plecară cu toții, Tatiana se pregătea să se ducă și ea la spital. Cineva bătu atunci la ușă, iar când o deschise, îl văzu în prag pe Alexander.

— Nu pot să te primesc înăuntru, îi spuse Tatiana arătându-i-o cu capul pe Zhanna Sarkova, care stătea pe coridor și îi privea suspicioasă.

Teama și încântarea puneau deopotrivă stăpânire pe sufletul Tatianei. Nu putea să-l invite în casă și nici să închidă ușa – nu atât timp cât Sarkova îi urmărea cu insistență.

— Nu-ți face griji! îi spuse Alexander trecând pragul. Mă așteaptă un pluton întreg în fața clădirii. Începem să baricadăm străzile din sud-est. N-am vești prea bune să-ți dau, continuă după o clipă de tăcere. Mga a căzut ieri în mâinile nemților.

— O, nu! Nu Mga! exclamă Tatiana, amintindu-și ce le spusese Alexander cu ceva timp în urmă – niciun tren nu mai avea să plece din Leningrad. Ce înseamnă asta pentru noi?

— Sfârșitul, îi răspunse Alexander, clătinând din cap. Am vrut să văd cum te simți după întâmplarea de ieri. Și să mă asigur că nu te duci la muncă, adăugă apoi cu glas ferm.

— Ba mă duc.

— Tatia, nu!

— Șura, trebuie să mă duc.

— Nici vorbă! protestă el, ridicând glasul.

— Vecina noastră le va „șopti" alor mei că ai venit aici, îi spuse Tatiana, privind peste umărul lui. Îți garantez asta.

— De aceea îmi vei aduce bereta pe care am uitat-o ieri la voi. În timpul inspecției de azi-dimineață am fost penalizat din cauza asta. Am nevoie de ea.

Tatiana lăsă ușa deschisă în timp ce Alexander intră în dormitor ca să-și recupereze bereta.

— Te rog să nu te duci la spital! insistă el, ieșind din dormitor și rămânând pe hol.

— Alexander, o iau razna. Stau închisă în casă toată ziua. Măcar la spital mă voi confrunta cu suferința adevărată. Și asta îmi va mai abate gândurile.

— Piciorul nu ți se va mai vindeca niciodată dacă îl vei solicita tot timpul. Mai ai doar două săptămâni de stat în ghips. Apoi, după ce-l vei scoate, poți să te duci la muncă.

— Nu mai stau acasă încă două săptămâni! Altfel, singurul spital în care voi mai ajunge va fi cel de nebuni.

— Aș vrea ca uzina Kirov să nu se afle în zona frontului, spuse el încet. Ai putea să te duci să lucrezi din nou acolo. Iar eu te-aș aștepta în fiecare zi. Cum o făceam cândva, adăugă după o clipă de tăcere. Îți mai aduci aminte?

Dacă își mai *aducea aminte*?

Inima îi bătea nebunește în piept. Dar Sarkova stătea în continuare pe coridor și îi privea prin ușa deschisă.

— Asta e. M-am săturat până peste cap, murmură Alexander și închise ușa.

Tatiana deschise gura și apoi o închise din nou.

— O, nu! îngăimă Tania. O să avem tot mai multe necazuri.

El mai înaintă puțin.

Ea făcu un pas înapoi.

— Ce-ți face nasul? o întrebă apoi, apropiindu-se și mai mult.

— E bine. Nu e spart.

— De unde știi? continuă făcând încă un pas.

— Șura, *te rog*. Spuse ea ridicând mâinile.

Cineva bătu atunci cu putere în ușă.

— Taneșka, ești bine?

— Da, mulțumesc, îi răspunse Tatiana.

Clanța ușii se mișcă, iar Sarkova apăru în prag.

— Voiam să știu dacă vrei să-ți pregătesc ceva de mâncare.

— Nu, mulțumesc, Zhanna, îi răspunse Tatiana, cu chipul lipsit de orice expresie.

Sarkova îl țintuia cu privirea pe Alexander. El se întoarse spre Tatiana și își dădu ochii peste cap. Tatiana abia se abținea să nu izbucnească în râs.

— Tocmai plecam, spuse ea.

— Unde vă duceți?

— Eu mă duc la muncă…

— Nici gând! șopti Alexander.

— Iar locotenentul Belov se duce să construiască baricade.

— Baricade, tovarășă Sarkova, îi spuse el Zhannei, îndreptându-se spre ea. Știi ce sunt alea? Structuri înalte de aproape trei metri și groase de patru metri, care se întind pe o distanță de douăzeci de kilometri.

Sarkova se retrase pe hol.

— Și fiecare baricadă este prevăzută cu opt postamente pentru mitraliere, zece afeturi pentru tunuri antitanc, treisprezece suporturi pentru obuziere și patruzeci și șase de nișe pentru mitraliere.

— Aha!

— Așa apărăm orașul pe care îl iubim atât de mult, continuă Alexander, trântindu-i ușa în nas.

Tatiana stătea în spatele lui, clătinând din cap, cu un zâmbet încântat pe chip.

— Acum chiar că ai încurcat-o, spuse ea luându-și geanta. Hai să mergem, tovarășe constructor de baricade!

Ieșiră pe coridor, încuind ușa în urma lor, în timp ce Sarkova bombănea singură în bucătăria comună deasupra unei căni de ceai.

Ajutând-o să coboare treptele, Alexander o prinse de mână. Tatiana încercă să și-o retragă.

— Alexander…

— Nu! îi spuse el tăios, trăgând-o spre el.

Tatiana auzea vuietul amețitor din sufletul ei ca trosnetul lemnelor mistuite în flăcări.

— Uite! spuse ea. O voi ruga pe Vera să mă repartizeze la cantina spitalului. Poate vii să mănânci la prânz. Ce zici? îl întrebă cu un zâmbet pe buze. Te voi servi eu.

Alexander clătină din cap.

— Deși puține lucruri îmi fac mai multă plăcere decât bucatele pe care mi le servești tu, îi răspunse el zâmbind, nu voi putea să ajung la ora prânzului, pentru că suntem prea departe, în sudul orașului.

— Șura, dă-mi drumul! Suntem pe holul clădirii mele…

Dar el continua s-o țină de mână.

— S-a întâmplat ceva? îl întrebă ea, simțind că ceva nu era în regulă.

Alexander șovăi ușor, cu ochii lui ca de caramel înnegurați de tristețe.

— Tania, trebuie să vorbesc cu tine, spuse el oftând adânc. Despre Dimitri.

— Ce-i cu el?

— Nu pot acum. Trebuie să vorbim în tihnă și între patru ochi. Vino diseară la catedrala Sfântul Isaac!

Inima îi bătea frenetic Tatianei, gata parcă să-i iasă din piept. Sfântul Isaac!

— Alexander, abia reușesc să mă duc la spital, care se află la doar trei blocuri depărtare! Cum să ajung la Sfântul Isaac?

Dar chiar și de trebuia să se târască în patru labe, tot avea să ajungă la catedrală – Tatiana o știa prea bine.

— Îmi dau seama, Tania. Nu vreau să străbați singură atâta drum. Străzile sunt păzite, nu e niciun pericol, dar… spuse el mângâindu-i fața. Nu poți să ceri ajutorul cuiva? Nu lui Anton, ci unei prietene. N-ai nici măcar o prietenă în care să ai deplină încredere și care te-ar putea ajuta să te aducă undeva prin apropiere? Apoi ai putea să mergi singură vreo două blocuri distanță.

— Dar cum mă mai întorc acasă? îl întrebă ea, după o clipă de tăcere.

— Ca de obicei, îi răspunse Alexander zâmbind și trăgând-o și mai aproape de el. Te voi aduce eu acasă.

Tatiana își ținea privirea pironită asupra nasturilor tunicii lui.

— Tania, trebuie să vorbim, insistă el. Și o știi foarte bine.

Da, o știa mult prea bine.

— Nu e corect.

— E singurul lucru corect din lumea asta.

— Bine. Și acum pleacă!

— Vii?

— Voi încerca. Pleacă acum!

— Ridică-ți…

Dar înainte de a mai spune ceva, Tatiana își ridică ochii spre

el. Și se sărutară cu pasiune.

— Ai *idee* cum mă simt? o întrebă Alexander în șoaptă, înfigându-și mâinile în părul ei.

— Nu, îi răspunse Tatiana, agățându-se cu disperare de el, căci picioarele nu aveau s-o mai susțină mult timp. Știu doar cum mă simt eu.

În seara aceea se întâmplă o minune. Telefonul Marinei, verșoara Tatianei, funcționa. Tatiana o rugă să-i facă o vizită, iar Marina ajunse la ei în jurul orei opt. Tatiana nu mai contenea s-o îmbrățișeze.

— Marinka, tu ești dovada vie că există un Dumnezeu în Ceruri. Aveam atâta nevoie de tine! Unde ai fost?

— Nu există Dumnezeu și o știi foarte bine. Unde am fost eu? spuse Marina izbucnind în râs. Lasă-mă pe mine! Spune-mi mai degrabă unde ai fost *tu!* Am auzit de aventurile tale prin Luga, continuă ea, clipind din ochi. Îmi pare rău pentru Pașa, adăugă apoi. Dar de ce ți-ai luat înfățișarea asta băiețească? o întrebă pe un ton ceva mai vesel.

— Am atât de multe să-ți povestesc!

— Fără doar și poate.

Marina se așeză la masa din camera unde doar cu o zi în urmă Alexander sărise în apărarea Tatianei.

— Ai ceva de mâncare? Sunt lihnită de foame.

Marina era o fată cu ochi negri, sâni mici și șolduri mari, cu părul scurt și negru și chipul presărat cu alunițe. Avea nouăsprezece ani și era studentă în anul doi la universitatea din Leningrad. Era cea mai bună prietenă a Tatianei, dar și confidenta ei. Petrecuseră împreună toți trei – ea, Marina și Pașa – multe zile de vară, zbenguindu-se prin Luga și prin împrejurimile Novgorodului. Diferența de vârstă dintre ele începuse să-și spună cuvântul cu doar un an în urmă, când Tatiana nu-și mai găsea locul în anturajul Marinei.

Tania o servi în grabă cu puțină pâine, brânză și ceai, spunându-i cu nerăbdare în glas:

— Marina, mănâncă repede, pentru că vreau să ieșim la plimbare! Îți stă bine cu rochia asta. Cum ți-ai petrecut vara?

— Nu putem să ieșim la plimbare. Nu poți să mergi. Stăm de vorbă foarte bine și aici.

Părinții ei se aflau în cealaltă încăpere, unde ascultau radioul, împreună cu Dașa. Tatiana și Marina erau singure în cameră. Nimeni din familia ei nu vorbea cu ea după cele întâmplate cu o zi în urmă.

— Povestește-mi ce e cu tunsoarea asta! continuă Marina cu gura plină. Și de ce porți o fustă atât de lungă?

— Mi-am tăiat părul. Iar fusta îmi ascunde ghipsul. Hai, ridică-te! Trebuie să plecăm, îi răspunse Tatiana, trăgând-o de braț.

Se grăbea. Alexander îi spusese să se ducă după ora zece și era aproape nouă, iar ea nici nu plecase încă de acasă. Era oare pregătită să-i mărturisească totul Marinei ca s-o convingă s-o ajute?

— Hai să mergem! repetă ea, trăgând din nou de brațul rotofei al Marinei. Lasă mâncarea!

— Dar cum o să mergi? Abia dacă pui piciorul în pământ. Și de ce vrei să plecăm? Când îți scoți ghipsul?

— Mergem la o plimbare șontâc-șontâc. Am senzația că n-o să-l mai scot niciodată. Cum arăt?

Marina se opri cu gura plină, privind-o pe Tatiana cu ochii cât cepele.

— Ce-ai spus?

— Am spus hai să mergem!

— Bine, acceptă Marina, ștergându-se la gură și ridicându-se în picioare. Ce se întâmplă?

— Nimic. De ce mă întrebi?

— Tatiana Metanova! Știu că ceva nu e în regulă.

— La ce te referi?

— Tania! Te cunosc de șaptesprezece ani și nu m-ai întrebat niciodată cum arăți.

— Poate dacă ți-ar merge mai des telefonul, te-aș întreba. Ai de gând să-mi răspunzi sau plecăm și gata?

— Ai părul prea scurt, fusta prea lungă și bluza albă și mulată. Ce dracu' se întâmplă?

În cele din urmă, Tatiana reuși s-o urnească pe Marina din

casă. Porniră încet pe Greceski, spre Piața Insurecției, de unde luară un tramvai spre clădirea Amiralității. Tatiana mergea sprijinindu-se de brațul Marinei. Îi era greu să meargă și să vorbească în același timp. Efortul o sleia de puteri.

— Tania, de ce ai sărit dintr-un tren care mergea? Așa ți-ai rupt piciorul?

— Nu, nu așa mi l-am rupt, îi răspunse ea. Și am sărit pentru că n-am avut de ales.

— Iar grămezile de cărămizi s-au prăbușit peste tine pentru că nici ele n-au avut de ales? întrebă Marina chicotind. Așa ți-ai rupt piciorul?

— Da. Nu vrei să încetezi, te rog?

Marina continuă să râdă cu poftă.

— Îmi pare rău pentru Pașa, Taneșka, spuse apoi pe un ton mult mai grav. Era un băiat de milioane.

— Așa e, încuviință Tatiana. Regret atât de mult că nu l-am găsit!

— Știu. N-a fost o vară prea frumoasă, spuse Marina după o clipă de tăcere. Nu te-am mai văzut de la începutul războiului..

— Nu mai era mult să mă vezi, îi răspunse Tatiana, încuviințând din cap. În ziua când a izbucnit războiul, a fost cât pe ce să-ți fac o vizită.

— Și de ce n-ai venit?

Tatiana ar fi vrut să-i mărturisească totul Marinei – să-i dezvăluie sentimentele și conflictele lăuntrice, temerile și îndoielile sale. Îi povesti, în schimb, despre Dașa și Alexander, despre ea și Dimitri, despre dramele trăite în Luga și aventurile prin care trecuse Alexander ca s-o găsească. Îi spuse totul, dar nu adevărul.

Nici în *ea însăși* nu avea deplină încredere, temându-se că, prin noianul de minciuni în care înota în fiecare zi, ar fi putut să-i scape Dașei vreo fărâmă de adevăr. Cum ar fi putut să aibă încredere în Marina, care nu avea nimic de pierdut în toată povestea asta? Tatiana își pecetlui astfel buzele, simțind că adevărul crea o prăpastie imensă între ea și cei dragi. Cum era posibil așa ceva? se întrebă Tatiana când se așezară pe o bancă în grădinile Amiralității. Cum era posibil ca minciunile, trădarea și

secretele să creeze legături indestructibile cu alți oameni în locul încrederii, adevărului și sincerității? Cum era posibil să se îndoiască de loialitatea unui membru al familiei, ezitând astfel să-i împărtășească o problemă personală? Viața părea să ridice la rang de lege disprețul pentru oameni.

Grădinile Amiralității se întindeau pe malurile Nevei, între Podul Palatului și catedrala Sfântul Isaac. Tatiana nu se afla departe de Alexander. Dacă se străduia, poate că avea să-i audă răsuflarea. Gândul o făcu să zâmbească în tăcere. Ramurile stufoase ale ulmilor înalți se împleteau unele cu celelalte, creând un baldachin deasupra potecilor și a băncilor la fel ca în Grădina de Vară. Singura diferență era că, în Grădina de Vară, Tatiana se plimbase cu *el*.

— Tania, ai un motiv pentru care ne aflăm aici? o întrebă Marina.

— Nicidecum, îi răspunse ea. Am vrut doar să stăm puțin de vorbă.

Ar fi dat orice să aibă un ceas. Oare cât de târziu era?

— Obișnuiam să vin des în parcul ăsta, spuse Marina. Odată, te-am adus și pe tine. Mai ții minte?

— Da… îmi amintesc, îi răspunse Tatiana, îmbujorându-se deodată.

— Am trăit momente frumoase în viață, spuse Marina. Nu par atât de îndepărtate. Crezi că vom mai avea parte de ele?

— Desigur, Marinka, îi răspunse Tatiana. Sper din tot sufletul. Viața nu mi-a hărăzit încă momente frumoase, continuă ea cu un zâmbet pe buze.

— Nici măcar cu Dima? o întrebă verișoara ei râzând.

— Firește că nu! exclamă Tatiana, fără să adauge altceva.

— Nu fi tristă, Tania! îi spuse Marina, luând-o în brațe. Vei reuși să pleci cumva din orașul ăsta.

— Nici vorbă! răspunse ea clătinând din cap. Nu mai merg trenurile, Marinka. Mga a căzut în mâinile nemților.

Marina rămase un timp tăcută.

— Nu mai știm nimic de tata de trei zile, spuse apoi. Se luptă la Izhorsk. E lângă Mga, nu-i așa?

— Da, îi răspunse Tatiana cu glas stins. Așa e.

— Nu cred că mai pleacă cineva din oraș, adăugă Marina, strângând-o pe Tatiana în brațe. Mama e atât de bolnavă! Iar tata…

— Știu, murmură Tatiana, mângâind-o pe picior. Dar vom reuși să supraviețuim. Trebuie să fim puternici.

— Da, mai ales tu, îi răspunse Marina, clătinând din cap în speranța că astfel avea să alunge gândurile negre. N-ai de gând să-mi spui de ce m-d adus dci?

— Nu.

— Tania!…

— N-am ce să-ți spun.

— Povestește-mi despre Dimitri, Tania! insistă Marina, ciupind-o de braț.

— Nu e nimic de spus.

— Nu-mi vine să cred că tocmai tu te întâlnești cu un soldat! zise verișoara ei chicotind și aruncându-i Tatianei o privire piezișă. O, nu! Doar nu vă întâlniți aici mai târziu, nu-i așa?

— Nu! țipă Tatiana. Eu și Dima suntem doar prieteni.

— Da, cum să nu?! Soldații cunosc doar un singur *gen* de prietenie.

Acum era rândul Tatianei s-o privească pieziș pe verișoara ei.

— Ce vrei să spui?

— Anul trecut m-am întâlnit și eu cu un soldat. Îți mai aduci aminte? spuse Marina, plescăind ironică din buze. Am zărit crâmpeie din viața pe care o ducea și mi-am spus că nu mai vreau să am de-a face cu soldați. În vară am cunoscut un student, un tip drăguț. S-a înrolat în armată și a plecat în Fornosovo. De atunci nu mai știu nimic de el, continuă după o clipă de tăcere.

— Ce vrei să spui? repetă Tatiana. De ce nu mai vrei să ai de-a face cu soldați? Din cauza războiului?

— Nu, Tania, nu din cauza războiului. Ci din cauza femeilor.

— A femeilor? repetă ea cu glas stins.

— Da, a femeilor – dame de companie, femei de stradă, prostituate, târfe –, tot felul de femei frecventează barurile, cluburile și cazărmile militare, oferindu-și favorurile soldaților, pe care aceștia le acceptă încântați. Toți, fără excepție. E modul

lor de viață. Ca și fumatul. De fiecare dată când au o seară liberă sau un sfârșit de săptămână când nu se află în misiune, dar și atunci când sunt în permisie, îi explică Marina, clătinând din cap. Nu știu cum reușești să-l ții pe Dimitri departe de aceste ispite. Femei ușoare sau dificile, dar și fete tinere ca tine – pentru ei, toate sunt o apă și-un pământ, o altă cucerire în palmaresul lor.

— Ce tot spui, Marinka? îngăimă Tatiana cu spaimă în glas. Dar asta nu se întâmplă în Leningrad. Ci doar în Occident. În *America.*

— Tania, nici nu știi cât te iubesc! exclamă Marina, izbucnind în râs și strângând-o cu drag în brațe. Pe cuvântul meu! Ești o…

— Nu și Alexander, murmură tulburată Tatiana.

— Cine? O, da, prietenul Dașei! Serios? Întreab-o pe Dașa! Cum crezi că s-au cunoscut? continuă Marina, râzând copios.

Dașa îl cunoscuse pe Alexander la Sadko.

— Doar nu vrei să spui că…

— Întreab-o pe Dașa, Tania!

— Nu știi ce vorbești! ripostă Tatiana, regretând amarnic că apelase la ajutorul verișoarei sale.

— Vreau doar să-ți atrag atenția să fii extrem de precaută cu un soldat ca Dimitri, continuă Marina, văzând că Tatiana nu mai spunea nimic. Mai ales tu! Așteaptă anumite lucruri de la tine. Și când nu le primesc, le iau singuri. Înțelegi ce vreau să spun?

Tatiana păstră tăcerea, adâncită în gânduri. Cum de ajunseseră să vorbească despre asta?

— Mai ești prietenă cu Anton Iglenko? E un băiat cumsecade și te place cu adevărat.

— Marina! exclamă Tatiana, clătinând din cap. Anton e un simplu prieten, nimic mai mult, spuse ea cu răsuflarea întretăiată, ținându-și mâinile în poală. Dar nu mă place.

— Ești adorabilă, Tania, îi spuse verișoara ei cu un zâmbet pe buze, ciufulindu-i părul. Și oarbă ca întotdeauna. Ți-l mai amintești pe Mișa? Îți mai aduci aminte cum se ținea după tine?

— Cine? întrebă Tatiana, încercând să-și amintească despre cine vorbea. Mișa din Luga?

— Trei veri la rând s-a ținut după tine, continuă Marina,

încuviințând din cap. Pașa nu mai reușea să-l dezlipească de lângă tine.

— Vorbești prostii, ripostă ea.

Tatiana și Mișa obișnuiau să se urce în copaci și să stea cu capul în jos, agățați de crengi. Ea îl învățase să facă roata. Ca și pe Pașa.

— Tania, ai vorbit vreodată cu Dașa despre aceste lucruri? o întrebă Marina.

— O, Doamne, nu! exclamă ea, încercând să se ridice în picioare.

Avea senzația că cineva o înjunghia fără milă cu un cuțit bont.

Marina o ajută să se ridice.

— Te sfătuiesc s-o faci. E sora ta mai mare. Ar trebui să te ajute. Dar ai grijă ce faci cu Dimitri, Tania! Doar nu vrei să fii un alt trofeu din palmaresul unui soldat.

Tatiana se gândea la Alexander, la portretul pe care încerca să i-l schițeze de când se cunoșteau. Nu știa nimic despre această latură a lui. Îl revedea sărutându-i ușor sânul când zăcea rănită în cortul lui. Clătină din cap. Portretul descris de Marina nu se asemăna cu *cel al lui Alexander.*

Își aminti atunci comentariul pe care Dimitri îl făcuse despre *activitățile extramilitare* ale lui Alexander. Și simți că îi vine rău.

— Hai să mergem acasă! spuse ea, copleșită de mâhnire.

Și porniră încet spre stația de tramvai de pe Nevski Prospekt. Tatiana îi spuse verișoarei ei că nu trebuia s-o însoțească tot drumul spre casă.

— Mă descurc și fără tine. Pot să ajung singură acasă din Piața Insurecției. Serios! Autobuzul tău va veni în orice clipă. Nu-ți face griji pentru mine!

Marina îi răspunse că nu putea s-o lase singură noaptea în mijlocul orașului. Tatianei nici prin gând nu-i trecuse că ar avea de ce să se teamă.

— Alexander ne-a spus că infracțiunile au scăzut dramatic. De când a izbucnit războiul. Sunt aproape inexistente.

— Dacă asta v-a spus Alexander… repetă Marina, scrutându-i chipul Tatianei. Te simți bine?

— Da. Hai, fugi acum! îi răspunse Tatiana, observând însă în ochii verișoarei ei o tristețe covârșitoare pe care nu o sesizase până atunci, învăluită fiind în propria tristețe.

Îi cercetă chipul pentru o clipă. Dar nu reuși să-i deslușească expresia din priviri. Îi atinse atunci obrazul cu mâna. Marina clipi din ochi. Și Tatiana înțelese.

— Cine e acasă, Marina? o întrebă ea încet. Cine te așteaptă acasă?

— Nimeni, îi răspunse verișoara ei la fel de încet. Mama e la spital. Iar de tata nu mai știu nimic. Pe hol mai stă familia Lublin…

— Marinka, nu mai sta singură! îi spuse Tatiana pe același ton calm. Vino la noi! Avem loc acum. Deda și babușka au plecat. Nu mai sta singură! Vino la noi! O să dormi cu mine și cu Dașa.

— Vorbești serios? o întrebă Marina.

— Cât se poate de serios, îi răspunse Tatiana, dând aprobator din cap.

— Dar i-ai întrebat pe părinții tăi?

— Nici nu e cazul s-o fac. Strânge-ți lucrurile și vino! Mama ta și tatăl meu sunt frați. Nu se va împotrivi. Vino la noi, bine?

Marina o strânse în brațe pe Tatiana.

— Îți mulțumesc, murmură ea. Mă simt atât de singură în camerele alea fără mama și tata!

— Știu, spuse Tatiana, mângâind-o cu drag. Uite, vine autobuzul! îi strigă ea.

Făcându-i cu mâna, Marina traversă în fugă Nevski Prospekt ca să prindă autobuzul, iar Tatiana rămase pe bancă, așteptând tramvaiul ca să ajungă acasă.

Simțea cum stomacul i se întoarce pe dos.

Tramvaiul opri în stație și ușile se deschiseră. Vatmanul o scrută cu privirea. Ea clătină din cap, iar tramvaiul plecă.

Cum să nu se ducă să-l vadă? *Nu putea să stea departe de el.*

Ridicându-se în picioare, Tatiana porni, șontâc-șontâc, spre catedrala Sfântul Isaac, trecând de grădinile Amiralității.

Doi soldați se îndreptară spre ea. Oprindu-se în fața Tatianei, loviră caldarâmul cu puștile și o întrebară unde se ducea. Ea le

răspunse.

Unul din soldați îi spuse că Sfântul Isaac era închisă la acea oră din noapte. Iar Tatiana îi răspunse că știa prea bine acest lucru, dar îl căuta pe locotenentul Belov. Îl cunoșteau, îi spuseră ei cu o expresie de încântare pe chip.

— Ți-am zis eu, Viktor, că ar fi trebuit să urmăm școala de ofițeri! Nu m-ai crezut, spuse unul din soldați.

— M-am gândit că vom avea mai multe responsabilități, nu mai multă…

Se opri, cu privirea ațintită asupra Tatianei.

— Și tu cine ești?

— Verișoara lui din Krasnodar.

— Aha, carevasăzică, verișoara lui! spuse Viktor. Vino cu noi! Te conducem noi. Nu știu cum vei reuși să ajungi în postul de observație cu piciorul în ghips. Va trebui să urci două sute de trepte pe o scară în spirală.

— O să mă descurc, îi răspunse Tatiana.

Catedrala Sfântul Isaac nu i se păruse nicicând atât de departe de Nevski Prospekt, chiar dacă se afla la nici măcar un kilometru distanță. Când ajunseră la catedrală, răsufla cu greu, iar piciorul îi zvâcnea de durere. În fața catedralei, pe malurile Nevei, Tatiana văzu silueta vagă a statuii lui Petru cel Mare călare pe armăsarul lui – Călărețul de Aramă –, protejată de o structură din lemn, acoperită cu o prelată și saci de nisip. Călărețul de Aramă fusese construit din porunca Ecaterinei cea Mare, în onoarea lui Petru cel Mare, întemeietorul Leningradului. În seara aceea însă nu se vedeau nici calul negru, nici călărețul maiestuos cu mâna lui întinsă în aer, ci doar saci cu nisip meniți să apere statuia de atacurile germane.

— De mâine se va impune stingerea în întregul oraș, spuse Viktor. S-a terminat cu escapadele nocturne. Așa că ai grijă ca locotenentul Belov să nu uite întâlnirea asta, *verișoară!*

O conduseră în interiorul holului străjuit cu coloane din granit. Tatiana auzi bătaia ușoară a pendulului pe care comuniștii îl introduseseră în catedrală pentru a transforma lăcașul de cult într-un muzeu de știință.

Paznicul care stătea de strajă în dreptul scărilor înguste

întrebă dacă Tatiana era „curată”.

— Cred că da. Nu cară bombe.

— Dar ați percheziționat-o?

— Lăsați-mă pe mine! se oferi Viktor.

Începu să-și plimbe mâinile pe coastele Tatianei, smulgându-i o grimasă. Se simțea cuprinsă de o neliniște tot mai mare. Imaginația părea să i-o ia razna, închipuindu-și lucruri înspăimântătoare la gândul că se afla singură cu trei soldați într-un edificiu întunecat și amenințător, unde Alexander, din postul lui intangibil de observație, n-ar fi putut să-i audă strigătele de ajutor. Era stăpânită de o teamă irațională, își spunea în gând, în clipa în care mâinile lui Viktor îi alunecară pe șolduri. Pentru că o strânse puțin mai tare, spaima puse cu totul stăpânire pe ea.

— N-ați putea să-l anunțați că sunt aici? întrebă ea, încercând să facă un pas înapoi. Dar mai bine plec, spuse apoi, trăgând adânc aer în piept. Puteți să-i dați de știre că am trecut în fugă.

— Dă-i drumul! spuse o voce de pe scară.

Era Alexander, care își făcuse apariția în pragul ușii, cu pușca în mână. Tatiana răsuflă ușurată.

Viktor îi dădu imediat drumul.

— Am terminat, domnule locotenent. Verificam să vedem dacă nu cumva e înarmată. Susține că e verișoara dumneavoastră din…

— Soldat! spuse Alexander, apropiindu-se de Viktor și dominându-l cu statura lui impunătoare. Există anumite standarde, chiar și în Armata Roșie. Iar aceste standarde nu ne permit să amenințăm fete tinere. Dacă nu vrei să suporți sancțiuni disciplinare, te sfătuiesc să nu mai faci asta vreodată.

Apoi, punându-și mâna pe spatele Tatianei, continuă să le dea ordine oamenilor săi:

— Voi doi, înapoi pe stradă unde vă e locul! Caporale, tu rămâi aici până când vei face schimb de gardă cu Petrenko și Kapov!

— Da, tovarășe, răspunseră într-un glas cei trei soldați.

Caporalul își reluă postul lângă ușa din capul scărilor.

Alexander se abținea cu greu să nu zâmbească.

— E ceva de urcat, spuse el, împingând-o ușor cu mâna spre

trepte.

Apoi, ascunși în spatele unei coloane, feriți de priviri indiscrete, Alexander îi zâmbi cu gura până la urechi.

— Tania, sunt *atât* de fericit că ai venit să mă vezi!

— Și eu, îi răspunse ea cu glas domol, oftând adânc și simțind cum se topește sub ochii lui pătrunzători.

— Te-au speriat? Sunt inofensivi, îi spuse el mângâindu-i părul.

— Dacă sunt atât de inofensivi, de ce ai venit până aici?

— V-am auzit vorbind. Sunt într-adevăr inofensivi, dar tu păreai speriată.

O cercetă cu o privire atât de…

— Ce e? îl întrebă sfioasă Tatiana.

— Nimic, îi răspunse Alexander, așezându-se pe vine în fața ei. Prinde-mă de gât! Mai știi cum să faci?

— Ai de gând să mă cari în spate două sute de trepte?

— Măcar atât să fac și eu, după ce-ai bătut atâta drum până aici. Poți să-mi ții arma?

Sprijinindu-se de balustrade, se ridică în picioare, în timp ce Tatiana se ținea cu mâinile de gâtul lui. Sperând să nu observe, îi atinse ușor cu buzele tunica militară.

Alexander o duse într-o arcadă circulară, închisă cu sticlă și prevăzută cu cinci coloane, care obturau parțial orizontul și cerul. Lăsând-o jos, îi luă pușca din mâini și o rezemă de peretele cupolei de aur.

— Trebuie să ieșim pe balcon ca să vezi mai bine priveliștea orașului. Dar suntem foarte sus, îi spuse el zâmbind. Nu ți-e teamă de înălțime, nu-i așa?

— Nu, nu mi-e teamă, îi răspunse ea, ridicându-și privirea spre el.

Ieșiră apoi pe o terasă îngustă, construită în exterior, de jur-împrejurul arcadei, deasupra cupolei. O balustradă scundă din fier împrejmuia terasa. Priveliștea orașului ar fi fost uluitoare dacă Leningradul nu se pregătea pentru război, își spunea Tatiana. Toate luminile erau stinse, iar în bezna nopții nu distingea nici măcar dirijabilele albe ce pluteau în tăcere pe cerul întunecat. În aerul rece al nopții plutea un miros de apă

dulce.

— Ce părere ai? E frumos aici, nu-i așa? o întrebă Alexander, îndreptându-se spre ea.

Tatiana nu se putea clinti nici dacă ar fi vrut. Stătea țintuită între el și balustradă.

— Mda, îngăimă ea cu ochii ațintiți în gol, căci se temea să-l privească și să-i dezvăluie freamătul năvalnic al inimii. Ce faci singur aici seară de seară?

— Nimic. Stau pe jos. Fumez. Și mă gândesc.

Alexander îi cuprinse mijlocul cu brațele și, împletindu-și mâinile pe abdomenul ei, o trase spre el. Ea u simțea buzele lipite pe gât în timp ce murmurau ca o boare de vânt:

— O, Tania!…

Iar dorința – fremătătoare, mistuitoare și nimicitoare ca o bombă gata să explodeze și să distrugă totul în calea ei – îi sfâșia fără milă sufletul.

Dar nu o dorință oarecare.

Ci dorința pustiitoare de a-l avea pe Alexander.

Tatiana încercă să se desprindă din brațele lui, dar o ținea prea strâns. Își dorea doar să se facă una cu pământul. De ce se întâmpla asta? De ce își dorea să se întindă pe jos ori de câte ori o atingea?

— Șșura, stai puțin! bâigui ea cu un glas pe care nu și-l recunoștea, un glas încărcat de dorință și pasiune, ce-l chema cu ardoare: *Vino, vino aici, vino lângă mine!*

Închise ochii, murmurând pierdută:

— Nu văd niciun avion.

— Nici eu.

— Dar vin vreodată? îl întrebă gemând ușor.

— Da. Afișele și pancartele spun, în sfârșit, adevărul. Dușmanul este într-adevăr la porțile Leningradului, îi răspunse el, continuând să-i dezmierde ceafa cu buzele.

— Crezi că mai avem vreo șansă să ieșim din oraș?

— Nici vorbă! Suntem prizonieri aici.

Răsuflarea lui fierbinte și buzele umede ce i se plimbau pe gât îi dădeau fiori din cap până în picioare.

— Ce-o să facem?

Alexander nu îi răspunse.

— Ai spus că vrei să vorbim despre… murmură Tatiana cu glas răgușit.

— Să vorbim? repetă Alexander, ținând-o strâns lipită de trupul lui.

— Da, să vorbim… despre…

Nu-și mai amintea însă despre ce anume.

— Despre Dimitri? îngăimă apoi.

Alexander îi dădu bluza la o parte și începu să-i sărute umerii.

— Îmi place bluza ta, îi șopti, plimbându-și gura pe pielea ei fină și catifelată.

— Încetează, Șura, *te rog.*

— Nu, nu pot să mă opresc, murmură el printre șuvițele ei de păr. E ca și cum mi-ai cere să nu mai respir.

Mâinile îi alunecară apoi pe trupul ei, zăbovind sub sâni. Coastele îi fremătau sub atingerile lui, smulgându-i Tatianei un suspin de plăcere. Strângând-o și mai tare în brațe, o întoarse cu fața spre el, șoptindu-i cu buzele lipite pe gât:

— Nu, nu ai voie să suspini. Toate sunetele ajung jos. Nimeni nu trebuie să te audă.

— Atunci nu mă mai atinge! îi șopti Tatiana. Sau acoperă-mi gura cu mâna!

— Asta o să și fac, îi răspunse Alexander, sărutând-o cu ardoare.

După câteva clipe, Tatiana se afla în pragul leșinului.

— Șura! murmură ea, agățându-se cu disperare de el. Dumnezeule, trebuie să ne oprim!

Freamătul pe care îl simțea în stomac devenea tot mai nimicitor.

— Nicidecum!

— Trebuie!

— *Nicidecum!* repetă el cu buzele lipite de pielea ei.

— Cum vom reuși să scăpăm din… *acest iureș*? Cum vom putea obține puțină alinare? Cum vom ostoi *acest* freamăt? Nu pot să petrec fiecare zi gândindu-mă tot timpul la tine. Cum vom reuși să ne alinăm sufletele?

— Singurul lucru pe care mi-l doresc *cu disperare* în viață, îi șopti Alexander, dezlipindu-și buzele de pe gâtul ei, este să-ți ofer această alinare, Tania.

Continua s-o țină strâns în brațe.

Tatiana își aminti atunci cuvintele Marinei. *Ești doar o altă cucerire din palmaresul unui soldat.* Și, în ciuda pasiunii mistuitoare, a convingerilor în care credea cu tărie și a clipelor extraordinare pe care le trăia cu Alexander pe cupola sfintei catedrale, unde putea să atingă cu mâna cerul Leningradului, îndoielile ce-i măcinau sufletul puneau tot mai mult stăpânire pe ea. Neîncrezătoare în propriile instincte, sceptică și înspăimântată, îl împinse pe Alexander, eliberându-se din strânsoarea lui.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă el. Ce e?

Luându-și inima în dinți, Tatiana încerca din greu să-și îmbrace gândurile în cuvinte, temându-se să-i pună întrebări și să-i afle răspunsurile, temându-se să nu-i stârnească mânia sau să-l întristeze. Alexander nu merita nimic din toate astea, iar Tatiana avea atâta încredere în el, încât nici n-ar fi trebuit să acorde atenție spuselor răutăcioase și cinice ale Marinei. Cu toate acestea, cuvintele verișoarei ei îi răsunau obsesiv în minte, mistuindu-i inima și învolburându-i gândurile.

Nu voia să-i împovăreze și mai mult sufletul lui Alexander. Știa că purta pe umeri poveri greu de închipuit. Dar, în același timp, nici nu putea să-l mai lase s-o atingă. El continua să-și plimbe mâinile pe trupul ei, poposind pe șolduri și apoi printre șuvițele-i de păr.

— Ce s-a întâmplat? repetă Alexander în șoaptă. Spune-mi, Tania, ce-ai pățit?

— Stai puțin! îi zise ea. Șura, ai putea să… îngăimă apoi, lăsând cuvintele suspendate în aer și îndepărtându-se ușor de el. Încetează, te rog!

Alexander nu se clinti, iar ea se așeză pe podea, la câțiva pași distanță, strângându-și genunchii la piept.

— Vorbește-mi despre Dimitri! îi spuse apoi, vădit descumpănită.

— Nu! îi răspunse el, stând în picioare, cu mâinile încrucișate

pe piept. N-am de gând să suflu o vorbă până nu-mi spui ce ai pe suflet.

Tatiana clătină din cap. Nu putea să poarte discuția asta cu el.

— N-am nimic. Serios! îi răspunse ea cu un zâmbet pe buze.

Dar reușise oare să schițeze un zâmbet convingător? Nici pe departe, judecând după chipul lui grav.

— Doar că… Nu e nimic serios.

— Cu atât mai mult vreau să știu.

Cu ochii pironiți asupra fustei ei lungi și cafenii și a degetelor ce i se iveau din ghips, Tatiana trase de câteva ori aer în piept.

— Șura, toate astea sunt extrem de dificile pentru mine.

— O știu prea bine, îi răspunse el, ghemuindu-se, la rândul lui, și odihnindu-și brațele pe genunchi.

— Nu știu cum să-ți spun, continuă ea, fără să-și ridice privirea spre el.

— Deschizi gura și spui ce ai de spus. Ca întotdeauna.

Tatiana nu-și găsea însă curajul.

— Alexander, sunt foarte multe lucruri importante pe care trebuie să le discutăm și cărora trebuie să le găsim o rezolvare… murmură ea, aruncându-i o ocheadă pe furiș.

El o scruta cu o privire încărcată deopotrivă de curiozitate și îngrijorare.

— Nu-mi vine să cred că irosesc în felul ăsta clipele noastre și-așa cu greu drămuite… îngăimă Tatiana. Dar…

Alexander păstră tăcerea.

— Sunt și eu cumva…? își reluă apoi firul gândurilor, oprindu-se din nou.

Totul i se părea atât de absurd! Ce știa ea despre acele lucruri? oftă adânc și continuă:

— Știi cine m-a ajutat să ajung astăzi aici? Verișoara mea, Marina.

— Mă bucur, îi răspunse Alexander dând din cap, cu aceeași expresie gravă pe chip. Dar ce legătură are cu noi? Voi avea și eu șansa s-o cunosc pe fata asta?

— Nu cred că o să mai vrei s-o cunoști după ce-ți voi spune ce mi-a povestit… Despre soldați, adăugă după o clipă de tăcere, ridicându-și privirea spre el.

Iritarea de pe chipul lui Alexander se împletea acum cu un sentiment de vinovăție, căci îi înțelegea mult prea bine spusele.

Nu asta își dorea Tatiana să vadă.

— Mi-a spus niște lucruri extrem de interesante.

— Sunt convins.

— Nu se referea la tine…

— Pot să răsuflu ușurat atunci.

— Încerca să-mi atragă atenția în privința lui Dimitri, dar mi-a spus că, în ochii soldaților, toate fetele sunt doar simple cuceriri, niște trofee dintr-un palmares bogat.

Tăcerea se așternu peste cuvintele Tatianei. Știa că dăduse dovadă de un curaj nebun ca să-i spună toate astea.

Alexander se apropie ușor de ea. Însă fără s-o atingă. Rămase un timp adâncit în gânduri.

— Vrei să mă întrebi ceva? rupse el tăcerea în cele din urmă.

— Vrei să te întreb ceva?

— Nu.

— Atunci nu te voi întreba nimic.

— N-am spus însă că nu-ți voi răspunde. Am spus doar că nu vreau să mă întrebi nimic.

Tatiana ar fi vrut să-i cerceteze din nou chipul cu privirea. Dar nu mai voia să-i vadă vina ce i se citea în ochi. „Ce-ar fi să aflu", își spuse în gând, „că, după plimbările de la Kirov, după întâmplările din Luga și după toate lucrurile inimaginabile și uluitoare trăite împreună, Marina are totuși dreptate?" Tatiana nu putea însă să-l întrebe. Dar să-și clădească sentimentele pe un noian de minciuni… Nici asta nu putea să facă.

— Ce vrei să mă întrebi? repetă Alexander, cu atâta căldură și blândețe în glas, cu *tandrețea* pe care nu pregeta să i-o arate în orice clipă, încât, prinzând aripi, așa cum se întâmpla întotdeauna în prezența lui, Tatiana se hotărî, în sfârșit, să dea glas îndoielilor sale.

— Șura, asta *sunt* oare pentru tine… o altă cucerire? Poate ceva mai dificilă? Un alt trofeu – tânăr și dificil – din palmaresul *tău?* îl întrebă ea cu timiditate, ridicându-și apoi spre el ochii șovăitori și vulnerabili.

Alexander o luă atunci în brațe, strângând-o la piept ca pe un

animăluț rănit și bandajat.

— Nu știu ce-o să mă fac cu tine, îi șopti el, sărutând-o în creștetul capului.

Apoi, dându-i drumul, îi cuprinse fața în căușul palmelor și o privi cu ochi scăpărători.

— Tatiașa, ce tot *spui* tu acolo? o întrebă apoi pe un ton implorator. Ai uitat ce s-a întâmplat la spital? Tu – cucerire? Ai uitat că, dacă aș fi vrut, în noaptea aceea sau în oricare altă noapte, aș fi putut să te am fără niciun efort? continuă în șoaptă, privind-o cu aceeași ardoare. Și tu mi te-ai fi oferit. Ai uitat că eu am fost cel care am pus capăt disperării noastre necugetate?

Tatiana închise ochii.

Alexander continua să-i țină fața în căușul palmelor.

— Deschide ochii și uită-te la mine! îi spuse el. Hai, uită-te la mine, Tania!

Când își deschise ochii, îl văzu pe Alexander privind-o cu aceeași tandrețe copleșitoare.

— Tania, nu ești o cucerire pentru mine și niciun trofeu din palmaresul meu. Îmi dau seama că înoți în ape tulburi și te zbați într-un iureș de sentimente. Dar aș vrea să nu-ți mai bați capul cu lucruri despre care *știi* prea bine că nu sunt adevărate, îi explică el, sărutând-o cu pasiune. Îmi simți buzele? murmură Alexander. Când te sărut – și o sărută delicat –, ce-ți spun buzele mele? Când te ating, ce-ți spun mâinile mele?

Tatiana închise ochii și gemu. De ce se simțea atât de neputincioasă în preajma lui? De ce oare? Avea dreptate, își spuse ea, căci i-ar fi cedat nu doar *atunci*, în spital, ci și *acum*, pe podeaua rece și dură a cupolei aurite. Când deschise ochii, Alexander o privea cu un zâmbet fermecător.

— Poate ar trebui să mă întrebi nu *dacă* ești un trofeu în palmaresul meu, ci *de ce* nu ești un alt trofeu din panoplia mea de cuceriri?

— Bine, șopti Tatiana, ținându-l de mâneci cu mâinile ei tremurânde. De ce nu sunt un alt trofeu?

Alexander izbucni în râs.

— Știi ce mi-a mai spus Marina? continuă Tatiana, dregându-și glasul.

— Of, Marina asta! exclamă Alexander, oftând și îndepărtându-se ușor. Ce ți-a mai spus?

— Mi-a spus, îi răspunse ea strângându-și din nou genunchii la piept, că soldații, *fără excepție,* nu refuză niciodată avansurile femeilor.

— Măi să fie! exclamă din nou Alexander, clătinând din cap. Dar Marina asta este o adevărată pacoste. Bine că *n-ai coborât* din autobuz să te duci să o vezi în duminica aceea din iunie când ne-am cunoscut!

— De acord, îi răspunse Tatiana, topindu-se la amintirea acelei zile.

Și el se topea la gândul acelorași amintiri.

Ce era oare în mintea ei? Și ce făcea? se întreba Tatiana, clătinând supărată din cap.

— Acum ascultă-mă cu atenție! N-am vrut să-ți spun nimic din toate astea, dar… începu Alexander, trăgând adânc aer în piept. Când am intrat în armată, am înțeles că o relație adevărată cu o femeie este pură fantasmagorie într-o țară ca Uniunea Sovietică. Nu există camere, apartamente sau hoteluri unde bărbatul sovietic să-și ducă iubita sovietică. Vrei să afli adevărul din gura mea? Asta e adevărul. Nu vreau să-ți fie teamă nici de mine și nici de ce-ți voi spune mai departe. În timpul permisiilor de la sfârșit de săptămână ieșeam să bem câte o bere și ne trezeam adesea înconjurați de tot felul de femei dornice… să petreacă timpul în compania soldaților, fără alte obligații.

— Și ai petrecut și tu timpul în compania lor? îl întrebă Tatiana cu răsuflarea întretăiată.

— De câteva ori, îi răspunse el, evitându-i privirea. Te rog să nu fii supărată din cauza asta!

— Nu sunt supărată, îi șopti Tatiana.

„Uluită – da. Măcinată de lipsa încrederii de sine – da. Fascinată de tot ce reprezinți tu – da.”

— Încercam doar să gustăm puțin din frumusețea tinereții. Nu mă implicam niciodată în vreo relație. Voiam să-mi păstrez libertatea. Uram obligațiile și complicațiile sentimentale…

— Dar cu Dașa?

— Ce-i cu ea? o întrebă obosit Alexander.

— Și ea…? îngăimă șovăitoare Tatiana, neputând să-și transpună gândul în cuvinte.

— Tania, te rog! spuse el clătinând din cap. Nu te mai gândi la lucrurile astea! Întreab-o pe Dașa ce fel de fată era. Nu eu trebuie să-ți spun ce s-a întâmplat.

— Dar, Alexander, relația ta cu Dașa este una de lungă durată! exclamă Tatiana. O relație care presupune obligații și complicații sentimentale. Dașa are și ea o inimă.

— Nu, îi răspunse el. Te are pe *tine.*

Tatiana oftă din rărunchi. Îi era mult prea greu să vorbească despre relația dintre Alexander și sora ei. I se părea mai ușor să-i asculte aventurile nesemnificative cu alte fete decât să-l audă vorbind despre legătura lui cu Dașa. Tatiana stătea cu mâinile împreunate de jur-împrejurul genunchilor. Ar fi vrut să știe care era situația actuală, dar nu putea să dea glas cuvintelor. Nu mai voia să-l întrebe nimic. Voia să dea timpul înapoi, înainte de noaptea petrecută la spital, când pasiunea și dorințele trupești o orbiseră cu totul, umbrind adevărul pe care îl intuia în sinea ei.

— Simt că ți-e teamă, spuse Alexander mângâindu-i coapsele. Tania, murmură apoi, te implor să nu lași prostia să ne despartă.

— Bine, îi spuse ea, măcinată de remușcări.

— Nu lăsa tâmpeniile care nu au nicio legătură cu noi să te țină departe de mine. Și-așa ne despart atâtea lucruri! Totul ne desparte, adăugă apoi, după o clipă de tăcere.

— Bine, Alexander.

— Hai să spunem lucrurilor pe nume, Tatiana! De ce te temi?

— Mă tem că m-aș putea înșela în privința ta, îi răspunse ea în șoaptă.

— Tania, cum e posibil ca *tocmai tu* să te înșeli în privința mea? o întrebă Alexander, încleștându-și pumnii, copleșit de frustrare. Nu vezi că *tocmai* experiențele din trecut sunt cele care mi-au îndreptat pașii spre tine? Ce ți se întâmplă? continuă el cu aceeași ardoare în glas. Nu-mi vezi sufletul pustiit?

— Propria singurătate mă împiedică să-l mai văd, îi răspunse ea, încleștându-și mâinile pe piept.

Apoi, rezemându-se de balustradă, continuă:

— Șura, sunt înconjurată numai de insinuări și lucruri spuse doar pe jumătate. Nu găsim nici măcar o clipă ca să vorbim între patru ochi, cum o făceam cândva, o clipă în care să fim singuri…

— O clipă *de privacy*[22], spuse Alexander, rostind ultimul cuvânt în engleză.

— Poftim? întrebă ea.

Nu cunoștea cuvântul. Trebuia să-l caute în dicționar când avea să ajungă acasă.

— Și acum? În afară de Dașa, mai…

— Tatiana, o întrerupse Alexander, toate lucrurile de care te temi au dispărut acum din viața mea. Și știi de ce? Pentru că, atunci când te-am cunoscut, am realizat că, dacă nu aveam să pun capăt aventurilor efemere, iar tu mă vei întreba dacă mai umblu din floare în floare, nu voi fi în stare să-ți mărturisesc adevărul privindu-te în ochi. Aș fi fost nevoit să te privesc în ochi și să te mint.

Și o privea fix în ochi, în timp ce adevărul i se oglindea, tacit, în priviri.

Tatiana îi zâmbi și răsuflă ușurată, eliberându-se astfel de temeri și de îndoieli. Își dorea cu ardoare ca el s-o ia în brațe și să se topească la pieptul lui.

— Îmi pare rău, Alexander, șopti ea. Îmi cer iertare pentru că m-am îndoit de tine. Sunt prea tânără.

— Ești realmente copleșitoare! îi răspunse el. O, Doamne! Ce vremuri amețitoare trăim! Să n-avem niciodată răgazul să vorbim între patru ochi, să explicăm anumite lucruri, să avem câteva clipe numai pentru noi…

„Dar ne-am bucurat și de clipe de singurătate", își spuse Tatiana. „De clipe hărăzite numai pentru noi. În autobuz. La Kirov. În Luga. Sau în Grădina de Vară. Clipe uluitoare și năucitoare. Noi ne dorim însă eternitatea", își continuă ea firul gândurilor, încercând să-și stăvilească lacrimile.

— Îmi pare rău, Șura, repetă Tatiana, apucându-i mâinile într-ale sale. N-am vrut să te supăr.

— Tania, de-am avea măcar o clipă de *privacy*, spuse Alexander, rostind din nou cuvântul în engleză, nu te-ai mai îndoi niciodată de mine.

— Ce înseamnă *privacy?* îl întrebă ea.

— Înseamnă să te afli undeva, singur, retras de lume, fără compania altor oameni. Când vrem să ne bucurăm de puțin timp pentru noi, deși ne este cu neputință s-o facem, stând în două camere împreună cu alți șase oameni, spunem că avem nevoie de *privacy*, îi explică el în rusă.

— Aha! zise Tatiana îmbujorându-se.

Acesta era, așadar, cuvântul pe care îl căuta încă de când se cunoscuseră!

— Nu avem un corespondent în rusă care să redea această noțiune.

— Știu, îi răspunse el.

— Și în *America* există un asemenea cuvânt?

— Da, îi spuse Alexander. *Privacy.*

Tatiana păstră tăcerea.

Alexander se apropie de ea, înconjurând-o cu picioarele.

— Tania, când vom mai avea oare parte de un moment de singurătate? o întrebă el, țintuind-o cu privirea.

— Dar acum suntem singuri, îi răspunse ea.

— Când voi mai putea oare să te sărut?

— Sărută-mă acum! îi șopti Tatiana.

Dar Alexander nu o făcu.

— Știi că s-ar putea să n-o mai fac niciodată? continuă el cu tristețe în glas. Nemții sunt la porțile orașului. Știi ce înseamnă asta? Că viața pe care ai dus-o până acum s-a sfârșit pentru totdeauna.

— Dar oricum totul s-a schimbat în viața mea din ziua de 22 iunie, îi răspunse ea.

— Da, așa e, încuviință el. Dar dacă până astăzi n-am făcut decât să ne înarmăm, acum ne pregătim de război. Leningradul va deveni un câmp de luptă pentru păstrarea libertății noastre. Iar la sfârșit oare câți dintre noi vor mai rămâne în viață? Câți dintre noi vor mai fi liberi?

O, Doamne!

— Acesta este motivul pentru care faci ce faci și treci tot timpul pe la noi, chiar dacă asta înseamnă să-l iei și pe Dimitri cu tine? îl întrebă Tatiana.

Alexander încuviință scurt din cap, oftând adânc.

— Mă tem mereu că va fi ultima oară când te voi mai vedea.

Tatiana înghiți în sec, strângându-și genunchii la piept.

— Dar *de ce…* îl iei mereu cu tine? îl întrebă ea. N-ai putea să-i spui să mă lase în pace? Pe mine nu mă asculți Ce-o să mă fac cu el?

Pentru că Alexander ezita să-i răspundă, Tatiana încercă să-i surprindă privirea.

— Povestește-mi despre Dimitri, Șura! spuse ea încet. De ce îi ești îndatorat?

Alexander își ținea ochii pironiți asupra pachetului de țigări.

— Și cum ai de gând să-i plătești… datoria asta? îngăimă ea la fel de încet. Cu… mine?

— Tatiana, îi răspunse Alexander în cele din urmă, Dimitri știe cine sunt.

— Taci! șopti ea aproape imperceptibil.

— Dacă ți-aș povesti, ți-ar fi greu să mă crezi, îi răspunse Alexander. Dar dacă îți voi dezvălui totul, nu va mai fi cale de întoarcere pentru noi.

— Nici acum nu mai avem cale de întoarcere, îi spuse Tatiana, adresând în gând o rugă Cerului.

— Nu știu ce să mai fac cu el, murmură Alexander.

— Te voi ajuta și eu, insistă Tatiana, cu inima sfâșiată de spaimă. Povestește-mi totul!

Alexander se așeză în diagonală, pe balconul îngust, sprijinindu-se cu spatele de perete și întinzându-și picioarele spre ea. Tatiana continuă să stea rezemată de balustradă. Simțea că Alexander avea nevoie de puțin spațiu. Scoțându-și singurul pantof pe care îl purta, își întinse picioarele goale și își atinse tălpile de ghetele lui. Talpa ei era cât jumătate din a lui.

Înfiorându-se din cap până în picioare, de parcă avea să se ia la trântă cu o fiară sălbatică, Alexander începu să-și depene amintirile.

— Când mama a fost arestată, începu el, fără s-o privească pe Tatiana, ofițerii NKVD au venit și după mine. Nici n-am apucat să-mi iau rămas-bun de la ea, spuse apoi cu ochii ațintiți în gol. Nu-mi place să vorbesc despre mama, după cum îți poți

imagina. M-au acuzat că, la paisprezece ani, pe când eram încă în Moscova, am răspândit propaganda capitalistă și l-am însoțit pe tata la întrunirile Partidului Comunist. Astfel, la șaptesprezece ani, am fost arestat în Leningrad și dus imediat la închisoarea Kresty, destinată deținuților apolitici. Nu aveau loc pentru mine la Șpalerka, Bolșoi Dom, centrul politic de detenție. Am fost condamnat în secret în mai puțin de trei ore, continuă Alexander cu dispreț. Nici nu și-au bătut capul să mă supună vreunui interogatoriu. Cred că toți anchetatorii erau ocupați să interogheze prizonieri mult mai importanți. Am primit zece ani de detenție în Vladivostok. Poți să-ți închipui așa ceva?

— Nu, îi răspunse Tatiana.

— Știi câți oameni s-au urcat în trenul ce avea să ne ducă în Vladivostok? O mie de suflete. „Abia am scăpat și acum iar ajung acolo", îmi spunea unul dintre deținuți. Mi-a mai povestit că în lagărul unde aveam să ajungem erau 80.000 de oameni. Optzeci de mii de oameni, Tania! Într-un singur lagăr. I-am răspuns că nu-l cred. Abia împlinisem șaptesprezece ani, continuă Alexander, îndreptându-și privirea spre ea. Cât ai tu acum. Ce-mi rămânea de făcut? Nu puteam să-mi petrec *zece* ani din viață în închisoare, nu-i așa?

— Nu, îi răspunse ea.

— Întotdeauna am crezut că astrele mi-au hărăzit o viață frumoasă. Părinții mei nutreau planuri mari pentru mine. Și eu întrezăream un viitor luminos… Iar închisoarea nu făcea parte din acest viitor, spuse el după o clipă de tăcere. N-am furat niciodată, n-am spart nici măcar o fereastră vreodată și nici n-am terorizat vreo femeie în vârstă. N-am greșit niciodată cu nimic. Așa că perspectiva de a petrece zece ani de închisoare nu era deloc promițătoare. În acest timp, traversam râul Volga, în apropiere de Kazan, pe un pod aflat la treizeci de metri înălțime deasupra unei prăpăstii. Știam că, dacă nu aveam să fac ceva chiar atunci, aveam să-mi petrec toată viața în Vladivostok sau, cel puțin, așa mi se părea cei zece ani de detenție. Nutream prea multe speranțe pentru viitor. Așa că am sărit în râu. Nici nu și-au bătut capul să oprească trenul, continuă Alexander râzând. Au fost convinși că am murit în cădere.

— Nu știau cu cine au de-a face, spuse Tatiana, dorindu-și să-l strângă în brațe, dar stătea prea departe. Abia atunci ai descoperit că știi să înoți – când ai sărit în râu? îl întrebă ea apoi, cu un zâmbet pe buze.

Alexander zâmbi și el, atingându-i cu ghetele tălpile picioarelor.

— Știam să înot puțin.

— Aveai ceva la tine?

— Nimic.

— Nici acte? Nici bani?

— Absolut nimic.

Tatiana avea senzația că Alexander voia să-i mai spună ceva, dar el își depănă mai departe firul amintirilor.

— Era în vara anului 1936. După ce-am scăpat, am pornit spre sud, de-a lungul Volgăi, în bărci de pescuit, pe jos sau în căruțe trase de cai. Pescuiam, lucram cu ziua prin diverse gospodării și îmi continuam drumul spre sud. Din Kazan am ajuns în Ulianovsk, locul de baștină al lui Lenin – un oraș interesant, transformat aproape într-un altar. Apoi am trecut de Saratov și mi-am continuat drumul, în aval, pescuind, strângând recolte și mergând cu încăpățânare tot mai departe. Am poposit în Krasnodar, lângă Marea Neagră. Voiam să ajung în Georgia și de acolo în Turcia. Speram să traversez granița pe undeva prin Munții Caucaz.

— Dar nu aveai bani.

— Așa e, îi răspunse Alexander. Dar am reușit să mai câștig ceva pe drum și, după ce aveam să ajung în Turcia, speram că engleza mă va ajuta să mă descurc cumva. În Krasnodar însă a intervenit din nou soarta, continuă el, țintuind-o cu privirea. Ca întotdeauna. Traversam o iarnă năprasnică, iar familia Belov, care mă găzduia…

— Belov? exclamă Tatiana.

— O familie de țărani foarte cumsecade, spuse Alexander, încuviințând din cap. Părinții și cinci copii – patru băieți și o fată. Și cu mine, adăugă apoi, dregându-și glasul. Ne-am îmbolnăvit cu toții de tifos. Toți oamenii din satul Belîi Yar – 360 de suflete – s-au îmbolnăvit de tifos. Opt zecimi din populația

satului a pierit, printre care și familia Belov. Fiica lor a fost prima care a murit secerată de boală. Consiliul local din Krasnodar, cu ajutorul miliției, a ars întregul sat din temelii, de teamă ca epidemia să nu se răspândească în orașul din vecinătate. Toate hainele mi-au fost arse și am fost ținut în carantină până fie aveam să mor, fie să-mi revin. Și mi-am revenit. Funcționarii de la consiliul sovietic local au venit să-mi facă alte acte. Fără să ezit vreo clipă, am spus că mă numesc Alexander Belov. De vreme ce oricum au ars satul din temelii… continuă Alexander, ridicând din sprâncene. Numai în Uniunea Sovietică se poate întâmpla așa ceva. Așadar, de vreme ce au ras satul de pe fața pământului, funcționarii nu puteau nici să confirme, nici să infirme că eram Alexander Belov, cel mai mic membru al familiei Belov.

Tatiana închise gura.

— Am primit astfel un pașaport intern nou-nouț și o nouă identitate. Mă numeam acum Alexander Nicolaevici Belov, născut în Krasnodar și rămas orfan la șaptesprezece ani, spuse el cu privirea ațintită în gol.

— Cum te numeai în America? îl întrebă Tatiana cu glas stins.

— Anthony Alexander Barrington.

— Anthony! exclamă ea.

Alexander clătină din cap.

— Anthony era numele bunicului din partea mamei. Eu m-am prezentat însă mereu ca Alexander. Te deranjează dacă fumez? o întrebă el scoțând o țigară.

Tatiana clătină din cap.

— M-am întors la Leningrad, își reluă el finii povestirii, și m-am dus să locuiesc cu rudele familiei Belov. Trebuia să mă întorc la Leningrad, continuă Alexander ușor șovăitor. Îți voi spune imediat de ce. Am stat împreună cu „mătușa" mea, Mira Belov, și cu familia ei. Locuiau în preajma orașului Vîborg. Nu-și văzuseră nepoții de mai bine de un deceniu – o situație realmente ideală. Eram ca un străin pentru ei, spuse Alexander zâmbind. Dar m-au găzduit în casa lor. Am terminat școala. Și la școală l-am cunoscut pe Dimitri.

— O, Alexander! murmură Tatiana. Nu-mi vine să cred prin

câte ți-a fost dat să treci la o vârstă atât de fragedă!

— Și povestea e departe de a se fi terminat. Dimitri era unul dintre colegii cu care mă jucam la școală. Nu se bucura de simpatia colegilor și nici prea amuzant nu era. În recreații, când ne jucam de-a soldații, cădea întotdeauna prizonier. L-am botezat Dimitri Cernenko, eternul prizonier de război. Îi spuneam că Uniunea Sovietică ar fi trebuit să încheie numai pentru el Convenția de la Geneva din 1929, pentru că, de fiecare dată când ne jucam, fie era rănit, fie cădea prizonier, fie pierea ucis, fără ajutorul nimănui.

— Reia, te rog, firul povestirii!

— Atunci am aflat că tatăl lui era paznic la închisoarea Șpalerka, spuse Alexander, oprindu-se apoi deodată.

— Părinții tăi mai erau în viață? îl întrebă Tatiana cu răsuflarea întretăiată.

— Nu aveam de unde să știu, îi răspunse Alexander. Așa că am fost *nevoit* să mă apropii tot mai mult de Dimitri. Speram că putea să mă ajute să-mi văd părinții. Știam că, dacă mai erau în viață, erau măcinați de griji, neștiind nimic de soarta mea. Voiam să le dau cumva de știre că eram teafăr și nevătămat. Mai ales mamei, adăugă apoi, după o clipă de tăcere, cu glas ferm, stăvilindu-și emoțiile. Cândva, am fost foarte apropiați.

— Dar cu tatăl tău? Cum te înțelegeai? îl întrebă Tatiana cu ochii în lacrimi.

— Era tatăl meu, îi răspunse el ridicând din umeri. Am avut câteva conflicte în ultimii ani. Ce-aș putea să spun? Credea că știe totul. Cum și eu credeam că știu totul. Cam asta era relația noastră.

Tatiana îl privea înmărmurită, fără să clipească.

— Șura, dar poate că te-au iubit nespus de mult! îngăimă ea, înghițind în sec.

— Poate că da, îi răspunse Alexander, trăgând adânc din țigară, cu chipul îndurerat. Cândva, chiar m-au iubit.

Drama lui Alexander îi sfâșia inima Tatianei.

— Încetul cu încetul, continuă apoi, i-am câștigat încrederea lui Dimitri și am devenit prieteni buni. Dima era încântat pentru că, dintre toți, l-am ales tocmai pe el să-mi fie prieten și

confident.

— O, Șura! exclamă Tatiana, înțelegând acum subterfugiile la care Alexander fusese nevoit să recurgă.

Se apropie de el și îl cuprinse în brațe.

— Nu aveai de ales, trebuia să ai *încredere* în Dimitri.

O cuprinse și el cu un braț, ținând țigara în cealaltă mână.

— Da. Am fost obligat să-i spun cine sunt. Să-mi pun sufletul pe tavă în fața lui. Nu aveam altă opțiune: fie îi lăsam pe părinții mei să moară fără să știe nimic de sorta mea, fie îi acordam lui Dimitri încrederea mea oarbă.

— Și i-ai acordat încrederea ta oarbă, trase Tatiana concluzia, nevenindu-i încă să creadă ce auzea.

Apoi, eliberându-l din îmbrățișarea tandră, se cuibări lângă el.

— Da, îi răspunse Alexander, privindu-și mâinile imense, de parcă ar fi încercat să găsească în palmă răspunsurile vieții sale. Nu voiam să am încredere în el. Tata, ca un bun comunist ce era, m-a învățat să nu am niciodată încredere în nimeni și, deși mi-a fost cumplit de greu, mi-am învățat bine lecția. Nu e deloc ușor să trăiești cu sămânța neîncrederii bine sădită în suflet. Uneori, îmi doream cu disperare să am încredere în cineva – măcar într-o singură persoană. Una singură. Aveam realmente nevoie de ajutorul lui Dimitri. În plus, eram prieteni. Îmi spuneam că, dacă mă va ajuta să-mi văd părinții, îi voi fi prieten pentru totdeauna. Și exact asta i-am spus și lui. „Dima, îți dăruiesc prietenia mea necondiționată. Și te voi ajuta mereu cu orice îmi va sta în putință."

Alexander se opri, aprinzându-și altă țigară. Tatiana păstră tăcerea, cu sufletul sfâșiat de durere.

— Tatăl lui Dimitri a aflat că era prea târziu ca s-o mai văd pe mama, continuă el cu glasul frânt. Mi-a povestit ce i s-a întâmplat. Dar tata era încă în viață, deși nu pentru mult timp, se părea. Se afla deja în închisoare de aproape un an. Cernenko ne-a introdus pe mine și pe Dimitri în Șpalerka, unde am purtat, cu toții, timp de cinci minute, o discuție cu Harold Barrington, spionul american infiltrat în Uniunea Sovietică. Eu, tata, Dimitri, tatăl său și încă un paznic. Eu și tata n-am avut parte nici măcar

de o clipă de *privacy*.

— Și cum a fost? îl întrebă Tatiana, luându-l de mână.

— Exact așa cum îți imaginezi că ar fi putut să fie, îi răspunse el cu ochii ațintiți în gol și cu glasul neutru. Și dureros de scurtă.

În mica celulă, cu pereți cenușii din beton, Alexander îl privea pe tatăl lui, iar Harold Barrington îl privea pe Alexander. Harold nu se clinti din pat.

Dimitri stătea în mijlocul celulei mici, alături de Alexander. Paznicul și tatăl lui Dimitri se aflau în spatele lor. Un singur bec lumina încăperea îngustă.

— Am venit doar pentru câteva minute, tovarășe, îi spuse în rusă Dimitri lui Harold. Ai înțeles? Doar pentru câteva minute.

— Bine, îi răspunse Harold tot în rusă, ștăvilindu-și lacrimile. Vă mulțumesc pentru că ați venit să mă vedeți. Mă bucur să văd doi băieți sovietici. Cum te cheamă, fiule? îl întrebă el pe Dimitri.

— Dimitri Cernenko.

— Și pe tine, fiule? îl întrebă apoi pe Alexander, privindu-l cu ochi plini de emoție.

— Alexander Belov, îi răspunse el.

Harold încuviință din cap.

— Gata, v-ați holbat destul la prizonier! țipă paznicul. Hai să mergem!

— Stai puțin! interveni Dimitri. Voiam doar să-i spunem tovarășului că, în ciuda crimelor sale comise împotriva societății noastre proletare, nu-l vom uita niciodată.

Alexander nu spunea nimic, continuând să-l țintuiască cu privirea pe tatăl său.

— Nu-l vom uita niciodată tocmai din cauza crimelor sale comise împotriva societății noastre, ripostă paznicul.

Mușcându-și buzele, Harold îi privea pe Dimitri și pe Alexander, care stătea cu spatele la paznic și cu fața spre tatăl său.

— Popov, pot să le strâng mâinile? îl întrebă Harold pe paznic.

— N-o să vă scap din priviri, îi răspunse el ridicând din umeri și făcând un pas în față. Grăbiți-vă!

— Nu știu cum sună engleza, interveni Alexander. N-am auzit-o niciodată. Poți să ne spui ceva în engleză, tovarășe Barrington?

Harold se îndreptă spre Dimitri și îi strânse mâna.

— Thank you, *îi spuse el în engleză.*

Apoi se duse la Alexander și, luându-i mâna, i-o strânse cu putere. Alexander clătină ușor din cap, încercând să-i spună tatălui său să-și păstreze calmul.

Harold îi șopti atunci în engleză:

— „Would that I had died for thee, O Absalom, my son, my son"![23]

— *Taci! murmură Alexander.*

Eliberându-i mâna fiului său, Harold se îndepărtă ușor, luptându-se să-și stăvilească lacrimile și să nu se prăbușească.

— *Vreau să vă recit ceva în engleză, spuse el în rusă. Câteva versuri din Kipling.*

— *Gata! interveni paznicul. N-am timp…*

— „If you can bear to hear the truth you've spoken", *spuse Harold în engleză, cu glas tare,* „twisted by knaves to make a trap of fools…" *Lacrimile îi brăzdau acum nestingherite obrajii.*

— „Or watch the things you gave your life to, broken…"

Vorbea acum în șoaptă.

— „Son! Stoop and build them up with wom-out tools."[24]

Harold se retrase ușor și îl binecuvântă pe Alexander, făcând cu mâna semnul crucii.

— *Să mergem! țipă atunci paznicul.*

— I love you, Dad, *îi murmură Alexander tatălui său în engleză.*

Și apoi plecară.

Tatiana plângea amarnic.

— O, Tania! spuse Alexander, luând-o în brațe și ștergându-i chipul de lacrimi. Încercând să-mi păstrez cumpătul, adăugă apoi, am strâns atât de tare din dinți, că mi-am spart caninul de sus. Uite, vezi? o întrebă arătându-i dintele spart. Acum știi ce s-a întâmplat. Nu mai e nevoie să mă întrebi. L-am revăzut, așadar, pe tata înainte de a muri. Dar n-aș fi reușit niciodată s-o fac fără ajutorul lui Dimitri, încheie el, oftând adânc și retrăgându-și brațul.

— Alexander, spuse Tatiana ghemuindu-se lângă el, ce-ai făcut tu pentru tatăl tău este greu de închipuit. I-ai oferit puțină alinare înainte de a muri, continuă ea cu buzele tremurânde.

Copleșită de un iureș de sentimente, își învinse sfiala și, luându-i mâna într-a ei, i-o sărută cu tandrețe. Dregându-și apoi glasul, roșie ca racul la față, îi dădu drumul și își ridică ochii spre el.

— Doamne, Tania, *cine* ești cu adevărat? o întrebă el cu glasul frânt deopotrivă de durere și dorință.

— Sunt *doar* Tatiana, îi răspunse ea, dându-i mâna.

Rămaseră un timp tăcuți.

— Dar povestea nu se sfârșește aici.

— Continuarea o cunosc prea bine, îi spuse ea, încuviințând din cap și scoțând o țigară din pachetul lui Alexander.

Nu-i trebuise decât o fărâmă de adevăr ca să reconstituie tabloul de ansamblu. Înțelesese totul în clipa în care Alexander îi spusese că îi oferise lui Dimitri ceva ce acesta nu avusese niciodată. Și nu era vorba nici despre prietenie, nici despre camaraderie și nici despre frăție. Mâinile îi tremurau când îi puse țigara în gură și i-o aprinse apoi cu bricheta. În momentul în care Alexander trase din ea, Tatiana îl sărută pe obraz și închise bricheta.

— Îți mulțumesc, îi spuse Alexander, fumând jumătate din țigară înainte de a continua. Nu te deranjează respirația unui fumător? o întrebă el sărutând-o.

— Nu mă interesează, Șura, atât timp cât e răsuflarea ta și mi-o dăruiești numai mie, îi răspunse Tatiana, îmbujorându-se din nou. Și acum îți voi depăna continuarea poveștii. Tu și Dimitri ați urmat împreună facultatea. Apoi v-ați înrolat în armată și ați urmat amândoi școala de ofițeri. Aici însă Dimitri s-a împotmolit, continuă ea, lăsându-și capul în pământ. La început a acceptat situația. Și ați rămas prieteni. Știa că vei face orice pentru el. Apoi însă, adăugă Tatiana ridicându-și ochii, a început să aibă tot mai multe pretenții.

— După câte văd, chiar știi totul, spuse Alexander.

— Ce-ți cere, Șura?

— Ce vrei și ce nu vrei.

— Îți cere să-l transferi într-un anumit loc, continuă ea, fără să-i întâlnească privirea. Apoi tot felul de favoruri, facilități, înlesniri și scutiri de obligații. Pe scurt, are parte de un

tratament privilegiat.

— Exact.

— Ce altceva îți mai cere?

Alexander rămase adâncit în gânduri câteva minute bune. Tăcerea nu părea să se mai sfârșească, astfel că Tatiana credea că uitase să-i mai răspundă. Aștepta însă răbdătoare. În cele din urmă, îl auzi vorbind cu glasul presărat de *anumite* tonalități pe care nu știa cum să le definească:

— Câteodată, anumite fete. Ai zice că sunt destule pentru toată lumea, dar mi se întâmplă să ies uneori cu câte o fată care îi stârnește interesul și lui Dimitri. Și atunci trebuie să mă retrag. Apoi găsesc altă fată și povestea se repetă.

Tatiana privea undeva, în gol, cu ochii ei verzi ca smaraldul.

— Când Dimitri îți cere să renunți la anumite fete, le alege de obicei pe cele care îți plac în mod deosebit, nu-i așa? îl întrebă ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu vrea o fată oarecare. Le vrea pe cele pentru care a văzut că manifești un interes deosebit. Numai atunci îți cere să te retragi. Nu-i așa?

— Posibil, îi răspunse Alexander îngândurat.

— Astfel, în clipa în care ți-a cerut să renunți la mine, te-ai retras pur și simplu, spuse Tatiana încet.

— Aici greșești. Am încercat să afișez o atitudine cât mai indiferentă față de tine, sperând că, dacă îi voi da de înțeles că nu însemni nimic pentru mine, te va lăsa, în cele din urmă, în pace. Din păcate însă, stratagema mea a avut efect de bumerang.

Tatiana încuviință, apoi clătină din cap, cu ochii în lacrimi.

— Da, nu ești un actor prea bun, Șura. Nu stăpânești prea bine mimica feței. N-o să mă lase în pace.

— Nu plânge, te rog! murmură Alexander, luând-o în brațe. Ți-am spus că ne aflăm într-o situație fără ieșire. Acum, și dacă m-aș retrage în Japonia, oricum ar fi în zadar. Căci Dimitri s-a îndrăgostit de tine și te vrea numai pentru el.

Tatiana îl cercetă cu privirea câteva clipe, apoi, cuibărindu-se la pieptul lui, începu să-i vorbească pe un ton calm:

— Șura, trebuie să-ți spun ceva. Mă asculți?

— Da.

— Poți să mai și respiri din când în când, continuă ea, schițând un zâmbet. Ce crezi că vreau să-ți spun?

— Nu știu. Ghicitorile nu sunt punctul meu forte în momentul de față. Poate ai cumva un copil mic pe care îl crește o mătușă îndepărtată?

— Nici vorbă, îi răspunse Tatiana râzând veselă. Dar ești pregătit să auzi ce vreau să-ți spun? îl întrebă apoi, după o clipă de tăcere.

— Da.

— Dimitri nu s-a îndrăgostit de mine.

Alexander se îndepărtă ușor de ea.

— Nu, nici pe departe, adăugă Tatiana, clătinând din cap. Crede-mă că știu foarte bine ce spun!

— De unde știi?

— *Știu* pur și simplu.

— Și atunci ce vrea de la tine? Doar nu-mi sugerezi că…

— Nu de la mine vrea ceva. Singurul lucru pe care Dimitri și-l dorește – ascultă-mă cu atenție! –, singurul lucru după care tânjește și pe care îl *râvnește* cu ardoare este puterea. Acesta este singurul lucru important pentru el. Asta este dragostea vieții lui – puterea.

— Puterea de a te mânui după bunul lui plac?

— Nu, Alexander! Nu pe mine. Ci pe *tine.* Puterea pe care o are asupra *tal* Eu sunt doar un simplu instrument, nimic mai mult. Glonțul cu care vrea să te nimicească.

Pentru că o privea cu ochi sceptici, Tatiana continuă:

— Dimitri nu deține puterea pe care și-o dorește. Și asta pentru că ea se află în mâinile tale. Singura putere pe care o are este cea asupra ta. Pentru asta trăiește, asta este viața lui, adăugă ea, clătinând din cap. Ce păcat pentru el!

— Ce păcat pentru el?! exclamă Alexander. Dar tu de partea cui ești?

Tatiana păstră pentru o clipă tăcerea.

— Șura, uită-te puțin la *tine!* Și apoi uită-te și la *el!* Dimitri are nevoie de tine ca de aer: tu îi dai să mănânce și tot tu îi asiguri

un adăpost deasupra capului. Cu cât tu ești mai puternic, cu atât mai puternic devine și el. Și o știe foarte bine. Depinde orbește de lucrurile pe care numai tu i le poți oferi. Și cu toate astea… cu cât tu ai mai mult, cu atât te urăște mai tare. Poate că instinctul de autoconservare este într-adevăr forța lui motrice. Dar de fiecare dată când obții o promovare, când urci încă o treaptă în ierarhia militară, când obții o altă medalie de merit, când câștigi inima unei alte fete sau când râzi cu poftă pe coridoarele înnegrite de fum ale cazărmii – toate astea nu fac altceva decât să-i accentueze și mai mult nimicnicia existenței *sale.* De aceea, cu cât vei deveni mai puternic, cu atât îți va cere mai mult.

— În final, spuse Alexander cu ochii ațintiți asupra Tatianei, o să-mi ceară ceva ce nu voi mai putea să-i dau. Și atunci ce se va întâmpla?

— Drumul pe care va continua să meargă îi va purta, în cele din urmă, pașii spre iad.

— Da, iar mie îmi va aduce moartea, spuse Alexander clătinând din cap. Toate rugămințile și cererile sale sunt învăluite în aluzii și insinuări, prin care îmi sugerează mereu că un singur cuvânt șoptit ofițerului NKVD al garnizoanei despre trecutul și identitatea mea americană, o singură acuzație – vagă – strecurată la urechea cui trebuie mă va trimite direct în hățișurile justiției sovietice, unde voi dispărea pentru totdeauna.

— O știu prea bine, spuse Tatiana, încuviințând cu tristețe din cap. Dar poate dacă *ar avea* mai mult, *nu și-ar mai dori* atât de mult.

— Te înșeli, Tatiana. Am o presimțire sinistră în privința lui Dimitri. Ceva îmi spune că o să-mi ceară din ce în ce mai mult. Până când va lua totul, zise Alexander.

— Nu, Șura. De data asta, *tu* te înșeli. Dimitri nu-*ți* va lua niciodată totul. Nu va avea niciodată atâta putere.

„Poate că își dorește asta. Dar nu știe cu cine are de-a face", își spuse Tatiana, privindu-l pe Alexander cu venerație în ochi.

— Pe de altă parte, știm cu toții ce se întâmplă cu parazitul care își pierde gazda, șopti ea.

— Da, îi răspunse Alexander cu ochii ațintiți asupra ei. Își

găsește altă gazdă. Vreau să te întreb ceva. Ce crezi că își dorește cel mai mult Dimitri de la mine?

— Exact ce-ți dorești tu cel mai mult.

— Dar, Tania, eu pe tine te vreau cel mai mult, îi răspunse Alexander cu ardoare în glas.

— Exact, Șura, îi spuse Tatiana, scrutându-l cu privirea. Și o știe și el. Așadar, după cum ți-am spus de la bun început, Dimitri nu s-a îndrăgostit de mine. Vrea doar să *te* rănească.

Alexander rămase tăcut un răstimp cât o veșnicie sub cerul nopții de august.

— Unde îți este masca indiferenței și a curajului? îl întrebă Tatiana în cele din urmă. Afișeaz-o din nou și poate că astfel se va întoarce în timp și îți va cere ceea ce-ți doreai înainte de a mă cunoaște.

Alexander rămase încremenit, fără să scoată vreun cuvânt.

— Înainte de a mă cunoaște, repetă ea.

De ce nu spunea nimic?

— Șura! îl strigă ea, simțindu-l cum se înfioară din cap până în picioare.

— Tania, încetează! Nu mai pot să discut cu tine despre asta.

— În ciuda tuturor obstacolelor, continuă ea cu mâinile tremurânde, în duda tuturor lucrurilor care ne despart, a lui Dimitri și a relației tale cu Dașa, tu vii în continuare să mă vezi ori de câte ori ai ocazia.

— Ți-am spus că nu pot să stau prea mult departe de tine, îi răspunse Alexander.

— Doamne, Șura, trebuie să uităm că existăm! spuse ea cu sufletul înnegurat de tristețe. Nu-mi vine să cred că nu suntem hărăziți unul altuia.

— Oare chiar așa o fi? întrebă el cu un zâmbet pe buze. Îmi pun arma rămășag că întâlnirea noastră de acum două luni este consecința unui joc al destinului. Faptul că te-ai oprit pe banca unde te-am văzut eu a fost un gest total neprevăzut.

Avea dreptate. Tatiana își amintea mult prea bine *hotărârea* spontană pe care o luase în ziua aceea de a nu se urca în autobuz, ca să savureze în tihnă o înghețată.

— Și de unde știi asta?

— O știu pentru că numai soarta mi-a îndreptat pașii spre banca unde stăteai tu. Sunt ferm convins, continuă el dând din cap, că, de fiecare dată când încercăm să ne despărțim și să urmăm, cu sufletul frânt, alte drumuri în viață, destinul intervine din nou și îmi îndreaptă iar pașii spre maldărul de dărâmături sub care zaci așteptându-mă. Nici acum nu ți se pare că suntem hărăziți unul altuia?

— Ai dreptate, îngăimă stăvilindu-și lacrimile. Nu putem uita că îți datorez viața. Nu putem uita că îți aparțin pe vecie, murmură cu privirea ațintită asupra lui.

— Îmi place asta, îi răspunse el, strângând-o cu putere în brațe.

— Retrage-te, Șura! îi șopti Tatiana. Retrage-te și ia-ți și armele cu tine! Scapă-mă de el! Trebuie să-l faci să creadă că nu-ți pasă nici cât negru sub unghie de mine și atunci își va pierde și el interesul. O să vezi că așa se va întâmpla. Se va îndepărta. Poate va pleca pe front. Trebuie să trecem mai întâi prin încercările războiului înainte de a vedea ce ne rezervă viitorul. Vei reuși să faci asta?

— Mă voi strădui.

— Vei înceta să mai vii pe la noi? îl întrebă apoi cu glas fremătător.

— Nu, îi răspunse el. Nu pot să mă retrag chiar atât de mult. Dar încearcă să impui o distanță între noi.

— Bine, acceptă Tatiana cu strângere de inimă.

— Și iartă-mă de pe acum pentru răceala cu care te voi privi. Vei reuși să faci asta?

Încuviințând din cap, Tatiana își mângâie obrazul de brațul lui.

— Da, îi șopti ea. Ai încredere în *mine!* Nu te voi trăda niciodată, Alexander Barrington.

— Știu. Dar vei reuși să mă *renegi?* o întrebă el cu glas tandru.

— Numai în fața Dașei, îi răspunse ea. Și a lui Dimitri.

— Nu te bucuri *acum* că Dumnezeu ne-a împiedicat să mergem mai departe în noaptea aceea la spital? o întrebă Alexander cu un zâmbet ironic pe buze, ridicându-i chipul spre el.

— Nu, îi răspunse Tatiana, zâmbindu-i și ea.

Rămase cuibărită în brațele lui, privindu-se unul pe celălalt, își lipi apoi palma de a lui.

— Uite! Degetele abia mi-ajung la încheieturile tale!

— Da, văd, îi șopti el, împreunându-și degetele cu ale ei și strângându-i mâna atât de tare, încât Tatiana gemu de durere și apoi se făcu roșie ca racul la față.

Contopindu-și fața cu a ei, Alexander îi sărută nasul și obrajii.

— Ți-am spus vreodată cât de mult îmi plac pistruii tăi? murmură el. Sunt cumplit de seducători.

Ea gemu ușor, torcând ca o pisicuță, în timp ce își țineau în continuare mâinile împletite.

Se sărutară.

— Tatiașa, șopti Alexander, ai niște buze dulci ca mierea…

Se opri, îndepărtându-se ușor.

— Și nici nu ești conștientă de asta, adăugă apoi. Nici nu-ți cunoști harurile cu care natura te-a înzestrat.

Ea deschise ochii, fără tragere de inimă, ca să-i întâlnească privirea.

— Asta e una dintre cele mai prețioase, dar și cele mai exasperante trăsături ale tale…

— Nu prea înțeleg ce spui… îi mărturisi ea, cu mintea rătăcită. Șura, cum de nu există măcar un singur loc în lumea asta unde să fim numai noi doi? îl întrebă ea cu glasul frânt. Ce viață *e* asta?

— Viața într-o țară comunistă, îi răspunse Alexander.

Se cuibăriră și mai mult unul într-altul.

— Prostuțule! îi spuse ea cu tandrețe. De ce te-ai certat cu mine la Kirov, când știai că o lume întreagă ne e potrivnică?

— M-am dezlănțuit împotriva destinului, îi răspunse Alexander. E singurul lucru pe care îl mai pot face. Refuz pur și simplu să mă las înfrânt.

Te iubesc, Alexander, ar fi vrut Tatiana să-i spună, dar nu putea s-o facă. *Te iubesc.*

— Inima mea e mult prea tânără… îngăimă ea, lăsându-și capul în pământ.

— Tatia, șopti Alexander, strângând-o la piept, inima ta e într-adevăr extrem de tânără, spuse apoi, sărutând-o între sâni. Și îmi doresc cu disperare să nu renunț la ea.

În clipa aceea se îndepărtă brusc de ea și sări în picioare. Tatiana auzi un zgomot undeva în spatele lor. Sergentul Petrenko își strecură capul pe balcon, spunându-le că era timpul să schimbe garda.

Alexander o purtă pe Tatiana în spate până la ultima treaptă și apoi, susținând-o cu brațul, străbătură pe jos tot drumul până acasă. Trecuse de ora două noaptea. A doua zi aveau să se trezească amândoi la șase dimineața. Și, cu toate astea, zăboveau încă, unul lângă celălalt, în ultimele ore ale nopții. Când ajunseră pe Nevski Prospekt, o luă în brațe și o purtă din nou în cârcă. Tatiana îi ținea arma în mâini.

Erau complet singuri în timp ce își croiau drum pe străzile pustii și întunecate ale Leningradului.

7

A doua zi, când se întoarse de la muncă, Tatiana o găsi pe mama ei suspinând în cameră, iar pe Daşa plângând pe hol deasupra unei cești de ceai. Familia Metanov primise o telegramă de la comandamentul din Novgorod, distrus de mult de obuzele germane, prin care îi informa că, în ziua de 13 iulie 1941, trenul în care se afla Pavel Metanov, împreună cu alte sute de voluntari tineri, fusese aruncat în aer de nemți. Nimeni nu supraviețuise.

„Cu o săptămână înainte de a pleca să-l caut", își spuse tristă Tatiana, plimbându-se de colo colo prin camere. „Ce făceam oare în timp ce trenul în care era fratele meu sărea în aer? Eram la muncă sau mergeam cu tramvaiul? M-am gândit oare la el măcar vreo clipă? I-am simțit mereu lipsa și i-am dus dorul de când a plecat. Dragă Pașa, te-am pierdut și nimeni n-a știut când s-a întâmplat asta. Acesta este cel mai trist lucru din lume: să-ți continui viața săptămâni și zile de-a rândul crezând că nimic nu s-a schimbat, când structura pe care ți-ai clădit întreaga existență s-a prăbușit. În zilele în care ar fi trebuit să-ți plângem dispariția noi făceam planuri, mergeam la muncă, visam și iubeam, fără să știm că nu mai ești printre noi.

Dar cum de n-am știut asta?

Nimic nu ne-a dat oare de gândit? Refuzul tău de a pleca? Geamantanul înțesat de lucruri? Faptul că nu mai aveam nicio veste de la tine?

Ceva care să ne dea de înțeles, un semn care să ne spună că ai pățit ceva. Și să te plângem de la bun început.

Am fi putut oare să te ținem mai mult timp lângă noi? Am fi putut oare să ne bucurăm mai mult de prezența ta, să te îmbrățișăm mai tare sau să ne jucăm mai mult în parc, alungând astfel, pentru câteva zile, câteva duminici sau câteva după-amiezi, destinul necruțător? Ar fi trebuit oare să ne luptăm cu îndârjire în fața morții, măcar încă o lună, înainte ca ea să te smulgă dintre noi? Ar fi meritat strădania? Cunoscându-ți viitorul implacabil, ar fi trebuit oare să facem tot ce ne stătea în putință să ne bucurăm de chipul tău pentru încă o zi, încă o oră

și încă o clipă, înainte să dispari pentru totdeauna din viața noastră? Ar fi meritat strădania?

Da.

Ar fi meritat. Pentru tine. Dar și pentru noi."

Tatăl lor zăcea beat pe canapea, iar mama o ștergea cu o cârpă, vărsând lacrimi amare în găleata cu apă. Tatiana se oferi s-o ajute. Mama o respinse. Dașa plângea și ea în bucătărie în timp ce făcea ceva de mâncare. Tatiana se simțea copleșită de un profund sentiment de sfârșit și de temeri cumplite pentru zilele ce aveau să vină. Orice se putea întâmpla într-un viitor modelat de un prezent incert, în care fratele ei geamăn nu mai era în viață.

— Daș, îi spuse Tatiana surorii sale în timp ce pregăteau masa, acum o lună m-ai întrebat dacă cred că Pașa mai trăiește și ți-am răspuns că…

— Tania, n-am chef acum de tine, o repezi Dașa.

— Dar de ce m-ai întrebat asta? insistă uimită Tatiana.

— Am crezut că o să-mi oferi un răspuns încurajator. Uite ce e! Nu vreau să discut acum despre asta. Poate că pe tine vestea nu te surprinde, dar noi suntem șocați.

Când veni la masă, Alexander o întrebă din priviri pe Tatiana ce se întâmplase, iar ea îi spuse despre sosirea telegramei.

Nimeni nu mâncă din varza presărată cu puțină șuncă pe care o pregătise Dașa, cu excepția lui Alexander și a Tatianei, care, în ciuda unei speranțe vagi pe care încă o nutrea, trăia cu spectrul morții lui Pașa încă de când se întorsese din Luga.

Tatăl ei rămase pe canapea, iar mama se așeză lângă el, ascultând tic-tacul metronomului de la radio.

Dașa se duse să pună samovarul pe foc, lăsându-i singuri pe Alexander și Tatiana. El își înclină ușor capul într-o parte, fără să spună nimic, ațintindu-și ochii asupra ei. Privirile li se întâlniră pentru o clipă.

— Curaj, Alexander! îi șopti ea.

— Curaj, Tatiana!

Ea ieși apoi din cameră și urcă pe acoperiș, scrutând cerul Leningradului în noaptea rece de septembrie. Vara se sfârșise. Și iarna se apropia cu pași repezi.

Partea a doua
ATINGEREA ÎNGHEȚATĂ A IERNII

ÎMPRESURAȚI ȘI ASEDIAȚI

1

Care era oare prețul minciunii? Ce te costa să arunci câte o minciună – la fiecare pas și cu fiecare răsuflare? În fiecare comunicat al Biroului Sovietic de Informații, în fiecare listă cu victimele de război și în fiecare cartelă lunară de alimente?

Din clipa în care se trezea și până cădea într-un somn năucitor, Tatiana mințea necontenit.

Voia ca Alexander să nu mai treacă pe la ei. *Minciună.*

Voia ca el să pună capăt relației cu Dașa. *Altă minciună.*

Se terminase cu plimbările la catedrala Sfântul Isaac. O veste bună! *Minciună.*

Se terminase cu plimbările pe canale, cu tramvaiul sau prin Grădina de Vară. Se terminase cu aventurile prin Luga. Se terminase cu sărutările pătimașe, cu privirile adoratoare sau cu răsuflările întretăiate. Bine! Bine! Bine! *Alte minciuni.*

Alexander era cumplit de rece. Avea o capacitate uluitoare de a se preface că nu exista nimic în spatele chipului său surâzător, a mâinilor sigure sau a țigării pe jumătate fumate. Nimic nu trăda sentimentele pe care le nutrea pentru Tatiana. Foarte bine! *Minciună.*

La începutul lui septembrie, locuitorii Leningradului primiră interdicția de a mai ieși din casă după ora stingerii. Rațiile fuseseră reduse din nou. Alexander își rări vizitele. Altă veste bună. *Altă minciună.*

Când venea pe la ei, se purta extrem de tandru cu Dașa, în fața Tatianei și a lui Dimitri. Foarte bine! *Minciună.*

Tatiana afișa și ea pe chip aceeași mască a curajului și reușea să-i zâmbească lui Dimitri, strângând din dinți, cu inima frântă. Putea și ea să joace teatru. *Altă minciună.*

Simplul gest de a turna ceaiul în ceașcă întruchipa simbolul înșelăciunii și al minciunii. Reușea cu greu să-și stăvilească freamătul lăuntric și tremurul mâinilor atunci când turna ceaiul altcuiva *înainte* să îi toarne lui.

Tatiana își dorea cu ardoare să spulbere vraja sub care se afla Leningradul la începutul lui septembrie și să scape din cercul de foc ce o împrejmuia – din cercul iubirii și al nefericirii.

Îl iubea pe Alexander. O, da, în sfârșit! Exista un adevăr incontestabil în viața ei.

După aflarea veștii despre pierderea lui Pașa, tatăl ei începu să lucreze tot mai rar, fiind mai tot timpul beat. Prezența lui acasă o împiedica pe Tatiana să gătească, să facă curățenie sau să citească. *Alte minciuni.* Nu simpla lui prezență o împiedica. Ci compania lui complet dezagreabilă. Clipele petrecute pe acoperiș erau singurele care îi ofereau puțină tihnă. Dar chiar și această tihnă era relativă. Căci nu reușea niciodată să-și găsească liniștea sufletească.

Când stătea pe acoperiș, închidea ochii și își imagina că se plimba cu Alexander, fără ghips și fără să mai șchioapete. Mergeau pe Nevski Prospekt, spre Piața Palatului, străbătând digul și dând ocol Câmpului lui Marte. Traversau Podul Fontanka și se plimbau prin Grădina de Vară, apoi, străbătând din nou digul, ajungeau la Smolnîi și la Grădinile Tauride. Trecând de ele, ajungeau pe strada Saltîkov-Șcedrin și apoi, din Suvorovski, se îndreptau spre casă. Și în timp ce se plimba cu el, avea senzația că își retrăia viața.

Străbătea, cu ochiul minții, toate străzile pe care se plimbaseră amândoi în zilele de vară, auzind în depărtare ecoul exploziilor și al salvelor de artilerie. Faptul că nu se afla chiar atât de aproape de linia frontului cum se întâmplase în Luga îi oferea puțină mângâiere. Dar nici Alexander nu se mai afla atât de aproape cum fusese în Luga.

Vizitele lui deveneau tot mai rare și mai scurte, ca și rațiile de alimente. Își „raționaliza" prezența la fel cum consiliul din Leningrad raționaliza mâncarea. Tatiana îi ducea dorul, tânjind după o clipă petrecută între patru ochi cu el, doar ca să se convingă de faptul că vara din 1941 nu fusese doar o iluzie și chiar se plimbaseră cândva împreună de-a lungul zidului unui canal, în timp ce îi ținea arma în mâini, iar el o privea râzând.

Râsul pierea acum, încetul cu încetul, de pe buzele tuturor.

— Nemții n-au ajuns încă aici, nu-i așa, Alexander? îl întreba Dașa turnând ceaiul – blestematul ăla de ceai! Când vor ajunge, vom respinge trupele lui von Leeb?

— Firește, îi răspundea Alexander.

Alte minciuni – Tatiana o știa prea bine.

O privea apoi, cu ochi triști și goi, cum se giugiulea cu Alexander. Își întorcea privirea și îl întreba pe Dimitri dacă nu voia să audă o glumă.

— Nu, n-am chef, Tania, îi răspundea el. Sunt puțin cam îngrijorat.

— Nu-i nimic, îi spunea ea, privindu-l pe Alexander cum îi zâmbea Dașei.

Minciuni, minciuni și numai minciuni.

Dar toate eforturile lui Alexander păreau în zadar. Căci Dimitri n-o lăsa în pace pe Tatiana.

În tot acest timp, Marina nu mai dădu niciun semn de viață, iar la spital Vera și celelalte asistente deveneau tot mai îngrijorate din cauza războiului. Tatiana simțea și ea, plutind în aer, umbra amenințătoare a războiului – nu mai era doar un conflict ce se desfășura pe malurile râului Luga, un conflict în care Pașa își pierduse viața, un conflict purtat de ucraineni în satele lor fumegânde sau de britanici în Londra lor îndepărtată. Ci un conflict care se apropia de Leningrad.

„Ar fi bine să se apropie odată", își spunea Tatiana, „căci nu mai pot să îndur viața asta."

Orașul părea încremenit într-o tăcere apăsătoare. Nimeni nu mai îndrăznea să respire. Nimeni. Nici Tatiana.

Patru seri la rând, Tatiana găti varză călită, folosind, în fiecare zi, tot mai puțin ulei.

— Ce dracu' gătești, Tania? o întrebă mama.

— Asta numești tu gătit? spuse și tata.

— N-ai pus deloc ulei? Nici n-am în ce să-mi înmoi pâinea.

— N-am găsit strop de ulei, răspunse Tatiana.

Buletinele informative de la radio ofereau *numai* informații deprimante. Crainicii păreau să transmită buletinele informative – își spunea Tatiana – *numai* după ce le parveneau cele mai cumplite vești referitoare la înfrângerile suferite pe front de armata sovietică. După ce orașul Mga căzuse în mâinile nemților, Tatiana auzi că și Dubrovka se afla acum sub asediu –

babușka Maia, bunica ei din partea mamei, locuia în Dubrovka, un orășel situat dincolo de râu, aproape de granițele Leningradului.

În ziua de 6 septembrie, Dubrovka cedă sub asediul inamicului.

Tatiana primi însă pe neașteptate și o veste bună, în condițiile în care veștile bune erau la fel de rare ca uleiul. Babușka Maia venea să locuiască împreună cu ei în clădirea de pe Soviet Cinci. Din păcate, Mihail, tatăl vitreg al mamei ei, murise de tuberculoză cu câteva zile în urmă, iar babușka Maia fugise din oraș în momentul în care nemții arseseră Dubrovka din temelii.

Când babușka ajunse la ei, ocupă singură o cameră, iar părinții lor se mutară din nou în dormitorul Dașei și al Tatianei. Se terminase cu „Tania, te rog să pleci!"

Babușka Maia trăise toată viața la Leningrad și nici prin cap nu-i trecea să se mute în altă parte.

— Aici am trăit și aici voi muri, îi spuse ea Tatianei în timp ce își despacheta lucrurile.

Se căsătorise cu primul ei soț la începutul secolului XX și o adusese apoi pe lume pe mama Tatianei. După ce soțul ei dispăruse în războiul din 1905, nu se mai recăsătorise niciodată, deși trăise treizeci de ani alături de unchiul Mihail, bolnav de tuberculoză. Tatiana o întrebase odată de ce nu se căsătorise niciodată cu unchiul Mihail, iar babușka îi răspunsese: „Dar dacă Fedor al meu se întoarce într-o bună zi acasă, Taneșka? M-aș afla într-o situație fără ieșire." Babușka picta și studia arta; înainte de revoluție, tablourile ei erau expuse în marile galerii de pictură din Rusia, dar, după 1917, își câștigase existența realizând materiale de propagandă pentru bolșevici. În casa ei din Dubrovka, Tatiana găsea peste tot schițe ce ilustrau scaune, flori sau diverse alimente.

Când ajunse la ei, babușka îi spuse Tatianei că nu mai avusese timp să salveze nimic din schițele și desenele sale înainte ca flăcările să-i mistuie casa.

— Dar nu-ți face griji, Taneșka! O să-ți desenez un tablou frumos cu un scaun.

— Poate ar fi mai bine să-mi desenezi un tablou cu o plăcintă

de mere, îi răspunse Tatiana.

Era anotimpul merelor.

A doua zi, spre seară, pe 7 septembrie, Marina își făcu, în sfârșit, apariția – cu puțin înainte de masă. Tatăl ei își pierduse viața pe frontul din preajma uzinei Izhorsk, luptând ca artilerist neexperimentat într-un tanc pe care îl fabricase cu mâna lui. Membrii familiei Metanov îl iubeau nespus de mult pe unchiul Boris, iar moartea lui ar fi fost o lovitură cumplită pentru ei dacă n-ar fi trăit propria dramă – pierderea lui Pașa.

Fără să aibă vreo legătură cu războiul, mama Marinei suferea de insuficiență renală și se stingea încetul cu încetul pe un pat de spital. Naivitatea Tatianei o surprindea chiar și pe ea. Cum era posibil să-ți pierzi viața în ziua de astăzi fără ca războiul să poarte vina pentru asta? Mai întâi unchiul Mișa și acum mătușa Rita. Era o nedreptate universală – i se părea cu neputință ca oamenii să moară din cauze naturale, fără vreo legătură cu tranșeele frontului.

Tatăl privea uluit geamantanul Marinei. Mama privea uluită geamantanul Marinei. Dașa privea și ea, la fel de uluită, geamantanul Marinei.

— Marinka, hai să te ajut să-ți despachetezi lucrurile! îi spuse Tatiana.

Tata o întrebă pe Tatiana dacă Marina avea de gând să stea un timp la ei.

— Așa cred, îi răspunse ea.

— Așa crezi?

— Tatăl ei a murit, iar sora ta e pe moarte, tată. Poate să rămână un timp la noi, nu-i așa?

— Tania, interveni Marina, nu i-ai spus unchiului Georg că m-ai invitat să stau la voi? Nu-ți face griji, unchiule, mi-am adus cartela pentru alimente!

Tata o privea uimit pe Tatiana. Mama o privea uluită pe Tatiana. Dașa o privea și ea uluită pe Tatiana.

— Hai să-ți despachetăm lucrurile, Marina! îi spuse Tania.

În seara aceea se ivi o mică problemă la masă. Fetele lăsaseră mâncarea nesupravegheată pe sobă, iar când se întorseseră în bucătărie nu mai găsiseră nimic – totul dispăruse: cartofii prăjiți,

asezonați cu ceapă și cu singura roșioară proaspătă pe care o mai găsiseră. Tigaia zăcea goală și murdară, având pe fiind doar câteva felii crocante de cartofi, înecate în ulei. Dașa și Tatiana scrutau bucătăria cu priviri uluite și bulversate. Se întoarseră apoi în cameră, în speranța că poate aduseseră deja mâncarea, dar nu-și mai aminteau.

Nicio șansă însă. Cartofii se făcuseră nevăzuți.

Fire colerică și tumultuoasă, Dașa o luase cu ea pe Tatiana și bătuse la ușile tuturor camerelor, întrebându-i pe oameni dacă știau ceva de cartofii lor. Când apăru în prag, Zhanna Sarkova era complet răvășită, cu părul vâlvoi și chipul descompus, semănând cu Slavin cel nebun.

— S-a întâmplat ceva? întrebă Tatiana.

— Nu, totul e grozav! mormăi Zhanna. Mă întrebați de cartofi când *soțul meu* a dispărut! Nu l-ai văzut cumva prin spital?

Tatiana clătină din cap.

— M-am gândit că poate zace pe undeva rănit.

— Pe unde anume? întrebă Tatiana cu blândețe în glas.

— De unde să știu? Și habar n-am ce s-a întâmplat cu blestemații voștri de cartofi, le spuse apoi, trântindu-le ușa în nas.

Slavin zăcea pe podea, bolborosind cuvinte fără noimă. Cămășuța lui mirosea a orice altceva, dar *nu* a cartofi prăjiți.

— Ce mănâncă omul ăsta? întrebă Tatiana când trecură prin fața odăii sale.

— Nu e treaba noastră, îi răspunse Dașa.

Soții Iglenko nu erau acasă. După pierderea lui Volodia, care pierise împreună cu Pașa, Petru Iglenko își petrecea zilele și nopțile la fabrică, unde topea fier vechi pentru fabricarea de armament. Moartea lui Volodia nu era singura lor dramă. Căci primiseră de curând vestea că și Petka, fiul lor cel mai mare, fusese ucis în Pulkovo. Numai băieții mai mici, Anton și Kiril, mai erau acum în viață.

— Sărmana Nina! spuse Tatiana în timp ce se întorceau spre camerele lor.

— Sărmana Nina! exclamă Dașa. Ce dracu tot spui acolo,

Tania? Mai are încă doi fii. *Norocoasa* Nina! Mint cu toții, adăugă apoi, ajungând în fața ușii lor.

— Nici vorbă! Spun adevărul, o contrazise Tatiana. E greu să ascunzi cartofii prăjiți cu ceapă.

În seara aceea familia Metanov mâncă la cină pâine cu unt, văicărindu-se cu toții. Tatăl le certă pe fete pentru că lăsaseră mâncarea de izbeliște, fiind nevoiți astfel să rateze cina. Tatiana păstră tăcerea, urmând sfatul lui Alexander de a evita conflictele cu cei care n-ar fi ezitat nicio clipă s-o rănească.

Dar după masă familia nu își mai asumă alte riscuri. Mama și babușka aduseră în camere toate proviziile – conservele, cerealele, grânele, săpunul, sarea și votca –, îndesându-le prin toate colțurile încăperilor, dar și în spatele canapelei de pe holul despărțitor.

— Ce noroc avem cu ușa care ne desparte de restul prădătorilor de pe coridor! spuse mama. Altfel, n-am fi reușit niciodată să ne păstrăm mâncarea.

În seara aceea, când Alexander află de dispariția cartofilor, îi sfătui să încuie ușa din spate a bucătăriei.

Dașa i-l prezentă Marinei pe Alexander. Își strânseră mâinile și se priviră mai mult decât s-ar fi cuvenit. Stânjenită, Marina se dădu ușor la o parte, evitându-i privirea. Alexander îi zâmbi, cuprinzând-o cu brațul pe Dașa.

— Așadar, *aceasta* este verișoara ta Marina, spuse el.

Tatiana voia să-i facă semn cu capul să înceteze, în timp ce Marina îl privea fără grai.

— Tania, de ce se uita prietenul Dașei la mine de parcă m-ar cunoaște? o întrebă Marina ceva mai târziu, în bucătărie.

— Habar n-am.

— E adorabil.

— Serios? spuse Dașa, trecând prin fața bucătăriei în drum spre baie și lăsându-l pe Alexander pe coridor. Ai grijă să nu pui ochii pe el! adăugă apoi veselă. E al meu.

— Nu ești de acord cu mine? îi șopti Marina Tatianei.

— E drăguț, îi răspunse ea. Ajută-mă să spăl tigaia asta, te rog!

Adorabilul Alexander stătea în pragul ușii, fumând și

zâmbindu-i Tatianei.

Tatăl lor continua să bombăne fără încetare, nemulțumit de venirea Marinei. Rațiile ei de student nu aveau să acopere necesitățile familiei, iar ea avea să se dovedească doar o altă gură în plus, care avea să le epuizeze proviziile.

— A venit aici doar ca să mănânce conservele cu șuncă ale tatei, îi spuse el soției sale, cu ochii ațintiți asupra conservelor.

Tatiana nu-și dădea seama dacă tatăl ei voia să le mănânce sau să le sărute.

— E nepoata ta, tată, spuse Tatiana în șoaptă, pentru ca Marina să n-o audă. Este singura fiică a surorii tale.

2

A doua zi, pe 8 septembrie, orașul fremăta încă din primele ore ale dimineții. „Raiduri aeriene! Raiduri aeriene!" anunțau crainicii de la radio.

La spital, Vera o prinse pe Tatiana de mână, exclamând:

— Auzi zgomotul acela?

Ieșiră afară pe Ligovski Prospekt, iar Tatiana auzi bubuituri îndepărtate și tot mai frecvente.

— Veroșka, sunt doar obuziere, îi explică Tatiana pe un ton calm. Scot zgomotele astea atunci când aruncă bombele.

— Bombele?

— Da. Montează mașinăriile în pământ, nu știu exact cum funcționează, și aruncă tot felul de bombe: mari, mici, explozive, cu fitil scurt sau lung. Bombele cu fragmentare sunt cele mai periculoase, continuă ea. Există și bombe mici, antipersonal, pe care le aruncă câte o sută odată. Sunt letale.

Vera o privea uluită pe Tatiana, care ridică din umeri.

— Am căpătat experiență în Luga… Aș vrea să nu fi ajuns acolo. Dar… Auzi, poți să-mi tai piciorul cu fierăstrăul?

— Ce-ar fi doar să-ți scot ghipsul? spuse Vera. Ar fi puțin cam drastic să ți-l tai de tot.

Tatiana își vedea pentru prima oară piciorul după mai bine de șase săptămâni. Își dorea să aibă mai mult timp la dispoziție ca să-l studieze în tihnă, dar, în timp ce se plimba șovăitoare de colo colo, auzi zarvă pe hol. Toate asistentele urcau treptele în fugă. Tatiana le urmă, șchiopătând. Piciorul o durea când îl punea în pământ și se sprijinea pe el.

Pe acoperiș văzu plutind pe cer, chiar deasupra ei, două formații de câte opt avioane. Apoi, în depărtare, se auzi o explozie urmată de flăcări uriașe și fum negru. „Dumnezeule, totul e aievea!" își spuse ea. „Nemții bombardează Leningradul. Am crezut că am lăsat totul în urmă. Am crezut că am văzut tot ce putea fi mai rău. Cel puțin, din Luga am scăpat cu viață și m-am întors la liniștea de aici. Acum însă unde mai pot să plec?"

Tatiana simți un miros usturător și acru. „Ce miroase *așa?"*

— Mă duc acasă, îi spuse ea Verei. La familia mea.

Dar nu se putea gândi decât la mirosul ce plutea în aer.

Iar mai târziu aflară. Depozitele de provizii Badaev, care furnizau alimente Leningradului, fuseseră bombardate de nemți și acum zăceau în ruină, mistuite de flăcări. Mirosul acru și usturător venea de la zahărul ars.

— Tată, care va fi soarta Leningradului? întrebă Tatiana în timp ce stăteau la masă, cu chipuri grave și posomorâte.

Tatăl nu știa ce să-i răspundă.

— Probabil că va avea soarta lui Pașa, spuse el în cele din urmă.

— Nu mai vorbi așa! exclamă mama cu ochii în lacrimi. O să-i sperii pe copii.

Dașa, Tatiana și Marina se uitau una la cealaltă.

Bombardamentele continuară până târziu spre seară.

Anton o chemă pe Tatiana pe acoperiș. Oricât de ciudat i se părea să meargă fără ghips, nimic nu era mai ciudat decât priveliștea dezolantă a vălătucilor de fum negru ce se ridicau pe cerul orașului.

„Alexander a avut dreptate", își spuse ea în gând. „A avut mereu dreptate. Tot ce mi-a spus că se va întâmpla s-a întâmplat." Cu sufletul plin de respect și tandrețe, luă hotărârea tacită de a asculta orbește fiecare cuvânt pe care avea să-l audă de acum încolo din gura lui, dar simți în clipa aceea cum gheara cumplită a spaimei îi străpunge fără milă inima.

Nu îi spusese oare Alexander că pe străzile orașului aveau să se ducă lupte pe viață și pe moarte?

Nu îi spusese oare că Dimitri avea să încerce să țină piept dușmanului cu pușca în mână, Alexander cu grenada, iar Tatiana cu piatra?

Nu îi spusese oare să cumpere provizii de mâncare, de parcă nu avea să le mai vadă vreodată? Poate că exagerase cumva, ca să confere cuvintelor sale mai multă amploare, se consolă ea răsuflând – puțin, *doar* foarte puțin – ușurată. Nu îi spusese oare cu insistență să plece din oraș de fiecare dată când se dusese s-o ia de la Kirov? Și în timp ce fumul negru acoperea cerul Leningradului ca un baldachin amenințător, Tatiana își simți sufletul sfâșiat de presimțiri negre și dureroase, gândindu-se la

soarta familiei sale.

Anton scruta văzduhul cu ochi plini de speranță.

— Tania, am reușit, am reușit! exclamă el. Ceva mai devreme a căzut o bombă incendiară și am reușit s-o sting cu asta, îi spuse apoi, arătându-i bățul din mână, de vârful căruia era atașat un semicerc din beton, ce semăna cu o cască de soldat.

Sărind de bucurie și fluturându-și pumnul spre cer, Anton țipa cu glas strident și amenințător:

— Va aștept cu nerăbdare! Sunt pregătit să vă întâmpin. Hai, veniți, veniți!

— Anton, ești mai nebun decât Slavin! îi spuse Tatiana râzând.

— O, mult mai nebun! îi răspunse vesel Anton. Doar nu-l vezi pe acoperiș, nu-i așa?

Tatiana zărea focuri în depărtare, spre Nevski Prospekt, în direcția râului.

Mama își băgă deodată capul pe ușa casei scărilor, fără să îndrăznească să se aventureze prea departe, și strigă mânioasă:

— Tatiana Georgievna! Ți-ai pierdut mințile? Coboară imediat de pe acoperiș!

— Nu pot, mama. Stau de strajă.

— Am spus să cobori imediat!

— Vin peste o oră, mamoșka{25}. Tu du-te jos!

Mama bombăni furioasă și plecă, dar se întoarse după zece minute, însoțită de Alexander și Dimitri.

— Ce faci, mama? Ai adus întăriri? o întrebă Tatiana clătinând din cap.

— Tania, vino cu noi! spuse Alexander, îndreptându-se spre ea.

Dimitri rămase cu mama ei în casa scărilor.

— Acum, Tania! insistă Alexander, văzând că ea nu se clintea.

— Nu pot să-l las singur pe Anton, nu crezi? îi răspunse ea, oftând adânc.

— Mă descurc, Tania! țipă Anton, fluturându-și bățul spre cer. Sunt pregătit să-i întâmpin.

— Pune-ți casca pe cap, soldat! îi spuse Alexander, înainte de a pleca.

— Tania, n-ar trebui să urci pe acoperiș în timpul raidurilor aeriene, îi spuse Dimitri, odată ajunși în cameră.

— Dar nici pentru altceva nu are rost să urci, îi răspunse ea pe un ton domol. Poate doar dacă vrei să te bronzezi, adăugă, îndepărtându-se de el.

— Nu ți-ai ales orașul potrivit pentru bronzat, îi zise tăios Alexander. Dar, chiar așa, Tania, *unde* ți-a fost capul? Dimitri are dreptate. Ca și mama ta. Vrei ca părinții tăi să-și plângă doi copii în loc de unul? Nu toate bombele sunt incendiare; nu-ți cad la picioare ca niște porumbei doborâți. Ai uitat ce-ai văzut la Luga? Ce crezi că se întâmplă când o bombă explodează în aer? Suflul exploziei spulberă totul în cale – sticlă, lemn, orice. De ce-am consolidat toate ferestrele din oraș? Ce crezi că vei păți dacă acest suflu te va lovi?

— Poate că ar trebui să mă „consolidezi" și pe mine, îi spuse ea pe un ton sec. Poate n-ar fi rău să mă transformi și pe mine într-un mic palmier.

— Mai taci odată din gură! răbufni Dașa. Nu mai tulbura apele! N-o să-i mai las încă o dată pe băieții noștri curajoși să-și riște viața pentru tine, adăugă apoi, strângându-l în brațe pe Alexander.

— Dar eu nu am niciun merit, spuse Dimitri cu ochi scăpărători. Nu-i așa, Alexander?

— Tania, interveni mama, ce-ar fi să te duci să pregătești masa și să ne lași să purtăm o discuție ca între adulți? Marina, du-te s-o ajuți și tu.

Tatiana pregăti cartofi cu puțin unt, lângă care puse fasole și morcovi. Nu e suficient pentru toată lumea, își spuse ea, prăjind și niște șuncă din conservele cumpărate de deda, pe care nimeni nu le agrea.

— Tania, părinții tăi evită și acum să vorbească în prezența ta? o întrebă Marina.

— Așa se pare.

— Soldații se poartă extrem de protectori cu tine. Mai ales Alexander, observă verișoara ei.

— El e protector cu toată lumea, îi răspunse Tatiana. Poți să-mi mai aduci niște unt? Nu cred că îmi ajunge ăsta.

Masa se desfășură într-o atmosferă solemnă în seara aceea. Alexander și Dimitri plecau pe front și toți se temeau să spună lucrurilor pe nume – nemții se aflau la granițele orașului, iar Alexander și Dimitri plecau pe front. Tatiana știa că, spre deosebire de Dimitri, Alexander nu avea să lupte în linia întâi, dar acest lucru îi conferea doar prea puțină alinare, de vreme ce trebuia să se afle în fruntea companiei sale de artilerie.

Dar tot ea reușise să-l întrebe pe un ton vesel, în timp ce toți ceilalți sorbeau din ceaiul negru:

— Și acum ce facem?

— Refugiați-vă cu toții în adăpostul antiaerian de la subsol! îi sfătui el. Ar trebui să vă considerați norocoși că îl aveți. Multe clădiri nu sunt dotate cu așa ceva. Adăpostiți-vă acolo în fiecare zi! Iar tu, Dașa, va trebui să ai grijă ca sora ta să nu mai urce pe acoperiș. Lăsați sarcina asta în seama băieților! Ai auzit, Dașa?

— Te-am auzit, dragule.

Și Tatiana îl auzise – clar și răspicat.

— Alexander, erau multe provizii în depozitele distruse de nemți? îl întrebă ea.

— Niște zahăr, puțină făină, îi răspunse el ridicând din umeri. Provizii doar pentru câteva zile. Nu din cauza depozitelor Badaev trebuie să ne facem griji. Ci din cauza faptului că nemții împrejmuiesc orașul.

— Nu-mi vine să cred că au ajuns aici, în Leningrad! exclamă Dașa. Toată vara păreau să fie atât de departe!

— Acum sunt aici. Aproape că au închis cercul în jurul orașului.

— Nu e chiar un cerc, murmură Tatiana.

— Cine dracu' *te* crezi să contrazici un locotenent de armată? țipă tatăl ei, aflat sub aburii alcoolului.

Alexander ridică mâna, încercând să potolească spiritele.

— Tatăl tău are dreptate, Tania, spuse el pe un ton blajin. Nu mă mai contrazice! Chiar dacă *ai* dreptate.

Tatiana își stăvili cu greu zâmbetul.

Alexander își continuă explicațiile, cu aceeași mină gravă pe chip:

— Din nefericire, pozițiile strategice ale nemților au atras

geografia de partea lor. Noi avem prea multă apă de jur-împrejurul orașului. O să reformulez, adăugă apoi cu un zâmbet pe buze. Golful, lacul Ladoga, râul Neva și finlandezii din nord întregesc cercul din jurul Leningradului. Cum ți se pare? E mai bine acum? întrebă el cu ochii ațintiți asupra Tatianei.

Ea murmură ceva indescifrabil, surprinzând în treacăt privirea Marinei.

Dimitri se apropie de Tatiana și, cuprinzând-o cu brațul, își ascunse fața în părul ei, șoptindu-i:

— Ți-a mai crescut puțin părul. Să-l lași lung cum a fost, bine? Îmi plăcea cum era.

„Eforturile lui Alexander sunt zadarnice", își spuse Tatiana. „Strădaniile noastre sunt zadarnice. Cât vom mai putea continua în felul ăsta? Trebuie să încetăm să mai vorbim în fața Dașei, a lui Dima și a întregii familii. Altfel, o să avem necazuri." Citindu-i, parcă, gândurile, Alexander își mută scaunul mai aproape de cel al Dașei.

— Nemții n-au ocupat Neva de la un capăt la altul, nu-i așa? îl întrebă Dașa.

— Au ocupat porțiunea care înconjoară orașul. Tot malul râului până la lacul Ladoga, în Shlisselburg.

Shlisselburg era un orășel ridicat pe malurile lacului Ladoga, în locul de unde izvorăște Neva, care străbate apoi șaptezeci de kilometri spre Leningrad și se varsă în golful Finic.

— Shlisselburg se află și el în mâinile nemților? îl întrebă Dașa.

— Nu, îi răspunse Alexander oftând. Dar mâine va fi, fără doar și poate.

— Și apoi ce se va întâmpla?

— Apoi ne vom lupta pe viață și pe moarte să-i împiedicăm pe nemți să intre în Leningrad.

— Acum, când depozitele au ars din temelii, cum vor mai ajunge în oraș proviziile de mâncare? întrebă mama Tatianei.

— Nu doar proviziile de alimente, ci și kerosenul, benzina și muniția, interveni Dimitri.

— Mai întâi, trebuie să-i împiedicăm pe nemți să intre în oraș, spuse Alexander, și abia pe urmă ne putem face griji și în alte

privințe.

— Din partea mea, n-au decât să intre, zise Dimitri râzând strident. Căci fiecare clădire din Leningrad este minată. Fiecare fabrică, fiecare muzeu, fiecare catedrală, fiecare pod. Dacă Hitler intră în oraș, va pieri printre ruinele lui. Nu vom reuși să-l oprim, ci doar vom muri alături de el.

— Nici vorbă, Dimitri! spuse Alexander. Îl vom *opri* pe Hitler. Înainte ca nemții să intre în oraș.

— Așadar, Leningradul este supus acum tacticii pământului pârjolit, nu-i așa? întrebă Tatiana. Care va fi soarta noastră?

Întrebarea ei fu întâmpinată de o tăcere adâncă.

— Eu și Dimitri pornim mâine spre Dubrovka, spuse Alexander în cele din urmă, clătinând din cap. Îi vom opri dacă ne va sta în putință.

— Dar de ce trebuie să ne interpunem noi doi între nemți și Leningrad? întrebă Dimitri. De ce nu putem pur și simplu să cedăm orașul? Minskul a cedat. Kievul a cedat. Tallinnul a cedat, după ce, mai întâi, a ars din temelii. Întreaga Crimee a cedat. Toată Ucraina a cedat încântată! continuă el, cuprins de frenezie. De ce dracu ne omorâm oamenii ca să-l împiedicăm pe Hitler să intre în oraș? N-are decât să vină.

— Dar, Dimoșka, Tania ta e aici, interveni mama ei. Ca și Dașa lui Alexander.

— Să nu uităm că mai sunt și eu pe aici! spuse Marina. Chiar dacă nu aparțin nimănui, și eu trăiesc tot aici.

— Așa e, Dima, se alătură și Alexander. Vrei să te dai la o parte din calea lui Hitler ca să ajungă la iubita ta?

— Chiar așa, Dima! exclamă Dașa. N-ai auzit ce le fac nemții femeilor din Ucraina?

— Eu n-am auzit, interveni Tatiana. Ce le fac?

— Nimic, Tania, îi răspunse cu blândețe Alexander. Aș mai vrea o ceașcă de ceai, dacă se poate.

Tatiana se ridică în picioare.

Dimitri își ținea privirea ațintită în ceașca goală.

— Îți mai aduc și ție niște ceai, Dima, îi spuse Tatiana.

— Nici sărmanul tata n-a reușit să-i oprească, murmură Marina, scrutând și ea adâncurile cești goale. Par de neoprit, nu

credeți?

Alexander nu spuse nimic.

— Chiar *așa* și sunt! exclamă Dimitri. Avem trei divizii jalnice. Nu vom putea înfrunta trupele germane, chiar dacă ne vom lupta până la ultima suflare, chiar dacă ultimul om își va da viața pe câmpul de luptă și ultimul tanc va fi distrus.

Alexander se ridică de la masă și își atinse fruntea cu degetele în semn de salut.

— În acest context, spuse el, trebuie să ne luăm rămas-bun. Lasă ceaiul, Tania!

Apoi, întorcându-se spre Dimitri, continuă:

— Să pornim acum la drum, soldat! Trebuie să pui stavilă cu trupul tău armatelor lui Hitler și să salvezi viața familiei Metanov.

Nu se uită nicio clipă la Tatiana.

— Exact de asta mă temeam și eu, mormăi Dimitri.

În timp ce se pregăteau de plecare, Dașa îl strânse în brațe pe Alexander.

— Îmi promiți că te întorci teafăr și nevătămat? îl întrebă ea cu ochii în lacrimi.

— Mă voi strădui, îi răspunse el, aruncându-i atunci o privire Tatianei.

Ea nici nu plângea și nici nu îi smulse aceeași promisiune lui Dimitri. După ce plecară, luă un biscuit dulce și începu să-l mângâie cu blândețea cu care ar fi îngrijit un rănit.

— Tania, chiar îmi place Dima, îi spuse Marina. E de o sinceritate debordantă, cum n-am mai întâlnit până acum. Este o trăsătură atrăgătoare pentru un soldat.

— Ce soldat e acela care nu vrea să se ducă să lupte? întrebă Tatiana, privind-o uluită pe verișoara ei. Din partea mea, poți să-l iei tu, Marina.

3

A doua zi de dimineață, în timp ce se îmbrăcau, membrii familiei Metanov auziră la radio că o bombă incendiară căzuse pe acoperișul unei clădiri de pe strada Sadovaia, iar cei care stăteau de pază nu reușiseră s-o stingă la timp. Bomba explodase, ucigând nouă oameni, toți extrem de tineri, având sub douăzeci de ani.

„Nici fratele meu nu avea douăzeci de ani", își spuse Tatiana, punându-și pantofii. Piciorul îi zvâcnea de durere.

— Vezi? Ce ți-am zis eu? spuse mama. E periculos să stai pe acoperiș.

— Trăim într-un oraș asediat, mamă, îi răspunse Tatiana. Oriunde ești acum în pericol.

Bombardamentele începură fix la ora opt dimineața. Nici nu apucaseră să se ducă să-și ia rațiile de alimente. Se refugiară cu toții în adăpostul antiaerian. Neliniștită, Tatiana începu să-și roadă unghiile până în carne și să bată darabana cu degetele pe genunchi, dar nimic nu-i alina freamătul lăuntric. Rămaseră în adăpost o oră întreagă.

Apoi tatăl ei îi dădu cartela de alimente, rugând-o să ia și rațiile lui.

— Taneșka, poți să le iei și pe ale mele? o întrebă mama. Am foarte mult de cusut înainte de a pleca la muncă. Trebuie să fac mai multe uniforme pentru armată. O uniformă în plus pentru soldați înseamnă zece ruble pentru mine, adăugă ea zâmbind.

Tatiana o rugă pe Marina să o însoțească la magazin. Verișoara ei refuză însă, spunând că voia s-o ajute pe babușka să se îmbrace. Dașa spăla rufe în chiuveta de fontă din bucătărie.

Așa că se duse singură. Găsi un magazin mare pe canalul Fontanka de lângă Teatrul de Dramă și Comedie. La teatru se juca piesa lui Shakespeare *A douăsprezecea noapte*, la ora șapte seara. Coada din fața magazinului ajungea până spre dig.

Uită cu totul de piesa lui Shakespeare în clipa în care ajunse în fața tejghelei și află că, după distrugerea depozitelor Badaev, autoritățile le reduseseră și mai mult rațiile.

Astfel, tatăl ei primea, ca inginer, o jumătate de kilogram de

pâine, pe când toți ceilalți primeau 350 de grame, iar Marina și babușka doar 250 de grame. Împreună, aveau cam două kilograme de pâine pe zi. În afară de pâine, Tatiana reuși să mai cumpere și niște morcovi, boabe de soia și trei mere. Mai luă și 100 de grame de unt și o jumătate de litru de lapte.

Când ajunse acasă, le spuse părinților ei că rațiile alimentare le fuseseră din nou reduse. Vestea nu îi îngrijoră însă prea tare.

— Două kilograme de pâine? spuse mama ei, punând deoparte uniforma pe care o cosea. E mai mult decât suficient. Chiar îndestulător. Nu e nevoie să mâncăm ca porcii pe timp de război. Putem să mai strângem puțin cureaua. Mai avem și celelalte provizii. O să ne descurcăm.

Tatiana împărți pâinea în două grămezi: una pentru micul dejun, iar cealaltă pentru cină. Împărți apoi grămezile în șase porții. Tatălui ei îi rezervă cele mai multe felii de pâine. Iar pentru ea păstră cel mai puțin.

Războiul îi spulberase speranțele de a mai lua lecții cu Vera ca să devină infirmieră. Căci acum îi revenea sarcina să curețe toaletele și băile pacienților și apoi să le spele așternuturile murdare. Lucra, de asemenea, și la cantină, unde reușea să ia prânzul. Uneori, soldații veneau și ei să mănânce la cantină. În timp ce îi servea, îi întreba mereu dacă erau încartiruiți la cazarma Pavlov.

Bombardamentele continuau cu intermitență pe timpul zilei.

În seara aceea Tatiana avu suficient timp să pregătească masa și să facă curățenie înainte de ora nouă, când sirenele antiaeriene începură să răsune asurzitor. Se refugiară din nou în adăpostul de la subsol. Tatiana aștepta nerăbdătoare ca vacarmul exploziilor să ia sfârșit. Bombardamentele începuseră doar de două zile. Cât avea să mai dureze toată nebunia asta? „Data viitoare când îl voi mai vedea pe Alexander, îl voi ruga să-mi spună când se va sfârși haosul ăsta”, se gândi ea.

Adăpostul era lung și îngust, cu pereți cenușii și două lămpi cu kerosen pentru cei șaizeci și ceva de oameni care stăteau pe bănci sau în picioare, rezemați de ziduri.

— Tată, cât va mai dura? îl întrebă Tatiana pe părintele său.

— Câteva ore, îi răspunse el plictisit, duhnind a votcă.

— Mă *refeream*… la lupte, la război, îi explică ea cu glas obosit. Cât va mai dura?

— De unde să știu? îi răspunse el, încercând să se ridice în picioare. Până vom muri cu toții, probabil.

— Mamă, ce se întâmplă cu tata? o întrebă Tatiana.

— O, Taneșka, cum poți fi atât de oarbă? Pașa e cauza nefericirii lui.

— Nu sunt oarbă, murmură ea îndepărtându-se. Dar familia lui are nevoie de el.

Se apropie apoi de Dașa și de Marina.

— Marinka mi-a spus că Mișa din Luga făcuse o pasiune pentru mine. Eu i-am zis că e nebună. Tu ce părere ai, Daș?

— E nebună, într-adevăr.

— Îți mulțumesc.

Marina se uita când la Tatiana, când la Dașa.

— Voi sunteți nebune. Amândouă, le răspunse ea. Iar într-o bună zi, *tu*, Dașa, o să-ți înghiți cuvintele.

— Poate că ăsta e secretul, Tania, spuse Dașa, fără să-i arunce vreo privire surorii ei. Poate că de Mișa ai nevoie, nu de Dimitri, adăugă oftând adânc.

A doua zi, totul se repetă. De data asta, Tatiana luă cu ea romanul lui Dostoievski *Însemnări din subterană.*

„Nu mai suport situația asta", își spuse ea în ziua următoare. „Nu mai pot să stau degeaba și să bat în van darabana cu degetele." Astfel, când familia ei porni spre adăpostul antiaerian, Tatiana rămase în urmă, apoi urcă în fugă treptele spre acoperiș, unde Anton, Mariska, Kiril și alți câțiva oameni pe care nu îi cunoștea scrutau cerul cu privirea. „Cu puțin noroc", își spuse ea, „nimeni nu-mi va observa lipsa."

Vacarmul cumplit al bombardamentelor era înspăimântător dacă îl priveai de pe acoperiș. Tatiana rămase acolo timp de două ore. Nicio bombă nu ateriză la picioarele lor, spre dezamăgirea tuturor.

Tatiana nu se înșelase. Nimeni nu observase că ea nu coborâse în adăpost.

— Unde ai stat, Taneșka? o întrebă mama ei. Pe partea cealaltă, lângă lampă?

— Da, mamă.

Nu primeau vești nici de la Alexander, nici de la Dimitri. Fetele erau înnebunite de spaimă. Reușeau cu greu să nu se sfâșie una pe cealaltă sau pe cei din jur. Numai babușka Maia, complet netulburată de tot ce o înconjura, continua să picteze, învăluită în tăcere.

— Babușka, cum reușești să-ți păstrezi liniștea sufletească? o întrebă într-o seară Tatiana, pieptănându-i părul lung, care abia începuse să încărunțească.

— Sunt prea bătrână ca să-mi mai pese, raza mea de soare, îi răspunse babușka. Nu mai sunt tânără ca tine, continuă zâmbindu-i. Nu mai vreau să trăiesc chiar atât de mult, adăugă apoi, uitându-se peste umăr și atingându-i chipul Tatianei.

— Babușka, nu spune asta! o mustră ea, venind în fața bunicii ei și strângând-o în brațe. Dacă Fedor se întoarce acasă?

— N-am spus că nu mai vreau să trăiesc deloc, îi răspunse babușka Maia, mângâind-o pe cap. Am spus doar că nu vreau să mai trăiesc *chiar atât de mult.*

Tatiana îi purta de grijă și Marinei. Era mereu plecată de acasă – de dimineață până seara. După cursurile de la universitatea din Leningrad, se ducea la spital s-o vadă pe mama ei.

Seara, mama cosea. Seara, tata bea. Apoi făcea scandal și adormea. Seara, Dașa și Tatiana ascultau buletinele informative de la radio. Seara, nemții bombardau orașul, iar Tatiana se furișa pe acoperiș.

Și ziua auzea vuietul războiului. Nu se mai așternea niciodată tăcerea asupra Leningradului. Bombardamentele răsunau mereu în depărtare și în împrejurimi, încetând doar pentru scurt timp – la prânz pentru o gustare și seara pentru un pui de somn.

Tatiana muncea, lua pâine, își vindeca piciorul și se purta de parcă nimic nu i-ar fi zdruncinat vreodată viața.

Babușka Maia ocupa singură o cameră. Mama dormea singură pe canapea, iar tatăl, singur pe patul de campanie al lui Pașa. Tatiana, Marina și Dașa dormeau toate trei într-un singur

pat. Tatiana îi era recunoscătoare Marinei pentru că juca rolul de barieră între ea și Dașa, ajutând-o să înfrunte războiul și să ignore crizele surorii ei, care avea *dreptul*, în acele vremuri tulburi, să-l iubească pe Alexander.

Într-o seară însă, prezența Marinei nu o împiedică pe Dașa să treacă peste ea și s-o cuprindă pe Tatiana în brațe.

— Tania, dormi?

— Nu. Ce-ai pățit?

— Te gândești că ar putea să moară amândoi? întrebă Dașa în întuneric.

— Fetelor, am ore mâine, spuse Marina. Culcați-vă odată!

— Firește, răspunse Tatiana, auzind suspinele Dașei.

— Crezi că sunt morți acum? continuă Dașa, agățându-se cu disperare de Tatiana.

Respirând adânc, cu inima frântă, Tatiana încerca să-l absoarbă pe Alexander metamorfozat în particulele de aer.

— Nu, îi răspunse ea. Nu cred.

Nu voia să vorbească despre Alexander cu Dașa. Nici în acel moment, nici altă dată.

— Dașa, cred că ar fi mai bine să-ți faci griji pentru tine. Uite în ce condiții trăim! Chiar nu vezi ce se întâmplă? Colegii de la spital m-au chemat de la bucătărie ca să le dau o mână de ajutor, deoarece numărul victimelor bombardamentelor era copleșitor. Am acceptat, apoi am văzut ce a mai rămas din oameni. N-ai văzut că o clădire întreagă de pe Ligovski Prospekt s-a prăbușit astăzi?

— Nu, n-am văzut.

— O fată de șaptesprezece ani…

— Ca tine, o întrerupse Dașa, strângând-o în brațe.

— Da. Era îngropată sub dărâmături. Tatăl ei încerca să-i ajute pe pompieri s-o scoată de acolo. Toată ziua au săpat prin maldărul de moloz și cărămizi. La șase, când am plecat de la spital, reușiseră s-o scoată. Dar era deja moartă. Avea o gaură în frunte.

Dașa nu mai spuse nimic.

— Tania, ai plecat de la spital la ora *șase?* interveni Marina. Dar la șase au început bombardamentele. Nu te-ai ascuns în

adăpost?

— Marinka, spuse Dașa, n-are rost să-ți bați capul cu ea în privința asta. N-o să te asculte.

Apoi, apropiindu-se de urechea Tatianei, îi șopti printre șuvițele de păr:

— Dacă n-ai de gând să vii în adăpost, o să te spun.

În noaptea aceea sirenele le treziră din somn la ora trei. Se pare că nemții aveau chef de puțină distracție. Tatiana se întoarse cu fața spre perete și și-ar fi continuat somnul dacă membrii familiei ei n-ar fi dat-o jos din pat, târând-o după ei pe palierul din spatele scărilor. „Mai rău de-atât nici că nu se poate”, își spuse ea în gând.

4

Alexander și Dimitri se întoarseră la Leningrad în noaptea de 12 septembrie, prima noapte și zi fără bombardamente. Aveau să stea doar o singură seară – veniseră ca să ia cu ei mai mulți oameni din garnizoană și mai multe arme de artilerie, apoi aveau să plece din nou la Dubrovka.

Alexander își făcu apariția pe neașteptate în pragul ușii lor, spre fericirea Dașei, care îl întâmpină cu lacrimi în ochi și stătu lipită de el toată seara, refuzând s-o mai ajute pe Tatiana să pregătească masa. Dimitri se agăță și el de Tatiana, la fel ca Dașa de Alexander, dar, în timp ce Alexander o strângea în brațe pe sora ei, Tatiana stătea încremenită ca o stană de piatră și se uita neajutorată de jur-împrejurul camerei.

— Bine, gata, spuse ea, încercând cu greu să-și desprindă privirea de la părul negru și statura impunătoare ale lui Alexander.

Se mulțumea să-l privească chiar și când el stătea cu spatele la ea. Fără să se bucure de atingeri și mângâieri.

— Tania, spuse Marina când Dimitri se duse să se spele, iar Dașa să facă ceai, ai putea să manifești mai mult interes față de bărbatul care luptă pentru tine pe front.

„Dar interesul pe care îl manifest pentru el este nimicitor", își spuse Tatiana, reușind cu greu să-și desprindă ochii de la Alexander.

— Verișoara ta are dreptate, Tania, îi spuse el zâmbindu-i. Ai putea să-i arăți măcar același interes pe care îl manifestă față de voi Zhanna Sarkova, pe care, în momentul în care am trecut pe lângă ușa ei întredeschisă, am văzut-o stând întinsă în pat și urmărindu-vă prin geamul despărțitor al peretelui vostru.

— Serios?

Ridicând vocea și lovind cu patul puștii în perete, Alexander continuă cu glas tare:

— Hai să-ți spun o glumă! Un tip îi arată prietenului său apartamentul în care locuiește. Oaspetele îl întreabă: „Ce e vasul ăsta mare din alamă?" „O!" îi răspunde gazda. „Acesta este un ceas vorbitor." Și îi arde una cu ciocanul.

Alexander lovește din nou zidul cu patul puștii.

— Deodată, de cealaltă parte a peretelui, se aude o voce răsunătoare, care spune: „E ora două dimineața, *idiotule!"*

Tatiana izbucni într-un râs atât de vesel, încât Alexander lăsă pușca deoparte și o mângâie cu blândețe pe spate.

— Îți mulțumesc, Tania, îi spuse el zâmbind. Sunt lihnit de foame. Ce-avem la masă?

Când Tatiana se îndreptă spre bucătărie, îi surprinse în treacăt privirea Marinei.

Prăji două conserve de șuncă, apoi adăugă orezul pe care îl adusese Alexander și pregăti o zeamă chioară, care, cândva, avusese și carne de pui. În timp ce gătea, Alexander intră în bucătărie ca să se spele. Tatiana rămase fără suflare. Se apropie de sobă și începu să ridice capacele cratițelor de pe foc.

— Mmm, șuncă! spuse el. Și orez. Și asta ce e? Apă? Din asta să nu-mi dai.

— Nu e apă, e supă, îi răspunse ea încet.

Alexander își ținea capul aplecat, foarte aproape de brațul ei. Dacă se mișca trei centimetri, ar fi putut să-l atingă.

Cu răsuflarea întretăiată, se mișcă trei centimetri.

— Mi-e o foame de lup, Tania, spuse el ridicându-și privirea spre ea.

Dar, înainte de a apuca să mai rostească vreun cuvânt, Marina intră în bucătărie, spunând:

— Alexander, Dașa m-a trimis să-ți dau un prosop. Ai uitat să-l iei.

— Îți mulțumesc, Marina, îi răspunse el luând prosopul și făcându-se nevăzut.

Tatiana rămase cu ochii pironiți în supa limpede, sperând, probabil, să se oglindească în ea.

— Ai găsit ceva interesant acolo? o întrebă Marina, apropiindu-se de sobă și scrutând cu privirea oala cu supă.

— Nu, nimic, îi răspunse Tatiana ridicând capul.

— Mmm! continuă Marina, ieșind din bucătărie. Căci aici se petrec lucruri extrem de interesante.

— Se dau lupte cumplite pe front? întrebă Dașa la masă.

— Nici pe departe, îi răspunse Alexander, înfulecând lacom

și încântat. Doar în primele zile, nu-i așa, Dima? El știe mai bine. A stat în tranșee două zile. Nemții au vrut să vadă dacă cedăm. Pentru că n-am făcut-o, au încetat să ne mai atace, iar oamenii noștri plecați în misiune de recunoaștere susțin că își construiesc tranșee permanente. Buncăre și tranșee din beton.

— Tranșee permanente? Ce înseamnă *asta?* întrebă Dașa.

— Probabil că n-au de gând să invadeze Leningradul, îi răspunse Alexander încet.

Vestea îi bucură pe toți, cu excepția tatălui lor, care moțăia pe canapea, și a Tatianei, care surprinse pe chipul lui Alexander o expresie de rău augur, o expresie ce trăda refuzul lui de a le mărturisi adevărul.

— Dar *tu* te bucuri pentru asta? îl întrebă Tatiana cu grijă, mușcându-și buza.

— Da, îi răspunse imediat Dimitri, de parcă lui i-ar fi fost adresată întrebarea.

— Eu nu, spuse și Alexander încet. Am crezut că ne vom lupta, continuă el. Că ne vom lupta ca niște soldați adevărați…

— Și vom muri ca niște soldați adevărați! îl întrerupse Dimitri, bătând cu pumnul în masă.

— Și vom muri ca niște soldați adevărați, dacă va fi cazul.

— Vorbește numai în numele tău! Aș prefera ca nemții să stea doi ani în buncărele lor și să înfometeze Leningradul decât să le înfrunt salvele de artilerie.

— Hai, fii serios! spuse Alexander, lăsând pe masă cuțitul și furculița și străfulgerându-l cu privirea pe Dimitri. Nu ți se pare înjositor să ne irosim forțele stând de pomană în tranșee? Mie mi se pare un gest de lașitate, conchise el, aruncându-i lui Dimitri o altă privire glacială.

Apoi, ștergându-se la gură, luă paharul cu votcă. Tatiana îi împinse sticla din celălalt capăt al mesei.

— Nu e deloc un gest de lașitate, ripostă Dimitri. Ci mai degrabă o strategie de luptă. Stai cuminte la pândă. Iar când dușmanul își pierde din puteri, îl lovești fără milă. Se numește inteligență.

— Dimoșka, cred că ai folosit cuvântul înfometare în sens figurat, nu în sens propriu, interveni mama, înfigând nervoasă

furculița în bucățile de șuncă.

— Da, firește, spuse Dimitri. În sens figurat.

Tatiana îi cercetă chipul lui Alexander, care rămase tăcut.

— Mai e votcă? întrebă Dimitri, luând sticla aproape goală. Vreau să beau în seara asta până o să cad lat.

Își îndreptară cu toții privirile spre tatăl adormit pe canapea, apoi se uitară în altă parte.

— Alexander! îl strigă pe un ton vesel Tatiana, bucuroasă pentru că putea să-i rostească numele cu glas tare. Nina Iglenko ne-a rugat astăzi să-i dăm niște făină și șuncă. Pentru că avem îndeajuns, i-am dat câte puțin din fiecare. Regretă că n-a fost atât de prevăzătoare ca noi…

— Tania! o întrerupse Alexander cu un glas care îi dădu de înțeles că intuiția nu o înșelase.

Știa mult prea mult. Și nu avea de gând să le spună nimic.

— Nu mai da niciun gram din provizii! Pentru nimic în lume! Ai înțeles? Nici dacă Nina pare mai flămândă decât voi.

— Dar nu suntem chiar atât de flămânzi, îi răspunse Tatiana.

— Așa e, Alexander, interveni și Dașa. Am mai traversat perioade când mâncarea ne-a fost rațională. Unde ai fost în timpul campaniei finlandeze de anul trecut?

— Mă luptam cu finlandezii, îi răspunse el pe un ton sumbru.

Tatiana se întreba de ce înlocuia mereu Dașa cuvântul *război* cu câte un eufemism precum *campanie* sau *conflict*. Scria cumva un discurs de propagandă pentru radio?

— Ascultați-mă cu toții! continuă el. Păstrați proviziile de alimente cu orice preț, ca și când ar fi ultimul lucru care vă desparte de moarte! Ați înțeles?

— De ce înfățișezi lucrurile într-o lumină atât de sumbră? îl întrebă Dașa posomorâtă. Când ți-ai pierdut simțul umorului? N-o să murim de foame. Consiliul din Leningrad ne va furniza, într-un fel sau altul, alimente. Doar nu suntem complet împrejmuiți de nemți, nu-i așa?

— Dașa, fă-mi o favoare, te rog! spuse Alexander, aprinzând o țigară. Aveți grijă ca de ochii din cap de proviziile de mâncare!

— Bine, iubitule. Îți dau cuvântul meu, încuviință ea sărutându-l.

— Și tu, Tania! spuse el apoi, întorcându-se spre Tatiana.

— Bine.

Iubitule!

— Îți dau cuvântul meu.

Fără sărutări și îmbrățișări.

— Alexander, cât timp a suferit Londra bombardamentele germane din vara anului 1940? întrebă Dașa.

— Patruzeci de zile și de nopți.

— Crezi că vor dura la fel de mult și aici?

Exact asta voia și Tatiana să afle. Și nu mai era nevoită să-și îmbrace gândurile în cuvinte.

— Mai mult, răspunse Alexander. Bombardamentele vor continua până când Leningradul fie se predă, fie se prăbușește ras din temelii sau reușim să-i alungăm pe nemți de pe pământurile noastre.

— Există posibilitatea să ne predăm? întrebă Dașa. Dacă va trebui, mă voi lupta până la ultima suflare cu naziștii pe străzile orașului.

Ce cuvinte mari și bombastice rostea sora ei, care se refugia în fiecare seară în adăpostul antiaerian! își spuse Tatiana.

— Crede-mă că nu vrei să te lupți cu ei! spuse Alexander clătinând din cap. Luptele de stradă sunt devastatoare, nu doar pentru cei asediați, ci și pentru atacatori. Pierderile de vieți omenești sunt imense. Și în timp ce marele și iubitul nostru conducător s-ar putea să nu pună prea mult preț pe viața semenilor săi, Hitler manifestă un interes surprinzător de sănătos pentru viața rasei ariene. Nu cred că își va sacrifica oamenii ca să cucerească Leningradul, continuă el, cu ochii ațintiți asupra Tatianei. Cred că Dima își va vedea până la urmă dorința împlinită, conchise în cele din urmă, cu vădit dispreț în glas.

Tatiana îi aruncă o privire lui Dimitri – întins pe canapea lângă tatăl ei, fie adormit, fie cuprins de letargie – și plecă să aducă ceștile de ceai.

— O să fie și aici la fel ca în Londra? își continuă Dașa tirul de întrebări, cu un licăr vesel în ochi, dându-și pe spate buclele bogate. În ciuda raidurilor aeriene, londonezii și-au văzut mai

departe de viața lor, iar tinerii au continuat să frecventeze cluburile de dans, bucurându-se de fiecare clipă a existenței lor. Am văzut poze. Totul părea atât de vesel, spuse ea cu un zâmbet pe buze, atingându-i piciorul cu gesturi tandre.

— Dașa, unde te crezi? La Londra? exclamă Alexander, îndepărtându-se de ea. Londra, pentru tine, e la fel de departe ca planeta Marte. Nu avem nici *acum* cluburi de dans la Leningrad. Crezi că o să le înființeze cu ocazia blocadei?

— Cu ocazia blocadei? repetă Dașa cu o expresie gravă pe chip.

— Dașa! Londra nu a fost supusă unei blocade. Înțelegi diferența?

— Dar *noi* suntem supuși unei blocade? întrebă ea.

Alexander nu îi mai răspunse.

Mama, Dașa, Marina și babușka stăteau în jurul mesei, sorbindu-l toate din priviri pe Alexander – toate, cu excepția Tatianei, care stătea în prag, ținând în mâini ceștile și farfurioarele de ceai.

— Da, ne aflăm într-adevăr sub blocadă, spuse ea fără să-l privească pe Alexander. De aceea construiesc nemții tranșee. Nu vor să-și piardă oamenii. Ne *vor înfometa* până când vom pieri cu toții. Nu-i așa? îl întrebă ea.

— M-ați supus unui adevărat interogatoriu în seara asta, zise el. Ajunge! Vă repet un singur lucru: aveți grijă de proviziile de alimente!

— Alexander, am auzit că nemții au ocupat Palatul Peterhof, spuse neîncrezătoare mama lor. E adevărat?

— Îți mai amintești ziua în care am fost la Peterhof, iubitule? murmură Dașa, ținându-l de mână. A fost cea mai fericită zi din viața mea. Și ultima zi lipsită de griji. Îți mai aduci aminte?

— Da, mi-aduc aminte, îi răspunse el, *fără s-o* privească pe Tatiana.

— Nimic n-a mai fost la fel de atunci, continuă Dașa cu tristețe în glas.

— Irina Fedorovna, spuse Alexander întorcându-se spre mama fetelor, Peterhoful este într-adevăr în mâinile nemților. Naziștii au luat covoarele din palat și își căptușesc tranșeele cu

ele.

— Poate că, până la urmă, Dimitri are dreptate, dragul meu, spuse Dașa sorbind din ceai. Au mai rămas încă trei milioane de oameni în Leningrad. Sunt prea multe vieți de sacrificat, nu crezi? Comandamentul din oraș nu a luat oare în considerare și varianta capitulării? întrebă apoi, după o clipă de tăcere.

Alexander o scrută pe Dașa cu privirea. Tatiana încerca să deslușească ce se ascundea în ochii lui.

— Dacă am capitula… continuă sora ei.

— Bun, capitulăm. Și apoi? exclamă Alexander. Dașa, nemții nu au nevoie de noi. Și cu atât mai puțin de *tine.* N-ai citit ce-au făcut în satele din Ucraina? o întrebă după o scurtă ezitare.

— Încerc să nu citesc, îi răspunse ea.

— Dar *eu* am citit, murmură Tatiana.

— Dimitri a cochetat un timp cu ideea de a se preda nemților, continuă Alexander. Asta până când a aflat că naziștii îi împușcă pe prizonieri, jefuiesc și ard satele din temelii, măcelăresc vitele, distrug hambarele și îi ucid pe evrei, împreună cu toate femeile și copiii pe care îi întâlnesc în cale.

— Nu înainte de a le silui pe toate femeile, interveni Tatiana.

Dașa și Alexander o priveau înmărmuriți.

— Tania, dă-mi, te rog, dulceața de afine! îi ceru sora ei.

— Și nu mai citi atât de mult! adăugă și Alexander, cu ochii țintuiți în ceașca de ceai.

— Dacă ne aflăm sub blocadă, cum va mai ajunge mâncarea în Leningrad? întrebă Dașa, înghițind conținutul unei linguri cu dulceață.

— Avem din belșug, spuse mama. Am făcut destule provizii.

— Nu știu ce să zic, mamă, spuse Dașa pe un ton ferm. Îi împărtășesc părerea lui Dimitri. Cred că ar trebui să ne predăm…

Alexander clătină din cap, aruncându-i Tatianei o privire sumbră.

— Nu, spuse el. Nu-i așa, Tania?… *Nu vom lăsa niciodată steagul jos. Vom merge până la capăt… Vom lupta pe mări și oceane… Vom lupta în aer și ne vom apăra cu orice preț.*

— *Ne vom lupta pe plaje,* continuă fermă Tatiana, cu ochii

ațintiți asupra lui Alexander. *Ne vom lupta pe câmpuri și pe străzi… Ne vom lupta pe dealuri…* rosti ea cu aceeași hotărâre, înăbușindu-și nodul din gât. *Dar nu ne vom preda niciodată,* încheie apoi, realizând că mâinile îi tremurau cumplit. Churchill.

— Poți să ne mai faci niște ceai, domnule Churchill? spuse Dașa oftând, copleșită de frustrare.

Marina se duse la bucătărie ca s-o ajute pe Tatiana să spele vasele.

— Tania, îi spuse ea în șoaptă, n-am văzut în viața mea un om mai nătâng și mai greu de cap decât sora ta.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, îi răspunse Tatiana, palidă la față și înlemnită ca o stană de piatră.

Câteva zile mai târziu, Tatiana și Dașa verificară proviziile pe care le mai aveau, majoritatea provenind din stocurile cumpărate de Tatiana cu ajutorul lui Alexander în prima zi de război.

Prima lor zi de război – cât de efemeră!

O zi atât de îndepărtată, ce părea dintr-o altă viață și din alte timpuri. Deși nu trecuseră decât două luni de atunci, părea definitiv pierdută în negura vremurilor.

În prezent, familia Metanov avea patruzeci și trei de kilograme de șuncă în conserve, nouă conserve de roșii în bulion și șapte sticle de votcă. Tatiana realiză cu stupoare că, în urmă cu opt zile, când nemții distruseseră depozitele Badaev, aveau unsprezece sticle de votcă. Probabil că tatăl lor bea mai mult decât își imaginau ei.

Mai aveau două kilograme de cafea, patru kilograme de ceai și un sac de zahăr de zece kilograme, împărțit în treizeci de pungi de hârtie. Tatiana numără și cincisprezece conserve mici de sardine afumate. Pe lângă toate acestea, mai aveau un sac de orz de patru kilograme, șase kilograme de ovăz și un sac de făină de zece kilograme.

— Stocurile par suficiente, nu crezi? spuse Dașa. Cât poate să mai dureze asediul ăsta?

— Până la sfârșit, după cum susține Alexander, îi răspunse

Tatiana.

Aveau, de asemenea, șapte cutii de câte 250 de chibrituri fiecare.

Mama le spusese că aveau și 900 de ruble, bani gheață, suficienți să cumpere mâncare de pe piața neagră.

— Hai să mergem să mai cumpărăm câte ceva, mamă! îi propuse Tatiana. Acum!

Surorile o însoțiră pe mama lor la un mare magazin, deschis în august în raionul Oktabrski, lângă catedrala Sfântul Nicolae. Le trebui mai bine de o oră ca să ajungă la magazin și, odată aflate acolo, priveau cu gura căscată prețurile celor câteva produse expuse în galantare: ouă, brânză, unt, șuncă și caviar. Dar prețul kilogramului de zahăr era de-a dreptul revoltător: șaptesprezece ruble. Mama izbucni în râs și se întoarse spre ușă, dar Tatiana o prinse de braț, împiedicând-o să plece.

— Mamă, nu te zgârci! Cumpără ceva de mâncare!

— Dă-mi drumul, tâmpito ce ești! răbufni mânioasă mama. Crezi că am înnebunit să dau șaptesprezece ruble pe un kilogram de zahăr? Uită-te și tu cât costă brânza! O sută de grame – zece ruble! E cumva o glumă proastă? Glumiți cumva? îi strigă apoi vânzătorului. Nici nu e de mirare că nu vă trece nimeni pragul, spre deosebire de prăvăliile obișnuite, unde cozile sunt interminabile! Cine v-ar cumpăra produsele la prețurile astea?

— Fetelor, fetelor! spuse vânzătorul tânăr clătinând din cap, cu un rânjet pe buze. Dacă n-aveți de gând să cumpărați nimic, vă rog să plecați din magazin!

— Plecăm, n-avea grijă! îi răspunse mama. Hai să mergem!

Tatiana nu se clinti însă.

— Mamă, îți amintești ce ne-a spus Alexander? o întrebă ea, scoțând banii pe care îi strânsese din perioada când lucrase la Kirov, dar și salariul de la spital.

Nu câștiga prea mult. Primea doar douăzeci de ruble pe săptămână, din care zece le dădea părinților ei. Însă tot reușise să pună deoparte o sută de ruble, cu ajutorul cărora cumpără un sac de făină de cinci kilograme pentru suma revoltătoare de patruzeci de ruble („La ce ne mai trebuie încă un sac de făină?”),

patru pachete de drojdie pentru zece ruble, o pungă de zahăr pentru șaptesprezece ruble și un kilogram de șuncă în conservă pentru treizeci de ruble. Deoarece îi mai rămăseseră încă trei ruble, întrebă ce-ar mai putea să ia de ele. Vânzătorul îi răspunse că mai putea să cumpere o cutie de chibrituri, 500 de grame de ceai sau niște pâine veche, pe care putea s-o prăjească și s-o transforme în biscuiți. După ce stătu puțin pe gânduri, preferă să ia niște pâine.

Petrecu apoi tot restul zilei de sâmbătă tăind pâinea în bucățele și prăjind-o în cuptor, printre ironiile și înțepăturile Dașei și ale părinților.

— A cheltuit trei ruble pe niște pâine veche, pe care acum o prăjește. Ce-și închipuie oare? Că o să și mâncăm din ea?

Tatiana îi ignora însă pe toți și își vedea mai departe de treabă, în timp ce în minte îi răsunau cuvintele pe care Alexander i le spusese în magazinul Voentorg: *Cumpără mâncare ca și când n-o s-o mai vezi vreodată!*

— Irina Fedorovna, îi spuse Alexander în seara aceea, ascultându-le povestea, ar fi trebuit să cheltuiești până și ultima copeică din cele nouă sute de ruble și să cumperi toată pâinea aia veche. Așa cum a făcut și Tania, adăugă apoi, după o clipă de tăcere.

„Îți mulțumesc, Alexander", îi spuse ea în gând. Se afla în celălalt capăt al camerei ticsite de oameni. Nu îl mai atinsese de zile întregi. Încerca din răsputeri să-l evite, așa cum o rugase.

Mama îl ignoră, fluturându-și nepăsătoare mâna prin aer.

— N-am fost crescută și educată să dau șaptesprezece ruble pe un kilogram de zahăr. Nu-i așa, Georgi?

Dar Georgi dormea deja dus pe canapea. Băuse din nou foarte mult.

— Nu-i așa, mamă?

— Poate că așa e, Irina, îi răspunse babușka Maia, care picta. Dar dacă Alexander are dreptate de această dată?

5

Nemții erau extrem de punctuali. În fiecare seară, la ora cinci, sirenele antiaeriene răsunau amețitor, iar metronomul radioului marca 200 de bătăi pe minut.

Monotonia înspăimântătoare a bombelor ce se prăbușeau asupra Leningradului era depășită numai de monotonia înspăimântătoare a pânzei de minciuni pe care Tatiana o țesuse de jur-împrejurul ei, a temerilor cumplite pentru viața lui Alexander și a frustrărilor legate de tatăl ei, care se izolase atât de mult de familie, încât nici nu mai știa pe ce lume se afla.

— Îmi este cu neputință să cred că suntem încă în septembrie, spuse el într-o seară, auzind vuietul sirenelor antiaeriene. Am senzația că ne bombardează de mai bine de o mie de zile.

— Nu, tată, îi răspunse Tatiana. Doar de unsprezece zile.

Frustrările Tatianei nu erau legate doar de tata. Ci și de ceilalți membri ai familiei. Mama se retrăsese în munca ei. Babușka picta de parcă războiul nici n-ar fi izbucnit vreodată. Marina era copleșită de griji pentru mama sa – deși Tatiana nu era *prea* dornică să vorbească cu verișoara ei. Iar Dașa… ei bine, Dașa era copleșită de iubirea pe care i-o purta lui Alexander.

Deda și babușka se aflau în siguranță în Molotov. Tocmai primise o scrisoare de la ei. Iar Pașa plecase într-o altă lume.

Dimitri era tot mai abătut și mai nefericit, înecându-și amarul în băutură de fiecare dată când venea s-o vadă. Într-o seară, o prinse singură în bucătărie și o țintui de peretele aflat lângă fereastră. Dacă Dașa n-ar fi intrat atunci în cameră, Tatiana nu știa cum ar fi scăpat din mâinile lui.

Singura ei alinare erau prietenii de pe acoperiș și Alexander.

Când urcă pe acoperiș, micuța Mariska țopăia, ca de obicei, de colo colo, sperând să vadă tot mai multe avioane și tot mai multe bombe. Copila de șapte ani, pe jumătate abandonată, alerga fericită, făcând cu mâna formațiilor de avioane.

— Uite, uite! țipă ea încântată, sărind și fluturându-și în aer buclele lungi și bogate.

Anton stătea la pândă, gata să stingă bombele incendiare cu ajutorul căștii din ciment atașate de vârful unui băț.

— Dar, Anton, spuse Tatiana, așezându-se pe acoperișul din smoală și scoțând un biscuit, ce faci dacă o bombă îți cade în cap? Îți ții casca legată de bățul ăla nenorocit, dar ce-o să faci dacă o bombă îți cade în cap? Ce-ar fi să-ți pui acum casca pe cap și să te așezi lângă mine?

El refuză însă s-o asculte și continuă să vorbească încântat despre bombele cu fragmentare, care te pot spinteca în bucăți înainte să-ți dai seama de ce se întâmplă. Tatiana era convinsă că Anton își dorea cu ardoare să vadă pe cineva spintecat în bucăți.

În timp ce ronțăia biscuitul, Tatiana privea cu o expresie amuzată și obosită deopotrivă constituția micuță și firavă a Mariskăi.

— Hei, Taneșka, ce ronțăi acolo? o întrebă fetița, venind într-un suflet la ea.

— Un biscuit din pâine, îi răspunse Tatiana, băgându-și mâna în buzunar. Vrei și tu?

Mariska dădu entuziasmată din cap și înhăță biscuitul din mâna ei, înfulecându-l cu poftă, înainte ca Tatiana să mai apuce să spună ceva.

— Mai ai? întrebă apoi.

Tatiana văzu atunci în ochii Mariskăi ceva ce până atunci îi scăpase. Se ridică în picioare și o luă pe fetiță de mână.

— Unde sunt părinții tăi? o întrebă ea, coborând treptele împreună.

— Dorm, probabil, îi răspunse Mariska ridicând din umeri.

— Nu te băga, Tania! îi strigă Anton. Las-o în pace!

Tatiana și Mariska ajunseră în fața camerei unde locuia fetița.

— Mamoșka, papoșka, cineva vrea să vorbească cu voi.

Dar mamoșka și papoșka nici nu se clintiră din patul în care stăteau cu fețele ascunse în pernele murdare. Încăperea duhnea ca o toaletă comună.

— Vino cu mine, Mariska! îi spuse Tatiana. Îți dau eu ceva de mâncare.

A doua zi de dimineață, la ora șase și jumătate, Tatiana, spălată și îmbrăcată deja, se aplecă deasupra surorii ei, care încă dormea.

— Dașenka, pot să-ți sugerez să nu folosești pe post de ceas deșteptător sirenele antiaeriene de la ora opt? Trezește-te și hai cu mine acum la magazin.

Dașa nu se mișcă din pat.

— Ce rost are, Tania? îngăimă ea. Te descurci foarte bine și singură.

— Hai, treziți-vă! insistă Tatiana, dezvelindu-le pe sora și pe verișoara ei. Hai să vedeți spectacolul de dimineață!

Fetele nici nu se urniră.

— Bine, spuse ea învelindu-le la loc. Puteți să vă bucurați de bombardamentele de la ora cinci.

Dașa și Marina nici nu catadicsiră să deschidă ochii.

— Dacă le veți rata și pe acelea, continuă Tatiana ieșind din cameră, puteți să le prindeți pe cele de noapte. Fix la ora nouă seara.

„Poate că Alexander e în Leningrad", își spuse ea. „Poate că va trece diseară pe la noi și va vorbi cu mine, prefăcându-ne că suntem încă în viață. Nimeni nu mai poate oare să stea de vorbă cu mine? Nimeni nu-mi mai simte prezența; s-au ferecat cu toții în cochilia lor, uitând de existența mea. Hai, vino, Alexander!" îl rugă ea în gând, încheindu-și nasturii hainei și pornind apoi, cu pași repezi, spre alimentara de pe Nekrasova. „Vino și adu-mi aminte că încă trăiesc!"

În seara aceea, între raidurile aeriene, Alexander se duse într-adevăr la ei, însoțit de Dimitri, care era mai irascibil și mai capricios ca niciodată. Le aduse, cum o făcea mereu, și rațiile lui de alimente. Camera era înțesată, ca întotdeauna, de oameni. Tatiana se duse la bucătărie ca să încropească ceva de mâncare din fasole și orez. Alexander o urmă, iar inima începu să-i bată năvalnic în piept. Apoi însă, în bucătăria comună își făcu apariția și Zhanna Sarkova, urmată de Piotr Petrov, de Dașa și, în final, de Marina. Iar Alexander plecă.

Toată lumea se așeză la masă, cu excepția tatălui ei, care zăcea beat în camera alăturată. Tatiana putea să vorbească cu Alexander, dar nu putea să-l privească, înconjurați fiind de numeroși ochi iscoditori. Se uita la bucatele din farfurie sau la mama ei. Nu putea să le privească nici pe Dașa, nici pe Marina

și nici pe babușka, ce păreau să intuiască totul cu multă ușurință.

Alexander întreținea discuția, povestindu-le despre incapacitatea Armatei Roșii, slab pregătite, de a apăra Neva de invazia germană.

— Acum două zile, batalionul meu a ajuns pe malurile Nevei, dincolo de Shlisselburg, ca să săpăm tranșee. Am instalat câteva obuziere, dar nimic nu era cum trebuie. Nici *omniprezentele* trupe NKVD nu erau de găsit acolo, spuse el coborând ușor glasul.

— Nu pot fi pretutindeni în același timp, interveni Tatiana. Au prea multe funcții de îndeplinit. Trupe de frontieră, paznici la Kirov, trupe de patrulare pe străzi…

— Spionarea Gestapoului, încheie Alexander. Și nu trebuie să uităm de miniștrii afacerilor interne și protectorii siguranței interne.

Schițară cu toții un zâmbet, în timp ce Tatiana continua să-și țină ochii ațintiți în farfurie. Voia să-i atingă ușor mâna ca să-l atragă din trecutul lui dureros într-un prezent la fel de incert. Dar nu putea să facă asta – nu în fața întregii ei familii și a lui Dimitri. Dar Alexander *avea nevoie* de o mângâiere. Avea să se ridice de la masă ca să-i ofere alinarea pe care și-o dorea și la naiba cu toți ceilalți, care oricum nu aveau nevoie de ea!

Ridicându-se în picioare, începu să strângă masa. În clipa în care ajunse lângă el ca să-i ia farfuria, își lipi, pentru o clipă, șoldul de cotul lui, apoi se îndepărtă cât putu de iute.

— Tania, continuă Alexander, dacă nemții și-ar fi intensificat atacurile în primele două săptămâni din septembrie, victoria le-ar fi fost garantată. Nu aveam nici tancuri, nici arme. Singurele noastre trupe staționate pe malurile râului, dincolo de Shlisselburg, erau alcătuite din veterani ai războiului din istmul Karelia și din voluntari din Armata Poporului, neînarmați și neexperimentați.

Se opri, apoi continuă:

— Cât de bine instruiți erau Voluntarii Poporului în Luga, Tania? După cum bine știm, nu toată lumea a avut prezența de spirit a Taniei, care a ajutat-o să supraviețuiască în timpul

bombardamentelor germane.

— De ce vorbești cu *ea* despre război? îl întrebă Dașa. Prea puțin o interesează subiectul ăsta. Vorbește-i mai bine despre Pușkin sau poate despre gătit! Se pare că acum îi place să gătească. Habar nu are că a izbucnit războiul.

— Prea bine, Tania, spuse Alexander cu o mină serioasă. Vrei să vorbim despre Pușkin?

— Apropo de gătit sau, mai degrabă, de mâncare, îi răspunse ea vădit tulburată, de unde mă sfătuiești să cumpăr rațiile de alimente? Ce magazin ar fi mai sigur? Indiferent unde mă duc, mă trezesc… bombardată. E puțin cam… neplăcut, conchise ea.

— Se poate spune și așa, îi zise el izbucnind în râs. Nicăieri nu e sigur. În timpul bombardamentelor rămâi în adăpostul antiaerian!

Nimeni nu spuse nimic.

— Pe mine mă interesează să știu de unde sunt atacată, continuă ea iute, ca s-o împiedice pe Dașa să rostească vreun cuvânt.

— De pe înălțimile Pulkovo[26], îi răspunse Alexander. Nici nu trebuie să-și folosească avioanele. Ai observat cât de puține avioane survolează cerul?

— N-aș zice că sunt puține. Aseară am văzut cam o sută.

— Da, așa e. Noaptea, raidurile aeriene se intensifică, deoarece ne este mult mai greu să le lovim avioanele pe timpul nopții. Însă nu vor să-și piardă prețioasele forțe aeriene. Stau cât se poate de comod pe înălțimile Pulkovo și își lansează în tihnă bombele, care ajung până în Smolnîi. Știi unde se află Pulkovo, nu-i așa, Tania? Chiar lângă Kirov.

Tatiana se făcu roșie ca racul la față, cu ochii ațintiți în farfuriile murdare pe care le ținea în mâini. Alexander trebuia să înceteze. Nu, nu voia ca el să înceteze. Căci numai așa Tatiana simțea că mai respiră și trăiește. Când se întoarse din bucătărie, o auzi pe mama ei spunând:

— Slavă Domnului că nu mai bați tot drumul până la Kirov, Taneșka!

Alexander îi sugeră Tatianei să nu se ducă să ia rațiile de alimente de la magazinele de pe Suvorovski. Iar ea îi răspunse

că nici nu se ducea acolo.

— Le iau de la niște magazine de pe Fontanka și Nekrasova, îi spuse apoi, cu subînțeles. Ajung acolo în fiecare dimineață fix la ora șapte. Nu-i așa, Dașa?

— N-am de unde să știu, îi răspunse sora ei. N-am fost niciodată cu tine.

— Dacă poți, încearcă să eviți străzile care merg de la nord la sud! insistă Alexander, cu ochii ațintiți asupra Tatianei.

— Dar, iubitule, îi spuse Dașa râzând, ai descris cam jumătate din străzile Leningradului!

— Dar tu de unde știi? o întrebă Tatiana pe un ton domol. Nu ieși afară până nu se opresc bombardamentele.

Cuprinzând cu brațele gâtul lui Alexander, Dașa scoase limba la Tatiana.

— Asta pentru că *eu* am un cap pe umeri.

— Dar *tu*, Tania? întrebă încet Alexander, eliberându-se din îmbrățișarea Dașei. *Tu* ce faci? Ieși afară numai după încetarea bombardamentelor, nu-i așa?

— Glumești, îi răspunse Dașa. N-are *pic* de minte. Întreab-o de câte ori se refugiază în adăposturi!

O tăcere apăsătoare se așternu în camera ticsită de oameni.

Ochii lui Alexander scăpărau.

— Ba mă refugiez în adăposturi, îngăimă Tatiana ridicând din umeri, vădit stânjenită. Ieri, de exemplu, am stat sub scări.

— Da, nici trei minute. Nu poate să stea locului nicio clipă, Alex.

— Dar n-a mai urcat pe acoperiș, nu-i așa?

Nimeni nu îi răspunse. Ca să-i evite privirea lui Alexander, Tatiana își făcu de lucru cu mașina de cusut.

— Pot să mă duc pe Nevski Prospekt? îl întrebă apoi, fără să-și ridice ochii spre el.

— Nici vorbă! Nemții o bombardează cel mai mult. Dar au grijă să nu lovească hotelul Astoria. Știi unde se află Astoria, Tania. Chiar lângă Sântul Isaac.

Tatiana se îmbujoră toată.

— Nu contează, continuă iute Alexander. După ce va intra în Leningrad și va străbate Nevski cu trupele sale, Hitler vrea să-și

sărbătorească victoria în Astoria. Evitați să mergeți pe Nevski! Și încercați să evitați și partea nordică a străzilor ce merg de la est la vest! Ați înțeles?

Tatiana păstră tăcerea.

— Și când are de gând să-și sărbătorească victoria la hotelul Astoria? întrebă ea în cele din urmă.

— În octombrie, îi răspunse Alexander. Crede că locuitorii Leningradului își vor abandona orașul până în octombrie. Dar se înșală amarnic, te asigur de asta.

— Ce ne-am face fără tine, Alexander? interveni și Marina.

— Încetează! îi spuse Dașa, strângându-l în brațe. Du-te și flirtează cu soldatul Taniei!

— Da, Marina, du-te! murmură Tatiana, aruncându-i o privire lui Dimitri, care moțăia pe canapea.

— Ce părere ai, Tania? o întrebă Marina. Să încerc să flirtez cu soldatul tău?

„Nu te-ai retras destul, Alexander!" își spuse Tatiana în gând. „Nu te-ai retras destul!"

În timp ce Tania strângea ceștile de ceai, Dimitri se trezi din somn și, amețit de aburii alcoolului, o trase spre el, obligând-o să i se așeze în poală.

— Taneșka… îngăimă el. Taneșka…

Tatiana i se zbătea pe genunchi, încercând să se elibereze din strânsoarea lui, dar Dimitri o ținea cu putere.

— Tania! spuse el în șoaptă. Când, când? o întreba fără încetare, duhnind cumplit a votcă. Nu mai pot să aștept prea mult.

— Dima, dă-mi drumul, te rog! spuse Tatiana, gâtuită de teamă. Am o cârpă udă în mâini.

— Dima, fii cuminte! interveni mama. Tania, cred că bea cam mult.

Tatiana simți alături prezența lui Alexander. Și îi auzi apoi și glasul.

— Așa e, spuse el, eliberând-o din brațele lui Dima și ajutând-o să se ridice în picioare. Bea într-adevăr prea mult.

Alexander continuă să-și țină mâna pe brațul ei suficient cât s-o strângă ușor, apoi îi dădu drumul.

— Ce se întâmplă cu el în ultimul timp, Tania? întrebă mama. Se comportă ciudat. E mereu morocănos. Și nu vorbește. Și nu se mai poartă deloc frumos cu tine.

Cu răsuflarea întretăiată, Tatiana îl privi pentru o clipă pe Dimitri.

— Își pierde tot mai mult interesul pentru mine cu fiecare pas pe care îl face mai aproape de moarte, îi răspunse ea mamei.

Se întoarse apoi în bucătărie, ignorându-l pe Alexander, dar surprinzând în fugă privirea Marinei și a babușkăi. Dașa se afla în camera alăturată, având grijă de tatăl lor.

6

Tatiana credea că putea să înfrunte orice. Credea că putea să înfrunte totul. Dar într-o seară, la două săptămâni după distrugerea depozitelor Badaev, când ajunseră cu toții acasă de la muncă și stăteau, flămânzi și obosiți, în adăpostul antiaerian, în loc să pregătească masa, Dașa se așeză lângă Tatiana și exclamă cu încântare în glas:

— Fiți atenți cu toții! Vreau să vă spun ceva. Eu și Alexander am hotărât să ne căsătorim!

Lămpile cu kerosen răspândeau prea multă lumină în jur, dezvăluind explozia devastatoare din sufletul Tatianei. Marina rămase cu gura căscată. Dar Dașa, ce continua să zâmbească fericită, în timp ce bombele se prăvăleau deasupra lor, nu-și dădea deloc seama de sentimentele Tatianei.

— Minunat, Dașa! exclamă Marina. Felicitări!

— Dașenka! spuse mama. În sfârșit, una din fetele mele va avea și ea familia ei! Când ați stabilit data fericitului eveniment?

Tata, care stătea alături, bombăni ceva în barbă.

— Tania! N-ai auzit ce-am spus? o întrebă Dașa. Mă mărit!

— Am auzit, Dașa, îngăimă ea.

Întorcându-și ochii, se lovi de privirea compătimitoare a Marinei. Nu știa ce era mai rău: expresia verișoarei ei sau chipul surâzător al Dașei. Se întoarse spre sora ei.

— Felicitări! Probabil că ești foarte fericită.

— Fericită? Sunt în delir! Voi deveni Dașa Belov. Îți imaginezi așa ceva? spuse ea chicotind. Imediat ce va primi o permisie de două zile, ne și ducem în fața ofițerului stării civile.

— Nu ți-e teamă?

— Teamă? repetă Dașa, fluturându-și mâna prin aer. De ce să-mi fie teamă? Alexander nu se teme. Vom scăpa cu bine.

— Mă bucur că ești atât de încrezătoare.

— Dar ce-ai pățit? o întrebă Dașa, cuprinzându-i mijlocul cu brațul.

Tatiana nu știa cum de reușea să mai stea pe bancă fără să se prăbușească.

— N-o să te dau jos din pat, continuă ea sărutând-o. Babușka

ne va ceda camera ei pentru câteva zile. Mă căsătoresc, Tania! Îți vine să crezi?

— Nu, nu-mi vine să cred.

— Sunt convinsă! exclamă Dașa, în culmea fericirii. Aproape că nici mie nu-mi vine să cred.

— Suntem în război, Dașa. S-ar putea să-l pierzi.

— Știu prea bine. Crezi că îmi spui vreo noutate? Nu fi sarcastică! Doar vorbim de soarta lui!

— Dar nu sunt sarcastică, îi răspunse Tatiana tremurând.

„Mai ales când e vorba de soarta lui!" își spuse în gând, închizând ochii.

— Slavă Domnului că l-au transferat din Dubrovka undeva în amonte, dincolo de Shlisselburg. E mai liniște acolo, continuă Dașa zâmbind. Știi, asta fac și eu acum: închid ochii și îl simt undeva și îmi dau seama că este în viață. Am un al șaselea simț, adăugă apoi cu mândrie în glas.

Marina începu să tușească zgomotos. Tatiana îi aruncă o privire care stăvili imediat accesul de tuse al verișoarei ei.

— Ce vrei, Daș? o întrebă ea în șoaptă. Să ajungi văduvă în loc să rămâi prietena unui soldat care și-a dat viața pe câmpul de luptă?

— Tania!

Dar Tania nu îi mai răspunse. Unde avea să găsească alinarea pe care și-o dorea cu atâta ardoare? În niciun caz la unul dintre cei dragi: nici la părinții ei, nici la deda și babușka, aflați mult prea departe de ea, nici la babușka Maia, prea bătrână ca să-i mai pese de ce se întâmpla în jurul ei, nici la Marina, care știa prea mult, fără să știe de fapt nimic, nici la Dimitri, mistuit de focul propriului iad, și nici la Alexander, devoratorul de suflete, demonul pe care, dacă puneai ochii, nu aveai cum să-l mai uiți vreodată.

Nu mai putea îndura vâltoarea copleșitoare a sentimentelor și nici neputința de a găsi un izvor de alinare. Se ridică și părăsi adăpostul în toiul raidurilor aeriene, auzind glasul uimit al Dașei:

— Dar ce-a apucat-o?

Cum reușise să petreacă noaptea, stând lângă interlocutorul

ei mut din beton, lângă Marina și lângă Dașa? Cum reușise oare? Nu știa nici ea. Fusese cea mai cumplită noapte din viața Tatianei.

A doua zi se trezi târziu și, în loc să se ducă la magazinele ei obișnuite de pe Fontanka și Nekrasova, o luă pe Nevski, spre cartierul vechi, aflat lângă fosta ei școală. Auzise că se găsea pâine bună acolo. Sirenele antiaeriene începură să sune amețitor. Nu încercă să găsească vreun adăpost.

Mergea cu ochii pironiți în pământ. Șuieratul bombelor, vuietul vântului și zgomotele asurzitoare ale exploziilor, urmate de trosnetele clădirilor care se prăbușeau și de țipetele disperate ale oamenilor, nu se comparau cu strigătele sufletului ei frânt și plin de durere.

Tatiana realiză că războiul nu o mai speria. Dispariția spaimei era un sentiment cu totul nou. Natura îl înzestrase pe Pașa cu un spirit cutezător și cercetător. Dașei îi dăruise o fire încrezătoare. Deda era de o sinceritate aproape nemiloasă, tatăl lor era sever – și mai tot timpul beat, mama era autoritară, iar babușka Anna – arogantă. Tatiana purta pe umerii ei firavi îndoielile tuturor. Îndoielile lor. Timiditatea lor. Și temerile lor. Ale *lor.* Nu ale ei. Nu se temea de bombele aruncate la întâmplare. Era puțin probabil s-o nimerească vreuna – la fel ca și fulgerele ce brăzdează cerul pe timp de furtună, chiar dacă fulgerele lovesc pământul de o mie de ori pe zi. Nu, nu războiul o înspăimânta pe Tatiana. Ci haosul cumplit al inimii ei frânte.

Se duse la spital și nu mai plecă. Nici când se făcu ora cinci, nici șase și nici șapte. La ora opt, spăla podeaua de la recepție când o văzu pe Marina intrând pe ușile spitalului și îndreptându-se direct spre ea. Tatiana nu voia însă s-o vadă pe Marina.

— Tania, ce faci? o întrebă verișoara ei. Toți sunt îngrijorați din cauza ta. Își imaginează că ai pierit sub salvele de artilerie.

— N-am pierit, după cum vezi, îi răspunse Tatiana. Spăl podelele spitalului.

— Au trecut trei ore de când ți s-a terminat tura. De ce n-ai venit acasă?

— Spăl podeaua, Marina. Nu vezi? Te rog să te dai la o parte.

O să-ți uzi pantofii, îi spuse Tatiana, fără să-și ridice privirea spre ea.

— Tania, te așteaptă cu toții… Dimitri, Alexander. Nu fi egoistă! Nimeni nu poate să sărbătorească logodna Dașei, pentru că toată lumea își face griji pentru *tine.*

— Bine, îi spuse Tatiana printre dinți, împingând spălătorul de-a lungul și de-a latul podelei. M-ai găsit. Sunt aici. Spune-le să nu-și mai facă griji și să petreacă în voie. Eu am treabă. Fac două schimburi. Mă întorc mai târziu acasă.

— Tania, draga mea, știu că ți-e greu, insistă Marina. Dar trebuie să vii acasă și să ciocnești paharul cu sora ta. Ce se petrece cu tine?

— Muncesc! Țipă Tatiana. Te rog să mă lași în pace! spuse apoi, privind cu lacrimi în ochi spălătorul plin de spumă.

— Tania, te rog!

— Lasă-mă în pace! repetă ea. Te implor!

Marina plecă în cele din urmă.

Tatiana spălă podeaua sălii de recepție, coridorul alăturat, băile și saloanele pacienților. Apoi un doctor o rugă să-l ajute să bandajeze cinci răniți, victime ale bombardamentelor, iar Tatiana îl însoți. Patru dintre ei muriră în decurs de o oră. Rămase alături de ultimul rănit, un bătrân de optzeci de ani, până când își dădu și el sufletul. Muri ținând-o de mână și, înainte de a închide ochii, se întoarse spre ea și îi zâmbi.

Când se întoarse acasă, toată lumea dormea, iar Dimitri și Alexander plecaseră de mult. Tatiana se culcă pe canapeaua micuță de pe hol, iar a doua zi de dimineață se trezi cu mult înaintea celorlalți, se spălă și se duse să le ia rațiile din același cartier vechi de pe Nevski Prospekt.

Când se întoarse acasă de la spital, îl găsi pe tatăl ei spumegând de furie. La început, nu înțelese motivul mâniei sale și nici nu încercă să-l afle. Pentru că tatăl ei continua să țipe prin cameră, Tatiana conchise că era supărat pe *ea.*

— Ce-am mai făcut *acum?* îl întrebă obosită, deși nu-i păsa prea mult.

El îngăima cuvinte fără noimă din care Tania nu înțelegea nimic. În clipa aceea veni și mama de pe hol – la fel de mânioasă

ca și tatăl ei, dar cu mintea limpede – și îi spuse Tatianei că seara trecută, pe când ea umbla fără rost, Dumnezeu știe pe unde, în timp ce familia ei sărbătoarea logodna Dașei, o fetiță pe nume Mariska venise la ei și le ceruse de mâncare.

— Mariska ne-a spus că o *oarecare* Tatiana îi dă să mănânce *de o săptămână!* țipă mama. Îi dă să mănânce de o săptămână întreagă din proviziile noastre!

— Aha! spuse Tatiana, scrutându-i pe amândoi cu privirea. Da, așa e, recunoscu ea. Părinții Mariskăi sunt beți tot timpul și nu au grijă de ea. Era flămândă. Și i-am dat câte ceva de mâncare. Am crezut că avem stocuri suficiente, continuă apoi, ducându-se în bucătărie să ia un cuțit.

Iar mama și tatăl ei o urmară, țipând fără încetare.

A doua zi, după masă, Alexander și Dimitri le invitară pe fete la o scurtă plimbare înainte de începerea bombardamentelor și de ora stingerii. Tatiana își ținea capul în pământ, fără să se uite nici la Dimitri, nici la Dașa și, cu atât mai puțin, la Alexander.

— Ce-ai pățit ieri? o întrebă Dimitri. Te-am așteptat cu toții.

— Am lucrat, îi răspunse ea, luându-și haina din cuier și trecând pe lângă Alexander, cu ochii ațintiți în podea.

În seara aceea Leningradul era învăluit în tăcere. Mergeau toți patru în liniște, străbătând strada Suvorovski și îndreptându-se spre Grădinile Tauride. O liniște relativă, căci o clădire aflată în colțul străzii Soviet Opt fusese distrusă de bombardamente, iar cioburile zăceau răspândite peste tot ca niște bucăți de gheață.

Dimitri și Tatiana mergeau înaintea lui Alexander și a Dașei. Dimitri o întrebă pe Tatiana de ce își ținea capul în pământ. Ea ridică din umeri, fără să-i răspundă, cu chipul ascuns pe jumătate printre șuvițele-i blonde de păr.

— Nu ți se pare uluitor faptul că Alexander și Dașa se căsătoresc? o întrebă Dimitri, cuprinzând-o cu brațul.

— Ba da, îi răspunse ea cu glas tare și rece ca gheața. E *uluitor,* într-adevăr, adăugă apoi, fără să-și ridice ochii spre el sau să se uite înapoi.

Îi simțea privirea lui Alexander ațintită asupra ei și habar nu

avea cum de reușea să se mai țină pe picioare.

— Le-am trimis o scrisoare bunicilor în Molotov, spuse Dașa chicotind. Se vor bucura la aflarea veștii. Te-au plăcut mereu, Alexander, continuă ea, râzând fericită.

Tatiana se împiedică de bordura trotuarului, gata să cadă. Dimitri o prinse de braț.

— Tania e cam abătută în ultimul timp, Dima, spuse Dașa. Cred că își dorește și ea să-i ceri mâna.

— Serios, Taneșka? întrebă Dimitri, strângând-o de braț. Ce zici? Ai vrea să te cer de nevastă?

Tatiana nu îi răspunse. Se opriră la o intersecție, lăsând să treacă un tramvai.

— Haideți să vă spun o glumă! zise ea în schimb, împiedicându-i astfel să rostească vreun cuvânt. „Draga mea, când ne vom căsători, voi împărtăși cu tine toate necazurile și supărările tale", îi spune iubitul logodnicei sale. „Dar n-am nicio supărare, dragostea mea", îi răspunde ea. „Am spus *când* ne vom căsători", îi răspunde logodnicul

— *Nostim,* Tania! spuse Dașa din spate.

Tatiana râse cu tristețe, dându-și capul pe spate și dezvăluindu-și o rană vineție chiar deasupra sprâncenelor. Dimitri scoase un icnet când o văzu. Tatiana își lăsă imediat capul în jos, ascunzându-și fața printre șuvițele de păr.

— Ce s-a întâmplat, Dima? îl întrebă Alexander.

Dimitri nu îi răspunse, dar Alexander iuți pasul, oprindu-se în fața Tatianei. Ea continua să-și țină ochii în pământ.

— Nu e nimic grav, murmură ea.

— Poți să ridici capul, te rog? îi ceru Alexander.

Tatiana ar fi vrut să-și înalțe ochii spre el și să-și descătușeze zăgazul durerii. Dar era flancată, de-o parte și de alta, de Dașa și de Dimitri, astfel că nu putea să se piardă în ochii celui pe care îl iubea mai presus de orice. Nu putea și pace! Singurul lucru pe care îl putea face era să repete cu glas stins că nu era nimic grav.

— O, Tania! îngăimă Alexander, încercând cu greu să-și păstreze cumpătul. O, Tania!

— E numai vina ei, interveni Dașa, apucându-l de braț. Știa foarte bine că tata era beat. Dar a continuat să-i răspundă. A

țipat un pic la ea pentru că i-a dat să mănânce unui copil…

— Da, a țipat într-adevăr la mine din cauza Mariskăi, dar nu pentru asta m-a lovit, spuse Tatiana. Ci pentru că nu i-am spălat așternuturile. Iar asta era sarcina *ta*, Dașa!

— Dar cum ți-a făcut rana asta? întrebă îngrijorat Dimitri.

— Aici a fost vina mea, îi răspunse Tatiana. M-am dezechilibrat și am căzut. Iar în cădere m-am lovit de sertarul bufetului din bucătărie, care era deschis. Nu e mare lucru.

— O, Tania! repetă Alexander.

— *Ce e?* îl întrebă ea, țintuindu-l cu ochii ei sfâșiați de durere.

Alexander își lăsă capul în pământ.

— Ascultă-mă! spuse Dașa, încercând să se apere. N-am acordat prea multă importanță spuselor tatei. Era beat. Și n-am vrut să mă cert cu el de pomană.

— Adică n-ai vrut *să-mi* iei apărarea în fața lui, îi replică Tatiana. N-ai avut curajul să-i ceri iertare pentru că nu i-ai spălat așternuturile.

— Ce rost ar fi avut? Era beat!

— E mereu beat! țipă Tatiana. Mereu! Și ne aflăm în plin război, Dașa. Nu crezi că avem și-așa destule necazuri? continuă ea cu răsuflarea întretăiată. Crede-mă că înotăm în necazuri! adăugă, străfulgerând-o cu privirea. Dar las-o baltă! Hai să mergem!

În timp ce traversau strada, Tatiana auzea răsuflarea mânioasă și clocotitoare a lui Alexander.

— Dașa, hai mai repede! spuse el deodată, apucând-o de braț și începând să alerge pe stradă, trăgând-o pe Dașa după el.

Dimitri și Tatiana rămaseră singuri pe Suvorovski.

— *Tu* ce faci, Dima? îl întrebă ea, încercând să schițeze un zâmbet. Am auzit că nemții și-au terminat fortificațiile. S-au încheiat luptele pe front?

— Tania, nu cred că vrei să vorbim despre război, îi răspunse Dimitri.

— Ba da, chiar vreau. Spune-mi, e adevărat că Hitler le-a ordonat oamenilor lui să șteargă Leningradul de pe fața pământului?

— Asta va trebui să-l întrebi pe Alexander, îi răspunse el,

ridicând din umeri.

— Am auzit că…

Se opri brusc, adâncită în vâltoarea gândurilor.

— Dima, cred că ar trebui să ne întoarcem acasă.

— Eu trebuie să mă duc la cazarmă, îi răspunse el. Sper că nu te superi. Am… ceva de făcut, adăugă după o clipă de tăcere. Bine?

— Firește, Dima, îi spuse Tatiana, observându-i prezența rece, distantă și nepăsătoare.

Manifesta oare pentru altcineva un dezinteres *mai vădit* decât acela pe care îl manifesta față de ea? Nu credea.

— Nu știu când voi mai putea să vin, îi spuse Dimitri. Am auzit că trebuie să plec împreună cu plutonul meu pe frontul de pe malurile râului. Voi veni să te văd când mă întorc. *Dacă* mă mai întorc. Îți scriu dacă pot.

— Desigur, îi răspunse ea, luându-și rămas-bun de la el la colțul străzii.

Îl privi îndepărtându-se cu pași repezi. Nu credea că avea să-l revadă prea curând.

Porni singură spre casă. Când se apropie de clădirea locuinței ei, îl văzu pe Alexander ieșind ca o vijelie pe ușile de la intrare. Nici zece metri nu păreau să-i despartă. El rămase o clipă pe loc, încercând să-și tragă sufletul. Apoi o văzu stând încremenită ca o stană de piatră pe caldarâm. Tatiana știa că nu putea să-l înfrunte, atât era de fragilă stăpânirea de sine pe care încerca s-o afișeze. Se întoarse iute pe călcâie și porni în direcția opusă.

— Tania! îl auzi strigând în urma ei.

Nici nu apucă să facă bine câțiva pași, că se și trezi cu el în fața ei. Se retrase și își ridică brațele în aer.

— Lasă-mă în pace! îi spuse ea cu glas stins. *Lasă-mă în pace!*

— Unde ai fost? o întrebă domol Alexander. Trei dimineți la rând am stat în fața magazinelor de pe Fontanka și Nekrasova, încercând să te întâlnesc.

— Ei bine, m-ai întâlnit, îi spuse Tatiana.

— Tania, uită-te la tine! Cum de l-ai lăsat să-ți facă așa ceva?

— Și eu îmi pun întrebarea asta de nenumărate ori, îi răspunse ea. Și nu doar în privința lui.

— Tania… îngăimă Alexander clipind.

— Nu vreau să vorbesc acum cu tine! țipă Tatiana.

Și-apoi, făcând un alt pas înapoi, cu buzele tremurânde și ochii plini de lacrimi, spuse aproape în șoaptă:

— Nu vreau să mai vorbesc *niciodată* cu tine.

— Tania, lasă-mă să-ți explic!…

— Nu.

— Ascultă-mă câteva clipe!…

— Nu!

— Tania!…

— NU! țipă ea, scrâșnind din dinți în timp ce se apropia de el.

Nu-i venea să creadă ce voia să facă – voia să-l lovească. Își ținea pumnii încleștați. Voia *să-l lovească* pe Alexander.

El îi privea pumnii încleștați și chipul mânios, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Ai promis că mă vei ierta… murmură el cu tristețe în glas.

— …că te voi ierta pentru *indiferența* pe care o vei afișa, Alexander! spuse Tatiana printre dinți, cu chipul brăzdat de lacrimi. Nu pentru *cruzimea* pe care mi-o arăți, continuă, gemând de durere.

Și înainte ca Alexander să apuce să-i răspundă sau s-o oprească, Tatiana o luă la fugă, urcând câte trei trepte odată spre camerele ei.

Acasă, tatăl său zăcea pe podeaua de pe hol, beat și inconștient. Mama și Dașa plângeau în cameră. „O, Doamne!" își spuse Tatiana, ștergându-și ochii de lacrimi. „Coșmarul ăsta se mai termină oare vreodată?"

— Tania, nu-ți imaginezi ce dezastru s-a petrecut aici! îi șopti Marina. N-ai să crezi ce lucruri a spus Alexander când a intrat ca o vijelie pe ușă! Uită-te numai ce a făcut acelui perete! continuă ea, arătându-i înfiorată tencuiala crăpată de pe hol. A spus că tatăl tău v-a întors spatele exact în momentele în care aveți cea mai mare nevoie de el, preferând să se refugieze în băutură. Și că nu e în stare să-și îndeplinească responsabilitățile față de oamenii pe care ar trebui să-i apere, nu să-i rănească. Alexander împroșca vorbele ca un tun de artilerie, continuă Marina, vădit impresionată. „Unde să se refugieze, urla el, dacă

afară nemții bombardează orașul, iar în casă propriul ei tată încearcă s-o omoare?" Tania, era de neoprit! exclamă Marina. A sfătuit-o pe mama ta să-l interneze în spital. „Ești *mamă*, pentru numele lui Dumnezeu! Salvează-ți copiii!" i-a spus el.

Tatiana își lăsă ochii în pământ, evitând s-o privească pe Marina.

— Tatăl tău era cumplit de beat și a vrut să-l lovească. Alexander l-a prins de umeri și l-a izbit de perete, înjurând și țipând fără încetare. Apoi a plecat la fel de vijelios cum a venit. Nu știu cum de nu l-a omorât, pe cuvântul meu! Îți vine să crezi?

— Da, îmi vine să cred, îi răspunse Tatiana în șoaptă.

Alexander era bântuit de spectrul tatălui său. Îl purta pretutindeni în suflet. Pe tatăl său, pe mama sa. Dar și propria structură sufletească era plămădită dintr-un aluat cu totul diferit. Pentru că Tatiana era singura persoană din lume în care avea încredere, îi împărtășise o fărâmă din povara crucii pe care o purta pe umeri. O fărâmă, nimic mai mult, dar suficient cât să n-o uite niciodată, și mai ales în vremuri ca acelea. Pentru o clipă, Tatiana încetă să-și mai plângă de milă, simțind cum mânia se stingea încetul cu încetul, lăsând locul compasiunii.

— A leșinat? întrebă Tatiana, așezându-se pe canapea și uitându-se la tatăl ei.

— Nu. Cred că s-a prăbușit de frică. N-ai auzit ce ți-am spus, Tania? Alexander părea gata să-l ucidă!

— Am auzit, Marina.

— O, Tania! murmură verișoara ei încet, ca o boare de vânt. Ce-o să faceți voi doi?

— Nu înțeleg la cine te referi, îi răspunse Tatiana. Eu, cel puțin, voi încerca să-l ajut pe tata să-și revină.

Dar pentru că nu-și mai revenea, familia Metanov intră în panică. Mama le sugeră să-l interneze câteva zile în spital ca să se trezească din beție. Tatianei i se păru o idee bună. Nu mai era treaz de prea mult timp.

Îl rugă apoi pe Piotr Petrov să-i ajute să-l transporte pe tatăl lor la secția de dezintoxicare din spitalul Suvorovski. La Greceski, unde lucra ea, nu mai erau paturi libere.

Fetele, împreună cu Piotr, îl duseră pe tatăl lor la spital, aflat în partea de nord a unei străzi ce mergea de la est spre vest. Îl internară într-un salon mare, împreună cu alți patru bărbați alcoolici. Tatiana ceru o cârpă și niște apă ca să-l spele pe tatăl ei pe față. Apoi mai rămase câteva minute la căpătâiul lui, ținându-i mâna moale într-a sa.

— Îmi pare nespus de rău, tată, îi zise ea.

Stătea lângă pat, strângându-i mâna și întrebându-l din când în când:

— Mă auzi, tată?

El gemu în cele din urmă, dându-i de înțeles că o auzea. Deschise apoi ochii încețoșați și tulburi.

— Sunt aici, tată, îi spuse ea. Aici. Uită-te la mine!

El își mișcă ușor capul pe pernă. Ea continuă să-l țină de mână.

— O să stai în spital câteva zile. Până o să te trezești complet. Apoi o să vii din nou acasă. Totul o să fie bine, îl încurajă ea, simțind că o strângea de mână. Îmi pare rău că n-am putut să-l aduc înapoi pe Pașa. Dar noi ceilalți îți suntem alături.

Ochii tatălui ei erau scăldați în lacrimi. Deschise gura în timp ce o strângea din nou de mână și șopti cu glas răgușit:

— E numai vina mea…

— Nu, tăticule, îi răspunse ea, sărutându-l în creștetul capului. Nu tu porți vina. Ci războiul. Dar trebuie să încerci să nu mai bei.

El închise ochii, iar Tatiana plecă acasă.

Acasă, Dașa începu să țipe, mânioasă, la sora ei în timp ce Marina se străduia s-o liniștească. Tatiana stătea tăcută pe canapeaua din cameră, imaginându-și că se afla între deda și babușka. La un moment dat, orbită de furie, Dașa se aplecă spre Tatiana, gata s-o lovească, dar Marina o prinse de braț, împiedicând-o să-și ducă gândul la bun sfârșit.

— Dașa, e ridicol ce faci! Încetează! îi spuse ea.

Dașa se zbătu furioasă, eliberându-se din strânsoarea Marinei.

— Potolește-te odată! strigă verișoara lor. Suferă și-așa cumplit de mult. Chiar nu vezi cât de tare suferă?

Tatiana o privea pe Marina cu duioșie, în timp ce Dașa se uita cu furie la sora ei. Tania se ridică istovită de pe canapea și porni spre camera alăturată. Voia să se întindă în pat, dornică să nu mai trăiască niciodată o zi ca aceea. Sau ca aceea de ieri. Sau de alaltăieri. Dașa o apucă de braț. Tatiana se răsuci mânioasă și, străfulgerând-o cu privirea pe sora ei, îi spuse cu glas ferm:

— Dașa, în curând o să-mi pierd cumpătul. Așa că încetează și lasă-mă în pace! Poți să faci asta, te rog?

Continuă s-o scruteze cu ochi atât de pătrunzători și de reci, încât Dașa se supuse și o lăsă în pace.

Mai târziu, în seara aceea, stând în pat și mângâind-o cu blândețe, Marina îi șopti cu glas tandru:

— Gata, Tania! Totul o să fie bine.

— De unde știi? o întrebă Tatiana cu același glas șoptit. Nemții ne bombardează în fiecare zi, îndurăm un asediu necruțător, în curând nu vom mai găsi nimic de mâncare, tata bea foarte mult…

— Nu la asta mă refer, îi șopti Marina.

— Atunci nu știu la ce te referi, răspunse Tatiana, și nici nu vreau să știu. Așa că te rog să taci!

Dașa nu era în pat.

Tatiana se întoarse cu fața la perete, atingând cu mâna *Călărețul de aramă,* pe care i-l dăruise Alexander. Fruntea îi zvâcnea de durere. Dar a doua zi de dimineață se simțea ceva mai bine. Își tamponă rana cu puțin iod diluat și plecă la spital, cu chipul arămiu din cauza dezinfectantului.

În pauza de masă, părăsi spitalul și porni încet spre Câmpul lui Marte. Aproape că nici nu-l mai recunoștea din cauza tranșeelor săpate de jur-împrejur și a suporturilor din beton destinate armelor de artilerie ce împrejmuiau perimetrul. Terenul era și el minat; nu putea să treacă pe acolo. Nu mai vedea nici urmă de bănci – toate fuseseră îndepărtate. Tatiana rămase, așadar, la câteva sute de metri depărtare de arcada ce ducea spre cazarma Pavlov, privindu-i pe soldații care fumau și râdeau zgomotos.

Stătu acolo o jumătate de oră. Apoi se întoarse la spital, spunându-și în gând: „Nici bombele, nici inima mea frântă nu-

mi vor putea răpi vreodată amintirea zilei înmiresmate de iunie, când m-am plimbat desculță cu tine pe Câmpul lui Marte”.

7

În seara aceea, în timpul spectacolului nocturn de bombardamente, nemții loviseră spitalul Suvorovski, unde zăcea tatăl Tatianei.

Trei bombe loviseră spitalul, care luase imediat foc și arsese ca o torță în noapte, în ciuda eforturilor disperate ale pompierilor de a stinge flăcările. Acesta nu era construit din cărămidă rezistentă la foc, ci din paiantă, material folosit încă de la începutul secolului al XVIII-lea la construcția clădirilor din Leningrad. Spitalul fusese imediat cuprins de flăcări, prefăcându-se iute în fum și cenușă. Cei câțiva pacienți capabili să se miște săriseră pe fereastră, țipând deznădăjduiți.

Tatăl Tatianei, în vârstă de patruzeci și trei de ani, sfâșiat de remușcări și mistuit de alcool, nu mai putuse să se ridice din pat.

Dașa, Tatiana, Marina și mama se duseră într-un suflet la spital, privind cu groază și neputință cum pompierii, clădirea și noaptea cădeau pradă flăcărilor iadului.

Fetele aruncau în van găleți de apă pe geamurile de la parter. Folosiră și nisipul de pe acoperișurile clădirilor învecinate, dar toate eforturile lor păreau zadarnice. Tatiana înfășură trupurile carbonizate în cearșafurile ude oferite de personalul spitalului Greceski. Rămase acolo până dimineață. Dașa și Marina o duseră pe mama acasă.

Numai o mână de oameni scăpaseră cu viață. Pompierii nu găsiseră trupul tatălui lor și nici n-aveau de gând s-o facă.

— Uite cum arată clădirea, fetițo! spuse unul dintre pompieri. Crezi că mai îndrăznește cineva să intre acolo? E doar cenușă. Dacă o atingi cu un deget, se va preface în zgură, îi spuse el, mângâind-o absent pe umăr. E timpul să uiți și să mergi mai departe. Ți-ai pierdut tatăl, nu-i așa? Mama lor de nemți blestemați! Tovarășul Stalin are dreptate. Nu știu cum o să facem, dar trebuie să ne punem pe picioare și să-i trimitem acasă.

În zori, pe când se întorcea încet acasă, își aminti clipele trăite sub dărâmăturile din Luga, când simțise cum viața celor trei

oameni sub care se adăpostise se stingea încetul cu încetul. Spera că tatăl ei se stinsese fără să se mai trezească vreodată din somn și fără să mai sufere.

Când ajunse acasă, luă în tăcere cartelele de alimente ale familiei ei – pe toate, în afară de cea a tatei – și se duse să cumpere pâine.

Dacă viața în cele două camere comune fusese grea pentru Tatiana, acum, după moartea tatălui ei, deveni aproape imposibilă.

Mama nu-și găsea alinarea și nu mai vorbea cu Tatiana.

Dașa era mânioasă și nu mai vorbea nici ea cu Tatiana.

Tatiana nu știa dacă mânia Dașei își avea izvorul în pierderea tatălui lor sau în scandalul provocat de Alexander. Căci nu spunea nimic. Nu-i adresa nici măcar o vorbă Tatianei.

Marina se ducea în fiecare zi în Vîborg ca s-o vadă pe mama ei, continuând s-o privească pe Tatiana cu înțelegere și compasiune.

Iar babușka picta fără încetare. Într-o zi, îi pictă o plăcintă cu mere atât de frumoasă și de apetisantă, încât Tatiana își dorea să se înfrupte cu poftă din ea.

Câteva zile mai târziu, după moartea tatălui lor, Dașa îi ceru Tatianei s-o însoțească la cazarmă ca să-i povestească lui Alexander ce se întâmplase. Tatiana o luă cu ea și pe Marina. Voia să-l vadă, dar… erau atât de puține lucruri de spus! Sau erau oare prea multe? Nu știa și nici nu-și dădea seama fără ajutorul lui Alexander. De aceea se și temea să-l vadă.

Nici Alexander și nici Dimitri nu erau la cazarmă. Anatoli Marazov le veni în întâmpinare, salutându-le și prezentându-se.

Tatiana îl cunoștea bine din povestirile lui Alexander.

— Dimitri nu se află sub comanda dumneavoastră? îl întrebă ea.

— Nu. Se află sub comanda sergentului Kașnikov. Unul dintre plutoanele sale se află sub comanda mea, dar puteri mult mai autoritare decât mine i-au trimis pe toți în Tihvin.

— În Tihvin? Pe celălalt mal al râului? întrebă Tatiana.

— Da. Au traversat râul Ladoga cu barja. Nu avem destui

oameni în Tihvin.

— Și Alexander e tot acolo? continuă Tatiana, cu răsuflarea întretăiată.

— Nu, el e în Karelia, îi răspunse Marazov, privind-o admirativ pe Tatiana. Așadar, tu ești aleasa inimii lui? continuă apoi, cu un zâmbet pe buze. Cea pentru care a renunțat la toate celelalte?

— Nu ea, interveni cu brutalitate Dașa, apropiindu-se de sora ei. Ci eu. *Eu* sunt Dașa. Ai uitat? Ne-am cunoscut în Sadko la începutul lui iunie.

— Dașa, murmură Marazov.

Tatiana se rezemă de zid, lividă la față. Marina o scruta cu ochi pătrunzători.

— Și pe tine cum te cheamă? întrebă Marazov, întorcându-se spre sora Dașei.

— Tatiana, îi răspunse ea.

Marazov o privea cu un licăr ciudat în ochi, un licăr care se stinse la fel de repede cum apăru.

— Va cunoașteți? îl întrebă Dașa.

— Nu. Nu ne-am întâlnit niciodată, îi răspunse el.

— Aha! spuse Dașa. Pentru o clipă, mi-ai creat impresia că ai recunoscut-o pe sora mea.

— Nici pe departe, răspunse el, desprinzându-și privirea de la Tatiana.

Ochii îi trădau însă o familiaritate tulburătoare.

— O să-l anunț pe Alexander că ați trecut pe aici, adăugă apoi, ridicând din umeri. Plec și eu în Karelia peste câteva zile.

— Spune-i, te rog, că tatăl nostru a murit! îl rugă Dașa.

Tatiana se întoarse iute și ieși cu pași repezi din pasajul cazărmii, trăgând-o pe Marina după ea.

Între Tatiana și familia ei se căscase o prăpastie imensă, ce părea de netrecut. Mama nu se mai ridica din pat. Babușka stătea mereu la căpătâiul ei. Mama nu mai voia să audă de Tatiana – nu voia să-i audă nici scuzele, nici rugămințile de iertare. În cele din urmă, Tatiana încetă să mai ceară iertare.

Deșertăciunea punea tot mai mult stăpânire pe ea. Își simțea

sufletul pustiit și gol; regretele și povara vinovăției deveneau din ce în ce mai copleșitoare. „N-a fost vina mea, n-a fost vina mea”, repeta fără încetare în fiecare dimineață, în timp ce tăia pâinea și o mânca apoi în tăcere. Devora feliuțele de pâine în mai puțin de treizeci de secunde, adunând cu degetul firimiturile și scuturând apoi farfuria deasupra mesei. Toate astea în treizeci de secunde. Treizeci de secunde în care își spunea fără încetare „n-a fost vina mea, n-a fost vina mea”. După moartea tatălui lor, pierdură rația lui zilnică de pâine: o jumătate de kilogram. În cele din urmă, mama îi dădu 200 de ruble Tatianei, spunându-i să cumpere tot ce găsea de mâncare. Ea aduse acasă șapte cartofi, trei cepe, o jumătate de kilogram de făină și un kilogram de pâine albă, care era la fel de rară ca și carnea. Și pentru toate acestea cheltuise toți banii.

Tatiana continua să ia rațiile familiei sale, gândindu-se stânjenită în timp ce stătea la coadă că, dacă n-ar fi adus imediat la cunoștința autorităților moartea tatălui, ar mai fi putut să se bucure cu toții de rațiile lui până la sfârșitul lui septembrie.

Se rușina de aceste gânduri, dar rușinea n-o împiedica să le repete deseori.

Căci, atunci când septembrie îi lăsă locul lui octombrie, iar suferința se mai stinse, deși golul din suflet rămase, Tatiana realiză că acel gol nu era provocat de suferință, ci de foame.

CĂDEREA NOPȚII

1

Chiar și în timpul lunilor calde de vară, aerul din Leningrad aducea cu sine o boare răcoroasă, ca și când Arctica le-ar fi reamintit necontenit locuitorilor orașului din nord că iarna și întunericul se aflau la doar câțiva kilometri depărtare. Vântul purta suflarea rece a gheții, chiar și în nopțile palide de iulie. Acum însă, când octombrie se instalase cu drepturi depline, când orașul năruit și părăsit era bombardat în fiecare zi și zăcea în timpul nopții pustiit și cufundat într-o tăcere apăsătoare, aerul nu mai era doar răcoros, iar vântul nu mai aducea cu sine doar suflarea rece a Arcticii. Rafalele sale tăioase și înghețate se împleteau cu deznădejdea și neputința mistuitoare a oamenilor. Tatiana se înfofoli într-o haină gri, își puse pe cap vechea căciulă a lui Pașa cu apărători pentru urechi și își acoperi gâtul și gura cu un fular maroniu, rupt pe alocuri, dar nu putea să-și protejeze nasul de acele înghețate ale vântului.

Rațiile de pâine le fuseseră din nou reduse la 300 de grame de persoană pentru Tatiana, Dașa și mama lor și la 200 de grame pentru babușka și Marina. Primeau cu toții mai puțin de un kilogram și jumătate.

În afară de pâine, magazinele nu mai vindeau altceva. Nimic nu se mai găsea în galantare: nici ouă, nici unt, nici pâine albă, nici brânză, nici carne, nici zahăr, nici făină de ovăz, nici orz, nici fructe sau legume. La începutul lui octombrie, Tatiana reuși să cumpere trei cepe din care făcu o supă. Ieși destul de gustoasă. Ar fi fost și mai bună dacă i-ar fi pus mai multă sare, dar Tatiana folosea sarea cu multă cumpătare.

Deși țineau strâns cu dinții de proviziile de mâncare, erau nevoiți ca în fiecare seară să sacrifice câte o conservă cu șuncă, mulțumindu-i în gând lui deda pentru spiritul său prevăzător. Nu mai găteau în bucătărie, deoarece mirosul de șuncă se răspândea în apartamentul comun, atrăgându-i adesea lângă sobă pe Sarkova, Slavin și soții Petrov, care o întrebau pe Tatiana dacă nu le putea da și lor o bucățică.

Slavin chicotea pe înfundate, în timp ce Dașa îi alunga pe toți în camerele lor.

— Ai dreptate să înfuleci singură șunca, bucălato ce ești! Mănânc-o pe toată, nu te lăsa! Căci în ultimul comunicat emis chiar de Führer, Herr Hitler a spus că intenționează să-și retragă trupele din Leningrad numai când veți desface și *ultima* conservă de șuncă, spuse el râzând isteric. Sau n-ați aflat asta încă?

Familia Metanov cumpără o sobiță din fontă – *bourzhuika* – prevăzută cu un coș de fum pe care Tatiana îl atașă de o deschizătură îngustă dintr-un ochi de geam. Suprafața plată din fier a sobiței juca rolul de plită de gătit. Nu aveau nevoie de prea multe lemne ca să mențină focul în sobă; singura problemă era faptul că încălzea doar o mică porțiune din cameră.

Alexander era încă în Karelia. Iar Dimitri în Tihvin. Nimeni nu mai știa nimic de ei.

În cea de-a doua săptămână din octombrie, Anton își văzu, în sfârșit, dorința împlinită. O bombă cu fragmentare explodă în aer, deasupra străzii Greceski, iar o bucată de metal îi secționă piciorul. Tatiana nu se afla atunci pe acoperiș. Când află, îi aduse pe furiș o conservă cu șuncă, pe care el o devoră de unul singur, cu o poftă de lup.

— Anton, nu-i lași nimic mamei tale? îl întrebă Tatiana.

— Mănâncă la muncă, îi răspunse el. Supă. Și terci de ovăz.

— Dar lui Kiril?

— Ce-i cu el? se răsti Anton, vădit iritat. Mi-ai adus-o mie sau lui Kiril?

Tatianei nu-i plăcea cum arăta Mariska. Buclele începuseră să-i cadă. Îi făcea în fiecare zi, pe ascuns, terci de ovăz. Știa însă că nu va mai putea să-i dea prea mult timp să mănânce; și-așa familia ei era mereu nemulțumită de ea. Terciul avea puțină sare și un pic de zahăr, dar îi lipseau untul și laptele. Nu era terci de ovăz, ci o fiertură chioară. Dar Mariska îl mânca de parcă era ultima ei masă. În cele din urmă, Tatiana o duse la secția de copii din cadrul spitalului Greceski, purtând-o în brațe cale de un bloc.

Când Tatiana era mai mică, uita uneori să mănânce chiar și o jumătate de zi. Când își aducea aminte, spunea: „MOR de

foame". Simțea cum stomacul îi chiorăia înfometat și saliva. Devora cu nesaț o porție de supă, de plăcintă sau de piure de cartofi, înfulecând bucatele cu lăcomie, apoi se ridica sătulă de la masă, fără să mai țipe în gura mare că MOARE de foame.

Senzațiile pe care le simțea acum – mai estompate la sfârșitul lui septembrie, dar tot mai puternice la începutul lui octombrie – erau aceleași ca și cele din copilărie: un stomac zgomotos, mistuit de foame și de poftă, și papile gustative cumplit de lacome. Devora supa chioară, pâinea neagră și searbădă și terciul de ovăz, iar când se ridica de la masă își dădea seama că era la fel de ÎNFOMETATĂ ca la început. Ronțăia apoi câte un biscuit din cei pe care îi prăjise cu ceva timp în urmă. Dar biscuiții se împuținau văzând cu ochii. Nopțile erau prea lungi după ce se întorceau cu toții acasă. Dașa și mama începură să-și umple buzunarele cu biscuiți și îi mâncau în drum spre muncă. Mai întâi doar un pumn, apoi din ce în ce mai mulți. Babușka îi ronțăia fără încetare în timp ce picta sau citea. Marina lua și ea la școală, ducându-i și mamei ei bolnave.

Într-o dimineață rece, după ce cumpăraseră soba *bourzhuika*, mama îi dădu Tatianei ultimele 500 de ruble și îi spuse să se ducă la un centru comercial și să cumpere tot ce putea să găsească. Centrul comercial se afla departe, lângă catedrala Sfântul Nicolae, iar când ajunse acolo, descoperi cu stupoare că soarta îi juca o festă dublă. Nu numai că magazinul era bombardat și părăsit, dar mai avea și un anunț pe fereastra spartă, datând din 18 septembrie, pe care scria: NU MAI AVEM MÂNCARE.

Porni cu pași lenți spre casă. 18 septembrie – cu patru săptămâni în urmă. Tata era încă în viață, iar Dașa făcea planuri de nuntă.

Cu *Alexander.*

Acasă, mama nu crezu o iotă din povestea Tatianei și, orbită de furie și frustrare, se năpusti asupra ei ca s-o plesnească. Se opri însă brusc – un adevărat miracol, își spuse Tatiana, care o strânse în brațe, spunându-i cu drag:

— Mamoșka, nu te mai zbuciuma! Îți voi purta eu de grijă.

Îi dădu apoi banii înapoi, puse pâinea rațională pe masă

și, luând o feliuță, înghiți cu lăcomie în timp ce se îndrepta încet spre spital, gândindu-se numai la masa de prânz, când avea să-și primească porția de supă și poate și niște terci. Tatiana nu se gândea decât la mâncare. Foamea mistuitoare pe care o simțea de dimineață până seara înăbușea orice alte sentimente și senzații trupești. Pe când se îndrepta spre Fontanka se gândea la pâine și în timp ce lucra se gândea la masa de prânz. La amiază se gândea la cină, iar după cină se gândea la biscuitul pe care avea să-l rontăie înainte de culcare.

Și, în pat, Tatiana se gândea la Alexander.

Într-o zi, Marina se oferi să se ducă să ia rațiile în locul Tatianei.

Uimită, Tatiana îi dădu cartelele de alimente.

— Vrei să vin cu tine?

— Nu, îi răspunse verișoara ei. Mă bucur că îți pot fi de folos.

Când se întoarse acasă, Marina puse pâinea pe masă în fața familiei înfometate. Nici jumătate de kilogram.

— Marina, unde e restul de pâine? o întrebă Tatiana.

— Îmi pare rău. Am mâncat-o.

— Ai mâncat un *kilogram* din pâinea noastră? întrebă Tatiana, nevenindu-i să creadă ce auzea.

— Îmi pare rău, dar mi-era îngrozitor de foame.

Tatiana o privea înmărmurită pe verișoara ei. Se ducea de șase săptămâni să ia rațiile familiei, dar nici prin gând nu îi trecuse vreodată să mănânce pâinea pe care o așteptau cu ardoare cinci oameni înfometați.

Și, în tot acest timp, Tatiana răbda de foame.

Și, în tot acest timp, îi ducea dorul lui Alexander.

2

Într-o dimineață, pe la mijlocul lui octombrie, pe când Tatiana se apropia de digul de pe râul Fontanka, atingând cu mâna cartelele de alimente din buzunarul hainei, zări în fața ei un ofițer. Prin negura dimineții, i se părea că semăna cu Alexander. Mai făcu câțiva pași. Era cu neputință să fie el, căci cel de dinaintea ochilor săi era un bărbat mai în vârstă și neîngrijit, având haina militară și pușca murdare de noroi. Continuă să înainteze cu pași șovăitori. Era într-adevăr Alexander.

Când se opri în fața lui și își ridică privirea spre el, văzu cum tristețea i se împletea pe chip cu o tandrețe sumbră. Făcând încă un pas, își puse mâna pe pieptul lui.

— Șura, ce-ai pățit?

— O, Tania! Lasă-mă pe mine! îi răspunse el. Uite cât ai slăbit! Ai fața atât de…

— Întotdeauna am fost slabă. Dar tu te simți bine?

— Unde e chipul tău încântător și rotund? îngăimă Alexander cu glasul frânt.

— Pe atunci duceam o altă viață, îi zise ea. Cum au fost…?

— Violente, îi răspunse ridicând din umeri. Uite ce ți-am adus!

Scoase apoi din ranița neagră o bucată de pâine albă și, învelită într-o hârtie albă, o bucată de brânză. Brânză și niște *carne* rece de porc! Tatiana privea bucatele cu răsuflarea întretăiată.

— O, Doamne! exclamă ea. Abia aștept să le văd bucuria din ochi! Vor fi atât de fericite!

— Da, firește, îi răspunse Alexander, dându-i pâinea albă și brânza. Dar înainte să se bucure prea tare, vreau să le mănânci.

— Dar nu pot.

— Ba poți și o să le mănânci! Ce e? Ce-ai pățit? Nu plânge!

— Nu plâng! îi răspunse ea. Sunt doar… copleșită de emoții. Luă apoi pâinea, brânza și carnea de porc și le înfulecă pe toate cu poftă, în timp ce el o privea cu ochii lui plini de blândețe, zugrăviți în nuanțele cuprului topit.

— Șura, n-am cuvinte să-ți spun ce foame mi-a fost! Nici nu

știu cum aș putea să-ți explic.

— Știu, Tania.

— Voi mâncați mai bine în armată?

— Da. Trupele din prima linie sunt hrănite corespunzător. Iar ofițerii se bucură de un tratament ceva mai privilegiat. Ce nu primesc cumpăr. Mâncarea ajunge mai întâi pe front și apoi la civili.

— Așa e și firesc, îi răspunse ea, cu gura plină și un licăr vesel în ochi.

— Șșșt! îi spuse el zâmbind. Mănâncă mai încet! Altfel, o să te doară stomacul.

Tatiana mâncă puțin mai încet. Și îi zâmbi ușor.

— Celor de acasă le-am adus niște unt și un sac de făină albă, continuă Alexander. Și douăzeci de ouă. De când nu ai mai mâncat ouă?

— De pe 15 septembrie, își aminti Tatiana. Lasă-mă să iau o bucățică de unt! îl rugă ea. Poți să mă aștepți? Sau trebuie să pleci?

— Am venit să te văd, îi mărturisi el.

Se priveau fără să se atingă.

Și fără să mai rostească vreun cuvânt.

— Sunt prea multe de spus, îi șopti Alexander în cele din urmă.

— Și n-avem nici timp să le spunem, murmură ea, privind șirul lung de oameni din fața magazinului. M-am gândit mereu la tine, adăugă apoi, reușind să-și stăvilească tremurai vocii.

— Nu te mai gândi la mine! îi zise el cu glas ferm și resemnat.

— Nu te teme! îi răspunse Tatiana, bătând în retragere. Am prins mesajul. Mi-ai dat de înțeles clar și răspicat că asta îți dorești.

— La ce te referi? o întrebă el, privind-o vădit nedumerit. Habar nu ai ce e acolo.

— Știu doar ce e aici, îi răspunse ea.

— Pierim pe capete. Chiar și ofițerii de rang înalt, îi spuse Alexander. Printre ei și Grinkov, adăugă după o clipă de tăcere.

— Nu se poate!

— Ba da, îi răspunse el oftând adânc. Hai să ne așezăm la

rând.

Alexander era singurul bărbat care stătea la coadă să-și ia rațiile.

Așteptară la rând patruzeci și cinci de minute. Magazinul înțesat de oameni era cufundat într-o tăcere adâncă; nimeni nu spunea nimic. Numai ei doi spulberau liniștea apăsătoare. Vorbeau despre lucruri generale: vremea rece, nemții care așteptau răbdători în tranșee, lipsa mâncării. Dar nu se puteau opri.

— Alexander, trebuie să facem rost de mai multă mâncare. Nu mă refer la mine, ci la locuitorii Leningradului. Cum ar putea să ne fie adusă? Nu s-ar putea pe calea aerului?

— Așa se și face. Cincizeci de tone pe zi de mâncare, combustibil și arme.

— Cincizeci de tone… repetă Tatiana, adâncită în gânduri. Pare o cantitate imensă. Nu-i așa? insistă ea, văzând că el nu-i răspunde.

Era evident că Alexander încerca să ocolească răspunsul.

— Nu e suficient, îi spuse el în cele din urmă.

— Dar cât ar fi suficient?

— Nu știu, răspunse el tăios.

— Hai, spune-mi!

— *Nu știu,* Tania!

— Eu cred că ar trebui să fie suficient, continuă ea pe un ton lipsit de bucurie. Cincizeci de tone! Sună impresionant. Îmi pare bine că mi-ai spus… și cum Nina nu are cu ce să-și hrănească familia…

— Încetează! exclamă Alexander. Ce încerci să faci?

— Nimic, îi răspunse Tatiana pe un ton gingaș. Nina nu are cu ce să…

— Cincizeci de tone sună *impresionat*, după cum spui, nu-i așa? Pavlov, cel care se ocupă de distribuirea alimentelor, hrănește trei milioane de oameni cu o mie de tone de făină pe zi. Cum ți se pare?

— Atât ne dă *acum*? O mie de tone? întrebă uluită Tatiana.

— Da, îi răspunse Alexander, clătinând cu tristețe din cap.

— Și ne aduc numai cincizeci de tone cu avionul?

— Da. Cincizeci de tone – și nu doar de făină.

— Cum rămâne cu celelalte nouă sute cincizeci de tone? Cum vor ajunge aici?

— Pe lacul Ladoga. Cu barjele. La treizeci de kilometri spre nord de linia de asediu.

— Dar, Șura, dacă ne vom baza numai pe aceste o mie de tone, fără să avem propriile rezerve, nu vom reuși să supraviețuim. Nu putem să trăim numai din ce ne dau autoritățile.

Alexander nu îi răspunse.

Tatiana îl scrută cu privirea, apoi își întoarse ochii în altă parte. Voia să se ducă într-un suflet acasă și să numere conservele de șuncă pe care le mai aveau.

— De ce nu ne trimit alimentele cu ajutorul mai multor avioane? îl întrebă ea.

— Pentru că toate avioanele militare sunt angrenate în Bătălia de la Moscova.

— Dar cum rămâne cu Bătălia de la Leningrad? întrebă Tatiana cu glas stins, fără să se aștepte să primească vreun răspuns. Crezi că blocada va fi ridicată înainte de venirea iernii? continuă ea cu același glas pierdut. Buletinele informative de la radio susțin că încercăm să păstrăm anumite poziții, să facem breșe, să străpungem blocada și să montăm poduri de pontoane. Tu ce părere ai?

Alexander nu îi răspunse, iar Tatiana îi evită privirea până ieșiră din magazin.

— Vii acasă cu mine?

— Da, Tania, îi răspunse el. Vin acasă cu tine.

— Hai să mergem atunci! îi spuse ea, încuviințând din cap. Cu untul pe care mi l-ai adus, o să pregătesc un terci de ovăz fierbinte și gustos. Și o să-ți fac și niște ouă.

— Mai aveți ovăz?

— Mda. Dar e tot mai greu să le împiedic să îl mănânce între mese. Cred că babușka și Marina sunt principalele vinovate. Mănâncă ovăzul direct din sac, fără să-l mai gătească.

— Dar *tu*, Tania? Tu îl mănânci direct din sac? o întrebă Alexander.

— Încă nu, îi răspunse ea.

Nu îi mai spuse însă cât de mult își dorea s-o facă. Cum își băga capul în sacul cu ovăz și îi adulmeca mirosul ușor grețos, cu iz de mucegai, gândindu-se la unt, zahăr, lapte și ouă.

— Ar trebui s-o faci, îi spuse Alexander.

Străbăteau cu pași lenți canalul Fontanka, învăluit în negură. Priveliștea îi reamintea Tatianei de canalul Obvodni din perioada zilelor de vară, când Alexander o aștepta la uzina Kirov. Simți o strângere de inimă. Încetiniră când ajunseră la trei blocuri distanță de casă, apoi se opriră și se rezemară de clădirea rece.

— Aș vrea să stăm pe o bancă, murmură Tatiana.

— Marazov mi-a spus ce s-a întâmplat cu tatăl tău, îi șopti Alexander. Îmi pare nespus de rău, continuă apoi, văzând că Tatiana nu-i răspundea. Mă vei putea ierta vreodată?

— Dar n-ai nicio vină, îi răspunse ea.

— Neputința mi-e vina, îi spuse Alexander cu privirea înnegurată de tristețe. Nu-mi stă în putință să te apăr. Deși am încercat. Am încercat încă de la bun început. Îți mai aduci aminte de discuțiile pe care le-am purtat când veneam să te iau de la Kirov?

Da, și le amintea prea bine.

— Nu-mi doream altceva decât să te conving să pleci din Leningrad. Dar n-am reușit. Cum n-am reușit să te apăr nici de tatăl tău, continuă el, clătinând din cap. Ce-ți mai face rana de la frunte? o întrebă apoi, atingându-i vânătaia cu degetele.

— Se vindecă, îi răspunse Tatiana, ferindu-se de atingerea lui.

Alexander își lăsă mâinile pe lângă trup, privind-o cu reproș.

— Ce face Dimitri? îl întrebă ea. Mai știi ceva de el?

— Ce-aș putea să-ți spun de Dimitri? îi răspunse Alexander, clătinând din cap. Prima dată când am plecat spre Shlisselburg, pe la mijlocul lui septembrie, l-am chemat să vină cu mine, sub comanda mea. A refuzat. Mi-a explicat că suntem complet neprotejați acolo. L-am lăsat în pace. Apoi, împreună cu un batalion de soldați, m-am oferit să mergem în Karelia ca să-i alungăm puțin pe finlandezi. Și să le dăm astfel șansa camioanelor cu provizii să ajungă din Ladoga în Leningrad.

Finlandezii erau prea aproape. Luptele care se iscau adesea între ei și trupele de frontieră NKVD, dornice mereu de conflicte armate, provocau în repetate rânduri moartea sărmanilor șoferi de camioane, ce încercau să aducă proviziile de alimente în oraș. L-am chemat și de această dată pe Dimitri cu mine. Am recunoscut că nu era deloc o misiune ușoară. Urma să atacăm teritoriul dușmanului, dar dacă aveam să reușim…

— Ați fi devenit eroi, spuse Tatiana. Și ați reușit?

— Da, îi răspunse încet Alexander.

Tatiana îl privea înmărmurită, clătinând din cap. Spera ca ochii să nu-i trădeze sentimentele pe care le nutrea în clipele acelea.

— Te-ai oferit *voluntar* pentru misiunea asta?

— Da.

— Și măcar te-au promovat?

— Acum sunt căpitanul Belov, îi răspunse el, ducându-și mâna la frunte în semn de salut. Uite noua mea medalie!

— O, nu, nu se poate! exclamă ea cu un zâmbet pe buze.

— Ce e? întrebă Alexander, scrutându-i chipul cu privirea. Te simți… mândră?

— Mda, îi răspunse Tatiana, încercând să-și stăvilească zâmbetul.

— Acesta a fost și scopul pentru care am încercat să-l conving pe Dima să vină cu mine, continuă Alexander. Dacă reușeam să ducem misiunea la bun sfârșit, ar fi putut să devină caporal. Cu cât urci mai sus pe scara ierarhică a armatei, cu atât ai mai multe șanse să eviți linia întâi a frontului.

— Cât de obtuz poate să fie! spuse Tatiana dând din cap.

— Puțin spus! continuă Alexander. Căci acum a fost trimis, împreună cu plutonul lui Kașnikov, în Tihvin. Marazov a venit după mine. Și a ajuns locotenent-major. Dima însă a fost nevoit să traverseze lacul Ladoga cu o barjă, devenind astfel, alături de alți zeci de mii de oameni, carne de tun pentru nemți.

Tatiana știa că în septembrie sovieticii reușiseră să recupereze Tihvinul din mâinile germanilor, iar acum duceau lupte crâncene ca să mențină controlul asupra orașului – singura cale de acces, prin rețeaua feroviară, spre barjele cu provizii de

alimente de pe lacul Ladoga. Fără Ladoga, stocurile cu alimente nu mai aveau cum să ajungă în Leningrad.

— Îmi pare nespus de rău că n-ai reușit să-l convingi pe Dimitri să vină cu tine, zise Tatiana cu o mină gravă. I-ar fi prins bine o promovare.

— De acord.

— Și poate dacă ar fi devenit erou, adăugă ea pe un ton neutru, n-ar mai trebui să te căsătorești cu sora mea.

— O, Tatia…! murmură Alexander, copleșit de tristețe.

— Dar, după cum stau lucrurile, îl întrerupse ea iute, tu ai ajuns căpitan, iar el e în Tihvin. *Va trebui* să te căsătorești acum cu Dașa, nu-i așa? îl întrebă apoi, privindu-l stăruitor.

Alexander își frecă ochii cu mâinile murdare. Tatiana nu-l văzuse niciodată atât de neîngrijit. Uitase cu totul de starea lui jalnică, ocupată fiind să se gândească numai la ea.

— O, Șura! Dar ce *fac* eu aici? exclamă apoi. Îmi pare atât de rău! Hai acasă! Uite cum arăți! Hai să te speli! O să-ți fierb niște apă, continuă pe un ton duios, și o să faci o baie fierbinte. Apoi o să-ți pregătesc un terci delicios de ovăz. Vino acum!

Ar fi vrut să adauge *dragul meu*, dar nu avea curaj. „Căsătorește-te cu Dașa!" ar fi vrut să-i spună. „Căsătorește-te cu ea dacă asta te va ajuta să supraviețuiești!"

Alexander nu se clinti însă.

— Hai să mergem, Șura! Te rog!

— Mai stai puțin! îi spuse el, mușcându-și buza. Mă condamni pentru soarta tatălui tău? Ești supărată pe mine pentru tot ce s-a întâmplat?

Nu încerca să se apere, nici să se justifice și nici să-și nege faptele. Își asuma pur și simplu responsabilitatea ca pe o altă povară pe care avea s-o poarte pe umeri de acum înainte. E adevărat, umerii săi lați puteau să poarte numeroase poveri, inclusiv pe cele ale Tatianei, iar simplul gând îi oferea fetei puțină alinare. O alinare pe spezele lui Alexander, e adevărat și asta, dar o alinare bine-venită oricum.

— Nu, Șura, îi răspunse Tatiana. Nimeni nu e supărat. Se vor bucura cu toții să te vadă teafăr și nevătămat.

— Nu de ei te-am întrebat, spuse Alexander, ridicându-și

ochii spre ea. Vreau să știu dacă *tu* ești supărată pe mine.

Tatiana îl privea cu multă compasiune. În ciuda armurii sale trainice, Alexander, un comandant de armată ce dirija un batalion de soldați, avea nevoie de *ea.* Dacă era rănit, putea să-i bandajeze rănile. Dacă era flămând, putea să-i dea să mănânce. Dacă simțea nevoia să-și împărtășească tainele adânc ferecate ale sufletului, o făcea numai în fața ei. Iar acum dragul ei Alexander era trist. Voia să-i spună că nu din cauza tatălui ei era supărată pe el. Dar nu putea să facă asta, căci nu-și dorea nimic mai mult decât să-i ofere alinarea de care avea atâta nevoie. Nu voia să-i mai vadă mâhnirea din ochi.

Tatiana îl luă atunci de mână. Avea noroi sub unghii, iar pielea îi era presărată de răni sângerii, dar când îi strânse mâna în palma lui caldă și puternică, îi simți tandrețea și recunoștința.

— Nu, Șura, îi răspunse ea cu glas cald. Firește că nu sunt supărată pe tine.

— Vreau doar să te știu în siguranță, îi spuse el, cu spatele lipit de zid. Asta-i tot. În deplină siguranță.

— Știu, îi răspunse ea, cuibărindu-i-se la piept. Totul o să fie bine, spuse apoi, atât de fericită că-l strângea în brațe, încât se temea să nu se prăbușească.

Dându-i părul la o parte de pe față, Alexander îi atinse cu buzele rana de pe frunte, șoptindu-i cu duioșie:

— Nu te mai feri de mine cum ai făcut-o puțin mai devreme când te-am atins!

— Bine, murmură Tatiana, cu ochii închiși și brațele înfășurate în jurul lui.

3

— Ia uite pe cine am găsit! exclamă Tatiana în clipa în care Alexander trecu pragul casei în spatele ei.

Dașa țipă fericită, venindu-i într-un suflet în cale.

Tatiana plecă să-i încălzească apa și să-i aducă săpun, prosoape curate și un brici de ras. Alexander se duse apoi să facă o baie fierbinte.

— E suficient de caldă? îl întrebă ea din bucătărie, punând încă un vas de apă la încălzit, pentru orice eventualitate.

— Nu, nicidecum, îi răspunse el râzând din baie. Mai adu-mi un urcior de apă! Hai, Tania, intră!

Zâmbind, cu obrajii îmbujorați, Tatiana îi spuse Dașei să-i ducă lui Alexander încă un vas cu apă fiartă.

Când ieși din baie, curat, roșu la față și proaspăt bărbierit, părul umed și negru ca abanosul îi lucea în nuanțe scânteietoare, dinții albi îi străluceau fermecător, iar buzele-i umede și seducătoare îi zâmbeau amețitor, încât Tatiana se abținea cu greu să nu i se arunce în brațe. Dașa se duse să-i spele uniforma, lăsându-l în izmene și într-un maiou cu mânecă lungă. Marina, babușka și Tatiana se agitau toate în jurul lui – toate, cu excepția mamei, care îl privea ursuză.

Tatiana nu îi spuse mamei că aveau ouă. La început, abia aștepta să-i dea vestea, dar când văzu că mama nu era încă pregătită să-l ierte pe Alexander pentru accesul lui de furie, nici Tatiana nu se simțea pregătită să împartă ouăle cu ea. Trebuia, mai întâi, să dea dovadă de indulgență.

Alexander le adusese un kilogram de unt, pe care Tania îl ascunse sub sacul de făină de pe pervazul ferestrei. Mama bău o ceașcă de ceai cu o felie de pâine unsă cu unt, apoi, mulțumindu-i lui Alexander pe un ton posac, plecă la muncă.

Babușka îndesă într-un sac câteva tacâmuri și sfeșnice de argint, alături de câteva cuverturi vechi de pat, și, luând apoi niște bani, se pregăti și ea de plecare.

Tatiana trebuia să pregătească micul dejun, dar preferă să rămână în cameră, pe un scaun, privindu-l în tăcere pe Alexander.

— Unde *se duce*? întrebă el.

— Traversează podul Alexander Nevski spre Malaia Ochota, îi răspunse Dașa intrând în cameră.

Tatiana își lăsă iute privirea în pământ.

— Are prieteni acolo, cărora le vinde lucrurile noastre în schimbul câtorva cartofi sau morcovi, continuă Dașa. I-a ajutat într-o perioadă în care lucrurile mergeau bine pentru noi și acum o ajută și ei când ne aflăm în vremuri de cumpănă. Hainele tale nu se vor usca prea repede, îi spuse apoi zâmbind.

— Nu-i nimic, îi răspunse el, zâmbindu-i la rândul său. Sunt liber încă patru zile, răstimp în care nu trebuie să mă prezint la cazarmă. Se vor usca până atunci?

Inima Tatianei îi bătea năvalnic în piept. Îi venea să zburde de bucurie. Încă patru zile în care aveau să se bucure de prezența lui Alexander!

— Tania, n-ai de gând să te duci să pregătești micul dejun? o întrebă Dașa, ieșind din nou din cameră.

Marina se afla în cealaltă încăpere, pregătindu-se să plece la universitate.

— Tatiașa, spuse Alexander întorcându-se spre Tatiana, poți să-mi faci niște ceai?

Ea se ridică iute de la masă. Ce era în capul ei de stătea atât de liniștită? Probabil că el era obosit și flămând.

— Firește.

Alexander stătea pe un scaun și fuma cu picioarele întinse pe podea, ajungând până la canapea. Tatiana nu avea cum să-l ocolească, iar el nu părea dornic să-și tragă picioarele. Ea îl scruta cu privirea. Iar Alexander o privea zâmbind.

— Scuză-mă, Alexander! spuse încet Tatiana, încercând *cu greu* să-și stăpânească expresia feței.

— Treci peste ele! îi spuse el coborând vocea. Dar ai grijă să nu te împiedici! Pentru că atunci va trebui să te prind în brațe.

Roșie ca racul la față, Tatiana își înălță capul și dădu cu ochii de Marina, care îi privea din pragul ușii.

— Scuză-mă, Alexander! repetă Tatiana, încercând să-și stăvilească freamătul glasului.

În cele din urmă, el își dădu la o parte picioarele, fără tragere

de inimă.

— Vino, Marina! o invită el, oftând adânc. Vreau să te văd. Ce-ai mai făcut în tot acest timp?

Tatiana îi aduse lui Alexander o ceașcă de ceai tare și dulce, exact așa cum îi plăcea.

— Îți mulțumesc, îi spuse el țintuind-o cu privirea.

— Cu plăcere, răspunse ea coborându-și ochii spre el.

— Picioarele mele tot îți stau în cale?

— Da. Ești prea înalt pentru încăperea asta, îi răspunse Tatiana în șoaptă.

Înainte ca Alexander să apuce să-i răspundă, Dașa se întoarse în cameră, aducând așternuturi curate.

— Fetelor, cum îi merge babușkăi dincolo de Neva? întrebă Alexander, luând ceașca de ceai din mâinile Tatianei, fără s-o privească.

— Ieri a adus cinci napi și zece cartofi, îi răspunse Dașa, împăturind așternuturile și punându-le deoparte. Dar toate seturile de farfurii ale mamei primite cadou de nuntă au dispărut acum. După sfeșnicele din argint, nu știu ce va mai putea să vândă.

— Dar ce zici de dinții de aur pe care i-ai luat ca răsplată de la pacienții care veneau la dentist? Țăranii n-ar vrea și ei niște aur? întrebă Tatiana, așezându-se la masă, lângă perete, cu spatele la Dașa și cu ochii ațintiți asupra lui Alexander.

— Ce să facă ei cu aurul?

— Dar ce fac cu sfeșnicele din argint?

— Aprind lumânări ca să aibă lumină, răspunse Alexander. Sau ca să se încălzească. Sau le folosesc ca arme împotriva nemților. Tania… spuse apoi, întorcându-se zâmbind spre Tatiana. Unde *este* terciul de ovăz pe care mi l-ai promis? Și ouăle?

În clipa aceea cineva bătu la ușa de la intrare, iar Tatiana se duse să deschidă. În prag stătea Nina Iglenko. Ea o întrebă dacă puteau să-i dea ceva de mâncare pentru Anton. Nina reușea cu greu să-l întrețină din rațiile mult diminuate pe care le primea acum, după ce fusese rănit pe acoperiș. Alexander ieși pe hol, înalt și impunător, și se așeză lângă Tatiana, contrastând izbitor

cu statura ei micuță și firavă.

— Tovarășă Iglenko, spuse el atingându-i brațul Tatianei, toată lumea primește aceleași rații. Îmi pare rău, dar nu vă putem ajuta cu nimic, adăugă apoi, închizându-i ușa în nas și întorcându-se spre Tatiana. Nu mi-ai spus că Anton a fost rănit pe acoperiș.

Stătea în continuare foarte aproape de ea. Îi simțea nu doar mirosul, pe care i-l sorbea cu nesaț, dar la un moment dat își atinse și obrazul de pieptul lui.

— Se simte bine, îi răspunse Tatiana pe un ton nepăsător, încercând să-și stăpânească răsuflarea. Are doar o zgârietură la picior, îi explică ea, căci nu voia să-l îngrijoreze.

— Tania, știai că toată lumea primește aceleași rații de alimente? o întrebă Alexander, făcând încă un pas spre ea.

Tatiana se retrase speriată, lovindu-se cu spatele de cuier.

— Da, am auzit.

— Nu primești cu nimic mai mult decât Nina.

— Da, știu. Scuză-mă acum, dar mă duc să-ți pregătesc micul dejun.

Nu mai putea să stea nicio secundă în plus pe holul îngust alături de el, care purta doar niște izmene lungi. Ieși pe coridor și o prinse din urmă pe Nina, oferindu-i o bucată de unt.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Taneșka! îi spuse Nina. Dumnezeu să te binecuvânteze toată viața! O să vezi că așa va fi. Va veghea mereu asupra ta pentru că ai un suflet atât de bun!

Tatiana se întoarse apoi în bucătărie, unde începu să pregătească masa. Nu trecu mult și Alexander se duse după ea, cercetând-o cu ochi pătrunzători, în timp ce stătea rezemat de sobă.

— Ai grijă, căci s-ar putea să te arzi! îi spuse Tatiana, fără să-l privească.

La început, el nu zise nimic, apoi rupse tăcerea, șoptindu-i cu glas aspru:

— Tania, te cunosc mai bine decât oricine altcineva. Și știu prea bine ce faci…

— Dar ce fac? îi răspunse ea. Pregătesc terciul. Și ouăle.

Alexander își puse degetul sub bărbia ei și îi întoarse capul

spre el.

— Nu mai poți să dai mâncarea în stânga și-n dreapta, ai înțeles? Nu vă ajunge nici vouă.

Prefăcându-se că îl mușcă de deget, Tatiana încuviință din cap. Mâna lui mai zăbovi câteva clipe sub bărbia ei.

Tania găti terciul cu două linguri de lapte, puțin unt și câteva linguriițe de zahăr. Și apă. Scoase apoi patru boluri mici și îl împărți în patru părți inegale. Porția cea mai mare îi era destinată lui Alexander, apoi urmau Dașa și Marina, iar cea mai mică era a ei. Din cele douăzeci de ouă aduse de Alexander, bătu cinci și le prăji în unt și sare. Un ospăț în toată regula!

Aruncând o privire porției sale, Alexander spuse că nu voia să mănânce. Nici nu terminase de vorbit când Dașa deja înfulecase terciul. Ca și Marina, de altfel. Și ouăle dispărură la fel de repede.

Numai Tatiana stătea cu ochii pironiri în bolul cu terci. Ca și Alexander.

— Ce-i cu voi? întrebă Dașa. Alex, trebuie să ai grijă de tine și să mănânci cât mai bine. Ești bărbat. Tania e cea mai mică. N-are nevoie de prea multă mâncare. Hai, mănâncă, te rog!

— Da, spuse și Tatiana, fără să-și ridice privirea din farfurie. Ești bărbat. Iar eu sunt cea mai mică. Nu am nevoie de prea multă mâncare. Hai, mănâncă! Te rog și eu!

Alexander schimbă bolul cu cel al Tatianei.

— Mănâncă *tu!* îi răspunse el. Eu pot să mănânc și la cazarmă. Mănâncă! repetă apoi.

Tatiana înfulecă recunoscătoare terciul doar din câteva înghițituri. Apoi termină și ouăle.

— Lucrurile s-au schimbat dramatic de când ai plecat, spuse Dașa. Viața e tot mai grea. Și oamenii tot mai răi și mai cruzi. Trăim într-o junglă, unde fiecare luptă pentru propria existență, continuă ea oftând, cu ochii ațintiți în gol.

Alexander și Tatiana o priveau în tăcere pe Dașa.

— Primim numai trei sute de grame de pâine pe zi, adăugă apoi. Se poate și mai rău de-atât?

— Și încă cum! spuse Tatiana, scutindu-l pe Alexander să-i mai dea vreun răspuns. Și asta pentru că proviziile noastre se

vor termina în curând.

— Câte conserve de șuncă mai aveți? întrebă el.

— Douăsprezece.

— Da, spuse Tatiana, dar acum patru zile aveam optsprezece. Am mâncat șase conserve în patru zile. Seara suntem lihnite de foame.

Voia să-i spună că erau flămânde în fiecare clipă din zi și din noapte, dar se abținu.

Fetele trebuiau să plece la muncă. Dașa se apropie de Alexander și, sub ochii Tatianei, el îi cuprinse talia cu mâinile.

— O, Alexander, am slăbit atât de mult! exclamă ea. N-o să mă mai placi așa slabă cum am ajuns! În curând o să arăt ca Tania, adăugă apoi sărutându-l. Te vei descurca singur acasă cât timp vom fi plecate? Ce-o să faci?

— O să mă prăbușesc în patul vostru și o să dorm bușteau până o să vă întoarceți, îi răspunse el zâmbind.

La ora cinci, când se termină programul, Tatiana *alergă* într-un suflet acasă, fără să mai țină seama de bombardamente.

Acasă era cald și plăcut. Alexander ieși din cameră și o întâmpină zâmbind fericit.

— Bună, Alexander, am ajuns acasă! îi spuse ea la fel de fericită.

El izbucni în râs.

Iar ea își dorea să-l sărute.

Alexander le adusese din beci câteva brațe de lemne. Dașa ieși și ea din bucătărie.

— Nu e plăcut aici, Tania? o întrebă ea, strângându-l în brațe pe Alexander.

— Fetelor, trebuie să încălziți camerele astea, le spuse el. Este prea frig.

— Dar avem căldură prin sistemul de încălzire centrală, Alex, îi răspunse Dașa.

— Daș, consiliul din Leningrad încălzește clădirile de locuințe până la maximum zece grade, îi spuse el. Ți se pare suficient de cald?

— N-a fost chiar atât de rău, îi răspunse Tatiana, scoțându-și

haina.

— Mă duc să vă mai aduc niște lemne din beci, spuse Alexander, mângâindu-i brațul Dașei. Încălziți camerele cu soba cea mare, nu cu *bourzhuika,* la gura căreia ar îngheța până și un pinguin! Ai înțeles, Tania?

Tremurând deodată, Tatiana nu spuse nimic la început.

— Alexander, sobele astea consumă foarte multe lemne, îi răspunse ea în cele din urmă, plecând apoi să pregătească masa.

Babușka aduse din Malaia Ochota șapte cartofi. Sacrificară încă o conservă de șuncă și toți cartofii. După masă, Alexander le sugeră ca, de acum înainte, să mănânce numai o jumătate de conservă pe zi. Dașa îi răspunse supărată că abia le ajungea o conservă întreagă. El păstră tăcerea.

Când sirenele antiaeriene începură să răsune amețitor, le spuse să se refugieze în adăpost – toată lumea, inclusiv Tatiana. Când Dașa îl rugă să vină cu ele, Alexander îi răspunse îngândurat:

— Dașa, du-te acum! Și nu-ți mai face griji pentru mine!

Pentru că ea continua să insiste, el îi spuse pe un ton mult mai ferm:

— Ce soldat aș fi dacă m-aș ascunde în adăposturi la fiecare bombardament? Duceți-vă acum! Și tu, Tania! Nu te-ai mai urcat pe acoperiș, nu-i așa?

Nimeni nu îi răspunse, cu atât mai puțin Tatiana.

— Marinka, ai putea să dormi cu babușka diseară? o întrebă Dașa ceva mai târziu. Te rog! E cald în camera ei, nu ca la noi. Vreau ca Alexander să doarmă lângă mine. Nu te superi, mamă, nu-i așa? Doar ne vom *căsători.*

— Lângă tine și *Tania*? întrebă Marina privind-o cu subînțeles pe verișoara ei.

Tatiana îi evită însă ocheadele.

— Da, îi răspunse Dașa zâmbind și scoțând din dulap așternuturi curate. Alexander, te deranjează să dormi în același pat cu Tania?

El mormăi ceva în barbă.

— Ce zici, Tanești? continuă Dașa făcând patul, dornică s-o tachineze. Să-l culcăm între noi? o întrebă ea râzând veselă. Ar fi

bine pentru Tania. Ar putea spune că a dormit pentru prima oară cu un bărbat. Deși poate că n-ar trebui să înceapă chiar cu *tine*, dragul meu, adăugă amuzată, ciupindu-l pe Alexander de braț.

Fără să se uite la Tatiana, Alexander îi răspunse în șoaptă că nu s-ar simți bine la mijloc, iar Tatiana, evitând și ea să-l privească, îi dădu dreptate.

— Liniștește-te! îi spuse Dașa lui Alexander. Doar nu-ți imaginezi că aveam într-adevăr de gând să te culc lângă sora mea?!

Când veni ora de culcare, Tatiana se urcă în pat, la perete, Dașa se așeză lângă ea, iar Alexander se culcă la margine, îmbrăcat în izmene și maiou. Nu mai aveau loc să se miște, dar în cameră era mult mai cald, iar prezența lui – deopotrivă atât de aproape și atât de departe – o făcea pe Tatiana să-i tresalte inima în piept, umplându-i ochii de lacrimi. Stăteau tăcuți în pat și ascultau suspinele de plâns ale mamei.

— Mi-ai spus că ne vom căsători, o auzi apoi pe Dașa șoptindu-i lui Alexander. Când, dragostea mea, când?

— Să mai așteptăm puțin, Dașa! îi răspunse el tot în șoaptă.

— Ce să mai așteptăm? continuă ea. Ai spus că ne vom căsători când vei obține o permisie. Hai s-o facem mâine! Ne ducem în fața ofițerului stării civile și ne căsătorim în zece minute. Tania și Marina ar putea fi martore. Hai, Alexander! Nu mai avem ce să așteptăm.

Tatiana se întoarse cu fața la perete.

— Dașa, ascultă-mă și pe mine! Se duc lupte crâncene. Și n-ai auzit vestea? Tovarășul Stalin a decretat că este o crimă să cazi prizonier. Încalci legea dacă ajungi în mâinile nemților. Și, ca să mă împiedice să mă predau de *bunăvoie* în mâinile dușmanului, marele nostru conducător a hotărât să anuleze rațiile familiilor prizonierilor de război. Așadar, dacă s-ar întâmpla să fiu luat prizonier și am fi căsătoriți, vei pierde rațiile de alimente. Și tu. Și Tania. Și mama ta. Și bunica ta. Toți membrii familiei tale. Va trebui să mă las ucis ca să vă păstrați pâinea.

— O, nu! O, nu, Alexander!

— Atunci mai așteptăm.

— Ce mai așteptăm?
— Timpuri mai prielnice.
— Vor mai veni vreodată?
— Firește.
Și apoi se așternu tăcerea.

Tatiana se întoarse cu fața spre Dașa, ațintindu-și ochii în ceafa lui Alexander. Își aminti cum zăcea goală și rănită în brațele lui și îi simțea respirația în păr.

Dașa se trezi în toiul nopții ca să se ducă la baie. Tatiana credea că Alexander dormea, dar el se întoarse cu fața spre ea. Îi distingea ochii prin întuneric. Își mișcă piciorul pe sub pătură și o atinse; Tatiana purta șosete și două pijamale din flanelă. Când o auzi pe Dașa venind pe hol închise ochii. Iar Alexander își retrase piciorul.

A doua seară, Tatiana găti doar o jumătate de conservă de șuncă pentru toată lumea. Fiecăruia dintre ei îi revenea câte o linguriță, dar cel puțin mâncarea avea gust de șuncă. Dașa bombănea fără încetare, nemulțumită de porția insuficientă de carne.

— Anton e pe moarte, îi zise Tatiana. Așa că mănâncă-ți porția și taci din gură! Nina Iglenko nu mai are șuncă din august.

După masă, mama se duse să lucreze la mașina de cusut. Încă de la începutul lui septembrie își aducea de muncă acasă. Soldații aveau nevoie de uniforme de iarnă, iar fabrica de croitorie îi oferea mamei o primă dacă făcea douăzeci de uniforme pe zi în loc de zece. O primă de câteva ruble și încă o rație de pâine. Mama lucra până la ora unu noaptea pentru 300 de grame de pâine și câteva ruble. În seara aceea își luă materialele și se așeză pe scaun în fața măsuței pe care ar fi trebuit să se afle mașina de cusut.

— Unde *e* mașina mea de cusut? întrebă ea.

Nimeni nu îi răspunse.

— Unde e mașina mea de cusut? repetă ea. Tania, unde e mașina de cusut?

— Nu știu, mamă, îi răspunse Tatiana.

Babușka se îndreptă șchiopătând spre ea, spunându-i:

— Am vândut-o, Irina.

— *Ce-ai făcut?*

— Am vândut-o pentru boabele de soia și uleiul de care te-ai bucurat în seara asta. Au fost atât de bune, Ira!

— Mamă! țipă Irina, în pragul isteriei.

Apoi, minute în șir, plânse în hohote. Tatiana surprinse privirea îndurerată a lui Alexander în clipa în care ieși pe hol.

— Mamă, cum ai putut să faci asta? o întrebă Irina cu lacrimi în ochi. Doar știi foarte bine că în fiecare seară îmi aduc de lucru acasă și în fiecare noapte mă spetesc muncind – pentru mine, pentru familia mea, pentru noi toți! Mi-au promis că îmi vor da și niște ovăz în fiecare zi dacă voi reuși să croiesc douăzeci și cinci de uniforme. O, mama, ce-ai făcut?

Tatiana ieși și ea din cameră. Alexander stătea pe canapeaua de pe hol și fuma. Luând un creion, Tania se așeză pe podeaua din spatele canapelei și începu să ridice pungile cu provizii ca să marcheze nivelul stocurilor. Ovăzul, făina și zahărul dispăreau văzând cu ochii.

— Ridică-te de acolo! îl auzi pe Alexander spunând. E prea greu pentru tine. Lasă-mă să te ajut!

Tatiana îi făcu loc, iar el îi ținea fiecare pungă în parte. Ea se uita înăuntru și trasa apoi pe exteriorul pungii de hârtie o linie neagră, marcând astfel nivelul proviziilor.

— Ce părere ai, *Tatia?* îi spuse Alexander, rostindu-i numele încet. Cine s-ar fi gândit că mama ta va avea șansa să facă afaceri pe cont propriu?

— Se întâmplă peste tot, îi răspunse ea. Se pare că sloganul *socialismului într-o singură țară* nu mai funcționează atât de bine pe timp de război, continuă ea, arătându-i cu mâna punga cu făină.

— Așa s-a întâmplat și în timpul Războiului Civil Rus, încuviință Alexander, oferindu-i punga cu făină. N-ai observat că, pe timp de război, ca să rămână în viață, monștrii lasă capul jos și se dau la fund?

— Cât să devină și mai puternici și să stârnească valuri. Ține punga puțin mai jos, te rog! spuse ea, atingându-și mâna de a lui.

Nu îndrăzni însă să-și ridice privirea spre el.

— Ce-o să facă mama ta de-acum încolo, Tania?

— Nu știu. Dar ce-o să facă și babușka? Nu mai are ce să vândă.

Retrăgându-și mâna, Tatiana se duse în bucătărie ca să spele vasele.

Întorcându-se apoi în cameră, se întâlni cu Alexander, care intra în bucătărie. Erau complet singuri. Tatiana vru să-l ocolească, dar el se așeză în fața ei; încercă apoi să-l evite, trecând pe cealaltă parte, dar Alexander se mișcă și el. Tatiana își ridică privirea spre el și văzu că ochii îi licăreau vesel.

Rămase încremenită și apoi, din câteva mișcări rapide, când la stânga, când la dreapta, reuși să-l ocolească.

— Trebuie să fii mai iute, Șura, îi spuse Tatiana zâmbind și aruncându-i o privire peste umăr.

El izbucni în râs.

După patru zile, Alexander se întoarse la cazarmă. Toată lumea îi ducea acum dorul.

Exista însă și o veste bună: avea să mai rămână în Leningrad încă o săptămână și ceva, îndeplinind misiuni de patrulare, verificând armamentul, construind baricade și instruind noi recruți. Nu mai putea să rămână la ele, dar petreceau majoritatea serilor împreună. Dimineața venea la șase și jumătate și o însoțea pe Tatiana la magazinele de pe Fontanka, de unde își lua rațiile.

— Am auzit că Dimitri a fost rănit! îi spuse el într-o dimineață.

— Nu se poate!

— Ba se poate!

— Ce s-a întâmplat? A căzut măcar în glorie deplină?

— S-a împușcat în picior cu revolverul său Nagant.

— Da, așa e, am uitat, spuse Tatiana. Nu-ți seamănă câtuși de puțin.

Cuprinzând-o cu mâna, Alexander îi spuse că Dimitri se afla internat, pe o perioadă nedefinită, la spitalul din Volhov.

— În afară de rana de la picior, are și distrofie.

— Ce e aia?

Tatiana avea senzația că Alexander nu părea prea dornic să-i explice termenul.

— Distrofia, îi spuse el în cele din urmă pe un ton blajin, este o boală degenerativă a masei musculare. Provocată de tulburări grave de nutriție.

— Nu e cazul să-ți faci griji, Șura, îi răspunse Tatiana cu glas stins, mângâindu-l ușor. Nu voi suferi niciodată de această boală. Pentru că nu am mușchi.

Stăteau cuminți la coadă, așteptând să-și ia rațiile.

Alexander își ținea ochii ațintiți asupra ei, încercând parcă să-i spună ceva din priviri. Tatiana își dădea prea bine seama că privirile lui ascundeau ceva ce nu reușea însă să deslușească.

Nu reușea? Sau nu voia?

Rațiile lui Alexander le ajutau să mai tragă un timp de proviziile lor. Primea rații demne de un rege – 800 de grame de pâine pe zi! –, mai mult de jumătate din ce primeau toate cinci. Îi reveneau, de asemenea, 150 de grame de carne, 140 de grame de cereale și jumătate de kilogram de legume.

Tatiana era încântată când el venea seara la masă și le aducea rațiile din ziua aceea. Se bucura să-l vadă sau se bucura pentru festinul pe care i-l oferea? Alexander îi dădea mâncarea și îi spunea s-o împartă în șase porții. În șase porții *egale,* insista el de fiecare dată.

Carnea din rațiile lui nu era de vacă, ci mai degrabă un soi de pateu de porc sau câte o pulpă tare de găină. Tatiana ducea adevărate lupte lăuntrice ca să nu-i dea lui Alexander porția cea mai mare. Făcea însă tot ce îi stătea în putință ca să-i ofere tot ce era mai bun.

Nu mai aveau ce să vândă – nici sfeșnice, nici farfurii, cu excepția celor șase vase pe care le păstrau pentru ele și pentru Alexander. Babușka voia să vândă toate păturile și cuverturile, dar mama pusese piciorul în prag.

— Nici vorbă! Iarna e aprigă aici, în oraș. Vom avea nevoie de ele.

În cea de-a treia săptămână din octombrie temperatura scăzuse deja sub zero grade. Mai aveau doar șase cearșafuri

pentru trei paturi și șase prosoape. Babușka voia să vândă unul dintre prosoape, dar era rândul *Taniei* să pună piciorul în prag, căci și Alexander avea nevoie de un prosop.

Babușka Maia încetă să mai traverseze Neva.

4

Tatiana se afla pe hol când îi auzi pe Dașa, Alexander, Marina, mama și babușka purtând o discuție aprinsă în cameră. Se pregătea să le aducă ceaiul când îi auzi glasul lui Alexander.

— Nu, nu puteți să-i spuneți. Nu e momentul cel mai potrivit.

— Dar, Alexander, va trebui să afle la un moment dat… răsună glasul Dașei prin ușa întredeschisă.

— Nu acum!

— Dar ce rost are să mai amânăm? spuse mama. Ce mai contează? Spune-i!

— Sunt de acord cu Alexander, interveni și babușka. De ce s-o demoralizăm acum, când are nevoie de toată puterea și tăria sufletească?

— Ce s-a întâmplat? întrebă Tatiana deschizând ușa.

Toată lumea încremeni în tăcere.

— Nimic, Tanești, îi răspunse iute Dașa, privindu-l pe Alexander, care se așezase pe un scaun, cu ochii în pământ.

Tatiana ținea în mâini o tavă cu cești de ceai, farfurioare, linguriță și un ceainic mic.

— Ce s-a întâmplat? repetă ea.

— O, Tania! exclamă Dașa, cu chipul brăzdat de lacrimi.

— Ce e?

Nimeni nu spunea nimic. Nici măcar n-o priveau.

Tatiana se uita când la bunica, când la mama ei, când la verișoara, când la sora ei. În cele din urmă, își aținti ochii asupra lui Alexander, care fuma și își privea intens țigara. „Nu catadicsește nimeni să se uite la mine?" își spuse Tatiana în gând.

— Alexander, ce-mi ascunderi cu toții?

— Bunicul tău a murit, Tania, îi răspunse el în cele din urmă, ridicându-și ochii spre ea. În septembrie. De pneumonie.

Tatiana scăpă tava din mâini. Cestile căzură pe podeaua din lemn, spărgându-se în mii de bucățele, iar ceaiul fierbinte i se vărsă pe ciorapi. Se așeză în genunchi și începu să strângă cioburile într-o tăcere apăsătoare, pe care nimeni nu îndrăznea

s-o spulbere. Apoi, după ce le adună pe toate, luă tava și se întoarse în bucătărie. Închizând ușa în urma ei, îl auzi pe Alexander spunând:

— Sunteți fericite acum?

Dașa și Alexander se duseră în bucătărie, unde Tatiana strângea buimacă pervazul cu mâinile.

— Draga mea, îmi pare atât de rău! îi spuse Dașa, strângând-o în brațe. Toți l-am adorat. Și cu toții suntem distruși.

— Dașa, e un semn rău, murmură Tatiana, îmbrățișând-o și ea pe sora ei.

— Nu. Taneșka, nu e adevărat.

— E un semn rău, repetă Tania. Deda a murit neputând, parcă, să îndure soarta întregii lui familii.

Fetele își îndreptară ochii spre Alexander, care le privea fără să rostească vreun cuvânt.

A doua zi de dimineață, Alexander și Tatiana merseră în tăcere spre magazinul de rații și se așezară la coadă în aceeași tăcere apăsătoare. După ce își luară rațiile de pâine, porniră spre canalul Fontanka.

— Mâine va trebui să plec, Tania. Dar uite ce ți-am adus! îi spuse Alexander scoțând din buzunarul hainei un baton de ciocolată.

Ea îl luă, schițând un zâmbet palid. Ochii îi înotau în lacrimi.

— Vino-ncoace! o chemă el cu glas blând și liniștitor, luând-o de mână.

Tatiana rămase mult timp cu chipul ascuns la pieptul lui, vărsând lacrimi amare.

Piciorul lui Anton nu se vindeca. Și nici Anton nu se simțea mai bine.

Tatiana îi duse o bucată din ciocolata pe care i-o dăduse Alexander. Anton o mâncă apatic.

Ea se așeză lângă patul lui. Un timp, niciunul nu spuse nimic.

— Tania! rupse el tăcerea în cele din urmă. Îți mai amintești vara de acum doi ani? o întrebă cu glas stins.

— Nu, îi răspunse ea.

Căci își amintea numai vara ce tocmai trecuse.

— În august, când te-ai întors din Luga, am jucat fotbal în Grădinile Tauride – eu, tu, Volodia, Petka și Pașa. Voiai mingea atât de mult, încât mi-ai lovit cu putere osul tibiei. Cred că era același picior, continuă el cu un zâmbet vag pe buze.

— S-ar putea să ai dreptate, murmură Tatiana, luându-l de mână. Dar poate că, la vară, după ce ți se va vindeca piciorul, vom juca din nou fotbal în Grădinile Tauride.

— Da, îi răspunse el, strângând-o de mână și închizând ochii. Dar fără fratele tău. Și fără frații mei.

— Numai noi doi, Anton, șopti Tatiana.

— Poate chiar și fără mine, Tania, îi răspunse el pe același ton șoptit.

„Ei te așteaptă", ar fi vrut Tatiana să-i spună. „Te așteaptă ca să jucați din nou fotbal împreună."

„Ca și pe mine."

5

Tatiana pleca de acasă fix la ora șase și jumătate ca să ia rațiile – la fel de punctuală ca un neamț –, astfel încât, în ciuda cozilor din fața magazinului și a drumului pe canalul Fontanka, se putea întoarce acasă până la ora opt, când avioanele începeau să survoleze cerul, iar sirenele antiaeriene răsunau amețitor. Observă însă că raidurile fie începeau mai devreme, fie pleca ea mai târziu de la magazin, deoarece trei dimineți la rând nimeri sub salvele de artilerie în timp ce mergea spre casă, pe strada Nekrasova.

Doar pentru că îi *promisese* lui Alexander – sub *jurământ* – că nu avea să înfrunte bombardamentele, Tatiana se refugia în adăposturile altor clădiri, strângând la piept pâinea atât de prețioasă și având pe cap casca pe care el o obligase s-o poarte – tot sub *jurământ* – când ieșea afară.

Pâinea pe care o ținea strâns în brațe nu era gustoasă; nu era nici albă, nici pufoasă și nici acoperită cu o coajă aurie. Dar emana un miros amețitor pentru un stomac cumplit de înfometat. Într-una din aceste dimineți stătu într-un adăpost vreme de treizeci de minute, în timp ce treizeci de perechi de ochi o urmăreau din toate direcțiile.

— Hai, fetițo, dă-ne și nouă o bucățică din prada ta! îi spuse în cele din urmă o femeie bătrână. Doar o îmbucătură.

— Dar sunt rațiile de pâine ale familiei mele, îi răspunse Tatiana. Suntem cinci, toate femei. Mă așteaptă să le duc pâinea. Dacă vă dau și vouă, nu vor mai avea ce să mănânce astăzi.

— Nu-ți cerem mult, fetițo, insistă bătrâna. Doar o îmbucătură.

Când bombardamentele încetară, Tatiana fu prima care ieși afară. După această întâmplare, făcu tot ce îi stătu în putință să nu mai întârzie.

Dar, în ciuda strădaniilor ei, nu reușea să se întoarcă acasă de la magazin înainte de începerea bombardamentelor.

Era imposibil să se ducă să ia rațiile la ora zece. Trebuia să fie la muncă; și acolo erau oameni care depindeau de ea. Se întreba dacă Marina s-ar fi descurcat mai bine. Sau poate Dașa. Dacă

puteau să meargă mai repede decât Tatiana. Mama cosea, zi și noapte, de mână. Tatiana nu putea s-o trimită să ia rațiile, căci nu se dezlipea nicio clipă de materialele ei, sperând că, pentru câteva uniforme în plus, avea să primească niște făină de ovăz.

Dașa nu putea nici ea să le ia, deoarece dimineața spăla rufe. Și Marina o refuză. Cu atât mai bine. Aproape că nu se mai ducea la universitate. Prefera, în schimb, să-și ia singură pâinea și s-o mănânce pe loc. Seara, când se întorcea acasă, îi mai *cerea* Tatianei ceva de mâncare.

— Marinka, nu e corect ce faci, îi spunea ea verișoarei sale. Toate suntem flămânde. Știu că e greu, dar trebuie să te abții…

— Cum te abții tu?

— Da, îi răspunse Tatiana, știind însă prea bine că Marina nu se referea la pâine.

— Te descurci foarte bine, îi răspunse Marina. Chiar uimitor de bine. Ține-o tot așa!

Tatiana nu credea însă că se descurca prea bine.

Ba dimpotrivă, avea senzația că dădea greș în tot ce făcea. Și, cu toate astea, familia o ridica în slăvi pentru strădaniile ei. Trăiau într-o lume ciudată și contorsionată – o lume în care lucrurile făcute de mântuială deveneau în ochii celor dragi adevărate biruințe. Nu *lentoarea* firii sale o deranja, ci *lentoarea* trupului, a faptului că, în ciuda eforturilor ei de a face totul în grabă, contra-cronometru, trupul se împotrivea cu încăpățânare voinței sale.

Nu se mai mișca la fel de repede cum o făcea cândva, iar dovada incontestabilă o constituiau bombardierele germane, care începeau fix la ora opt să survoleze orașul, tulburând liniștea dimineții cu salvele de artilerie și exploziile nimicitoare. Și tot acest concert disonant era acompaniat de sunetele stridente ale sirenelor antiaeriene.

Soarele se ivea pe cer tot la ora opt. Astfel că Tatiana pleca și se întorcea acasă pe când era încă întuneric.

Într-o dimineață, în timp ce străbătea strada Nekrasova, Tatiana trecu absentă pe lângă un bărbat care mergea în aceeași direcție. Era înalt, slab și mai în vârstă, iar pe cap purta o pălărie.

De-abia în clipa în care trecu pe lângă el își dădu seama că nu mai întâlnise pe nimeni în cale de foarte mult timp. Oamenii mergeau în ritmul lor – un ritm lent, agale și greoi, niciodată dornici să-i prindă din urmă pe ceilalți sau să-i depășească. „Fie merg eu mai repede", își spuse ea în gând, „fie merge el mai încet decât mine."

Tatiana încetini, apoi se opri.

Întorcându-și privirea, îl văzu rezemându-se de zidul unei clădiri și apoi prăbușindu-se. Tatiana se duse la el ca să-l ajute să se ridice în picioare. Zăcea inert pe caldarâm.

Ea încercă să-l ridice în capul oaselor. Apoi îi dădu pălăria pe spate. O privea cu ochi încremeniți și goi. Erau deschiși ca în urmă cu câteva minute, când mergea pe stradă. Acum însă erau lipsiți de viață.

Îngrozită, Tatiana se îndepărtă cu pași repezi de bărbatul cu pălărie, fără să mai privească înapoi. În drum spre casă, după ce își luă rațiile de pâine, hotărî s-o ia pe strada Zukovskogo, ca să evite cadavrul. Deși bombardamentele începuseră, Tatiana preferă să le ignore, văzându-și mai departe de drum. „Dacă oamenii din adăposturile antiaeriene vor să-mi ia pâinea, nu voi putea face nimic ca să-i împiedic", își spuse ea, trăgându-și pe frunte casca pe care i-o dăduse Alexander.

În dimineața aceea povesti familiei ei că văzuse cum un bărbat se prăbușise mort pe stradă. Povestea ei nu avu însă niciun ecou.

— Serios? spuse Marina. Ei bine, eu am văzut un cal mort în mijlocul străzii, înconjurat de o mulțime de oameni, care se luptau să pună mâna pe o bucată din carnea animalului. Și asta nu e tot. M-am strecurat și eu în mulțime și am întrebat pe cineva dacă a mai rămas ceva și pentru mine.

În noaptea aceea, în timp ce încerca să adoarmă, Tatiana revedea cu ochiul minții chipul și mersul bărbatului cu pălărie. Nu moartea lui îi bântuia gândurile, căci, din păcate, moartea nu-i era deloc necunoscută – o întâlnise în Luga, i-l răpise pe Pașa, iar pe tatăl ei îl văzuse pierind în flăcări. Mersul bărbatului îi stăruia însă în minte, căci murise în timp ce mergea – și nu mergea *cu mult mai încet* decât Tatiana.

6

— Câte conserve cu șuncă mai avem? întrebă mama.

— Una singură, îi răspunse Tatiana.

— Nu se poate!

— Am mâncat câte una în fiecare seară, mamă.

— Dar nu se poate, repetă ea. Acum câteva zile mai aveam zece.

— Mai exact, acum nouă zile.

— Dar făină mai avem? întrebă mama a doua zi.

— Da, cam un kilogram. Am făcut clătite în fiecare seară.

— Alea numești tu clătite? spuse Dașa. Un amestec de făină cu apă, nimic mai mult.

— Asta și e, un amestec de făină cu apă, îi răspunse Tatiana. Alexander îi numește biscuiți marinărești, adăugă apoi, după o clipă de tăcere.

— N-ai putea să faci niște pâine din făina asta? întrebă mama. În loc de niște clătite complet fade?

— *Pâine*, mamă? Din ce să fac? N-avem niciun strop de lapte. Nici drojdie. Nici unt. Și nici ouă.

— Amestecă făina cu puțină apă și pune și niște lapte de soia. Mai avem așa ceva?

— Vreo trei linguri.

— Folosește-le! Și adaugă și puțin zahăr!

— Bine, mamă.

Tatiana găti astfel niște pâine fără drojdie, cu puțin zahăr și lapte de soia. Și sacrificară și ultima conservă de șuncă. Era 31 octombrie.

— Ce *e* în pâinea asta? întrebă Tatiana, rupând o bucată din coaja neagră și uitându-se înăuntru. Ce e asta?

Era începutul lui noiembrie. Babușka stătea pe canapea. Mama și Marina plecaseră deja la treburile lor. Tatiana trăgea de timp și de porția de pâine. Nu voia să se mai ducă la spital.

— Cine știe? îi răspunse Dașa, aplecându-se peste masă și ridicând din umeri. Cui îi pasă? Ce gust are?

— Îngrozitor.

— Mănâncă și taci! Nu vrei cumva niște pâine albă?

Tatiana luă o firimitură de pâine, o pipăi cu degetele și apoi o puse pe limbă.

— O, Doamne, Daș! Tu știi ce e asta?

— Nu mă interesează.

— E rumeguș.

Dașa încetă pentru o clipă să-și mestece îmbucătura.

— Rumeguș?

— Da, iar ăsta, continuă Tatiana, arătându-i o bucățică maronie pe care o ținea între degete, ăsta e carton. Mâncăm hârtie. Trei sute de grame pe zi de hârtie.

— Bine că o avem și pe *asta*, spuse Dașa înghițind și ultima firimitură de pâine și privind cu ochi lacomi bucățica pe care Tatiana o frământa între degete. Pot să desfac o conservă de roșii?

— Nu. Mai avem doar două. Pe de altă parte, mama și Marina nu sunt acasă. Dacă o desfacem, o vom mânca pe toată.

— Asta e și ideea.

— Nu se poate. O desfacem diseară.

— Ce masă mai e și asta? O conservă de roșii?

— Dacă n-ai mânca tot „cartonul" de dimineață, ai mai avea și pentru cină.

— Nu pot să mă abțin.

— Știu, îi răspunse Tatiana, băgând în gură și ultimele resturi de pâine și mestecându-le cu ochii închiși. Fii atentă! spuse ea înghițindu-și îmbucătura. Mai am câțiva biscuiți. Vrei și tu? Ar fi cam trei de fiecare.

— Da, îi răspunse Dașa.

Fetele îi aruncară o privire babușkăi, ce dormea pe canapea.

Mâncară fiecare câte șapte biscuiți. Pe fundul pungii rămaseră doar niște resturi din pâinea veche pe care Tatiana o prăjise cândva. Resturi și firimituri.

— Tania, tu mai ai ciclu?

— Poftim?

— Mai ai ciclu lunar? repetă Dașa cu îngrijorare.

Aceeași îngrijorare se citea și în glasul Tatianei când îi răspunse:

— Nu. De ce mă întrebi?

— Pentru că nici eu nu mai am.

— Aha!

Dașa păstră tăcerea. Surorile respirau greoi și sacadat.

— Ești îngrijorată, Dașa? o întrebă Tatiana în cele din urmă, fără tragere de inimă.

— Nu din cauza *aia* sunt îngrijorată, îi răspunse sora ei, clătinând din cap. Eu și Alexander… Dar nu mai contează, adăugă apoi, cu ochii ațintiți asupra Tatianei. Sunt îngrijorată pentru că nu-mi mai vine. Pentru că s-a oprit brusc.

— Nu-ți mai face griji! îi răspunse Tatiana, ușurată și tristă deopotrivă. O să vină din nou când vom începe să mâncăm mai bine.

Dașa își ridică ochii spre Tatiana.

Tatiana îi evită privirea.

— Tania, n-ai senzația că te stingi ușor-ușor? o întrebă Dașa în șoaptă. Ne stingem cu toții, Tania! continuă ea cu lacrimi în ochi.

— Draga mea, îi răspunse Tatiana strângând-o în brațe, atât timp cât inima îmi bate încă în piept, nu mă sting. Și nici tu, Dașa.

Fetele rămaseră tăcute în camera rece.

— Vreau să simt din nou senzația de foame, îngăimă Dașa, îmbrățișând-o și ea pe Tatiana. Îți mai aduci aminte ce foame cumplită ne măcina luna trecută?

— Da, îmi amintesc prea bine.

— Nu o mai simți, nu-i așa?

— Nu, recunoscu Tatiana cu glas stins.

— Vreau s-o simt din nou.

— O vei simți din nou. Odată ce vom începe să mâncăm mai bine.

În seara aceea Tatiana aduse acasă de la cantina spitalului un castron cu o zeamă chioară. Un singur cartof plutea stingher prin ea.

— E supă de pui, le spuse Tatiana. Cu puțin jambon.

— Unde e carnea de pui? Dar jambonul? întrebă mama privind castronul cu supă.

— Am avut noroc s-o primesc și pe asta.

— Da, Taneșka, ai dreptate. Hai, pune-o în farfurii! spuse mama.

Era doar o zeamă chioară și fierbinte, cu un gust vag de cartofi.

Nu avea nici sare, nici ulei. Tatiana o împărți în cinci porții, pentru că Alexander era încă pe front.

— Sper ca Alexander să se întoarcă în curând ca să mai gustăm și noi din bunătățile lui. Se poate considera norocos pentru rațiile bogate pe care le primește, spuse Dașa.

„Și eu sper ca Alexander să se întoarcă în curând", își spuse Tatiana. „Ca să-i pot privi chipul."

— Uitați-vă și voi ce facem! interveni mama. Așteptăm masa asta încă de la prânz. Dar cineva ar trebui să mai dea și o mână de ajutor în oraș: să stingă focurile, să strângă molozul și cioburile, să aline durerile răniților… Dar noi nu facem nimic din toate astea. Nu facem altceva decât să mâncăm.

— Exact asta își doresc și nemții, îi răspunse Tatiana. Vor să ne abandonăm orașul. Și suntem gata s-o facem pentru un cartof.

— Nu pot să mă duc pe străzi să dau o mână de ajutor, spuse mama. Am cinci uniforme pe care trebuie să le cos de mână, continuă privind-o pe babușka, ce-și mesteca pâinea în tăcere.

— Nu ne vom duce pe străzi, spuse Tatiana. Vom lucra fiecare cum vom putea. Dar nu ne abandonăm orașul. Nimeni nu pleacă de aici.

Vorbele îi fură învăluite într-o tăcere apăsătoare.

Când izbucniră bombardamentele coborâră toate în adăpost, chiar și Tatiana. Pe scări, se împiedică de o femeie care își găsise sfârșitul stând rezemată de zid și pe care nimeni nu se deranjase s-o mute din loc. Tatiana se prăbuși pe podea, așteptând întunericul.

7

Dașa îi scria lui Alexander în fiecare zi – în fiecare zi, fără excepție, îi scria câte o scrisoare scurtă. Ce norocoasă era! își spunea Tatiana. Pentru că putea să-i scrie, pentru că putea să-i împărtășească gândurile. Era cu adevărat norocoasă.

Îi scriau și babușkăi din Molotov, rămasă acum văduvă. Răspunsurile ei ajungeau la Leningrad cumplit de greu.

Poșta mergea îngrozitor.

Apoi scrisorile încetară să mai vină.

Când văzu că nu mai primeau nicio scrisoare, Tatiana începu să se ducă tot mai des la oficiul poștal din cartierul vechi de pe Nevski Prospekt, unde funcționarul, un bătrân cu părul nins și fără dinți în gură, îi dădea corespondența numai după ce o întreba dacă avea ceva de mâncare. Ea îi aducea resturi de biscuiți. Într-o zi îi dădu o scrisoare de la Alexander adresată Dașei.

Draga mea Dașa și toți cei dragi ție,

Singura consolare a războiului constă în faptul că majoritatea femeilor, cu excepția infirmierelor care ne îngrijesc, dar care au devenit imune la suferința noastră, nu au prilejul să vadă tragediile de pe front.

Ne aflăm în apropiere de Shlisselburg, de unde încercăm să furnizăm arme și muniție fortăreței Orește de pe insulă.

Un grup mic de soldați ține cu dinții de insulă, încă din septembrie, în ciuda bombardamentelor agresive ale nemților de pe malurile lacului Ladoga, aflat la doar 200 de metri depărtare. Îți mai amintești de fortăreața Orește? Aleksandr, fratele lui Lenin, a fost condamnat la moarte și spânzurat acolo în 1887, pentru că a participat la complotul ce viza asasinarea țarului Alexandru al III-lea.

Acum, după izbucnirea războiului, marinarii și soldații care păzesc gura de vărsare a Nevei sunt considerați eroii Noii Rusii – Rusia de după Hitler. Ni se spune că, după ce vom câștiga războiul, totul se va schimba în Uniunea Sovietică. Vom duce o viață mult mai bună, dar pentru asta

trebuie să ne luptăm până la ultima suflare. Trebuie să ne vărsăm sângele pentru ca vlăstarele noastre să ducă un trai mai bun.

De acord, spunem noi. Ducem lupte crâncene, care nu încetează niciodată, nici măcar noaptea. Nici ploaia nu pare să se mai oprească. Zi și noapte stăm uzi până la piele, iar asta de-o săptămână întreagă. Nu reușim să ne mai uscăm. Trei dintre oamenii mei au murit de pneumonie. Mi se pare cumplit de nedrept să mori de pneumonie când Hitler își dorește cu atâta ardoare să ne omoare cu mâna lui. Mă bucur nespus de mult că nu mă aflu acum în Moscova. Ați auzit cumva ce se întâmplă acolo? Cred că asta este salvarea noastră. Și a voastră. Hitler a retras de pe frontul din Leningrad o mare parte din Grupul de Armate Nord, inclusiv majoritatea avioanelor și a tancurilor, distribuindu-le spre Moscova. Dacă Moscova va cădea în mâinile nemților, suntem terminați cu toții, dar deocamdată strategia lui Hitler ne oferă un moment de respiro.

Eu sunt bine. N-aș putea spune însă că îmi place să fiu tot timpul ud leoarcă. Noi, ofițerii, primim încă mâncare bună. De fiecare dată când mănânc carne, mă gândesc la foametea pe care o îndurați.

Aveți grijă de voi! Spune-i Tatianei să meargă cât mai aproape de zidurile clădirilor! Nu și în timpul bombardamentelor! Atunci spune-i să se adăpostească în pragul unei uși! Și să poarte casca pe care i-am lăsat-o.

Fetelor, sub nicio formă și în niciun caz să nu mai dați cuiva vreo firimitură de pâine! Și nu mai urcați pe acoperiș!

Folosiți săpunul pe care vi l-am lăsat! Va veți simți întotdeauna mai bine și veți vedea lucrurile într-o lumină ceva mai bună când vă veți spăla și veți fi curate. Asta m-a învățat tatăl meu. Aș vrea să adaug că este imposibil să rămâi curat pe front pe timpul iernii. Dar iarna are și o parte bună: frigul nimicitor ucide păduchii care răspândesc tifosul.

Mă gândesc la voi în fiecare clipă din zi și din noapte.

Până când ne va fi dat să ne mai vedem, chiar și din

ținuturi îndepărtate, rămân mereu

Al vostru,
Alexander

Tatiana purta casca. Se spăla cu săpun. Și se adăpostea în pragurile ușilor. Dar singurul lucru la care se gândea, cu sufletul frânt de durere, când ajungea acasă, păstrându-și cizmele de fetru în picioare și căciula pe cap, dar și haina matlasată, croită de mama pe când avea mașină de cusut, era imaginea lui Alexander stând zi și noapte îmbrăcat în uniforma udă pe apele înghețate ale lacului Ladoga.

ORAȘUL ÎNTUNECAT AL LUI PETRU CEL MARE

1

Nimeni nu mai nega dramele cumplite pe care Leningradul le trăia în acele zile de război.

Mama Marinei murise.

Mariska murise.

Anton murise.

Bombardamentele continuau neîncetat. Ca și salvele de artilerie. Nemții aruncau tot mai puține bombe incendiare. Tatiana știa asta pentru că vedea tot mai puține focuri și, pe când străbătea canalul Fontanka, găsea tot mai puține locuri unde să-și încălzească mâinile.

Într-o dimineață de noiembrie, în timp ce se îndrepta spre magazin, Tatiana văzu zăcând pe stradă doi oameni morți. În drum spre casă, două ore mai târziu, erau șapte. Nu erau nici răniți, nici loviți. Ci pur și simplu morți. Trecând pe lângă ei, făcu semnul crucii. Apoi se opri, întrebându-se uluită: „Ce-am făcut? Am făcut *semnul crucii* peste niște oameni morți? Dar trăiesc într-o Rusie comunistă. De ce-aș face semnul crucii?" Își continuă drumul, desenând prin aer simbolul secerii și al ciocanului.

Dumnezeu nu-și avea locul în Uniunea Sovietică. De fapt, noțiunea divină contrasta izbitor cu principiile după care se călăuzeau cu toții în viață: credința în muncă, într-o societate egalitaristă, în conceptul de colectivitate și coabitare armonioasă, în ideea de apărare a statului împotriva indivizilor nonconformiști și în tovarășul Stalin. Tatiana știa de la școală, din ziare sau de la radio că Dumnezeu era un tiran și un asupritor, care îl împiedicase secole de-a rândul pe muncitorul rus să-și exploateze potențialul la maximum. Acum, în Rusia postbolșevică, Dumnezeu reprezenta un alt obstacol în calea noului om sovietic. Comunistul nu putea să-i jure credință lui Dumnezeu, pentru că asta însemna să jure credință altcuiva în afară de stat. Și nimic nu putea fi mai presus de stat. Căci statul era cel care avea grijă de poporul sovietic, cel care îl hrănea, îi oferea locuri de muncă și îl apăra de dușmani. Tatiana auzise aceste sloganuri la grădiniță, la școală și la cursurile Tinerilor

Pionieri pe care le frecventase pe când avea nouă ani. Devenise pionieră pentru că nu avusese de ales, dar când venise vremea să se înscrie în Uniunea Tineretului Comunist (Comsomol), refuzase s-o facă. Nu neapărat din cauza principiilor ei religioase, ci pentru că pur și simplu nu voise. Undeva, în adâncul sufletului ei, Tatiana știuse mereu că nu avea să fie niciodată o comunistă adevărată. Îi plăceau prea mult povestirile satirice ale lui Mihail Zoșcenko.

În timpul vacanțelor petrecute în Luga, Tatiana cunoscuse câteva femei evlavioase, care încercau adesea s-o convertească la credința lor, să-i împărtășească principiile religioase și s-o facă să creadă în Dumnezeul lor. Ea fugea de ele, ascunzându-se în spatele liliacului din grădina vecinilor, și le privea străbătând cu pași greoi drumul de țară, nu înainte de a face semnul crucii prin aer, cu un zâmbet cald pe buze și strigând-o cu drag *Tatia, Tatia.*

Tatiana făcu din nou semnul crucii – de data asta, sieși. De ce gestul îi oferea atâta alinare?

„Parcă nu mă mai simt atât de singură."

Intră în biserica aflată peste drum de clădirea în care locuia. „Oare bisericile sunt vreodată bombardate?" se întrebă ea. Catedrala Saint Paul din Londra căzuse oare pradă salvelor de artilerie? Dacă nemții nu putuseră să distrugă magnificul edificiu londonez, care îți sărea imediat în ochi, cum aveau să reușească să nimerească bisericuța în care se afla Tatiana? Gândul îi oferea o oarecare siguranță.

Când ajunse în fața oficiului poștal, Tatiana fu nevoită să sară peste trupul inert al unui bărbat care murise în pragul ușii.

— De când zace aici? îl întrebă ea pe dirigintele de poștă.

— Îți spun dacă mai primesc un biscuit, îi răspunse el râzând și dezvăluindu-și gura fără dinți.

— Nu-mi doresc chiar atât de mult să aflu, îi răspunse ea, dar o să vă dau oricum biscuitul.

Pe întuneric, nimeni nu putea să vadă transformările dramatice pe care le suportau trupurile lor. Nimeni nu putea *să îndure* aceste transformări. Dașa scosese toate oglinzile din

camere și din bucătărie. Nimeni nu voia să surprindă nici măcar o fărâmă din propria imagine. Nu se priveau nici măcar una pe alta. Nimeni nu voia să surprindă nici măcar o fărâmă din imaginea celor dragi.

Tatiana își ascundea trupul de privirile ei și ale celorlalți sub un maiou, o cămașă din flanelă și puloverul ei de lână, peste care punea puloverul de lână al lui Pașa. Garderoba era întregită de o pereche de ciorapi groși și pantaloni lungi, peste care purta o fustă. Iar ultimul articol vestimentar era paltonul matlasat, pe care și-l scotea numai la culcare.

Dașa se plânse la un moment dat că nu mai avea sânii frumoși de odinioară. „Eu am pierdut-o pe mama, iar tu te plângi că nu mai ai sâni frumoși?" îi răspunsese Marina. „Nu ți-ai da sânii în schimbul vieții mamei tale? Eu asta aș face fără să mai stau vreo clipă pe gânduri." Dașa îi ceru iertare Marinei, dar puțin mai târziu, în bucătărie, izbucni în lacrimi, murmurând printre suspine:

— Vreau să am sânii la fel de frumoși ca odinioară, Taneșka.

— Gata, gata! spuse Tatiana, mângâind-o cu blândețe pe spate. Curaj, Dașa! Nu o ducem chiar atât de rău. Uite, mai avem niște ovăz! O să-ți pregătesc puțin terci. Hai, du-te înăuntru!

După moartea mătușii Rita, Marina continuă să se ducă în frecare zi la universitate, chiar dacă, după cum îi mărturisise Tatianei, profesorii nu le mai predau nimic, căci nu mai aveau nici cărți, nici cursuri. Mai aveau însă puțină căldură, iar Marina stătea câteva ore bune în bibliotecă, apoi se ducea la cantină și mânca o porție de supă chioară.

— Urăsc supa, spuse Marina. O urăsc acum. Nu mai are niciun rost.

— Nu spune asta! o mustră Tatiana, ghemuindu-se lângă punga de zahăr tot mai goală.

Mai aveau puțin orz.

— Să nu te atingi de orz! o avertiză ea. Căci din el vom trăi luna viitoare.

— Nici măcar un pumn nu mai e! exclamă Marina, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— E bine că nu-l poți mânca crud, îi răspunse Tatiana.

Dar se înșela. Căci a doua zi descoperi că orzul era și mai puțin.

2

Foile volante cădeau din cer la fel ca în urmă cu câteva luni în Luga. Apoi urmau bombele. Diferența consta în faptul că, pe atunci, aveau mâncare și căldură. Iar Tatiana credea în multe lucruri. Credea că avea să-l găsească pe Pașa. Credea că războiul avea să se sfârșească în curând. Credea în vorbele tovarășului Stalin.

Acum credea într-un singur lucru – vag, dar stăruitor.

Și în vorbele stăruitoare ale unui singur om.

Foile volante ce cădeau din avioanele Luftwaffe spuneau în rusă: *Rusoaicelor, îmbrăcați-vă în straie albe! Purtați veșminte albe atunci când vă duceți pe Suvorovski ca să vă luați cele 250 de grame de pâine! Îmbrăcați-vă în alb ca să vă putem vedea de la 200 de metri înălțime și să vă ocolim atunci când bombele și salvele noastre de artilerie se prăvălesc asupra orașului!*

Pune-ți rochia albă ca să supraviețuiești, Tatiana! era mesajul foilor volante.

Tatiana păstră una dintre aceste foi volante, cu câteva zile înainte de celebrarea a douăzeci și patru de ani de la Revoluția Rusă din 7 noiembrie. O aduse acasă și o aruncă pe masă. Acolo și rămase până a doua zi, când Alexander se întoarse de pe front, mult mai slab și tras la față decât era în urmă cu două săptămâni. Nu mai avea nici licărul vesel în ochi, nici zâmbetul fermecător pe chip, nici pofta de viață. Toate dispăruseră parcă într-o clipă, lăsând locul unei triste covârșitoare.

Părea doar un soldat întors de pe front, ce purta cu el stigmatul necruțător al războiului. Le îmbrățișă pe Dașa și pe mama, care îl strânse și ea în brațe, spunându-i cu glas tandru:

— Mă bucur să te văd, dragul meu. Mă bucur nespus de mult să te văd. Ne-am gândit mult la tine, la frigul și la umezeala pe care le-ai îndurat acolo.

— Nu mai plouă atât de mult, dar nici aici nu e mai cald, îi răspunse el, îmbrățișând-o pe babușka, ce stătea rezemată de peretele de pe hol, căci nu mai putea să meargă singură.

O sărută pe Marina pe obraz și se întoarse apoi spre Tatiana, care stătea stingheră în pragul ușii, ținându-se de clanța din

alamă. Rămase încremenit, fără să se ducă *s-o atingă,* în ciuda faptului că o țintuia cu ochii lui negri. Se mulțumi doar să-i facă semn cu mâna. Bine și așa! Apoi intră în cameră, își lăsă arma într-un colț, își scoase haina grea și, așezându-se pe un scaun, le ceru săpunul ca să se spele. Fetele se agitau în jurul lui. Dașa îi aduse o bucată de pâine, pe care o înfulecă întreagă. Marina o privea cu ochi lacomi.

— Mâine este Ziua Revoluției, Alexander. Crezi că vom avea cu ce să sărbătorim? întrebă Dașa.

— O să vă aduc ceva de mâncare când mă voi întoarce mâine la cazarmă. Bine?

— Acum n-ai adus nimic?

— Vin direct de pe front, Dașa. N-am nimic de mâncare.

— Alexander, vrei să-ți fac niște ceai? îl întrebă Tatiana, sărindu-i în ajutor.

— Da, chiar te rog!

— Îi fac *eu,* interveni Dașa pe un ton tăios, ieșind din cameră.

Alexander aprinse o țigară și i-o oferi Tatianei.

— Trage puțin din ea! îi spuse el încet. Hai, trage un fum!

Tatiana îl privea uluită, clătinând din cap.

— Doar știi foarte bine că nu fumez.

— Da, știu, îi răspunse Alexander. Dar îți va mai tăia pofta de mâncare. Ce e? De ce te uiți așa la mine? o întrebă apoi, după o clipă de tăcere. Bine, uită-te în continuare! îi șopti apoi, cu un zâmbet vag pe buze.

Tatiana nu reușea să-și desprindă privirea de la el.

— Șura, îi răspunse ea tot în șoaptă, punându-și mâna învelită în mănușă pe spatele lui și mângâindu-l cu blândețe. Ai pierdut șirul zilelor. Ești cu mult în urma noastră. Căci nu mai *simt* de multă vreme senzația de foame, îi explică apoi, retrăgându-și mâna.

El băgă țigara în gură.

Stând în spatele lui Alexander, babușka și Marina îi priveau cu ochi iscoditori. Tatianei nu-i mai păsa însă. Își împletise privirea cu a lui și nu voia să spulbere vraja.

— Alexander, ai putea să-mi oferi *mie* o țigară, interveni Marina, îndreptându-se spre ei. Poate îmi taie *mie* pofta de

mâncare.

Alexander își scoase țigara din gură și i-o oferi.

— Ești sigură că nu vrei să tragi un fum din ea? o întrebă apoi pe Tatiana, luând țigara din mâna lui. I-a atins buzele, Tania.

Alexander se uita când la Marina, când la Tatiana cu o expresie obosită, dar ușor amuzată.

— Marinka, îi spuse el, ia țigara și las-o pe Tania în pace!

Luând de pe masă foaia volantă a nemților, continuă:

— În cinstea revoluției glorioase, Jdanov, șeful de partid din Leningrad, încearcă să le ofere copiilor câteva linguri de smântână. S-ar putea să…

Se opri brusc, înmărmurit.

— Ce e asta? întrebă apoi, citind cu atenție mesajul foii volante.

— Nimic important, îi răspunse Tatiana, făcând un pas spre masă.

Marina se așezase deja pe un scaun. Babușka stătea în continuare rezemată de zid. Tatiana își desfăcu haina și îi arătă lui Alexander rochia albă cu trandafiri roșii pe care o purta pe dedesubt.

— Asta e rochia *ta?* o întrebă el cu glasul frânt și chipul palid.

Numai Tatiana stătea în fața lui și numai ea îi văzu expresia de pe chip. Făcând un pas înapoi, clătină ușor din cap, spunându-i parcă din priviri: *O, nu, încetează! Camera asta e prea mică pentru noi. Încetează!*

— Da, e rochia mea, îi răspunse ea încheindu-și haina.

Dașa intră în cameră, închizând ușa cu piciorul.

— Alex, ți-am făcut niște ceai. E slab, dar numai asta mai avem. Din păcate, nu ne-a mai rămas mare lucru… continuă ea, oprindu-se însă brusc. Ce s-a întâmplat?

— Nimic, îi răspunse Alexander, cu ochii ațintiți din nou în foaia volantă. Ce e asta?

Dașa îi aruncă o privire întrebătoare Marinei, care ridică uimită din umeri, ca și când i-ar fi spus: *Să dea naiba dacă știu!*

Tatiana rămase în picioare.

— De aceea port o rochie albă, îi explică ea lui Alexander. Ca să evit bombele și salvele de artilerie.

Alexander sări ca ars de pe scaun, vărsând ceaiul fierbinte. Apoi lovi cu pumnul în masă, ținând foaia în mână.

— Ai înnebunit? Ți-ai pierdut mințile? țipă el la Tatiana.

— Alexander! interveni Dașa, apucându-l de mânecă. Nu cumva *tu* ți-ai pierdut mințile? De ce țipi la ea?

— Tania! o strigă el cu același glas răsunător și mânios, făcând un pas spre ea.

Tatiana rămase neclintită, clipind nedumerită.

Dașa se interpuse între ei, îndepărtându-l pe Alexander.

— Ce-ai pățit? Stai jos și liniștește-te! De ce țipi în halul ăsta?

Alexander se așează pe un scaun, fără să-și desprindă ochii de la Tatiana. Ea luă o cârpă uzată din spatele canapelei și începu să șteargă ceaiul care se vărsase pe podea.

— Tania, nu te apropia prea mult! o avertiză Dașa. Căci s-ar putea să…

— *Ce*-aș putea să fac, Dașa? o întrebă răstit Alexander.

— Las-o baltă, Daș! spuse iute Tatiana, luând ceașca goală și pornind spre ușă.

— Tania, lasă ceașca și du-te și schimbă-te! îi spuse Alexander apucând-o de braț. Te rog! adăugă apoi, fără să-i dea drumul.

Tatiana se supuse și lăsă ceașca pe masă.

— Tania! continuă el, străfulgerând-o cu o privire tăioasă.

Cât își dorea să-i elibereze brațul și s-o privească din nou cu tandrețe!

— Tania, nu știi ce-au făcut nemții în Luga? Doar ai fost acolo. N-ai văzut ce s-a întâmplat? Au aruncat și acolo foi volante, spunându-le fetelor și femeilor din armata de voluntari care săpau tranșee și adunau cartofi să poarte rochii și șaluri albe ca să-și dea seama că sunt civili și să nu le împuște, susținеau ei. Voluntarele s-au supus încântate și s-au îmbrăcat toate în alb. Nemții le-au văzut din avioanele lor, de la trei sute de metri înălțime, și le-au măcelărit pe loc în tranșee. Hainele albe le-au transformat în ținte mult mai ușoare.

Tatiana își eliberă brațul din strânsoarea lui.

— Acum du-te și schimbă-te! Alege niște haine cafenii! Și călduroase, insistă Alexander, ridicându-se în picioare. Îmi fac singur ceaiul. Iar tu, Dașa, fa-mi, te rog, o favoare! îi spuse el pe

un ton tăios și rece. Nu mă confunda cu toți cei care i-au făcut rău surorii tale!

— Mai rămâi? îl întrebă Dașa.

— Trebuie să mă prezint la garnizoană până la ora nouă, îi răspunse el clătinând din cap.

Mâncară niște supă cu câteva frunze de varză. O pâine neagră, grea cât o cărămidă, și câteva linguri de boabe de hrișcă. Apoi băură ceai neîndulcit. Îi oferiră lui Alexander un păhărel din votca lor prețioasă. Iar el le aduse din beci câteva brațe de lemne și le făcu focul. „Cât de plăcut e!" își spuse Tatiana.

Alexander era la masă, flancat, de-o parte și de alta, de Dașa și de mama. Marina se afla în spatele lui, iar babușka pe canapea. Tatiana stătea în colțul cel mai îndepărtat al camerei, cu ochii pironiți în cana cu ceai. Toată lumea stătea de jur-împrejurul lui Alexander, cu excepția ei. Nici măcar nu se putea apropia.

— Alexander, spuse mama, cred că este cumplit de greu să fii pe front și să te gândești tot timpul la mâncare, cum facem noi.

— Irina Fedorovna, vreau să-ți mărturisesc un secret, îi răspunse Alexander, aplecându-și capul spre ea. Când sunt pe front, nu mă gândesc deloc la mâncare.

— Nu există vreo cale de ieșire din Leningrad? îl întrebă mama, mângâindu-i brațul. Nu poți să-mi salvezi fetele, să le scoți din oraș? Aproape că nu mai avem nimic de mâncare.

— Este imposibil, îi răspunse Alexander, clătinând din cap și încercând să se îndepărteze de ele. Știți foarte bine că nu fac parte din comandamentul de pe lacul Ladoga. Eu mă aflu pe malurile Nevei și atac pozițiile nemților din preajma orașului Shlisselburg. Ducem lupte crâncene, continuă el, înfiorându-se din cap până în picioare. Pe de altă parte, lacul nu este încă înghețat, iar barjele… Sunt peste două milioane de civili în Leningrad și numai câteva mii au fost evacuați cu barjele – numai mame cu copii.

— Și noi suntem mame cu copii, spuse Dașa.

— Mame cu copii *mici*, se corectă Alexander. Voi lucrați toate. Cine v-ar lăsa să plecați? Tu și Dașa faceți uniforme pentru

armată, continuă el, mângâindu-i mâna mamei. Tania lucrează în spital. Cum te descurci acolo, Tania? o întrebă apoi, ațintindu-și ochii asupra ei.

Tatiana se mutase lângă fereastră, cât mai departe de masă.

— Astăzi am cusut patruzeci și doi de saci, îi răspunse ea ridicând din umeri. Și n-au fost de ajuns, căci au murit șaptezeci și opt de oameni. Mamă, aș vrea să-ți pot aduce o mașină de cusut ca să lucrezi acasă.

Mama se întoarse și îi aruncă o privire tăioasă babușkăi.

— Dar cartofii pe care ți i-am adus ți-au plăcut, fata mea, îi răspunse ea cu glas pierdut. Acum nu mai am ce să-ți dau.

— Mâine o să vă aduc niște cartofi de la magazinul armatei, spuse Alexander. Și puțină făină albă. Vă aduc tot ce pot. Dar nu am cum să vă scot din oraș. N-ați auzit ce soartă a avut canoniera *Konstructor?* Traversa Ladoga, având la bord femei și copii. Se îndrepta spre orașul Novaia Ladoga, când nemții au început s-o bombardeze. Căpitanul a reușit să evite o bombă. A doua însă a scufundat nava, iar toți cei 250 de oameni aflați la bord au pierit înecați.

— Prefer să-mi încerc norocul aici, la Leningrad, decât să mor în apele înghețate ale lacului, spuse Dașa.

— Cum rezistați? le întrebă el. Marina, cum te descurci?

— Cumplit de greu, îi răspunse ea. Uită-te cum arătăm!

— Da, e adevărat. Ați avut zile și mai bune, încuviință Alexander cu ochii ațintiți asupra Tatianei.

— Anton a murit. Săptămâna trecută, spuse ea cu glas vlăguit, fără să-l privească.

— Da, încuviință și Dașa. Poate că Nina va înceta acum să-ți mai ceară mâncare pentru el.

— Îmi pare nespus de rău, Tania, zise Alexander. Sper că nu mai dat mâncarea în stânga și-n dreapta, nu-i așa?

Tatiana nu îi răspunse.

— Mai știi ceva de Dimitri? îl întrebă ea, schimbând subiectul. Noi n-am primit nicio veste de la el.

— Dimitri se zbate între viață și moarte în spitalul din Volhov, îi răspunse Alexander, clătinând din cap și aprinzându-și o țigară. Nu cred că poate să vă scrie, adăugă, întâlnindu-i

privirea Tatianei.

Sirenele antiaeriene începură să răsune. Nimeni nu se clinti.

— Mai coborâți în adăpost sau Tania v-a corupt pe toate? le întrebă el, scrutându-le cu privirea printre sunetele asurzitoare ale sirenelor.

— Eu și Marina ne mai ducem uneori… îi răspunse Dașa, înfășurându-și mai strâns haina de jur-împrejur.

— Tania, când ai coborât ultima oară în adăpost? o întrerupse Alexander.

— Săptămâna trecută, îi răspunse Tatiana, ridicând din umeri. Am stat lângă o femeie care nu voia să vorbească cu mine. De trei ori am încercat să încheg o discuție cu ea până când am realizat că era moartă. Și nu de *puțin* timp, adăugă ea, ridicând din sprâncene.

— Taina, de ce nu spui adevărul? interveni Dașa. N-ai stat nici cinci secunde, iar bombardamentele au durat în noaptea aia aproape trei ore. Și, înainte de asta, când ai mai coborât?

— În septembrie, interveni mama pe un ton neutru, ridicându-se în picioare ca să-și ia materialele de cusut.

— Uite cine vorbește! Tocmai tu, mamă! exclamă Dașa. Nici tu n-ai mai fost în adăpost din septembrie.

— Am mult de lucru. Încerc să câștig niște bani în plus. Și tu ar trebui să faci la fel.

— Dar asta și fac, mamă! Îmi iau de cusut în adăpost.

— Da, am văzut. Și ai făcut un dezastru, ai cusut invers mâneca unei uniforme. Nu poți să lucrezi pe întuneric, Dașa.

În timpul acestui schimb de replici, Tatiana și Alexander se priveau unul pe celălalt.

— Tania, de ce nu ți-ai scos mănușile? o întrebă el. E atât de cald în cameră! Nu mai sta lângă fereastră, unde e frig! Vino și stai cu noi!

— O, Alexander! exclamă Marina, cuprinzându-l cu brațul. N-o să-ți vină să crezi ce-a făcut Taneșka ta săptămâna trecută!

— Ce-a mai făcut? întrebă el, întorcându-și privirea spre ea.

— Taneșka *ta?* interveni imediat Dașa. Dar *chiar* n-o să-ți vină să crezi!

— Lăsați-mă pe *mine* să-i povestesc! spuse iritată Marina.

— Dar *povestiți-mi* odată! spuse Alexander.

— Chiar trebuie să ascult toate astea? mormăi Tatiana, strângând de pe masă ceștile de ceai. Poate îl lăsați să mai bage niște lemne în foc.

El se ridică imediat de pe scaun și se îndreptă spre sobă, spunând:

— Pot foarte bine să ascult povestea *și* în timp ce bag lemne în foc.

— Sâmbăta trecută, începu Dașa, luându-i vorbele din gură Marinei, eu și Marinka ne întorceam acasă de la cantina publică de pe Suvorovski. O lăsaserăm pe Tania dormind sau, cel puțin, așa credeam *noi.* Când am ajuns însă acasă, l-am văzut pe Kostia, de la etajul doi, alergând într-un suflet pe stradă și strigând: „Grăbiți-vă, căci sora ta arde în flăcări!"

Alexander se întoarse la masă și se așeză pe un scaun. O țintuia în continuare cu privirea pe Tatiana, dar ochii îi erau tot mai reci.

— Dragă Tania, de ce nu-i povestești tu restul întâmplării? continuă Dașa. Sunt convinsă că va fi mult mai *haioasă* dacă i-o vei zugrăvi cu propriile cuvinte. Spune-i ce s-a întâmplat!

Tatiana, cu părul scurt și ochii adânciți în orbite, cu trupul firav și brațele pline de farfurii, se pregătea să iasă din cameră.

— Nu s-a întâmplat nimic, răspunse ea.

— De ce nu vrei să-mi povestești, Tatiana? o întrebă Alexander, țintuind-o cu aceiași ochi pătrunzători și reci.

— Kostia e prea mic ca să stea singur pe acoperiș, murmură ea, aruncându-i Marinei o privire dojenitoare. M-am dus să-l ajut. Atunci a explodat o bombă incendiară, iar el nu reușea să stingă singur focul. I-am sărit în ajutor. Asta-i tot.

— Te-ai urcat iar pe acoperiș? o întrebă încet Alexander.

— Doar o oră, îi răspunse ea, încercând să adopte un ton vesel și reușind să schițeze chiar și un zâmbet. N-ai de ce să-ți faci griji. Căci nu s-a întâmplat nimic. A fost doar un foc mic. Am reușit să-l sting în cinci minute, turnând nisip peste el. Kostia a exagerat lucrurile. E puțin cam isteric. Și nu e singurul, adăugă apoi, privind-o pe Marina.

— Hai nu zău, Tania! exclamă Dașa. Și nu te mai uita urât la

Marina! Crezi că e isterică? Ce-ar fi să-ți scoți mănușile și să-i arăți mâinile lui Alexander?

El stătea încremenit.

— Chiar crezi că vrea să-mi vadă mâinile? murmură Tatiana, îndreptându-se spre ușă.

— Chiar așa, spuse el deodată, ridicându-se în picioare. Nu vreau să văd nimic. Trebuie să plec. Am întârziat deja.

Și, luându-și arma, haina și ranița, ieși ca o vijelie pe ușă, fără s-o atingă nici măcar cu un deget.

După ce plecă, Dașa își plimbă privirea de la Tatiana la Marina și de la mama la babușka.

— *Ce*-a pățit? întrebă ea cu glas istovit.

Pentru o clipă, nimeni nu spuse nimic.

— E copleșit de teamă, îi răspunse în cele din urmă babușka, de pe canapea.

— Marinka, de ce-ai făcut asta? o mustră Tatiana. Doar știi prea bine că își face atâtea griji pentru noi. Ce rost are să-i împovărăm sufletul cu toate prostiile? Mă descurc foarte bine pe acoperiș, iar mâinile mi se vor vindeca în curând.

— Tania are dreptate. Și la ce te-ai referit când ai spus „Taneșka *ta?* întrebă Dașa, întorcându-se mânioasă spre Marina.

— Da, chiar așa, Marina! La *ce* te-ai referit? i se alătură și Tatiana, la fel de furioasă.

Marina le răspunse că era doar o figură de stil.

— O figură de stil lipsită de noimă, ripostă Dașa.

3

În seara aceea Tatiana visă că noaptea nu se mai sfârșea și că prin întuneric degetele lui le găsiseră pe ale ei.

A doua zi de dimineață auzi pe cineva bătând la ușă. Era Alexander. Le adusese două kilograme de pâine neagră și un pumn de boabe de hrișcă. Toată lumea dormea, în afară de Tatiana. O aștepta în bucătărie, cu brațele încrucișate și ochii reci ca gheața, în timp ce ea se spăla pe dinți în chiuvetă. Alexander îi spuse apoi că toaleta duhnea mai rău ca niciodată. Tatiana nici că mai observa.

Era deja îmbrăcată. Căci dormise îmbrăcată.

— Șura, nu mai ieși acum afară! îl sfătui Tatiana. Este cumplit de frig. Pot să car și eu un kilogram de pâine. Cred că măcar asta mai pot să fac. Dă-mi cartela ca să iau și rațiile tale!

— N-a venit încă ziua în care să-mi iei tu rațiile, Tatiana, îi spuse Alexander.

— Serios? îi răspunse ea, repezindu-se spre el și obligându-l să facă un pas înapoi. De vreme ce tu poți să te duci pe front…

— Crezi că am de ales?

— Dar *eu* am de ales? Pot să iau însă și rațiile tale. Așa că dă-mi cartela!

— Nici vorbă! îi răspunse el. Stai să-ți aduc haina! Ce-ți fac mâinile?

— Bine, îi spuse ea arătându-i-le.

Își dorea ca el să i le cuprindă în palmele lui imense, dar nu o făcu. Se mulțumea doar să se uite la ea cu aceiași ochi reci ca gheața.

Ieșiră afară, înfruntând împreună frigul nimicitor. Erau minus zece grade. La ora șapte dimineața era încă întuneric, iar vântul mușcător, ce-i pătrundea Tatianei până în oase, îi cânta în urechi vaietul șuierător al Arcticii, însoțind-o tot drumul până la magazin, înăuntru era ceva mai bine, iar înaintea lor se aflau doar treizeci de oameni. „S-ar putea ca, de această dată, să nu stăm mai mult de patruzeci de minute”, își spuse ea în gând.

— E uluitor, nu ți se pare? spuse Alexander cu mânie în glas – o mânie pe care cu greu reușea să și-o înfrâneze. Suntem în

noiembrie, iar tu vii în continuare să iei rațiile de una singură.

Tatiana nu îi răspunse. Era prea adormită ca să-i mai răspundă. Ridică din umeri, legându-și mai strâns fularul pe cap.

— De ce faci asta? continuă Alexander. Dașa poate la fel de bine să le ia și ea. Sau măcar să vină cu tine. Ca și Marina, de altfel. De ce vii mereu singură?

Tatiana nu știa ce să-i răspundă. Îi era prea frig, iar dinții îi clănțăneau în gură. După câteva minute reuși să se încălzească puțin, dar dinții continuau să-i clănțăne. „De ce *vin* singură, prin frig și întuneric, sub salvele de artilerie?" se întrebă în gând. „De ce nu facem cu schimbul?"

— Dacă se duce Marina, mănâncă rațiile în drum spre casă. Mama lucrează în fiecare dimineață. Iar Dașa spală rufe. Pe cine ai vrea să trimit? Pe babușka?

Alexander nu îi răspunse, dar mânia i se citea încă pe chip.

Tatiana îl atinse cu mâna. El se feri de atingerea ei.

— De ce ești supărat pe mine? îl întrebă ea. Pentru că m-am urcat pe acoperiș?

— Pentru că nu…

Se opri brusc.

— Pentru că nu mă asculți, continuă, oftând adânc. Nu sunt supărat pe tine, Tania. Pe *ele* sunt supărat.

— Nu e cazul, îi spuse ea. Așa a fost să fie. Oricum prefer să vin să iau rațiile decât să spăl rufe.

— Nu-mi spune că Dașa spală rufe în fiecare zi! Ai putea să dormi și tu până mai târziu șase zile pe săptămână, la fel ca ea.

— Și-așa îndură cumplit de greu toată situația asta. Am început să iau eu rațiile…

— Ai început să le iei pentru că asta ți-au spus să faci. Iar tu ai fost de acord. Ți-au cerut să gătești, iar tu ai acceptat, în ciuda faptului că aveai piciorul rupt.

— Alexander, de ce ești atât de supărat? Că le ascult și mă supun voinței lor? Dar te ascult și pe tine.

— Serios? o întrebă scrâșnind din dinți. Chiar faci ce-ți spun eu? Ai renunțat să mai urci pe acoperișul ăla nenorocit? Te refugiezi tot timpul în adăpostul antiaerian? Ai renunțat să-i

mai dat Ninei pâinea de la gură? Da, într-adevăr, mă asculți orbește.

— Crezi că le ascult *mai mult* pe ele decât pe tine? îl întrebă Tatiana cu îndoială în glas.

Nu ajunseseră în fața tejghelei. Mai aveau încă înaintea lor vreo doisprezece oameni. Doisprezece oameni care le auzeau duelul verbal.

— Dar ai spus că nu ești supărat pe mine.

— Nu din cauza *asta* sunt supărat. Vrei să știi de ce sunt supărat cu adevărat?

— Da, îi răspunse ea istovită.

Deși nu era chiar atât de dornică să afle.

— Te supui fără crâcnire voinței lor. Faci tot ce-ți cer ceilalți.

— Așa. Și?

— Absolut tot, repetă el. Îți spun să faci ceva și tu te supui. Îți cer porția de la gură și tu îi întrebi cât vor. Îți spun să pleci și tu te retragi. Te lovesc și tu le iei apărarea. Îți cer pâinea, laptele, ceaiul… și nu numai…

Realizând deodată unde bătea, Tatiana încercă să-l oprească.

— Nu, încetează! îi spuse ea clătinând din cap.

Alexander continuă, printre dinții încleștați, să-și verse amarul, încercând să vorbească cât mai încet cu putință:

— Îți spun: „E al meu". Iar tu le răspunzi: „Da, firește, e al tău. Ia-l, căci îți aparține! Pentru mine, nimic nu mai contează: nici mâncarea, nici pâinea, nici viața și nici el. Pentru mine, *nimeni și nimic* nu mai contează."

Apropiindu-și apoi chipul de al ei, îi șopti mânios:

— Iar eu, Tatiana, pentru ce mă lupt? Pentru *nimic.*

— O, Alexander! exclamă ea, privindu-l cu reproș.

Păstrară tăcerea până își luară rațiile. Alexander primi cartofi, morcovi, pâine, lapte de soia și unt. Dar și smântână.

În drum spre casă, el căra plasa cu mâncare, iar ea îl urma în tăcere. Mergea însă prea repede – nu reușea să țină pasul cu el.

Tatiana încetini, apoi, văzând că el mergea cu pași la fel de iuți, se opri.

— Ce-ai pățit? o întrebă tăios Alexander, întorcându-se spre ea.

— Ia-o tu înainte! îi răspunse Tania. Du-te acasă! Nu pot să merg atât de repede. O să vin și eu.

— Hai să ne grăbim! îi spuse el, oferindu-i brațul. În cinstea revoluției noastre ruse, nemții vor începe în curând bombardamentele și nu vor înceta până târziu în noapte. Bagă bine de seamă ce-ți spun!

Tatiana îl apucă de braț. Voia să plângă, să țină pasul cu el și să nu mai simtă frigul mușcător ce-i pătrundea până în oase. Zăpada i se strecura prin cizmele rupte și legate cu sfori. Mâhnirea i se strecura în sufletul sfâșiat, legat și el cu sfori nevăzute.

Înfruntau zăpada, cu ochii plecați în pământ.

— Nu te-am alungat din viața mea, Șura, spuse Tatiana în cele din urmă.

— Nu? îi răspunse el cu glasul plin de amărăciune.

— Cum poți să transformi sacrificiul corect pe care l-am făcut pentru sora mea într-un defect? Ar trebui să-ți fie rușine.

— Dar *chiar* îmi este.

— Tu ar trebui să fii cel mai puternic dintre noi doi, spuse Tatiana, strângându-l mai tare de braț. Nu prea văd lupta crâncenă pe care o duci pentru mine.

— Lupt pentru tine în fiecare zi, îi răspunse Alexander, grăbind din nou pasul.

Trăgându-l de braț ca să meargă mai încet, Tatiana izbucni într-un râs înfundat și fără vlagă, la fel cum își simțea și trupul.

— Faptul că ai cerut-o pe Dașa de soție reprezintă lupta crâncenă pe care o duci pentru mine, nu-i așa?

De deasupra, Tatiana auzi un iureș de zgomote asurzitoare, ce nu reușeau să-i înăbușe însă bătăile inimii.

— Acum, pentru că Dimitri a ieșit din peisaj, zbătându-se între viață și moarte pe un pat de spital, ai prins curaj! exclamă Tatiana. Acum, pentru că nu mai ești nevoit să-ți faci griji din cauza lui, îți permiți tot felul de libertăți în fața familiei mele și te superi pe mine pentru lucruri întâmplate cu mult timp în urmă. Ei bine, n-am de gând să-ți accept toanele. Te simți rău? Du-te și însoară-te cu Dașa! Poate că asta te va ajuta să te simți mai bine.

Alexander se opri și o împinse în pragul unei uși.

Prăpădul se abătu atunci asupra lor – bombele cădeau de jur-împrejur fără încetare.

— *N-am cerut-o* de soție! strigă el. *Am acceptat* să mă căsătoresc cu ea ca să te scap de Dimitri. Sau ai uitat cumva?

— Acesta era, așadar, planul tău măreț! zise Tatiana, țipând și ea. Te însori cu Dașa pentru *binele meu!* Câtă grijă din partea ta, Alexander! Câtă *omenie!*

Îi arunca mânioasă cuvintele, biciuindu-l cu vorbele-i crude și respirația-i înghețată. Prinzându-l apoi de haină, se lipi de el și se cuibări la pieptul lui.

— Cum ai putut să faci asta? țipă ea. Cum ai putut…? repetă apoi în șoaptă. *Tu* ai cerut-o de soție, Alexander!

Rostea oare cuvintele țipând sau în șoaptă? Tatiana începu apoi să-l lovească cu pumnii ei micuți, înveliți în mănuși. Loviturile ei erau însă simple mângâieri, căci nu avea puterea să-l lovească cu adevărat. Alexander o prinse de mâini și o strânse cu putere în brațe, lăsând-o aproape fără suflare.

— O, Doamne! murmură el, fără să-i dea drumul. Ce facem?

Tatiana închise ochii, cu pumnii lipiți de pieptul lui.

— Ce s-a întâmplat, Șura? îl întrebă ea, ridicându-și ochii spre el. Te temi pentru mine? Simți că mă aflu în pragul morții?

— Nu, îi răspunse Alexander, evitându-i privirea.

— Vezi deja tabloul morții mele? continuă ea, desprinzându-se din îmbrățișarea lui și așezându-se în celălalt capăt al pragului.

— Când vei muri, spuse Alexander în cele din urmă, cu glasul frânt de emoție, vei purta rochia albă cu trandafiri roșii, iar părul lung îți va cădea în valuri pe umeri. Când te vor împușca, sus pe acoperișul tău blestemat sau mergând singură pe străzi, sângele ce ți se va prelinge din răni va creiona un alt trandafir roșu pe rochia ta albă. Nimeni nu va observa însă, nici măcar tu, că ți-ai dat viața pentru Mama Rusie.

— Mi-am scos rochia. Ai văzut doar, nu-i așa? îngăimă ea cu un nod în gât.

— Nu mai are nicio importanță, îi răspunse el, scrutând strada în lung și-n lat. Privește ce se întâmplă în jurul tău! De ce

mai stăm în pragul ușii? Hai să mergem acasă! Ține-ți strâns în brațe cele trei sute de grame de pâine și hai să mergem!

Tatiana nu se urni din loc.

Alexander rămase și el în prag.

— Tania, de ce ne mai prefacem oare? o întrebă el. De ce? De dragul cui? Mai avem, poate, doar câteva minute de trăit. Și nici acelea în tihnă. Toată viața ne-a fost dată peste cap, dar noi continuăm să mințim. De ce oare?

— Îți spun eu de ce! strigă Tatiana. Continuăm să ne prefacem și să mințim de dragul *ei!* Pentru că te iubește la nebunie. Pentru că vrei să-i oferi alinare în ultimele clipe de viață ce i-au mai rămas. De aceea o facem!

— Dar tu, Tania? întrebă Alexander cu glas frânt.

Un timp păstră tăcerea, scrutând-o cu ochi pătrunzători, de parcă i-ar fi cerut să spună ceva. Ea nu zise însă nimic.

— *Tu* nu ai nevoie de alinare în ultimele clipe ce ți-au mai rămas? continuă el în cele din urmă.

— Nu, îi răspunse ea cu voce stinsă. Nu e vorba de mine sau de noi doi, adăugă apoi, lăsându-și capul în pământ. Eu pot să rezist. Ea nu.

— Nici eu nu mai rezist, ripostă Alexander.

— Ba da, îi răspunse ea, ridicându-și capul și privindu-l cu ardoare. Poți și vei rezista, Alexander Barrington. Încetează acum!

— Bine, îi spuse el. Voi înceta.

— Vreau să-mi promiți ceva.

El o privea cu ochi istoviți.

— Promite-mi că nu…

— …că nu mă voi căsători cu ea sau că nu-i voi frânge inima? o întrerupse Alexander, din celălalt capăt al pragului.

O lacrimă brăzda chipul Tatianei. Înecându-și amarul și înfășurându-se mai strâns în haina de iarnă, îi răspunse în șoaptă:

— Că nu-i vei frânge inima.

Alexander o privea nevenindu-i să creadă ce auzea. Nici ei nu-i venea să creadă ce spunea.

— Tania, nu mă mai chinui! o rugă el.

— Promite-mi, Șura!

— Ce anume? Una dintre promisiunile tale sau una dintre promisiunile mele?

— Ce vrei să spui cu asta?

— Nimic.

— Nu mi-ai făcut încă promisiunea.

— Bine. Îți promit dacă îmi promiți și tu…

— Ce anume?

— Că nu vei mai purta niciodată rochia albă cu trandafiri roșii, că nu vei mai ceda niciodată porția de pâine și că nu te vei mai urca vreodată pe acoperiș. Dacă nu mă asculți, îi mărturisesc totul. Fără să mai stau nicio clipă pe gânduri. Ai înțeles?

— Am înțeles, murmură Tatiana, gândindu-se că totul era cumplit de nedrept.

— Promite-mi că vei face tot ce-ți va sta în putință ca să supraviețuiești! continuă el, luând-o de mână și trăgând-o spre el.

— Bine, îți promit, încuviință ea sorbindu-l din priviri.

— Asta e una dintre promisiunile tale sau una dintre promisiunile mele?

— Ce vrei să spui cu *asta?*

— Dacă rămâi în viață, îi șopti Alexander, cuprinzându-i fața în căușul palmelor și strângând-o apoi la piept, îți promit că nu-i voi frânge inima surorii tale.

4

A doua zi de dimineață Tatiana se duse, fără el, la magazin. Tocmai se pregătea să plece, ținând în brațe pâinea – ușoară ca un fulg, așa i se părea, în ciuda mâinilor ei nevolnice –, când ceva o lovi în moalele capului și apoi în zona urechii drepte. Se încovoie de durere și văzu neputincioasă cum un băiat, ce nu avea mai mult de cincisprezece ani, îi luă pâinea din mâini și o înfulecă precum o hienă, privind-o cu ochi sălbatici și deznădăjduiți. Ceilalți clienți din magazin se năpustiră asupra lui, lovindu-l cu gențile și plasele, dar el continuă, sub ploaia de lovituri, să înghită pâinea până la ultima îmbucătură. Unul dintre gestionarii magazinului se repezi asupra lui și îl lovi cu un baston.

— O, nu! țipă Tatiana.

Băiatul se prăbuși, continuând să se uite la ea cu aceiași ochi sălbatici, ca ai unui animal înfometat și distrus. În timp ce sângele i se prelingea pe lângă ureche, Tatiana se aplecă deasupra lui ca să-l ajute să se ridice de jos, dar el o împinse cu violență și, sărind iute în picioare, fugi mâncând pământul.

Vânzătoarea nu putea să-i dea altă rație de pâine, în ciuda rugăminților stăruitoare ale Tatianei.

— Cum să mă întorc acasă cu mâinile goale?

— Nu pot să te ajut cu nimic, îi răspunse vânzătoarea, cu ochii plini de compasiune. Trupele NKVD m-ar împușca dacă aș da alte rații de pâine. Nu știi cât de stricte sunt regulile.

— Te rog! o imploră ea, disperată. Pentru familia mea.

— Taneșka, dacă aș putea, ți-aș da altă pâine, dar nu-mi stă în putință. Alaltăieri au împușcat trei femei pentru că au falsificat cartelele alimentare. Chiar pe stradă. Și acolo le-au și lăsat. Hai, du-te acasă, draga mea! Și întoarce-te mâine!

— „Întoarce-te mâine!" murmură Tatiana ieșind din magazin.

Nu putea să se întoarcă acasă. Și nici nu o făcu, preferând să rămână într-un adăpost aerian, de unde plecă apoi la muncă. Vera nu era la serviciu; nici cartela de pontaj a Tatianei nu era de găsit.

Dar nimănui nu-i păsa. Se duse să se culce într-unui dintre

saloanele înghețate ale spitalului, apoi, când se trezi, mâncă la cantină o zeamă chioară și câteva linguri de terci. Din păcate însă, nu putea să ia nimic pentru cei de acasă. O căută în zadar pe Vera. Rămase un timp în sala de recepție, apoi intră într-un salon și se așeză la căpătâiul unui soldat muribund. În timp ce îl ținea de mână, el o întrebă dacă era călugăriță. Nu, nu era călugăriță, dar putea să-i spună tot ce avea pe suflet.

— N-am ce să-ți spun, îi răspunse el. De ce-ți sângerează urechea? o întrebă apoi.

La început voise să-i povestească ce se întâmplase, dar își dădu în curând seama că nu era nimic de spus. „Din același motiv pentru care și tu zaci pe un pat de spital", era singurul răspuns ce i se părea potrivit.

Tatiana se gândea la eforturile uluitoare pe care le făcea Alexander ca s-o apere. De Leningrad, de Dimitri, de munca istovitoare din spital – un loc al ororilor, al infecțiilor și al bolilor contagioase. De cărămizile ce se prăbușeau peste ea în Luga. De bombele nemților și de foamete. El nu voia s-o lase să mai stea de pază pe acoperiș. Nu voia s-o lase să străbată singură canalul Fontanka, fără să poarte pe cap casca pe care i-o dăduse, și nici să-și scoată hainele atunci când se băga în pat. Voia s-o convingă să se spele, chiar și cu apă rece, și să se spele pe dinți, chiar dacă nu mânca nimic. Voia un singur lucru de la ea.

Să rămână în viață.

Gândul îi conferea puțină ușurare.

Și alinare.

Ar fi trebuit s-o ajute să meargă mai departe.

Când ajunse acasă, cam pe la șapte seara, toți o așteptau cu sufletul la gură, înnebuniți de griji. După ce le povesti ce se întâmplase, o certară pentru că nu se întorsese direct acasă.

— Am fi înțeles situația, îi spuse mama. Viața ta e mai importantă decât pâinea aia amărâtă.

Dașa îi spuse că îl trimisese pe Alexander s-o caute.

— Încetează odată, Dașa! Nu mai face asta! îi răspunse istovită Tatiana. Într-o bună zi, o să-l trimiți direct la moarte.

Îi privea pe toți cu stupoare, uluită să descopere că *nu* erau supărați pe ea. Află în curând și motivul. Alexander le adusese

puțin ulei, câteva boabe de soia și o jumătate de ceapă. Dașa făcuse o tocăniță delicioasă, adăugând acestor ingrediente o lingură de făină și puțină sare.

— Și unde e tocănița aia? întrebă Tatiana.

— N-a ieșit prea multă, Taneșka, îi răspunse Dașa.

— Ne-am gândit că o să mănânci pe undeva, interveni și mama.

— Ai mâncat, nu-i așa? o întrebă babușka.

— Eram îngrozitor de flămânde, îi spuse și Marina.

— Da, le răspunse Tatiana, vădit descumpănită. Nu trebuie să vă faceți griji pentru mine.

Alexander se întoarse acasă cam pe la ora opt. O căuta de trei ore.

— Ce-ai pățit? o întrebă de cum intră pe ușă.

Tatiana îi povesti întâmplarea.

— Și unde ai fost toată ziua? își continuă el tirul de întrebări, vorbind cu ea de parcă nimeni altcineva nu se mai afla în cameră.

— M-am dus la spital. Să văd dacă puteam să găsesc ceva de mâncare acolo.

— Și n-ai găsit.

— Nu aveau mare lucru. Am mâncat însă puțin terci de ovăz.

O zeamă chioară și spălăcită.

— Nu-i nimic, spuse Alexander, scoțându-și haina. Dașa a făcut o tocăniță.

Toată lumea începu să tușească. Și să-i evite privirile.

Alexander nu le înțelegea ocheadele și comportamentul ciudat.

— V-am adus niște boabe de soia, îi spuse el Dașei, întorcându-se spre ea. Ai spus că o să faci o tocăniță.

— Am făcut, Alexander, îi răspunse ea cu glas sfios. Dar a ieșit foarte puțină. Și am mâncat-o pe toată.

— Ați mâncat-o pe toată? Și *Tatianei* nu i-ați lăsat nimic? întrebă el, făcându-se roșu ca racul la față.

— Alexander, nu e nicio problemă, interveni speriată Tatiana. Nici ție nu ți-au lăsat nimic.

— Tu mănânci la cazarmă, îi răspunse Dașa, râzând

nervoasă. Iar ea a spus că a mâncat.

— Minte! țipă Alexander.

— Am mâncat, într-adevăr, interveni Tatiana.

— Minți! îi răspunse el cu același glas tunător. Îți interzic să te mai duci să le iei rațiile, îi spuse apoi, la fel de mânios. Dă-le înapoi cartelele și spune-le să se ducă singure să-și ia pâinea aia nenorocită! Nu vreau să te mai duci vreodată singură la magazin, în locul lor, dacă nu sunt în stare să-ți păstreze ceva din mâncarea pe care v-o aduc!

Tatiana stătea încremenită în tăcere, copleșită de dragoste și recunoștință, încât pentru o clipă uită că avea stomacul gol.

— Cine o să vă mai aducă pâinea dacă o să moară? o întrebă Alexander pe Dașa, cu răsuflarea întretăiată. Cine o să vă mai aducă supă? Cine o să vă mai aducă terci de ovăz?

— Și eu aduc terci de la fabrică, interveni mama, vădit supărată.

— Și mănânci jumătate din el până să ajungi acasă! ripostă Alexander la fel de tăios. Credeți că nu știu că Marina își termină rațiile înainte de sfârșitul lunii și apoi îi cere pâine Taniei, care primește lovituri în cap în timp ce voi dormiți fără griji în patul vostru?

— Eu nu dorm. Eu lucrez, îi răspunse mama. Cos uniforme în fiecare dimineață.

— Tania! strigă Alexander, străfulgerând-o cu privirea. De acum înainte nu te mai duci să le iei rațiile! Ne-am înțeles?

Îi vorbea din nou de parcă nimeni nu se mai afla prin preajmă.

Tatiana îi răspunse cu glas stins că se duce să se spele. Când se întoarse în cameră, Alexander stătea la masă și fuma. Părea ceva mai calm.

— Vino aici! o chemă el pe un ton blând.

Marina se afla cu mătușa ei în camera alăturată. Iar babușka era pe hol cu Nina Iglenko.

— Unde e Dașa? îl întrebă Tatiana, îndreptându-se încet spre el, cu ochii ațintiți asupra lui.

— S-a dus să-i ceară Ninei un deschizător de conserve. Vino mai aproape!

— Șura, te rog! murmură ea, stând în fața lui. Unde ți-e atitudinea indiferentă? Mi-ai promis.

El o privi prelung.

— Nu-ți mai face griji pentru mine! îi spuse ea în șoaptă. Mă descurc eu cumva.

— Mă faci să mă simt și mai prost. N-o mai face, îi răspunse Alexander, punându-i mâna pe șold.

Un suspin îndurerat îi scăpă lui Alexander printre buze. Tatiana se aplecă spre el și își lipi fruntea de a lui.

Rămaseră pentru o clipă încremeniți în tăcere.

Apoi ea își desprinse fruntea de a lui.

Iar el își luă mâna de pe șoldul ei.

— Uite ce ți-am adus, Tania! zise scoțând din haină o conservă mică din metal.

Dașa intră atunci în cameră, spunând:

— Uite deschizătorul de conserve! Dar la ce-ți trebuie?

Alexander desfăcu conserva și, luând un cuțit, tăie conținutul în bucățele mici, oferindu-i apoi conserva Tatianei.

— Hai, gustă!

— Ce e asta? îl întrebă ea, stăvilindu-și cu greu zâmbetul de pe buze.

Era cel mai delicios preparat pe care îl gustase vreodată. Nu era nici șuncă, nici salam de Bologna, nici pâté de porc, ci un amestec din toate trei, asezonat cu untură și aspic. Era o conservă mică, de vreo sută de grame.

— Ce e *asta*? îl întrebă ea din nou.

Ochii îi trădau încântarea pe care trupul și buzele și-o stăvileau.

— Spam[27].

— Spam? Ce e asta?

— Un fel de șuncă. Echivalentul conservelor rusești *tușonka.*

— Dar e mult mai bună decât șunca.

— Pot să gust și eu? întrebă Dașa.

— Nu, îi răspunse Alexander, fără să-i arunce nici măcar o privire. Vreau ca sora ta s-o mănânce pe toată. Tu ai mâncat deja, Dașa. Toată tocănița.

— Vreau doar să gust puțin, insistă ea. O bucățică.

— Nu!

— Tania, te rog să-mi dai și mie puțin! continuă Dașa. Îmi pare rău că ți-am mâncat porția de tocăniță. Știu că ești supărată.

— Nu sunt supărată, Dașa.

— Dar eu sunt, îi răspunse Alexander, întorcându-se spre ea. Ești o femeie matură. Aveam mai multe așteptări de la tine.

— Am spus că îmi pare rău, zise ursuză Dașa.

Tatiana mai luă o îmbucătură, apoi încă una. Conserva se golea încetul cu încetul.

— Alexander?

— Nicidecum, Tatiana.

Mai luă o bucățică. Mai erau doar două. Tatiana linse toată untura și aspicul, apoi luă o bucățică și i-o oferi lui Alexander. El clătină din cap.

— Te rog! spuse ea. Una pentru tine și una pentru Dașa.

Dașa o și înhăță din mâna lui Alexander. Tatiana îi oferi ultima bucățică – nu înainte de a o privi din nou. El o mâncă. Încuviințând mulțumită din cap, continuă să lingă conserva cu limba.

— Este cel mai delicios aliment pe care l-am mâncat vreodată. Unde l-ai găsit?

— Ni le-au dat americanii prin intermediul Legii de împrumut și închiriere[28]. O cutie de conserve Spam pentru Leningrad și două camioane militare.

— Aș prefera cutia cu conserve.

— Nu știu ce să zic în privința asta. Au camioane foarte bune, îi răspunse Alexander zâmbind.

Tatiana ar fi vrut să-i zâmbească și ea, dar se abținu.

— Dașa, cum rezistă Nina? o întrebă apoi pe sora ei, dezlipindu-și ochii de la Alexander.

— Cumplit de greu.

După câteva minute, Alexander se întoarse la cazarmă.

A doua zi de dimineață, când Tatiana se trezi în zori ca să ia rațiile, Dașa o însoți și ea la magazin.

Apoi, în dimineața următoare, Dașa rămase în pat, dar afară, în stradă, pe Tatiana o aștepta un soldat.

— Sergent Petrenko! exclamă Tatiana cu un zâmbet pe buze. Ce *cauți* aici?

— Îndeplinesc ordinele domnului căpitan, îi răspunse el cu afecțiune, salutând-o milităreşte. M-a rugat să te însoțesc la magazin.

În ziua următoare n-o mai aștepta sergentul Petrenko, ci chiar Alexander, în dreptul canalului Fontanka. O însoți acasă și apoi se întoarse la garnizoană. În dimineața următoare urcă în apartament.

În drum spre casă, văzură în depărtare, pe strada Nekrasova, o femeie care se lupta să tragă singură două sănii. Pe una din ele se afla un trup uman, învelit într-un cearșaf alb, iar pe cealaltă o sobă *bourzhuika.* Alexander se duse să-i explice femeii că trebuia să aleagă una din sănii, urmând să se întoarcă apoi după cealaltă. Voia să-i sugereze să ia mai întâi soba și apoi cadavrul.

Tatiana rămase să-l aștepte singură, stând rezemată de o clădire, când văzu trei băieți care se apropiau de ea cu pași hotărâți. Îl căută din priviri pe Alexander, care se afla cam la o sută de metri depărtare, cu spatele la ea, și trăgea de o sanie.

— Alexander! îl strigă ea, dar vântul șuierător îi acoperi strigătele și-așa slabe.

El nu îi auzi țipetele.

Tatiana își întoarse capul spre băieți. Unul dintre ei era cel care o atacase cu trei zile în urmă și îi furase pâinea. Strada era pustie și presărată cu nămeți înalți de câțiva metri. În nămeți zăceau cadavre. Nimic nu mai trecea pe stradă – nici mașini, nici autobuze. Tatiana era complet singură. Ea oftă din rărunchi. Se gândi s-o ia la fugă, dar efortul ar fi fost mult prea mare pentru forțele ei vlăguite. Nu se putea clinti. Așa că rămase încremenită ca o stană de piatră.

Când băieții se apropiară, le întinse, fără să rostească vreun cuvânt, pâinea ei și a lui Alexander. Doi dintre atacatori o imobilizară și o împinseră în pragul unei uși. Ea se zbătu cât îi stătu în putință, dar nu avea puterea să se elibereze din strânsoarea lor. Cel de-al treilea băiat, cel cu ochii sălbatici de hienă, îi luă pâinea, apoi, privind-o cu lăcomia unui animal de pradă, îi întrebă pe ceilalți doi:

— Gata? La treabă!

Strălucirea amenințătoare a unei arme licări atunci prin fața Tatianei.

Fără să clipească sau să respire, îl privi pe băiat în ochi, spunându-i:

— Fugiți cât mai aveți timp! Plecați acum! O să vă ucidă.

— Poftim? întrebă băiatul, privind-o nedumerit.

— Fugiți! repetă Tatiana.

Nici nu apucă să rostească bine cuvântul, că mânerul unui pistol îl lovi în moalele capului, iar băiatul se prăbuși în zăpadă. Ceilalți doi, care o țineau încă imobilizată, căzură și ei secerați sub loviturile nimicitoare ale armei lui Alexander. În câteva clipe zăceau cu toții, fără vlagă, la pământ.

O trase apoi pe Tatiana din pragul ușii și, așezându-se în fața ei, îndreptă pistolul spre atacatorii ei.

— Nu, îi spuse ea, punând mâna pe țeava armei.

— Tatiana, te rog să nu te bagi! se răsti el, dându-i mâna la o parte. Vor continua să-i terorizeze și pe alții. Așa că stai cuminte!

— Nu, Șura, nu trage! Le-am văzut privirile pierdute. Nu vor rezista până mâine-dimineață. Nu-*ți* păta mâinile cu sângele lor!

Alexander puse, fără tragere de inimă, pistolul la brâu, apoi luă de jos sacoșa cu pâine și, cuprinzând-o cu brațul pe Tatiana, o conduse acasă prin frigul mușcător.

— Știi ce s-ar fi întâmplat dacă n-aș fi fost acolo? o întrebă după câteva clipe de tăcere.

— Da, îi răspunse ea, dorindu-și să-și ridice privirea spre el.

Nu avea însă puterea s-o facă, așa că mergea cu capul plecat.

— Același lucru care mi se întâmplă și când ești cu mine.

A doua zi de dimineață, Alexander îi aduse un pistol. Nu modelul său standard Tokarev, ci un pistol german automat, P-38, pe care îl dobândise în apropiere de Pulkovo cu două luni în urmă.

— Toți băieții sunt niște lași. Nu uita asta! Te aleg ca victimă doar pentru că se consideră mai puternici decât tine. Nu trebuie neapărat să tragi. E suficient să-i amenințăi. Nu se vor mai apropia de tine.

— Șura, n-am folosit niciodată…

— E război, Tania! exclamă el. Îți mai aduci aminte cum te jucai de-a războiul cu Pașa? Nu voiai să câștigi? Ei bine, joacă-te și acum! Nu uita însă că miza este mult mai mare!

Îi dădu apoi un teanc de ruble.

— Ce e asta?

— O mie de ruble, îi răspunse el. Jumătate din salariul meu lunar. Deși galantarele magazinelor sunt goale, s-ar putea să mai găsești câte ceva de mâncare pe piața neagră. Cumpără tot ce poți fără să mai ții seama de prețuri! În piața de legume și fructe se vinde încă făină. Poate mai găsești și altceva. Mi-e teamă să te las aici singură, dar n-am de ales. Colonelul Stepanov mă trimite cu oamenii și camioanele mele în zona lacului Ladoga.

— Îți mulțumesc, îi șopti ea.

— Fetele trebuie să vină cu tine la magazin, Tania, continuă Alexander cu chipul obosit și ochii adânciți în orbite. Te rog să nu te mai duci singură! Nu știu când mă întorc. S-ar putea să lipsesc o săptămână sau poate zece zile. Poate chiar și mai mult.

Gândurile nerostite rămaseră suspendate în aerul rece ca gheața.

— Să nu-ți faci griji pentru mine! continuă el, oprindu-se ușor șovăitor. Vestea proastă e că am pierdut Tihvinul, îi mărturisi apoi, înnegurat de tristețe. Dimitri s-a împușcat exact la timp. Tihvinul era…

Se opri din nou, lăsând cuvintele să plutească prin frigul pătrunzător.

— Nu mai contează.

— Îmi imaginez.

— Trenurile nu mai ajung în cealaltă parte a lacului, continuă Alexander, încuviințând din cap. Singura cale prin care mai putem să aducem provizii de mâncare în Leningrad este pe Ladoga, dar deocamdată nu avem cum să le aducem în zona lacului. Făina pentru pâinea pe care încă o primiți provine din rezervele de stat. Trebuie să recuperăm Tihvinul și calea ferată. Fără ele este cu neputință să aducem provizii de alimente în oraș.

— O, nu! exclamă ea.

— O, da! Între timp, consiliul a dat ordin să construim un drum prin satele aproape nelocuite din nord, în apropiere de Zaborie, care să ducă în cealaltă parte a lacului. N-a existat niciodată vreun drum prin zona aceea, dar nu avem de ales. Fie construim drumul, fie murim.

— Cum aduceți mâncarea de acolo pe apele încă neînghețate ale lacului? îl întrebă ea, înfiorându-se din cap până în picioare.

— Dacă nu redobândim Tihvinul din mâinile nemților, nu vom mai avea ce provizii să aducem, indiferent dacă apele lacului sunt înghețate sau nu, îi răspunse el, privind-o cu ochii înnegurați de tristețe. Fără Tihvin, nu avem nicio șansă. Absolut niciuna, repetă apoi, fără s-o atingă. Încercați să țineți cu dinții de proviziile pe care le mai aveți! Rațiile vor fi din nou reduse, adăugă abătut și îngândurat.

— Nu prea mai avem de ce să ținem cu dinții, Șura, îi răspunse ea în șoaptă.

— Ieri mi-ai spus Șura în fața familiei tale, îi aminti Alexander în timp ce se îndreptau spre colțul străzilor Nevski și Liteinîi, unde aveau să-și ia rămas-bun. Trebuie să fii mai atentă. Altfel îi vei trezi suspiciuni Dașei.

— Ai dreptate, îi răspunse Tatiana cu tristețe. Va trebui să fiu mult mai atentă.

În piața de legume și fructe, Tatiana cumpără cu 500 de ruble mai puțin de jumătate de kilogram de făină. O cană de făină costa două sute cincizeci de ruble. Iar cu 300 de ruble mai cumpără jumătate de kilogram de unt, niște lapte de soia și un pachețel de drojdie.

Acasă mai aveau niște zahăr. Din toate aceste ingrediente, Tatiana făcu pâine.

Asta reușise să cumpere cu o mie de ruble; jumătate din salariul pe care Alexander îl primea lunar pentru apărarea Leningradului o ajutase să coacă o pâine unsă cu unt. Masa pentru o seară. Din fericire însă, le adusese și câteva brațe de lemne și puțin kerosen.

Împărțiră pâinea în cinci porții, o puseră pe farfurii și o mâncară cu un cuțit și o furculiță. Apoi Tatiana îi mulțumi în

gând lui Dumnezeu pentru darul binecuvântat ce era Alexander.

5

Era noiembrie, iar dimineţile erau întunecate. Îşi acoperiseră ferestrele cu pături ca să respingă frigul, dar alungau astfel şi lumina zilei.

Care lumină? se întreba Tatiana într-o dimineaţă din cea de-a treia săptămână a lunii noiembrie, îndreptându-se spre bucătărie cu periuţa de dinţi şi apa oxigenată.

De obicei, se spăla cu apă oxigenată *şi* bicarbonat de sodiu, dar într-o seară lăsase bicarbonatul pe raftul din bucătărie şi cineva îl mâncase.

Tatiana răsuci robinetul de la chiuvetă. De câteva ori.

Dar nu curgea niciun strop de apă.

Oftând adânc, se întoarse în cameră cu periuţa de dinţi şi apa oxigenată şi se urcă din nou în pat. Daşa şi Marina mormăiră uşor.

— N-avem apă, le spuse Tatiana.

La ora nouă dimineaţa, când se făcu lumină, Tatiana şi Daşa porniră spre biroul consiliului local. O femeie slabă, numai piele şi os, cu faţa plină de bube, le spuse că cea de-a Cincea Centrală Electrică a oraşului nu mai furniza energie electrică, deoarece Leningradul nu mai avea carburant.

— Şi ce legătură are asta cu apa noastră? o întrebă Daşa.

— Cu ce pompezi apa? îi răspunse femeia.

— Ne supui cumva la un test? o întrebă Daşa, clipind nedumerită.

— Termină, Daşa! îi spuse Tatiana, trăgând-o de braţ. Până vor reda energia electrică, zise apoi, întorcându-se spre funcţionara consiliului local, conductele vor îngheţa. Abia la primăvară vom mai avea apă, adăugă pe un ton acuzator.

— Nu-ţi mai face atâtea griji! îi răspunse femeia, văzându-şi mai departe de treburile ei. Nimeni nu va mai trăi până la primăvară.

Întrebând în stânga şi-n dreapta, Tatiana află că vecinii ei de la primul etaj aveau apă; din cauza lipsei energiei electrice, apa nu mai ajungea la etajul trei. Aşadar, a doua zi de dimineaţă, Tatiana umplu o găleată cu zăpadă de pe stradă şi o cără pe

scări până sus. Topi zăpada pe sobița *bourzhuika* și folosi apa la toaletă. Apoi le ceru vecinilor de la primul etaj o găleată cu apă curată ca să se spele – și ea, și Dașa, și mama, și Marina, și babușka.

— Dașa, poți să vii cu mine să iau rațiile? o întrebă într-o dimineață Tatiana pe sora ei.

— O, Tania! mormăi Dașa, ascunsă sub pături. E atât de frig! Mi-e cumplit de greu să mă ridic din pat zilele astea.

Tatiana nu reușea să ajungă la spital mai devreme de ora zece, uneori chiar și unsprezece, când își termina toate treburile acasă, procurând apa și aducând rațiile familiei ei.

Terminaseră toate proviziile de ovăz. Mai aveau doar puțină făină, niște ceai și votcă.

Și trei sute de grame de pâine pe zi de fiecare pentru Tatiana, Dașa și mama lor și două sute de grame de fiecare pentru Marina și babușka.

— Am început să mă îngraș, spuse Dașa.

— Și eu, murmură Marina. Am picioarele de trei ori mai mari decât în mod normal.

— Și eu la fel, răspunse Dașa. Nici nu mai încap în cizme. Nu pot să vin astăzi cu tine, Tania.

— Nu-i nimic, Dașa. Mă duc singură. Mie nu mi s-au umflat încă picioarele, spuse Tatiana.

— De ce mă umflu în halul ăsta? întrebă Dașa cu disperare. Ce se întâmplă cu mine?

— Cu tine? ripostă Marina. Dar de ce te gândești doar la tine? Totul se învârte *numai* în jurul tău.

— Ce vrei să spui?

— De ce nu vezi ce mi se întâmplă și mie? exclamă Marina. Sau Taniei? Asta e marea ta problemă, Dașa: nu-i vezi niciodată pe cei din preajmă.

— Nu mai spune! Ia uite cine vorbește! Tocmai tu, care mănânci toată pâinea și ovăzul pe furiș! Stai să-i spun Taniei cât ovăz ai furat de la noi, hoață ce ești!

— Poate că sunt mereu flămândă, într-adevăr, dar, cel puțin, nu sunt oarbă!

— Ce dracu' *vrei* să spui?

— Fetelor, fetelor! le mustră Tatiana cu glas stins. Ce rost are cearta asta? Ce importanță are cine se umflă mai tare? Sau cine suferă mai mult? Ați câștigat oricum amândouă. Băgați-vă acum în pat și așteptați să vă aduc rațiile! Și mai tăceți din gură! Mai ales tu, Marina!

6

— Ce-o să ne facem? spuse mama într-o seară, pe când babușka se afla în camera alăturată, iar fetele erau toate în pat.

— La ce te referi? o întrebă Dașa.

— La babușka, îi răspunse ea. Acum, pentru că nu mai poate să traverseze Neva, stă acasă toată ziua.

— Da, interveni și Marina. Și pentru că stă acasă toată ziua, mănâncă câte o lingură din făina pe care ne-a adus-o Alexander.

— Mai taci odată, Marina! spuse Tatiana. Nu mai avem făină. Babușka mănâncă resturile de pe fundul pungii.

— Aha! îngăimă Marina, schimbând apoi subiectul: Tania, crezi că e adevărat ce se spune? Că nu mai găsești nici picior de șobolan? Că au fugit cu toții din oraș?

— Nu știu, Marina.

— Ai mai văzut cumva pisici sau câini?

— Nici urmă. De asta pot să te asigur, îi răspunse Tatiana, căci și ea pornise cândva la vânătoare.

Căutările îi fuseseră însă zadarnice.

— Ascultați-mă! le spuse mama, clătinând din cap și ghemuindu-se lângă patul fetelor.

Mama nu mai vorbea cu glas tunător și strident. Ci cu un glas stins, pe care Tatiana cu greu îl recunoștea ca fiind al mamei ei. Își ținea în continuare părul strâns cu o basma.

— Eu mă refer la căldură, continuă ea. Avem lemne suficiente ca să încălzim *bourzhuika* toată ziua?

— Nu, îi răspunse Dașa, sprijinindu-se într-un cot. Nici vorbă! Avem nevoie de lemne ca să încălzim sobița toată noaptea. Abia dacă ne-ajung și pentru asta. Gândește-te de când n-am mai făcut focul în soba cea mare!

„De când a plecat Alexander", își spuse Tatiana în gând. „Întotdeauna ne aduce lemne, ne aprinde focul și ne încălzește camera."

— Trebuie să-i spunem să încălzească toată ziua *bourzhuika*, continuă mama, frângându-și mâinile.

— Dacă vom face asta, mamă, vom rămâne în curând fără lemne, îi spuse Tatiana.

— Tania, îngheață în casă. Nu vezi că abia se mai mișcă?

— Se mai ducea la cantina publică, unde mai primea câte o porție de supă și de terci, spuse Dașa. Acum nu se mai ridică deloc de pe canapea, nici măcar să mănânce cu noi. Tania, n-am putea s-o internăm în spitalul unde lucrezi tu?

— Am putea să încercăm, îi răspunse Tatiana. Dar nu cred că mai sunt paturi libere. Copiii și răniții le-au ocupat pe toate.

— Hai să încercăm mâine, bine? le propuse mama. Măcar la spital o să fie mai cald. Încălzesc încă spitalele, nu-i așa?

— Au închis trei aripi, îi răspunse Tatiana, ridicându-se din pat. Una singură mai e deschisă. Și e înțesată de pacienți.

Se duse apoi să vadă ce făcea babușka Maia. Zăcea pe canapea, învelită doar cu haina, deoarece păturile căzuseră pe podea. Tania le luă de pe jos și o înveli până la gât, înfășurându-le de jur-împrejurul ei. Apoi se așeză în genunchi lângă pat.

— Babușka, vorbește cu mine! îi spuse ea în șoaptă.

Bunica gemu ușor. Tatiana îi puse mâna pe frunte.

— Nu mai ai putere? o întrebă apoi.

— Nu prea…

— Îmi amintesc cum stăteam lângă tine când pictai, îi spuse Tatiana, schițând un zâmbet palid. Miroseai atât de puternic a vopsea, încât, stând tot timpul cu tine, începusem să miros și eu. Îți mai aduci aminte, babușka?

— Da, raza mea de soare. Erai o minune de copil, îi răspunse ea zâmbind.

Mâna Tatianei zăbovea în continuare pe fruntea bunicii ei.

— Când aveam patru ani, m-ai învățat să desenez o banană. Nu văzusem niciodată o banană și nu știam cum s-o desenez. Îți amintești?

— Ai desenat o banană foarte frumoasă, îi răspunse babușka, chiar dacă nu știai cum arată. O, Tanești…! îngăimă bunica ei.

— Ce e?

— Să fii din nou tânăr…

— Nu știu dacă ai observat, dar nici tinerii n-o duc prea bine, îi spuse Tatiana în șoaptă.

— Nu la ei mă refer, îi răspunse babușka, deschizând ochii pentru o clipă. Ci la *tine.*

A doua zi de dimineață, după ce aduse două găleți de apă, Tatiana plecă să ia rațiile. Când se întoarse, află că babușka murise. Zăcea pe canapea, nemișcată și rece, învelită cu o haină și cu păturile Tatianei.

— M-am dus s-o trezesc și am văzut că nu mai mișca, îi spuse Marina printre lacrimi.

Tatiana și familia ei rămaseră un timp lângă babușka.

— Hai să mâncăm! spuse Marina printre suspine, îndreptându-se apoi spre masă.

— Da, hai să mâncăm pâinea de dimineață! încuviință și mama. Avem și puțină cicoare de băut. Sarkova a încălzit bucătăria cu lemnele ei ca să pregătească micul dejun. Am profitat de foc și am făcut și eu cicoarea.

Se așezară la masă, iar Tatiana împărți rațiile în două jumătăți – o jumătate de kilogram pentru masa de dimineață și o jumătate de kilogram pentru masa de prânz. Împărți apoi jumătatea de kilogram în patru bucăți și mâncară, fiecare în parte, câte 125 de grame.

— Marina, spuse Tatiana pe un ton ferm, de-acum înainte va trebui să aduci acasă rația ta de pâine. Ai înțeles?

— Ce facem cu porția babușkăi? întrebă ea. Hai s-o împărțim și s-o mâncăm acum!

Și asta și făcură. În cele din urmă, Marina, Dașa și mama mâncară zațul de cicoare din care preparaseră un lichid ce semăna și mirosea a cafea. Tatiana refuză zațul.

Îi spuse apoi mamei că avea să se ducă la consiliul sovietic local ca să-i înștiințeze de moartea babușkăi, pentru ca echipa serviciilor funerare să vină să ridice cadavrul.

— Stai puțin! spuse mama oprind-o cu mâna. Dacă îi vom chema, vor afla că a murit.

— Așa. Și?

— Și îi vom pierde rațiile.

— Avem cupoanele ei de rații până la sfârșitul lunii, îi răspunse Tatiana, ridicându-se de la masă. Încă zece zile în care vom mânca din pâinea ei.

— Da. Și apoi?

— Eu nu merg cu gândul atât de departe, îi spuse Tatiana,

ștergând masa.

— Nu mai șterge masa, Tania! îi spuse Dașa. Și-așa nu avem cu ce să spălăm farfuriile. Lasă-le așa! Nici nu sunt murdare. Am mâncat doar niște pâine. Le folosim din nou diseară.

Apoi, întorcându-se spre mama ei, continuă:

— Și dacă nu anunțăm consiliul, pe cine vrei să chemăm? Nu putem s-o transportăm singure. Și nici s-o lăsăm aici. Nu-i așa? întrebă după o clipă de tăcere. Nu putem să mâncăm sau să lucrăm în timp ce bunica zace moartă pe canapea.

— Mai bine să zacă aici decât pe stradă, îi răspunse mama cu glas stins, privind-o pe babușka.

Tatiana renunță să mai strângă masa și se duse să ia din dulap un cearșaf alb.

— Nu, mamă, nu putem s-o lăsăm aici. Morții trebuie îngropați. Chiar și în Uniunea Sovietică, îi spuse ea cu tristețe în glas. Dașa, vrei să mă ajuți, te rog? Trebuie s-o acoperim cu un giulgiu înainte de a o lua. O s-o înfășurăm în cearșaful ăsta.

— Păstrăm păturile, spuse Dașa, dezvelind-o pe babușka. Vom avea nevoie de ele.

Tatiana scrută camera cu privirea. Peste tot era dezordine: cărțile păreau aruncate pe rafturi, hainele zăceau pe podea, iar masa era plină de farfurii. Unde era oare obiectul pe care îl căuta? A, da, acolo! Se duse la fereastră și luă un mic desen în cărbune. Acesta înfățișa o plăcintă cu mere, sub formă de grilaj, pe care babușka o desenase în septembrie. Tatiana îl așeză cu blândețe pe pieptul bunicii.

— Gata, să mergem, spuse ea.

După ce fetele o înfășurară pe babușka în cearșaf, mama cusu ambele capete, creând un sac. Tatiana se închină și apoi, ștergându-și iute lacrimile, se duse să anunțe moartea bunicii.

Ceva mai târziu, doi reprezentanți ai consiliului local le bătură la ușă. Mama le oferi două păhărele de votcă.

— Nu-mi vine să cred că mai aveți votcă, tovarășă, spuse unul din bărbați. Sunteți prima persoană care ne oferă votcă luna asta.

— Știați că votca se vinde cel mai bine pe piață? interveni și celălalt bărbat. Puteți să faceți rost de niște pâine bună dacă mai

aveți băutură.

Mama și fetele se priviră cu subînțeles. Tatiana știa că mai aveau două sticle. După moartea tatălui ei și după plecarea lui Dimitri pe front, nimeni din familia lor nu mai băuse votcă, în afară de Alexander, care obișnuia să bea foarte puțin.

— Unde o duceți? întrebă mama. Vă însoțim și noi.

Niciuna dintre ele nu mai plecase la muncă.

— Afară ne așteaptă un camion plin, îi răspunseră reprezentanții consiliului. Nu avem cum să vă luăm și pe voi. O vom lăsa la cel mai apropiat cimitir. Cel din Starorusskaia. Acolo o veți găsi.

— Va avea un mormânt? întrebă mama. Un sicriu?

— Sicriu? exclamă omul, deschizând gura, de parcă ar fi vrut să izbucnească în râs. Tovarășă, și dacă mi-ați da toată votca pe care o aveți, tot n-aș reuși să vă fac rost de un sicriu. Cine mai face în ziua de azi sicrie? Și din ce?

Tatiana încuviință din cap. Dacă ar fi avut un sicriu, ar fi preferat să-l ardă în sobă decât să-l îngroape cu bunica ei în pământ. Gândul o făcu să se înfioare din cap până în picioare în timp ce își încheia haina.

— Dar un mormânt? întrebă mama, cu chipul cadaveric și glasul frânt.

— Tovarășă, n-ați văzut cât de mare e zăpada și cât de înghețat e pământul? exclamă reprezentantul consiliului local. Veniți să vedeți dacă nu ne credeți! Și aruncați o privire și în camionul nostru!

Tatiana făcu un pas înainte și puse mâna pe brațul lui.

— Tovarășe, spuse ea încet, vă rugăm doar s-o duceți până jos! Asta e cel mai greu pentru noi. Apoi ne ocupăm noi de ea.

Tatiana urcă apoi în pod, unde își puneau cândva rufele la uscat. Acum nu mai erau rufe pe sârmă, dar găsi ce căuta: sania cu care se juca în copilărie. Era vopsită într-o nuanță de albastru strălucitor și avea tălpile roșii. O coborî în stradă, atentă să nu alunece. Trupul babușkăi zăcea deja în zăpada de pe caldarâm.

— Haideți, fetelor, s-o punem pe sanie! le spuse Tatiana Marinei și Dașei. Unu, doi, trei!

Marina era prea vlăguită ca să le ajute. Tatiana și Dașa o

așezară pe babușka pe sanie și porniră spre cimitirul Starorusskaia, aflat la trei blocuri distanță, însoțite de mama și Marina. Tatiana aruncă o privire în camionul reprezentanților consiliului local. Cadavrele stăteau aruncate claie peste grămadă, formând maldăre înalte de trei metri.

— Toți oamenii aceștia au murit astăzi? îl întrebă ea pe șofer.

— Nu, îi răspunse el, aplecându-se peste fereastră. Pe-ăștia i-am adunat doar de dimineață. Ieri am strâns de pe străzi o mie cinci sute de cadavre. Vindeți votca pe care o mai aveți, fetițo, și cumpărați-vă niște pâine!

Intrarea în cimitir era blocată cu mormane de cadavre, unele înfășurate în cearșafuri albe, altele fără.

Tatiana văzu tabloul înspăimântător al unei mame cu un copil mic, care înghețaseră în fața porților cimitirului în timp ce trăgeau de sania pe care se afla cadavrul tatălui lor. Închise ochii, încercând să-și șteargă astfel imaginea din minte. Voia să se întoarcă acasă.

— Nu putem să intrăm. Și nici să eliberăm poteca. Va trebui s-o lăsăm aici, spuse Tatiana. Ce altceva am putea face?

Împreună cu Dașa, așează trupul babușkăi în zăpadă, lângă porțile cimitirului. Mai zăboviră câteva minute alături de ea.

Apoi se întoarseră acasă.

Vândură cele două sticle de votcă pe care le mai aveau, primind în schimbul lor, pe piața neagră, două pâini albe. Acum, când Tihvinul căzuse în mâinile nemților, nu mai era pâine nici pe piața neagră.

7

Mai trecu o săptămână. Tatiana nu mai putea să arunce apă în toaletă. Nu-și mai putea peria dinții. Nu mai putea nici să se spele. „Alexander n-ar fi deloc încântat de asta", își spuse ea în gând. Nu mai știau nimic de el. Era oare teafăr?

— Când crezi că vor repara conductele? întrebă Dașa într-o dimineață.

— N-ar trebui să-ți faci prea multe speranțe în sensul ăsta. Și nici să te bucuri dacă le vor repara, îi răspunse Tatiana. Căci atunci va trebui să speli din nou rufe.

— Cât de mult te iubesc! exclamă Dașa, strângând-o în brațe pe Tatiana. Încă poți să faci glume.

— Nu prea bune, îi răspunse ea, îmbrățișând-o la rândul ei.

Viața fără apă curentă era grea. Căratul găleților cu apă, după ce conductele înghețaseră, era o povară și mai grea. Dar greul abia acum urma, căci oamenii care cărau apa de la primul etaj o vărsau adesea pe scări. La minus douăzeci și cinci de grade câte erau în fiecare zi, apa îngheța pe loc, iar treptele rămâneau în permanență acoperite cu gheață. În fiecare dimineață, ca să aducă apă, Tatiana cobora scările pe vine, ținând găleata într-o mână și sprijinindu-se cu cealaltă de balustradă.

Întoarcerea pe scări, cu găleata plină, se dovedea o treabă și mai grea. Tatiana cădea deseori pe trepte, fiind nevoită să se întoarcă din drum ca să umple iar găleata. Cu cât oamenii vărsau mai multă apă pe scări, cu atât aluneca mai des și cu atât devenea mai gros stratul de gheață. Treptele care dădeau spre curtea interioară erau și mai periculoase. O femeie de la etajul patru își rupsese piciorul alunecând pe scări și nu putuse să se mai ridice. Se transformă în curând într-un bloc de gheață. Nimeni nu reuși s-o clintească, nici înainte, nici după.

Tatiana, Marina, Dașa și mama stăteau pe canapea și ascultau cum metronomul de la radio marca neobosit propriile bătăi de inimă. Frecvențele de radio erau adesea întrerupte de un șuvoi de cuvinte, unele raționale, precum: „Moscova se luptă cu dușmanul pe viață și pe moarte", altele absurde, ca de exemplu:

„Rațiile de pâine au fost din nou reduse la 125 de grame pe zi pentru persoanele aflate în întreținerea salariaților și 200 de grame pentru salariați".

Buletinele informative vorbeau și despre „pierderi", „pagube" sau „Churchill".

Stalin vorbea despre deschiderea unui al doilea front în Volhov. Dar nu înainte ca Churchill să deschidă și el un alt front, ca să distragă atenția nemților din țările nord-europene. Churchill spusese că nu avea nici oameni, nici resursele necesare ca să deschidă un al doilea front, dar era pregătit să-l recompenseze pe Stalin pentru pierderile materiale suferite. Nota de plată pentru *aceste* pierderi, îi răspunsese Stalin caustic, avea să i-o înmâneze Führerului în persoană.

Moscova se afla în chinurile morții, luptându-se cu Hitler până la ultima suflare. Orașul trăia sub o ploaie de bombardamente, ca și Leningradul.

— N-am mai primit nicio veste de la babușka Anna de mai bine de o lună, spuse Dașa într-o seară de noiembrie. Tania, tu mai știi ceva de Dimitri?

— Firește că nu, îi răspunse ea. Nici nu ered că voi mai primi vreodată vreo veste de la el, Dașa. Dar nici de Alexander nu mai știm nimic, spuse apoi, după o clipă de tăcere.

— *Eu* am primit o scrisoare, spuse Dașa. Acum trei zile. Am uitat să vă spun. Vreți s-o citiți?

Draga mea Dașa și toți cei dragi ție,

Sper că scrisoarea mea vă găsește teferi și nevătămați. Așteptați să mă întorc? Și eu abia aștept să vă văd.

Comandantul meu m-a trimis în Kokkorevo, un sat de pescari, unde nu mai trăiește nici țipenie de pescar. Satul a pierit sub ploaia de bombardamente. Nu aveam camioane în această zonă și nici combustibil pentru cele pe care le dețineam. Am plecat în misiune douăzeci de oameni și câțiva cai. Rolul nostru era acela de a testa rezistența gheții, de a vedea dacă apele înghețate ale lacului susțin greutatea unui camion încărcat cu provizii de alimente și muniție sau măcar greutatea unei sănii trase de un cal.

Ne-am încumetat să pornim pe gheață. Era atât de frig, încât ai fi zis că lacul era înghețat bocnă. Dar nu era deloc așa. Pe alocuri, gheața era surprinzător de subțire. În prima incursiune am pierdut imediat un camion și doi cai. Apoi am rămas țintuiți pe malurile lacului Ladoga, privind întinderea nemărginită de gheață. Sătul să stau de pomană, m-am urcat pe un cal și am străbătut, timp de patru ore, apele înghețate ale lacului – până în Kobona! Temperatura coborâse la minus douăsprezece grade. Gheața trebuia să reziste.

De îndată ce m-am întors – cu o sanie plină de provizii –, am primit comanda unui regiment de transport – un alt nume atribuit Voluntarilor Poporului. Nimeni nu sacrifică soldați adevărați pentru o misiune ca asta.

Înainte ca gheața să devină suficient de groasă ca să susțină convoiul de camioane, voluntarii trebuiau să ajungă în Kobona cu săniile trase de cai și să aducă de acolo provizii de făină și alte alimente. Sunt convins că babușka ta s-ar fi descurcat mult mai bine decât oamenii din regimentul meu. Fie n-au călărit niciodată, fie n-au ieșit vreodată din casă pe un frig atât de năprasnic, fie amândouă laolaltă. Cert este că ne-am confruntat cu numeroase accidente: cădeau de pe cai sau se înecau în apele reci ale lacului, după ce gheața se spărgea sub picioarele lor. În prima zi am pierdut un camion încărcat cu kerosen. Încercam să aducem combustibil în Leningrad. Lipsa combustibilului este aproape la fel de acută ca și lipsa de alimente. Cuptoarele de pâine nu au cu ce să aprindă focul ca să facă pâine.

Am renunțat, așadar, la camioane, timp de câteva zile, și am revenit la transportul cu cai. Încetul cu încetul, animalele reușeau să străbată, pe gheață, treizeci de kilometri de la Kobona la Kokkorevo. Într-o zi am adus peste douăzeci de tone de alimente. Nu e suficient, dar tot e ceva. Acum mă aflu în Kobona, unde încarc proviziile în sănii. Când văd făina, mă gândesc cu tristețe la lipsurile și greutățile cu care vă confruntați, știind că nu mai aveți

nimic de mâncare. Rațiile trupelor din prima linie au fost reduse la jumătate de kilogram de pâine pe zi. Am auzit că rațiile persoanelor aflate în întreținerea salariaților au scăzut la 125 de grame. Vom încerca să îndreptăm situația.

Nu cred că mai e cazul să-ți spun că nemții nu sunt deloc încântați de drumul nostru pe gheață. Ne bombardează fără milă, zi și noapte. Mai puțin noaptea. În prima săptămână petrecută aici am pierdut peste 36 de camioane încărcate cu provizii. Am înțeles, în cele din urmă, că nu mai pot să conduc convoiul de camioane. Mi-este cu neputință să-mi duc misiunea la bun sfârșit. Acum sunt în Kokkorevo și încerc să dobor cu tunul avioanele germane. Mânuiesc un tun antiaerian Zenith. Trage salve de mitralieră sau bombe. Nutresc o satisfacție uluitoare la gândul că am reușit să dobor un avion care ar fi bombardat un camion destinat să vă aducă mâncare.

Gheața este acum suficient de groasă, cu doar câteva excepții răzlețe, iar camioanele pe care le avem sunt foarte bune. Ating chiar și patruzeci de kilometri pe oră pe apele înghețate ale lacului. Drumul de gheață poartă acum numele de Drumul Vieții. Un nume încărcat de semnificație, nu-i așa?

Cu toate acestea, fără calea ferată din Tihvin, nu putem să aducem prea multe provizii în Leningrad. Trebuie să redobândim Tihvinul. Ce părere ai, Dașa? Să mă ofer voluntar pentru o misiune ca asta? Să-i atac pe nemți călare pe iapa mea flămândă și înarmat cu noua mea mitralieră Șpaghin? Glumesc, firește. Deși mitraliera este o armă superbă.

Nu știu când voi reuși să mă întorc din nou la Leningrad, dar când voi veni, o să vă aduc de mâncare. Încercați să rezistați cât mai mult cu putință!

Curaj tuturor!
Cu drag, Alexander.

„Mergi mai departe, nu ridica privirea!" își spuse Tatiana. „Acoperă-ți fața cu fularul! Acoperă-ți ochii, dacă e cazul, dar

nu privi în jurul tău! Nu te uita în curtea plină cu maldăre de cadavre! Nu te uita pe străzi, unde morții zac în zăpadă! Mergi mai departe și ocolește-i! Ridică-ți picioarele și sari peste ei! Nu te uita de jur-împrejur, căci nu vrei să vezi așa ceva." În dimineața aceea Tatiana zări, zăcând pe stradă, cadavrul unui bărbat, care murise de curând și căruia îi lipsea o mare parte din bust. Nu bombele îl sfâșiaseră. Ci un cuțit. Simțind în buzunarul hainei pistolul lui Alexander, Tatiana înfrunta în tăcere nămeții, cu privirea ațintită în pământ.

Se văzuse nevoită să scoată arma din buzunar de două ori și s-o agite pe stradă, în întunericul dimineților.

Îi mulțumea lui Dumnezeu pentru că i-l dăruise pe Alexander.

La sfârșitul lui noiembrie, suflul unei explozii le spărsese geamul camerei unde mâncau. Acoperiseră spărtura cu păturile babușkăi. Nu aveau nimic altceva. Temperatura din cameră scăzuse cu treizeci de grade – de la puțin peste zero grade la mult sub temperatura de îngheț.

Tatiana și Dașa duseră *bourzhuika* în camera lor și o așezară în fața canapelei unde mama cosea uniformele militare. Continuând să încurajeze inițiativa privată, fabrica îi plătea douăzeci de ruble pentru fiecare uniformă pe care o croia peste norma impusă. Toată luna noiembrie mama reuși să coasă doar cinci uniforme. Apoi îi dădu Tatianei o sută de ruble, spunându-i să cumpere tot ce putea să găsească în magazine.

Tatiana se întoarse cu un pahar plin cu un praf negru – praful în care se transformase zahărul atunci când nemții bombardaseră, în septembrie, depozitele Badaev.

— Când praful se va lăsa pe fundul paharului, vom avea cu ce să ne îndulcim ceaiul, spuse ea pe un ton cât mai vesel cu putință.

„Fă un pas înainte, uită-te în pământ! Păstrează-ți locul la rând, căci, dacă îl vei pierde, nu vei mai găsi pâine și va trebui să scotocești tot orașul în căutarea altor magazine! Nu te mișca! Rămâi la coadă! Va veni cineva și va degaja zona." Cu puțin timp în urmă, o bombă căzuse pe stradă, pe canalul Fontanka,

chiar peste oamenii care stăteau la rând, ca și Tatiana, spulberând câteva femei. Ce era de făcut? Să se ocupe de răniți? De familia ei? Sau să mute morții? „Ține-ți ochii pironiți în pământ, Tatiana!"

„Nu-ți ridica privirea, Tatiana! Nu te uita nici în stânga, nici în dreapta! Ține-ți ochii ațintiți numai în zăpadă! Privește-ți doar cizmele zdrențuite! Cândva, mama ar fi putut să-ți facă altă pereche. Acum însă abia dacă reușește să coasă de mână o uniformă în plus, cu sau fără ajutorul Dașei, cu sau fără ajutorul tău, când în octombrie reușea să coasă la mașină câte zece uniforme pe zi.

Alexander! Vreau să-mi țin promisiunea pe care ți-am făcut-o. Vreau să rămân în viață, dar, în ciuda nevoilor mele minime și a metabolismului meu lent, nu știu cum voi reuși să supraviețuiesc cu 200 de grame de pâine pe zi, din care 25 la sută este celuloză comestibilă – rumeguș și coajă de pin. O pâine făcută din turtă de bumbac, considerată la un moment dat otrăvitoare pentru oameni. Acum se pare că a devenit comestibilă. O pâine tare ca opinca – din făină și apă. Ca biscuiții marinărești, ai spus cândva, nu-i așa? O pâine neagră și grea ca o piatră de pavaj. Nu pot să supraviețuiesc mâncând pe zi doar 200 de grame dintr-o astfel de pâine.

Nu pot să supraviețuiesc mâncând doar zeamă chioară. Și terci diluat cu multă apă.

Luba Petrova n-a putut. Nici Vera. Nici Kiril. Nici Nina Iglenko. Oare noi vom putea? Mama, Dașa și Marina?

Toate eforturile mele de până acum s-au dovedit zadarnice.

Ca să supraviețuiesc am nevoie de ceva mai mult, de ceva supraomenesc. De o forță supranaturală, care să împletească *nevoia* cu nimicul, *frigul* cu nimicul. Și *foamea* cu nimicul."

Dorința permanentă de a mânca dădu naștere unei apatii generalizate, unei indiferențe covârșitoare față de tot și de toate. Tatiana ignora complet bombardamentele. Nu mai avea puterea nici să fugă, nici să se ascundă, nici să mute cadavrele și nici să ajute victimele. O inerție cumplită pusese stăpânire pe ea, înconjurând-o ca o fortăreață impenetrabilă, străpunsă doar arareori de umbrele palide ale sentimentelor.

Mama îi smulgea câte o lacrimă; Dașa îi stârnea afecțiunea. Iar Marina – chiar și Marina, în ciuda lăcomiei ei copleșitoare – reușea să-i tulbure sufletul Tatianei, care nu o judeca, ci era doar dezamăgită. Nina Iglenko îi stârnise compasiunea în timp ce aștepta să-i moară ultimul fiu, înainte de a se stinge și ea.

Tatiana trebuia să-și înfrâneze *sentimentele.* Reușea să meargă mai departe, zi de zi, doar strângând din dinți. Trebuia să-i strângă și mai tare. Căci nu se mai găsea nimic de mâncare.

„Nu mă voi lăsa doborâtă și nu mă voi feri de scurta mea viață. Nu voi mai ține capul plecat. Trebuie să găsesc o cale prin care să ridic ochii.

Trebuie să elimin totul din sufletul meu. Numai pe tine nu, Alexander. Pe tine trebuie să te păstrez înăuntru.”

ZIDUL NĂRUIT AL FORTĂREȚEI

1

Partea întunecată a nopților albe din Leningrad – luna decembrie. Nopțile albe – lumină, vară, soare și un cer pastelat. Decembrie – întuneric, viscol și un cer plumburiu, acoperit de nori. Un cer apăsător și înăbușitor.

O lumină mohorâtă se ivea în jurul orei zece dimineața. Stăruia cam până pe la ora două după-amiaza, apoi dispărea, cufundând din nou orașul în întuneric.

Într-un întuneric desăvârșit. Căci, la începutul lui decembrie, Leningradul rămase fără curent electric – nu doar pentru o zi, ci pentru totdeauna, după câte se părea. O noapte veșnică se așternu asupra orașului. Tramvaiele încetară să mai meargă. Autobuzele nu mai mergeau de luni bune, pentru că nu mai aveau combustibil.

Săptămâna de muncă fusese redusă, mai întâi la trei zile, apoi la două zile și, în final, la una singură. Electricitatea fusese, în cele din urmă, redată câtorva instituții vitale pentru eforturile de război: uzina Kirov, fabrica de pâine, uzina de apă, fabrica unde lucra mama și o aripă a spitalului unde lucra Tatiana. Dar tramvaiele încetară să mai meargă. Apartamentul Tatianei nu avea nici căldură, nici curent electric. Apă mai găsea doar la primul etaj, iar ca s-o aducă acasă trebuia să coboare și să urce scările înghețate.

Ultimele zile o demoralizaseră de tot pe Tatiana. Îi era cu neputință să se gândească la altceva în afară de moartea care pândea la tot pasul.

La începutul lui decembrie America intrase, în sfârșit, în război, din motive oarecum obscure pentru Tatiana: ceva legat de insula Hawaii și de japonezi.

— Poate că acum, când *America* e de partea noastră… spunea mama, cosând.

Câteva zile mai târziu, după intrarea Americii în război, Tihvinul fusese recucerit. Astea erau cuvintele pe care Tatiana le înțelegea! Tihvin – cale ferată, pod de gheață peste Ladoga, mâncare, însemna oare și creșterea rațiilor?

Nu, nu însemna asta.

Însemna doar o sută douăzeci și cinci de grame de pâine.

Când orașul rămăsese fără curent electric, amuțise și radioul. Ca și metronomul și buletinele informative. Nu aveau nici lumină, nici apă, nici lemne și nici mâncare. Tic-tac, tic-tac – doar bătăile pendulei se mai auzeau.

Stăteau și se uitau una la alta. Tatiana știa prea bine ce le trecea prin minte.

Cine urma?

— Spune-ne o glumă, Tania!

Ea oftă.

— Un client îl întreabă pe măcelar: „Puteți să-mi dați cinci grame de salam?" „Cinci *grame?"* repetă măcelarul. „Îți bați joc de mine?" „Nici vorbă", îi răspunse clientul. „Dacă voiam să-mi bat joc, ți-aș fi cerut să mi-l tai felii."

— Bună glumă, fata mea.

Toate suspinară adânc.

Tatiana se întorcea acasă, cărând o găleată cu apă. Pe hol văzu că ușa camerei lui Slavin era închisă. „E închisă de ceva timp", își spuse ea. Dar cea de la camera lui Piotr Petrov era deschisă. Stătea la măsuța lui și încerca, în zadar, să facă sul foița unei țigări.

— Ai nevoie de ajutor? îl întrebă ea, lăsând găleata pe podea și intrând în cameră.

— Da, Taneșka. Îți mulțumesc, răspunse el cu glas stins și mâinile tremurânde.

— Ce s-a întâmplat? Du-te la muncă! Trebuie să vă dea ceva de mâncare la prânz. Primiți încă mâncare la Kirov, nu-i așa?

Uzina Kirov fusese aproape distrusă de salvele de artilerie lansate de nemți din Pulkovo, aflat în sud, la doar câțiva kilometri distanță, dar sovieticii construiseră o uzină mai mică în incinta zidurilor ruinate ale fostei clădiri. Până în urmă cu câteva zile, Piotr Pavlovici lua tramvaiul ca să ajungă pe frontul din Kirov.

Tatiana își amintea vag tramvaiul 1.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă ea. Nu vrei să te duci?

El clătină din cap.

— Nu-ți face griji pentru mine, Taneșka! Și-așa ai destule pe

cap.

— Spune-mi de ce nu vrei să te mai duci. Din cauza bombardamentelor?

El clătină iar din cap.

— Atunci care este motivul? întrebă Tatiana, privindu-i capul chel și fața zbârcită. Ce-ai pățit? insistă ea pe un ton șoptit, închizând ușa în urma ei.

Piotr Pavlovici îi povesti că fusese transferat de curând la Kirov ca să repare motoarele tancurilor stricate. Nu existau piese noi și nici motoare pentru tancuri.

— Am găsit o modalitate prin care să adaptez motoarele de avioane pentru tancuri. Am reușit să le repar și să le montez la tancuri. Și apoi le-am reparat și pentru avioane.

— Sună bine, îi spuse ea. Pentru asta primești rații de salariat, nu-i așa? Adică trei sute cincizeci de grame de pâine, corect? adăugă Tania.

El flutură nepăsător mâna prin aer și trase un fum din țigară.

— Nu despre asta e vorba. Ci despre diavolii ăia de la NKVD, îi răspunse el, scuipând plin de ură. Erau gata să-i împuște pe nefericiții dinaintea mea care n-au putut să repare motoarele. Când m-au adus pe mine, mi-au pus arma la tâmplă. M-au supravegheat fără încetare, ca să fie siguri că aveam să repar echipamentul.

Tatiana îl asculta, ținându-și mâna pe spatele lui.

— Dar le-ai reparat, tovarășe, murmură ea.

— Da. Dar dacă nu le-aș fi reparat? Oare frigul, foametea și nemții nu sunt suficiente? Prin câte alte căi mai vor să ne omoare?

— Îmi pare rău pentru soția ta, îi șopti Tatiana, îndreptându-se spre ușă.

În acea după-amiază, când se întoarse acasă de la spital, văzu că ușa camerei lui era încă deschisă. Tatiana aruncă o privire înăuntru. Piotr Pavlovici Petrov stătea tot la biroul lui, ținând în mână țigara pe jumătate arsă pe care ea i-o răsucise cu câteva ore în urmă. Era mort. Tatiana făcu semnul crucii cu degetele tremurânde și închise ușa.

Se uitau una la cealaltă de pe canapea, de pe pat sau din celălalt capăt al camerei. Toate patru. Acum dormeau și mâncau într-o singură încăpere. Își țineau farfuriile pe genunchi și mâncau pâinea de seară. Apoi stăteau în jurul sobiței *bourzhuika* și priveau flăcările prin ușița acesteia. Era singura lumină din cameră. Aveau destule fitiluri și chibrituri ca să aprindă focul, dar niciun strop de combustibil..

Niciun strop de combustibil. O, nu! își aminti Tatiana.

Uleiul de motor! Uleiul de motor pe care Alexander îi spusese să îl cumpere în duminica aceea caldă din iunie, când încă aveau înghețată și raze de soare, iar oamenii știau încă să zâmbească. El îi spusese să cumpere, dar ea nu îl ascultase.

Și acum se priveau neputincioase una pe cealaltă.

Și pendula încetase să mai bată.

— Ce faci, Marina?

Într-o după-amiază de decembrie, Marina dezlipea tapetul de pe perete. Rupse apoi o bucată din el și, băgându-și mâna în găleata cu apă, începu să umezească spatele fâșiei rupte.

— Ce faci? repetă Tatiana.

Luând o lingură, începu să răzuiască adezivul de pe spatele tapetului.

— O femeie care stătea astăzi în fața mea la coadă a spus că adezivul de pe spatele tapetului este făcut din făină de cartofi, îi răspunse ea, frecând cu disperare fâșia ruptă.

— Din făină de cartofi și *clei,* îi explică Tatiana, luându-i cu grijă din mână bucata de tapet.

— Nu pune mâna pe ea! țipă Marina, smulgându-i fâșia. Ia-ți singură!

— Din făină de cartofi și *clei*, repetă Tatiana.

— Așa. Și?

— Cleiul este otrăvitor.

Marina râse în barbă, răzuind în continuare adezivul umed și băgându-l apoi în gură.

— Ce faci, Dașa?

— Aprind focul în *bourzhuika*, îi răspunse Dașa, aruncând cărți în sobă.

— Arzi *cărțile?*

— De ce nu? Trebuie să ne încălzim cu ceva.

— Nu, Dașa, încetează! spuse Tatiana, apucând-o pe sora ei de mână. Nu arde cărțile, te rog! Încă n-am ajuns atât de rău.

— Tania! Dacă aș avea mai multă energie, te-aș ucide, te-aș tăia bucăți și te-aș mânca, îi răspunse Dașa, aruncând altă carte în foc. Așa că nu-mi spune să…

— Nu, Dașa! zise Tatiana, ținând-o în continuare pe sora ei de mână. Nu cărțile!

— Nu mai avem lemne, îi răspunse Dașa pe un ton cât se poate de calm.

Tatiana se duse să vadă dacă mai avea cărțile sub pat – povestirile lui Zoșcenko, John Stuart Mill și dicționarul englez. Își aduse aminte că sâmbătă citise din poeziile lui Pușkin și uitase volumul pe canapea. Se întoarse la Dașa, care arunca fără milă cărțile în flăcări.

Călărețul de aramă se afla în mâinile surorii ei, descoperi Tatiana cu groază.

— Nu, Dașa! țipă ea, năpustindu-se asupra ei.

De unde mai avea putere să țipe și să se năpustească asupra Dașei? Unde își mai găseau sentimentele izvorul?

— Nu! strigă ea, SMULGÂND cartea din mâna Dașei și strângând-o la piept. O, Doamne, Dașa! strigă Tatiana, tremurând toată. E cartea *mea.*

— Toate sunt cărțile noastre, Tania, îi răspunse indiferentă Dașa. Cui îi mai pasă acum? Important este să ne încălzim.

Plimbându-și limba pe buze, Tatiana rămase un timp fără grai, atât era de zdruncinată!

— Dașa, de ce cărțile? Avem un set întreg de mobilier în cameră pe care îl putem arunca în foc. O masă și șase scaune. Dacă le drămuim cu grijă, ne vor ajunge toată iarna.

Tania se șterse la gură și își privi mâna. Era pătată de sânge.

— Vrei să tai mobilierul cu fierăstrăul? o întrebă Dașa, aruncând în flăcări *Manifestul comunist* al lui Karl Marx. N-ai decât!

Tatiana știa că ceva era în neregulă cu ea. Dar nu voia să le sperie pe mama și pe sora ei. Marina nu mai cunoștea însă

sentimentul de teamă. Tatiana îl aștepta pe Alexander. Când avea să se întoarcă, avea să îl întrebe ce se întâmpla cu ea. Dar până să aibă șansa de a vorbi cu el, observă că și Marinei îi curgea sânge din gură.

— Hai să mergem la spital, Marina! îi spuse Tatiana.

— Scorbut, le spuse doctorul care le consultase. Suferiți de scorbut, fetelor. Toată lumea suferă de asta. Este o boală care provoacă sângerări. Vasele capilare devin prea subțiri și se sparg. Aveți nevoie de vitamina C. Să vedem dacă am cu ce să vă fac vreo injecție!

Le făcu amândurora câte o injecție cu vitamina C.

Tatiana se simți mai bine.

Marina nu.

— Tania, mă auzi? îi șopti ea Tatianei, în toiul nopții.

— Ce e, Marinka?

— Nu vreau să mor, murmură ea.

Dacă ar fi putut, ar fi vărsat lacrimi amare. Scoase însă doar un vaiet stins.

— Nu vreau să mor, Tania, repetă ea. Dacă n-aș fi stat cu mama, acum aș fi fost în Molotov cu babușka și aș fi rămas în viață.

— N-o să mori, îi răspunse Tatiana, punându-și mâna pe fruntea ei.

— Nu vreau să mor fără să simt măcar o dată ceea ce simți tu, îi șopti Marina cu răsuflarea întretăiată. Măcar *o singură dată* în viață, Tania!

— Despre ce vorbești? se auzi, ca din depărtare, glasul Dașei.

Marina nu îi răspunse.

— Taneșka… continuă ea în șoaptă. Descrie-mi puțin *sentimentele* pe care le trăiești tu acum!

— Despre ce *sentimente* tot vorbești? întrebă iar Dașa. Despre indiferență? Despre frigul îngrozitor pe care îl îndurăm? Despre senzația că te stingi încetul cu încetul?

— Simți că nu ești niciodată singur, îi răspunse Tatiana în șoaptă, mângâindu-i fruntea cu blândețe. Hai, fii serioasă acum! Unde îți e puterea? Îți mai amintești cum eu vâsleam în barcă, iar tu și Pașa încercați să mă prindeți din urmă înotând? Unde

îți este puterea de odinioară, Marinka?

A doua zi de dimineață o găsiră pe Marina zăcând fără suflare lângă Tatiana.

— Avem rațiile ei până la sfârșitul lunii, spuse Dașa aruncându-i o privire în fugă verișoarei sale moarte.

— După cum bine știi, le-a mâncat deja, îi răspunse Tatiana clătinând din cap. Abia e mijlocul lunii. Nu i-a mai rămas nimic până la sfârșitul lui decembrie.

Tatiana o înfășură pe verișoara ei într-un cearșaf alb, căruia mama îi cususe capetele, apoi o duseră târâș pe scările înghețate până în stradă. Încercară s-o așeze pe sanie, dar nu putură s-o ridice. Făcând semnul crucii deasupra ei, o lăsară pe caldarâmul acoperit cu zăpadă.

2

Încă o zi, încă o injecție cu vitamina C. Alte două sute de grame de pâine neagră. Tatiana continuă să se ducă la spital ca să primească rațiile unui salariat, dar nu avea nimic de făcut decât să stea la căpătâiul muribunzilor.

La o săptămână după moartea Marinei, Tatiana, Dașa și mama stăteau pe canapea, în întunericul unei nopți liniștite, în fața sobei unde focul abia mai pâlpâia. Toate cărțile pieriseră în flăcări, cu excepția celor pe care Tatiana le ascunsese sub pat. Tăciunii nu reușeau să lumineze camera. Mama cosea pe întuneric.

— Ce coși, mama? o întrebă Tatiana.

— Nimic, îi răspunse ea. Nimic important. Unde sunt fetele mele?

— Aici, mama.

— Dașa, îți mai amintești vacanțele petrecute în Luga?

Da, și le amintea.

— Dașenka, îți mai aduci aminte momentul în care Taniei i-a rămas înfipt în gât un os de pește și niciunul dintre noi nu putea să i-l scoată?

— Da, îi răspunse Dașa. Avea cinci ani.

— Cine l-a scos până la urmă, mama?

— Pașa. Avea mânuțele atât de micuțe! Ți-a băgat mâna pe gât și a scos osul.

— Mama, spuse Dașa, îți mai aduci aminte când Tania a căzut din barcă în apele lacului Ilmen și am sărit cu toții după ea, convinși fiind că nu putea să înoate? Iar ea dădea din mâini și din picioare ca un cățeluș, îndepărtându-se de barcă.

— Da, îi răspunse mama. Avea doi ani.

— Mama, spuse și Tania, îți mai amintești cum am săpat o groapă mare în curte ca să-i întind o capcană lui Pașa și, uitând s-o acopăr cu pământ, ai căzut tu în ea?

— Nu-mi mai aduce aminte! îi răspunse mama. Și acum sunt supărată din cauza asta.

Râseră toate cu amărăciune.

— Tania, spuse mama pipăind cu mâinile lucrătura, când tu

și Pașa ați venit pe lume, eram cu toții în Luga și, în timp ce toată lumea se agita în jurul lui Pașa, ridicându-i în slăvi frumusețea și drăgălășenia, Dașa, care pe atunci avea șapte ani, te-a luat în brațe spunând: „Luați-l voi pe bebelușul tuciuriu! Eu îl vreau pe ăsta alb ca laptele. Bebelușul ăsta e al meu." „Prea bine, Dașa", am tachinat-o noi. „Dacă îl vrei, poți să-i pui și un nume", continuă mama cu glasul frânt. „Vreau ca bebelușul meu să se numească Tatiana", a spus Dașa noastră…

Încă o zi, încă o injecție cu vitamina C pentru Tatiana, care tăia cele două sute de grame de pâine pentru mama și sora ei cu degetele sângerânde.

După încă o zi, o bombă căzu în colțul acoperișului clădirii de pe Soviet Cinci. Nu mai avea cine s-o stingă – nici Anton, nici Mariska, nici Kiril, nici Kostia și nici Tatiana. Acoperișul luă foc, iar flăcările se extinseră până la etajul patru, cu vedere spre biserica de pe Greceski Prospekt. Nimeni nu stinse focul. Arse mocnit o zi întreagă, stingându-se singur, încetul cu încetul.

Oare imaginația îi juca feste Tatianei sau orașul părea mai tăcut? Fie nu mai auzea bine, fie bombardamentele erau tot mai puține. Nemții continuau să bombardeze orașul în fiecare zi, dar atacurile erau mai scurte ca durată și mai blânde ca intensitate, ca și când dușmanul s-ar fi plictisit de toată povestea aceea. Și de ce nu? Cine mai rămăsese în Leningrad? Pe cine să mai atace?

Pe Tatiana.

Și pe Dașa.

Și pe mama.

Nu, pe mama nu.

Ținea încă în mâini uniforma albă de camuflaj pe care o cosea. Sub căciula de lână de pe cap purta basmaua de care nu se dezlipea nicio clipă.

— Nu mai pot, spuse mama, stând în fața focului plăpând ce ardea în micuța *bourzhuika.* Pur și simplu, nu mai pot.

Mâinile încetară să se mai miște, iar capul îi căzu pe piept. Ochii îi rămaseră deschiși. Tatiana îi mai auzi pentru câteva

clipe respirația greoaie și spasmodică, apoi o tăcere apăsătoare se așternu în cameră.

Tatiana și Dașa se așezară în genunchi lângă mama lor.

— Păcat că nu știm nici măcar o rugăciune.

— Cred că știu câteva versuri din *Tatăl nostru*, spuse Dașa.

Tatiana stătea cu spatele la sobă, simțindu-și spinarea caldă, în timp ce fața îi era înghețată.

— Ce versuri știi?

— *Pâinea noastră cea de toate zilele/Dă-ne-o nouă astăzi…*

— Îi vom pune mamei alături lucrătura pe care o cosea, spuse Tatiana așezându-și mâna pe genunchii mamei ei.

— Nu i-o punem *alături*, ci o băgăm în *ea*, îi răspunse Dașa cu glas pierdut. Uite ce cosea – un sac!

— O, Doamne! exclamă Tatiana, continuând să-și țină mâna pe piciorul rece al mamei lor. *Pâinea noastră cea de toate zilele/Dă-ne-o nouă astăzi…* Mai știi alte versuri, Dașa? o întrebă după o clipă de tăcere.

— Doar atât știu. Și *Amin!*

— *Amin!* repetă Tatiana.

La masă, tăiară pâinea în trei bucăți. Tatiana își mâncă porția. Dașa și-o mâncă pe a ei. Porția mamei o lăsară pe farfuria sa.

În noaptea aceea Tatiana și Dașa stăteau în pat, cuibărite una într-alta.

— Să nu mă părăsești și tu, Tania! Nu pot să trăiesc fără tine.

— Nu te voi părăsi, Dașa. Vom rămâne una lângă cealaltă. Nu putem să rămânem singure. Cu toții avem nevoie unii de alții. Avem nevoie de cineva care să ne aducă aminte că suntem oameni, nu animale.

— Am rămas numai noi două, Tania, îngăimă Dașa. Numai tu și cu mine.

Tatiana o ținea strâns în brațe pe sora ei. „Tu. Eu. Și Alexander."

3

Alexander se întoarse câteva zile mai târziu. Cearcănele vineții din jurul ochilor și barba groasă și neagră pe care o purta îi confereau înfățișarea unui tâlhar de viță nobilă. În rest, părea să fie teafăr și nevătămat. Prezența lui îi încălzi imediat sufletul Tatianei. Numai simplul fapt că îl vedea… ei bine, ce putea să spună? Îl privea în tăcere cum o strângea în brațe pe Dașa. Și el o privea cu ochii lui scrutători.

— Ce faci? îl întrebă ea cu glas stins.

— Bine, îi răspunse el. Ce fac fetele mele?

— Nu prea bine, Alexander, îi spuse Dașa. Nu prea bine. Uită-te la mama! A murit de cinci zile. Reprezentanții consiliului local nu mai vin să ridice morții. Iar noi nu o putem mișca din loc.

Alexander trecu pe lângă Tatiana și îi atinse ușor chipul cu mâna învelită în mănușă.

O vârî apoi pe mama în pelerina de camuflaj pe care o transformase în sac și o purtă pe brațe, pășind cu grijă ca să nu alunece pe scările înghețate. În stradă, o așeză pe sania strălucitoare, în nuanțe de roșu și albastru, a Tatianei și porniră toți trei spre cimitirul din Starorusskaia. Dădu la o parte trupurile înghețate din fața porților cimitirului și trase sania înăuntru, unde o așeză cu blândețe pe mama în zăpadă. Rupse apoi două crenguțe, pe care Tatiana le legă cu o bucată de sfoară sub forma unei cruci și o puseră deasupra mamei.

— Știi cumva o rugăciune, Alexander? îl întrebă Tatiana. Pentru mama.

Alexander o scrută cu privirea, apoi clătină din cap. Ea îl privi închinându-se și rostind în barbă câteva cuvinte.

— Nu știi nicio rugăciune? îl întrebă Tatiana, ieșind pe porțile cimitirului.

— Nu în rusă, îi răspunse el în șoaptă.

Când se întoarseră în apartament, Alexander părea vesel, spunându-le cu încântare în glas:

— Fetelor, priviți ce bunătăți v-am adus! Doar pentru voi.

Le adusese un sac de cartofi, șapte portocale, pe care numai

Dumnezeu știe unde le găsise, o jumătate de kilogram de zahăr, un sfert de kilogram de orz, ulei de in și, zâmbindu-i Tatianei cu gura până la urechi, trei litri de ulei de motor.

Dacă ar fi putut, Tatiana i-ar fi zâmbit și ea.

Alexander o învățâ cum să facă lumină cu ajutorul uleiului de motor. După ce turnă câteva linguri de ulei între două farfurioare puse una peste alta, băgă înăuntru un fitil umed, lăsându-i capătul afară, și îi dădu foc. Uleiul oferea suficientă lumină ca să coși sau să citești. Apoi el plecă și se întoarse o jumătate de oră mai târziu cu un braț de lemne. Le spuse că găsise în beci niște grinzi rupte. În cele din urmă, le aduse și apă.

Tatiana ar fi vrut să-l atingă. Dar plăcerea asta îi revenea Dașei, care nu se dezlipea nicio clipă de lângă el. Tatiana nu putea să-i întâlnească nici măcar privirea. Luă un ibric și făcu niște ceai – cu zahăr. Ce descoperire! Găti apoi trei cartofi și niște orz. Împărți pâinea și *mâncară.* Încălzi apoi niște apă pe sobiță și, cerându-i lui Alexander puțin săpun, se spălă pe față, pe gât și pe mâini.

— Îți mulțumesc, Alexander, îi spuse ea. Ai mai aflat ceva de Dimitri?

— Cu plăcere. Nu, nu mai știu nimic. Tu ai primit vreo veste?

Tatiana clătină din cap.

— Alexander, a început să-mi cadă părul, se plânse Dașa. Uite! continuă, smulgându-și cu ușurință o șuviță neagră de păr.

— Daș, nu mai face asta! Și ție îți cade părul? o întrebă apoi pe Tatiana, privind-o cu ochi calzi – aproape la fel de calzi ca *bourzhuika.*

— Nu, murmură ea. Nu-mi permit să pierd nici măcar un fir de păr. Căci aș ajunge cheală până mâine. Dar, în schimb, îmi curge sânge din gură, îi spuse apoi, ștergându-și buzele. Poate că o portocală mi-ar prinde bine.

— Mănâncă-le pe toate șapte, dar foarte încet! Și, fetelor, aveți grijă să nu ieșiți noaptea afară! Este prea periculos.

— Nu ieșim.

— Și nu uitați să încuiați ușile!

— Le încuiem mereu.

— Și atunci de ce era descuiată când am venit eu?

— Tania a uitat-o deschisă.

— Încuie ușile alea și nu mai da vina pe sora ta!

După masă, Alexander luă un fierăstrău din bucătărie și începu să taie masa și scaunele din sufragerie în bucăți mici, ca să încapă în *bourzhuika.* Tatiana îi stătea alături în timp ce lucra. Dașa era pe canapea, înfofolită în pături. În cameră era cumplit de frig. Nu mai intrau niciodată acolo. Petreceau tot timpul în încăperea alăturată, unde ferestrele erau întregi.

— Alexander, câte tone de făină ne dau acum? îl întrebă Tatiana, luând bucățile de lemn din mâna lui și așezându-le în colțul camerei.

— Nu știu.

— Alexander!

— Cinci sute, îi răspunse el oftând adânc.

— Cinci sute de tone?

— Da.

— Pare o cantitate imensă, interveni Dașa.

— Alexander?!

— Nu e deloc așa.

— Câte tone de făină ne dădeau în iulie? vru Tatiana să știe.

— Dar cine sunt eu? Pavlov, responsabilul cu distribuirea rațiilor din Leningrad?

— Hai, răspunde-mi! Câte tone ne dădeau?

— Șapte sute douăzeci de tone, îi spuse el oftând din nou.

Tatiana îi aruncă o privire tăcută Dașei, care stătea pe canapea.

„Se retrage în cochilia ei", își spuse Tania, îndreptându-și ochii spre Alexander.

— Dar haideți să privim și partea plină a paharului! spuse ea, încercând să confere glasului ei o tonalitate veselă. Cinci sute de tone sunt mai mult decât nimic.

Stăteau toți trei cuibăriți pe canapea unul lângă altul, în semiîntuneric, în fața sobiței, prin ușița căreia răzbăteau câteva raze de lumină. Alexander era flancat, de-o parte și de alta, de Tatiana și de Dașa. Tatiana purta haina matlasată pe care i-o

făcuse mama ei și o pereche de pantaloni tot matlasați. Își trase căciula peste urechi și peste ochi. Numai nasul și gura înfruntau aerul rece din cameră. Se înveleau toți cu o pătură. La un moment dat, crezând că avea să adoarmă, Tatiana își rezemă capul de Alexander. Iar mâna lui poposi în poala ei.

— „Aș vrea să fiu un soldat neamț, sub comanda unui general rus, având armament britanic și rații americane", spune un proverb, rupse Alexander tăcerea.

— Eu m-aș mulțumi doar cu rațiile americane, îi răspunse Tatiana. Acum, pentru că au intrat și americanii în război, situația se va ameliora pentru noi?

— Da.

— Ești sigur de asta?

— Absolut. Acum, pentru că au intrat și americanii în război, avem mai multe speranțe.

— Dacă vom scăpa cu viață, auzi Tatiana vocea Dașei, jur că vom pleca din Leningrad. Ne vom muta în Ucraina sau în apropiere de Marea Neagră, undeva unde nu e niciodată frig.

— Nu există un asemenea loc în Rusia, îi răspunse el.

Peste uniforma militară purta haina de iarnă matlasată, în nuanțe kaki, iar *șapka*[29] de pe cap îi acoperea urechile. Dașa susținea stăruitor că trebuia să existe undeva în Rusia un loc mai cald.

— Nici vorbă, îi răspunse Alexander. Suntem situați mult prea în nord. Iernile sunt reci peste tot în Rusia.

— Există undeva pe pământ vreun loc unde temperatura nu scade niciodată iarna sub zero grade?

— Arizona.

— Arizona? Asta e undeva în Africa?

— Nu, îi răspunse el oftând ușor. Tania, știi cumva unde e Arizona?

— În America.

Singura căldură de care se bucura Tatiana era de la sobița *bourzhuika.* Și de la Alexander. Își lipi și mai mult capul de brațul lui.

— Da. E un stat din America, încuviință el. Lângă California. Este un ținut deșertic. Vara, temperaturile ating patruzeci de

grade. Iar iarna, douăzeci de grade. În fiecare an. Nu ninge niciodată. Și nu îngheață.

— Încetează! Astea-s povești, îl mustră Dașa. Spune-i basme Tatianei! Eu simt prea bătrână pentru așa ceva.

— Dar ăsta e adevărul. Nu există iarnă în Arizona.

Tatiana asculta, cu ochii închiși, vocea răsunătoare și armonioasă a lui Alexander. Ar fi putut să-l asculte fără încetare. „Ai o voce frumoasă, Alexander", își spuse ea în gând. „Aș putea să dorm somnul veșniciei numai ascultându-ți glasul profund și liniștitor, care mă îndeamnă spre odihna eternă. Du-te, Tatia, nu te împotrivi!"

— Nu se poate, spuse Dașa. Ce fac oamenii iarna?

— Își pun o cămașă cu mânecă lungă.

— Termină! Acum chiar că ai luat-o razna.

Tatiana își trase căciula de pe ochi și își ațintи privirea în lumina arămie și fremătătoare din sobă.

— Tatia! spuse Alexander pe un ton domol. *Tu* știi prea bine că spun adevărul. *Ți*-ar plăcea să trăiești în Arizona, „ținutul primăverii scurte"{30}?

— Da, îi răspunse ea.

— Cum i-ai spus? întrebă Dașa pe un ton apatic.

— Tatiana, îi răspunse Alexander.

— Nu, clătină ea din cap. N-ai pus bine accentul pentru *Tatiana.* Ai spus *Tátia.* Nu te-am auzit niciodată spunându-i așa.

— Ce te-a apucat, Alexander? îl mustră Tatiana, trăgându-și din nou căciula peste ochi.

— Nu-mi pasă, spuse Dașa, ridicându-se cu greu în picioare ca să se ducă la baie. Strig-o cum vrei!

Tatiana rămase în continuare lângă Alexander, dar nu-și mai rezema capul de brațul lui.

— Tatia, Tatiașa, Tania, mă auzi? o întrebă el în șoaptă.

— Te aud, Șura.

— Pune-ți din nou capul pe mâna mea!

Ea se supuse.

— Cum reziști?

— Așa cum vezi.

— Da, văd, îi răspunse el sărutându-i mâna ascunsă în

mănușă. Curaj, Tatiana! Curaj!

„Te iubesc, Alexander", își spuse Tatiana.

A doua zi, Alexander veni seara acasă și le întrebă pe un ton nespus de vesel:

— Fetelor, știți ce zi e astăzi, nu-i așa?

Ele îl priveau nedumerite. Tatiana petrecuse câteva ore la spital. Nu-și mai amintea însă ce făcuse acolo. Dașa părea și mai confuză, încercară să schițeze un zâmbet vag.

— Ce zi e azi? îl întrebă ea.

— Ajunul Anului Nou! exclamă el.

Îl priveau la fel de uluite.

— Am adus trei conserve de *tușonka*, le spuse el zâmbind. Câte una pentru fiecare. Și niște votcă. Dar va trebui să beți foarte puțin. Doar nu vreți să vă îmbătați.

Tatiana și Dașa continuau să-l privească nedumerite.

— Dar cum vom ști când e Anul Nou? îl întrebă Tatiana în cele din urmă. Mai avem doar un ceas deșteptător care nu mai merge bine de luni de zile. Iar radioul nu funcționează.

— Ceasul meu e fixat după ora militară{31}, le explică Alexander, arătându-le ceasul de la mână. Știu întotdeauna *cu exactitate* ce oră este. Iar voi două *trebuie* să fiți mai vesele. Nu așa se sărbătorește.

Nu mai aveau masă unde să mănânce, dar se așezară pe canapea, în fața sobiței, și serviră din poală bucatele de Anul Nou: conservele de *tușonka*, câteva felii de pâine albă și o lingură de unt. Alexander îi oferi țigări Dașei, iar Tatianei îi dărui, cu un zâmbet larg pe buze, o bomboană mică și tare, pe care ea o mâncă bucuroasă. Stătură de vorbă încet până când Alexander se uită la ceas și turnă apoi în pahare puțină votcă. Cu câteva minute înainte de miezul nopții, se ridicară cu toții în picioare, în camera întunecată, și ciocniră paharele în cinstea noului an 1942.

Numărară ultimele zece secunde, apoi băură din paharele de votcă, iar Alexander o sărută și o strânse în brațe pe Dașa. Ea o sărută și o îmbrățișă pe Tatiana, spunându-i:

— Hai, Tania, nu-ți fie teamă! Sărută-l pe Alexander de Anul Nou!

Se așeză apoi pe canapea, în timp ce Tatiana își înălță capul spre Alexander. El se aplecă spre ea și o sărută, cu multă blândețe, pe gură. Era pentru prima oară când își atingeau buzele de la ultima lor întâlnire din cupola catedralei Sfântul Isaac.

— La mulți ani, Tania!

— La mulți ani, Alexander!

Dașa stătea pe canapea, cu ochii închiși, ținând paharul de votcă într-o mână și o țigară în cealaltă.

— În cinstea anului 1942! spuse ea.

— În cinstea anului 1942! repetară Tatiana și Alexander, împletindu-și pentru o clipă privirile înainte ca el să se întoarcă la Dașa.

Apoi se culcară cu toții împreună în pat: Tatiana la perete, Dașa la mijloc, iar Alexander la margine. „Mai avem oare sub ce măști să ne mai ascundem?" se întrebă Tatiana, întorcându-se cu fața spre ei. „Inima abia ne mai bate în piept. Cum de mai avem puterea să ascundem ceva?"

A doua zi după Anul Nou, Alexander și Tatiana porniră încet spre oficiul poștal. În fiecare săptămână, Tatiana se ducea să vadă dacă primiseră vreo veste de la babușka Anna, căreia îi trimitea apoi câte o misivă scurtă. De la moartea lui deda, primiseră doar o singură scrisoare de la ea, în care le spunea că se mutase din Molotov într-un sat de pescari de pe malurile râului Kama.

Scrisorile Tatianei erau cât se poate de scurte; nu reușea să scrie mai mult de câteva paragrafe. Îi povestea babușkăi despre munca de la spital, despre Vera, despre Nina Iglenko sau despre Slavin cel nebun, care, înainte de dispariția lui inexplicabilă din urmă cu două săptămâni, petrecuse zilele și nopțile stând, ca de obicei, pe podeaua de pe coridor, jumătate în cameră, jumătate afară. Nu părea să-i pese nici de bombardamente, nici de foame. Singura concesie pe care o făcuse iernii era o pătură cu care își învelea trupul costeliv. Despre Slavin îi putea scrie. Despre viața ei, nu. Și cu atât mai puțin despre familia sa. Lăsa asta în seama Dașei, care, prin paragrafele ei optimiste, reușea mereu să

contrabalanseze mesajele triste ale Tatianei. Ea nu știa cum să ascundă tragediile Leningradului din lunile octombrie, noiembrie și decembrie 1941. Dașa însă reușea să ascundă totul, povestindu-i veselă și fără încetare despre Alexander și despre planurile lor de căsătorie. Dașa era adultă. Iar adulții știu să se prefacă mult prea bine.

Scrisoarea pe care Tatiana o ducea în ziua aceea la poștă nu mai conținea niciun rând din partea Dașei, care se simțise prea obosită ca să-și mai aștearnă gândurile pe hârtie.

Alexander și Tatiana străbăteau cu pași lenți troienele, înfruntând cu capul aplecat vântul mușcător. Zăpada pătrundea prin cizmele zdrențuite ale Tatianei, unde refuza să se topească. Ținându-se de brațul lui Alexander, se gândea ce avea să-i scrie babușkăi în următoarea scrisoare. Poate că avea să-i povestească despre mama. Despre Marina. Despre mătușa Rita. Și despre babușka Maia.

Oficiul poștal se afla la primul etaj din vechea clădire de pe Nevski. Cândva, își avea sediul la parter, dar suflul puternic al exploziilor spulberase ferestrele de la parter și nimeni nu le mai înlocuise. Astfel, angajații poștei fuseseră nevoiți să se mute la primul etaj. Dar acest lucru implica o mare problemă – scările erau acoperite cu gheață și trupuri umane.

— Se face târziu, spuse Alexander de la baza scărilor. Trebuie să plec, să ajung la garnizoană până la prânz.

— Mai sunt multe ore până la prânz, îi răspunse Tatiana.

— Nu e chiar așa. S-a făcut deja unsprezece. Ne-a luat o oră și jumătate ca să ajungem aici.

Tatiana simțea cum frigul îi pătrundea până în oase.

— Pleacă, Șura! Nu mai sta în frig! murmură ea.

— Nu te mai duce la magazine! îi spuse Alexander, aranjându-i fularul. Du-te direct acasă! V-am lăsat deja rațiile mele. Și am cumpărat tot ce-am găsit de mâncare cu banii mei.

— Da, știu. Așa o să foc.

— Te rog să mă asculți!

— Bine, încuviință ea. Te întorci diseară?

— Plec diseară, îi răspunse el clătinând din cap. Trebuie să mă întorc la post. Artileristul care îmi ținea locul…

— Taci!

— Mă întorc cât pot de repede.

— Bine. Îmi promiți?

— Tatia, voi încerca să vă scot din Leningrad cu unul dintre camioane. Rezistați până atunci! Bine?

Se priveau cu ochi stăruitori. Ar fi vrut să-i spună că era fericită pentru că putea să-i soarbă chipul din priviri, dar nu mai avea puterea s-o facă. Încuviințând din cap, porni să urce scările. Alexander rămase pe loc. Când puse piciorul pe cea de-a doua treaptă alunecă, gata să cadă pe spate. Alexander o prinse în brațe și o ajută să-și recapete echilibrul. Ea se agăță cu mâinile de balustradă și se întoarse cu fața spre el. Un zâmbet palid îi lumină chipul pentru o clipă.

— Mă descurc și singură, fără tine, îi spuse ea.

— Ce faci cu băieții lihniți de foame care te urmăresc până acasă?

Privirea stăruitoare a Tatianei îi trăda vâltoarea sentimentelor pe care cu greu și le stăvilea.

— Nu e adevărat, îi spuse apoi. Nu mă descurc fără tine.

— Știu, îi răspunse Alexander. Ține-te bine de balustradă!

Încetul cu încetul, Tatiana reuși să urce treptele înghețate și alunecoase. Când ajunse pe palier, se întoarse să vadă dacă Alexander mai era acolo. Stătea tot la baza scărilor și o urmărea cu privirea. Ea își duse mâna la buze.

A doua zi de dimineață, Dașa nu se putea ridica din pat.

— Dașa, scoală-te, te rog!

— Nu pot. Du-te tu!

— Firește că mă duc, dar nu vreau să plec singură. Alexander nu e aici.

— Da, așa e.

Tatiana o înveli cât putu mai bine în pături și haine. Deși o ruga să vină cu ea, Tatiana știa prea bine că sora ei nu avea s-o însoțească. Dașa zăcea, cu ochii închiși, în aceeași poziție în care adormise cu o seară în urmă. Era și foarte tăcută. Nu spunea nimic. Doar tușea uneori.

— Te rog să te ridici! Trebuie să te ridici.

— Mai târziu, îngăimă Dașa, continuând să-și țină ochii închiși. Acum nu pot.

Tatiana se duse să aducă apă de la parter. Îi luă o oră ca să urce treptele înghețate. Apoi aprinse focul în *bourzhuika* și aruncă în flăcări un picior de scaun. Când focul începu să ardă în sobă, îi făcu un ceai Dașei.

După ce îi dădu să bea câteva linguri din ceaiul ușor cafeniu și aproape neîndulcit, plecă să ia singură rațiile de la magazin. Deși era zece dimineața, afară era încă întuneric. „Abia la unsprezece se va lumina", își spuse Tatiana. „Când mă voi întoarce acasă cu rațiile de pâine, va fi lumină. *Pâinea noastră cea de toate zilele/ Dă-ne-o nouă astăzi*…" murmură ea. „Ce bine ar fi fost dacă aș fi știut mai de mult această rugăciune! Aș fi putut s-o spun în fiecare zi, încă din septembrie."

„E întuneric tot timpul acum. E târziu? E devreme? E seară sau noapte?" Se uită la ceasul deșteptător. Nu putea să-și distingă mâinile prin întuneric. „Nu văd niciun strop de lumină. Dimineața e întuneric, iar când târăsc pe scări găleata cu apă, e tot întuneric. Când o spăl pe Dașa pe față și plec apoi la magazin, printre salvele de artilerie, e la fel de întuneric. Apoi, după ce explodează vreo clădire și ia foc, mă duc să mă încălzesc în fața zidurilor cuprinse de flăcări. Văpăile îmi înroșesc chipul, dar nu mă clintesc. Cât stau acolo? Astăzi am stat cam până la prânz. Am ajuns la spital abia la ora unu după-amiaza. Mâine poate voi găsi un alt foc unde să mă încălzesc. Dar acasă e întuneric beznă. Fitilul umezit în uleiul de motor spulberă un timp întunericul, ajutându-mă să răsfoiesc o carte sau să o privesc pe Dașa.

De ce se uită așa la mine? N-o mai recunosc – nu mai e ea. Nu se simte prea bine în ultimul timp. Iar în ultimele trei zile nici nu s-a mai ridicat din pat. Are ochii întunecați. Ce se zărește, oare, în ei? Mă privește de parcă nici n-ar ști cine sunt."

— Dașa! Ce e cu tine?

Dașa o privea fără să-i răspundă. Și fără să se miște.

— Dașa!

— De ce țipi așa? o întrebă ea încet.

— De ce mă privești așa?

— Vino aici!

Tatiana se apropie de pat și se așează la căpătâiul Dașei.

— Ce e, draga mea? Ce vrei să-ți aduc?

— Unde e Alexander?

— Nu știu. Poate în Ladoga.

— Când se întoarce?

— Nu știu. Poate mâine.

Dașa continua s-o scruteze cu privirea.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă Tatiana.

— Vrei să mor?

— Poftim? exclamă Tatiana înspăimântată, în ciuda faptului că simțea cum viața Dașei i se scurgea printre degete. Firește că nu. Ești sora mea. Cu toții avem nevoie de cineva care să ne ajute să rămânem oameni, Dașa. O știi prea bine.

— Da, știu.

— Și atunci, ce e cu tine?

— Tu ești acel *cineva* de care am nevoie, Tania.

— Da.

— Dar *tu*, Tania, de *cine* ai nevoie? o întrebă Dașa în șoaptă. Asta da întrebare!

Tatiana clipi, aproape fără grai.

— De *tine*, îi răspunse ea într-un murmur înăbușit.

DINCOLO DE MAREA NEMĂRGINITĂ

1

— V-am văzut, Tatiana, spuse Dașa în întuneric. V-am văzut împreună.

— Ce tot spui? o întrebă Tatiana, simțind cum inima i se oprește.

— V-am văzut împreună. Nu știați că vă urmăresc. Dar v-am văzut la poștă acum cinci zile.

— Care poștă?

— V-ați dus la poștă.

Așezându-se în genunchi la căpătâiul Dașei, Tatiana încercă să deruleze filmul înapoi. Care poștă? Ce se întâmplase la poștă? Nu reușea să-și amintească.

— Dar știai că ne ducem la poștă. Ți-am spus că acolo mergem.

— Nu la asta mă refer. Oricum, te însoțește pretutindeni.

— Încearcă să ne protejeze.

— Nu pe *amândouă.*

— Ba da, Dașa, pe amândouă. E îngrijorat de soarta noastră. Știi foarte bine de ce vine cu mine. Ai uitat că ne aduce tot timpul câte ceva de-ale gurii?

— Nu mă refer la nimic din toate astea, îi răspunse Dașa.

— Datorită lui, nimeni nu ne ia pâinea de la gură. Nimeni nu ne fură cartelele de alimente. Cum crezi că am reușit să mai încropesc ceva de mâncare? M-a apărat de canibalii care stau pretutindeni la pândă.

— Nu vreau să vorbesc despre asta.

Dar Tatiana voia.

— Îmi aduce pâinea soldaților morți, special pentru tine, Dașa, iar când nu mai găsește alte resurse, îmi dă jumătate din rațiile lui – tot pentru tine.

— Tatiana, ți le aduce ție ca să-ți câștige dragostea.

— Poftim? exclamă uluită Tatiana. Te înșeli – din nou! adăugă, redobândindu-și iute cumpătul. Ți le aduce *ție* ca să supraviețuiești.

— O, Tania!

— Niciun *O, Tania!* De ce-ai venit după mine la poștă?

— M-am simțit vinovată pentru că nu i-am scris babușkăi. Așteaptă cu nerăbdare vești de la mine. Scrisorile tale sunt mult prea deprimante. Nu știi să ascunzi adevărul cum o fac eu. Sau, cel puțin, așa am crezut până acum, spuse Dașa. I-am scris câteva rânduri vesele și optimiste. Nu te-am urmărit până la poștă. Erați deja acolo când am ajuns eu.

— Ne-am dus mai întâi la magazin, îi explică Tatiana, ridicându-se în picioare ca să arunce în foc un alt picior de scaun.

Nu avea cum să ardă toată noaptea, dar nu putea să bage prea multe lemne în sobă, deoarece trebuiau să fie cumpătate. Când Alexander tăiase masa cu fierăstrăul, Tatiana nu realizase cu câtă ardoare simțeau nevoia de căldură. Toate lemnele mesei pieriseră deja mistuite în flăcări. Mai aveau doar patru scaune.

Când Alexander le adusese ultimele bunătăți, Tatiana nu realizase cu câtă ardoare își doreau să mănânce pe săturate. Terminaseră deja cartofii. Și portocalele. Mai aveau doar puțin orz.

Când Tatiana se duse la culcare, o înveli pe Dașa în pături și haine groase, apoi se urcă și ea în pat, dornică să se întoarcă cu fața spre perete. Nu o făcu însă.

Un timp, niciuna din ele nu mai spuse nimic. Apoi Dașa se întoarse încet spre Tatiana, spulberând tăcerea:

— Sper să moară pe front, murmură ea.

— Nu spune asta! o mustră Tatiana, vrând să se închine, dar neputând să-și scoată brațul înghețat de sub pătura caldă.

Se simțea mult prea vlăguită ca să mai facă vreo mișcare. În curând, focul avea să se stingă. Iar întunericul avea să le învăluie din nou în mantia lui greoaie și rece. Amândouă erau istovite și sfârșite. Mult prea sleite de puteri ca să-și mai frângă inima, credea Tatiana.

— V-am văzut împreună, spuse apoi Dașa. Am văzut cum vă priveați unul pe celălalt.

Și Tatiana înțelese în clipa aceea că nu erau *chiar* atât de vlăguite.

— Dașenka, ce tot spui acolo? Nici nu aveam cum să ne privim. Căciula îmi acoperea ochii. Nu știu la ce te referi.

— El stătea la baza scărilor. Iar tu două trepte mai sus. Ai alunecat pe scările înghețate, iar el te-a prins în brațe. Ți-a spus ceva și tu ai încuviințat din cap. Apoi v-ați privit unul pe celălalt. Tu ai urcat la etaj. Iar el a rămas jos, cu ochii pironiți asupra ta. Am văzut totul.

— Dragă Dașa, îți faci sânge rău fără motiv.

— Serios? Oare chiar așa o fi? Spune-mi, Tania, de cât timp sunt *complet* oarbă?

— Încetează! murmură Tatiana în întunericul nopții, clătinând din cap.

— Oare de la bun început? Încă din ziua în care am dat peste amândoi acasă? Când v-ați întâlnit *ca din întâmplare*? Încă de atunci? Și apoi în toate celelalte zile ce-au urmat? O, Doamne, spune-mi odată!

— Ți-ai pierdut mințile.

— Poate că am fost oarbă, Tania, dar nu sunt proastă. Crezi că nu știu să deslușesc anumite lucruri? N-am văzut *niciodată* în ochii lui expresia ce i se citea atunci pe chip. Te privea urcând scările cu atâta tandrețe, dorință, posesivitate și *dragoste*, încât am ieșit afară cât am putut de repede. Și aș fi vărsat scârbită în zăpadă dacă aș fi avut ce să vărs.

— Te înșeli, repetă Tatiana cu glas stins.

— Serios? Și când îl priveai și tu de pe scările oficiului poștal, ce-ți trădau ochii, surioară?

— Nu înțeleg la ce te referi. M-a însoțit doar la poștă. Și acolo ne-am luat la revedere. Asta se citea în ochii mei – un simplu *la revedere.*

— Nu era doar un simplu *la revedere, Tania.*

— Încetează, Dașa! Doar suntem *surori.*

— Da, dar *el* nu-mi datorează nimic.

— Este doar protector față de mine…

— Nu, nu e protector, Tania. E mistuit de iubirea pe care ți-o poartă.

— Nu e adevărat.

— Ați fost… împreună?

— Ce vrei să spui?

— Răspunde-mi! Este o întrebare cât se poate de simplă. Ați

fost împreună? Ați făcut dragoste?

— Nu, firește că nu, Dașa. Uite ce e… lucrurile au degenerat…

— M-ai mințit atâta amar de vreme. Mă minți și acum?

— Nu te mint.

— Când? Atunci? Acum?

— Nici atunci. Nici acum, îi răspunse Tatiana, rostind cu greu cuvintele.

— Nu te cred, spuse Dașa închizând ochii. O, Doamne, nu pot să mai aud asta! murmură ea. Nu mai rezist! Toate zilele, nopțile și orele petrecute împreună, când am dormit în același pat și am mâncat din același castron… Cum este cu putință ca toată viața noastră să fi fost o minciună? Cum este cu putință?

— Dar nimic nu e o minciună! Te iubește, Dașa! Ai văzut cum te sărută! Cum te atinge! Nu ți-a arătat oare iubirea și pasiunea în momentele voastre de intimitate? își continuă Tatiana argumentația, rostind cu greu ultimele cuvinte.

— M-a sărutat. Și m-a atins. În august. Căci de atunci nu s-a mai întâmplat nimic între noi. De ce oare?

— Dașa, te rog…

— Nu mai sunt atât de atrăgătoare în ultimul timp. Nici tu, de altfel.

— Zilele noastre de chin se vor sfârși cândva.

— Și odată cu ele, și viața mea, îngăimă Dașa tușind.

— Nu mai vorbi așa!

— Ce-o să faci când n-o să mai fiu, Tania? Îți va fi mai ușor?

— Ce tot spui, Dașa? Ești sora mea! exclamă Tatiana.

Ar fi vărsat lacrimi amare dacă ar fi putut.

— N-am plecat nicăieri! Am rămas aici cu tine. Și nici n-am de gând să plec. Nu te părăsesc. Și nu vei muri. Iar el *pe tine* te iubește, continuă Tania, punându-și mâinile pe piept ca să-și stăvilească un geamăt de durere.

— Da, îi răspunse Dașa cu glas frânt, dar eu vreau să mă iubească așa cum te iubește *pe tine.*

Tatiana păstră tăcerea. Asculta trosnetul lemnelor din soba de ceramică și se întreba cât va mai arde piciorul de scaun până se va preface în scrum.

— Nu mă iubește, spuse apoi cu vocea deznădăjduită și cu mâna pe inimă. Cum ar putea să mă iubească *pe mine* când vrea să se însoare *cu tine?*

— Cât aveai de gând să-mi ascunzi toate astea? o întrebă Dașa.

Până la sfârșit.

— Dar nu am ce să-ți ascund, Dașa.

— O, Tania! îngăimă ea, adâncită în gânduri. Cum este posibil ca, în vremuri atât de întunecate ca astea pe care le trăim, aflându-ne atât de aproape de lumea de dincolo, să mai ai puterea să minți, iar eu să mai cad pradă mâniei? Nici din pat nu mă mai pot ridica. Dar mânia… o, da, o simt din plin! Iar minciunile sunt și ele din plin.

— Foarte bine, îi răspunse Tatiana. Mânia te încinge. Dă-i frâu liber! Urăște-mă dacă simți nevoia s-o faci! Urăște-mă din tot sufletul dacă asta te ajută să te simți mai bine!

— Am de ce să te urăsc? îngăimă Dașa, rostind cuvintele cu multă greutate. Am vreun motiv s-o fac?

— Nu, îi răspunse Tatiana, întorcându-se cu fața spre perete.

Minciuni până în ultima clipă.

2

A doua zi, Dașa tot nu putea să se ridice din pat. Voia, dar nu putea. Tatiana dădu la o parte păturile și hainele cu care se învelea. Era ora nouă dimineața, iar fetele dormiseră din nou atât de profund, încât nici sirenele antiaeriene de la ora opt nu reușiseră să le trezească.

Tatiana plecă, în cele din urmă, la magazin. Ajunse acolo în jurul prânzului, dar nu mai găsi nici fărâmă de pâine. Primiseră un transport foarte mic și toată pâinea se vânduse încă de la primele ore ale dimineții.

— Chiar nu mai aveți nimic să-mi dați? Nu puteți să mă ajutați cu nimic? o întrebă Tatiana pe femeia din spatele tejghelei.

Vânzătoarea nici să răspundă nu mai putea.

Tatiana se duse să-i ceară ajutorul singurului om din lume care i-l putea oferi.

— Îl caut pe căpitanul Belov, îi spuse ea santinelei de la poarta garnizoanei. Este aici?

— Belov? repetă soldatul, o figură complet necunoscută Tatianei, consultând lista misiunilor militare. Da, e aici, îi răspunse apoi. Dar n-am pe cine să trimit să-l cheme.

— Te rog! îl imploră Tatiana. N-am mai găsit pâine astăzi, iar sora mea…

— Și ce-ți imaginezi? Că domnul căpitan are pâine pentru tine? N-are pâine să arunce în stânga și-n dreapta. Acum pleacă de aici!

— Sora mea este logodnica lui, îi explică Tatiana, fără să se clintească.

— Foarte frumos! îi răspunse el sarcastic. Ce-ar fi să-mi spui și restul poveștii vieții tale?

— Cum te cheamă? îl întrebă ea.

— Caporal Kristoff, îi spuse el. *Caporal,* repetă.

— Foarte bine, *caporale*, zise Tatiana. Știu că nu ai voie să-ți părăsești postul. Dar n-ai putea să mă lași să intru în garnizoană ca să-l caut singură pe domnul *căpitan?*

— Să te las să intri în garnizoană? repetă el. Ți-ai pierdut

cumva mințile?

— Da, îi răspunse Tatiana, agățându-se de poartă.

Avea senzația că se va prăbuși, căci picioarele refuzau s-o mai susțină. Efortul de a ajunge la cazarmă îi secătuise și ultimele puteri. Dar nu putea să se întoarcă acasă fără nimic de-ale gurii pentru sora ei.

— Da, *mi-am pierdut* mințile. Dar nu-ți cer să-mi dai pâinea de la gură. Nu-ți cer nici să te miști din post dacă nu vrei. Tot ce te rog este să-mi dai voie să-l caut singură pe domnul căpitan Belov. Îți cer doar o mică favoare. Atâta tot, nimic mai mult! insistă ea. Nu-ți cer prea mult, nu-i așa?

— Ascultă, fetițo! Am terminat discuția cu tine, ripostă Kristoff pe un ton tăios, luându-și pușca de pe umăr. Ar fi bine să dispari de aici. Înțelegi ce-ți spun?

Agățându-se cu disperare de poartă, Tatiana ar fi vrut să clatine din cap, dar nu putea. Numai buzele reușea să și le miște.

— Voi aștepta aici, caporale Kristoff. Sergentul Petrenko, locotenentul Marazov sau domnul colonel Stepanov mă cunosc cu toții. Du-te și spune-le că o alungi pe sora logodnicei muribunde a căpitanului Belov!

— Mă amenințicumva? întrebă uluit Kristoff, ridicând arma.

— Caporale! Ce se întâmplă acolo? interveni un ofițer, străbătând curtea garnizoanei. Ai necazuri?

— Încerc s-o conving pe fata asta să plece dracului de aici, tovarășe, îi răspunse Kristoff.

— Pe cine cauți? o întrebă apoi pe Tatiana, scrutând-o cu privirea.

— Pe căpitanul Belov, tovarășe, îi răspunse ea.

— Căpitanul Belov este sus, îi spuse ofițerul lui Kristoff. L-ai chemat?

— Nu, tovarășe.

— Deschide poarta! Iar tu vino înăuntru! o invită ofițerul pe Tatiana. Cum te cheamă?

— Tatiana.

— Tatiana… repetă el. Kristoff îți face necazuri?

— Da, tovarășe, îi răspunse ea.

— Nu-ți mai face griji din cauza lui! Încearcă să dea dovadă de prea mult zel. Mă întorc imediat.

Ofițerul intră în camera lui Alexander. Acesta dormea. Fusese toată noaptea de strajă la cazarmă.

— Tovarășe căpitan! îl strigă ofițerul.

Alexander tresări speriat.

— Vă caută o tânără, tovarășe, îi spuse el. Știu că e împotriva regulamentului. Dar pot s-o aduc? O fată pe nume Tatiana.

Înainte ca ofițerul să rostească și ultimul cuvânt, Alexander se și îmbrăcase.

— Unde e?

— Jos, la parter. Eu am invitat-o înăuntru. Sper că nu vă supărați.

— Nu mă supăr.

— Ticălosul ăla de Kristoff era gata s-o împuște. Abia am reușit să…

— Îți mulțumesc, locotenente, îi răspunse Alexander din pragul ușii.

Tatiana stătea la baza scărilor, cu capul rezemat de perete.

— Tatia! o strigă el coborând treptele în fugă. Ce s-a întâmplat?

— Dașa nu se mai poate ridica din pat. Iar la magazin n-am mai găsit pâine, îi răspunse ea, fără să-și ridice privirea spre el, căci nici asta nu mai putea să facă.

— Vino cu mine! îi spuse el întinzându-i mâna.

Ea i-o luă într-a ei, dar nu se putea dezlipi de perete.

— Ai mers prea mult, murmură Alexander cu blândețe în glas, susținând-o cu ambele brațe.

Tatiana încuviință din cap.

— Hai să mergem la popotă!

Acolo Alexander îi oferi o bucată de pâine neagră cu o lingură de unt, o jumătate de cartof fiert cu puțin ulei de in și o ceașcă de cafea adevărată, cu puțin zahăr. Tatiana mâncă cu poftă și bău recunoscătoare cafeaua.

— Dar ce-i mai duc Dașei? îl întrebă ea.

— Mănâncă tot! Mai am ceva și pentru Dașa.

Îi dădu apoi încă o bucată de pâine neagră, jumătate de cartof

și un pumn de fasole. Tatiana le îndesă pe toate în buzunarul hainei.

— Aș vrea să vin cu tine, îi spuse Alexander. Dar nu pot. Nu pot să plec astăzi de la cazarmă.

— Nu-i nimic, îi răspunse Tatiana.

„Nu cred că voi mai ajunge înapoi acasă", își spuse însă în gând. „Nu cred că voi reuși." În popotă era liniște, căci trecuse de ora mesei. Doar câțiva soldați mai stăteau la mese.

Tatiana voia să-l întrebe ce mai făcuse în ultimul timp, ce se întâmplase cu Petrenko, pe care nu-l mai văzuse de foarte mult timp, și dacă mai știa ceva de soarta lui Dimitri. Voia să-i povestească ce îi făcuse Kristoff. Voia să-i spună că Zhanna Sarkova pierise și ea. Că era timpul să se ducă din nou la poștă, dar nu se mai putea duce singură.

Voia să-i redea discuția purtată cu Dașa. Dar simplul gând de a-i relata *conversația* lor implica un efort mult prea mare din partea Tatianei, mult prea istovitor. Acum, când abia mai reușea să mestece pâinea de care avea nevoie ca să trăiască, i se părea cu neputință să rostească cu glas tare acele cuvinte și apoi să le completeze cu alte cuvinte și idei. Nu mai vedea nimic dincolo de pâinea neagră din fața ei. „Îi voi spune altă dată."

Rămaseră amândoi cufundați într-o tăcere adâncă.

Alexander o însoți până la poartă. Ea se împiedică pe terenul neted, fiind gata să cadă.

— O, Doamne, Tatia! murmură el.

Ea nu îi răspunse, dar tonalitatea înduioșătoare cu care îi rostise numele îi făcu inima să-i bată năvalnic în piept. Voia să-i răspundă.

— Mă descurc. Nu-ți face griji! îi spuse Tania, rezemându-se de brațul lui ca să-și recapete echilibrul.

— Așteaptă-mă aici! îi zise el, așezând-o pe o bancă lângă poartă și îndepărtându-se apoi cu pași mari.

Câteva clipe mai târziu, se întoarse cu o sanie.

— Hai, vino! Te duc eu acasă. Stepanov m-a învoit două ore, îi explică el, cuprinzând-o cu brațul. Vino cu mine! Nu va trebui să faci nimic. Doar să stai pe sanie.

Alexander semnă de plecare în registrul santinelei de la

poartă.

— Îmi cer iertare pentru ce s-a întâmplat mai devreme, îi spuse caporalul Tatianei, aruncându-i lui Alexander priviri temătoare.

Alexander deschise gura ca să spună ceva, dar Tatiana îl trase de mâneca hainei. Nu clătină din cap și nici nu rosti vreun cuvânt, doar îl trase de mânecă. El o dădu ușor la o parte și, încleștându-și pumnul, îl lovi cu putere pe Kristoff direct în față. Caporalul căzu la pământ.

— Mă întorc peste două ore, caporale. Și atunci *o să stăm* mai mult de vorbă.

Alexander îi spuse apoi Tatianei să se așeze pe sanie. Ea se întinse însă pe spate. „Nu vreau să stau întinsă pe spate", își spuse în gând. „N-am murit încă. Inima îmi bate încă în piept. Încă." Dar nu avea ce să facă. Nu mai putea să stea în capul oaselor.

Tatiana zăcea pe spate, iar Alexander trăgea sania prin zăpadă, pe străzile tăcute și troienite ale Leningradului. „E prea greu pentru el", își spunea Tatiana. „Toate poverile cad pe umerii lui. Când ne-am cunoscut, mi-a cărat lăzile cu mâncare exact pe aceleași străzi. Și acum mă cară pe mine." Voia să atingă cu mâna haina lui Alexander. Dar adormi.

Când deschise ochii, îl văzu pe Alexander stând ghemuit lângă ea și atingându-i obrazul rece cu mâna lui caldă.

— Tatia, trezește-te! îi șopti el. Am ajuns acasă.

„Mă voi stinge ușor-ușor, simțind pe obraz mâna lui Alexander", își spunea Tatiana. „Nu e rău să mori așa. Nu pot să mă mișc. Nu pot să mă ridic. Nu pot să fac nimic." Închise ochii și adormi din nou.

Auzi, ca prin ceață, vocea lui Alexander.

— Te iubesc, Tatiana. Mă auzi? Te iubesc cum n-am iubit pe nimeni toată viața mea. Trezește-te acum! Pentru mine, Tatia. Trezește-te, te rog! Fă-o pentru mine! Hai acasă, unde te așteaptă sora ta! Trebuie să ai grijă de ea. Iar eu voi avea grijă de tine.

Îi simți apoi buzele atingându-i obrazul.

Tatiana deschise ochii. Alexander stătea foarte aproape de ea,

iar ochii îi trădau sentimentele. Îl auzise cu adevărat? Sau fusese doar un vis? Căci visa de atâta amar de vreme să-l audă spunându-i că o iubește! Cât tânjise să audă aceste cuvinte! Încă de când se întâlneau la Kirov. Își dorea oare să vadă din nou soarele nopților albe?

Tatiana se ridică în picioare. Nu putea s-o care în spate pe treptele alunecoase. Dar, susținând-o cu brațul, în timp ce ea se ținea de balustradă, reuși să ajungă pe palierul camerelor lor. Străbătură apoi coridorul lung, dar când ajunseră în fața ușii, Tatiana se opri.

— Intră tu! îi spuse ea. Te aștept aici. Du-te să vezi dacă mai…

Nu avea puterea să continue.

Alexander o conduse înăuntru, apoi intră în dormitor.

— Da, Tania, îi auzi ea vocea. Dașa e bine. Vino și tu!

Tatiana intră în dormitor și se așeză în genunchi lângă pat.

— Uite, Dașa! spuse ea. Alexander ți-a adus de mâncare.

Dașa îngăimă ceva imperceptibil, privindu-i când pe Alexander, când pe Tatiana, cu ochii ei mari și goi.

— Trebuie să plec, le spuse Alexander. Duceți-vă mâine-dimineață să vă luați rațiile de pâine! Până atunci ar trebui să vă ajungă ce v-am adus acum. Ați mâncat deja tot orzul? le întrebă, sărutând-o pe Dașa în creștetul capului. O să vă mai aduc mâine.

— Nu pleca! îl rugă Dașa, întinzând mâinile spre el.

— Trebuie să plec. Dar totul va fi bine. Luați-vă rațiile! Voi veni să vă văd cât pot de repede. Tania, vrei să te ajut să te ridici de pe podea?

— Mă descurc singură.

— Da, într-adevăr, îi răspunse el, cuprinzându-i talia cu mâinile. Hopa sus!

Tatiana se ridică în picioare. Își dorea cu ardoare să-l privească, dar, pentru că știa mult prea bine că Dașa îi urmărea cu atenție, preferă să se uite la ea. Era și mult mai ușor, căci își ținea deja capul plecat în pământ.

— Îți mulțumesc, Șu… Alexander.

3

Zăceau sub pături într-o stare de semiinconștiență. O bătaie în ușă o trezi pe Tatiana în toiul nopții. Îi trebuiră câteva minute bune ca să se ridice din pat de sub maldărul de pături și haine groase cu care se înveleau. Străbătu apoi, cu pași șovăitori, holul întunecat.

Când deschise ușa, îl văzu pe Alexander în prag, îmbrăcat într-o uniformă albă, de luptă. Purta o căciulă rusească matlasată, ce-i acoperea capul și urechile, iar în mâini ținea o pătură.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă ea, punându-și mâna pe piept.

Când îl vedea, inima începea să-i bată nebunește, chiar și în toiul nopții. Îl privea cu ochii cât cepele. Se trezise de-a binelea.

— Ce s-a întâmplat? repetă ea.

— Nimic, îi răspunse el. Pregătiți-vă de plecare! Unde e Dașa? Trebuie să se grăbească.

— Dar unde mergem? Dașa nu se poate ridica din pat, îi spuse Tatiana. Doar știi prea bine. Tușește foarte rău.

— Trebuie să se ridice, îi zise Alexander. Hai, grăbiți-vă! Un camion încărcat cu armament pleacă în noaptea asta din garnizoană. Vă duc în Ladoga, iar de acolo veți porni spre Kobona. Vreau să vă scot din Leningrad, Tania!

Străbătu holul și intră în dormitor. Dașa zăcea sub maldărul de pături și haine. Nu-și deschidea ochii și nici buzele nu și le mișca.

— Dașa! i se adresă Alexander în șoaptă. Draga mea Dașenka, trezește-te! Trebuie să plecăm. Acum, fără să mai întârziem vreo clipă! Hai, repede!

— Nu pot să mă ridic din pat, murmură Dașa, fără să-și deschidă ochii.

— Ba poți și o vei face, îi spuse el cu glas ferm. Un camion încărcat cu armament așteaptă la garnizoană semnalul de plecare. Vă duc până la Ladoga. Apoi vom traversa apele înghețate ale lacului. În noaptea asta. Veți ajunge în Kobona, unde veți găsi câte ceva de mâncare. Iar de acolo puteți să vă duceți la babușka voastră din Molotov. Dar trebuie să te ridici

imediat din pat, Dașa. Hai să mergem! insistă Alexander, dând păturile la o parte.

— Nu pot să ajung la cazarmă, murmură Dașa.

— Mergem cu sania Taniei. Uite ce ți-am adus! spuse apoi, scoțând din haină o bucată de pâine albă cu coajă.

Rupse puțin din miezul moale și i-l vârî Dașei în gură.

— E pâine albă. Mănâncă din ea! Îți va da putere.

Dașa deschise gura. Mestecă apatică miezul, fără să deschidă ochii, apoi începu să tușească. Tatiana stătea în apropiere, îmbrăcată cu haina groasă de iarnă și învelită într-o pătură, privind bucata de pâine cu aceeași ardoare cu care îl privea cândva pe Alexander. „Poate că Dașa n-o va mânca pe toată. Poate că îmi va rămâne și mie ceva."

Era doar o bucățică. Dașa o mâncă pe toată.

— Mai ai? îl întrebă apoi pe Alexander.

— Numai coaja.

— O mănânc și pe aia.

— Dar nu poți s-o mesteci.

— O înghit nemestecată.

— Dașa… nu vrei să i-o lași surorii tale? o întrebă cu tandrețe în glas.

— Ea se mai ține încă pe picioare. Nu vezi?

Alexander își ridică privirea spre Tatiana, care stătea lângă el, în picioare.

— Dă-i-o Dașei! spuse ea, privind cu ochi lacomi coaja de pâine. Eu mai rezist.

Trăgând adânc aer în piept, Alexander îi dădu coaja Dașei, apoi, ridicându-se de pe pat, îi spuse Tatianei:

— Hai să mergem! Pot să te ajut să-ți împachetezi lucrurile? Ce vrei să iei cu tine?

— N-am ce să mai iau, îi răspunse ea, privindu-l cu ochi pustii și goi. Sunt gata de plecare. Am cizmele în picioare și haina pe mine. Am vândut tot ce aveam și apoi am ars tot ce ne-a mai rămas.

— *Totul?* o întrebă el pe întuneric, invocând trecutul cu un singur cuvânt.

— Mai am… cărțile…

— Ia-le cu tine! îi spuse Alexander, apoi, aplecându-se spre ea, continuă: Când simți că viața ți-e potrivnică și norocul nu-ți mai surâde, citește coperta din *spate* a volumului lui Pușkin! Unde sunt?

Alexander recuperă cărțile de sub pat în timp ce Tatiana luă vechiul ghiozdan al lui Pașa. O obligă apoi pe Dașa să se ridice în picioare. Cele trei siluete străpungeau, în tăcere, întunericul nopții. Numai gemetele intermitente și crizele puternice de tuse ale Dașei spulberau liniștea apăsătoare din cameră. În cele din urmă, Alexander o luă în brațe și, ieșind cu toții din apartament, coborâră treptele alunecoase. Afară, în frigul mușcător al nopții, o așeză pe Dașa pe sanie și o înveli în pătura pe care o adusese cu el. Alexander și Tatiana apucară amândoi hățurile saniei albastre cu tălpi roșii – o ultimă amintire a copilăriei lor – și începură s-o tragă încet pe Dașa pe străzile troienite.

— Ce se va întâmpla cu Dașa? întrebă încet Tatiana.

— În Kobona veți găsi mâncare și veți primi îngriji medicale la spitalul din oraș. Când se va simți mai bine, veți porni spre Molotov.

— Pare să fie într-o stare gravă.

Alexander nu îi răspunse.

— De ce tușește atât de rău? continuă Tatiana, începând și ea să tușească.

Alexander nu îi răspunse nici de această dată.

— N-am mai primit vești de la babuška de foarte mult timp.

— E bine. E mult mai bine decât voi, îi spuse el. Ți-e greu să tragi de sanie? Dă-mi mie hățurile! Tu mergi pe lângă mine!

— Nici vorbă! protestă ea, deși efortul era covârșitor. Lasă-mă să te ajut!

— Cruță-ți puterile! insistă el, luându-i hățurile din mână.

Tatiana se supuse, mergând apoi alături.

— Ține-te de brațul meu! îi spuse Alexander.

Iar ea se supuse din nou.

Noaptea era atât de geroasă, încât Tatiana nici nu-și mai simțea picioarele. Leningradul era cufundat într-o tăcere adâncă și într-un întuneric aproape desăvârșit. Numai fâșiile străvezii pe care aurora boreală le arunca pe cer străpungeau bezna deasă

de-o puteai tăia cu cuțitul. Tatiana își întoarse privirea spre Dașa, care zăcea inertă pe sanie.

— Pare atât de slăbită! murmură Tatiana.

— Dar *așa* și este.

— Cum reușești? îl întrebă apoi cu glas stins. Cum reușești să stai de strajă, apoi să pleci pe front și să te lupți în tranșee, după care să te întorci și să fii puternic pentru noi?

— Încerc să vă ofer, îi răspunse Alexander privind-o cu ochii lui scrutători, ceea ce vă trebuie mai mult de la mine.

Își continuară apoi drumul în tăcere. Alexander încetini pasul. Tatiana apucă hățurile. El nu protestă.

— Mă voi simți mai bine știindu-vă în siguranță, în afara Leningradului, spuse el. Nu crezi că va fi mai bine?

Tatiana nu îi răspunse. „Da, va fi mai bine, pentru că vom găsi mâncare. Da, va fi mai bine pentru Dașa."

Dar nu avea să fie mai bine nici pentru ea și nici pentru Alexander. Nu avea să fie deloc mai bine, căci nu mai putea să-l vadă. Nu îi spuse însă nimic din toate astea.

— Da, știu, îl auzi apoi spunând în șoaptă.

Tania voia să plângă, dar îi era cu neputință s-o facă. Nicio lacrimă nu i s-ar fi putut prelinge din ochii bătuți de vânt și ger.

Când ajunseră, în cele din urmă, la cazarmă, o oră mai târziu, camionul militar se pregătea de plecare. Alexander o urcă pe Dașa în vehiculul acoperit. Șase soldați stăteau pe podea, alături de o femeie tânără cu un prunc în brațe, care stătea lângă un bărbat mai mult mort decât viu. „Arată mult mai rău decât Dașa", își spuse Tatiana, dar când se uită la sora ei, văzu că nici în capul oaselor nu mai putea să stea. De fiecare dată când Alexander încerca s-o așeze, Dașa aluneca într-o parte. Tatiana avea nevoie de ajutor ca să se urce în camion. Nu putea nici să sară, nici să se agațe cu mâinile. Cineva trebuia s-o ajute și s-o tragă înăuntru. Cei din camion păreau s-o ignore cu toții, inclusiv Alexander, care încerca din răsputeri s-o facă pe Dașa să deschidă ochii.

— Dă-i drumul! strigă cineva de afară.

Și camionul porni încet la drum prin zăpadă.

— Șura! strigă Tatiana.

Alexander se aruncă pe podea și, apucând-o pe Tatiana de brațe, o trase înăuntru.

— Ați uitat de mine? îl întrebă ea, văzând că Dașa deschisese ochii și îi privea stăruitor.

Ușa se închise și se făcu întuneric. Iar pe întuneric Tatiana își croi drum spre Dașa, mergând în genunchi.

Merseră în tăcere spre lacul Ladoga.

Alexander stătea pe jos lângă pușca sa. Dașa zăcea pe podeaua acoperită cu rumeguș, ținându-și capul în poala lui. Tatiana îi puse picioarele pe genunchii săi, așezându-se cât mai aproape de Alexander. Dașa zăcea acum în brațele lor. Alexander îi susținea capul, iar Tatiana picioarele. Alexander stătea rezemat de peretele cabinei în timp ce Tatiana stătea sprijinită de peretele camionului. Luă un pumn de rumeguș și îl băgă în gură. Avea același gust ca și pâinea. Mai luă un pumn.

— Nu mai mânca rumeguș, Tania! îi spuse Alexander.

Cum de putea s-o vadă?

— E murdar.

Timpul trecea încetul cu încetul. În lumina fremătătoare ce pătrundea uneori prin camion, Tatiana îl surprindea pe Alexander cercetând-o cu privirea. Ochii li se întâlneau și își susțineau privirile până când licărul de lumină dispărea, iar camionul se cufunda din nou în întuneric. Fără să rostească vreun cuvânt și fără să se atingă, stăteau pe podea și își împleteau privirile la fiecare licăr de lumină.

Clipele se scurgeau una câte una.

— Știi cumva cât e ceasul? îl întrebă Tatiana încet.

— Două dimineața, îi răspunse Alexander. Ajungem în curând.

Tatiana voia să mănânce. Și să nu mai simtă frigul ce-i pătrundea până în oase. Voia ca sora ei să se simtă mai bine și să se ridice în picioare. Dar, în același timp, Molotov părea destinația finală.

Aștepta alt licăr de lumină ca să surprindă iar, pentru câteva clipe, privirea lui Alexander. Ochii i se obișnuiseră cu întunericul, reușind să-i distingă astfel silueta, capul și căciula, dar și brațele cu care o susținea pe Dașa. Tatiana începu să-i

maseze picioarele – mai întâi cu blândețe, apoi tot mai tare. Dașa se mișcă ușor, apoi începu să tușească. Tatiana închise ușurată ochii, dar îi deschise imediat. Nu voia să închidă ochii. În curând avea să străbată apele înghețate ale lacului Ladoga și fiecare pas avea s-o ducă tot mai departe de el. „Dacă întind mâna, aș putea să-l ating", își spuse în gând.

— Tania… îl auzi rostindu-i numele.

— Da… Alexander.

— Cum se numește satul unde stă bunica voastră?

— Lazarevo, îi răspunse ea întinzându-i mâna.

Alexander își întinse și el mâna spre ea.

— Lazarevo.

Un licăr de lumină efemer. Alexander și Tatiana își atinseră mâinile. Apoi totul se cufundă din nou în întuneric.

Alexander adormi. Dașa dormea și ea. Toți oamenii din camion aveau ochii închiși, cu excepția Tatianei, care nu-și putea desprinde ochii de la Alexander. „Poate că am murit", își spuse ea. „Căci morții nu-și mai pot închide ochii. Poate de aceea nici nu pot să dorm. Pentru că am murit." Dar nu putea să-și închidă ochii. Așa că îl privea. El își ținea mâinile de jur-împrejurul Dașei.

— *Alexander, de ce nu ți-ai luat și tu o înghețată?*

— *N-am vrut să mănânc înghețată.*

— *Și atunci de ce te uiți la a mea cu atâta poftă?*

— *Nu la înghețata ta mă uit cu poftă.*

— *Nu? Dar vrei să guști?*

— *Da, puțin.*

Se aplecă și își plimbă limba de jur-împrejurul înghețatei cremoase.

— *Nu e bună?*

— *E delicioasă, Tania.*

Camionul se opri. Alexander deschise ochii. Ceilalți oameni se mișcară și ei. Femeia cu pruncul în brațe se ridică prima în picioare și îi spuse în șoaptă soțului ei:

— Leonid, e timpul să coborâm, dragul meu. Hai, trezește-te!

Alexander se ridică și el, lăsând-o jos pe Dașa, și îi întinse brațul Tatianei.

— Trezește-te, Tania! îi spuse el domol. E timpul să mergem,

continuă, ridicând-o în picioare.

Tatiana se clătină, secătuită de puteri.

— Șura, ce-o să fac cu Dașa în Kobona? îl întrebă ea. Nu poate să meargă singură. Iar eu nu pot s-o car în brațe ca tine.

— Nu-ți face griji! Te vor ajuta soldații și medicii. Uită-te la femeia aceea! îi șopti el. Își poartă pruncul în brațe, dar soțul ei nu se poate ține pe picioare, la fel ca Dașa. Dar se va descurca. O să vezi că totul va fi bine. Hai, vino! Te ajut să cobori.

Sărind din camion, îi întinse brațele Tatianei. Ea n-ar fi putut să sară nici dacă ar fi vrut. Alexander o luă în brațe și o așeză jos, în fața lui. Refuza însă să-i mai dea drumul.

— Du-te s-o iei pe Dașa, Șura! îi spuse Tatiana în șoaptă.

— Hai! Mișcați-vă mai repede! strigă un sergent în urma lor.

Alexander îi dădu drumul Tatianei și îi aruncă o privire mânioasă sergentului. Acesta îi ceru iute iertare căpitanului.

Tatiana văzu alte patru camioane, cu farurile aprinse, pe câmpul presărat cu zăpadă. Realiză apoi că nu se aflau pe un câmp. Ci pe apele înghețate ale lacului Ladoga. Pe Drumul Vieții.

— Haideți mai repede, tovarășii! Pășiți pe lac! Vă așteaptă un camion. Haideți, grăbiți-vă! Cu cât vă urcați mai repede, cu atât vom pleca mai repede. Avem de străbătut treizeci de kilometri pe gheață, dar dincolo veți găsi unt și poate chiar și niște brânză. Haideți, grăbiți-vă!

Femeia cu pruncul în brațe cobora deja dealul, iar soțul o urma îndeaproape, șchiopătând.

Alexander o ținea pe Dașa în brațe.

— Las-o jos, Șura! îi spuse Tatiana. Trebuie să meargă singură.

Alexander se supuse și o lăsă jos pe Dașa, dar picioarele refuzau s-o mai susțină.

— Hai, Dașa! Vino cu mine! o rugă Tatiana. Vom mânca unt pe celălalt mal. Ai auzit?

— Unde sunt? murmură Dașa gemând.

— Pe Drumul Vieții. Hai să mergem acum! Peste puțin timp vom găsi de mâncare și vom avea parte de îngrijiri medicale. Te va consulta și un medic.

— Vii cu noi? îl întrebă Dașa pe Alexander.

— Nu, Dașa, îi răspunse el, susținând-o cu brațul. Eu rămân aici. Mă așteaptă tunul Zenith. Dar scrie-mi imediat cum ajungeți în Molotov! Iar când voi primi o permisie, voi veni să vă văd, continuă Alexander, fără s-o privească pe Tatiana.

Ea însă nu-și putea desprinde ochii de la el.

Dașa făcu singură câțiva pași, apoi se prăbuși în zăpadă.

— Nu pot.

— Ba poți și o să mergi, se răsti Tatiana. Hai! Adună-ți forțele! Arată-i lui Alexander că viața merită trăită! Arată-i că poți să mergi până la camion! Arată-i că vrei să trăiești! Hai, Dașa! stărui Tatiana, ajutând-o, împreună cu Alexander, să se ridice în picioare.

După alți câțiva pași, Dașa se opri.

— Nu pot, murmură ea.

Susținând-o de-o parte și de alta, Alexander și Tatiana coborâră panta spre lac, unde îi aștepta camionul militar.

Alexander o luă pe Dașa în brațe și o așeză pe podeaua camionului. Sări apoi din vehicul ca s-o ajute și pe Tatiana, care abia se mai ținea pe picioare. Ea se rezemă de prelata camionului și auzi strigăte în jurul ei. Camionul porni motorul.

— Hai, Tania! Te ajut eu să te urci, îi spuse Alexander. Trebuie să-ți aduni puterile ca să ai grijă de sora ta, adăugă apoi, apropiindu-se de ea.

— Voi încerca, îngăimă Tatiana.

— Nu-ți face griji din cauza bombardamentelor! continuă Alexander. De obicei, nopțile sunt liniștite.

— Nici nu sunt îngrijorată din cauza asta! răspunse ea, aruncându-i-se în brațe.

El o strânse cu putere.

— Încearcă să reziști, Tatiana! Fă-o pentru mine! îi spuse Alexander cu glas răgușit. Încearcă să supraviețuiești pentru mine!

— Asta și fac, Șura, îi spuse Tatiana. Supraviețuiesc numai pentru tine.

Alexander se aplecă spre ea, dar Tania își ținea capul în jos, căci nu putea să și-l ridice. El o sărută în creștetul capului,

lipindu-și buzele de căciula ei. Rămaseră câteva clipe contopiți într-o îmbrățișare plină de tandrețe.

— E timpul să plecăm! strigă cineva.

Alexander o ajută pe Tatiana să se urce în camion. Apoi se urcă și el, încercând să le găsească fetelor o poziție cât mai confortabilă cu putință. Îi așează capul Dașei în poala Tatianei.

— Stați bine așa? le întrebă, iar surorile încuviințară amândouă din cap.

— Când veți primi de mâncare în Kobona, aveți grijă să mâncați puțin câte puțin! le spuse apoi, îngenunchind în fața Dașei. Nu înfulecați totul dintr-odată, căci există riscul să vă perforați stomacul! Mâncați încet și puțin! Apoi, după un timp, veți putea să mâncați mai mult. Mâncați supele cu linguriță! Ați înțeles?

Dașa îl prinse de mână. Iar el o sărută pe frunte.

— Cu bine, Dașa! Ne vedem în curând.

— La revedere… îi răspunse ea în șoaptă. Cum ți-a spus sora mea? Șura?

— Da, Șura, îi zise Alexander privind-o pe Tatiana.

— La revedere, Șura, îi spuse Dașa. Te iubesc.

Tatiana închise ochii ca să nu-l mai vadă vorbind. Dacă ar fi putut să-și astupe urechile, ar fi făcut-o fără șovăire.

— Și eu te iubesc, îi răspunse Alexander. Nu uita să-mi scrii!

— Ia-ți la revedere și de la Tania! îi spuse Dașa, văzându-l că se ridică în picioare. Sau ai făcut-o deja?

— La revedere, Tatiana, îi zise el.

— La revedere, îi răspunse ea, privindu-l cu ardoare.

— Cum ajungeți în Molotov, să-mi scrieți fără întârziere! Promiteți? le spuse Alexander sărind din camion.

— Alexander! îl strigă Dașa.

— Da, răspunse el, aplecându-se înăuntru.

— Spune-mi *de cât timp* o iubești pe sora mea?

Alexander își plimba privirea când la Tatiana, când la Dașa. Deschise gura ca să spună ceva, apoi o închise, clătinând din cap.

— De când? Spune-mi! Uită-te la noi! Ce rost mai au toate secretele astea? Spune-mi, dragul meu! Spune-mi!

— Dașa, n-am iubit-o *niciodată* pe sora ta, îi răspunse Alexander cu glas răsunător și puternic, încleștându-și maxilarul. *Niciodată. Pe tine* te iubesc. Știi foarte bine ce-am trăit împreună.

— Mi-ai spus că poate la vară ne vom căsători, îngăimă Dașa cu glas stins. Ai vorbit serios?

— Firește că am vorbit serios, răspunse el încuviințând din cap. Ne vom căsători la vară. Acum plecați!

Îi trimise Dașei un sărut cu vârful degetelor, fără să-i arunce nici măcar o privire Tatianei. Iar ea își dorea cu disperare o privire – o *ultimă* privire – care să-i confere o fărâmă de adevăr. Dar el nu se mai uită la ea. Și nu mai văzu adevărul. Văzu doar că Alexander *o ignorase și o respinsese.*

Prelata fu închisă, camionul porni la drum, iar întunericul îi învălui din nou. Doar că acum Alexander nu se mai afla între lumină și întuneric, iar razele de lună nu mai străpungeau bezna atotcuprinzătoare. Din depărtare răzbăteau explozii și salve de artilerie, dar Tatiana nici nu le auzea, atât de puternice erau bătăile inimii sale. În cele din urmă, închise ochii ca să-i ascundă Dașei iureșul de sentimente ce i se citea, fără îndoială, pe chip.

— Tania!

Nu îi răspunse. Nasul o durea din cauza aerului înghețat pe care îl inspira. Deschise buzele ca să respire pe gură.

— Taneșka!

— Da, Dașa, răspunse în cele din urmă în șoaptă. Te simți bine?

— Deschide ochii, surioară!

Nu putea. Și nici nu voia.

— Deschide-i!

— Dașa, sunt foarte obosită, îi spuse apoi, deschizând ochii. Tu stai cu ochii închiși de ore bune. Acum mi-a venit și mie rândul. Am tras de sanie, ți-am masat picioarele și te-am ajutat să cobori panta spre lac. Acum vreau să închid și eu ochii pentru câteva clipe. Bine?

Dașa nu îi răspunse, dar o privea cu multă luciditate. Ținându-i capul în poală, Tatiana închise ochii, ascultând

accesele de tuse ale Dașei.

— Cum te-ai simțit, Tania, când l-ai auzit spunând că nu te-a iubit *niciodată*?

Tatiana își stăvili cu greu un suspin de durere.

— Cum să mă simt? Foarte bine, răspunse ea cu glas răgușit. Așa e și firesc să fie.

— Și atunci de ce te-ai prăbușit de parcă te-ar fi lovit în moalele capului?

— Nu înțeleg ce vrei să spui, răspunse Tatiana cu o voce stinsă.

— Deschide ochii!

— Nu.

— Îl iubești cu disperare, nu-i așa? spuse Dașa. *Cum* ai reușit să ascunzi totul, Tania? Nu cred că ai putea să iubești pe cineva mai mult.

„Nu, n-aș putea să iubesc pe cineva mai mult."

— Dașa, pe tine te iubesc cel mai mult, îi răspunse Tatiana cu glas pe cât de ferm, pe atât de tandru, fără să-și deschidă ochii.

— Dar *n-ai ascuns* nimic de mine, continuă Dașa. Ai pus dragostea pe care i-o porți pe un raft, n-ai ascuns-o în dulap. Marina avea dreptate. Am fost atât de oarbă!

Închise apoi ochii, dar cuvintele îi răsunau în întuneric, răsfrângându-se asupra Tatianei și a celorlalți oameni.

— M-ai lăsat s-o văd în mii și mii de locuri. Acum le văd pe toate, continuă ea, împletindu-și lacrimile cu accesele de tuse. Dar erai doar o copilă! Cum ar putea o copilă să se îndrăgostească de cineva?

„Am crescut, Dașa", îi răspunse Tatiana în gând. „Cândva, între lacul Ilmen și începutul războiului, copila a crescut și s-a maturizat."

Afară se auzeau bubuituri de tun și salve de artilerie. Înăuntru domnea tăcerea.

Tatiana se gândea la pruncul din brațele mamei sale, o femeie tânără, cu pielea cadaverică și bube pe față. Soțul stătea rezemat de umărul ei; de fapt, se prăbușise cu totul peste soția lui. Și, indiferent cât încerca să-l împingă, el nu se ridica în capul oaselor. Femeia începu să plângă. Pruncul nu scotea niciun

sunet.

— Pot să te ajut cu ceva? o întrebă Tatiana.

— Ai și-așa destule probleme pe cap, îi răspunse femeia pe un ton tăios. Soțul meu este foarte slăbit.

— Eu nu reprezint o problemă, răbufni Dașa. Tania, ajută-mă să mă ridic și să mă sprijin de perete! Pieptul mă doare cumplit dacă stau întinsă pe jos. Du-te și ajut-o!

Tatiana se îndreptă în patru labe spre cei doi soți. Femeia își ținea strâns pruncul la piept, refuzând să-i dea drumul.

Îl scuturâ ușor pe soțul ei și încercă să-l ridice în capul oaselor, dar el se prăbuși din nou, căzând de această dată pe podeaua camionului. Era înfofolit într-un fular și avea haina încheiată până la gât. Tatianei îi trebuiră zece minute ca să-i desfacă nasturii hainei. Femeia vorbea fără încetare.

— Soțul meu nu se simte prea bine. Nici fiica mea nu e prea bine. Nu am lapte să-i dau. S-a născut în octombrie. Ce *noroc!* Ce ghinion să te naști în octombrie! Iar când am rămas însărcinată în februarie anul trecut, eram atât de fericiți! Am crezut că era un dar de la Dumnezeu. Ne-am căsătorit anul trecut, în septembrie. Eram amândoi în culmea bucuriei. Primul nostru copil! Leonid lucra în cadrul departamentului de transport în comun; nu putea să plece, iar rațiile pe care le primea erau chiar substanțiale. Apoi însă tramvaiele au încetat să mai circule și n-a mai găsit nimic de muncă. De ce îi desfaci nasturii?

Fără să mai aștepte însă vreun răspuns, femeia continuă:

— Eu sunt Nadejda. După ce fiica mea a venit pe lume, n-am mai avut lapte pentru ea. Ce să-i dau să mănânce? I-am dat lapte de soia, dar i-a provocat o diaree cumplită, așa că nu i-am mai dat. Iar soțul meu avea nevoie de mâncare. Slavă Domnului că am reușit să ne urcăm în camion! Așteptăm de atâta amar de vreme să plecăm! Acum totul va fi bine. Cineva ne-a spus că în Kobona vom găsi pâine și brânză. Ce n-aș da să mănânc niște friptură de pui sau ceva fierbinte! Aș mânca și carne de cal. Nici că-mi pasă. Vreau doar ceva de mâncare pentru Leonid.

Tatiana își retrase degetele de pe gâtul bărbatului, apoi îi încheie din nou nasturii de la haină și îi înfășură fularul în jurul gâtului. Îl mută ușor ca să nu mai stea pe picioarele soției lui și

se așează lângă Dașa. Camionul era cufundat într-o tăcere mormântală. Întreruptă doar de respirația sacadată a Dașei și de accesele ei de tuse. Dar și de glasul lui Alexander, care-i spunea Taniei că n-o iubise niciodată.

Fetele închiseră ochii ca să nu mai vadă pretutindeni priveliștea morții, căci femeia își pierduse deopotrivă pruncul și soțul. Tatiana își puse mâna pe fruntea Dașei. Iar Dașa nu o respinse.

Ajunseră în Kobona în revărsatul zorilor – o pâclă stacojie învăluia orizontul întunecat. Trăsăturile Dașei deveneau tot mai estompate. De ce respirația ei șuierătoare i se părea Tatianei din ce în ce mai răsunătoare?

— Poți să te ridici în picioare, Dașa? o întrebă Tatiana. Am ajuns.

— Nu pot, îi răspunse ea.

Nadejda le cerea cu disperare oamenilor să-l ajute pe soțul ei să coboare din camion. Nimeni nu-i sărea în ajutor. Un soldat ridică prelata și le spuse pe un ton tăios:

— Toată lumea jos! Trebuie să încărcăm camionul și să facem cale-ntoarsă.

— Hai, Dașa, ridică-te! îi spuse Tatiana, încercând s-o susțină.

— Cere ajutorul cuiva, Tania! răspunse Dașa. Nu mai pot să mă mișc.

Trăgând deznădăjduită de sora ei, Tatiana o obligă pe Dașa să se așeze în patru labe.

— Mergi așa până la marginea camionului și acolo te ajut eu să cobori!

— N-ai putea să-l ajuți și pe soțul meu? o rugă Nadejda cu glas tânguitor. Ajută-l, te rog! Ești atât de puternică! Iar el e foarte bolnav.

— E prea greu pentru mine, îi răspunse Tatiana clătinând din cap.

— Ajută-ne, te rog! Te miști iute. Nu fi egoistă!

— Așteaptă puțin! îi spuse Tatiana. O ajut mai întâi pe sora mea să coboare și apoi o să vă ajut și pe voi.

— Las-o în pace! îi spuse Dașa Nadejdei. Soțul tău e mort. Las-o în pace pe sărmana mea soră!

Nadejda începu să țipe, copleșită de disperare.

Dașa se târî pe podeaua camionului ca un soldat pe front. La margine, Tatiana o răsuci cu picioarele înainte. Apoi, încercând să coboare, se prăbuși și rămase înțepenită în zăpadă.

— Dașa, străduiește-te, te rog! Nu pot să te ridic singură, o rugă Tatiana.

Șoferul camionului se duse la ele și, dintr-o singură mișcare, o ridică pe Dașa în picioare.

— Hai, tovarășă! Încearcă să ajungi la spitalul de campanie! Acolo veți primi mâncare și ceai fierbinte. Hai, plecați acum!

— Nu mă lăsați aici! o auzi pe Nadejda țipând în camion.

Tatiana nu voia să audă țipetele de durere ale Nadejdei când avea să descopere că își pierduse deopotrivă soțul și pruncul.

— Sprijină-te de mine ca de o cârjă! îi spuse Dașei. Pune-ți brațul pe umărul meu și pășește odată cu mine! Uite, suntem lângă râul Kobona! adăugă apoi, arătându-i o pantă lină.

— Nu pot. Abia am coborât povârnișul rezemându-mă de tine *și* de Alexander! Cum crezi că voi putea urca dealul doar cu ajutorul tău?

— Nu e un deal. E doar o pantă lină. Folosește mânia pe care o simți pentru mine! Folosește-te de ea și urcă panta asta nenorocită, Dașa!

— Cât de ușor pare totul pentru tine!

— Chiar crezi că îmi e atât de ușor? o întrebă Tatiana clătinând din cap.

— Da, ți-e ușor. Îți dorești doar să trăiești, asta-i tot.

„Da, îmi doresc să trăiesc. Dar asta nu e tot.” Mergeau împleticindu-se prin zăpadă în timp ce Tatiana o susținea cu greu pe Dașa.

— Și tu? Tu nu vrei să trăiești?

Dașa nu răspunse.

— Hai, încet! Pas cu pas! E foarte bine ce faci. Nu are cine să ne ajute. Trebuie să ne descurcăm singure, Dașa, șopti Tatiana strângând-o în brațe. Soldații sunt ocupați, iar ceilalți oameni au grijă de ai lor. Cum fac și eu. Și *tu* îți dorești cu aceeași ardoare să trăiești. Căci, la vară, Alexander va veni în Molotov și te va lua de soție.

Cu ultimele puteri, Dașa izbucni într-un râs domol.

— Tania, nu te oprești niciodată?

— Niciodată.

Dașa se prăbuși apoi și rămase țintuită în zăpadă.

Întorcându-se deznădăjduită de jur-împrejur, Tatiana o zări pe Nadejda urcând singură povârnișul dealului: fără copil și fără soț. Alergă într-un suflet spre ea.

— Nadejda, ajută-mă, te rog! Ajută-mă s-o ridic pe Dașa! A căzut în zăpadă.

Nadejda își smulse brațul din strânsoarea Tatianei.

— Lasă-mă în pace! Nu vezi că sunt singură acum?

Tatiana vedea prea bine.

— Te rog să mă ajuți!

— Dar tu nu *m*-ai ajutat. Și acum au pierit cu toții. Lasă-mă în pace! strigă Nadejda îndepărtându-se.

— Tatiana? Tatiana Metanova? o strigă deodată o voce cunoscută.

Întorcându-se în direcția de unde se auzea glasul, îl văzu pe Dimitri îndreptându-se spre ea. Mergea șchiopătând, rezemându-se de pușcă.

— Dimitri! strigă Tatiana, venindu-i în întâmpinare.

El o strânse în brațe.

— Ajută-mă, Dima, te rog! Sora mea zace în zăpadă.

Dimitri se apropie iute de Dașa.

— Nu pot s-o car singur, îi răspunse el. Sunt încă în convalescență. Dar mă duc să cer ajutorul altui soldat, îi spuse apoi, îmbrățișând-o din nou. Nu-mi vine să cred că ne întâlnim în condițiile astea. Probabil că e mâna destinului, adăugă cu un zâmbet pe buze.

Dimitri chemă un soldat, care o duse pe Dașa la spitalul de campanie, în timp ce Tatiana abia se târa după ei în lumina liliachie a cerului.

În spitalul de campanie din apropierea râului Kobona un doctor veni s-o consulte pe Dașa. Îi ascultă bătăile inimii și respirația, îi luă pulsul, îi deschise gura și, clătinând din cap, dădu verdictul crud:

— Tuberculoză galopantă. Ia-ți adio de la ea!

Tatiana făcu un pas spre el.

— Cum adică *să-mi iau adio* de la ea? Ce tot spuneți acolo? Nu puteți să-i dați ceva… poate niște sulfanilamidă?

— Toți sunteți la fel, îi răspunse el izbucnind în râs. Crezi că îmi irosesc sulfanilamida pentru un bolnav în fază terminală? Ți-ai pierdut cumva mințile? Uită-te la ea! N-o mai duce mult. Nicio oră. N-aș irosi nicio bucată de pâine pentru ea. N-ai văzut ce mucus gros elimină? N-ai auzit-o cum respiră? Sunt convins că bacilul tuberculozei i-a afectat deja și ficatul. Du-te și mănâncă o porție de supă și niște terci în cortul învecinat! S-ar putea ca *tu* să scapi cu viață dacă mănânci.

Tatiana îl scrută câteva clipe cu privirea.

— Dar *eu* sunt zdravănă? îl întrebă apoi. N-ați vrea să-mi ascultați și *mie* respirația? Nu mă simt prea bine.

Doctorul îi scoase haina Tatianei și îi puse stetoscopul pe piept. O întoarse apoi cu spatele și continuă s-o consulte.

— Tu chiar ai nevoie de niște sulfanilamidă, fetițo. Ai pneumonie. O să chem infirmiera să se ocupe de tine. Olga!

Înainte de a pleca, doctorul se întoarse spre Tatiana, spunându-i:

— Nu te mai apropia de sora ta! Tuberculoza este o boală contagioasă.

Tatiana stătea pe jos în timp ce Dașa zăcea într-un pat curat. După un timp, i se făcu frig. Și se urcă în patul îngust de campanie, lângă sora ei.

— Dașa, îi șopti ea, de fiecare dată când nopțile îmi erau bântuite de coșmaruri, mă cuibăream lângă tine în pat.

— Știu, Tania, îi răspunse Dașa tot în șoaptă. Erai un copil atât de drăgălaș!

Cortul era scăldat într-o lumină albăstruie. Și chipul Dașei căpăta nuanțe albăstrui.

— Nu pot să respir… o auzi pe Dașa spunând cu glas răgușit.

Tatiana se așeză în genunchi, lângă pat, îi deschise gura Dașei și, lipindu-și buzele de ale ei, începu să-i facă respirație artificială, insuflându-i propriul aer – un aer rece, vlăguit și anemic. Insufla aerul din plămânii săi în cei ai surorii ei. Încerca să-i insufle cât mai mult aer, dar nu reușea. Minute în șir,

Tatiana îi făcu respirație artificială Dașei, luptându-se cu disperare să-i mai dăruiască o frântură din suflul vieții.

O infirmieră veni atunci la ele și o îndepărtă pe Tatiana de sora ei.

— Încetează! îi spuse ea cu blândețe. Nu ți-a spus doctorul s-o lași în pace? Tu ai pneumonie?

— Da, îi răspunse Tatiana, ținând mâna rece a Dașei într-a ei.

Infirmiera îi dădu apoi trei pastile albe, un pahar cu apă și o bucată de pâine neagră.

— Este înmuiată în apă cu zahăr, îi spuse ea.

— Îți mulțumesc, îngăimă Tatiana cu respirația întretăiată, presărată cu dureri în piept.

— Nu vrei să vii cu mine? o întrebă infirmiera, punându-și mâna pe spatele Tatianei. Voi încerca să-ți găsesc un loc unde să te întinzi puțin până la micul dejun.

Tatiana clătină din cap.

— Nu-i da nicio fărâmă de pâine! Mănânc-o tu pe toată!

— Dar are mai multă nevoie de ea decât mine.

— Nu, draga mea, îi răspunse infirmiera. Nu mai are nevoie de nimic.

Imediat după plecarea asistentei, Tatiana zdrobi pastilele de sulfanilamidă și le turnă în apă. Apoi, după ce luă o înghițitură din pahar, îi ridică ușor capul Dașei de pe pernă și îi dădu să bea medicamentul dizolvat în apă.

După aceea rupse o bucățică de pâine și i-o dădu Dașei s-o mănânce. Ea înghiți cu greutate, apoi, într-un acces violent de tuse, vărsă sânge pe cearșaful alb. Tatiana îi șterse gura și bărbia de sânge și începu să-i fiică din nou respirație artificială.

— Tania!

— Da.

— Acesta este tabloul morții? Asta simți înainte de moarte?

— Nu, Dașa, îi răspunse Tatiana.

Doar atât, căci nu știa ce să-i mai spună. Îi privea ochii pustii și goi, din care viața se stingea încetul cu încetul.

— Draga mea… Tania, ești o soră atât de *bună!* murmură Dașa.

Tatiana continua să-i insufle aer din plămânii ei.

Nu mai auzea respirația greoaie și șuierătoare a surorii sale, căci o acoperea cu răsuflarea ei întretăiată.

Simți apoi căldura unei mâini pe spate și auzi un glas spunându-i:

— Hai cu mine! N-o să-ți vină să crezi ce bunătăți am pentru tine: *kașa*[32] de hrișcă, pâine și o linguriță de unt. Îți dau și niște ceai cu zahăr și voi încerca să-ți aduc și niște lapte adevărat. Vino cu mine! Cum te cheamă?

— Nu pot s-o las singură pe sora mea, îi răspunse Tatiana.

— Hai cu mine, draga mea! îi spuse infirmiera cu multă compasiune în glas. Pe mine mă cheamă Olga. Hai, vino acum! Nu va dura o veșnicie să iei micul dejun.

Se ridică în picioare, la insistențele Olgăi, dar, aruncându-i o singură privire Dașei, se prăbuși din nou pe podea.

Dașa avea gura deschisă, așa cum i-o lăsase Tatiana. Și ochii îi ținea deschiși, privind, dincolo de Tatiana și de pânza cortului, cerul violet.

Sfâșiată de durere, Tatiana îi închise ochii cu un sărut și făcu semnul crucii deasupra frunții ei. Se ridică apoi în picioare și, luând-o pe Olga de mână, ieși din cort.

În cantina alăturată, se așeză la o masă și își aținti privirea într-o farfurie goală. Olga îi aduse niște terci de hrișcă. Tatiana mâncă doar jumătate din castronul micuț. Când Olga o îndemnă să mănânce mai mult, Tatiana îi răspunse că păstra restul pentru sora ei, apoi se prăbuși leșinată.

Tatiana se trezi într-un pat.

Olga îi oferi o bucată de pâine și niște ceai. Tatiana o refuză.

— Dacă nu mănânci, o să mori, îi spuse Olga.

— N-o să mor, îi răspunse Tatiana cu glas pierdut. Dă-i-le surorii mele, Dașa!

— Sora ta a murit, îi zise Olga.

— Nu e adevărat.

— Atunci vino cu mine! Te duc s-o vezi.

Tatiana o urmă într-o cameră alăturată, unde o văzu pe Dașa zăcând pe podea alături de alte trei cadavre.

O întrebă atunci pe Olga cine avea să îngroape morții.

— O, fetițo, ce *e* în capul tău? îi răspunse infirmiera râzând.

Nu-i va îngropa nimeni. Ai luat medicamentele pe care ți le-a dat doctorul?

Tatiana clătină din cap.

— Olga, poți să-mi aduci un cearșaf? Pentru sora mea.

Asistenta îi aduse un cearșaf, câteva pastile, o ceașcă de ceai negru cu zahăr, o bucată de pâine și niște unt. De data asta Tatiana luă pastilele și apoi mâncă, stând pe un scăunel din metal într-o cameră înțesată de cadavre. După ce termină, întinse cearșaful pe jos și o înfășură pe Dașa în el.

Apoi ținu mult timp în mâini capul surorii sale.

După ce o înfășură strâns în cearșaf, sfâșiindu-i capetele și apoi înnodându-le, Tatiana ieși din cort și plecă să-l caute pe Dimitri. În întunericul lunii ianuarie ce învăluia Kobona, un orășel de pe țărmul mării, Tatiana găsi mulți soldați, dar nu și pe Dimitri. Trebuia să-l găsească. Avea nevoie de ajutorul lui. Se întoarse din nou în preajma râului Kobona. Întâlnind un ofițer în cale, îl întrebă unde ar putea să-l găsească pe Dimitri Cernenko. Ofițerul nu știa. Întrebă apoi alți zece soldați, dar nimeni nu știa nimic. Când îl întâlni și pe al unsprezecelea, acesta o privi uluit și o întrebă:

— Tania! Ce dracu' ai pățit? Eu *sunt* Dimitri.

Nu-l recunoștea.

— Am nevoie de ajutorul tău, îi spuse ea cu glasul lipsit de orice emoție.

— Nu mă recunoști, Tania?

— Ba da, firește, îi răspunse ea fără ezitare. Vino cu mine!

El o însoți șchiopătând, cu brațul sprijinit ușor de umărul ei.

— N-ai de gând să mă întrebi cum mă simt? Ce-mi face piciorul?

— Ba da, imediat, îi răspunse Tatiana, conducându-l în camera unde trupul Dașei zăcea înfășurat într-un cearșaf, înconjurat de alte cadavre lăsate descoperite.

— Mă ajuți s-o îngrop pe Dașa? îl întrebă ea, stăvilindu-și cu greu freamătul vocii.

— O, Tania! exclamă el, clătinând din cap și trăgând adânc aer în piept.

— Nu pot s-o iau cu mine, continuă Tatiana. Dar nici aici nu

pot s-o las. Te rog să mă ajuți!

— Tania! spuse Dimitri întinzându-și brațele spre ea.

Tatiana făcu însă un pas înapoi.

— Unde vrei s-o îngropăm? Pământul e înghețat. Nici excavatorul n-ar putea să sape vreo groapă.

Tatiana rămase neclintită, așteptând. Lumina zilei. Și, odată cu ea, vreo soluție salvatoare.

— Nemții bombardează Drumul Vieții, nu-i așa?

— Da.

— Iar gheața de pe lac se sparge, corect?

— Da, îi răspunse el, începând să înțeleagă unde voia să ajungă.

— Atunci hai să mergem!

— Nu pot, Tania.

— Ba da, poți. Dacă pot eu, poți și tu.

— Nu înțelegi…

— Dima, cred că *tu* nu înțelegi. Nu pot s-o las să zacă aici. Nu pot s-o las de izbeliște. Și dacă nu voi pleca, voi pieri aici. Spune-mi, Dimitri, continuă Tatiana înfruntându-l sfidătoare, când *voi muri*, vei ști să-mi coși un sac? Când voi muri, mă vei arunca în camera asta, peste celelalte cadavre? Ce vei face cu trupul meu?

— O, Tania! spuse el din nou, lovind pământul cu patul puștii.

— Ajută-mă! Te rog!

— Nu pot, îi răspunse el, oftând adânc și clătinând ușor din cap. Uită-te la mine! Am stat în spital aproape trei luni. Abia mi-au dat drumul și m-au trimis aici, în Kobona, unde patrulez ore întregi. Piciorul mă doare cumplit, iar nemții bombardează lacul fără încetare. Nu pot să vin cu tine. N-am cum s-o iau la fugă dacă încep bombardamentele.

— Atunci adu-mi o sanie! Sper că *măcar atât* poți să faci, ripostă ea pe un ton tăios, așezându-se lângă Dașa.

— Tania…

— Ți-am cerut doar o sanie, Dimitri. Nici asta nu poți să faci?

Se întoarse după un timp cu o sanie. Tatiana se ridică de pe podea.

— Îți mulțumesc. Acum poți să pleci, îi spuse ea.

— De ce faci asta? o întrebă Dimitri. A murit. Cui îi mai pasă acum? Nu mai trebuie să-ți faci griji pentru ea. Războiul ăsta blestemat nu-i mai poate face niciun rău.

— *Cui* îi pasă? repetă Tatiana ridicându-și ochii spre el. *Mie.* Sora mea n-a murit singură. Sunt încă aici. Și nu voi pleca până n-o voi îngropa.

— Și apoi ce-o să faci? Nici tu nu pari prea zdravănă. Te duci la bunicii tăi? Unde stau acum? În Kazan? în Molotov? Poate n-ar trebui să te duci acolo. Poveștile pe care le-am auzit despre soarta oamenilor evacuați nu sunt deloc încurajatoare.

— Nu știu ce-o să fac, îi răspunse ea. Dar nu trebuie să-mi porți de grijă! O, Dimitri! îl strigă apoi, văzându-l că pleacă.

El își întoarse privirea.

— Când îl vezi pe Alexander, spune-i ce s-a întâmplat cu Dașa!

— Firește, Taneșka, îi răspunse el încuviințând din cap. Ne vedem săptămâna viitoare. Îmi pare rău că nu ți-am fost de prea mult folos.

Tatiana își întoarse disprețuitoare privirea.

După plecarea lui Dimitri, o rugă pe Olga s-o ajute să așeze trupul Dașei pe sanie, apoi coborî ușor panta spre râul Kobona. Acolo luă hățurile saniei și, sub bolta cenușie și tăcută a cerului, o purtă pe Dașa, înfășurată într-un cearșaf alb de spital, pe apele înghețate ale lacului Ladoga. Era ora prânzului și era aproape întuneric. Niciun avion german nu survola împrejurimile. Cam după un sfert de kilometru, Tatiana găsi o spărtură în gheață. Trase de trupul Dașei până când îl văzu alunecând pe apele înghețate ale lacului.

Se lăsă în genunchi lângă trupul surorii ei moarte și își puse mâna pe cearșaful alb.

„Dașa, îți mai aduci aminte cum m-ai învățat să mă scufund în lacul Ilmen? Eu aveam cinci ani, iar tu doisprezece. M-ai învățat cum să înot pe sub apă, mărturisindu-mi cât de mult îți place să te simți cuprinsă de valuri, deoarece îți dau o senzație de liniște și pace. Apoi m-ai învățat cum să stau sub apă mai mult decât Pașa, spunându-mi că fetele trebuie să iasă

întotdeauna învingătoare în fața băieților. Du-te acum și înfruntă apele, cum ți-a plăcut mereu s-o faci, Dașa Metanova!”

Chipul brăzdat de lacrimi al Tatianei se prefăcea în gheață din cauza vântului arctic.

— Aș vrea să rostesc o rugăciune, spuse ea în șoaptă. Dar nu știu niciuna. Dumnezeule mare, ajut-o pe sora mea Dașa să înoate în pace, ajut-o ca nicicând să nu mai simtă dinții mușcători ai frigului și dăruiește-i – te implor! – pâinea noastră cea de toate zilele!

Stând în genunchi, Tatiana împinse trupul Dașei în spărtura din gheață. În lumina tot mai difuză, cearșaful alb părea albastru. Dașa se scufundă cu greu în apele lacului, de parcă n-ar fi vrut să se despartă de viață, apoi dispăru cu totul. Tatiana continuă să stea în genunchi pe gheață. În cele din urmă, se ridică și, tușind în căușul palmelor înmănușate, trase încet spre mal sania acum goală.

Cartea a doua

POARTA DE AUR

Partea a treia
LAZARETO

PRIMĂVARA ÎNMIRESMATĂ

1

Alexander porni spre Lazarevo cu sufletul plin de speranță.

Nici nu avea altceva. Practic, nimic palpabil, nicio scrisoare, niciun cuvânt așternut pe hârtie fie de Dașa, fie de Tatiana prin care să-i dea de veste că sosiseră cu bine în Molotov. Avea îndoieli serioase cu privire la soarta Dașei, dar, pentru că Slavin reușise să supraviețuiască iernii cumplite, totul părea posibil. *Lipsa* scrisorilor Dașei îi bântuia însă gândurile, stârnindu-i suspiciuni și întrebări fără răspuns. Cât stătuse la Leningrad, Dașa îi scrisese mereu. Acum însă, în timp ce lunile de iarnă treceau, lăsând locul primăverii, tăcerea ei devenea tot mai apăsătoare și mai îngrijorătoare.

O săptămână mai târziu, după plecarea fetelor, Alexander ajunsese în Kobona cu un camion, străbătând apele înghețate ale lacului Ladoga, și le căutase printre bolnavii și morții lăsați de izbeliște pe malurile râului. Căutările sale se dovediră însă zadarnice. Căci nu găsise nimic.

În martie, îngrijorat și abătut, Alexander îi scrisese o scrisoare Dașei în Molotov. Trimisese, de asemenea, o telegramă consiliului local din Molotov, cerând informații despre Daria sau Tatiana Metanova. Răspunsul îl primise abia în luna mai – și prin poștă. Consiliul local din Molotov îl înștiințase, într-o singură frază, că nu deținea nicio informație despre Daria sau Tatiana Metanova. Apoi, într-un alt mesaj telegrafic, întrebase dacă putea să trimită telegrame consiliului local din Lazarevo. NU. STOP. – fusese răspunsul pe care îl primise a doua zi.

De fiecare dată când avea câte o oră liberă, se ducea în apartamentul de pe Soviet Cinci, unde intra cu cheia pe care i-o lăsase Dașa. Făcuse curățenie în camere, măturase și spălase podelele, dar și așternuturile de pat imediat ce consiliul din Leningrad reparase, în martie, conductele de apă. Schimbase ferestrele în dormitorul alăturat. Apoi, într-o zi, găsise un album vechi de fotografii al familiei Metanov și începuse să-l răsfoiască, dar îl închise iute și îl puse deoparte. Ce era oare în capul lui? Avea impresia că vedea năluci.

Și asta și simțea. Le vedea fantasmele pretutindeni.

De fiecare dată când se întorcea în Leningrad, Alexander se ducea la oficiul poștal din vechiul cartier de pe Nevski Prospekt ca să vadă dacă familia Metanov primise cumva vreo scrisoare. Bătrânul poștaș se săturase să-l tot vadă.

La garnizoană, Alexander îl întreba fără încetare pe sergentul însărcinat cu distribuirea corespondenței dacă primise ceva de la familia Metanov. Sergentul se săturase și el să-l tot vadă.

Alexander nu primea însă niciodată nimic: nici scrisori, nici telegrame, nici vești. În aprilie, poștașul de pe Nevski muri. Nimeni nu fusese înștiințat de moartea lui, astfel că rămăsese țintuit în scaunul de la birou, înconjurat de scrisori, ce zăceau nedesfăcute pe podea, pe tejghea, în cutii sau în saci.

Alexander fumă treizeci de țigări în timp ce verifică toată corespondența. În zadar însă.

Se întoarse pe malurile lacului Ladoga, apărând în continuare Drumul Vieții – devenit acum un drum peste apă – și așteptând să primească o permisie. Și în tot acest răstimp vedea pretutindeni năluca Tatianei.

Leningradul își revenea încetul cu încetul din încleștarea morții, iar consiliul orașului se temea – și pe bună dreptate – că maldărele de cadavre, conductele colectoare înfundate și apa reziduală brută de pe străzi vor produce, odată cu încălzirea vremii, o epidemie în masă. Consiliul inițiе, așadar, un atac frontal de proporții în oraș. Fiecare locuitor trebuia să îndepărteze molozul și dărâmăturile clădirilor năruite de bombardamente și să strângă cadavrele de pe străzi. Apoi reparară conductele de apă și rețeaua de energie electrică. Tramvaiele și troleibuzele începură din nou să meargă. Cu lalelele și răsadurile de varză, ce creșteau în fața catedralei Sfântul Isaac, Leningradul părea să renască încet, încet. „Taniei i-ar fi plăcut să vadă lalelele din fața catedralei”, își spunea Alexander. Rațiile crescură la trei sute de grame de pâine pentru cei aflați în grija celorlalți membri ai familiei. Dar nu pentru că orașul avea mai multe provizii de făină. Ci pentru că numărul locuitorilor scăzuse foarte mult.

La începutul războiului, pe 22 iunie 1941, ziua în care Alexander o cunoscuse pe Tatiana, în Leningrad trăiau trei

milioane de oameni. Când nemții asediaseră orașul, pe 8 septembrie 1941, populația Leningradului număra două milioane și jumătate de suflete.

În primăvara anului 1942 mai erau doar un milion de oameni.

Peste jumătate de milion de oameni reușiseră să părăsească orașul, străbătând podul de gheață peste Ladoga și ajungând în Kobona, de unde porniseră apoi spre un destin îndoielnic.

Iar asediul nu se sfârșise încă.

După topirea zăpezilor, Alexander primise misiunea de a face mai multe gropi comune, dinamitând terenul cimitirului Piskarev, unde fuseseră transportate cu camioanele și apoi îngropate aproape o jumătate de milion de cadavre. Piskarev era unul dintre cele șapte cimitire unde cadavrele erau transportate ca bușteni de lemn.

Iar asediul nu se sfârșise încă.

Prin intermediul Legii de împrumut și închiriere, produsele americane își croiseră încet drum spre Leningrad. În primăvară, locuitorii orașului primiseră de câteva ori lapte condensat, supă condensată și praf de ouă. Printre alte articole, Alexander cumpărase de la un șofer american de camion, din Kobona, un dicționar frazeologic englez-rus. Poate că Taniei avea să îi placă un dicționar nou, se gândise el. Învăța repede engleza.

Consiliul reconstruise Nevski Prospekt, acoperind cu fațade false găurile provocate de proiectilele germane. Și astfel Leningradul se apropia – încet și aproape în tihnă – de vara anului 1942.

Bombardamentele germane continuaseră fără încetare.

Ianuarie, februarie, martie, aprilie, mai.

Câte luni mai putea oare să îndure fără să primească nicio veste? Nicio scrisoare, niciun rând, niciun cuvânt. Câte luni de speranțe deșarte, învăluite, rând pe rând, de certitudini înspăimântătoare? Câte luni bântuite de gândul că inevitabilul și inimaginabilul se petrecuseră în cele din urmă? Vedea moartea pretutindeni. Pe front, cel mai adesea, dar și pe străzile din Leningrad. Vedea trupuri mutilate și sfârtecate, trupuri înghețate și înfometate. O vedea peste tot. Dar, în ciuda prezenței omnipotente a morții, Alexander nu își pierdea

speranța.

2

În iunie, Dimitri îi făcu o vizită la garnizoană. Alexander era șocat să-l vadă, dar spera să-și ascundă sentimentele. Dimitri părea să fi îmbătrânit cu câțiva ani, nu doar cu câteva luni. Mergea șchiopătând și ușor adus de spate. Arăta istovit și costeliv și își stăpânea cu greu tremurul degetelor, lucru pe care Alexander nu-l sesizase în trecut.

„Dimitri a scăpat cu viață", își spuse Alexander privindu-l. „De ce să nu fi supraviețuit și Dașa, și Tania? Dacă el a reușit, ele de ce nu? Dacă eu am reușit, ele de ce nu?"

— Singurul picior bun pe care îl mai am este cel stâng, îi spuse Dimitri. Ce prostie din partea mea, nu-i așa?

Îi zâmbi afectuos lui Alexander, care îl invită, fără tragere de inimă, să se așeze pe unul dintre paturile de campanie. Sperase că nu avea să-l mai vadă pe Dimitri. Dar nu avea un asemenea noroc. Erau singuri, iar expresia îngândurată din ochii lui Dimitri nu-i plăcea deloc lui Alexander.

— Cel puțin, nu voi mai ajunge niciodată în prima linie a frontului, continuă Dimitri pe un ton vesel. Prefer situația asta.

— Foarte bine, îi răspunse Alexander. Exact asta ți-ai dorit mereu. Să rămâi în spatele frontului.

— Da, ce *noroc* pe capul meu! mormăi Dimitri. Știi că, imediat după ce-am ieșit din spital, m-au trimis în Kobona…

— Kobona!

— Da, îi răspunse încet Dimitri. Dar ce s-a întâmplat? Kobona are alte rezonanțe pentru tine, în afară de camioanele americane care pătrund pe acolo?

— Da, îi spuse Alexander, scrutându-l cu privirea. N-am știut că ai ajuns în Kobona.

— Am cam pierdut legătura în ultimul timp.

— Ai fost acolo în ianuarie?

— Nu-mi mai aduc aminte, îi răspunse Dimitri. A trecut atâta timp!

— Dima! strigă Alexander ridicându-se în picioare și îndreptându-se spre el. Le-am dus pe Dașa și pe Tatiana acolo, am traversat podul de gheață…

— Probabil că îți sunt extrem de recunoscătoare.

— Nu știu dacă sunt sau nu recunoscătoare. Le-ai văzut cumva?

— Mă întrebi dacă am văzut două fete printre miile de evacuați care au trecut prin Kobona? îi zise Dimitri râzând.

— Nu vorbim de două fete oarecare, răspunse tăios Alexander. Vorbim de *Tania* și de Dașa. *Le*-ai recunoaște, nu-i așa?

— Alexander…

— Le-ai văzut sau nu? insistă el ridicând glasul.

— Nu, nu le-am văzut, răspunse Dimitri. Și nu mai țipa! Dar trebuie să-ți spun că… adăugă apoi clătinând din cap. Să urci într-un camion două fete neajutorate ca să ajungă… Unde voiau să ajungă?

— Undeva în est, îi răspunse Alexander, care nu avea de gând să-i dezvăluie destinația fetelor.

— Undeva la țară? Nu știu *unde* ți-a fost capul, Alexander! spuse Dimitri chicotind. Nu-mi vine să cred că le-ai trimis la moarte.

— Ce tot spui, Dimitri? răbufni Alexander. Ce altă șansă aș fi avut? N-ai auzit ce s-a întâmplat în Leningrad iarna trecută? Ce se întâmplă și acum?

— Am auzit, îi răspunse Dimitri zâmbind. N-ai găsit altă cale? Colonelul Stepanov n-a putut să te ajute?

— Nu, n-a putut, zise Alexander, vădit plictisit și dezgustat. Uite ce e, am…

— Alexander, nu vreau să spun decât că toți oamenii evacuați pe care i-am întâlnit în cale se aflau în pragul morții. Știu că Dașa e plămădită dintr-un aluat bine *dospit.* Dar Tania? Mă mir că a rezistat tot drumul pe gheață, continuă el ridicând din umeri. Am fost convins că va fi prima care va… Adică, până și *eu* m-am îmbolnăvit de distrofie. Iar majoritatea oamenilor care au trecut prin Kobona erau bolnavi și înfometați. Apoi au fost obligați să se urce în alte camioane și să străbată șaizeci de kilometri până la cea mai apropiată gară, de unde aveau să se urce în trenuri – marfare destinate transportului de animale. Nu știu dacă e adevărat sau nu, adăugă coborând glasul, dar am

auzit din surse neoficiale că șaptezeci la sută din cei care s-au urcat în trenuri au murit fie de frig, fie de boli. Și tu le-ai hărăzit Dașei și Taniei o soartă ca asta? Ești un viitor soț de milioane! conchise el râzând.

Alexander strânse din dinți.

— Mă bucur că am plecat de acolo, continuă Dimitri. Nu mi-a plăcut Kobona.

— De ce? îl întrebă el. Era prea periculos?

— Nu, nu e vorba de asta. Camioanele rămâneau adesea blocate pe apele înghețate ale lacului Ladoga, pentru că oamenii evacuați se mișcau îngrozitor de încet. Noi trebuia să-i ajutăm să coboare. Dar nu puteau să meargă. Erau în pragul morții, repetă Dimitri, cu ochii ațintiți asupra lui Alexander. Luna trecută nemții au spulberat trei dintre camioanele aflate pe gheață. Ce *noroc* pe capul meu să ajung tocmai acolo! continuă oftând adânc. În cele din urmă, am cerut să fiu transferat la departamentul de aprovizionare.

Întorcându-se cu spatele la Dimitri, Alexander începu să-și aranjeze hainele.

— Nici departamentul de aprovizionare nu este lipsit de pericole. Dar, pe de altă parte – adăugă Alexander, spunându-și în gând: „Ce naiba fac? Lasă-l să se ducă dracului la aprovizionare!" –, alegerea s-ar putea dovedi bună pentru tine. Căci o să vinzi țigări. Și o să câștigi simpatia tuturor.

Prăpastia dintre ei era acum imensă și de netrecut. Nu existau nici poduri, nici pontoane. Alexander aștepta ca Dimitri să plece sau să întrebe ce se întâmplase cu familia Tatianei. Acesta însă nu făcea nici una, nici alta.

În cele din urmă, cu nervii întinși ca un arc, Alexander rupse tăcerea.

— Dima, nu vrei să afli ce s-a întâmplat cu familia Metanov?

— Bănuiesc că au avut aceeași soartă ca toți locuitorii din Leningrad, răspunse Dimitri ridicând din umeri. Au murit cu toții, nu-i așa?

Ar fi putut la fel de bine să întrebe: *S-au dus cu toții la cumpărături, nu-i așa?* Atât era de indiferent. Alexander își lăsă capul în pământ.

— E război, Alexander, spuse apoi Dimitri. Numai cei puternici supraviețuiesc. De aceea am fost nevoit să renunț la Tania. N-am făcut-o de bunăvoie; chiar îmi plăcea și îmi place și acum. Ne leagă amintiri frumoase, dar n-am avut suficientă putere pentru amândoi. Abia am reușit să scap cu viață. Nu aveam cum să-i port de grijă, când și eu sufeream de foame și de frig.

„Cât de bine i-a intuit Tatiana caracterul! Niciodată nu a ținut la ea", își spuse Alexander, așezându-și hainele în cufăr și evitându-i privirea lui Dimitri.

— Alexander, pentru că tot am vorbit despre supraviețuire, aș vrea să discut ceva cu tine, începu Dimitri.

Iată, în sfârșit, adevăratul motiv al vizitei sale! Alexander continua să-și așeze hainele, fără să-și ridice privirea spre el, așteptând să vadă unde voia să ajungă.

— Pentru că americanii au intrat în război, lucrurile stau mai bine pentru noi, nu-i așa?

— Firește, îi răspunse Alexander, încuviințând din cap. Legea de împrumut și închiriere ne este de un real folos.

— Nu, nu! Nu la asta mă refer, spuse Dimitri cu nerăbdare în glas, ridicându-se de pe pat. Nu m-am referit la *noi* în sens general, ci la noi doi, la mine și la tine. La planurile noastre.

Ridicându-se de pe podea, Alexander se îndreptă sfidător spre el.

— N-am văzut prea mulți americani pe aici, îi răspunse încet, prefăcându-se că nu-i înțelege aluzia.

— Aici nu! exclamă Dimitri. Dar sunt peste tot în Kobona! Transportă alimente, tancuri, jeepuri și bocanci prin Murmansk, de-a lungul coastei de est a lacului Ladoga, spre Petrozavodsk și Lodeinoe Pole. Sunt cu zecile în Kobona.

— Chiar așa? Cu zecile?

— Poate nu chiar cu zecile. Dar îi întâlnești la tot pasul. Nu crezi că ar putea să ne ajute? întrebă apoi, după o clipă de tăcere.

Alexander mai făcu un pas spre Dimitri.

— Cum anume? îl întrebă cu glas tăios.

— Cum anume? repetă Dimitri zâmbind și păstrându-și

același ton scăzut al vocii. Pe căi… *americane.* Ai putea să te duci în Kobona…

— Și ce să fac acolo, Dima? Cu cine vrei să vorbesc? Cu șoferii de camioane? Dacă un soldat sovietic începe să le vorbească în engleză, crezi că îi vor spune: „Da, sigur, hai pe vaporul nostru! Te ducem noi acasă". Și, chiar dacă această idee n-ar fi complet fantasmagorică, continuă Alexander trăgând din țigară, cum vrei să *te* scoatem din țară? Presupunând că un străin ar fi dispus să-și riște viața pentru mine în numele unei așa-zise legături americane, cum crezi că asta te-ar ajuta pe *tine*?

— Nu spun că e un plan bun, îi răspunse iute Dimitri, dând înapoi. Dar e un început.

— Dima, ești invalid. Uită-te la tine! îi spuse Alexander, scrutându-l cu privirea din cap până în picioare. Nu ești în stare să te lupți și cu atât mai puțin… să fugi. Trebuie să dăm uitării planurile noastre.

— Ce tot spui? protestă Dimitri cu disperare în glas. Știu că vrei să…

— Dimitri!

— Trebuie să facem *ceva,* Alexander, insistă Dimitri. Am conceput împreună niște planuri…

— Dimitri! strigă Alexander. Planurile noastre implică lupte și multă acțiune. Trebuie să înfruntăm trupele de frontieră NKVD ca să trecem granița și să ne ascundem apoi în mlaștinile minate, din Finlanda. Acum, după ce te-ai împușcat singur în picior, ce sorți de izbândă crezi că vom avea?

Dimitri nu era un combatant pe măsura lui Alexander, lucru pentru care îi era recunoscător. Nu avea niciodată răspunsul pe buze. Se văzu, astfel, nevoit să mai facă un pas înapoi.

— Sunt de acord cu tine, încuviință el. Poate că ruta Lisiy Nos e mult prea grea pentru noi, dar cred că am avea mai multe șanse de reușită dacă i-am „unge" cum trebuie pe șoferii comisionari.

— Nu sunt simpli comisionari! răspunse mânios Alexander.

Apoi se opri. Nu merita să cadă pradă mâniei.

— Sunt luptători de elită, care înfruntă în fiecare zi torpilele submarinelor, în timp ce străbat două mii de kilometri prin

Arctica și nordul Rusiei ca să-ți aducă *ție tușonka.*

— Da. Și sunt exact oamenii care ar putea să ne ajute. Alexander, am nevoie de cineva care să mă ajute, continuă Dimitri, făcând câțiva pași spre el. Și cât mai repede. Căci nu vreau să mor în războiul ăsta blestemat. *Tu* vrei? îl întrebă apoi, după o clipă de tăcere, privindu-l printre gene.

— Voi muri dacă asta mi-e hărăzit, îi răspunse ferm Alexander.

Dimitri îl studie cu atenție. Alexander ura privirile scrutătoare ale oamenilor. Își aprinse o țigară și îl privi cu răceală. Dimitri se retrase imediat.

— Mai ai *banii* la tine? îl întrebă.

— Nu.

— Poți să-i iei?

— Nu știu, îi răspunse Alexander, scoțând încă o țigară și punând capăt discuției lor.

— Mai ai una în gură neaprinsă, remarcă Dimitri pe un ton sec.

Alexander primi o permisie generoasă de treizeci de zile. Îi mai ceru lui Stepanov câteva zile în plus. Și acesta îi prelungi permisia – de la 15 iunie până la 24 iulie.

— E suficient? îl întrebă Stepanov zâmbind vesel.

— Fie e prea mult, tovarășe, fie prea puțin, îi răspunse Alexander.

— Căpitane, spuse Stepanov aprinzându-și o țigară și oferindu-i una lui Alexander, când te vei întoarce… Nu vom mai putea rămâne la garnizoană, continuă oftând adânc. Vezi prea bine prin câte a trecut orașul nostru. Nu putem să mai înfruntăm încă o iarnă sub asediu. Este cu neputință. Trebuie să spargem blocada. Cu toții. În toamna asta.

— Sunt de acord, tovarășe.

— Chiar așa, Alexander? Cunoști prea bine soarta de care au avut parte oamenii noștri la Tihvin și Mga, iarna trecută și primăvara asta, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Și ai auzit ce pățesc oamenii noștri din Nevski Piataciok,

pe celălalt mal al râului, dincolo de Dubrovka?

— Da, domnule.

Nevski Piataciok era o enclavă a Armatei Roșii aflate în interiorul liniilor dușmane – un loc pe care nemții îl foloseau zilnic pentru antrenamentele de tragere. Câte două sute de soldați ruși piereau în fiecare zi secerați de gloanțe.

— Va trebui să traversăm Neva pe poduri din pontoane, spuse Stepanov clătinând din cap. Avem un număr limitat de artileriști – pe tine. Avem arme neautomate…

— Nu e cazul meu, tovarășe. Eu am o mitralieră Șpaghin. Și o pușcă automată, îi răspunse Alexander zâmbind.

— Eu îți înfățișez tabloul în termeni cât mai sumbri cu putință, spuse Stepanov, zâmbind și el.

— Am înțeles, tovarășe.

— Căpitane, sper să nu te sperii de perspectiva unei confruntări inegale și să te lupți cu dârzenie.

— Dar m-am speriat eu vreodată, tovarășe? îl întrebă Alexander, țintuindu-l cu privirea și îndreptându-și umerii.

— Dacă am fi avut mai mulți oameni ca tine, am fi câștigat de mult războiul, îi răspunse Stepanov, strângându-i mâna. Du-te acum! Drum bun! Nimic nu va mai fi la fel când te vei întoarce.

3

„Oare nu mi-ar fi scris dacă ar fi fost în viață?" se întrebă Alexander în timp ce traversa întinderile vaste ale Uniunii Sovietice.

Îndoielile îi sfâșiau sufletul ca salvele de artilerie.

Nu era oare o adevărată nebunie să străbați peste o mie șase sute de kilometri, traversând, rând pe rând, lacul Ladoga, râul Onega și fluviul Dvina, apoi râurile Suhona și Unzha, ca să ajungi pe malurile râului Kama din preajma Munților Ural, când nu aveai nicio veste timp de șase luni, când de jumătate de an nu știai nimic de ea, când atâta amar de vreme nu auzeai vreun cuvânt din gura ei și nici nu vedeai vreun rând așternut de ea pe hârtie?

O, ba da!

În timpul călătoriei lui de patru zile spre Molotov, Alexander retrăise fiecare clipă petrecută cu ea. Revăzuse plimbările pe Obvodni Canal, întâlnirile din fața porților uzinei Kirov, momentele petrecute în cortul lui din Luga, drumul spre Leningrad, când o purtase în spate, salonul de spital sau catedrala Sfântul Isaac. O văzuse mâncând înghețată sau zăcând pe sanie, aproape fără suflare. O văzuse dând mâncare în stânga și-n dreapta sau țopăind pe acoperișul bombardat de avioanele germane. Retrăise amintiri dureroase din iarna trecută, amintiri ce-i sfâșiau sufletul, dar pe care nu le putea șterge din minte. O revăzuse mergând alături de el după înmormântarea mamei sale. Sau stând încremenită și înfruntând cuțitele din mâinile celor trei atacatori adolescenți.

Două imagini îi bântuiau fără încetare gândurile.

Tatiana – purtând o cască pe cap și haine ciudate, zăcând într-o baltă de sânge, printre pietre, grinzi și cioburi de sticlă, sub o piramidă de cadavre, mai mult moartă decât vie.

Și:

Tatiana – pe un pat de spital, gemând goală sub atingerile mâinilor și buzelor sale.

Cine să supraviețuiască războiului și foametei dacă nu Tatiana – cea care, timp de patru luni, se trezise la ora șase și

jumătate în fiecare dimineață și străbătuse orașul muribund ca să aducă rațiile de pâine familiei ei?

Dar dacă reușise într-adevăr să scape cu viață, cum de nu îi scrisese nici măcar un cuvânt?

Tatiana – cea care îi sărutase mâna, îi oferise ceai și îi sorbise vorbele cu nesaț, privindu-l cu ochi cum nu mai văzuse vreodată – Tatiana pierise oare?

Inima ei încetase oare să mai bată?

„Dă, Doamne, să nu mă mai iubească, dar să fie în viață!" se ruga Alexander.

Era o rugă cumplită pentru el, dar nu putea să trăiască într-o lume fără Tatiana.

Nespălat și flămând, după ce călătorise timp de patru zile cu cinci trenuri diferite și patru jeepuri militare, Alexander ajunse în Molotov pe la ora prânzului, într-o zi de vineri, pe 19 iunie 1942. Apoi se așeză pe o bancă de lemn din apropierea gării.

Alexander nu reușea să-și ia inima în dinți și să pornească spre Lazarevo.

Nu putea să accepte gândul că ea ar fi putut să moară în Kobona, că, după ce reușise să scape din orașul nimicit de foamete și bombardamente, pierise pe când se afla la doar un pas de salvare. Îi era cu neputință să înfrunte acest gând.

Și asta nu era totul, căci, dacă avea să afle că nu supraviețuise, viața nu avea să mai aibă sens nici pentru el. Unde avea să se mai întoarcă? Cine avea să-l mai aștepte?

Se gândea să se urce în următorul tren și să plece de îndată. Mânuirea lansatoarelor de rachete Katiușa sau a tunului antiaerian Zenith pe lacul Ladoga, sub amenințarea avioanelor Luftwaffe, care puteau oricând să-i aducă moartea, nu-i stârnea atâtea temeri ca perspectiva de a porni din nou la drum.

Nu de propria moarte se temea.

Ci de a Tatianei. Spectrul morții ei îi răpea curajul.

Moartea Tatianei însemna și moartea lui Dumnezeu, iar Alexander știa prea bine că nu mai putea să trăiască nici măcar o clipă într-un univers guvernat de haosul războiului, nu de ordinea divină. N-ar mai fi trăit nici cât sărmanul Grinkov, care

pierise secerat de un glonț rătăcit în timp ce se îndrepta spre spatele frontului.

Războiul întruchipa haosul desăvârșit, în urma căruia oameni sfârtecați rămâneau zăcând pe pământul înghețat. Nimic nu era mai haotic decât războiul.

Însă Tatiana întruchipa ordinea universală – materia finită dintr-un spațiu infinit. Prin mărinimia și perfecțiunea ei, Tatiana purta cu grație și frumusețe stindardul curajului și al virtuților umane, stindard pe care Alexander îl urma acum, străbătând peste o mie șase sute de kilometri ca să ajungă în Lazarevo, un sat de la poalele Munților Ural, scăldat de apele râului Kama.

Două ore stătu Alexander pe bancă în Molotov, un oraș provincial, străjuit de stejari.

I se părea cu neputință să se întoarcă din drum.

Dar și să meargă mai departe părea de neînchipuit.

Nu avea însă unde să se ducă.

Se închină și, ridicându-se în picioare, își luă lucrurile.

Când porni, în cele din urmă, spre Lazarevo, fără să știe dacă Tatiana mai era în viață sau nu, se simțea ca un condamnat care se îndreaptă spre propria execuție.

4

Ca să ajungi în Lazarevo trebuia să străbați zece kilometri printr-o pădure deasă de pini.

Nu era doar o pădure de pini, căci printre aceștia se strecurau și ulmi, stejari, mesteceni, urzici și afini, ale căror miresme amețitoare îi îmbătau simțurile. Alexander își căra ranița, pușca, pistolul și muniția, dar și cortul, pătura și casca. Iar pe lângă toate acestea, mai avea și un sac plin cu mâncare din Kobona. Auzea, printre copaci, iureșul apelor râului Kama. Cocheta cu gândul de a se arunca în râu ca să se spele, dar deocamdată nu se putea opri din drum.

Luă, în trecere, câteva afine. Era flămând. Era o zi caldă și senină, iar Alexander își simți deodată sufletul plin de speranță. Grăbi pasul.

Pădurea se sfârși, iar el se trezi în fața unui drum prăfuit de țară, străjuit de-o parte și de alta de căsuțe din lemn, învăluite în ierburi înalte și împrejmuite de garduri vechi, gata să cadă.

În stânga, dincolo de pini și ulmi, zărea apele strălucitoare ale râului, iar dincolo de râu și de alte păduri dese, se înălțau semețe vârfurile rotunde ale Munților Ural, acoperite cu plante veșnic verzi.

Trase adânc aer în piept. Îi simțea oare parfumul Tatianei? Mirosul lemnelor arse, ce plutea în aer, se împletea cu mirosul de apă dulce și miresmele acelor de pin. Dar și cu mirosul de pește. Căci în depărtare, la marginea satului, se zăreau coșurile unei pescării.

Își continuă drumul, trecând pe lângă o femeie ce stătea pe o bancă în fața casei. Îl privea stăruitor. O înțelegea prea bine. Câți ofițeri ai Armatei Roșii treceau prin fața porții lor? Femeia se ridică brusc în picioare, exclamând:

— Nu se poate! Doar nu ești *Alexander*, nu-i așa?

Cuvintele ei îl luară prin surprindere. Nu știa ce să-i răspundă.

— Ba da, spuse în cele din urmă. *Sunt* Alexander. Și le caut pe Tatiana și pe Dașa Metanova. Știi cumva unde locuiesc?

Femeia începu să plângă.

Alexander o privi nedumerit.

— O să întreb pe altcineva, murmură el îndepărtându-se.

Femeia îl prinse din urmă, alergând cu pași mici.

— Stai puțin! strigă ea, arătându-i drumul cu degetul. Vinerea, stau la clacă și cos în piața din sat. Acolo, drept înainte.

Făcu apoi cale întoarsă, clătinând din cap.

— Așadar, sunt în viață? întrebă Alexander cu glas stins, răsuflând ușurat.

Femeia nu îi mai răspunse. Ascunzându-și fața în mâini, se întoarse cu pași repezi spre casa ei.

Spusese *stau și cos*? Adică… *ele?* Întrebase de două surori; iar ea folosise pluralul. Alexander încetini pasul, aprinzându-și o țigară și luând o înghițitură din ploscă. Porni din nou la drum, dar se opri cam la treizeci de metri depărtare de piața satului.

Simțea nevoia să mai amâne pentru câteva clipe momentul întâlnirii. Nu se simțea încă pregătit. Nu încă.

Dacă *erau* în viață, atunci avea să se confrunte cu alte probleme față de cele pe care și le imaginase deja. Și credea că și le imaginase pe toate! Avea să le rezolve și pe acestea cum le rezolvase pe toate, dar mai întâi…

Alexander traversă o grădină, cerându-i în grabă iertare stăpânului, apoi, deschizând o poartă lăturalnică, nimeri pe o cărare ascunsă privirilor. Voia să ajungă în piață pe căi ocolite. Voia s-o vadă pe Tatiana în tihnă, fără prezența altor ochi străini. Voia s-o privească pe Tatiana așa cum își dorea s-o vadă, fără să se mai ascundă, înainte să apară și Dașa..

Voia să se convingă de existența divină înainte ca Dumnezeu să-și îndrepte ochii asupra lor.

Ulmii înalți creau o boltă verde de jur-împrejurul pieței mici. Câțiva oameni stăteau sub copaci la o masă lungă, din lemn. Majoritatea erau femei; de fapt, printre ele se afla doar un singur băiat. „Stau într-adevăr la clacă și cos", își spuse Alexander, apropiindu-se mai mult ca să vadă tabloul de ansamblu.

Priveliștea îi era obturată de un gard și de un liliac stufos. Florile îi acopereau fața, iar parfumul îi îmbăta nările. Sorbindu-le cu nesaț miresmele, le dădu ușor la o parte și privi apoi pe furiș scena ce se desfășura în fața ochilor săi. N-o vedea nicăieri

pe Dașa. Vedea, în schimb, patru femei bătrâne, stând în jurul mesei, alături de un băiat și de o fată ceva mai mare decât el. Tabloul era întregit de prezența Tatianei, care stătea în picioare.

La început, nici nu-i venea să creadă că era Tania lui. Clipi de mai multe ori, încercând să-și acutizeze percepția vizuală. Tatiana se plimba de jur-împrejurul mesei, gesticulând și aplecându-se deasupra cusătoreselor, cărora le explica anumite lucruri. La un moment dat, își îndreptă spatele și își șterse fruntea de sudoare. Purta o rochie galbenă, cu mânecă scurtă și imprimeu cu modele tradiționale. Era desculță, iar rochia, ce-i ajungea doar până la genunchi, îi dezvăluia picioarele zvelte. Brațele-i goale erau ușor bronzate. Părul bălai, decolorat de soare, era prins în două cosițe lungi până la umăr. Chiar și de la depărtare, Alexander îi putea vedea pistruii de pe nas. Era dureros de frumoasă.

Și *plină de viață.*

Alexander închise ochii, apoi îi deschise din nou. Tatiana se afla tot acolo, stând aplecată deasupra lucrăturii băiatului. Spuse ceva și toată lumea izbucni în râs. Alexander văzu cum brațul băiatului poposea pe spatele Tatianei. Ea îi zâmbi, dezvăluindu-și dinții albi și strălucitori. Alexander nu știa ce să facă.

Era în viață – asta era limpede ca lumina zilei.

Și atunci de ce nu îi scrisese nici măcar un cuvânt?

Și unde era Dașa?

Nu mai putea să stea ascuns în spatele liliacului.

Se întoarse pe drumul principal și, trăgând adânc aer în piept, stinse țigara și porni spre piață, fără să-și desprindă ochii de la cosițele Tatianei. Inima îi bătea năvalnic în piept, de parcă s-ar fi dus la luptă.

Tatiana își ridică privirea, îl văzu și își ascunse fața în mâini. Săriră cu toții în picioare și se îndreptară într-un suflet spre ea, femeile mai în vârstă dovedind o agilitate și o rapiditate greu de închipuit. Tatiana îi dădu pe toți la o parte și alergă spre el, înlăturând totul în calea ei. Alexander rămase încremenit de emoție. Voia să zâmbească, dar simțea că avea să cadă în orice clipă în genunchi și să plângă. Își aruncă toate lucrurile, inclusiv

arma. „Dumnezeule mare, o *voi strânge* în brațe!” își spuse în gând. Și atunci zâmbi.

Tatiana se aruncă în brațele-i deschise, iar Alexander o strânse cu putere la piept, ridicând-o ca pe un fulg. Nu se mai sătura s-o strângă în brațe și să se îmbete cu parfumul ei. Ea îl cuprinse cu mâinile de gât, ascunzându-și fața în barba lui deasă. Trupul îi era sfâșiat de suspine fără lacrimi. Părea mai grea acum decât ultima dată când o ținuse în brațe, când o ajutase să se urce în camionul de pe lacul Ladoga. În ciuda faptului că purta bocanci și multe haine groase, fusese mult mai ușoară decât acum.

Iar parfumul pe care îl răspândea era uluitor. Mirosea a săpun, a aer proaspăt și a zahăr caramelizat.

Nu-i venea să creadă că o ținea în brațe. Mângâindu-și fața de părul ei, Alexander murmura cuvinte fără noimă:

— Sst! Sst! Hai, te rog, Tatia! Sst! Sst! Te rog…! îngăima cu glas frânt.

— O, Alexander! murmură Tatiana, ținându-l strâns de gât. Slavă Domnului că ai scăpat cu viață!

— O, Tatiana! spuse el strângând-o și mai tare, gata să-i frângă trupul firav. Slavă Domnului că *tu* ai scăpat cu viață!

Mâinile îi alunecară ușor pe spatele ei, pipăindu-i pielea moale prin țesătura subțire a rochiei din bumbac.

O lăsă jos în cele din urmă. Tatiana își ridică privirea spre el. Mâinile îi zăboveau în continuare pe talia ei zveltă. Nu voia să-i dea drumul. Întotdeauna fusese oare atât de micuță cum i se părea în acel moment, stând desculță în fața lui?

— Îmi place barba ta, îi spuse Tatiana, zâmbind sfioasă și atingându-i chipul.

— Și mie îmi place părul tău, îi răspunse Alexander, trăgând de o cosiță, cu un zâmbet fermecător pe buze.

— Ești murdar…

— Iar tu ești *amețitoare*, îi răspunse el, cercetând-o din cap până în picioare.

Nu putea să-și desprindă ochii de la buzele ei seducătoare și pline de viață. Aveau culoarea roșiilor de iulie…

Se aplecă spre ea…

Și, oftând adânc, își aminti de Dașa. Zâmbetul îi pieri de pe buze și, dându-i drumul Tatianei, făcu un pas înapoi.

Ea îl privea încruntată.

— Unde e Dașa, Tania?

Peste chipul ei se așternu atunci un văl – întrețesut din tristețe, suferință, durere, vinovăție și mânie – împotriva lui oare? –, un văl ce dispăru la fel de repede cum apăruse, lăsând locul unei umbre întunecate și înghețate. Vedea cum Tatiana se închidea în propria cochilie, cât mai departe de el. Îl privea cu ochi reci ca gheața și, deși mâinile îi fremătau încă, glasul îi era ferm și glacial.

— Dașa a murit, Alexander. Îmi pare rău.

— O, Tania! *Mie* îmi pare rău, îi răspunse el, încercând s-o atingă.

Ea se feri însă de atingerea lui, făcând un pas înapoi și împleticindu-se șovăitoare.

— Ce e? o întrebă el uimit. Ce s-a întâmplat?

— Îmi pare cumplit de rău pentru că ai pierdut-o pe Dașa, îi spuse Tatiana, evitând să-i întâlnească privirea. Ai bătut atâta drum…

— Ce tot spui…

Dar înainte de a apuca să-și ducă gândul la bun sfârșit și înainte ca Tatiana să aibă șansa de a-i răspunde, se treziră înconjurați de toate celelalte cusătorese.

— Taneșka! spuse o femeie mică de statură, cu părul cărunt și ochi mici și rotunzi. Cine e? Alexander, iubitul Dașei?

— Da, îi răspunse Tatiana. E Alexander, iubitul Dașei.

Apoi, ridicându-și privirea spre el, continuă:

— Alexander, ți-o prezint pe Naira Mihailovna.

— O, sărmanul de tine! exclamă Naira, izbucnind în lacrimi.

Nu îi strânse mâna lui Alexander, ci îl îmbrățișă cu putere. Sărman? Alexander o privea uluit pe Tatiana.

— Naira, încetează, te rog! îi spuse Tania, îndepărtându-se și mai mult de el.

— *Știa?* o întrebă Naira în șoaptă.

— Firește că nu. Dar a aflat acum, îi răspunse Tatiana, stârnindu-i Nairei alte lacrimi și vaiete.

Tatiana continuă să facă prezentările.

— Alexander, el este Vova, nepotul Nairei, iar ea este sora lui, Zoe.

Vova era un flăcău bine făcut, exact genul care nu era deloc pe placul lui Alexander. Avea chipul rotund, ochii rotunzi, gura rotundă și părul negru, întruchipând versiunea masculină a bunicii sale mici și îndesate. Vova îi strânse cu putere mâna lui Alexander.

Zoe, o fată înaltă și corpolentă, cu părul negru, îl îmbrățișă și ea cu același entuziasm ca toți ceilalți, turtindu-și sânii imenși de tunica uniformei lui.

— Suntem încântați să te cunoaștem, Alexander, îi spuse ea, ținându-i mâna într-a sa. Am auzit atât de multe despre tine!

— Știm totul, interveni o femeie cu părul ondulat, pe care Tatiana o prezentă ca fiind Aksinia, sora mai mare a Nairei. Am aflat totul despre tine, continuă ea cu glas răsunător, îmbrățișându-l, la rândul ei, pe Alexander.

Alte două femei își făcură apoi apariția. Amândouă erau fragile și aveau părut nins. Una din ele suferea de o tulburare a sistemului nervos, neputând să-și controleze tremurul mâinilor, al capului și al gurii în timp ce vorbea. Raisa era numele ei. Mama sa, Dusia, era mai înaltă și mai voinică decât fiica ei și purta o cruce mare din argint peste rochia-i neagră.

— Dumnezeu te va ocroti, Alexander, îi spuse Dusia făcând semnul crucii prin aer. Nu trebuie să-ți faci griji.

Alexander voia să-i spună că nu mai avea de ce să-și facă griji de vreme ce o găsise pe Tatiana în viață, dar înainte de a apuca să rostească vreun cuvânt, Aksinia îl întrebă cum se simte, apoi îl îmbrățișă din nou, scăldându-l într-o mare de lacrimi.

— Mă simt bine, îi răspunse el. Lacrimile nu-și au rostul.

Ar fi putut la fel de bine să le vorbească și în engleză. Căci toate continuau să plângă amarnic.

Alexander o privea pe Tatiana cu stupoare. Ea nu se mulțumea doar să-l evite, ci stătea acum alături de Vova.

— Ești… O, Doamne, nu se poate! Pur și simplu nu se poate! Nu se poate! spunea Naira printre hohote de plâns.

— Atunci încetează, Naira Mihailovna! îi spuse Tatiana pe un

ton blând. Uite! E teafăr și nevătămat. Își va reveni. Va trece și peste asta.

— Tania are dreptate, încuviință Alexander. Serios!

— O, dragul meu! spuse Naira, apucându-l de mânecă. Ai bătut atâta drum până aici! Probabil că ești istovit.

În urmă cu cinci minute nu se simțea istovit.

— Sunt puțin flămând, spuse el și se uită zâmbind la Tatiana.

— Firește, îi răspunse ea cu o expresie gravă pe chip. Hai să mâncăm!

Nimic din toate astea nu avea sens pentru Alexander, care, obosit și flămând, începea să-și piardă răbdarea.

— Iertați-mă, vă rog! spuse el ocolind-o pe Aksinia, care stătea în fața lui, și croindu-și drum spre Tatiana prin marea de oameni. Putem să vorbim câteva clipe?

Tatiana se feri din calea lui, evitându-i privirea.

— Vino acum! Îți voi pregăti ceva de mâncare.

— N-am putea să… îngăimă Alexander, rostind cu greu cuvintele… să stăm puțin de vorbă, Tania?

— Firește, Alexander, îi răspunse Naira. O să vorbim. Acum vino, dragul meu, vino acasă la noi! îl invită ea, luându-l de braț. Probabil că aceasta este cea mai cumplită zi din viața ta.

Alexander nici nu mai știa cum s-o considere.

— O să ne ocupăm noi de tine, continuă Naira. Tania noastră gătește extraordinar.

Tania *lor?*

— Da, știu, îi răspunse el.

— O să mănânci și o să bei. Apoi o să vorbim. În tihnă. O să-ți povestim totul. Cât timp mai rămâi aici?

— Nu știu, îi răspunse Alexander, fără să mai încerce să-i întâlnească privirea Tatianei.

Porniră la drum, uitând, prin toată zarva aceea, instrumentele de cusut.

— O, da! exclamă Tatiana absentă, întorcându-se la masă.

Alexander o urmă în grabă. Zoe alergă după el.

— Zoe, vreau să vorbesc între patru ochi cu Tania.

Și, fără să mai aștepte vreun răspuns, porni cu pași repezi după Tatiana.

— Ce-i cu tine? o întrebă el.

— Nimic.

— Tania!

— Ce e?

— Vorbește cu mine!

— Cum a fost călătoria până aici?

— Nu despre asta vreau să vorbesc. A fost bine. De ce nu mi-ai scris?

— Dar tu de ce nu *mi*-ai scris, Alexander?

— N-am știut dacă mai trăiești sau nu, îi răspunse el, uimit de întrebarea ei.

— Nici eu n-am știut dacă mai trăiești sau nu, îi răspunse ea.

Tonul *aproape* calm cu care vorbea ar fi păcălit pe oricine, dar nu și pe Alexander, care știa mult prea bine să străpungă vălul în spatele căruia încerca să se ascundă. Iar dincolo de acesta se întrezărea o furtună nimicitoare, de care ea nu-l lăsa însă să se apropie.

— Voi ar fi trebuit să-mi scrieți și să-mi dați de veste că ați ajuns cu bine aici, îi reproșă Alexander. Ai uitat?

— Nu, îi răspunse tăios Tatiana. *Dașa* era cea care ar fi trebuit să-ți scrie. Ai uitat? Dar a murit. Și n-a mai putut să-ți dea de veste, continuă, îndesând într-o geantă instrumentele de cusut: ace, ață, mărgelușe, nasturi și tipare de hârtie.

— Îmi pare rău pentru soarta nefericită a Dașei. Nespus de rău, murmură Alexander, punându-i mâna pe spate.

— Și mie, răspunse ea, tresărind și îndepărtându-se de el, cu lacrimi în ochi.

— Ce s-a întâmplat? Ați ajuns în Kobona?

— Eu, da, răspunse Tatiana încet. Ea, nu. S-a stins în dimineața în care am ajuns acolo.

— O, Doamne!

O tăcere apăsătoare se așternu atunci printre ei. Amândoi își evitau privirile.

O târam pe Dașa prin zăpadă, pe panta spre Ladoga, rugând-o să reziste și să meargă mai departe, în timp ce Tania, nici ea mai zdravănă, o îndemna cu disperare să mai facă un pas înainte, dorindu-și cu ardoare s-o salveze.

— Îmi pare rău, Tatia, șopti Alexander.

— Acum, când ne revedem, retrăim totul aievea, nu-i așa? Rănile sunt încă deschise.

Spunând acestea, își ridică ochii spre el. Iar rănile i se oglindeau în priviri.

Porniră apoi încet spre ceilalți.

— Și cum merge războiul? îl întrebă Vova, lovindu-l pe Alexander pe umăr.

— Bine, mulțumesc.

— Am auzit că băieții noștri nu se descurcă prea bine. Nemții se apropie de Stalingrad.

— Da, așa e, încuviință Alexander. Au o mașinărie de război foarte puternică.

— Văd că o duceți bine pe front, continuă Vova, lovindu-l din nou pe Alexander pe umăr. Mă înrolez și eu. Luna viitoare fac șaptesprezece ani.

— Sunt convins că Armata Roșie te va transforma într-un bărbat adevărat, îi răspunse Alexander, încercând să pară ceva mai vesel. Nu vrei să mi-o dai mie? o întrebă apoi pe Tatiana, văzând geanta cu instrumente de cusut pe care o căra singură.

— Nu, mă descurc. Ai și-așa destule lucruri de cărat.

— Ți-am adus ceva.

— *Mie*? îl întrebă ea, fără să-l privească.

Ce se petrecea oare?

— Tania…? i se adresă el pe un ton întrebător.

— Alexander, interveni Naira, mâine e ziua când mergem la *bania.* Poți să mai aștepți până atunci?

— Nu. Mă spăl în seara asta în râu.

— Sigur nu poți să mai aștepți încă o zi? insistă Naira.

— De patru zile sunt pe drum, îi răspunse el clătinând din cap. Nu m-am spălat deloc în răstimpul ăsta.

— Patru zile! exclamă Raisa cu același tremur necontrolat al trupului. Omul e pe drum de patru zile!

— Da! spuse Naira izbucnind din nou în lacrimi. Și pentru ce? Pentru ce? Câte pierderi inutile de vieți omenești! Ce tragedie e războiul ăsta!

Celelalte femei încuviințară și ele, printre suspine.

Tatianei îi scăpă printre buze un geamăt înăbușit. Alexander voia ca ea să îl privească. Voia să se uite drept în ochii ei. Voia să-i spună ce se întâmpla. Voia să-i atingă brațele dezgolite. Voia atât de mult să o atingă, încât… dar avea mâinile ocupate cu propriile lucruri.

— Tatia… îi murmură la ureche, aproape atingându-i părul cu buzele.

O auzi icnind pentru o clipă, apoi se îndepărtă din nou.

Copleșit de frustrare, observă că Vova nu se dezlipea nicio clipă de Tatiana, iar ea nu părea deloc să-l evite.

Străbăteau drumul agale. Vecinii ieșeau din căsuțele lor țărănești și îi priveau, unii clătinând din cap, alții gesticulând sau ștergându-și ochii de lacrimi. O femeie între două vârste îl strânse în brațe pe Alexander, cu ochi plini de compătimire.

— Suntem atât de mândri de tine! îi spuse un alt bătrân.

De ce simțea oare că nu eforturile și actele de eroism din război stârneau admirația localnicilor?

— Ai bătut atâta drum pentru draga ta Dașa, continuă bătrânul, strângându-i mâna. Dacă ai nevoie de ceva, de orice, vino la mine! Eu sunt Igor.

— Tania, de ce am senzația că toată lumea mă cunoaște aici? o întrebă încet Alexander.

— Pentru că așa și este, îi răspunse Tatiana fără șovăire, mergând cu privirea ațintită spre drumul prăfuit. Ești căpitan în Armata Roșie și ai venit să te căsătorești cu sora mea. Toată lumea știe asta. Din păcate, ea a murit. Și toată lumea regretă această întâmplare nefericită, continuă ea cu glasul aproape ferm.

Cuvintele îi erau însoțite de alte suspine și hohote de plâns ale femeilor din jur.

— Alexander, spuse Naira, când vom ajunge acasă îți vom povesti totul printre multe pahare de votcă.

— *Vom?* spuse Alexander cu ochii ațintiți asupra Tatianei.

Spera că acel plural nu avea să implice mai mult de două persoane. De ce avea impresia că se înșela?

— Tania, cum te mai simți? o întrebă el. Cum ai…

— O, se simte bine acum! îl întrerupse Vova, cuprinzând-o cu

brațul pe Tatiana. Mult mai bine.

Alexander își ațintì privirea spre drumul ce se întindea înaintea lui, cu chipul înnegurat. Ticăitul bombei cu ceas dinlăuntrul lui se auzea tot mai puternic.

Exact în clipa aceea, când Alexander își întoarse capul, încleștându-și maxilarul, Tatiana se îndepărtă de Vova și, apropiindu-se de el, își puse mâna pe brațul lui.

— Probabil că ești istovit, nu-i așa? spuse ea cu blândețe, cercetându-i chipul. De patru zile ești pe drum… Ai mâncat ceva astăzi?

— De dimineață, îi răspunse el fără s-o privească.

Tatiana încuviință din cap.

— Te vei simți mai bine după ce te vei spăla și vei mânca ceva, continuă ea zâmbind. Și după ce te vei bărbieri, adăugă strângându-l de braț.

Se simțea deja mai bine, astfel că îi zâmbi și el. Trebuia să vorbească cu ea despre Vova. Ochii Tatianei trădau lucruri învăluite în mister. Ultima dată când avuseseră liniștea și energia de a spulbera mistere o făcuseră în catedrala Sfântul Isaac. Dacă ar fi avut șansa de a sta de vorbă între patru ochi, toate lucrurile s-ar fi rezolvat, dar mai întâi trebuia să-i vorbească despre Vova.

— Alexander, am smuls-o pe Taneșka noastră din ghearele morții, spuse Aksinia.

Cuvintele îi erau însoțite de alte vaiete și hohote de plâns.

Alexander se uită la Tatiana, lăsându-se purtat deodată de o căldură copleșitoare, ce îi topea inima.

— Lasă-mă să-ți car eu geanta! o rugă el.

Ea se pregătea să-i ofere geanta cu instrumentele de cusut, când Vova interveni de îndată, luându-i-o din mână.

— O duc eu, spuse el.

— Tania, nu te-ai întâlnit cumva cu Dimitri în Kobona? o întrebă Alexander.

Naira se întoarse iute spre el, privindu-l cu ochi imploratori și spunându-i în șoaptă:

— Șșșt! Nu vorbim despre Dimitri.

— Ticălosul ăla! exclamă Aksinia.

— Aksinia, încetează, te rog! spuse Naira, întorcându-se din nou spre Alexander. Dar are dreptate, continuă apoi, încuviințând din cap. *Este* într-adevăr un mare ticălos.

Alexander îi privea pe toți cu ochii cât cepele.

— Să înțeleg, așadar, că te-ai întâlnit cu Dimitri în Kobona, Tania? o întrebă el.

— Da, îi răspunse ea simplu.

Alexander clătină din cap. *Era* într-adevăr un mare ticălos.

Zoe se aplecă spre el și îi spuse în șoaptă, pe un ton conspirativ:

— Un alt motiv pentru care nu vorbim despre Dimitri este faptul că Vova a făcut o *adevărată* pasiune pentru Tania.

— Serios? murmură Alexander, îndepărtându-se de Zoe și apropiindu-se de Tatiana.

Casa Nairei, aflată în capătul satului, în apropiere de râu, era construită din lemn și avea formă pătrată. Era mică și albă.

— Locuiți cu toții aici? întrebă Alexander cu ochii ațintiți asupra Tatianei, care privea undeva în gol.

— Nu, nu, îi răspunse Naira. Doar noi și Tania. Vova și Zoe locuiesc cu mama lor în celălalt capăt al satului. Tatăl lor a fost ucis în Ucraina vara trecută.

— Babușka, interveni Zoe, nu cred că aveți loc să-l găzduiți și pe Alexander în casa voastră.

Alexander cercetă casa cu privirea. Se putea ca Zoe să aibă dreptate. În grădina din fața casei erau două capre și trei găini într-un țarc din sârmă. *Păreau* să aibă suficient loc.

Urmând-o pe Tatiana înăuntru, Alexander urcă câteva trepte din lemn și intră într-o verandă închisă cu geamuri, mobilată cu două canapele micuțe într-un colț și o masă lungă și dreptunghiulară în celălalt colț. Traversând veranda, rămase în pragul ușii ce dădea spre un salon întunecat, în mijlocul căruia se afla o sobă cu lemne.

Ocupând aproape întreaga încăpere, soba avea un cămin lung, din fontă, și trei compartimente – în cel din mijloc ardeau lemnele, iar celelalte două erau pentru gătit. Coșul ieșea afară prin peretele din stânga. Deasupra sobei se afla o suprafață plată, acoperită cu perne și cuverturi. În multe case țărănești din

Uniunea Sovietică, suprafața sobei era adesea folosită ca pat. După ce focul se stingea, suprafața rămânea caldă.

În fața căminului era o masă înaltă, destinată gătitului, iar în spate, pe un birou, trona o mașină de cusut, alături de care se afla un cufăr negru. În partea dreaptă erau două uși ce duceau, bănuia Alexander, spre dormitoare.

— Lasă-mă să ghicesc! îi spuse el Tatianei, ce-i stătea alături. Tu dormi acolo sus, nu-i așa?

— Da, îi răspunse ea, fără să-i întâlnească privirea. E confortabil. Vino puțin cu mine! îl invită apoi, ocolind soba și îndreptându-se spre biroul din spatele acesteia.

— Stai puțin! interveni Naira, de undeva din spate. Zoeșka are dreptate. Nu prea avem loc.

— Nu-i nicio problemă. O să dorm în cort, spuse Alexander, urmând-o pe Tatiana.

— Nu, nici vorbă de așa ceva! îl asigură Naira. De ce nu stai cu Vova și Zoe? Au loc suficient. Te pot găzdui într-un dormitor elegant. Au un pat bun și tot ce-ți trebuie.

— Nu, refuză Alexander, întorcându-se spre Naira. Dar vă mulțumesc oricum.

— Taneșka, nu crezi că ar fi mai confortabil pentru el acolo? Ar putea să…

— Naira Mihailovna, a spus deja că nu vrea să stea acolo, îi răspunse Tatiana.

— Am auzit, interveni și Aksinia, străbătând veranda. Dar ar fi mult mai…

— Nu, repetă Alexander. O să dorm afară, în cortul meu. O să mă descurc.

Tatiana îi făcu semn s-o urmeze. Nu știa cum să ajungă mai repede la ea.

— Dormi aici, deasupra sobei! apucă Tatiana să-i spună în răstimpul cât rămaseră singuri. E foarte cald.

— Și *tu* unde o să dormi? o întrebă calm.

Ea se făcu roșie la față, iar Alexander, neputându-se stăpâni, izbucni în râs și o sărută pe obraz. Chipul ei deveni stacojiu.

— Tania, ești atât de nostimă!

Ea se îndepărtă cât putu de el, ajungând practic pe verandă.

— Fii atentă! îi spuse Alexander zâmbind. O să mă duc să…

— Să stai cu Zoe și Vova? îl întrerupse Naira, intrând în cameră. Minunat! Știam eu că Taneșka va reuși să te convingă. Are o putere de convingere uluitoare. Nici diavolul nu i-ar rezista. Zoe!

— Nu! exclamă Tatiana.

Alexander ar fi dat orice ca s-o sărute.

— Naira Mihailovna, nu se duce acolo, spuse Tatiana pe un ton ferm. N-a bătut atâta drum ca să stea cu Vova și cu Zoe. Va rămâne aici. Și va dormi acolo sus.

— O! îngăimă Naira cu răsuflarea întretăiată. Și tu?

Nu putea să nu se mai îmbujoreze atât de tare? Nu, nu putea.

— O să dorm pe verandă.

— Dacă tot rămâne aici, poate ar trebui să schimbi așternuturile, Tania.

— O să le schimb, încuviință ea.

— Să nu *cumva* să te atingi de ele! îi șopti Alexander.

Naira plecă atunci din cameră, spunându-le că voia să-i aducă prosoape curate lui Alexander.

Nici nu ieși bine pe ușă, că se și întoarseră unul spre celălalt. Tatiana nu reușea să-și ridice privirea, dar stătea cu fața spre el și… îi zâmbea cumva?

— Mă duc să mă spăl și mă întorc imediat, îi spuse Alexander zâmbind.

Nu știa ce să facă cu mâinile. Ar fi vrut să le țină pe ale ei în căușul palmelor.

— Să nu cumva să dispari!

— Mă găsești aici. Ai nevoie de săpun?

— Am destul, îi răspunse el clătinând din cap.

— Sunt convinsă. Dar uite ce-ți dau eu! îi spuse ea, scoțând din sertarul biroului o sticluță cu șampon. L-am găsit în Molotov. M-a costat douăzeci de ruble, adăugă apoi, oferindu-i sticluța.

— Ai dat *douăzeci* de ruble pe o sticlă de șampon? o întrebă el, prefăcându-se uluit.

Când i-o luă din mâini, îi prinse ușor degetele.

— Mai bine decât să dau două sute cincizeci de ruble pe o

cană cu făină, îi răspunse Tatiana, trăgându-și iute degetele și încercând să schimbe subiectul.

— Douăzeci de ruble din banii *mei?*

— Da, îi spuse ea încet. Banii pe care i-am găsit în carte mi-au prins foarte bine. Îți mulțumesc, continuă fără să-l privească. Îți mulțumesc pentru tot.

— Cu plăcere. Oricând. Mă bucur că te-au ajutat, îi răspunse el, fără să-și desprindă ochii de la ea. Tatiașa, ai părut atât de bălai!

— De la soare, îi explică ea, ridicând din umeri.

— Și atâția pistrui…!

— Tot de la soare.

— Și ești atât de…

— Hai să-ți arăt cum ajungi la râu!

— Stai puțin! mai întâi, uite ce ți-am adus! îi spuse arătându-i bunătățile pe care le purtase cu el atâta drum: multe conserve de *tușonka,* cafea, o pungă mare plină de cuburi de zahăr, sare gemă, țigări și câteva sticle de votcă. Și ți-am mai adus un dicționar englez-rus, îi spuse apoi. Ți-ai mai exersat engleza?

— Nu prea, îi răspunse Tatiana. N-am mai avut timp. Nu-mi vine să cred că ai cărat toate astea. Probabil că au fost atât de grele! Dar îți mulțumesc, adăugă după o clipă de tăcere. Hai să mergem afară!

Luând un prosop de la Naira, traversară din nou veranda și coborâră treptele spre grădina din spate. Alexander mergea cât mai aproape de Tatiana, fără s-o atingă însă. Știa că șase perechi de ochi îi urmăreau de pe verandă. Tatiana îi arătă locul unde se afla râul.

El nu își îndrepta privirea spre locul indicat. Privea, în schimb, sprâncenele ei blonde. Voia să i le atingă.

Voia s-o atingă *peste tot.*

Îi atinse, cu răsuflarea întretăiată, cicatricea de deasupra sprâncenei: urmarea conflictului pe care îl avusese cu tatăl ei.

— Aproape că a dispărut, spuse el încet. Nici n-o mai văd.

— Dacă n-o mai vezi, atunci de ce o atingi? îl întrebă Tatiana pe un ton vesel, fără să-l privească. Alexander, nu vrei să te uiți în direcția pe care ți-o arăt? Trebuie să treci printre pini. Te uiți,

te rog? Traversezi drumul și mergi pe o cărare printre copaci. Cam după vreo sută de metri, dai de un luminiș. Acolo spăl eu rufele. N-ai cum să-l ratezi. Kama este un râu mare.

— O să mă rătăcesc, fără doar și poate, îi răspunse Alexander, șoptindu-i apoi la ureche: Vino să-mi arăți drumul!

— Tania trebuie să pregătească masa, spuse Zoe venind spre ei. Dar eu pot să te îndrum.

— Chiar așa! zise Tatiana retrăgându-se. Ce-ar fi să te îndrume Zoe? Eu trebuie să pregătesc masa dacă mai vrem să și mâncăm în seara asta.

— Nu, Zoe, nu e cazul. Scuză-ne puțin! spuse Alexander trăgând-o pe Tatiana deoparte. Vino cu mine la râu! insistă el. Poți să-mi spui astfel ce te supără și…

— Nu acum, Alexander, îi șopti Tatiana. Nu *acum.*

Îi dădu drumul oftând și plecă singur. Când se întoarse, proaspăt spălat și bărbierit, îmbrăcat într-o uniformă militară cinată, văzu că Zoe îi făcea avansuri fără sfială. Nici nu era de mirare. Într-un sat fără bărbați, ar fi putut la fel de bine să fie chior și știrb, că Zoe tot i-ar fi făcut avansuri. Tatiana părea să se afle într-o cu totul altă poveste. Continua să-i evite cu încăpățânare privirile.

— Te-ai bărbierit, îi spuse ea, stând aplecată deasupra tigăilor ei.

— Cum *ți*-ai dat seama? o întrebă el, privindu-i spatele și șoldurile prin țesătura subțire a rochiei galbene.

Talia i se contopea armonios cu șoldurile rotunde, iar coapsele goale i se iveau ademenitor pe sub rochia scurtă. Sângele îi zvâcnea lui Alexander prin tot trupul, arzând de dorință.

— Viața la țară îți prieste, Tania, îi spuse el după câteva clipe.

Ridicându-se din fața sobei, se îndreptă spre verandă când Alexander îi apucă mâna și i-o așeză pe obrazul lui.

— Îți place mai mult proaspăt bărbierit? o întrebă el, frecându-i mâna de chipul lui și sărutându-i apoi degetele.

Tatiana își retrase ușor mâna.

— Nu te-am văzut prea des proaspăt bărbierit, murmură ea. Dar îți stă bine oricum. Alexander, miros a ceapă. Nu vreau să

te murdăresc. Arăți atât de bine și de… curat! adăugă, dregându-și glasul și evitându-i privirea.

— Tatia, vorbești cu *mine, o* rugă el, refuzând să dea drumul mâinii ei pline de făină. Ce s-a întâmplat?

Ea își ridică ochii spre el, dezvăluindu-i durerea, tandrețea și tristețea, dar mai ales durerea.

— Ce… începu el să spună.

— Alexander, vino să stai cu noi! Las-o pe Tania să pregătească masa! Hai să bei ceva!

Ieși pe verandă. Naira îi oferi un pahar de votcă.

— Nu beau fără Tatiana, spuse Alexander clătinând din cap. Hai, Tania! Vino și tu!

— O să bea și ea mai târziu.

— Nu, refuză el. O să bea acum împreună cu noi. Hai, Tania, vino aici!

Tatiana li se alătură, răspândind în jur arome ademenitoare de cartofi și ceapă, și se așeză lângă el.

— Taneșka noastră nu bea niciodată, spuse Naira.

— O să beau în cinstea lui Alexander, îi răspunse Tatiana.

Alexander îi oferi paharul lui de votcă, atingându-și în treacăt degetele de ale ei. Naira îi turnă în alt pahar.

— În cinstea lui Alexander! spuse Tatiana cu glasul frânt și ochii plini de lacrimi.

— În cinstea lui Alexander! răsunară glasurile celorlalți. Și a Dașei!

— Și a Dașei! murmură Alexander.

După ce bău, Tatiana se întoarse la bucatele ei.

Mai mulți săteni trecură pe la ei înainte de masă, dorindu-și cu toții să-l cunoască pe Alexander și aducând cu toții mici cadouri. O femeie le aduse un ou. Un bătrân le dărui un cârlig de undiță. Un alt bărbat le aduse o undiță. Iar o copilă le oferi câteva bomboane tari. Fiecare dintre ei îi strânse mâna lui Alexander. Unii făcură plecăciuni în fața lui, iar o femeie se așeză în genunchi și, închinându-se, sărută paharul pe care el îl ținea în mână. Alexander era impresionat și istovit. Își scoase o țigară.

— Hai să fumăm afară! îi spuse Vova. Tania nu suportă

fumul în casă.

Alexander puse țigara deoparte, înjurând în barbă. Îi era greu să digere grija pe care Vova i-o purta Tatianei. Dar, înainte de a apuca să rostească vreun cuvânt, îi simți mâna Tainei pe umăr și îi văzu chipul în fața ochilor în clipa în care punea o scrumieră pe masă.

— Fumează, Alexander, fumează! îi spuse ea.

— Dar fumul te deranjează, Tania, protestă Vova pe un ton arțăgos. De aceea ieșim cu toții afară.

— Știu foarte bine, Vova, ripostă Tatiana. Dar Alexander n-a bătut atâta drum de pe front până aici ca să fumeze afară. O să fumeze unde-i place.

— Nu trebuie neapărat să fumez, spuse Alexander clătinând din cap.

Voia să-i simtă din nou mâna pe umăr și să-i vadă chipul în fața ochilor.

— Ai nevoie de ajutor, Tania?

— Da. Ai putea să mă ajuți așezându-te la masă și mâncând din ce ți-am pregătit. E timpul să mâncăm.

Cele patru femei se așezară toate de aceeași parte a mesei flancate de câte două bănci lungi.

— De obicei, Tania stă în capul mesei. Ca să se ridice mai ușor și să aducă mâncarea, înțelegi? spuse Zoe cu un zâmbet pe buze.

— O, da, înțeleg prea bine, îi răspunse Alexander. O să mă așez și eu lângă ea.

— De obicei, *eu* stau lângă ea, ripostă Vova.

Dând nepăsător din umeri, căci nu avea chef să-l pună la punct pe Vova chiar în clipa aceea, Alexander se uită la Tatiana și ridică întrebător din sprâncene.

— O să stau între Alexander și Vova, spuse ea, ștergându-se pe mâini cu un prosop.

— Foarte bine, interveni și Zoe. Atunci eu o să stau de cealaltă parte a lui Alexander.

— De acord, încuviință Alexander.

Tatiana pregătise o tocăniță de cartofi, ceapă și *tușonka,* asezonată cu o salată de roșii și castraveți. Desfăcu apoi un

borcan cu ciuperci marinate. Puse pe masă și un platou cu pâine albă, unt, lapte, brânză și câteva ouă fierte.

— Ce să-ți mai dau, Șu…? îl întrebă ea, așezându-i-se alături. Vrei și puțină salată?

— Da, te rog.

Tatiana se ridică iute în picioare.

— Dar ciuperci vrei?

— Da, te rog.

Tatiana îi punea bucatele în farfurie, stând în picioare lângă el. Singurul motiv pentru care Alexander o lăsa să-l servească era faptul că îl atingea cu piciorul gol, iar șoldul i se lipea de cotul lui. Avea de gând să-i ceară și felul doi, și felul trei doar ca s-o oblige să stea cât mai aproape de el. Își stăpânea cu greu dorința de a-i cuprinde talia cu brațul. Luă, în schimb, furculița în mână.

— Da, vreau și niște cartofi, te rog. Da, e suficient. Și puțină pâine. Da, e bine atât. Da, vreau și niște unt.

Alexander credea că avea să se așeze și ea la masă, dar se învârtea de colo colo, servindu-le pe femeile mai în vârstă.

Apoi îl servi și pe Vova. Alexander privea cu strângere de inimă familiaritatea cu care îl servea pe Vova. El îi mulțumi, iar ea îi dărui un zâmbet generos, privindu-l drept în ochi.

La Vova se uita. Lui Vova îi zâmbea. Pentru numele lui Dumnezeu! își spuse Alexander. Singurul lucru care îl împiedica să-și descătușeze mânia era faptul că ochii Taniei nu exprimau nimic pentru Vova.

În cele din urmă, se așeză și ea la masă.

— Mă bucur să văd că ai din nou masa îmbelșugată, îi spuse el.

— Și eu.

Camerele erau atât de întunecate, încât nu putea să-i distingă prea bine trăsăturile, dar vedea cum îi curgea sânge din gură în timp ce tăia pâine neagră pentru el, pentru Dașa și, în final, și pentru ea. Acum mânca pâine albă, unt și ouă.

— Lucrurile sunt infinit mai bune acum, Tatia, îi spuse el în șoaptă. Slavă Domnului!

— Da, îi răspunse ea încet, ca o boare de vânt. Slavă *ție.*

Zoe își atingea cu bună știință cotul de cel al lui Alexander. Zoe cunoștea mult prea bine jocul seducției. Alexander se întreba dacă Tatiana îi observa gesturile.

Îndepărtându-se ușor de Zoe, Alexander se apropie de Tatiana.

— Vreau să-ți fac mai mult loc, Zoe, îi spuse el cu un zâmbet indiferent pe buze.

— Da, dar o turtiți pe sărmana Taneșka, interveni Naira, care stătea în celălalt capăt al mesei.

— Sunt bine, nu-ți face griji! îi răspunse Tatiana.

Picioarele li se atingeau pe sub masă.

— Așadar, spuse Alexander, am băut suficient ca să-mi povestești prin ce-ai trecut?

— O, Alexander! exclamară într-un glas toate cele patru femei, izbucnind în plâns. Nu credem că ai băut suficient ca să auzi toată povestea.

— Aș putea să aud măcar o parte din ea?

— Taniei nu-i place să vorbim despre asta, spuse Naira. Dar lui Alexander putem să-i povestim ce s-a întâmplat, Taneșka?

— Da, lui Alexander puteți să-i povestiți, îi răspunse Tatiana oftând.

— Dar vreau să aud povestea din gura Taniei, spuse Alexander. Mai vrei puțină votcă?

— Nu, îi răspunse ea, turnând însă un alt pahar pentru el. Nu prea am ce să-ți povestesc, Alexander. Așa cum ți-am spus deja, am ajuns în Kobona. Dașa a murit. Am reușit să ajung aici, unde un timp am fost cam bolnavă…

— În pragul morții, zău așa! exclamă Naira.

— Naira Mihailovna, nu exagera, te rog! o mustră Tatiana. Am fost doar puțin bolnavă.

— Doar puțin bolnavă? repetă Aksinia cu lacrimi în ochi. Alexander, copila asta a ajuns la noi în ianuarie și a fost în pragul morții până în martie. Dar câte n-a avut?! Scorbut…

— Sângera tot timpul, murmură Dusia. La fel ca răposatul țarevici Alexei. Exact ca el. Sângera necontenit.

— Este una dintre consecințele scorbutului, îi explică Alexander cu blândețe.

— Țareviciul nu avea scorbut, interveni Tatiana. Ci hemofilie.

— Ați uitat că a suferit și de pneumonie dublă? continuă Aksinia, plângând. I-au cedat ambii plămâni!

— Aksinia, încetează, te rog! spuse Tatiana. Un singur plămân a avut mai mult de suferit.

— Pneumonia a fost cât pe ce s-o bage în pământ. Nu mai putea să respire, spuse Naira întinzându-i mâna Tatianei, care i-o mângâie cu blândețe.

— Nu pneumonia a fost cât pe ce s-o omoare! exclamă Aksinia. Ci tuberculoza. Ești atât de uitucă, Naira! Nu-ți mai aduci aminte că a tușit și a vărsat sânge săptămâni de-a rândul?

— O, Doamne, Tania! murmură Alexander.

— Mă simt bine acum, îi spuse ea. Serios! Am avut o formă ușoară de tuberculoză. S-a vindecat încă înainte să ies din spital. Doctorul a spus că, în curând, voi îi ca nouă. Și, până la anul, orice urmă de tuberculoză va dispărea cu totul.

— Și voiai să mă lași să fumez în casă.

— Și ce dacă? întotdeauna ai fumat în casă. M-am obișnuit.

— Cum adică *și ce dacă?* exclamă Aksinia. Tania, ai stat o lună în carantină într-un cort! Am vegheat-o toate zi și noapte, Alexander, și am văzut-o tușind și vărsând sânge…

— De ce nu-i spui cum ai luat tuberculoza? interveni Naira cu glas răsunător.

Alexander o simți pe Tatiana înfiorându-se din cap până în picioare.

— O să-i spun mai târziu.

— Când mai târziu? șopti Alexander din colțul gurii.

Ea nu îi răspunse.

— Tania! exclamă Aksinia. Povestește-i lui Alexander prin câte ai trecut ca să ajungi aici! Hai, spune-i!

— Spune-mi, Tania! o încurajă el, privind-o cu tandrețe.

Dacă bucatele ei n-ar fi fost atât de gustoase, și-ar fi pierdut pofta de mâncare.

— M-am urcat, împreună cu alte sute de oameni, în camioane și am ajuns în gara de lângă Volhov… începu ea oftând adânc.

— Spune-i cum ai călătorit cu trenul!

— Nu erau tocmai comode. Mulți dintre noi…

— Câți anume? Spune-i!

— Nu știu câți anume. Eram…

— Ce se întâmpla când oamenii mureau în trenuri? o întrerupse Dusia închinându-se.

— Îi aruncau din mers. Ca să avem mai mult loc.

— S-a făcut mai mult loc când au ajuns în preajma fluviului Volga, povesti Naira printre lacrimi.

— Alexander, podul de peste Volga a fost aruncat în aer și trenurile nu mai aveau cum să traverseze fluviul, continuă Aksinia. Toți oamenii, printre care și Taneșka noastră, au fost nevoiți să străbată pe jos apele înghețate ale Volgăi, în ciuda faptului că abia se mai țineau pe picioare. Ce zici de asta?

Alexander o privea stăruitor pe Tatiana. Nu putea să-și desprindă ochii de la chipul ei îngândurat și ușor obosit.

— Câți oameni au reușit să traverseze fluviul, Tania? Câți oameni au pierit pe gheață? Spune-i, Tania!

— Nu știu, Aksinia. Nu i-am numărat…

— Nimeni n-a scăpat cu viață, spuse Dusia. Nimeni.

— Tania a scăpat, îi răspunse Alexander, lipindu-și cotul de brațul ei și atingându-i piciorul pe sub masă.

— Au mai scăpat și alții, spuse Tatiana, adăugând apoi în șoaptă: Nu mulți însă.

— Tania, spune-i câți kilometri ai mers, prin zăpadă și viscol, măcinată de pneumonie și tuberculoză, până la următoarea gară, pentru că nu erau suficiente camioane să vă transporte pe toți! Spune-i, Tania! insistă Aksinia. Cred că vreo cincisprezece, adăugă apoi, căscând ochii.

— Nicidecum, draga mea, o corectă Tatiana. Poate doar vreo trei. Și n-a fost viscol. Ci doar foarte frig.

— V-au dat ceva de mâncare? continuă Aksinia. Nici gând!

— Ba da, îi răspunse Tatiana. Am primit câte ceva de-ale gurii.

— Tania! reluă Aksinia. Descrie-i călătoria cu trenul! Spune-i cum ai stat trei zile numai în picioare de la Volhov până la Volga!

— Da, am stat trei zile numai în picioare, spuse Tatiana înfigându-și furculița în mâncarea din farfurie. De la Volhov

până la Volga.

— După traversarea fluviului, continuă Dusia ștergându-și ochii de lacrimi, au murit atâția oameni, încât Tatiana a găsit o scândură liberă în tren pe care să se așeze. S-a întins și…

— Și nu s-a mai ridicat de acolo! spuse Aksinia.

— M-am ridicat în cele din urmă, o corectă Tatiana clătinând din cap.

— Nici vorbă! insistă Aksinia. Și nu exagerez. Nu te-ai mai ridicat de acolo. Conductorul te-a întrebat unde mergi, dar nu i-ai răspuns, adâncită cum erai într-un somn adânc. Iar el n-a putut să te trezească.

— Dar a reușit în cele din urmă.

— Da, în cele din urmă, spuse Aksinia cu ochii în lacrimi. A crezut însă că era moartă.

— A coborât din tren în Molotov, adăugă Raisa, și a întrebat cât mai e de mers până în Lazarevo. Iar când a auzit că mai are încă zece kilometri de străbătut, a…

Cele patru femei izbucniră toate în plâns.

— Îmi pare rău că trebuie să auzi toate astea, îi spuse Tatiana lui Alexander.

El lăsă furculița jos. Își puse apoi mâna pe spatele ei și începu s-o mângâie cu blândețe. Văzând că nici nu tresărea, nici nu se făcea roșie la față și nici nu se ferea de atingerea lui, continuă s-o mângâie câteva clipe. Apoi își luă din nou furculița.

— Alexander, știi ce-a făcut când a auzit că Lazarevo se află la zece kilometri distanță de Molotov?

— Lasă-mă să ghicesc! spuse Alexander zâmbind. A leșinat.

— Exact! Dar de unde *știi?* îl întrebă Aksinia, scrutându-l cu privirea.

— Leșin tot timpul, îi răspunse Tatiana. Sunt mult prea nevolnică.

— După ce-a ieșit din carantină, reluă Naira firul povestirii, am stat, rând pe rând, la căpătâiul patului ei de spital și i-am ținut masca de oxigen ca s-o ajutăm să respire. Iar când a murit și bunica ei… continuă ea ștergându-și ochii de lacrimi.

Alexander scăpă furculița din mână. Fără să vrea. Stătea adâncit în gânduri, cu privirea ațintită în farfurie, fără să se uite

nici în stânga, nici în dreapta – nici măcar la Tatiana. Ea își întoarse capul spre el, privindu-l cu tandrețe și durere.

— Unde e votca, Tania? o întrebă apoi. Se pare că, într-adevăr, n-am băut destul.

Îi turnă băutura în pahar, punându-și un strop și pentru ea, apoi ciocniră paharele, privindu-se reciproc și amintindu-și de Leningrad, de apartamentul din Soviet Cinci, de familia ei, dar și de a lui, de lacul Ladoga și de noaptea fatidică a despărțirii lor.

— Curaj, Șura! îi șopti ea.

Alexander nu îi răspunse. Dădu însă pe gât paharul de votcă.

O tăcere adâncă se așternu atunci printre ei, o tăcere pe care numai Alexander îndrăzni s-o spulbere:

— Cum a murit? întrebă el.

— De dizenterie, îi răspunse Naira, ștergându-și nasul. În decembrie, anul trecut. Sinceră să fiu, eu cred că, după ce l-a pierdut pe bunicul Taniei, n-a vrut să mai trăiască. Știu că Tania îmi împărtășește părerea, adăugă apoi privind-o pe Tatiana.

— Voia, dar n-a mai putut, încuviință ea dând aprobator din cap.

Naira îi turnă lui Alexander alt pahar de votcă.

— „Aș vrea să-mi cunoști nepoatele", mi-a spus Anna pe când se afla pe patul de moarte. „Dar poate că nu vei avea niciodată șansa s-o vezi pe micuța noastră Tania. Nu va reuși să scape cu viață și să vină aici. E atât de fragilă!"

— Anna nu-și cunoștea prea bine nepoatele, spuse Alexander, dând paharul pe gât.

— „Dacă vor ajunge totuși aici, ai grijă de ele!" mi-a spus ea. „Ai grijă de casa mea pentru ele…!"

— Casă? repetă Alexander, ciulind iute urechile. Ce casă?

— Aveau o *izbă*[33].

— Și unde este *izba* asta?

— În pădure. Lângă râu. Tania poate să ți-o arate. Când s-a întremat și a venit în Lazarevo cu noi, a vrut să locuiască în casa aia, continuă Naira, căscând ochii cât cepele. *Complet singură.*

— Ce-o fi *fost* în capul ei? întrebă Alexander.

Radiind de încântare, femeile încuviințară toate într-un glas,

luând în derâdere o idee atât de absurdă.

— Niciuna dintre nepoatele Annei noastre nu va locui de una singură, spuse Naira. Ce prostie e asta? Cine stă singur? I-am spus că face parte din familia noastră. Că dragul ei deda a devenit, prin căsătorie, vărul primului meu soț. Am invitat-o să locuiască împreună cu noi. E mult mai bine pentru ea aici. Nu-i așa, Taneșka?

— Da, Naira Mihailovna, îi răspunse Tatiana, oferindu-i lui Alexander încă o porție de cartofi. Îți mai este foame?

— Ca să fiu sincer, nici nu mai știu ce simt, îi răspunse Alexander. Dar voi mânca în continuare.

— Tania noastră e mult mai bine acum, spuse Naira, dar trebuie să aibă grijă de ea. Se duce în fiecare lună la spitalul din Molotov pentru investigații medicale. Tuberculoza poate reveni în orice clipă. De aceea fumăm cu toții afară…

— Și o facem bucuroși, interveni Vova, punându-și brațul pe umărul Tatianei.

Alexander trebuia să vorbească cu ea despre Vova – și *cât mai curând posibil*.

— Habar nu ai, Alexander, cât de slabă era când a ajuns aici! spuse Aksinia.

— Am o *vagă* idee, îi răspunse el. Nu-i așa, Tania?

— Da, așa e, Șura, îi șopti ea.

— Era numai piele și os, spuse Dusia. Nici Hristos nu mai putea s-o salveze.

— E bine că nu trăim într-un sat transformat în colhoz ca verișoara noastră Iulia, nu-i așa, Naira? spuse Aksinia. Iulia locuiește în Kulay, lângă Arhanghelsk, și, deși are cincizeci și șapte de ani, muncește toată ziua pe ogoare, iar colhozul îi ia toată agoniseala. Aici ne iau doar peștele, dar putem să facem troc cu ouă și lapte de capră și să primim în schimb unt, brânză sau chiar făină albă.

— Sărmana Iulia! murmură Naira cu lacrimi în ochi. Uitați-vă însă la Taneșka noastră!

— Am reușit să te punem pe picioare, nu-i așa, draga mea? spuse Aksinia zâmbind și privind-o cu drag pe Tatiana. I-am dat ouă în fiecare zi. Lapte. Unt. Am reușit s-o împănăm puțin, nu-i

așa, Alexander?

— Mda, îi răspunse el, strângând ușor pe sub masă coapsa Tatianei.

— Seamănă cu o *chiflă caldă*, adăugă Aksinia.

— Cu o chiflă caldă? repetă Alexander, privind-o cu zâmbetul pe buze pe Tatiana, care era roșie ca racul la față.

Rochia mult prea scurtă nu reușea să-i acopere coapsele. Iar degetele lui Alexander se plimbau pe piciorul ei gol, pe sub masă, în fața a șase străini. Trebuia însă să-și retragă mâna. *Trebuia* s-o facă. Rămânea fără suflare, pierzându-și deopotrivă cumpătul și autocontrolul.

— Alexander, mai vrei puțină tocăniță? îl întrebă Tatiana, ridicându-se în picioare și luând tigaia cu mâini tremurătoare. E din belșug, îi zâmbi ea, respirând printre buzele întredeschise. Din belșug, repetă cu chipul îmbujorat.

— Aș prefera niște votcă, îi răspunse el, neputând, *pentru prima dată*, să-și ridice privirea spre ea.

— Alexander, am vrea să-ți spunem că n-am fost de acord cu hotărârea Taneșkăi, îi explică Aksinia. Că am fost tot timpul de partea ta.

— Tania, ce-ai făcut de le-ai supărat pe aceste doamne atât de drăguțe? o întrebă Alexander pe un ton vesel.

Zâmbetul pieri de pe buzele Taniei. Ea îi aruncă o privire ucigătoare Aksiniei. De ce oare?

— I-am spus să-ți scrie și să-ți împărtășească soarta Dașei ca să nu mai bați atâta drum până aici, așteptându-te să-ți găsești iubirea, ca să descoperi apoi că ai pierdut-o, îi spuse Naira, înfulecând cu poftă o porție de cartofi prăjiți. Am sfătuit-o să-ți scrie ca să te scutească de un drum lung și istovitor. Am rugat-o să-ți scrie și să-ți mărturisească adevărul.

— Dar a refuzat cu încăpățânare! exclamă Aksinia.

Stăvilindu-și cu greu focul mâniei, ce-i ardea mocnit în suflet, Alexander îi aruncă o privire cruntă Tatianei.

— Și de ce-a refuzat, Aksinia?

— N-a vrut să ne spună. Dar gândul că aveai să vii până aici ca s-o cauți pe Dașa ne bântuia fără încetare. Nu vorbeam despre nimic altceva.

— Despre *nimic* altceva, Alexander, repetă Tatiana. Mai vrei un pahar de votcă?

— Poate, dacă mi-ai fi scris, nu le-ai mai fi dat apă la moară, îi răspunse el pe un ton ușor tăios. Da, mai vreau un pahar de votcă.

Tatiana îi turnă iute băutura, aproape vărsând-o pe jos.

Capul i se învârtea amețitor lui Alexander.

— Îi citeam Annei toate scrisorile Dașei, continuă Naira. Doamne, cum te mai ridica în slăvi fata asta! spuse apoi, clătinând din cap. Erai cavalerul ei pe un cal alb.

Alexander termină paharul de votcă din două înghițituri.

— Tania, ți-am spus să-i scrii! exclamă Dusia. Dar, uneori, e atât de încăpățânată!

— Doar uneori? spuse Alexander luând paharul Tatianei și dându-l iute pe gât.

— I-am spus să-ți scrie două rânduri, interveni Dusia închinându-se. Dar n-a vrut s-o facă. Am rugat-o cu cerul și cu pământul, dar n-a vrut și pace! adăugă ea privind-o cu reproș pe Tatiana. Am sperat că Dumnezeu îți va curma suferința și te va ajuta să mori pe front.

— *Ați sperat* să mor pe front? întrebă Alexander ridicând din sprâncene.

— M-am rugat în fiecare zi, împreună cu Tania, ca sufletul tău să-și găsească liniștea, spuse Dusia. Nu voiam să suferi.

— Probabil că ar trebui să vă mulțumesc, îi răspunse Alexander. Te-ai rugat și *tu* în fiecare zi să-mi găsesc sfârșitul, Tania?

— Firește că nu, Alexander, îi răspunse ea fără șovăire, neputând să-i vorbească cu răceală, neputând să-l mintă, să-l privească sau să-l atingă.

Neputând să facă nimic.

Ceva o împiedica să îl înfrunte. El privi de jur-împrejur masa aglomerată.

— O, Alexander! exclamă Aksinia. Ce scrisoare frumoasă i-ai trimis Dașei! Ești un poet desăvârșit. Cuvintele debordau de iubire! Ne-ai frânt sufletul când am citit că nimic nu te va împiedica să vii aici la vară ca să te căsătorești cu ea.

— Chiar așa, Alexander! spuse Tatiana. Îți mai aduci aminte scrisoarea plină de poezie pe care i-ai scris-o Dașei?

Ridicându-și deodată ochii spre ea…

Încercă s-o cerceteze cu privirea. Dar nu mai reușea să se concentreze.

— Da, îi răspunse el.

Îi scrisese câteva rânduri Dașei ca s-o asigure din nou de dragostea lui. Nu voia ca Tatiana s-o înfrunte singură pe sora ei.

— Ar fi trebuit să-mi răspunzi, Tania, murmură el cu reproș. Și să-mi spui ce s-a întâmplat cu Dașa.

Ridicându-se brusc în picioare, Tatiana începu să strângă masa.

— Nu mai contează, spuse apoi Alexander, ridicând din umeri. Poate că Tania a fost prea ocupată. Cine mai are timp să-și aștearnă astăzi gândurile pe hârtie? Mai ales la țară. Unde trebuie să gătești, să coși…

Tatiana îi luă brusc farfuria din față.

— Cum a fost masa, Alexander? Ți-a plăcut?

Erau prea multe lucruri de spus.

Și nu aveau unde să și le spună.

Exact ca odinioară.

— Da, mulțumesc. Nu mai vrei ceva de băut?

— Nu, mulțumesc, îi spuse ea răspicat.

— Ce ai de gând să faci acum, Alexander? îl întrebă Vova. Te întorci la Leningrad?

Tatiana trase adânc aer în piept. Alexander își ținu, pentru o clipă, răsuflarea.

— Nu știu.

— Poți să stai cât vrei, îi spuse Naira. Te iubim ca pe fiul nostru. Și te privim ca pe soțul Dașei.

— Dar nu este soțul ei, interveni Zoe cu glas ferm, zâmbind și punându-și mâna pe brațul lui. Nu-ți fiice griji, Alexander! Găsim noi o cale să te înveselim cumva. Câte zile de permisie ai?

— O lună.

— Zoe, ce mai face bunul tău prieten Stepan? Vă întâlniți cumva diseară? o întrebă Tatiana.

Zoe își retrase mâna de pe brațul lui Alexander, care o privea

pe Tatiana cu o expresie amuzată pe chip. „Așadar, gesturile Zoei nu trec *complet* neobservate", își spuse el în gând.

Tatiana ștergea masa. Alexander se uita de jur-împrejur. Nimeni nu se clintea. Nici măcar Zoe sau Vova.

— Unde te duci? îl întrebă ea, văzându-l că se ridică în picioare. Poți să fumezi aici.

— Te ajut să strângi masa.

— O, nu, nici vorbă! se auzi un cor de glasuri. Ce te-a apucat? E treaba Tatianei.

— Știu prea bine, le răspunse el. Dar vreau s-o ajut.

— De ce? îl întrebă Naira, vădit uluită.

— Serios, Alexander! spuse și Tatiana. Doar n-ai bătut atâta drum până aici ca să ștergi masa.

— Recunosc că sunt puțin cam obosit, spuse Alexander așezându-se din nou pe scaun. N-ai putea s-o ajuți *tu*? o întrebă apoi pe Zoe, fără să-i zâmbească.

Mina serioasă de pe chipul lui părea s-o atragă și mai mult pe Zoe, căci îl privea cu un zâmbet generos pe buze – la fel de generos ca și sânii ei. Se ridică de la masă fără tragere de inimă și îi dădu o mână de ajutor Tatianei.

Tania făcu ceai și prima ceașcă i-o oferi lui Alexander, apoi celor patru femei în vârstă, urmate de Vova și Zoe, și, în final, își turnă și ei. Aduse și un borcan cu dulceață de afine și, tocmai când se pregătea să se așeze lângă Alexander, îl auzi pe Vova spunând:

— Taneșka, înainte de a te așeza, poți să-mi mai aduci niște ceai, te rog?

Tatiana luă ceașca lui Vova când Alexander o prinse de mână. Ceașca se clătină pe farfurioară.

— Știi ceva, Vova? spuse Alexander, obligând-o pe Tatiana să lase ceașca pe masă. Ibricul cu apă este pe sobă, iar ceainicul se află chiar în fața ta. Stai jos, Tania! Ai făcut destul. Vova poate să-și toarne singur ceaiul.

Tatiana se așeză pe bancă.

Toți îl priveau cu stupoare pe Alexander.

Vova își turnă singur ceaiul.

Veni, în cele din urmă, și timpul ca Vova și Zoe să plece

acasă. Clipele nu păreau să treacă suficient de repede pentru Alexander.

— Mă conduci până afară, Tania? o întrebă Vova.

Evitându-i privirea lui Alexander, Tatiana ieși afară cu Vova.

Alexander se prefăcea că le asculta pe Zoe și pe Naira, dar nu făcea altceva decât s-o urmărească pe Tatiana cu privirea.

Își dorea să nu fi băut atâta votcă. Trebuia să vorbească neapărat cu Tania. Când se întoarse în casă, Alexander încercă să-i întâlnească privirea, dar ea continua să-l evite.

— Alexander, nu vrei să ne plimbăm puțin sau să fumezi o țigară? îl întrebă Zoe.

— Nu.

— Mâine mă duc cu un grup de prieteni să înotăm în râu. Nu vrei să vii și tu?

— Mai vedem, îi răspunse el cu indiferență în glas, fără să-i acorde nici măcar o privire.

Zoe plecă în cele din urmă.

— Tania, vino să stai lângă mine! o chemă Alexander.

— Vin. Mai vrei ceva?

— Da. Să stai jos.

— Mai vrei ceva de băut? Avem puțin coniac.

— Nu, mulțumesc.

— Poate niște…

— Tania, stai jos odată!

Ea se așeză pe bancă lângă el. Alexander se apropie de ea.

— Probabil că ești obosită, îi spuse el. Nu vrei să ieșim puțin afară? Vreau să fumez o țigară.

Înainte ca Tatiana să apuce să-i răspundă, Naira și interveni în discuție:

— La început, Tania a trecut printr-o perioadă cumplit de grea.

Tatiana se ridică în picioare oftând și dispăru într-unul din dormitoare.

— Dar nu vrea să vorbim despre asta, spuse Aksinia în șoaptă.

— Firește, îi răspunse Alexander.

Nici el nu voia.

— Era într-o stare jalnică, continuară neabătute femeile. Aproape o nălucă, adăugară ele cu capetele plecate și cu ochii plini de lacrimi.

Tabloul pe care i-l ofereau i-ar fi stârnit, poate, un zâmbet dacă nu l-ar fi împiedicat să vorbească câteva clipe cu Tatiana fără martori și priviri iscoditoare.

— Poți să-ți imaginezi ce înseamnă să-ți pierzi întreaga… spuse Naira.

— Da, pot să-mi imaginez, o întrerupse Alexander.

Nu voia să vorbească despre asta cu ele. Se ridică în picioare cu gândul să pornească după Tatiana.

— Și n-ai auzit nici jumătate din tot ce s-a întâmplat, îi șopti Naira. Taniei nu-i place să ne audă vorbind despre Kobona. N-am vrut să-ți spunem mai devreme, dar…

— Dar Dimitri este un ticălos fără seamăn! exclamă din nou Aksinia.

— Povestiți-mi iute! le îndemnă Alexander așezându-se pe bancă.

Tatiana se întoarse în cameră, trântind ușa în urma ei.

— Îmi pare rău, Taneșka, dar îmi vine să-l cotonogesc pe individul ăla, îi spuse Aksinia.

— Nu mai vorbiți despre Kobona! le ceru Tatiana.

— Blestemat să fie Dimitri! interveni și Dusia. Într-o bună zi, se va trezi la ananghie, complet singur și nimeni nu-i va întinde vreo mână de ajutor.

Dându-și ochii peste cap, Tatiana ieși din cameră trântind din nou ușa.

— Cred că ticălosul ăla i-a frânt inima, spuse Aksinia. Cred că l-a iubit cu adevărat.

Lui Alexander i se părea aproape cu neputință să-și mai țină ochii deschiși.

— Nici vorbă! exclamă Dusia, clătinând cu vehemență din cap. N-ar fi reușit nicio clipă s-o păcălească. Tania „citește" omul de la bun început.

— Ai perfectă dreptate, Dusia, spuse Alexander.

— Credem că în spatele acestei istorii se ascunde cu totul altceva, poate o *poveste de dragoste,* spuse Aksinia coborând

vocea.

— Nu mai spune! Chiar așa? O *poveste de dragoste?* spuse Alexander căscând ochii.

— *Tu* crezi asta, Aksinia, o contrazise Naira clătinând din cap. Dar *eu* nu sunt de acord. Copila asta a pierdut totul. Era realmente pustiită când a venit aici. N-a trăit nicio poveste de dragoste.

— Ba eu cred că da, insistă Aksinia pe un ton ferm.

— Te înșeli, spuse Naira.

— Oare? Și atunci de ce se tot duce la poștă și întreabă dacă a primit vreo scrisoare? întrebă triumfătoare Aksinia. Nu mai are nicio rudă în viață. De la cine așteaptă scrisori?

— Bună întrebare, spuse Alexander.

Voia să se ducă undeva? Nu-și mai aducea aminte. Fusese o zi mult prea lungă pentru el. Acum nu mai ținea minte nici ultimele cuvinte rostite.

— Și n-ai observat că, de fiecare dată când ne adunăm la clacă, în piață, alege mereu un loc de unde poate să vadă drumul? continuă Aksinia.

— Da, da, așa e! încuviință și celelalte femei. Da, așa face. Privește obsesiv drumul, de parcă ar aștepta pe cineva.

Alexander își ridică privirea. Tatiana stătea în spatele bătrânelor, scrutându-l cu ochii ei grăitori.

— Așa e, Tatiașa? o întrebă el, gâtuit de emoție. *Aștepți* pe cineva?

— Nu, nu mai aștept, îi răspunse Tatiana, copleșită și ea de emoție.

— Vezi? spuse Naira satisfăcută. Ți-am zis eu că nu există nicio poveste de dragoste!

Tatiana se așeză lângă Alexander.

— Taneșka, nu te superi că vorbim despre tine, nu-i așa? o întrebă Naira. Venirea ta aici este ceva realmente uluitor. Cel puțin așa crede Vova, continuă ea râzând. Nepotul meu a făcut o adevărată pasiune pentru surioara Dașei, îi explică ea lui Alexander.

El o privi pe Tatiana fără să mai spună nimic. Ar fi făcut-o dacă și-ar fi găsit cuvintele în mintea pe care și-o simțea complet

goală.

Tot ce-și dorea Alexander cu ardoare era să petreacă, sub semnul lucidității, măcar *două* secunde în compania Tatianei. Cerea oare chiar atât de mult? Poate că luciditatea era un lucru ieșit din comun în clipele acelea, dar de ce era ieșită din comun dorința de a-i atinge trupul cald, întremat acum și perfect armonios?

Ieși din cameră ca să fumeze și să se spele. Când se întoarse în casă, vru să se dezbrace și să-și scoată bocancii. Înăuntru însă răsuna un vuiet neîncetat de glasuri stăruitoare, care cereau mereu câte ceva: „Taneșka, poți să-mi aduci medicamentul, draga mea?" „Taneșka, poți să vii să-mi aranjezi și mie păturile, scumpo?" „Taneșka, poți să-mi aduci și mie un pahar cu apă, iubito?" Nu mai putea s-o aștepte. Își scoase bocancii, murmurând singur:

— Tania, dragostea mea!

Apoi își puse capul pe masă și adormi imediat. Se trezi cu greu, simțind cum cineva îl mângâia și îl scutura ușor. Era întuneric.

— Hai, Șura! îi șopti Tatiana, încercând să-l convingă să se ridice. Hai, trezește-te, te rog, ca să te întinzi în pat! Hai, vino, te rog!

Ajunse în fața căminului, apoi se urcă pe suprafața caldă a sobei și adormi îmbrăcat în uniformă. Plutind între vis și realitate, o simțea cum îi scotea șosetele, îi descheia tunica și îi desfăcea cureaua de la pantaloni, scoțându-i-o apoi de la brâu. Îi simțea buzele moi dezmierdându-i ochii, obrajii și fruntea. Simțea cum ceva moale ca un puf îi mângâia chipul. Probabil că îl atingea cu părul. Voia să se trezească, dar îi era cu neputință.

5

A doua zi de dimineață, când deschise ochii, Alexander se uită la ceas. Era târziu – se făcuse deja ora opt. Se uită de jur-împrejur prin cameră, căutând-o pe Tatiana. Nici urmă de ea, dar era învelit cu pătura ei și stătea cu capul pe perna ei. Se răsuci pe burtă zâmbind și își adânci fața în pernă. Mirosea a săpun și a aer curat. Mirosea a Tatiana.

Ieși din casă. Era o dimineață frumoasă și senină, inundată de ciripitul păsărilor, pretutindeni domnea liniștea ca în vremuri de pace; florile de cireș și de liliac te învăluiau cu miresmele lor. Liliacul îi încânta simțurile în mod deosebit, stârnindu-i o veselie aparte – la sfârșitul primăverii, Câmpul lui Marte era presărat cu flori de liliac. Se îmbăta cu parfumul lor ori de câte ori se afla la garnizoană. Era unul dintre parfumurile sale preferate – cel al florilor de liliac de pe Câmpul lui Marte. Dar nici acesta nu putea rivaliza cu aroma Tatianei, ce-i îmbătase simțurile cu o seară în urmă, în timp ce îi săruta chipul adâncit în somn.

Casa era cufundată în tăcere. După ce se spălă în grabă, Alexander porni s-o caute. O găsi pe drum, cărând două găleți cu lapte cald de vacă. Alexander știa că laptele era cald, pentru că își băgase degetele în găleată. Tatiana își lăsase pe umeri părul bălai, strălucitor. Purta o fustă albastră, petrecută, și o bluză albă, scurtă până la buric, ce-i dezvăluia abdomenul, dar și rotunjimea sânilor ei fermi. Avea obrajii trandafirii, de o frumusețe nemaivăzută. Când o văzu, inima i se opri în loc. Îi luă gălețile cu lapte din mâini. Un timp, își continuară drumul în tăcere. Priveliștea ei îl lăsa fără suflare.

— Probabil că acum te vei duce să aduci apă de la fântână, spuse Alexander.

— *Mă voi duce*? îi răspunse Tatiana. Dar cu ce te-ai bărbierit azi de dimineață?

— Cine s-a bărbierit?

— Te-ai spălat pe dinți? îi zâmbi ea vesel.

— Da, cu apa pe care ai adus-o deja de la fântână, îi răspunse el râzând. Tania, după micul dejun, vreau să-mi arăți casa

bunicilor tăi, îi spuse el în șoaptă, cu glas răgușit. E departe?

— Nu foarte departe, răspunse ea cu o expresie indescifrabilă.

Alexander nu era obișnuit s-o vadă cu o astfel de expresie. *Menirea* lui era să i-o descifreze.

— Mda! murmură el zâmbind.

— De ce vrei s-o vezi? E încuiată cu lacătul.

— Nu uita să iei cheia! Unde te-ai culcat?

— Pe canapeaua de pe verandă. Ai dormit bine? N-aș prea crede. Te-ai culcat îmbrăcat. N-am putut să te mai trezesc…

— Dar *ai încercat?* o întrebă el cu glas cumpătat.

— Am fost nevoită să trag cu pistolul în aer ca să te trezesc și să te conving să te urci pe sobă.

— Tania, nu mai trage în aer! o sfătui Alexander. Glonțul trebuie să ricoșeze undeva și te poate lovi. Mi-ai scos șosetele și cureaua, spuse apoi, amintindu-și atingerea suavă a buzelor ei pe chipul lui. Ar fi trebuit să mergi mai departe, adăugă zâmbind cu gura până la urechi.

— N-am putut să te ridic, îi răspunse Tatiana, roșie ca racul la față. Cum te simți în dimineața asta? După toate paharele alea de votcă?

— Minunat. Tu?

— Și eu, îl privi ea cu coada ochiului. Mai ai alte haine în afară de uniformele militare?

— Nu.

— O să-ți spăl astăzi cealaltă uniformă. Dar dacă ai de gând să stai mai mult, pot să-ți dau niște haine obișnuite.

— *Vrei* să stau mai mult?

— Firește, îi răspunse Tatiana cu glas la fel de cumpătat. Ai bătut atâta drum până aici. N-are niciun rost să pleci atât de repede.

— Tania, acum când sunt din nou lucid, povestește-mi ce s-a întâmplat când te-ai întâlnit cu Dimitri! spuse Alexander, apropiindu-se și atingând-o ușor.

— Nu. Nu pot acum. O să-ți povestesc, dar…

— Tania, știi că m-am întâlnit cu el acum două săptămâni și n-a pomenit un cuvânt de întâlnirea voastră din Kobona?

— Dar ce ți-a spus?

— Nimic. L-am întrebat dacă v-a văzut cumva pe tine sau pe Dașa, și mi-a răspuns că nu v-a văzut pe niciuna din voi.

— Ne-a văzut pe amândouă, îi spuse ea încet, clătinând din cap, cu ochii ațintiți în gol.

Agitând ușor gălețile în mers, vărsă puțin lapte pe jos.

Pe drum, Alexander îi povesti despre Leningrad, despre Hitler și pierderile sale. Îi povesti cum oamenii plantaseră răsaduri de legume în tot orașul.

— Tania, au pus varză și cartofi în fața catedralei Sfântul Isaac, îi spuse el cu un zâmbet pe buze. Și lalele galbene. Ce zici de asta?

— Cred că e minunat, îi răspunse ea cu indiferență în glas, părând să nu surprindă aluzia la cele întâmplate cândva în catedrală.

Se lovea din nou de aceeași expresie indescifrabilă.

Alexander nu voia să-și înnegureze sufletul de tristețe în dimineața aceea. Oare câte lucruri trebuiau deslușite ca să se bucure de un zâmbet din partea ei?

— Cât mai sunt rațiile acum? îl întrebă Tatiana cu ochii plecați în pământ.

— Trei sute de grame pentru cei dependenți de un membru al familiei. Și șase sute de grame pentru salariați. În curând s-ar putea să aducă și pâine albă. Consiliul a promis că va alimenta orașul cu pâine albă în vara asta.

— E mai ușor să hrănești un milion de oameni decât trei milioane.

— Mai puțin de un milion. Foarte mulți au fost evacuați cu barjele pe lac. Văd că aveți pâine aici, în Lazarevo, spuse el schimbând subiectul. Aveți de toate aici în…

— Au îngropat morții lăsați de izbeliște prin tot orașul?

— Am condus eu însumi excavarea mormintelor din cimitirul Piskarev, îi răspunse el oftând ușor.

— Excavarea mormintelor?

Nu-i scăpa nimic.

— Am folosit mine de teren ca să dinamităm…

— Ca să faceți gropi comune? îi luă ea cuvântul din gură.

— Tania, te rog!

— Da, ai dreptate. Să nu mai vorbim despre asta! Uite, am ajuns acasă! îi spuse grăbind pasul.

Dezamăgit că ajunseseră deja acasă, Alexander o prinse din urmă.

— Poți să-mi arăți hainele alea? Aș vrea să mă schimb de uniforma militară.

Când ajunseră înăuntru, Tatiana nici nu apucă bine să ia cufărul de lângă sobă și să-l deschidă, că Dusia o și strigă dintr-un dormitor:

— Tu ești, Taneșka?

— Bună dimineața, draga mea, spuse și Naira intrând în cameră. Nu simt miros de cafea. M-am trezit tocmai pentru că *n-am simțit* miros de cafea.

— O fac imediat, Naira Mihailovna.

Raisa ieși și ea din dormitor spunând:

— Când ai o clipă liberă, poți să mă duci la toaletă?

— Firește, îi răspunse Tatiana închizând cufărul. Ți le arăt mai târziu, îi șopti lui Alexander.

— Nu, Tatiana, îi răspunse el, vădit iritat. Îmi arăți *acum.*

— Alexander, nu pot *acum*, insistă ea, punând cufărul la locul lui. Raisa nu poate să ajungă singură la toaletă. Doar vezi și tu cum tremură. Poți să mai aștepți cinci minute, nu-i așa?

Nu fusese oare suficient de răbdător?

— Pot să aștept și mai mult, îi răspunse el. Doar am petrecut toată noaptea cu noii tăi prieteni.

Ea își mușcă buza.

— Bine, bine, îi spuse el apoi, oftând adânc. N-ai cumva un mojar cu pistil{34}? Dacă nu, la fel de bune ar fi și un obuzier sau un baros, adăugă pe un ton vesel.

Se simțea mult prea bine, iar prezența ei îi stârnea dorințe mult prea pătimașe ca să rămână supărat prea mult timp.

— Vrei să-ți zdrobesc boabele de cafea? o întrebă, încercând să evite jocurile de cuvintele.

— Da, mulțumesc, îi spuse ea serioasă, căci nu avea chef de joacă. Mi-ar fi de mare folos. Îți aduc imediat și pânza de tifon. Ai putea să faci și focul în sobă? îl rugă după o clipă de ezitare.

Ca să pregătesc micul dejun.

— Firește, Tania.

Tatiana o duse pe Raisa la toaletă, apoi îi dădu medicamentele.

O ajută pe Dusia să se îmbrace.

Făcu toate paturile și apoi prăji niște ouă cu cartofi. Alexander îi urmărea fiecare mișcare, fără să-i scape nimic. În timp ce fuma pe banca de afară, Tatiana îi aduse o ceașcă de cafea, întrebându-l:

— Cum îți place?

Alexander o privea cu un licăr vesel în ochi, savurându-i prospețimea, tinerețea și vioiciunea.

— *Ce* anume?

— Cafeaua.

— Îmi place cu multă spumă și mult zahăr. Ia spuma direct din găleata cu lapte, Tatiașa! Să fie caldă și din belșug!

Mâinile îi tremurau ușor, clătinând ceașca pe farfurie.

Gesturile începeau să o dea de gol.

Alexander se abținea cu greu să nu izbucnească în râs și să n-o strângă în brațe.

După micul dejun, o ajută să strângă masa și să spele vasele. Tatiana spăla o tigaie, având mâinile adâncite într-un vas cu apă înspumată, când Alexander, după ce-o privise un timp, își băgă și el mâinile în apă, căutându-le apoi pe ale ei.

— Ce faci? întrebă ea cu glas răgușit.

— Te ajut să speli vasele, răspunse el gingaș.

— Mi-e teamă că mai mult mă încurci decât mă ajuți, remarcă Tatiana, fără să-și retragă însă mâinile.

Cercetându-i apoi chipul cu privirea, Alexander văzu cum o parte din zidul de durere pe care și-l construise în jurul ei începea să dispară. Îi mângâia degetele și îi privea părut bălai și sprâncenele blonde, mistuit de dorințe pe care cu greu și le stăvilea.

— Cred că vom avea niște vase foarte curate, spuse el cu ochii ațintiți asupra celor patru femei, care stăteau de vorbă la doar câțiva pași de ei.

În apa caldă și înspumată, Alexander îi mângâia, unul câte

unul, degetele Tatianei, de la încheietură până la vârf, iar degetele mari și le plimba de jur-împrejurul palmelor ei alunecoase. Tatiana stătea încremenită, cu răsuflarea întretăiată, cu buzele întredeschise și privirea înceţoșată.

Alexander ardea de dorință.

— Tatia, îi spuse el în șoaptă, pistruii tăi sunt *atât* de proeminenți! *Și* atât de ispiti…

Aksinia se apropie atunci de Tania și o ciupi de fund.

— Taneșka noastră este pistruiată, de parcă ar fi fost sărutată de soare.

La naiba! Nici măcar să-i *șoptească* ceva nu putea, fără ca cineva să tragă cu urechea. Dar când Aksinia se întoarse cu spatele, Alexander se aplecă spre Tania și îi sărută ușor pistruii de pe față. O lăsă apoi să-și retragă degetele din mâinile lui și să se îndepărteze. Fără să se mai șteargă nici el pe mâini, porni după ea.

— Crezi că *acum* este un moment potrivit să-mi arăți hainele alea?

Intrând în casă și deschizând cufărul, Tatiana scoase din el o cămașă albă din bumbac, cu mânecă scurtă și închisă cu nasturi, un pulover tricotat, o cămașă crem din in și trei perechi de pantaloni încinși cu brăcinar, din pânză înălbită de in. Îi arătă și două maiouri și câteva perechi de pantaloni scurți, din bumbac, încinși cu brăcinar.

— Ca să ai cu ce să înoți, îi spuse ea. Ce părere ai?

— Sunt minunați, zâmbi el. Unde i-ai găsit?

— I-am făcut eu.

— I-ai făcut tu?

— Mama m-a învățat să cos, îi explică ea ridicând din umeri. N-a fost greu. Mai greu mi-a fost să-mi amintesc statura ta.

— Cred că ți-ai amintit destul de bine, răspunse încet Alexander. Tania… *ai croit* haine pentru mine?

— Nu știam dacă mai vii, dar dacă aveai să vii, voiam să-ți ofer niște haine lejere.

— Pânza de in este foarte scumpă, remarcă vădit încântat.

— Volumul lui Pușkin ascundea foarte mulți bani, îi răspunse ea. Am cumpărat câte ceva pentru toată lumea,

adăugă după o scurtă ezitare.

Aha! Nu mai era *atât* de încântat.

— Inclusiv pentru Vova?

Vinovată, Tatiana îi evită privirea.

— Înțeleg, spuse Alexander lăsând hainele în cufăr. I-ai cumpărat lucruri lui Vova cu banii mei?

— Doar niște votcă și țigă…

— Tatiana! strigă Alexander, trăgând adânc aer în piept. Nu aici. Lasă-mă să mă schimb! îi spuse apoi, întorcându-se cu spatele. Vin și eu imediat.

Ea ieși din încăpere în timp ce Alexander își puse o pereche de pantaloni și cămașa albă din bumbac, care îl strângea puțin la piept, dar în rest îi venea bine.

Când Alexander ieși din casă, bătrânele își exprimară zgomotos admirația. Tatiana strângea niște rufe într-un coș.

— Ar fi trebuit s-o fac puțin mai mare. Dar îți stă bine, într-adevăr. N-am avut ocazia să te văd prea des în haine civile, spuse ea înghițind în sec și plecându-și ochii în pământ.

Alexander se uită de jur-împrejur. Se regăsiseră de două zile, dar se aflau mereu în compania celor patru femei, veșnic croncănitoare, ce-i împiedicau să stea de vorbă și să afle ce lucruri îi supărau pe fiecare în parte. Asta e!

— M-ai văzut o dată în haine civile, îi aminti el. La Peterhof. Dar poate că ai uitat, adăugă întinzându-i mâna. Hai să mergem să ne plimbăm puțin.

Tatiana făcu un pas spre el, dar nu îi luă mâna. Alexander se văzu atunci nevoit să se aplece și să-i ia mâna într-a sa. Prezența ei alături aproape că îl scotea din minți.

— Vreau să-mi arăți unde e râul.

— Dar știi foarte bine unde e râul, îi răspunse ea. Doar ieri ai fost acolo. Șura, chiar nu pot să merg, continuă retrăgându-și mâna. Trebuie să întind la uscat rufele de ieri și să le spăl pe cele de azi.

— Nu, insistă Alexander, trăgând-o după el. Hai să mergem!

— Nu.

— Ba da.

— Șura, nu, te rog!

Alexander se opri. Ce dracu' se întâmpla? *Ce-i* trăda oare tonul glasului? Ce se ascundea dincolo de refuzul ei? Nu, nu era mânie. Ci… *teamă*? O țintui cu privirea.

— Ce-ai pățit? o întrebă.

Era roșie ca racul la față, iar mâinile îi tremurau necontrolat. Își ținea ochii plecați în pământ. Eliberându-i mâna dintr-a sa, Alexander îi cuprinse fața în căușul palmelor și îi ridică ușor capul.

— Ce-ai…

— Șura, te rog! șopti Tatiana, încercând să-i evite privirea.

Și atunci Alexander înțelese.

Dându-i drumul, făcu zâmbind un pas înapoi.

— Tania! îi spuse el cu glas blând și liniștitor. Vreau doar să-mi arăți casa bunicilor tăi. Vreau să-mi arăți râul. Vreau să-mi arăți o câmpie sau o stâncă nenorocită. Nu-mi pasă ce-mi arăți. Vreau doar să mă duci undeva unde să putem vorbi între patru ochi. Ai înțeles? Asta-i tot. Trebuie să stăm de vorbă, iar eu nu pot să vorbesc, nu pot să fac nimic în fața noilor tăi prieteni. De acord? o întrebă după o clipă de tăcere, cu o expresie gravă pe chip.

Tatiana continuă să-și țină ochii ațintiți în pământ.

— Bine.

Alexander o luă apoi de mână fără să mai stea pe gânduri.

— Unde vă duceți, Taneșka? întrebă Naira.

— Să adunăm niște afine ca să fac diseară o plăcintă, îi răspunse cu glas tare Tatiana.

— Dar când mai speli rufele, Taneșka?

— Vă întoarceți până în prânz ca să-mi dai medicamentele? strigă și Raisa.

— Când ne întoarcem, Alexander?

— Când vom rezolva problemele care te macină, Tatiana. Spune-i că te vei întoarce când Alexander va pune lucrurile la punct!

— Nu cred că vei reuși să pui ceva la punct, îi răspunse ea cu răceală în glas.

El mergea cu pași iuți, îndepărtându-se cât mai repede de casă.

— Stai puțin! Trebuie să…

— Nu.

— Doar încă puțin… îngăimă ea, încercând să-și desprindă mâna din strânsoarea lui.

Alexander nici nu voia să audă. Tatiana încercă din nou.

Alexander refuza să-i dea drumul.

— Tania, n-ai nicio șansă de izbândă acum, îi spuse el țintuind-o cu privirea și strângând-o și mai tare de mână. Poți să câștigi nenumărate bătălii, dar nu o confruntare fizică cu mine. Slavă Domnului! Căci atunci *chiar* aș da de dracu'!

— Vova vine în curând să te vadă, Tania! strigă Naira. Când să-i spun că te întorci?

Tatiana se uită la Alexander. El o privi cu răceală și îi spuse, ridicând indiferent din umeri:

— Ai de ales între mine și rufe. Știu că e o alegere dificilă. Dar și între mine și Vova, adăugă eliberându-i mâna. Și alegerea asta e dificilă?

Se săturase până peste cap. Stăteau pe loc, unul în fața celuilalt, la câțiva pași distanță. Alexander își încrucișă brațele la piept.

— Ce-ai de gând să faci, Tania? Alegerea îți aparține.

— Mă întorc repede! îi strigă Tatiana Nairei. Spune-i că ne vedem mai târziu!

Oftând adânc, îi făcu semn lui Alexander să pornească la drum.

El mergea însă mult prea repede, iar ea nu reușea să-l prindă din urmă.

— De ce te grăbești așa?

Mânia mocnea înlăuntrul lui Alexander ca o grenadă gata să explodeze. Respiră de câteva ori, încercând să se calmeze și să pună la loc acul de siguranță al grenadei.

— Trebuie să-ți zic ceva chiar acum, începu el. Dacă nu vrei să stârnești valuri, trebuie să-i spui lui Vova să te lase în pace.

Pentru că Tatiana nu-i răspundea, Alexander se opri și o trase spre el.

— Ai auzit ce-am zis? o întrebă ridicând glasul. Sau poate vrei să-mi spui *mie* să te las în pace? Căci, în cazul ăsta, o poți

face chiar acum, Tatiana.

— Nu trebuie să fii supărat pe Vova, murmură ea, fără să-și ridice ochii sau să încerce să se îndepărteze de el. Știi foarte bine că nu vreau să-i rănesc sentimentele.

— Da, așa e, îi zise tăios Alexander. Nu vrei să rănești sentimentele nimănui. Numai pe ale mele.

— Nu e adevărat, Alexander, îi răspunse ea, ridicându-și ochii spre el și privindu-l cu reproș. Tocmai pe ale tale nu vreau să le rănesc.

— Ce dracu' vrei să spui cu *asta*? o întrebă el, strângând-o de braț. Într-un fel sau altul, va trebui să te lase în pace – odată pentru totdeauna –, dacă vrem să îndreptăm lucrurile între noi.

— Nu știu de ce îți faci atâtea griji din cauza lui… spuse Tatiana, descleștându-i ușor degetele de pe brațul ei.

— Demonstrează-mi că n-am de ce să-mi fac griji din cauza lui, Tania! N-am de gând să mai joc niciun fel de jocuri. Nu aici. Nu în Lazarevo. N-am chef să mai fac compromisuri de dragul străinilor, ai înțeles? Nici prin cap nu-mi trece să-i menajez sentimentele lui Vova cum am făcut-o cu Dașa. Fie îi spui tu să te lase în pace, ceea ce ar fi de preferat, fie îi spun eu, ceea ce n-ar fi deloc de dorit.

Văzând-o că își mușca buza și nu spunea nimic, Alexander continuă:

— Nu vreau să mă iau la întrecere cu el. Și nici n-am chef să mă prefac încântat de sânii pe care Zoe mi-i tot flutură pe la nas. Nu vreau să fac nimic din toate astea doar ca să păstrez armonia în casa *noilor* tăi prieteni.

Auzindu-i vorbele, Tatiana își ridică privirea spre el.

— *Ce* face Zoe? Vova *nu-mi* flutură nimic pe la nas.

— Serios? spuse Alexander, stând foarte aproape de ea, cu răsuflarea întretăiată.

Tatiana începu și ea să respire la fel de repede și de sacadat. Alexander o atinse ușor.

— Îi vei spune să te lase în pace, ai auzit?

— Am auzit, răspunse ea încet.

Alexander o eliberă din strânsoare și porniră din nou la drum.

— Dar, sinceră să fiu, continuă Tatiana cu glas tot mai stins, nu cred că Vova reprezintă un pericol pentru noi.

Alexander străbătea cu pași repezi drumul de țară.

— Unde mergem?

— Credeam că vrei să vezi casa bunicilor mei.

Oftând adânc, Alexander izbucni într-un râs lipsit de umor.

— Ce e așa de nostim? întrebă Tatiana, care nu părea deloc amuzată.

Nici Alexander, de altfel.

— Nu mi-am imaginat că ar fi posibil așa ceva, îi răspunse el clătinând din cap. După tot ce-am văzut în apartamentul tău din Leningrad, nu-mi vine să cred că ai reușit s-o faci din nou.

— *Ce* să fac? întrebă Tatiana cu glas mult mai ferm.

— Explică-mi și mie cum reușești să te înconjori de oameni care te exploatează mai rău decât o făcea familia ta! răbufni el.

— Nu vorbi așa despre familia mea!

— De ce se strâng cu toții în jurul tău? Poți să-mi explici de ce-o fac?

— Nu trebuie să-ți explic ție.

— De ce te implici atât de mult în viața lor?

— Nu vreau să discut cu tine despre asta. Ești răutăcios.

— Ai vreodată un moment de respiro în casa aia blestemată? Vreo clipă de liniște? exclamă Alexander.

— Nu, niciodată! Slavă Domnului!

Restul drumului îl parcurseră într-o tăcere apăsătoare, trecând de *bania*, de sediul oficialităților locale, de o căsuță pe care scria *Bibliotecă* și de o clădire micuță, cu o cupolă albă, pe care se afla o cruce de aur.

Intrară în pădure și porniră spre râul Kama. Ajunseră, în cele din urmă, într-o poiană întinsă, aflată ușor în pantă și împrejmuită de pini înalți și mesteceni albi. Sălcii și plopi străjuiau râul strălucitor și unduitor.

În partea stângă a poienii, la poalele unui pâlc de pini, văzură o căsuță din lemn, o izbă, cu ferestrele acoperite de scânduri. Alături se afla un șopron mic pe post de magazie de lemne, care acum însă era complet gol.

— Asta e? întrebă Alexander, dând ocol căsuței din treizeci

de pași mari. Nu e prea spațioasă.

— Locuiau doar bunicii mei aici, îi răspunse Tatiana, dând și ea ocol căsuței din cincizeci de pași mici.

— Dar așteptau trei nepoți. Unde ați fi încăput cu toții?

— Ne-am fi descurcat cumva. În casa Nairei cum încăpem?

— *Cumplit* de înghesuiți, spuse Alexander scoțând din raniță târnăcopul militar și spărgând cu el scândurile de la ferestre.

— Ce faci?

— Vreau să văd cum e înăuntru.

Ea se îndreptă atunci, sub privirile scrutătoare ale lui Alexander, spre malul râului, unde se așeză pe nisip și își scoase sandalele. El își aprinse o țigară și continuă să spargă scândurile.

— Ai adus cheia de la lacăt? îi strigă el.

Pentru că nu îi auzi răspunsul, se îndreptă spre ea, spunând cu glas mânios:

— Tatiana, cu tine vorbesc! Te-am întrebat dacă ai adus cheia de la lacăt!

— Și ți-am răspuns, îi zise ea pe un ton tăios, fără să-l privească. Ți-am spus că nu.

— Bine, răbufni el, scoțându-și de la brâu pistolul semiautomat și trăgându-i siguranța. Dacă n-ai adus cheia, o să zbor blestematul ăla de lacăt!

— Stai puțin! îl opri ea, scoțând de la gât o cheie prinsă de o sfoară. Uite! N-o smulge! Și nu trebuie să pleci înarmat peste tot. Doar nu ești în tranșee.

— Ba da, trebuie, răspunse el pornind spre căsuță.

Apoi, întorcându-și privirea și văzându-i părul blond, umerii și talia goală, băgă cheia în buzunarul pantalonilor și, ținând pistolul într-o mână și târnăcopul în cealaltă, intră încălțat în apă. Se opri în fața ei, cu picioarele larg depărtate, și îi spuse cu glas ferm:

— Hai, dă-i drumul!

— Cum adică? întrebă ea, îndepărtându-se ușor, deși stătea în șezut.

— *Cum adică?* Spune ce ai pe suflet! Cu ce-am greșit? Ce-am făcut sau ce n-am făcut? Ce-a fost prea mult sau prea puțin din

ce-am făcut? Spune! Spune-mi acum!

— De ce-mi vorbești așa? sări Tatiana în picioare. N-ai niciun drept să fii supărat pe mine.

— Cred că *tu* n-ai niciun drept să fii supărată pe *mine!* îi răspunse el mânios. Pierdem timpul inutil, Tania. Și te-nșeli amarnic, *am* tot dreptul din lume să fiu supărat pe tine. Dar, spre deosebire de tine, sunt mult prea fericit să te văd în viață ca să mai țin seama de supărarea mea.

— Am mai multe motive să fiu supărată pe tine. Dar și *eu* mă bucur să te văd în viață, continuă Tatiana după o scurtă ezitare, fără însă să-l privească.

— Mi-e greu să te cred când văd cum te izolezi și nu reușesc să ajung la tine.

Văzând că nu-i răspundea, Alexander continuă:

— Nu înțelegi că am bătut tot drumul până în Lazarevo fără să știu nimic de tine timp de șase luni? Nicio veste, absolut nimic timp de șase luni! repetă el ridicând vocea. Ce-ar fi trebuit să-mi închipui? Că ați pierit amândouă, nu-i așa?

— Nu știu ce ți-ai închipuit, Alexander, îi răspunse Tatiana cu ochii pironiți asupra râului.

— Îți spun eu ce mi-am închipuit, Tatiana. În cazul în care n-ai înțeles. Timp de șase luni, habar n-am avut dacă mai trăiești sau nu, pentru că nu te-ai deranjat să-mi scrii dracului două rânduri!

— N-am știut că vrei să-ți scriu, răspunse ea, aruncând două pietricele în apă.

— N-ai știut?

Își bătea cumva joc de el?

— Ce tot spui acolo? Hei, Tatiana! Sunt eu, Alexander! Ne cunoaștem de undeva? N-ai știut că vreau să aflu ce s-a întâmplat cu voi, dacă ești teafără sau poate dacă Dașa mai e sau nu în viață?

O văzu tresărind sub impactul cuvintelor lui și izolându-se din nou în fortăreața ei.

— Nu vorbesc cu tine despre Dașa! îi spuse Tatiana îndepărtându-se.

— Dacă nu vorbești cu mine, atunci cu cine? o întrebă el,

pornind după ea. Poate cu Vova?

— Mai bine cu el decât cu tine.

— Frumos din partea ta!

Alexander încerca să-și păstreze cumpătul, dar dacă Tatiana avea să-i mai spună asemenea lucruri, avea să-și piardă orice urmă de rațiune.

— Nu ți-am scris pentru că am crezut că o să-ți spună Dimitri, îi explică ea. Mi-a promis că îți va da de veste. Așa că am fost convinsă că știi ce s-a întâmplat.

Anumite lucruri rămăseseră nespuse, dar mânia lui Alexander îl împiedica să le vadă.

— Ai crezut că *Dimitri* îmi va da de veste? repetă Alexander, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Da! îi răspunse ea sfidătoare.

— De ce nu mi-ai scris tu, cu mâna ta? țipă el, apropiindu-se de ea și dominând-o cu statura lui impunătoare. Din patru mii de ruble n-ai putut să cumperi un stilou ca să-mi scrii și *mie* câteva rânduri? Nu doar să iei votcă și țigări pentru iubitul tău consătean! Nu crezi că meritam și *eu*, din patru mii de ruble, o amărâtă de scrisoare?

— Lasă armele jos! țipă și ea. Să nu cumva să te apropii de mine cu ele în mână!

Aruncând pistolul și târnăcopul, Alexander se apropie de ea, făcând-o să se retragă câțiva pași. Se duse din nou spre ea, fără s-o atingă, iar Tatiana făcu iar câțiva pași înapoi.

— Ce s-a întâmplat, Tania? o întrebă el. Te sufoc? Îți invadez teritoriul? Te *sperii*? continuă el sarcastic, aplecându-se spre ea.

— Da, da și *da.*

Alexander adună un pumn de pietricele și le aruncă cu putere în apă.

Preț de câteva minute, amândoi își traseră sufletul, fără să mai rostească vreun cuvânt. Așteptă un timp ca Tatiana să rupă tăcerea, dar pentru că nu o făcea, Alexander încercă să reconstruiască atmosfera timpurilor când erau numai ei doi, la Kirov, la Luga sau în catedrala Sfântul Isaac.

— Tania, când m-ai văzut pentru prima oară aici… începu el, lăsând apoi cuvintele suspendate în aer. Erai atât de fericită!

— Ce te-a făcut să crezi asta? Lacrimile mele?

— Da, îi mărturisi el. Am crezut că plângeai de fericire.

— M-ai văzut *fericită* deseori, Alexander?

Cuvintele ei îl făcură să se întrebe, pentru o clipă, dacă dincolo de ele nu se ascundea un alt sens, dar era prea confuz ca să le deslușească tâlcul.

— Ce ți-am spus eu? o întrebă el.

— Nu știu. Ce mi-ai spus?

— Chiar trebuie să ne jucăm de-a *ghid ghicitoarea mea*? întrebă el, în culmea disperării. Nu poți să-mi spui pur și simplu ce te-a supărat?

Pentru că Tatiana se încăpățâna să păstreze tăcerea, Alexander continuă, oftând adânc:

— N-am făcut decât să întreb unde e Dașa.

O văzu încovoindu-se aproape de durere.

— Tania, dacă te simți nefericită pentru că îți trezesc amintiri pe care vrei să le uiți, atunci ne putem descurca…

— De-ar fi numai asta!…

— Stai puțin! spuse el cu glas răsunător, ridicând mâna. Am zis *dacă* acesta este motivul care te supără. Dar dacă mai sunt și alte cauze…

Se opri, văzându-i durerea pe chip. Coborând tonul și privind-o cu toată dragostea pe care o simțea pentru ea, Alexander își continuă pledoaria, întinzându-și mâinile spre ea:

— Uite cum facem! Te iert pentru că nu mi-ai scris dacă mă ierți și tu pentru singura vină pe care o port. E doar una singură, nu-i așa? o întrebă zâmbind.

— Alexander, sunt atâtea lucruri care mă tulbură, că nici nu știu cu ce să încep.

Da, își dădea prea bine seama că se zbătea într-un iureș de sentimente. Și, în tot acest iureș, durerea îi învăluia stăruitoare ochii.

Ochii aveau să-i deslușească acum lui Alexander misterul suferinței Taniei – căci îi citea în priviri aceeași durere pe care i-o văzuse și în ziua în care, pe Soviet Cinci, îi spusese că putea să-i ierte indiferența pe care o afișa, dar nu și cruzimea pe care i-o arăta. Oare nu depășiseră deja acest prag? Inima îi era

deschisă ca paginile unei cărți —Tatiana nu trebuia decât să citească slovele incrustate în filele ei. Nu trecuseră oare de toată încrengătura de minciuni?

Nu, se părea că nu.

Doar moartea i-ar mai fi putut ajuta să treacă dincolo de granița minciunilor, realiză Alexander. Spectrul conflictului de atunci – al întâmplărilor precedente și ulterioare – le bântuia încă existența.

Ca și spectrul Dașei, pe care Tatiana încercase în zadar s-o salveze. Pe care și Alexander încercase în zadar s-o salveze.

— Tania, toată povestea asta își are cumva rădăcinile în planurile mele și ale Dașei de a ne căsători?

Tatiana păstră tăcerea.

Aha!

— Are cumva vreo legătură cu scrisoarea pe care i-am scris-o Dașei?

Un alt răspuns învăluit în tăcere.

Aha!

— Mai există vreun alt motiv?

— Cât de meschin și neînsemnat pare totul în gura ta, Alexander! spuse Tatiana clătinând din cap. Toate sentimentele mele le-ai redus la o simplă sintagmă încărcată de tonalități disprețuitoare: *povestea asta.*

— Dar nu sunt deloc disprețuitor, îi răspunse el, vădit uimit. Și nici nu o consider o poveste meschină și neînsemnată. Dar totul aparține trecutului.

— Nici pe departe! strigă Tatiana. Totul se petrece aievea, acum și aici, pretutindeni în jurul meu – în jurul meu și în sufletul meu, continuă ea, ridicând și mai mult vocea. Toți cei de aici se așteptau să vii ca să te căsătorești cu sora mea! Și nu doar bătrânele care mă găzduiesc în casa lor. Ci toți oamenii din sat. De când am venit aici, numai asta aud – și nu doar în fiecare zi, ci la fiecare prânz și cină sau la fiecare clacă. Dașa și Alexander. Dașa și Alexander. Sărmana Dașa, sărmanul Alexander! Ți se pare că povestea asta a rămas cumva în trecut? îl întrebă ea, înfiorându-se din cap până în picioare.

— Și ce vină am eu? răspunse Alexander, încercând s-o facă

să judece rațional.

— N-ai nicio vină, firește! Doar *ei* te-au obligat s-o ceri pe Dașa de soție, nu-i așa?

— N-am cerut-o pe Dașa de soție, ți-am mai spus asta!

— Nu te juca cu mine, Alexander! Nu sunt jucăria ta! I-ai spus că vă veți căsători în vara asta.

— Și de ce-am făcut asta? o întrebă tăios.

— Încetează, te rog! La Sfântul Isaac am acceptat amândoi să păstrăm distanța. Doar că tu n-ai putut să te ții de cuvânt, așa că i-ai cerut mâna Dașei.

— Dar Dimitri te-a lăsat în pace după asta, nu-i așa? spuse mânios Alexander.

— M-ar fi lăsat oricum în pace dacă n-ai mai fi venit deloc la noi! ripostă ea țipând.

— Și ai fi preferat să fac asta?

Tatiana rămase, pentru o clipă, încremenită.

— Mă întrebi ce-aș fi preferat? spuse apoi, cu ochii cât cepele, spumegând de furie. Mă întrebi dacă aș fi preferat să te însori cu sora mea sau să nu te mai văd deloc?

— Da! La Sfântul Isaac păreai gata să mă *implori* să nu dispar cu totul. Așa că nu-mi vinde mie gogoșile astea! E ușor să spui asta acum, privind lucrurile retrospectiv.

— Ți se pare că e ușor? exclamă Tatiana, dând ocol poienii cu pași repezi și mânioși.

Cu mersul lui iute, Alexander o prindea din urmă, dar toată această fugă îl amețea.

— Stai locului odată! țipă el.

Ea se opri. Iar el continuă:

— Tu ai impus regulile astea și tot tu ești nemulțumită că le respect. Ei bine, împacă-te cu ideea!

— Asta și *fac.* M-am împăcat cu ideea. Încă din ziua în care te-am cunoscut.

— Carevasăzică despre *asta* este vorba! țipă Alexander. Asta este buba care te doare! Dar n-ai sorți de izbândă în confruntarea asta, pentru că totul ți se întoarce împotrivă ca un bumerang.

— Nu vreau să aud nimic!

— Firește că nu vrei!

— I-ai spus Dașei că vă căsătoriți. Dașa i-a spus bunicii, iar bunica a răspândit vestea în tot satul. Apoi i-ai scris o scrisoare în care îi spuneai că vii s-o iei de soție. Cuvintele creează sensuri și idei, adăugă ea. Chiar dacă nu crezi în ce spui, conchise după o scurtă ezitare.

De ce avea oare impresia că nu la Dașa se referea în acel moment?

— Dacă toate astea îți bântuiau atât de cumplit mintea, de ce nu mi-ai scris câteva rânduri, în care să-mi spui: „Alexander, Dașa n-a reușit să scape cu viață, dar eu te aștept"? Aș fi venit mult mai repede. Și m-ai fi cruțat de îndoielile și întrebările fără răspuns ce m-au măcinat fără încetare timp de șase luni, când n-am știut nimic de tine!

— După scrisoarea pe care i-ai trimis-o Dașei, crezi că te-aș mai fi rugat să vii aici? îl întrebă Tatiana uluită. Crezi că ți-aș mai fi cerut ceva? Aș fi fost o neghioabă să fac așa ceva. O neghioabă sau…

Se opri.

— Sau? insistă el.

— Sau o copilă naivă, răspunse ea fără să-l privească.

— O, Tania! exclamă Alexander, trăgând adânc aer în piept.

— Toate jocurile astea pe care voi, adulții, le jucați, continuă ea, retrăgându-se câțiva pași. Toate minciunile astea… Sunteți prea convingători, adăugă, lăsându-și capul în pământ. Stăpâniți mult prea bine arta prefăcătoriei.

În clipa aceea Alexander își dorea cu ardoare s-o atingă – să-i atingă buzele și chipul și să se îmbete cu mânia ei.

— Tania… îi șopti întinzându-i mâinile. Despre ce jocuri și minciuni vorbești?

— De ce-ai venit aici? De ce? îl întrebă ea cu răceală.

— Cum poți să mă întrebi asta? îi răspunse el, rostind cu greu cuvintele, gâtuit parcă de povara lor.

— Cum? Păi, dacă stau bine și-mi amintesc, în ultima ta scrisoare spuneai că vii să te căsătorești cu Dașa. Îi spuneai că o iubești nespus de mult. Și că era singura femeie potrivită pentru tine. *Singura!* Am citit scrisoarea. Asta i-ai scris. Iar pe lacul

Ladoga te-am auzit spunând că niciodată…

— Tatiana! țipă Alexander, descătușându-și mânia. Ce dracu' tot spui acolo? Ai uitat că m-ai pus să-ți promit că voi merge cu minciuna până în pânzele albe? *Tu* m-ai obligat să-ți făgăduiesc asta. Până la sfârșitul lui noiembrie am insistat fără încetare să spunem adevărul. Dar n-ai vrut. „Nu, Șura, continuă să minți! Căsătorește-te cu ea! Promite-mi că nu-i vei frânge inima surorii mele!" Asta mi-ai spus. Ai uitat?

— Nu. Iar tu te-ai supus fără crâcnire și ai făcut o treabă lăudabilă, răspunse Tatiana pe un ton sarcastic. Dar trebuia oare să fii chiar *atât* de convingător?

— Știi foarte bine că nu era nimic adevărat din tot ce-am spus, răspunse Alexander, trecându-și mâna prin păr și clătinând din cap.

— Ce anume nu era adevărat? îl întrebă ea cu glas răsunător, făcând un pas înainte și privindu-l cu ochi mânioși și neînfricați. Căsătoria cu Dașa? Iubirea pe care i-o declarai cu atâta convingere? Câtă minciună și cât adevăr conțineau cuvintele tale?

— Pentru numele lui Dumnezeu! exclamă el. Ce-ai fi vrut să-i spun în timp ce zăcea în brațele tale, mai mult moartă decât vie?

— Singurul lucru pe care puteai să i-l spui. Singurul lucru *menit* să i-l spui, dată fiind pânza de minciuni pe care ai întrețesut-o atâta amar de vreme!

— Amândoi am întrețesut-o, Tania! Și numai din cauza ta! țipă el, stăvilindu-și cu greu dorința de a-și înfige mâinile în părul ei. Dar știi foarte bine că nu era nimic adevărat din tot ce-am spus.

— Asta am crezut și eu. Asta am sperat din tot sufletul. Dar îți poți imagina că ultimele tale cuvinte mi-au stăruit în minte tot drumul spre Molotov? Numai asta auzeam în timp ce mergeam cu trenul, în timp ce traversam apele înghețate ale Volgăi sau în cele două luni cât am stat în spital, zbătându-mă între viață și moarte. Poți să-ți imaginezi asta?

Tatiana se opri pentru o clipă, încercând să-și tragă sufletul, pe când Alexander o privea mistuit de remușcări.

— Nu mi-ar fi păsat ce i-ai fi spus, continuă Tatiana. Ți-am

mai zis că nu am nevoie de multă alinare sau încurajare, adăugă, cu pumnii încleștați și ochii îndureraţi. Dar trebuia să-mi dai ceva, oricât de puțin. Ceva numai pentru mine! Și apoi ai fi putut să-i spui Dașei tot ceea ce trebuia să-i spui, tot ceea ce era firesc să-i spui.

Se opri, trăgând adânc aer în piept, apoi continuă:

— Voiam doar să-ți întâlnesc privirea pentru câteva clipe ca să-mi dai puțină speranță și încredere. Dar n-ai făcut-o. M-ai tratat ca întotdeauna: de parcă nici n-aș fi existat.

— Nu e adevărat și o știi prea bine, îi răspunse Alexander, descumpănit și confuz. Ce tot spui? Nu te tratez ca și cum nu ai exista, încerc doar să-mi ascund sentimentele pe care le nutresc pentru tine. Nu e același lucru.

— Categoric! E o mare diferență pentru o fetișcană ca mine. Dar dacă reușești cu atâta abilitate să-ți ascunzi inima chiar și de mine, poate ar trebui s-o ascunzi la fel de bine și de Dașa. De Marina, de Zoe sau de fiecare fată care îți cade în brațe. Poate că așa procedați voi, bărbații, ne priviți cumva anume între patru ochi, iar în public ne ignorați în mod voit, de parcă n-am însemna nimic pentru voi, conchise ea cu ochii ațintiți în pământ.

— Ți-ai pierdut mințile? o întrebă Alexander. Ai uitat că singura care n-a văzut adevărul a fost chiar sora ta? Marina a descoperit totul, în nici cinci minute, indiferent că eram singuri sau în public. De fapt, adăugă apoi, după o scurtă ezitare, dacă stau bine să mă gândesc, singurele persoane care nu au văzut adevărul ați fost voi două, Tatiana: tu și Dașa.

— Care adevăr? întrebă ea cu pumnii încleștați, făcând câțiva pași înapoi. N-aș fi reușit niciodată să joc teatru atât de bine ca tine. Să mint cu atâta convingere. Dar tu ești bărbat. Tu ai reușit. M-ai respins cu un singur cuvânt și o singură privire. Un timp, mi s-a părut firesc s-o faci. Ce-ai putea să simți pentru mine? îmi spuneam. Ce-ar mai putea să simtă cineva după tot ce-am trăit la Leningrad…

Tatiana se opri, cu răsuflarea întretăiată, apoi continuă:

— Dar îmi doream cu disperare să cred în tine! Așa că, atunci când am primit scrisoarea pentru Dașa, am deschis-o cu sufletul

la gură, sperând că m-am înșelat… rugându-mă să găsesc, printre rândurile ei, un cuvânt și pentru mine… spuse Tatiana ridicând glasul. Un singur cuvânt, o singură silabă care să-mi fie destinate numai mie și care să-mi arate că toată viața mea n-a fost doar o simplă minciună! Un singur cuvânt! țipă ea, gâtuită de emoție, lovindu-l pe Alexander cu pumnii în piept. Măcar un singur *cuvânt*, Alexander!

El încerca să-și amintească rândurile așternute pe hârtie. Dar nu reușea. Durerea din ochii ei îi sfâșia însă sufletul și ar fi dat orice să-i vindece inima frântă. O luă în brațe, în timp ce ea continua să-l lovească cu pumnii. În cele din urmă, izbucni în plâns, agățându-se de gâtul lui.

— Tania, încetează, te rog! Cunoști prea bine calvarul prin care am trecut…

Dar, orbită încă de mânie și îndoială, ea se zbătu cu disperare, eliberându-se din brațele lui.

— Îl cunosc? țipă Tatiana printre lacrimi. Cum îl cunosc? De unde?

— Ar fi trebuit să-l cunoști, răspunse Alexander apropiindu-se de ea. Asta e chintesența firii tale.

— Serios? Dar care e chintesența firii *tale?* țipă ea, retrăgându-se câțiva pași.

— Cred că ți-am arătat-o în Ladoga, când te-am ținut în brațe în blestematul ăla de camion și te-am rugat, cu cerul și cu pământul, să rămâi în viață pentru mine! îi răspunse Alexander, țipând și el.

— De unde știu că nu le ceri, cu cerul și cu pământul, tuturor fetelor pe care le ajuți să străbată podul de gheață peste Ladoga să rămână în viață pentru tine?

— O, Doamne, Tatiana!

— Nu cunosc nimic din lumea înconjurătoare, continuă ea cu glas frânt. Nu știu cum să reacționez, ce jocuri trebuie să joc, ce să spun sau ce să mint. Nu știu *nimic,* murmură, lăsându-și capul în pământ. Te porți cu totul diferit când suntem singuri, ca apoi să-ți anunți, cu surle și trâmbițe, planurile de nuntă cu Dașa. În Ladoga îi spui că n-ai simțit niciodată nimic pentru mine, declarându-ți cu emfază dragostea pe care i-o porți. Nu-

mi arunci nici măcar o ultimă privire în timp ce pornesc singură spre moarte și apoi nu-mi trimiți nici măcar un cuvânt – un singur cuvânt care să mă ajute să-ți deslușesc gesturile și sentimentele. Cum vrei atunci ca o fetișcană ca *mine* să înțeleagă adevărul fără puțin ajutor din partea ta? Tot timpul am avut parte doar de minciunile tale nenorocite!

— Tatiana! țipă Alexander. Ai uitat ce-am vorbit în catedrala Sfântul Isaac?

— Câte alte fete te-au vizitat acolo, Alexander?

— Ai uitat de Luga?

— M-ai văzut la ananghie, îi răspunse ea sarcastică. Și Dimitri mi-a spus că îți place să salvezi fetele aflate la strâmtoare.

Alexander se abținea cu greu să nu-și piardă cumpătul.

— Dar de ce crezi că veneam la voi acasă ori de câte ori aveam ocazia, aducându-vă toate rațiile mele de mâncare? strigă el, spumegând de furie. Pentru cine crezi că le aduceam?

— N-am spus niciodată că nu ți-ar fi fost milă de mine, Alexander!

— *Milă?* exclamă el. Pentru numele lui Dumnezeu, despre ce naiba vorbești? *Milă?*

— Exact, răspunse Tatiana, încrucișându-și sfidătoare mâinile pe piept.

— Știi ceva? îi spuse el la fel de sfidător. Mila e un sentiment mult prea nobil pentru tine. Ăsta e prețul pe care trebuie să-l plătești pentru că duci o viață în minciună. Nu-ți place, nu-i așa?

— Nu, îl urăsc din tot sufletul, răspunse Tatiana, țintuindu-l cu privirea, fără să dea niciun pas înapoi. Și pentru că știi că îl urăsc, de ce dracu' ai mai venit până aici? Ca să mă chinuiești și mai mult?

— Am venit pentru că n-am știut că Dașa a murit! țipă el. Doar *ți*-a fost cumplit de greu să așterni două rânduri pe hârtie!

— Așadar, *ai venit* să te însori cu Dașa, spuse Tatiana pe un ton calm. De ce n-ai zis așa de la bun început?

Mormăind neputincios, Alexander își încleștă pumnii și se îndepărtă iute de ea.

— Ce-ai păţit? Nu mai reuşeşti să-ţi orânduieşti toate minciunile în cap, nu-i aşa?

— Tatiana, ai luat-o complet razna. Ţi-am propus încă din prima zi când ne-am cunoscut să mărturisim adevărul ca să nu fim nevoiţi să ducem o viaţă în minciună. Ţi-am propus să mergem pe un drum cu totul diferit. Ţi-am spus asta de la bun început. Hai să le mărturisim tuturor adevărul şi să suportăm consecinţele! Dar ai refuzat. Nu ţi-a surâs ideea. Iar eu ţi-am făcut pe plac.

— Nu e adevărat! Nu mi-ai făcut pe plac, Alexander. Dacă ar fi fost aşa, n-ai mai fi venit la Kirov în fiecare zi împotriva voinţei mele.

— Împotriva voinţei tale? repetă el, făcând alţi câţiva paşi înapoi.

— Ce-ai păţit? îl întrebă ea clătinând din cap. Nu mai reuşeşti să mă domini cu arma, statura şi viaţa ta uluitoare, Alexander Barrington? Doar pentru că sunt o copilă de şaptesprezece ani, care te privea cu gura căscată şi ochii cât cepele, uimită şi fascinată de tabloul pe care i-l ofereai, crezi că aveai dreptul s-o ceri de soţie pe sora mea? Doar pentru că sunt atât de tânără, crezi că gestul tău nu avea să-mi frângă inima? Crezi că nu am nevoie de *nimic* de la tine, în ciuda faptului că eşti extrem de stăruitor şi-mi *furi* de fiecare dată câte o fărâmă de suflet…

— Nu cred că nu ai nevoie de nimic de la mine. Şi nici nu cred că ţi-*am furat* ceva, îi răspunse Alexander, încleştându-şi maxilarul.

— Ba mi-*ai furat* totul, în afară de un singur lucru! îi reproşă. Şi pe acela nu-l meriţi!

— Aş fi putut să-l iau şi pe *acela,* şuieră el printre dinţi.

— Aşa e, îi răspunse ea, îmbrâncindu-l mânioasă. Nu mi-ai frânt sufletul destul!

— Încetează! Nu mă mai îmbrânci!

— Iar tu nu mă mai ameninţa! Stai cât mai departe de mine!

Alexander se îndepărtă câţiva paşi.

— Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă m-ai fi ascultat de la bun început. Doar ţi-am propus de nenumărate ori să mărturisim adevărul!

— Iar eu *ți*-am răspuns că sora mea e mult mai importantă pentru mine decât dorințele tale, pe care oricum nu le înțelegeam, ripostă Tatiana cu vehemență. Era mult mai importantă chiar și decât propriile dorințe, care îmi erau la fel de obscure. N-am vrut altceva decât să-mi respecți voința. Dar tu nici n-ai vrut să auzi! Ai continuat să vii cu încăpățânare după mine ca să-mi sfâșii sufletul. Și pentru că nu ți-a fost de-ajuns, ai venit și la spital și ai mai sfâșiat încă puțin din el. Când nici asta nu ți-a fost îndeajuns, m-ai dus în cupola catedralei Sfântul Isaac ca să mă devorezi cu totul…

— Nu te-am devorat.

— Ca să-mi devorezi sufletul pentru totdeauna, continuă Tatiana, încordată ca un arc, gata să explodeze în orice clipă. Și o știai prea bine. Și apoi, când m-ai prins cu totul în mrejele tale, mistuindu-mi încetul cu încetul trupul și sufletul, mi-ai arătat cât de mult ții la mine făcându-ți planuri de nuntă cu sora mea!

— Păi, strigă Alexander clocotind de furie, ce crezi că se întâmplă când nu te lupți de la bun început pentru ceea ce vrei? Ce crezi că se întâmplă când renunți la oamenii pe care îi vrei în viața ta? Ei bine, exact asta se întâmplă! Își văd de drumul lor, se căsătoresc și fac copii. Tu ai ales minciuna!

— Nu-mi spune că eu am ales calea asta! Eu am ales singurul adevăr pe care îl știam. Aveam o familie pe care n-am vrut s-o sacrific pentru tine. Pentru asta m-am zbătut.

Clătinându-se pe picioare, lui Alexander îi era greu să creadă cuvintele pe care le auzea din gura ei.

— Ăsta e singurul adevăr pe care îl cunoșteai, Tatiana?

Ea clipi și își lăsă capul în pământ.

— Nu, spuse apoi. Când ai început să-mi dai târcoale, ar fi trebuit să te resping cu mai multă hotărâre. Dar cum era s-o fac? Căci m-am implicat orbește în povestea asta, îi mărturisi Tatiana. Nu te vedeam decât pe tine, nu mai exista nimeni pentru mine. Erai toată viața mea. Am sperat că vei vedea toate astea, dar, pentru că păreai orb, am continuat să-ți rămân alături și să cred în tine cu toată tăria, îți dădeam tot ce-ți poftea inima, mulțumindu-mă cu frânturile pe care mi le aruncai uneori, continuă ea, evitându-i ochii, căci curajul îi pierea cu fiecare

vorbă rostită. O singură privire aruncată printre declarațiile de iubire destinate altcuiva mi-ar fi fost de-ajuns! Un singur cuvânt așternut într-o scrisoare de dragoste destinată altcuiva mi-ar fi fost de-ajuns! Dar nu țineai suficient de mult la mine ca să-ți dai seama că aveam și eu nevoie de o fărâmă… oricât de mică…

— Tatiana! îi strigă el în față. Poți să mă acuzi de orice, dar să nu îndrăznești să-mi spui că nu țin suficient de mult la tine! Nu te preface că și crezi ce spui! Doar pentru că îi dai glas, nu încerca să faci din minciună adevăr! Tot ce-am făcut din ziua aia blestemată, când te-am cunoscut, am făcut tocmai mânat de sentimentele pe care le am pentru tine. Iar dacă mai ai de gând să mă împroști cu noroi și să-mi arunci tot felul de prostii, pe Dumnezeul meu că…

— Gata, am tăcut! murmură ea cu glas stins, dar era deja prea târziu.

Alexander o prinse de umeri și începu s-o zgâlțâie cu violență. Părea atât de vulnerabilă și de firavă în mâinile sale! Mistuit deopotrivă de furie, remușcări și dorință, o îmbrânci cu putere și, înjurând mânios, își luă lucrurile azvârlite pe jos și urcă dealul cu pași repezi.

6

Tatiana porni într-un suflet după el.

— Șura, oprește-te, te rog! strigă ea. Te implor!

Dar nu putea să-l prindă din urmă. Alexander dispăru în pădure. Tatiana o luă la fugă spre casă. Lucrurile lui erau încă acolo, dar nici urmă de el.

— Ce s-a întâmplat, Taneșka? întrebă Naira, cărând un coș cu roșii.

— Nimic, îi răspunse ea gâfâind.

Luă apoi coșul din mâinile Nairei.

— Unde e Alexander?

— La casa bunicilor. Scoate scândurile de la ferestre.

— Sper că le pune la loc, spuse Dusia, ridicându-și privirea din paginile Bibliei. Dar de ce le scoate?

— Nu știu, răspunse Tatiana, întorcându-se cu spatele la ele ca să-și ascundă chipul îmbujorat. Vrei medicamentele, Raisa?

— Da, te rog.

Tatiana îi dădu Raisei medicamentele prescrise pentru tremuratul necontenit al trupului, medicamente ce nu-i erau însă de prea mult folos, și strânse rufele pe care le spălase cu o zi în urmă. Apoi, temându-se că Alexander avea să-și strângă lucrurile și să plece, îi ascunse cortul și arma în magazia din spatele casei și plecă la râu, unde îi spălă uniformele.

Nici urmă încă de Alexander.

Tatiana îi luă casca și, pornind prin pădure, i-o umplu cu afine. Întorcându-se apoi acasă, făcu plăcintă și compot de afine.

Nici urmă încă de Alexander.

Tatiana prinse apoi niște pește și făcu *uha,* o supă de pește. Îi spusese cândva că îi plăcea *uha.*

Nici urmă încă de Alexander.

Tatiana curăță apoi niște cartofi și, după ce îi dădu pe răzătoare, făcu clătite din cartofi.

Vova o invită apoi să înoate împreună în râu. Ea refuză, preferând, în schimb, să-i facă lui Alexander, din câteva fâșii de bumbac, un maiou mai larg.

Nici urmă încă de Alexander.

De ce nu stătuse până la sfârșitul confruntării? Ea n-ar fi plecat nicăieri; de ce nu rămăsese și el? Simțea un nod în stomac – un nod cumplit de spaimă. N-avea de gând să-l lase să plece până n-aveau să o ducă la bun sfârșit. Nu-i păsa că poate avea să-și piardă din nou cumpătul.

Era deja ora șase seara-venise timpul să plece cu toții la *bania.* Îi scrise un bilet.

Dragă Șura,

Dacă ți-e foame, te rog să mănânci supă și clătite. Suntem la baia publică. Dacă vrei, poți să ne aștepți ca să mâncăm împreună. Pe pat găsești un maiou nou. Sper să-ți vină mai bine.

Tania.

La baie, se spălă îndelung, frecându-se cu îndârjire până când pielea ei căpătă nuanțe trandafirii.

Zoe o întrebă dacă Alexander avea să li se alăture în jurul focului de tabără pe care voiau să-l facă în seara aceea.

— Nu știu, răspunse Tatiana. Va trebui să-*l* întrebi personal.

— E tare fermecător, continuă Zoe, agitându-și sânii imenși. Crezi că suferă după pierderea Dașei?

— Da.

— Poate că are nevoie de puțină alinare, spuse Zoe zâmbind.

Tatiana o scruta intens. „De parcă ai și ști ce lucruri îi conferă alinare lui Alexander!" părea să-i spună din priviri.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, îi răspunse apoi, cu răceală în glas.

— Nu, firește. Las-o baltă! spuse Zoe, ducându-se râzând să-și schimbe hainele.

Tatiana se șterse și se îmbrăcă, pieptănându-și părul ud și lăsându-l să-i cadă liber pe umeri. Își puse apoi o rochie albastră din bumbac, presărată cu diverse modele, pe care o croise singură; era subțire, scurtă și fără mâneci și avea spatele pe jumătate gol. Când ieșiră cu toții afară, îl găsiră pe Alexander așteptându-i în fața clădirii. Tatiana îi întâlni, pentru o clipă, privirea, apoi, neputând să-i înfrunte expresia ce i se citea în

ochi, se uită în altă parte.

— Ia te uită cine e aici! exclamă Naira. Unde ai fost toată ziua?

— Cum sunt ferestrele de la casă? îl întrebă Dusia.

— Ce ferestre? Ce casă? mormăi el țâfnos.

— Acasă la Vasili Metanov. Tania ne-a spus că ai rămas acolo ca să scoți scândurile de la ferestre.

— Aha! spuse el fără să-și desprindă nicio clipă privirea întunecată de la Tatiana.

Ea stătea lângă Raisa, încercând în zadar să se ascundă în spatele ei.

— Ți-e foame? Ai mâncat? îl întrebă Tatiana cu glas pierdut.

Nici n-ar fi putut să găsească o altă tonalitate, căci se simțea complet pierdută.

Alexander clătină tăcut din cap.

Porniră cu toții spre casă. Aksinia îl luă de braț. Zoe îl flancă de cealaltă parte și, luându-l și ea de braț, îl întrebă dacă voia să-i însoțească în jurul focului de tabără.

— Nu, îi răspunse el, îndepărtându-se de Zoe și apropiindu-se de Tatiana.

Apoi, aplecându-se spre ea, o întrebă în șoaptă:

— Ce-ai făcut cu lucrurile mele?

— Le-am ascuns, îi răspunse ea tot în șoaptă, simțind cum inima îi zvâcnea în piept.

Voia să-și pună mâna pe brațul lui, dar se temea că avea să-și piardă cumpătul și aveau să fie nevoiți să poarte o discuție în fața tuturor.

— Tania face o supă de pește delicioasă, Alexander, îi spuse Naira. Îți place supa de pește?

— Și plăcinta ei de afine este dumnezeiască, interveni Dusia. Sunt lihnită de foame.

— De ce? o întrebă Alexander în șoaptă.

— De ce… ce? întrebă Dusia.

— Nu mai contează, spuse Alexander, îndepărtându-se de toți.

Când ajunseră acasă, Tatiana își făcu de lucru așezând masa. Se uită pe pat ca să vadă dacă Alexander citise biletul și luase

maioul. Biletul dispăruse. Dar maioul se afla în același loc.

Alexander intră în încăpere. Cele patru femei stăteau pe verandă.

— Unde sunt lucrurile mele? o întrebă el.

— Șura…

— Încetează! se răsti el. Dă-mi lucrurile ca să-mi văd de drum!

— Alexander, poți să vii puțin aici? îl chemă Naira, băgându-și capul pe ușă. Vrem să te rugăm să desfaci sticla asta de votcă. Dopul pare înțepenit.

Alexander ieși pe verandă. Tatianei îi tremurau mâinile la fel de tare ca Raisei. Scăpă o farfurie din metal, care, izbindu-se de podeaua din lemn, scoase un zgomot strident.

Veni și Vova. Veranda răsuna de râsete și de glasuri vesele.

Alexander intră din nou și deschise gura să spună ceva. Tatiana îi făcu semn că în prag se afla cineva – Vova.

— Tatiușa, ai nevoie de ajutor? Pot să-ți aduc ceva?

— Chiar așa, Tatiușa, spuse sarcastic Alexander. Vova te poate ajuta cu ceva?

— Nu, mulțumesc. Aș putea să am și eu câteva clipe de răgaz?

— Hai să mergem! îi spuse Vova, văzând că Alexander nu se clintea. Doar ai auzit că vrea câteva clipe de răgaz.

— Da, îi răspunse Alexander, continuând să-l ignore. În compania mea.

Vova ieși din cameră, fără tragere de inimă.

— Unde sunt lucrurile mele?

— Șura, de ce vrei să pleci?

— De ce? Pentru că nu e locul meu aici. Ai spus-o clar și răspicat. Nu-mi vine să cred că nu mi-ai făcut încă bagajele, mânioasă cum erai mai devreme. Nu e nevoie să mi-o spui de două ori, Tania.

— Rămâi să luăm masa împreună! îl rugă ea.

— Nu.

— Te rog, Șura! îl imploră, gâtuită de emoție. Ți-am făcut clătite din cartofi, continuă apoi, făcând un pas înainte.

— Nu, răspunse el clipind.

— Nu poți să pleci. N-am terminat încă discuția.

— Ba am terminat-o.

— Ce-aș putea să-ți spun ca să îndrept lucrurile?

— Cred că te-ai făcut cât se poate de bine înțeleasă. Acum trebuie să ne luăm rămas-bun.

Tatiana dădu ocol mesei ce-i despărțea.

— Șura, spuse ea încet, apropiindu-se de el, lasă-mă să te ating, te rog!

— Nu! se împotrivi Alexander îndepărtându-se.

— E gata masa? întrebă Naira, băgându-și capul pe ușa deschisă.

— Aproape, Naira Mihailovna, răspunse Tatiana. Credeam că vrei să îndrepți lucrurile rămase nerezolvate, îi spuse apoi lui Alexander cu glas stins. Hai, Șura, încearcă să le îndrepți!

— Ai spus că nu-mi stă în putință să îndrept răul făcut. Și am ajuns să te cred. Acum vreau să știu unde mi-ai pus lucrurile.

— Șura…

— Ce vrei, Tania? o întrebă Alexander, scrâșnind din dinți. Vrei să ne dăm în spectacol de față cu toată lumea?

— Nu, îi răspunse ea, încercând cu greu să-și stăvilească lacrimile.

— Vrei un spectacol de toată frumusețea, de genul celor cu care ești obișnuită? continuă el, apropiindu-și fața de a ei.

— Nu, șopti ea fără să-l privească.

— Atunci dă-mi lucrurile ca să plec în liniște! Nu vei mai fi astfel nevoită să oferi nicio explicație prietenelor și iubitului tău. Acum! adăugă cu glas ferm și răsunător, văzând că Tatiana nu se clintea.

Stânjenită și abătută, îl conduse afară, spre magazia din spatele casei, dincolo de privirile indiscrete ale celorlalți.

— Unde te duci, Taneșka? Nu mâncăm…?

— Mă întorc imediat! le strigă ea, tremurând din cap până în picioare.

Când ajunseră în spatele casei, Tatiana încercă să-l prindă pe Alexander de mână, dar el se feri de atingerea ei, smulgându-și cu violență brațul din mâinile sale. Tatiana se clătină șovăitoare, dar nu cedă. Ținându-i iute calea, îl îmbrățișă cu putere.

Alexander încercă s-o îndepărteze.

— Nu pleca, te rog! stărui ea. Te rog! Te implor! Nu vreau să pleci. Te-am așteptat să vii în fiecare clipă a existenței mele încă de când am ieșit din spital. Te implor! insistă, așezându-și capul pe pieptul lui.

Alexander păstră tăcerea. Mâinile îi zăboveau pe brațele ei goale. Tatiana nu-și ridica privirea spre el.

— Dumnezeule, Alexander! exclamă ea, strângându-l cu putere. Cum poți să fii atât de nătâng? Chiar nu înțelegi de ce nu ți-am scris?

— Nu. De ce?

Ea trase adânc aer în piept, îmbătându-se cu parfumul lui.

— Mi-a fost teamă că, dacă aveam să-ți spun de moartea Dașei, nu aveai să mai vii deloc în Lazarevo.

Își dorea cu ardoare să-și ia inima în dinți și să-l privească, dar nu voia să-i mai vadă mânia clocotitoare. Luându-i mâna într-a ei, i-o puse pe obraz, iar când palma-i caldă îi dădu putere, își ridică ochii spre el.

— Foametea și lipsurile din Leningrad aproape că ne-au ucis pe toți. M-am gândit că, neștiind nimic de soarta ei, aveai să vii oricum aici, iar dacă reușeam să mă întremez până atunci și să fiu din nou ca vara trecută, poate că sentimentele pe care le-ai nutrit cândva pentru mine aveau să se trezească din nou la viață…

— Să se trezească *din nou* la viață? repetă Alexander cu glas răgușit. Ce-a fost în capul tău? murmură el, continuând să-și țină mâna pe obrazul ei.

Degetele celeilalte mâini îi alunecară însă pe spatele ei gol, dezmierdându-i pielea catifelată și trăgând-o spre el.

— Nu vezi că…?

Se opri însă brusc. Nu mai putea să-și ducă gândul la bun sfârșit. Dar nici nu mai era nevoie s-o facă. Tatiana simțea și înțelegea totul.

— Tatia, rupse el tăcerea în cele din urmă, îți voi câștiga iertarea. Voi îndrepta lucrurile și tot răul pe care ți l-am făcut, dar va trebui să mă lași. Trebuie să-mi deschizi porțile. Nu mă poți alunga în felul ăsta.

— Îmi cer iertare, răspunse Tatiana strângându-l și mai tare în brațe. Dar te rog să mă înțelegi și pe mine! Au fost prea multe minciuni pentru mine, prea multe îndoieli.

— Uită-te la mine!

Ea își ridică privirea spre el.

— Tania, despre ce îndoieli vorbești? întrebă Alexander cuprinzând-o în brațe. Am venit aici numai pentru tine.

— Atunci rămâi, te rog! Rămâi pentru mine!

Alexander se aplecă spre ea, cu răsuflarea întretăiată, și îi sărută părul umed.

— Dar unde suntem aici? Pe lacul Ladoga? spuse apoi, zăbovind pentru alte câteva clipe cu buzele în părul ei.

— Șura, murmură ea, suntem într-o casă înțesată de oameni.

El își înfigea degetele în umerii ei goi, lăsând-o aproape fără suflare.

— Uită-te la mine! Acum!

Ea se supuse fără crâcnire.

— Tania, nu mâncăm și noi odată? răsună de pe verandă glasul Nairei, flămândă și iritată. Ai lăsat mâncarea pe foc!

Alexander o sărută cu atâta pasiune, că Tatiana abia se mai ținea pe picioare. Genunchii refuzau s-o mai susțină, astfel că doar brațele lui o împiedicau să nu leșine.

— Ce tot face acolo? Murim de foame! Tatiana!

Spulberând vraja sărutului și desprinzându-se din îmbrățișarea lui pătimașă, îi luă lucrurile din magazie și intrară împreună în casă.

Tatiana îl servi mai întâi pe Alexander, oferindu-i castronul cu supă și lingura. Apoi îi servi și pe ceilalți, în timp ce el o aștepta să se așeze la masă înainte de a lua vreo înghițitură.

— Alexander, spuse Vova, ce face un căpitan în Armata Roșie?

— Nu știu ce face un căpitan în Armata Roșie. Știu doar ce fac *eu*.

— Alexander, mai vrei niște supă de pește? îl întrebă Tatiana.

— Da, te rog.

— Și *tu* ce faci? insistă Vova.

— Da, Alexander, povestește-ne! spuse și Aksinia. Tot satul

vrea să știe.

— Fac parte dintr-o brigadă de blindate și mânuiesc arme grele. Știți ce sunt astea?

Clătinară cu toții din cap, cu excepția Tatianei.

— Mă aflu în fruntea unei companii de blindate. Și oferim ajutor suplimentar gărzilor de pușcași, explică Alexander, înfulecând supa. Sau, cel puțin, asta ar trebui să facem.

— Ce implică ajutorul suplimentar? îl întrebă Vova. Tancuri?

— Da, tancuri. Și vehicule blindate. Tania, mai sunt clătite? Mânuim, de asemenea, mitralierele antiaeriene Zenith, obuziere și alte arme grele, destinate artileriei de câmp: tunuri, mortiere și mitraliere grele. Eu personal mânuiesc un lansator de rachete Katiușa.

— Impresionant, spuse Vova. Primești, așadar, cele mai *tari* misiuni. Și nu atât de primejdioase ca acelea încredințate pușcașilor *frontovik*, nu-i așa?

— Mai primejdioase decât oricare altele. Cine crezi că este vizat mai întâi de salvele de artilerie germane: un soldat înarmat cu o pușcă Nagant cu acționare manuală sau un artilerist ca mine, care îi bombardează cu câte cincisprezece proiectile pe minut?

— Alexander, mai vrei niște supă? îl întrebă din nou Tatiana.

— Nu, Tatiașa…

Se opri brusc. Încremeni și ea.

— M-am săturat, Tania, mulțumesc.

— Alexander, interveni Zoe, am auzit că Stalingradul nu va mai rezista mult.

— Dacă va cădea și Stalingradul, vom pierde războiul, îi răspunse Alexander. Mai aveți votcă?

Tatiana îi turnă un pahar.

— Alexander, câți oameni suntem pregătiți să pierdem la Stalingrad ca să-l oprim pe Hitler? îl întrebă Dusia.

— Câți va fi nevoie.

Dusia se închină.

— Moscova a fost scăldată într-o baie de sânge! exclamă Vova, roșu la față de încântare.

Tatiana îl auzi pe Alexander trăgând adânc aer în piept. „O,

nu!" își spuse ea în gând. „Nu face scene, te rog!"

— Vova! spuse Alexander, străfulgerându-l cu privirea.

Stând alături, Tatiana se lipi de el, încercând să-l potolească.

— Știi ce înseamnă o baie de sânge? În octombrie, înainte de începerea luptei pentru păstrarea capitalei, Moscova avea 800.000 de trupe. Știi câte au mai rămas după ce l-au oprit pe Hitler? Nouăzeci de mii. Știi câți oameni au fost uciși în primele șase luni de război? Câți tineri și-au pierdut viața înainte ca Tania să plece din Leningrad? Patru milioane, tună el. Unul dintre aceștia ai fi putut fi chiar tu, Vova. Să nu te mai aud, așadar, pomenind de băi de sânge de parcă n-ar fi decât un joc!

La masă, toată lumea încremeni în tăcere.

— Mai vrei ceva de băut? îl întrebă Tatiana, stând cuibărită alături.

— Nu. Am terminat.

— Atunci mă duc să strâng…

Alexander își strecură mâna pe sub masă și, cuprinzând cu degetele piciorul Tatianei, clătină ușor din cap, obligând-o să rămână pe loc.

Și Tatiana se supuse. Alexander nu își retrase însă mâna. La început, rochia ei de bumbac puse stavilă mâinii lui invadatoare, dar, nefiind deloc încântat de obstacolul întâlnit în cale, i-o ridică suficient cât să-i cuprindă cu mâna coapsa goală. Nodul pe care îl simțea în stomac devenea tot mai copleșitor.

— Taneșka, n-ai de gând să strângi masa, draga mea? spuse Naira. Abia așteptăm să gustăm din plăcinta ta. Și să bem niște ceai.

Alexander o strânse și mai tare, plimbându-și mâna pe piciorul ei.

Tatiana își încleștă dinții. Nu peste mult timp avea să geamă de plăcere în fața a patru femei bătrâne.

— Tatiana ne-a pregătit o masă delicioasă, spuse Alexander. S-a întrecut pe sine. E obosită. Ce-ar fi să-i acordăm și ei un răgaz? Zoe, Vova, nu vreți să strângeți voi masa?

— Dar, Alexander, nu înțelegi… interveni Naira.

— Ba *înțeleg* extrem de bine, o întrerupse el, continuând s-o strângă pe Tatiana de picior.

— Șura, te rog! îngăimă ea cu glas răgușit, apucând cu degetele marginea mesei.

El o strânse și mai tare. Iar ea strângea marginea mesei, gata s-o rupă.

— Nu, Tania, îi spuse Alexander. Măcar atât să facă și ei! Nu ești de aceeași părere, Naira Mihailovna? o scrută el cu privirea.

— Credeam că Taneșkăi îi place să facă toate lucrurile astea mărunte, îi răspunse Naira.

— Da, așa e, încuviință și Dusia. Credeam că le face din plăcere.

— Din plăcere le și face, Dusia, continuă Alexander, dând aprobator din cap. Mai are puțin și vă spală și pe picioare. Dar nu crezi că și discipolii trebuie să-i aducă uneori apă lui Isus?

— Ce legătură are Isus cu toate astea? îngăimă Dusia.

Alexander o strângea fără milă pe sub masă.

Tatiana deschise gura și…

— Bine, răspunse Zoe, strângem noi.

Mângâind-o ușor, Alexander își retrase mâna de pe coapsa ei.

Tatiana respiră ușurată. După câteva clipe, reuși să-și desprindă degetele de pe marginea mesei. Nu se putea uita nici la Alexander, dar nici la ceilalți.

— Zoe, Vova, vă mulțumesc, le spuse Alexander zâmbindu-i Tatianei, care rămăsese încremenită. Mă duc să fumez o țigară.

Tatiana nu putea nici să-i răspundă.

După ce ieși afară, bătrânele se aplecară spre Tatiana și începură să vorbească în șoaptă.

— Este foarte agresiv, Tania, zise Naira.

— Armata Roșie n-are niciun Dumnezeu, asta-i problema, spuse și Dusia. Războiul te face necruțător, credeți-mă pe cuvânt! Necruțător!

— Da, dar uite câtă grijă îi poartă Taneșkăi! interveni și Aksinia. Este adorabil.

Tatiana le privea fără să înțeleagă ce se petrecea. Ce tot spuneau? Despre ce vorbeau?

— Tania, ai auzit ce-am spus?

Ea se ridică iute în picioare. Trebuia să-i acorde sprijinul său necondiționat singurului ei apărător din lume, soldatului ce și-

ar fi dat și viața pentru ea.

— Alexander nu e agresiv, Dusia. Spune doar lucrurilor pe nume și are perfectă dreptate. N-ar trebui să fac singură toate treburile din gospodărie.

Serviră ceai și plăcinta de afine, care era atât de bună, încât nu mai rămase nicio firimitură. După ce femeile mai în vârstă ieșiră să fumeze, Zoe – strângându-l pe Alexander de braț și zâmbindu-i sfioasă – îl întrebă încă o dată dacă voia să li se alăture în jurul focului de tabără. Alexander își retrase brațul și o refuză din nou.

Tatiana voia s-o vadă pe Zoe luându-și odată tălpășița.

— Hai și tu! insistă Zoe. Vine și Tania. Cu Vova, accentuă ea apoi.

— Nu mai vine, șopti Alexander cu ochii ațintiți asupra Tatianei, care îi punea zahăr în ceai.

— Tania, spune-i și lui Alexander bancul ăla îngrozitor pe care ni l-ai spus săptămâna trecută! Aproape că am murit de râs auzind cât de prost poate să fie, zise Vova.

— Credeam că am auzit toate bancurile proaste ale Taniei, spuse Alexander.

Prezența lui atât de aproape îi stârnea Tatianei o senzație atât de familiară și de liniștitoare, încât simțea nevoia să-și pună capul pe umărul lui. Dar nu o făcu.

— Spune-i bancul, Tania!

— Nu cred că e cazul.

— Hai, spune-i-l! insistă Vova, gâdilând-o pe Tatiana. O să moară de râs.

— Încetează, Vova! spuse Tatiana cu ochii ațintiți asupra lui Alexander, care sorbea ceaiul, fără să rostească vreun cuvânt. Nu vreau să i-l spun, se împotrivi ea, vădit stânjenită.

Știa că nu va fi deloc încântat să-l audă. Și nu voia să-i provoace nici cea mai mică neplăcere.

— Nu, nu, interveni Alexander, întorcându-și privirea spre ea și lăsând ceașca pe farfurie. Îmi plac glumele tale. Așa că vreau s-o aud și pe asta, îi zâmbi el.

Oftând adânc, cu ochii pironiți asupra mesei, Tatiana începu să spună bancul:

— Ceapaev și Petka se luptă pe frontul din Spania. „De ce țipă toți oamenii ăștia? Pe cine salută?" îl întreabă Ceapaev pe Petka. „Pe o oarecare Dolores Ebanulli", îi răspunde Petka. „Și ea ce strigă?" întreabă Ceapaev, iar Petka îi răspunde: „E mai bine s-o faci în picioare decât în genunchi".

Vova și Zoe râdeau cu lacrimi.

Alexander stătea împietrit, bătând darabana cu degetele pe pereții ceștii de ceai.

— Astea sunt glumele pe care le spuneți acum în fața focului în serile de sâmbătă?

Tatiana nu îi răspunse și nici nu îndrăzni să-l privească. Știuse că bancul nu avea să-i fie pe plac.

— Tania, mergem în seara asta, nu-i așa? spuse Vova înghiontind-o ușor.

— Nu, Vova, nu în seara asta.

— Cum adică? Dar mergem mereu.

Înainte ca Tatiana să apuce să-i răspundă, Alexander se uită la Vova, ținând încă ceașca în mâini, și îi răspunse cu glas ferm:

— A spus „nu în seara asta". De câte ori trebuie s-o repete ca să înțelegi? Zoe, de câte ori trebuie s-o repet și *eu* ca să înțelegi?

Vova și Zoe îi priveau nedumeriți pe Alexander și pe Tatiana.

— Dar ce se petrece? îngăimă confuz Vova.

— Plecați! Amândoi! le ceru Alexander. Duceți-vă la focul vostru de tabără! Și repede!

Vova deschise gura ca să spună ceva, dar, ridicându-se de la masă și străfulgerându-l cu privirea, Alexander continuă cu o voce care nu accepta vreo împotrivire:

— Am spus să plecați!

Nici nu întâmpină vreuna. Vova și Zoe plecară.

Tatiana clătină uluită din cap, cu ochii pironiți asupra mesei. Alexander se aplecă deasupra ei, întrebând-o cu glas răgușit:

— *Ți-a plăcut?*

Apoi o sărută în creștetul capului și ieși afară să fumeze.

După ce își făcu patul pe verandă, Tatiana le ajută pe bătrâne să se ducă la culcare. Alexander stătea în continuare pe banca din fața casei. Greierii țârâiau zgomotos în seara aceea. Tatiana auzi în depărtare urletul unui coiot și țipătul unei bufnițe. Se

duse să spele farfuriile de tort.

— Tania, nu te mai fâțâi de colo colo și vino aici!

Cu mâinile încă ude, ea se opri agitată în fața lui. Freamătul pe care îl simțea neîncetat în stomac refuza să-i dea pace. *Nimic* nu părea să-i pună stavilă: nici treburile din gospodărie, nici agitația din casă, nici prezența femeilor bătrâne, absolut nimic.

— Mai aproape! îi spuse Alexander privind-o câteva clipe.

Aruncă țigara pe jos, îi cuprinse șoldurile cu o mână și o trase spre el, înlănțuind-o cu genunchii.

Tatiana abia mai stătea în picioare.

Privind-o îndelung alte câteva clipe, Alexander își așeză capul pe pieptul ei, chiar sub sâni.

Neștiind ce să facă cu mâinile, Tatiana le puse ușor pe capul lui. Alexander avea părut scurt și des, drept și uscat. Îi plăcea să-l simtă, închise ochii, încercând să respire normal.

— Te simți bine? îl întrebă în șoaptă.

— Da. Acum da. Tatia, în loc să te gândești numai la tine, n-ai putut, măcar o singură dată, să te gândești și la mine? N-ai putut să te pui și în locul meu, pentru câteva clipe, și să-ți imaginezi calvarul prin care am trecut timp de șase luni?

— Ba aș fi putut, îi răspunse ea. Iartă-mă.

— Dacă te-ai fi gândit câteva clipe și la mine și mi-ai fi scris câteva rânduri, ți-aș fi răspuns de îndată și ți-aș fi alinat toate temerile. Iar tu le-ai fi alinat pe ale mele.

— Știu. Îmi pare rău.

— Mi-am imaginat că tăcerea ta trebuia să aibă doar două explicații. Fie ai murit. Fie… continuă el după o scurtă ezitare… ți-ai găsit pe altcineva. Nu mi-am închipuit niciodată că toate minciunile pe care le-am spus te vor răni atât de tare. Am crezut că ai puterea să vezi adevărul.

— Numai *eu* ar fi trebuit să am puterea? spuse domol Tatiana, mângâindu-i părul. Dar puterea *ta* unde e? Să fim serioși!

„Auzi, mi-am găsit pe altcineva!" își spuse ea în gând.

El își frecă fruntea de pieptul ei.

— Cu ce te-a comparat Aksinia? Cu o chiflă caldă?

— Da, murmură ea cu răsuflarea întretăiată. Cu o chiflă caldă.

— O chiflă micuță și caldă, șopti el, strângându-i șoldurile cu mâinile.

Tatiana îi mângâia părut cu degetele tremurânde. Abia mai reușea să respire.

— E prea multă lume în jurul nostru, chiar și după condițiile din Soviet Cinci, spuse Alexander,

Tatiana începu să tremure, înflorată.

— Ți-e frig?

Ea încuviință din cap, sperând ca Alexander să nu-i atingă pielea *încinsă.*

— Vrei să intrăm?

Tatiana încuviință din nou, fără tragere de inimă. Tot ce-și dorea era să-i simtă mâinile peste tot: pe șolduri, pe talie, pe spate, pe picioare, pretutindeni și fără încetare.

Alexander își ridică privirea spre ea. Depărtându-și buzele, Tatiana își apropie capul, pregătindu-se să…

Brusc, de pe verandă se auriră pașii târșâiți ai Nairei Mihailovna. Alexander își retrase mâinile și își coborî privirea în pământ. Tatiana se îndepărtă de el exact în clipa în care Naira cobora treptele mormăind:

— Am uitat să mă mai duc o dată la baie.

— Firește, comentă Alexander fără să zâmbească.

— Taneșka, ce faci aici? o întrebă Naira, scrutând-o cu privirea. Pregătește-te de culcare, draga mea! S-a făcut deja târziu și știi că ne trezim cu noaptea-n cap.

— Imediat, Naira Mihailovna.

Când Naira dădu colțul casei, Tatiana se uită pentru o clipă la Alexander, care o privea cu chipul înnegurat de tristețe. Ridică și ea din umeri, la fel de nefericită ca și el. Intrară. Luând din cufăr o cămașă de noapte albă și largă, Tatiana se întreba unde ar fi putut să se schimbe. Alexander nu părea să aibă prea multe rețineri. Căci, scoțându-și cămașa în fața ei, se urcă în patul de pe sobă, îmbrăcat doar cu pantalonii din in. Tatiana nu-l văzuse niciodată pe Alexander fără uniformă, fără cămașă și fără izmenele lungi; nu-l văzuse niciodată cu bustul gol. Mușchii puternic creionați ai pieptului său o lăsau fără suflare. Nu credea că avea să-și mai recapete vreodată suflul.

Nu putea să-și scoată rochia și să-și pună cămașa de noapte. Hotărî să nu se mai schimbe.

— Noapte bună, îi spuse ea, micșorând lumina lămpii cu kerosen.

Alexander nu îi răspunse.

Naira intră în casă și, îndreptându-se spre dormitorul ei, le ură noapte bună.

— Noapte bună, îi răspunse Tatiana.

Alexander nu scoase niciun sunet.

De sub pătura cu care se învelea pe canapeaua de pe verandă, încă îmbrăcată cu rochia, Tatiana auzi vocea profundă a lui Alexander.

— Tatia!

Ea se ridică din pat și rămase sfioasă în pragul ușii.

— Vino aici! o chemă Alexander cu glas înăbușit și frânt.

Nici nu-și dorea altceva. Dar îi era cumplit de teamă. Dădu ocol mesei.

— Urcă-te pe cămin!

Ea îl ascultă. Și, înainte ca el să apuce să rostească vreun cuvânt, Tatiana îl sărută, agățându-se cu mâinile de gâtul lui.

— Vino aici! îi șopti el, încercând s-o ridice pe sobă.

— O, Șura, nu pot!… Facem prea mult zgomot… îngăimă ea printre sărutări.

— Nu-mi pasă nici dacă ajungem pe primele pagini ale ziarelor de mâine, Tania! Vino la mine! insistă el, ajutând-o să se urce pe sobă.

Nici nu apucă bine să se așeze, că Alexander o și înlănțui cu brațele și picioarele, devorând-o cu pasiune.

— Doamne, Tatia! șopti el. Doamne, ce dor mi-a fost de tine!

— Și mie, îi răspunse ea sărutându-l la fel de pătimașă, în timp ce își plimba mâinile pe spatele lui gol. Nespus de mult.

El încetă pentru o clipă s-o mai sărute, strângând-o cu putere la piept. Taniei nu-i venea să creadă ce senzații uluitoare trăia atingându-i spatele gol, dar și umerii și brațele vânjoase.

O strângea tot mai tare, zdrobind-o practic la piept, în timp ce o săruta cu buzele tot mai lacome și o dezmierda cu mâinile tot mai stăruitoare. Avea doar două mâini? Atunci cum de le

simțea pretutindeni pe trupul ei? Reușea cu greu să-și țină ochii deschiși, deși nu voia să-și desprindă nicio clipă privirea de el – nu voia să piardă nicio fărâmă din tabloul fascinant pe care i-l oferea. Ridicându-i rochia până în talie, Alexander începu să-i mângâie coapsele goale. Tatiana își depărtă involuntar picioarele, gemând sub asaltul buzelor lui nesățioase.

— O, Tania! șopti Alexander zâmbind. Încearcă să nu mai gemi atât de tare!

Ea își depărtă și mai mult picioarele. Iar el îi strecură mâna între coapse.

— Nu, gemu ea. Încetează, te rog!

— Tania, coapsele tale… murmură Alexander, lingându-și buzele și plimbându-și mâna tot mai sus.

Tatiana încercă să se îndepărteze, dar nu avea unde să se ducă.

— Șura! șopti ea. Încetează! *Te rog!*

— Nu pot. Dorm duse?

— Nu, nici vorbă! murmură ea. Se trezesc chiar și când aud un țârâit de greier. Se duc de multe ori la toaletă. Așa că încetează, te rog! Nu pot să-mi stăpânesc gemetele. Va trebui să mă sufoci ca să mă faci să tac. Oprește-te! continuă Tatiana printre șoapte și sărutări. Oprește-te!

Dar nu se puteau opri.

Alexander își retrase, în cele din urmă, mâna de pe piciorul ei, lăsând-o apoi să zăbovească pe abdomenul ei gol, sub rochie.

— Îmi place rochia ta, îi șopti el.

— Dar nici nu o atingi.

— Nu? E fină. Dă-o jos.

— Nu, se împotrivi ea, împingându-l ușor.

Rămaseră câteva clipe adânciți în tăcere, încercând să-și tragă sufletul.

Alexander începu apoi să-și plimbe din nou degetele pe piciorul ei.

— Încetează, șopti Tatiana înfiorându-se toată. Nu mă mai atinge!

— Nu pot. Am așteptat prea mult, îi răspunse el, lipindu-și buzele de gâtul ei. Nu mă vrei, Tania? o întrebă în șoaptă.

Spune-mi că nu mă vrei! continuă, dezgolindu-i umerii. Scoate-ți rochia!

— Încetează, Șura, te implor! îl rugă ea cu răsuflarea întretăiată. Oprește-te! *Trebuie* să încetezi, te rog!

Dar Alexander nici nu voia să audă. Mânecile rochiei cedară, lăsându-i umerii goi.

— Tania, uite cum îmi bate inima! îi spuse el luându-i mâna și punându-i-o pe piept. Nu vrei să te întinzi pe pieptul meu? o imploră el. Să-ți simt sânii goi și bătăile inimii? Hai, doar câteva clipe! Apoi poți să te îmbraci la loc.

Tatiana fi privi tăcută prin întuneric, cercetându-i ochii arămii și buzele umede. Cum putea să-l refuze pe Alexander? își ridică brațele, iar el îi scoase rochia pe cap. Vru să-și acopere sânii cu mâinile, dar el i le prinse într-ale sale.

— Lasă mâinile jos! o rugă. Hai, așază-te deasupra mea! insistă apoi, întinzându-se pe spate.

— Nu vrei să stai tu deasupra *mea?* îl întrebă încet Tatiana.

— Nu, dacă vrei să stau cuminte, îi răspunse Alexander, trăgând-o spre el.

Tatiana se așeză gemând pe pieptul lui.

— O, Tania! murmură el, cuprinzând-o în brațe. Simți?

— Da, șopti ea cu inima gata să-i explodeze în piept.

Alexander își plimbă mâinile pe spatele și pe șoldurile ei, strecurându-și degetele în lenjeria ei și mângâindu-i fesele goale. Ridicând-o de pe el, începu apoi să-i dezmierde sânii.

— De un an îți tot visez sânii frumoși, îi spuse el zâmbind și respirând printre buzele deschise.

Tatiana ar fi vrut să-i spună că și ea visa să-i simtă mâinile pe trup, dar nu putea să vorbească. Ar fi vrut să-i spună că visase cum buzele lui îi devorau sfârcurile, dar nu putea să rostească niciun cuvânt. Voia să se aplece și să-și apropie sânul de gura lui. Era însă prea timidă ca să facă asta. Nu putea decât să-l privească.

Alexander închise ochii.

— Tatia, încetează, *te rog.* Nu pot să mă mai abțin prea mult, îi spuse el, strângându-i sânul în palmă.

Gemetele ei descătușate îl făcură să se oprească, dar nu

pentru mult timp. Dând-o ușor la o parte, Alexander o așează pe spate.

— Uită-te la tine! șopti el, sorbindu-i sfârcurile pentru o clipă.

Tatiana strângea cu putere cearșaful de pe sobă.

— Tania, știi că mi-e o foame de lup? o întrebă mângâindu-i gura cu o mână și coapsa cu cealaltă.

— Hmm… îngăimă ea în căușul palmei lui.

— O să te devorez încetul cu încetul. Acum încearcă să nu scoți niciun sunet! îi spuse el urcându-se deasupra ei. O, Doamne, Tania!… O să-ți acopăr gura… așa… tu o să mă prinzi cu brațele… așa… și eu o să… exact așa…

Tatiana țipă atât de tare, încât Alexander se văzu nevoit să se oprească. Se întinse din nou pe sobă și, acoperindu-și fața cu brațul, gemu, copleșit deopotrivă de dorință și frustrare.

Zăceau unul lângă celălalt, împletindu-și picioarele – ale ei goale, ale lui îmbrăcate încă în pantaloni. Alexander își ascundea în continuare fața cu brațul.

Tatiana își puse rochia, fără tragere de inimă.

— O să mor, îi șopti el. O *să mor,* Tatiana.

„Tu o să mori?" se întrebă ea, îndreptându-se spre marginea sobei.

— Unde te duci? o opri Alexander. Dormi cu mine!

— Nu, Șura.

— Ce-ai pățit? o întrebă zâmbind. N-ai încredere în mine? continuă gâfâind.

— Nici măcar o secundă, îi zâmbi și ea.

— Promit că o să fiu cuminte.

— Nu. Dacă vor ieși din camere, ne vor vedea.

— Ce vor vedea? Și ce vor putea să facă? răspunse el, refuzând să-i dea drumul. Tatia, vino aici! o chemă în șoaptă, arătându-i pieptul. Cum ai făcut în Luga. Îți mai aduci aminte? Tu m-ai chemat atunci la tine. Acum te chem eu.

Tatiana se întoarse și își așeză capul pe umărul lui. Alexander trase păturile și o strânse în brațe. Ea își puse mâna pe pieptul lui gol, simțindu-i bătăile năvalnice ale inimii.

— Șura, dragul meu…

— Sunt bine, murmură el cu un glas ce spunea însă

contrariul.

— La fel ca în Luga, șopti ea mângâindu-i pieptul.

— N-ai putea să mă mângâi puțin mai jos? Glumesc, glumesc, spuse apoi iute, când Tatiana se opri. Îmi place să-ți ating părul, continuă el sărutându-i tâmpla. Îmi place să te ating peste tot și să te simt lipită cu totul de mine.

— Încetează, Șura! îngăimă Tatiana, sărutându-i pieptul și închizând ochii.

Cuibărită în brațele lui, se simțea împlinită. Alexander se juca cu degetele prin părul ei, obligând-o să-și țină ochii închiși.

— Ce bine e! murmură ea.

Minutele treceau. Minute sau…

Poate secunde.

Sau clipe.

— Dormi, Tania?

— Nu, îi răspunse ea ridicându-și ochii.

Privirile li se întâlniră și își zâmbiră. Tatiana vru să-l sărute, dar el se împotrivi, clătinând din cap.

— Dacă vrei să fiu cuminte, nu mă ademeni!

Tatiana îl sărută pe umăr și îl mângâie cu tandrețe.

— Șura, sunt atât de fericită că ai venit după mine!

— Știu. Și eu sunt.

Ea îi atinse pielea cu buzele.

— Tania, vrei să vorbim? o întrebă Alexander în șoaptă.

— Da.

— Povestește-mi atunci! De la început. Și nu te opri până la final.

Tatiana începu să-și depene amintirile, dar nu putu să descrie momentul în care sania se apropiase de gheața spartă de pe lacul Ladoga.

Și nici Alexander nu putu să asculte.

Tatiana căzu apoi într-un somn adânc și se trezi la primul cântat al cocoșilor.

7

— O, Doamne! murmură ea încercând să se elibereze din brațele lui. Dă-mi drumul! Trebuie să plec. Și cât mai repede!

Alexander nici nu se clintea, căci dormea adânc. Observase asta la el. Când apuca să adoarmă, cu greu îl mai trezeai. Reușind să se elibereze din strânsoarea lui, Tatiana sări de pe sobă.

După ce își schimbă rochia, merse la fântână să aducă apă. Mulse apoi capra și fugi să schimbe laptele obținut cu unul de vacă. Întoarsă acasă, îl găsi pe Alexander bărbierindu-se.

— Bună dimineața, o întâmpină el zâmbind.

— Bună dimineața, îi răspunse ea, prea stânjenită să-l privească. Stai să te ajut!

Se așeză pe un scaun, în fața lui, ținând la piept o oglindă spartă. El se tăia mereu, la fiecare mișcare, de parcă ar fi folosit un cuțit neascuțit.

— O să te omori dacă mai folosești chestia aia, îl avertiză Tatiana. Asta folosiți și pe front? Poate ar trebui să-ți lași din nou barbă.

— Nu cuțitul e vinovat, îi explică el. E bine ascuțit.

— Și atunci care-i motivul?

— Niciunul, niciunul.

— Alexander…

Puse oglinda deoparte, văzându-i ochii ațintiți asupra sânilor ei.

— Acum, că s-a făcut ziuă, am devenit din nou Alexander?

Tatiana nu reușea să-l privească, dar nici să-și stăvilească zâmbetul. Se simțea atât de fericită în dimineața aceea, încât zburase practic până acasă cu două găleți de lapte în mâini.

Alexander făcu cafea. După ce îi umplu ceașca Tatianei, se așeză pe banca din fața casei și bău, în tăcere, lichidul fierbinte, savurând aerul proaspăt al dimineții și atingerea ușoară a trupurilor lor.

— E o dimineață frumoasă, spuse ea încet.

— E o dimineață splendidă, îi răspunse el, radiind de fericire.

Naira o chemă, iar Tatiana se întoarse la treburile ei casnice,

în timp ce Alexander începu să-și strângă lucrurile.

— Ce faci? îl întrebă ea cu o strângere de inimă, ieșind afară.

— Plecăm de aici. Chiar acum!

— Amândoi? murmură Tania cu chipul luminat de un zâmbet.

— Da.

— Nu pot să plec. Trebuie să spăl rufe. Și să pregătesc micul dejun.

— Exact asta spun și eu, Tania. Mie trebuie să-mi acorzi întâietate. Eu contez mai mult decât rufele sau de micul dejun.

— Uite, dădu ea înapoi. Ce-ar fi să mă ajuți ca să-mi termin treburile mai repede?

— Și apoi vii cu mine?

— Da, îi răspunse ea aproape în șoaptă.

Alexander însă îi zâmbi. Auzise răspunsul.

Tatiana le pregăti tuturor cartofi cu ouă.

— Hai să mergem să spălăm rufele! spuse Alexander înfulecându-și porția.

Porniră apoi iute spre râu, el cărând coșul cu rufe, iar ea săpunul și scândura de spălat. Tatiana abia reușea să țină pasul cu el.

— De când ai început să spui bancuri vulgare? o întrebă după un timp.

— Șura, a fost doar o glumă proastă, îi răspunse ea clătinând din cap. Nu mi-am dat seama că o să te deranjeze atât de tare.

— Ba ți-ai dat prea bine seama. De aceea nici n-ai vrut s-o spui în fața mea.

— N-am vrut să te supăr, îi explică ea, mergând cu pași repezi ca să-l prindă din urmă.

— De ce m-aș fi supărat? M-am mai supărat vreodată pe tine când ai spus bancuri?

Tatiana tăcu un timp înainte de a-i răspunde, încercând să înțeleagă ce anume îl deranja. Vulgaritatea bancului? Faptul că nu se cuvenea să spună glume atât de indecente? Sau poate faptul că i-l spusese lui Vova? Unor străini pe care Alexander nu-i cunoștea? Că nu-i stătea în fire să fie atât de vulgară? Sau poate că nu se potrivea cu imaginea pe care o avea Alexander

despre ea? „Da, asta trebuie să fie”, își spuse Tatiana. Adusese subiectul în discuție pentru că îl măcina ceva. Păstră tăcerea până ajunseră la râu.

— N-am prea înțeles poanta, îi spuse ea atunci.

— Ai înțeles însă suficient, nu-i așa? îi răspunse el cercetând-o cu privirea.

„Aha!” își spuse Tatiana în gând. „Ceva îl macină cu adevărat. E îngrijorat din cauza mea.” Fără să-i mai răspundă, intră în râu și înmuie în apă scândura și săpunul.

Alexander fuma și o privea.

— Cum reușești să nu-ți uzi rochia?

— Se mai udă puțin pe la poale. Ce e? La ce te uiți? îl întrebă îmbujorată.

— Nu se udă toată? continuă el să o întrebe, zâmbind cu gura până la urechi.

— Nu. Doar nu spăl rufele stând în apă până la gât.

— Lasă-mă pe mine! îi spuse Alexander, aruncând țigara și scoțându-și apoi cămașa și ghetele. Dă-mi doar rufele, bine?

Priveliștea pe care i-o oferea Alexander, căpitan în Armata Roșie, spălând rufe, dezbrăcat până în talie, în apele râului Kama, era pe cât de încântătoare, pe atât de greu de înțeles. Tatiana îl privea uluită în timp ce îi întindea hainele murdare. De fapt, tabloul i se părea atât de amuzant, încât, atunci când îl văzu recuperând o față de pernă din apele râului, se apropie tiptil de el și îl îmbrânci cu putere. Alexander căzu în apă.

Când se ridică, Tatiana râdea cu atâta poftă, încât abia după câteva secunde o luă la fugă spre mal. Alexander o prinse din trei pași.

— Nu prea ai echilibru, uriașule, îi spuse ea râzând. Dacă te-ar fi surprins un neamț?

Fără să spună vreun cuvânt, Alexander o luă în brațe și o purtă spre râu.

— Nu! Lasă-mă jos! strigă ea. Port o rochie frumoasă.

— Am observat, îi răspunse el aruncând-o în apă.

— Uite ce-ai făcut! îi spuse ea apoi, ieșind din râu udă leoarcă. Nu mai am cu ce să mă îmbrac, adăugă, stropindu-l veselă.

Alexander o luă în brațe și o sărută, ridicând-o în aer. Lăsându-se apoi tot mai mult pe spate, se prăbușiră amândoi în apă. Când reveniră la suprafață, uitând cu totul de etichetă, Tatiana se năpusti asupra lui, dar nu avea destulă putere ca să-l țină cu capul sub apă. Eliberându-se din strânsoarea ei, Alexander o prinse cu ușurință și o ținu câteva clipe sub apă, în timp ce ea se agăța de piciorul lui.

— Renunți? o întrebă, lăsând-o să iasă la suprafață.

— Niciodată! strigă ea.

Iar Alexander o băgă din nou sub apă.

— Renunți?

— Nici gând!

Alexander o scufundă încă o dată.

A patra oară, Tatiana exclamă cu răsuflarea tăiată:

— Stai puțin! Rufele, rufele!

Hainele – fețe de pernă și articole de lenjerie intimă – pluteau nestingherite pe apele râului.

Alexander începu să alerge după ele. Râzând cu gura până la urechi, Tatiana se întoarse pe mal, udă leoarcă.

Ieșind și el din apă, aruncă hainele pe jos și se duse după ea.

— Ce e? îl întrebă Tatiana, uimită de expresia de pe chipul lui. Ce e?

— *Uite* cum arăți! exclamă Alexander cu glasul arzând de dorință. Uită-te la sânii tăi! Și la trupul tău în rochia asta, continuă el, luând-o în brațe. Înfășoară-ți picioarele în jurul meu!

— Cum adică? îl întrebă ea, agățându-se cu brațele de gâtul lui și sărutându-l cu nesaț.

— Depărtează-ți picioarele și înfășoară-le în jurul meu! Așa! îi explică el susținând-o cu o mână, pe când cu cealaltă îi așeza piciorul în jurul taliei sale.

— Șura, lasă-mă jos!

— Nu.

Buzele lor refuzau să se desprindă.

Când deschiseră însă ochii, Alexander se văzu *nevoit* s-o lase jos pe Tatiana, deoarece șase femei din sat, ținând în brațe coșuri cu rufe, îi urmăreau cu stupoare și cu vădită dezaprobare.

— Tocmai plecam, murmură Tatiana în timp ce Alexander îi aruncă o haină udă peste rochia aproape transparentă.

Nu purtase niciodată sutien – nici nu avusese vreodată așa ceva – și realiza, pentru prima oară în viață, că sânii i se vedeau prin țesătura udă a rochiei. Reușea să se privească prin ochii lui Alexander.

— Le-am dat apă la moară, spuse Tatiana în șoaptă. Mâine numai despre asta vor vorbi. Oare poate fi ceva mai umilitor?

— Eu aș zice că da, îi răspunse Alexander, aplecându-se spre ea. Dacă ar fi întârziat încă trei minute?

Roșie ca racul la față, Tatiana nu îi mai răspunse. Alexander o cuprinse cu brațul, râzând copios. Când ajunseră acasă – uzi leoarcă – întâmpinară privirile consternate ale bătrânelor.

— Hainele au fost luate de ape, le explică *neconvingătoare* Tatiana. Am fost nevoiți să intrăm în râu după ele.

— N-am auzit să mai fi pățit cineva așa ceva, murmură Dusia închinându-se. În toată viața mea.

Alexander dispăru în casă. Ieși apoi cinci minute mai târziu, purtând ghetele negre de armată, pantalonii kaki, tot de armată, și maioul alb pe care i-l făcuse Tatiana. Ea îl urmărea pe furiș, printre cearșafurile pe care le atârna la întâmplare pe sârmă. Stătea ghemuit pe vine în timp ce scotocea prin raniță. Îi privea profilul, brațele goale și vânjoase, trupul călit în luptă, părul negru și ud, scurt și țepos, și țigara pe care o ținea în colțul gurii – tabloul încântător pe care i-l oferea o lăsa, practic, fără suflare. Alexander își întoarse atunci capul spre ea și îi zâmbi.

— Am ceva cu care poți să te schimbi, îi spuse el scoțând din raniță rochia albă cu trandafiri roșii.

Îi povesti apoi cum o recuperase din apartamentul de pe Soviet Cinci.

— Nu cred că mi se mai potrivește, îi răspunse ea, impresionată însă de gestul lui. Aș putea s-o încerc altă dată?

— Bine, încuviință Alexander, îndesând-o înapoi în raniță. Poți s-o porți altă dată. Nu mai ai nevoie de nimic altceva, continuă apoi, luându-și arma și lucrurile. Ți-ai terminat treburile. Hai să mergem!

— Unde?

— Cât mai departe de aici, coborî el glasul. Undeva unde să fim complet singuri, fără să ne mai deranjeze cineva.

Se priveau în ochi.

— Ia și banii cu tine!

— Dar ai spus că nu mai avem nevoie de nimic altceva.

— Nu uita pașaportul! S-ar putea să ajungem în Molotov.

Tatiana le anunță pe cele patru bătrâne că aveau să plece. Bucuria pe care o simțea șterge orice urmă de vinovăție.

— Vă întoarceți până în prânz? îi întrebă Naira.

— Probabil că nu, îi răspunse Alexander, punându-și pușca pe umăr și luând-o pe Tatiana de mână.

— Dar astăzi ne strângem iar la clacă, Tania. La ora trei.

— Da, interveni Alexander. Tania nu va putea să vi se alăture astăzi. Dar vouă vă urez distracție plăcută, doamnelor!

Porniră apoi în fugă spre râu. Tatiana nu aruncă nici măcar o privire înapoi.

— Unde mergem?

— La casa bunicilor tăi.

— Dar de ce tocmai acolo? E dezordine.

— Om vedea ce-o fi.

— Dar ieri ne-am certat cumplit acolo.

— Ba nu. Știi ce s-a întâmplat ieri acolo, nu-i așa?

Da, știa mult prea bine. Nu îi mai răspunse, îl strânse doar mai tare de mână.

Când ajunseră la izba din pădure, Tatiana intră. Căsuța era goală, dar curată. Avea doar o singură cameră, cu patru ferestre lungi și o sobă imensă, care ocupa jumătate din încăpere. Nu era mobilată, dar cineva frecase podeaua și ferestrele și spălase perdelele albe și transparente, eliminând astfel mirosul de mucegai. Tatiana aruncă o privire afară și îl văzu pe Alexander stând în genunchi și înfigând în pământ un țăruș pentru cort. Stătea cu spatele la ea. Își duse mâna la inimă. „Liniștește-te!" își spuse ea în gând.

Ieșind afară, adună o mână de nuielușe pentru foc.

Străbătea, copleșită deopotrivă de teamă și de iubire, malurile presărate cu nisip și ace de pin ale râului Kama, într-o zi senină de iunie.

Își scoase sandalele și își băgă picioarele în apa rece. Poate că, mai târziu, aveau să înoate împreună, se gândi Tatiana. Acum însă nu îndrăznea să se apropie de el.

— Atenție! îl auzi strigând de undeva din spate.

Îl văzu apoi aruncându-se în apă, îmbrăcat doar în lenjerie de corp.

— Nu vrei să înotăm împreună, Tania? îi strigă el.

Ea clătină din cap, cu inima bătându-i năvalnic în piept.

— Văd că știi să înoți foarte bine, îi răspunse, privindu-l cum înota pe spate.

— Știu să înot, zise el simplu. Te provoc la o cursă subacvatică. Până pe malul celălalt, adăugă zâmbind.

Dacă n-ar fi fost atât de tulburată, ar fi acceptat provocarea cu zâmbetul pe buze.

Alexander ieși din apă, dându-și pe spate părul ud. Pieptul, brațele și picioarele goale îi străluceau în bătaia soarelui. Râdea cu poftă. Arăta uluitor. Tatiana nu reușea să-și desprindă ochii de la trupul lui puternic, dar nici de la lenjeria de corp ce i se lipea de piele…

— Mă simt minunat, îi spuse Alexander apropiindu-se. Hai să înotăm împreună!

Tatiana clătină din cap, retrăgându-se cu pași șovăitori spre marginea poienii, unde începu să culeagă afine. „Liniștește-te, te rog!” își spunea fără încetare.

— Tatia! o strigă.

Se întoarse ușor spre el. Se usca în bătaia razelor de soare. Ea îi oferi un pumn de afine. Alexander le acceptă, fără să-i elibereze însă mâna dintr-a sa.

— Draga mea, stai și tu o clipă jos.

Tatiana se așeză, supusă, pe iarbă, iar Alexander se ghemui în fața ei și o sărută cu blândețe pe gură. Tatiana îl mângâia cu răsuflarea întretăiată.

— Tatia… Tatiașa… o alintă el cu glas răgușit, luându-i mâinile într-ale lui și sărutându-i încheieturile, urcând apoi din ce în ce mai sus.

— Da, îi răspunse ea cu vocea la fel de răgușită.

— Suntem singuri.

— Știu, își stăvili ea un geamăt.

— Avem, în sfârșit, o clipă de *intimitate.*

— Mda.

— O clipă de *intimitate,* Tania! repetă Alexander. Pentru prima oară în viața noastră, ne bucurăm de *intimitate.* Ne-am bucurat și ieri. Și ne bucurăm și azi.

Nu putea să înfrunte iureșul de sentimente din ochii lui scăldați în nuanțele cafenii ale înghețatei crème brûlée. Își lăsă capul în pământ.

— Uită-te la mine!

— Nu pot, murmură ea.

Alexander îi cuprinse fața în căușul palmelor lui imense.

— Ți-e… teamă?

— Sunt înspăimântată.

— Nu, te rog! Nu te teme de mine! o imploră el, sărutând-o cu atâta ardoare, blândețe și dragoste, încât Tatiana, înfiorându-se din cap până în picioare, începu să se clatine șovăitoare, incapabilă să mai stea în capul oaselor.

— Tatiașa, de ce ești atât de frumoasă? De ce?

— Sunt un dezastru. Uite cum arăți tu!

— Dumnezeule mare, ești o adevărată binecuvântare! exclamă Alexander strângând-o în brațe. Ești o minune, continuă, luându-i mâinile într-ale sale. Dumnezeu mi te-a trimis în cale ca să-mi dea credință. Ca să mă izbăvească, să-mi aline sufletul frânt și să-mi lecuiască rănile adânci – și asta doar până acum, adăugă zâmbind. Reușesc cu greu să-mi păstrez cumpătul, căci îmi doresc cu disperare să fac dragoste cu tine…

Se opri pentru o clipă, apoi continuă:

— Știu că ți-e teamă. Dar nu-ți voi face niciodată rău. Vrei să vii cu mine în cort?

— Da, îi răspunse Tatiana încet, dar răspicat.

Alexander o luă în brațe și, intrând în cort, o așeză cu blândețe pe pătură, închizând apoi fermoarul. Erau învăluiți în tăcere și întuneric – un întuneric spulberat doar de o rază palidă de soare ce pătrundea prin îmbinările pereților.

— Aș fi vrut să mergem în casa bunicilor tăi, dar nu avem nici plăpumi, nici perne, îi spuse el zâmbind. Doar o podea tare

de lemn și suprafața rigidă a sobei.

— E bun și cortul, murmură Tatiana, care ar fi putut la fel de bine să stea și pe podeaua de marmură a palatului Peterhof.

Alexander o ținea în continuare în brațe, deși ea își dorea cu ardoare să se întindă lângă el, pe jos. Cum reușea să-i stârnească dorințe atât de pătimașe?

— Șura… îngăimă ea.

— Da, îi răspunse el, plimbându-și buzele pe gâtul ei.

Dar nu mergea mai departe, de parcă aștepta sau se gândea la ceva…

Alexander se desprinse din brațele ei, iar ochii lui învăluiți în umbre îi dădură de înțeles Tatianei că era ceva ce îl măcina.

— Ce s-a întâmplat?

— Ieri mi-ai spus atâtea lucruri tulburătoare… murmură el fără s-o privească. Firește, le merit cu vârf și îndesat…

— Nu pe *toate,* răspunse ea zâmbind. Ce e?

Alexander trase adânc aer în piept.

— Hai, întreabă-mă ce vrei să știi!

Dar Tatiana știa prea bine ce voia Alexander să afle.

El continua să-și țină ochii în pământ.

— Uită-te la mine! îi spuse ea clătinând din cap.

Așezându-se apoi în fața lui, îi cuprinse chipul în căușul palmelor și îi spuse printre sărutări:

— Răspunsul este da, Alexander… M-am păstrat pentru tine. Sunt numai a ta. Ce-o fi, oare, în capul tău?

— O, Tania! exclamă el, privind-o cu venerație, ardoare și dorință. Dacă-ai ști… îi spuse după o scurtă ezitare, găsindu-și cu greu cuvintele. Dacă-ai ști ce înseamnă asta pentru mine…

— Sst! îi șopti ea.

Căci știa prea bine.

— Ai avut dreptate, continuă Alexander închizând ochii, gâtuit de emoție. Nu merit nimic din tot ce-mi dăruiești.

— Dacă nu tu, atunci cine? îl întrebă Tatiana îmbrățișându-l. Unde îți sunt mâinile? Vreau să le simt peste tot.

— *Mâinile*? repetă el sărutând-o. Ridică-ți brațele!

Îi scoase rochia, o întinse pe pătură și, așezându-se în genunchi deasupra ei, începu să-și plimbe buzele pe fața și gâtul

ei, explorându-i trupul cu degetele iscoditoare.

— Te vreau complet goală, îi spuse în șoaptă.

— Bine.

Îi scoase apoi chiloții albi din bumbac, iar Tatiana îi privea chipul transfigurat de dorință, murmurând pierdută:

— Nu, nu pot…

— Inima îți bate ca salvele de mitralieră… observă el așezându-și obrazul pe pieptul ei. Nu te teme! adăugă apoi, sărutându-i sânii.

— Bine, șopti Tatiana, înfigându-și mâinile în părul lui umed.

— Îmi spui ce vrei să fac și eu voi face. Voi încerca să fiu cât mai blând cu putință, o asigură Alexander, aplecându-se deasupra ei. Ce-ți dorești, așadar?

Tatiana nu putea să-i răspundă. Voia să-l roage să-i stingă focul ce-i mistuia trupul și sufletul, dar nu putea s-o facă. Trebuia să aibă încredere deplină în el.

— Sfârcurile tale umede și ferme mă imploră, parcă, să le sorb, șopti Alexander, masându-i abdomenul cu mâna.

— Fă-o atunci! murmură Tatiana gemând.

Iar el se supuse.

— Poți să gemi cât vrei de tare. Nimeni nu te aude, în afară de mine. Și am străbătut o mie șase sute de kilometri ca să te aud *gemând,* Tania.

O devora cu gura, cu limba și cu dinții, iar ea îi răspundea, arcuindu-și trupul sub imperiul atingerilor lui pătimașe.

Întinzându-se lângă ea, Alexander își strecură mâna printre coapsele ei.

— Stai, stai! îl rugă ea, încercând să-și strângă picioarele.

— Nu, nu le strânge! o rugă Alexander, depărtându-i-le cu mâna și plimbându-și degetele tot mai sus. Sst! îi șopti apoi, susținându-i gâtul cu brațul liber. Tremuri ca varga.

Degetele lui își atinseră ținta, iar Tatiana se încordă. Alexander rămase fără suflare. Nici Tatiana nu mai reușea să respire.

— Încerc să te ating cât mai ușor cu putință, îi șopti sărutând-o pe obraz. Așadar… ești blondă peste tot.

Tatiana își ținea ochii închiși și mâinile încleștate pe

abdomen.

— Simți, Tatia?

Ea gemu de plăcere.

Alexander o mângâia cu tandrețe, desenând cerculețe prin părul ei blond și mătăsos.

— Ești uluitoare…

Ea își încleștă și mai tare mâinile.

El își înteți mișcările.

— Vrei să mă opresc? o întrebă gemând ușor.

— Nu!

— Tania, mă simți pe șoldul tău?

— Hmm. Am crezut că e pușca ta.

— Poți să-i spui cum vrei.

Începu apoi să-i sărute sfârcurile în timp ce o mângâia, lipit de ea…

Desenând tot mai multe cercuri…

Și făcând-o să geamă tot mai tare…

Apoi…

Alexander își retrase degetele și gura, îndepărtându-se ușor de ea.

— Nu, nu! Nu te opri! murmură Tatiana speriată, deschizând ochii.

Copleșită de freamătul trupului și arzând de dorință, tremura atât de tare, încât Alexander o luă în brațe ca s-o liniștească, lipindu-și capul de fruntea ei.

— Sst! Gata, gata! murmură el. Spune-mi ce vrei să fac!

— Nu știu, îi răspunse Tatiana șovăitoare. Ce mai poți să faci?

— Prea bine atunci, încuviință el din cap.

Și, scoțându-și apoi chiloții, Alexander se așeză în genunchi în fața ei.

Când îl văzu, Tatiana se ridică în capul oaselor.

— O, *Doamne*, Alexander! murmură, nevenindu-i să-și creadă ochilor și retrăgându-se înspăimântată.

— Liniștește-te! îi spuse el zâmbind cu gura până la urechi. Unde fugi? o întrebă prinzând-o de picioare.

— Nu, nu, te rog! îngăimă ea clătinând din cap, cu ochi speriați și înmărmuriți.

— În infinita Lui înțelepciune, Dumnezeu a avut grijă ca totul să meargă așa cum trebuie, îi explică Alexander.

— Șura, este cu neputință. Nu va…

— Ai încredere în mine! îi spuse el sorbind-o din priviri. Totul va fi bine. Nu mai pot să aștept nici măcar o clipă, continuă, întinzând-o pe spate. Nici măcar o clipă. Trebuie să te am *chiar acum.*

— O, Doamne! Nu, Șura!

— Ba da, Tania, ba da. Vreau să te aud cum spui: Da, Șura.

— O, Doamne! *Da*, Șura.

Alexander se urcă atunci deasupra ei, susținându-se în mâini.

— Tania, ești goală sub mine, îi șopti el cu ardoare în glas de parcă nici lui nu-i venea să creadă, apoi o sărută.

— Alexander, și tu ești gol deasupra mea, îi răspunse ea tremurând ca varga, simțind cum o mângâia cu trupul lui.

— Nu-mi vine să cred, îngăimă Alexander cu răsuflarea întretăiată. N-am crezut că voi mai apuca ziua asta. Dar nici nu mi-am imaginat viața fără clipa asta, continuă după o scurtă ezitare. Fără să te simt pulsând de viață în brațele mele. Cuprinde-mă cu mâinile, Tania!

Ea își coborî mâna și îl cuprinse.

— Simți cât de mult te doresc?

— O, Doamne! Da, simt, răspunse ea.

Priveliștea pe care i-o oferea era pe cât de uluitoare, pe atât de șocantă. Dar senzațiile pe care le trăia *atingându-l* și *mângâindu-l* erau cumplit de tulburătoare.

— E cu neputință, repetă ea atingându-l cu blândețe. O să mă *omori.*

— Da, îi răspunse el. Hai, depărtează-ți picioarele!

Ea îl ascultă supusă.

— Mai mult, o îndemnă Alexander sărutând-o. Deschide-ți porțile ferecate ale adâncurilor tale și primește-mă înăuntru! Hai, Tania!

Îl ascultă din nou, continuând să-l mângâie.

— Ești pregătită?

— Nu.

— Ba da, *ești.* Hai, dă-mi drumul! îi spuse zâmbind. Prinde-

mă de gât și ține-mă strâns!

Alexander își croi drum înăuntru, pătrunzând încetul cu încetul. Tatiana strânse în pumni pătura sau iarba de deasupra capului, apoi îl apucă cu mâinile de brațe sau de spate.

— Oprește-te, te rog!

Și el se opri – pe cât putu. Tatiana se simțea exact așa cum își imaginase: sfâșiată în bucăți. Dar mai simțea ceva.

O pasiune nebună pentru Alexander.

— Gata, am pătruns, spuse el în cele din urmă, sărutând-o cu nesaț și trăgând adânc aer în piept. *Am pătruns,* Tatiașa.

Ea gemu ușor, cuprinzându-i gâtul cu mâinile.

— Nu-mi vine să cred…

— Am reușit, îi răspunse Alexander zâmbind.

Îi sărută gura și trase din nou aer în piept.

— Dumnezeu însuși pare să ne fi contopit trupurile, adăugă el. Prefăcându-ne într-un întreg.

Tatiana stătea nemișcată. Nici Alexander nu se mai clintea, stând încremenit, cu buzele lipite de fruntea ei. Asta era tot? Căci trupul ei ardea încă de dorință. Focul nu părea să se fi stins. Îl îmbrățișă strâns, ținându-l cât mai aproape de ea. Apoi își ridică privirea spre chipul lui înflăcărat.

— Asta-i tot?

— Nu chiar, îi răspunse el după o clipă de tăcere. Doar că… Tania, ne-am dorit cu disperare clipa asta… murmură, contopindu-și buzele cu ale ei. Și nu se va mai întoarce vreodată, continuă cu ochii ațintiți asupra ei. N-am vrut s-o las să zboare.

— Bine.

Fremătând de dorință, își ridică șoldurile spre el.

— Ești pregătită? o întrebă, pătrunzând și retrăgându-se ușor din adâncurile ei.

Tatiana strânse din dinți, dar un geamăt îi scăpă printre buzele încleștate.

— Stai puțin!

El se retrase pe jumătate, apoi înaintă din nou.

— Stai!

Alexander se retrase de tot, apoi împinse cu totul. Uluită,

Tatiana aproape scoase un țipăt, însă reuși să și-l înăbușe, căci se temea că Alexander avea să se oprească dacă ar fi crezut că simte vreo durere. Îl auzi gemând în timp ce ritmul lui creștea. Îl prinse, suspinând, de brațe.

— O, Șura! murmură cu răsuflarea întretăiată.

— Da, știu. Ține-te bine de mine!

Iar mișcările deveniră tot mai rapide. Și mai brutale.

Tatiana ardea deopotrivă de durere și de dorință.

— Te doare?

— Nu, murmură ea pierdută.

— Încerc să fiu cât mai blând cu putință.

— O, Șura! murmură ea din nou, aproape fără suflare.

— O, Doamne, Tania! Soarta mi-e pecetluită, șopti Alexander cu ardoare. *Pentru totdeauna.*

Iar ritmul devenea tot mai alert și mai năvalnic.

Tatiana se agăță de el, cu gura încremenită într-un strigăt mut.

— Vrei să mă opresc?

— Nu.

— Stai puțin! spuse Alexander clătinând din cap, lipit de obrazul ei. Ține-te bine de mine! O, Tania…! îngăimă apoi printre buzele întredeschise, rămânând un moment nemișcat, apoi reluând mișcările cu atâta rapiditate și violență, încât Tatiana crezu că avea să leșine.

Pendulând între agonie și extaz, Tatiana țipă tare, înfigându-și mâinile în părul lui.

Rămase, câteva clipe, fără suflare.

Inima îi bătea năvalnic în piept. Își simțea gâtul uscat și buzele umede. Își recăpătă, încetul cu încetul, suflarea și toate simțurile pierdute.

Clipi.

Ritmul frenetic al lui Alexander încetini treptat. Trăgând adânc aer în piept, se prăbuși gâfâind peste ea.

Tatiana continuă să-și țină mâinile în părul lui.

Se simțea copleșită deopotrivă de plăcere, durere și dorință. Își dorea cu disperare să-l simtă din nou în adâncul ei.

Rezemându-se apoi în cot, Alexander începu să-i dezmierde

cu răsuflarea fierbinte pieptul și fruntea presărate cu broboane de sudoare.

— Te simți bine? Te-a durut? o întrebă în șoaptă, sărutându-i pistruii. Tania, spune-mi că te simți bine, iubito!

Dar ea nu putea să-i răspundă. Buzele cu care el îi dezmierda chipul erau prea fierbinți.

— Mă simt bine, îi zise în cele din urmă Tatiana, zâmbind timid. Dar tu?

Alexander se întinse lângă ea.

— Mă simt fantastic, îi spuse, plimbându-și degetele pe trupul ei. Nicicând nu m-am simțit mai bine.

Zâmbetul fermecător cu care o privea îi trăda fericirea. Tatiana își stăvilea cu greu lacrimile. Își lipi fața de chipul lui. Nu mai vorbiră.

— Ai fost surprinzător de tăcută, cum nici nu mi-am imaginat că ai putea fi, începu el în cele din urmă, odihnindu-și mâna pe șoldul ei.

— Încercam să nu leșin, îi răspunse Tatiana, stârnindu-i râsul.

— M-am gândit eu că asta trebuie să fie.

— Șura, a fost…? murmură ea, întorcându-se cu fața spre el.

— Tania! șopti Alexander sărutându-i ochii. A fost o adevărată magie. Și o știi prea bine.

— Cum ți-ai închipuit că va fi? îl întrebă ea înghiontindu-l.

— A fost mai frumos decât orice plăsmuire a imaginației mele.

— Ți-ai imaginat toate astea?

— S-ar putea spune și așa, îi răspunse el, strângând-o la piept. Dar *tu* cum ți-ai închipuit că va fi? o întrebă el râzând cu gura până la urechi. Mor de nerăbdare să știu totul. Ți-ai imaginat ceva din toate astea?

— Nu, îi răspunse ea, îmbrâncindu-l din nou.

Cu siguranță, *nimic* din tot ce tocmai se întâmplase între ei. Își plimba degetele de pe gâtul lui Alexander spre abdomen. Își dorea cu ardoare să-l atingă din nou.

— De ce mă privești așa? Ce vrei să știi?

— Cum ți-ai imaginat lucrurile?

— Nu știu, îi răspunse Tatiana, căzând pe gânduri.

— Hai, spune-mi! Trebuie să-ți fi imaginat cumva toate lucrurile astea.

— Mda. Dar nu așa.

— Atunci cum?

Copleșită de stânjeneală, Tatiana încercă să-i evite privirea lacomă și plină de adorație.

— Am avut un frate, Șura. Știu cum arată un bărbat… E… liniștit… și… inofensiv, adăugă după o scurtă ezitare, căutând cuvântul cel mai potrivit.

Alexander izbucni în râs.

— Dar n-am văzut niciodată unul…

— Amenințător?

— Cam așa ceva.

De ce râdea cu atâta poftă?

— Ce ți-ai mai imaginat?

— Nu știu… șovăi ea. *Chestia* aia… inofensivă… și… liniștită… continuă dregându-și glasul. Hai să spunem că toate mișcările tale m-au luat cu totul prin surprindere.

— Cât de nostimă poți să fii! exclamă Alexander sărutând-o cu pasiune. Ce-o să mă fac cu tine?

Tatiana stătea întinsă pe pătură, cu fața spre el, arzând încă de dorință. Era fascinată de trupul lui.

— Și acum ce mai facem? îl întrebă atingându-i ușor abdomenul cu degetele. Am… terminat?

— Îți dorești să se fi terminat?

— Nu, îi răspunse fără ezitare.

— Te iubesc, Tatiana, îi mărturisi Alexander, gâtuit de emoție.

— Îți mulțumesc, murmură ea închizând ochii.

— Nu asta vreau să aud, răspunse el ridicându-i capul. Nu mi-ai spus-o niciodată. Vreau să te aud spunându-mi-o clar și răspicat.

„Mi-e cu neputință să cred că totul e aievea”, își spuse Tatiana în gând. „Simt fiorii iubirii încă din ziua când ne-am cunoscut. S-o exprim însă în cuvinte…”

— Te iubesc, Alexander, îi spuse și ea în cele din urmă.

— Îți mulțumesc, șopti el, țintuind-o cu privirea. Mai spune-

mi o dată!

— Te iubesc, repetă Tatiana îmbrățișându-l. Te iubesc nespus, bărbatul meu minunat, adăugă zâmbindu-i cu tandrețe. Dar nici eu nu te-am auzit spunându-mi-o vreodată.

— Ba da, Tatiana. M-ai auzit.

O clipă de tăcere se așternu atunci între ei.

Ea nu îndrăznea nici să vorbească, nici să respire, nici să clipească.

— Nu te întrebi cum de știu asta? o iscodi el.

— Cum? murmură ea aproape imperceptibil.

— În ziua aceea, te-ai ridicat de pe sanie…

Urmă o altă clipă de tăcere.

Când făcură dragoste a doua oară durerea se diminuă.

A treia oară durerea se împleti cu plăcerea, oferindu-i Tatianei o experiență uluitoare, ce o lăsă aproape fără suflare. Țipă plutind pe culmile extazului suprem.

— O, Doamne! gemu ea. Te rog, nu te opri!

— Nu? spuse Alexander oprindu-se.

— Ce faci? îngăimă ea privindu-l. Ți-am spus să nu te oprești.

— Vreau să te aud gemând din nou, murmură el. Vreau să te aud implorându-mă să nu mă opresc.

— *Te implor…* șopti ea frecându-și șoldurile de el, în timp ce îl ținea cu mâinile de gât.

— Nu, Șura, nu? Sau da, Șura, da?

— Da, Șura, da, bâigui Tatiana închizând ochii. Te implor… nu te opri!

Alexander se mișca lent și mistuitor, făcând-o să țipe de plăcere.

— Așa?

Dar Tatiana nu putea să-i răspundă.

— Sau…

Și ritmul se accentuă. Ea țipă din nou.

— Așa?

Dar nici de data asta nu putu să-i răspundă.

— E bine, Tania?

— Uimitor.

— Cum preferi?

— Îmi place oricum, îngăimă ea, strângându-l cu mâinile.

— Vreau să te aud gemând, șopti Alexander, schimbând ritmul. Hai, gemi, Tania!

Nu se lăsă rugată a doua oară.

— Nu te opri, Șura! îl imploră ea neputincioasă.

— Nu mă opresc, Tania.

Și nu o făcu. Plutind pe valuri succesive de plăcere, copleșită de spasme, Tatiana simți cum trupul i se încorda și era gata să explodeze. Apoi senzația se transformă în lavă topită. Abia după un timp reuși să-și stăvilească gemetele și spasmele de plăcere.

— Ce-a fost *asta?* întrebă în cele din urmă, cu răsuflarea întretăiată.

— Tocmai ai descoperit de ce este atât de fantastic să faci dragoste. A fost… plăcerea ușurării, îi explică el în șoaptă, lipindu-și fața de obrazul ei.

Ținându-l încă strâns în brațe, Tatiana își întoarse capul într-o parte, murmurând printre lacrimi de fericire:

— O, Doamne, Alexander!…

— De cât timp suntem aici?

— Nu știu. De câteva minute?

— Unde ți-e ceasul care arată ora „exactă”?

— Nu l-am luat cu mine. Am vrut să opresc timpul în loc, îi răspunse Alexander închizând ochii.

— Tania! Dormi?

— Nu. Țin doar ochii închiși. Mă simt foarte relaxată.

— Dacă te rog să-mi spui adevărul, mi-l spui, Tania?

— Firește, răspunse ea zâmbind, cu ochii încă închiși.

— Ai mai *atins* vreodată un bărbat? În adevăratul sens al cuvântului.

— Șura, ce tot spui acolo? deschise ea ochii și râse ușor. Cu excepția fratelui meu, când eram mai mici, nici *n-am văzut* vreodată un bărbat.

Stând cuibărită în brațele lui, își plimba degetele pe bărbia, gâtul și mărul lui Adam. Poposi pe artera din preajma gâtului,

ce-i vibra plină de viață. I-o sărută apoi cu drag, simțindu-i pulsul pe buze. De ce era atât de fermecător? se întrebă în gând. Și de ce mirosea atât de bine?

— Dar hoardele de băieți care te vânau în Luga?

— Ce-i cu ei?

— Nu l-ai atins pe niciunul dintre ei?

— Șura, nu fi ridicol! îi răspunse ea clătinând din cap. Firește că nu.

— Poate îmbrăcați?

— Poftim? zise ea, fără să-și desprindă buzele de pe gâtul lui. Nici vorbă. De fapt, ce vrei să afli de la mine?

— Ce experiențe ai trăit până să mă cunoști.

— Dar *am trăit* oare cu adevărat până să te cunosc? îl tachină ea.

— Asta numai *tu* poți să-mi spui.

— Ce vrei să mai știi?

— Te-a mai văzut cineva goală? Altcineva, în afară de familia ta. Altcineva, în afară de cei care te-au văzut făcând roata, goală, pe când aveai șapte ani.

Asta voia să știe? Tot adevărul? Se temuse să i-l spună. Oare chiar voia să-l afle?

— Șura, singurul bărbat care m-a văzut vreodată *parțial* goală ai fost tu, în Luga.

— E adevărat? o întrebă, îndepărtându-se ușor ca să-i vadă ochii.

— Da, îi confirmă ea, plimbându-și din nou buzele pe gâtul lui.

— Te-a mai atins vreodată cineva?

— Cum adică?

— Ți-a mângâiat sânii…

— Șura, încetează, te rog! Firește că nu.

Îi simțea bătăile năvalnice ale inimii. Avea să-i mărturisească întregul adevăr, dacă asta își dorea, își spuse Tatiana zâmbind.

— Îți mai amintești pădurea din Luga?

— Cum aș putea s-o uit? îi răspunse el cu glas răgușit. Acolo am avut parte de cel mai frumos sărut din viața mea.

— Acela a fost primul meu sărut, Alexander.

Clătinând din cap și întorcându-se pe o parte, o cercetă cu o privire pe cât de tandră, pe atât de sceptică, de parcă se îndoia de adevărul spuselor ei. Tatiana se întoarse și ea cu fața spre el.

— Ce e? îl întrebă zâmbind. Mă faci să mă simt stânjenită. Ce mai e acum?

— Nu-mi spune că…

— Prea bine atunci, n-o să-ți spun.

— Spune-mi, te rog!

— Ți-am zis deja.

— Când te-am sărutat în Luga… spuse Alexander, gâtuit de emoție.

— Da?

— Spune-mi!

— Șura! Ce-ți dorești de fapt? întrebă ea, lipindu-și trupul de al lui. Vrei să afli adevărul sau nu?

— Nu te cred. Pur și simplu, nu te cred, repetă clătinând din cap.

— Prea bine, răspunse Tatiana, întinzându-se pe spate și punându-și mâinile sub cap.

— Îmi spui toate astea doar pentru că îți imaginezi că asta vreau să aud, zise Alexander, plimbându-și fără încetare degetele pe sânii și pe abdomenul ei.

— Și asta vrei să auzi?

— Nu știu, îi răspunse el după o scurtă ezitare. Nu. Sau poate că da. Dar cel mai mult îmi doresc să aflu adevărul.

— Ți l-am spus deja, murmură ea cu zâmbetul pe buze, bătându-l veselă pe spate. Nimeni nu m-a atins vreodată, în afară de tine.

— Cum e posibil? o întrebă șovăitor Alexander, cu o expresie gravă pe chip.

— Nu știu. Dar ăsta e adevărul.

— Dar ce-ai făcut? Ai sărit direct din pântecele mamei tale în brațele mele?

— Cam așa ceva, răspunse râzând Tatiana. *Te iubesc,* Alexander. Înțelegi? Înainte de a te cunoaște, nu mi-am dorit niciodată să sărut pe cineva. În Luga însă îmi doream atât de mult să mă săruți, că nu știam ce să fac. Nu știam cum să-ți

spun. N-am dormit toată noaptea încercând să găsesc o cale prin care să te fac să mă săruți. În pădure nu mai voiam să dau greș. „Dacă nu voi reuși să-l fac pe Alexander să mă sărute în pădure", mi-am spus în gând, „nimeni nu mă va mai săruta vreodată", continuă, mângâindu-l cu tandrețe.

— Ce-mi faci? șopti el. Trebuie să încetezi. Ce-mi faci?

— Ce-ți fac *eu?* Dar ce-mi faci tu *mie?* murmură ea lipindu-și mai tare palma de spatele lui.

Când făcură din nou dragoste, printre sărutări fierbinți și gemete de plăcere, Tatiana îl auzi suspinând, de parcă încerca să-și stăvilească lacrimile.

— O să mă omori, Tania.

— Iubito! o strigă Alexander, stând deasupra ei. Deschide ochii! Te simți bine?

Tatiana nu-i răspundea. Îi asculta glasul melodios și tandru.

— Tania… îngăimă el, plimbându-și degetele pe chipul, gâtul și pieptul ei. Ai pielea fină ca de bebeluș. Știai?

— Nu.

— Pielea fină ca de bebeluș, respirația dulce și părul mătăsos, continuă, sorbindu-i sfârcurile cu blândețe. Ești absolut divină.

Ea îl asculta fericită, ținându-i capul în mâini.

— Te rog să mă ierți, Tatiana! îi spuse apoi cu lacrimi în ochi. Pentru că ți-am frânt inima perfectă cu masca indiferenței mele. Inimii mele nu i-ai fost însă niciodată indiferentă. Nu meritai nimic din tot ce s-a întâmplat. Nimic din tot ce-ai fost nevoită să înduri. Nici din partea surorii tale, nici a Leningradului și nici din partea mea. Nu-ți poți imagina cât de greu mi-a fost să nu-ți arunc o ultimă privire înainte de a închide prelata camionului. Știam că, dacă aveam să fac asta, toată învoiala noastră avea să se sfârșească. N-aș mai fi putut să-mi ascund sentimentele nici de tine și nici de Dașa. N-aș mai fi putut să-mi țin promisiunea pe care ți-am făcut-o de dragul surorii tale. *Nu puteam* să te privesc. Dar când am fost singuri mi-am pus tot sufletul pe tavă în fața ta. Și speram că îți va fi îndeajuns să mergi mai departe.

— A fost îndeajuns, Șura, îi răspunse Tatiana cu ochii înotând în lacrimi. Am ajuns până aici. Și îmi va fi îndeajuns și de acum

încolo, adăugă, punându-i capul pe pieptul ei. Îmi pare cumplit de rău că m-am îndoit de tine. Acum sunt nespus de fericită, continuă zâmbind. Căci mi-ai alinat sufletul frânt.

Alexander o sărută pe sâni.

Tatiana murmura și șoptea cuvinte de iubire, plutind pe noi culmi ale iubirii și ale extazului.

— Și eu care credeam că te iubeam până acum.

El își lipi buzele de tâmpla ei.

— Ai descoperit însă o dimensiune cu totul nouă, nu-i așa?

Îi explora fără încetare trupul cu mâinile, fără să se dezlipească de ea.

— Alexander, ești prima mea iubire. Știai asta? îl întrebă Tatiana cu zâmbetul pe buze – un zâmbet fericit și tineresc.

— Da, știu, îi răspunse el, pătrunzând și mai adânc.

— Serios?

— Tatia, am știut asta cu mult înaintea ta, continuă el surâzător. Am știut cu mult înainte ca tu să-ți explici ceea ce simțeai. Am știut de la început. Căci erai atât de timidă și de naivă!

— Naivă?

— Da.

— Atât de bine m-ai citit?

— Da, îi zâmbi Alexander. În public îți era cu neputință să mă privești. Dar când eram singuri chipul îți dezvăluia iubirea pe care mi-o porți – ca și acum, adăugă, sărutând-o cu nesaț. Chiar și cele mai nesemnificative gesturi îți trădau stinghereala: obrajii îmbujorați ori de câte ori te atingeam în tramvai, degetele fremătătoare cu care mă dezmierdai când îți povesteam despre America… sau zâmbetul… *zâmbetul* tău, Tania, când ieșeai într-un suflet de pe porțile uzinei Kirov ca să vii la mine. Așa m-ai prins în mrejele tale ca într-o închisoare, conchise Alexander, clătinând din cap. Cu prima ta dragoste.

— Așadar, crezi povestea primei mele iubiri, dar te îndoiești de cea a primului meu sărut, spuse ea, strângându-l și mai tare în brațe. Ce fel de fată crezi că sunt?

— Cea mai scumpă din lume, îi șopti el.

— Ești pregătit s-o luăm de la capăt?

— Tania… clătină el din cap. Ce te-a apucat?

Ea izbucni în râs, mângâindu-i abdomenul cu mâinile.

— Șura… îți cer prea mult?

— Nu. Dar în ritmul ăsta o să *mă* omori.

Tatiana voia să-i ceară ceva anume, dar copleșită de sfială, nu știa cum să-și exprime gândul în cuvinte. Își drese apoi glasul, continuând să-i mângâie, îngândurată, abdomenul.

— Iubitule! Pot să mă așez deasupra ta?

— Firește, îi răspunse el întinzându-și brațele.

Așezându-se deasupra lui, începu să-l sărute cu gura ei moale și umedă.

— Șura… îi rosti numele în șoaptă. Îți place?

— Da.

Își plimbă apoi buzele pe chipul, gâtul și pieptul lui.

— Știi ce gust are pielea ta pentru mine? Ca înghețata pe care o ador. Fină și catifelată. Trupul tău are nuanță de caramel, ca înghețata crème brûlée. Dar, spre deosebire de ea, tu ești fierbinte, continuă, dezmierdându-i pieptul cu gura.

— Așadar… sunt mai bun decât înghețata?

— Da, răspunse ea sărutându-l pe buze. Te iubesc mai mult decât iubesc înghețata, îi confirmă ea, dezmierdându-i ușor limba cu a ei. Dar *asta* îți place? îl întrebă în șoaptă.

El încuviință cu un suspin.

— Dragul meu Șura, mai există vreun loc… în care ți-ar plăcea să fac asta? întrebă ea sfioasă.

Desprinzându-se din brațele ei, Alexander o privea cu ochii cât cepele. Tatiana îi cerceta și ea, în tăcere, chipul uluit.

— Da, îi răspunse încet Alexander. Cred că există un loc în care mi-ar plăcea să faci asta.

— Va trebui să-mi spui ce să fac, îi propuse ea, zâmbind și încercând să-și ascundă încântarea.

— Bine.

Sărutându-i pieptul și ascultându-i bătăile inimii, Tatiana începu să-și plimbe buzele pe abdomenul lui. Îndreptându-se tot mai jos, spre locul dorit, îi mângâie bărbăția cu sânii și cu

părul blond, trezindu-i-o iute la viață. Apoi îi sărută dâra neagră de păr ce-i străbătea abdomenul de la buric spre zona intimă.

Așezându-se în genunchi între picioarele lui Alexander, Tatiana îl cuprinse cu ambele mâini. Era uluitor.

— Și acum…

— Și acum cuprinde-l cu buzele!

— *Tot?* îl întrebă în șoaptă, aproape fără suflare.

Cuprinse cu buzele cât de mult putu.

— Mișcă-te de sus în jos!

— Așa?

— Da, îi răspunse el după o clipă de tăcere.

— Sau…

— Da, e bine și așa.

Tatiana îi simțea bărbăția fermă între buze și degete. Când Alexander își înfipse mâinile în părul ei, ea se opri pentru o clipă și îi cercetă chipul cu privirea.

— O, da! șopti Tatiana, sorbindu-l cu nesaț.

— Te descurci foarte bine, Tatia, murmură el. Continuă, fără să te mai oprești!

Dar se opri. Alexander deschise ochii.

— Vreau să te aud cum mă implori, printre gemete, să nu mă opresc.

Alexander se ridică în capul oaselor și îi sărută gura umedă.

— Te rog să nu te oprești! o imploră, prăbușindu-se din nou pe pătură.

Apoi, spre final, îi trase capul, spunându-i cu răsuflarea întretăiată:

— Tania, explodez!

— Explodează! îi șopti ea. Revarsă-ți seva în gura mea!

— Am ajuns la concluzia că îmi place, spuse puțin mai târziu Alexander, privind-o cu uimire în timp ce o ținea strâns la piept.

— Și mie, îi răspunse ea încet.

Rămase mult timp în brațele lui, savurându-i mângâierile tandre.

— De ce am irosit două zile certându-ne când am fi putut să facem asta?

— Dar nu ne-am certat, Tatiașa, îi răspunse Alexander, ciufulindu-i părul. Acela a fost doar preludiul.

— Îmi pare rău, șopti ea printre sărutări.

— Și mie, murmură el.

O tăcere adâncă se așternu între ei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Alexander. La ce te gândești?

„Cum de mă cunoaște atât de bine?" se întrebă ea în gând. „Înțelege dintr-o singură privire că mă frământă ceva, că sunt îngrijorată sau neliniștită."

— Șura… Ai iubit multe fete înaintea mea? îl întrebă ea cu glas pierdut, trăgând adânc aer în piept.

— Nu, îngerașul meu, îi răspunse Alexander, mângâind-o cu tandrețe. N-am iubit prea multe fete.

— Dar pe Dașa ai iubit-o? continuă ea cu lacrimi în ochi.

— Tania, las-o baltă, te rog! răspunse el după câteva clipe de tăcere.

Tatiana rămase adâncită în gânduri.

— Nu știu ce răspuns vrei să-ți dau, murmură Alexander. Îți spun exact ce vrei să auzi.

— Adevărul.

— Nu, n-am iubit-o pe Dașa, îi mărturisi el. Dar am ținut la ea. Am trăit momente frumoase împreună.

— Cât de frumoase?

— Frumoase.

— Spune-mi adevărul!

— Frumoase și atât, repetă Alexander, jucându-se cu sfârcurile ei. Încă n-ai înțeles că Dașa nu era genul meu?

— Cum mă vei descrie viitoarei tale prietene?

— Îi voi spune că aveai cei mai frumoși sâni din lume, îi răspunse el zâmbind.

— Încetează!

— Cei mai frumoși și mai seducători sâni din lume, înzestrați cu sfârcuri sensibile și dulci precum cireșele… continuă, ridicându-i picioarele și rezemându-i-le de umerii săi. Buze dumnezeiești și ochi divini. Îi voi spune că nu erai de pe acest pământ, murmură cu pasiune în glas, adâncindu-se în ea.

— Cât crezi că e ceasul?

— Nu știu, îi răspunse el somnoros. Înspre amurg.

— Nu vreau să mă întorc acasă.

— Dar cine se întoarce? Nu mai plecăm de aici. *Niciodată.*

— Nu?

— Încearcă să pleci!

Înainte de lăsarea întunericului, ieșiră din cort, iar Tatiana se așeză pe o pătură, purtând pe umeri tunica lui Alexander, în timp ce el făcea focul cu nuielușele și crengile uscate pe care ea le adunase ceva mai devreme. Focul se transformă în doar câteva minute într-o văpaie dogoritoare.

— Ai făcut un foc minunat, Șura, murmură Tatiana.

— Îți mulțumesc, răspunse el scoțând din raniță două conserve de *tușonka*, putină pâine uscată și niște apă. Uite ce-am mai adus! îi spuse apoi, arătându-i câteva bucățele de ciocolată învelite într-o folie de aluminiu.

— Grozav! îngăimă Tatiana privindu-l uluită, fără să se uite la ciocolată.

Mâncară în tăcere.

— O să dormim în cort?

— Dacă vrei, pot să fac focul în casă, îi răspunse Alexander zâmbind. Vezi cât de curată am făcut-o pentru tine?

— Da, am văzut. Când ai reușit să faci și curățenie?

— Ieri, după ce ne-am certat. Ce crezi că am făcut toată după-amiaza?

— După ce ne-am certat? îl întrebă, din ce în ce mai uimită. Înainte să-mi ceri lucrurile ca să pleci?

— Da.

— Ai vrut să mă faci să… murmură Tatiana, înghiontindu-l în coaste.

— N-o spune, o preveni Alexander, dacă nu vrei să te supun din nou unei partide de amor din care nu vei mai scăpa cu viață.

Și a fost cât pe ce să nu supraviețuiască.

Stând în fața focului, în brațele lui Alexander, Tatiana izbucni în lacrimi.

— Tania, de ce plângi?

— O, Șura!

— Nu mai plânge, te rog!

— Mi-e dor de sora mea.

— Știu.

— Crezi că ne-am purtat bine cu ea? Că am fost corecți?

— Atât cât am putut. Tu ai făcut tot ce ți-a stat în putință. Crezi că e vina noastră? Că noi am vrut să se întâmple toate astea? Să ne frângem inima, să-i rănim pe cei din jur și să ne îndrăgostim cu disperare unul de altul? Am încercat din răsputeri să-mi stăvilesc sentimentele. Am vrut s-o iubesc pe sora ta, Dumnezeu s-o ierte! Dar nu e vina mea că a fost imposibil.

— De dragul ei, am încercat să nu te iubesc, murmură Tatiana, întorcându-se cu fața spre foc și spre râul Kama scăldat în lumina lunii.

— Dar n-ai reușit.

— Nu. Șura… Ești… îndrăgostit de mine? îl întrebă șovăitoare.

— Întoarce-te cu fața spre mine! îi porunci Alexander, iar ea se supuse. Te ador, Tatia. Sunt îndrăgostit nebunește de tine. Și vreau să ne căsătorim.

— Poftim?

— Da. Tatiana, vrei să te măriți cu mine? Vrei să fii soția mea?

Tăcere.

— Nu mai plânge!

Tăcere.

— Nu mi-ai răspuns.

— Da, Alexander. Vreau să mă mărit cu tine… Vreau să fiu soția ta.

— Și acum de ce mai plângi?

8

A doua zi de dimineață, la ivirea zorilor, Tatiana se îndreptă împleticindu-se spre râu. Abia mai putea să meargă. Se simțea sfâșiată.

Alexander o urmă și el. Apele râului erau reci. Amândoi erau complet goi.

— Am adus săpun, spuse el.

— O, Doamne!

— Te curăț cu săpunul ăsta, murmură el, spălând-o din cap până în picioare. Te curăț de grozăviile ce asupra ta s-au abătut și de coșmarurile ce nopțile, fără încetare, ți le bântuie… Îți curăț brațele și picioarele, inima dătătoare de iubire și pântecul dătător de viață…

— Dă-mi săpunul să te spăl și eu, îi spuse Tatiana.

— Stai puțin! Cum scrie în Biblie? Ce i-a spus Dumnezeu lui Moise…?

— Habar nu am.

— *Nu trebuie să te temi nici de groaza din timpul nopții, nici de săgeata care zboară ziua…* continuă Alexander, oprindu-se însă brusc. Nu-mi amintesc restul psalmilor. Nicidecum în rusă. Spune ceva despre ciuma și molimele care răpun oamenii. *O mie să cadă alături de tine și zece mii la dreapta ta*[35]… Trebuie să răsfoiesc Biblia ca să ți-l redau corect. Cred că o să-ți placă. Dar presupun că ai înțeles mesajul.

— L-am înțeles, îi răspunse Tatiana. Nu mă tem. De ce m-aș teme acum? îl întrebă în șoaptă, țintuindu-l cu privirea. Uite ce-am primit în dar! Dă-mi săpunul.

— Nu pot să mai stau în picioare, îngăimă Alexander. Sunt complet terminat.

— Nu chiar de tot, îl contrazise ea, plimbându-i săpunul tot mai jos pe abdomen.

Alexander se prăbuși pe spate în apă.

— Obosit, da, fără doar și poate, spuse Tatiana, aruncându-se deasupra lui. Dar nu terminat.

Tatiana stătea agățată de Alexander, în apele reci ale râului

Kama, fără să atingă fundul cu picioarele.

— Uite cum răsare soarele deasupra munților! E frumos, nu-i așa? murmură ea.

Alexander stătea în picioare în apă, iar ea se agăța cu brațele de gâtul lui.

Nu părea să observe tabloul uluitor al răsăritului de soare, căci era mult prea atent să-i mângâie chipul cu o mână, susținând-o în același timp cu cealaltă.

— Mi-am găsit dragostea adevărată pe malurile râului Kama, șopti Alexander privind-o.

— Iar eu mi-am găsit dragostea adevărată pe strada Saltîkov-Șcedrin, în timp ce stăteam pe o bancă și mâncam înghețată.

— Nu m-ai găsit tu. Nici nu m-ai *căutat* măcar. Eu te-am găsit pe tine.

— Dar tu *m-ai* căutat… Alexander? îl întrebă ea după câteva clipe de tăcere.

— Toată viața.

— Șura, cum de suntem atât de apropiați… atât de conectați… chiar de la bun început?

— Nu suntem apropiați.

— Nu?

— Nu. Nu e nicio conexiune.

— Nu?

— Nu. Avem o comuniune.

Alexander făcu focul pe malul liniștit al râului, învăluit în negura rece a dimineții. Mâncară câteva felii de pâine și băură niște apă. Iar el fumă o țigară.

— N-am venit prea bine pregătiți, spuse Tatiana. Aș vrea să am o ceașcă. O lingură. Câteva farfurii. Și niște cafea, zâmbi ea.

— Nu pot să vorbesc în numele tău, îi răspunse Alexander, dar *eu* mi-am adus tot ce *am* nevoie.

Ea se îmbujoră toată.

— Nu, nu face asta! îi spuse el cuprinzând-o în brațe. Că nici nu mai plecăm vreodată de aici.

— Dar ne gândeam să plecăm?

— Hai să ne îmbrăcăm! Mergem în Molotov.

— Vorbești serios?

Noaptea trecută nu fusese doar un vis? Tot ce îi spusese, sub bolta înstelată a nopții, nu fusese doar rodul închipuirii ei?

— De ce mergem acolo? îl întrebă ea cu răsuflarea întretăiată.

— Trebuie să cumpărăm câte ceva.

— Ce anume?

— Pături, perne. Oale, tigăi, farfurii. Cești. Un coș de rufe. Ceva de mâncare. Inele.

— Inele?

— Da. Ca să le punem pe degete.

9

Mergeau încet spre Molotov, ținându-se de braț. Razele de soare se strecurau printre ramurile de pin.

— Șura, am continuat să-mi exersez engleza.

— Serios? Mi-ai spus că n-ai mai avut timp s-o faci. Și, văzând ce viață duci, nu mi-a fost greu să te cred.

Tatiana își drese glasul și îi spuse în engleză:

— *Alexander Barrington, I want forever love in you*[36].

— *Yes, me, too,* îi răspunse el tot în engleză, strângând-o în brațe și râzând cu poftă.

Apoi, după câteva clipe de tăcere, își coborî privirea spre ea.

— Ce e? întrebă Tatiana, ridicându-și ochii spre el.

— Mergi cam încet. Te simți bine?

— Da, îi răspunse ea, îmbujorându-se toată. Ce e?

— Vrei să te ajut puțin? o întrebă Alexander zâmbind.

— Da, îi răspunse Tatiana, gâtuită de emoție. Dar, de data asta, aș vrea să mă iei în brațe, nu în cârcă.

— Într-o bună zi, va trebui să-mi explici de ce ai străbătut tot Leningradul cu autobuzul 136, îi spuse el luând-o în brațe.

— Într-o bună zi, va trebui să-mi explici de ce m-ai urmărit, îl tachină ea ciupindu-l.

— *O ce?* exclamă uluită Tatiana, mergând alături de el.

— Trebuie să găsim o biserică.

— De ce?

— Unde *vrei* să ne căsătorim? întrebă Alexander, privind-o pieziș.

— Unde se căsătorește toată lumea din Uniunea Sovietică: la starea civilă, îi răspunse Tatiana îngândurată.

— Dar ce rost are? În cazul ăsta, mai bine lăsăm lucrurile așa cum sunt.

— E și asta o idee, murmură Tatiana, tulburată de simpla noțiune de biserică.

Alexander o luă de mână, fără să mai spună nimic.

— De ce la biserică, Șura?

— Cu cine vrei să închei legământul căsătoriei, Tania? o

întrebă Alexander cu privirea ațintită asupra drumului ce se întindea în fața lor. Cu Uniunea Sovietică? Sau cu Dumnezeu?

Nu știa ce să-i răspundă.

— În ce crezi, Tatiana? insistă el.

— În tine, îi răspunse ea.

— Eu cred în Dumnezeu *și* în tine. Așa că ne vom căsători într-o biserică.

Găsiră o biserică mică, ortodoxă, în apropiere de centrul orașului, ce purta numele Sfântului Serafim.

— O altă nuntă condiționată de război, spuse preotul scrutându-i, după ce Alexander îi explicase ce voiau. Tu ai vârsta ca să fii mireasă? o întrebă apoi pe Tatiana.

— Mâine împlinesc optsprezece ani, îi răspunse ea cu glasul pierdut al unei fetițe.

— Aveți martori? Și verighete? V-ați înregistrat căsătoria la oficiul stării civile?

— N-avem nimic din toate astea, îngăimă Tatiana, trăgându-l pe Alexander de braț.

El se eliberă însă din strânsoarea ei și îl întrebă pe preot de unde puteau să cumpere verighete.

— Să cumpărați verighete? repetă uimit părintele Mihail, căci așa îl chema – un bărbat înalt și chel, cu ochi albaștri pătrunzători și o barbă lungă și căruntă. Nu aveți de unde să cumpărați. Există un bijutier în oraș, dar nu are aur.

— Unde locuiește acest bijutier?

— Fiule, de ce vreți să vă căsătoriți în biserică? De ce nu vă duceți la starea civilă? Ca toți ceilalți. Veți primi certificatul de căsătorie în treizeci de secunde. Funcționarul de acolo poate să îndeplinească și rolul de martor.

— În ținuturile mele de baștină, căsătoria este o ceremonie publică și *sacră*, îi răspunse Alexander, trăgând adânc aer în piept. Vrem să facem totul cum se cuvine de vreme ce ne căsătorim doar o singură dată în viață.

„Ne căsătorim?" se întrebă Tatiana. Nu-și înțelegea îndoielile și presimțirile de rău augur.

— Prea bine, fiule, încuviință părintele Mihail zâmbind. Mă bucur să unesc destinele a doi tineri ce-au hotărât să pornească

pe același drum în viață. Veniți mâine la ora trei cu verighetele și cu martorii!

— Ei bine, nu avem verighete, spuse Tatiana în timp ce coborau treptele bisericii, cu un oftat de…

— Le vom avea, o asigură Alexander, scoțând din raniță patru dinți de aur. Ar trebui să ne ajungă pentru două verighete.

Tatiana privea dinții înmărmurită.

— Dașa mi i-a dat. Nu te mai uita atât de îngrozită!

Dar chiar așa se și simțea – îngrozită.

— Ne facem verighete din dinții pe care Dașa i-a furat de la pacienții ei?

— Ai altă idee?

— Poate ar trebui să mai așteptăm.

— Ce să mai așteptăm?

Nu știa ce să-i răspundă. Într-adevăr, ce să mai aștepte? Îl urmă pe Alexander cu inima grea.

Bijutierul locuia într-o căsuță din oraș și lucra în atelierul din curte. Privind dinții, le spuse că putea să le facă verighete din aur dacă aveau să-i dea încă doi dinți.

Alexander îi spuse că nu mai avea alți dinți de aur, dar putea să-i dea o sticlă de votcă. Bijutierul îi refuză oferta și îi dădu înapoi cei patru dinți de aur. Oftând adânc, Alexander scoase din raniță alți doi dinți.

Îl întrebă apoi unde putea să găsească în Molotov articole de gospodărie.

— Vor cere dinți de aur și pentru o pătură, Șura, îi șopti Tatiana.

Bijutierul le făcu apoi cunoștință cu soția lui, Sofia, o femeie extrem de corpolentă, care le vându două plăpumi, perne și lenjerie de pat pentru două sute de ruble.

— Două sute de ruble! exclamă Tatiana. Am asamblat zece tancuri și cinci mii de aruncătoare de flăcări, dar n-am primit niciodată suma asta.

— Așa e, încuviință Alexander. Eu însă am primit *două mii* de ruble ca să distrug zece tancuri și să epuizez cinci mii de aruncătoare de flăcări. Așa că nu-ți mai face griji în privința

banilor! Cumpără tot ce ai nevoie!

Și cumpărară o oală, o tigaie, un ibric, câteva farfurii, tacâmuri și cești, dar și o minge de fotbal. Alexander reuși s-o convingă pe Sofia să le dea și două găleți din metal.

— Astea la ce ne trebuie? îl întrebă Tatiana privind cele două găleți, care intrau una într-alta.

— O să vezi, îi răspunse el zâmbind. E o surpriză de ziua ta.

— Cum o să ducem toate astea acasă?

— Când ești cu mine, îi răspunse Alexander sărutând-o tandru pe nas, nu trebuie să-ți mai faci griji. Mă ocup eu de toate.

Sofia le vându și două kilograme de tutun, dar nu avea legume și fructe de vânzare. Îi îndrumă însă spre o piață, de unde cumpărară mere, roșii, castraveți, pâine și unt. Desfăcând apoi o conservă de *tușonka,* luară masa pe o pătură, într-un loc retras de la marginea orașului.

— Mă tot gândesc la volumul de poezii al lui Pușkin pe care mi l-ai făcut cadou de ziua mea, *anul trecut,* spuse Tatiana rupând pâinea.

— Așa. Și?

— Cum ai reușit apoi să strecori rublele printre paginile cărții? îl întrebă turnându-i o ceașcă de cvas, o băutură preparată din pâine.

— Când ți-am dat cartea, banii se aflau deja acolo.

— Vorbești serios? îl întrebă îngândurată Tatiana.

— Firește.

— Dar abia ne cunoșteam. De ce mi-ai fi dăruit o carte *plină* cu bani?

Voia să cunoască istoria rublelor pe care le găsise ascunse printre paginile volumului. Alexander nu îi răspunse. Dacă nu voia să spună ceva, nimic nu-l scotea din tăcerea în care se adâncea. Tatiana știa asta foarte bine. Îl sorbea din priviri, îl dorea cu ardoare.

— Ce e?

— Nimic, nimic, răspunse ea ațintindu-și privirea în altă parte.

Apropiindu-se de ea, Alexander îi luă pâinea și băutura din

mâini și îi spuse zâmbind:

— Hai să te învăț ceva! De fiecare dată când vrei ceva de la mine, dar te sfiești să mi-o ceri, clipește iute de trei ori.

10

Petrecură noaptea în cortul pe care Alexander îl instalase pe malul râului. După ce înotară, căzură într-un somn adânc, cu mult înainte de apusul soarelui, și dormiră, fără întrerupere, cincisprezece ore.

A doua zi de dimineață, înainte de a se întoarce în oraș ca să se căsătorească, lăsară în pădure toate lucrurile pe care le cumpăraseră.

Tatiana își puse rochia albă cu trandafiri roșii.

— Ți-am zis că n-o să mi se mai potrivească, îi spuse cu zâmbetul pe buze.

Alexander o privea stând întins pe pătură.

— Poți să-mi legi bretelele? îl rugă apoi, întorcându-se cu spatele la el. Dar nu prea strâns. Nu ca atunci, în autobuz.

El nu se clintea.

— Ce-ai pățit? îl întrebă, aruncându-i o privire peste umăr.

— Doamne, cum îți vine rochia asta! murmură Alexander legându-i bretelele.

Îi sărută umerii goi, spunându-i că arăta atât de bine încât preotul avea să o ia el însuși de soție. Tatiana își despleti părul și îl lăsă pe spate. Alexander își puse uniforma și bereta.

— Ce părere ai? o întrebă salutând-o milităreşte.

— Cred că ești cel mai frumos bărbat pe care l-am văzut vreodată, îi răspunse ea, salutându-l timid în aceeași manieră.

— Și peste două ore voi fi cel mai frumos *soț* pe care l-ai văzut vreodată, îi spuse Alexander, gâtuit de emoție și iubire. La mulți ani, copila mea mireasă de optsprezece ani! îi ură apoi, cu chipul luminat de bucurie.

— Nu-mi vine să cred că ne căsătorim de ziua mea, îi răspunse Tatiana, îmbrățișându-l cu drag.

— Astfel, nu vei mai putea să mă uiți vreodată, murmură Alexander, strângând-o și el în brațe.

— O, da! De parcă aș și putea s-o fac! îl mângâie ea cu tandrețe. Cine ar putea să *te* uite, Alexander?

Ofițerul stării civile îi întrebă, indiferent, dacă erau întregi la

minte și făceau acel pas de bunăvoie, apoi, ridicând din umeri, le ștampilă pașapoartele.

— Și tu care voiai să ne căsătorim în fața *lui,* îi șopti Alexander când ieșiră din birou.

Tatiana păstră tăcerea. N-ar fi putut să spună cu certitudine dacă erau sau nu „întregi la minte".

— Pe pașapoartele noastre stă scris acum: „Căsătorit, în ziua de 23 iunie 1942", spuse ea. Iar numele noastre apar scrise pe amândouă.

— Așa. Și?

— Dacă Dimi…

— Sst! o întrerupse el, punându-i două degete la gură. Vrei să-l lăsăm pe ticălosul ăla să ne dicteze viața?

— Nu.

— Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de el. Nu-i mai pomeni numele! Ai înțeles?

Da, înțelesese mult prea bine.

— Dar nu avem martori, continuă Tatiana.

— Vom găsi și martori.

— Am putea să le rugăm pe Naira Mihailovna și pe toate celelalte să ne fie martore.

— Mai vrei să te căsătorești cu mine sau ai de gând să distrugi cu totul ziua de astăzi?

Tatiana nu răspunse.

— Nu-ți mai face griji, îi spuse apoi, luând-o în brațe. Voi găsi martorii perfecți.

Alexander le oferi o sticlă de votcă bijutierului și soției sale ca să-i însoțească la biserică o jumătate de oră. Cei doi soți acceptară bucuroși, iar Sofia luă în ultimul moment și un aparat de fotografiat.

— Sunteți fantastici – voi doi! spuse ea în timp ce se îndreptau cu toții spre biserica Sfântul Serafim. Vă doriți cu disperare să vă căsătoriți dacă vă dați atâta osteneală, continuă, privind-o cu suspiciune pe Tatiana. Doar nu sunteți pe cale să vă măriți familia?

— Ați ghicit, îi răspunse trufaș Alexander. Se vede deja? întrebă mângâind abdomenul Tatianei. De fapt, așteptăm al

treilea copil – dar primul legal, zâmbi el cu gura până la urechi.

Tatiana, roșie ca racul la față, îl apucă pe Alexander de braț în timp ce străbăteau strada cu pași tot mai repezi.

— De ce faci asta?

— Ce anume? întrebă el râzând. Te fac să te simți prost?

— Da, răspunse ea, încercând să nu zâmbească.

— Tatia, nimeni nu trebuie să știe nimic despre noi. Nu vreau să divulg nici cel mai mic secret din micul nostru univers. Nimănui. Nici străinilor, nici bătrânelor cu care ai locuit. Viața noastră nu privește pe nimeni. Doar pe noi doi. Și pe Dumnezeu.

Tatiana stătea lângă Alexander. Preotul nu ajunsese încă la biserică.

— Nu mai vine, șopti ea privind în jur.

Bijutierul și soția lui stăteau lângă ușă, cu sticla de votcă în mână.

— O să vină.

— N-ar fi trebuit să fim botezați? îl întrebă ea.

— *Eu* sunt. Am crescut în religia catolică, grație mamei mele cu origini italiene. Și nu te-am botezat ieri în apele râului Kama?

Tatiana se făcu roșie ca racul la față.

— Hai, fii cuminte! îi șopti el. Mai e puțin și am reușit.

Alexander stătea în fața altarului cu capul sus, cu gura închisă și privirea hotărâtă.

Tatiana avea senzația că trăiește un vis.

Un coșmar din care nu mai reușea să se trezească. Dar nu al ei. Ci al Dașei.

Cum putea Tatiana să se mărite cu Alexander al Dașei? Cu o săptămână în urmă nu și-ar fi imaginat nicio clipă că acest lucru s-ar fi putut întâmpla. Avea impresia că trăia o viață ce nu-i era destinată.

— O adevărată dovadă de integritate din partea mea, Șura! murmură Tatiana. Dașa nici nu s-a răcit bine în mormânt, că i-am și luat iubitul!

— Tania, ce te-a apucat? Ce tot spui acolo? o întrebă uluit Alexander, întorcându-se încet spre ea. N-am fost niciodată

iubitul Dașei. Am fost întotdeauna numai al tău, o asigură el, luând-o de mână.

— Chiar și în perioada blocadei?

— Mai ales atunci. Inima mea vlăguită, ce abia îmi mai bătea în piept, trăia numai pentru tine. *Tu* ai fost a tuturor. Eu însă am fost numai al tău.

Alexander și Tatiana trăiseră mereu o iubire imposibilă. Și se treziseră brusc în fața altarului. Se întâlniseră, se îndrăgostiseră și acum aveau să-și unească destinele. De parcă așa trebuia să se întâmple. De parcă trădarea, minciunile, războiul, foametea și moartea tuturor celor dragi ei reprezentaseră arsenalul iubirii lor.

Voința, și-așa fragilă, a Tatianei începea să piară încetul cu încetul.

Universul le era bântuit de alte vieți pierdute și inimi frânte. De amintirea lui Pașa, care își pierduse viața înainte să apuce s-o trăiască, și de a mamei, care încercase din răsputeri să-și continue existența după moartea copilului ei preferat. De amintirea tatălui, care își înecase amarul și vinovăția în alcool, și de amintirea Marinei, care, măcinată de dorul propriei mame și a propriului cămin, nu reușise să-și găsească un loc mic, numai al ei, în cămărușele lor ticsite.

De amintirea babușkăi Maia, care pictase tot timpul în ultimele luni de viață, fără să-și piardă nicio clipă speranța că prima ei iubire avea să se întoarcă. De amintirea lui deda, care se stinsese departe de familie, și de cea a babușkăi Anna, pentru care viața în vreme de război nu mai avusese niciun rost fără el.

Și de amintirea Dașei.

Dacă lucrurile se întâmplau așa cum era firesc să se întâmple, atunci de ce moartea Dașei părea atât de nefirească? De ce părea să distrugă ordinea universului?

Oare Alexander avea dreptate, iar Tatiana se înșela? Oare *ea* purta întreaga vină, cu integritatea ei exagerată și devotamentul inexplicabil față de sora ei? Ar fi trebuit oare să-l lase pe Alexander să-i spună Dașei: O *prefer pe Tania?*

Ar fi trebuit oare să-i spună Dașei, încă din prima zi: *Îl vreau pe Alexander pentru mine?*

Așa ar fi fost *firesc* să procedeze?

Să fi mărturisit adevărul de la bun început, în loc să se fi ascuns în spatele temerilor sale?

„Nu", își spuse Tatiana în timp ce așteptau să vină preotul. „Nu. Mă copleșea cu totul pe atunci. Eram îndrăgostită nebunește de el, ca o fetiță de doisprezece ani. Era cât se poate de firesc ca Dașa să-i devină iubită. Ea părea potrivită pentru el, nu eu – cel puțin, la prima vedere.

Eu semănăm mai degrabă cu o fetiță de grădiniță, la clasa tovarășei Perlodskaia, care obișnuia să mă sărute în fiecare zi și să mă țină tot timpul în brațe. O fetiță ascultătoare, căreia deda i-a spus să-și păstreze puritatea și inocența."

— Am fost egoistă! exclamă ea în biserică.

Alexander îi aruncă o privire nedumerită.

— Egoistă până la capăt! repetă dând din cap. Dașa a murit, iar eu îi iau locul, fără să stau prea mult pe gânduri. Îi iau locul, atentă să nu calc în picioare pasiunea lui Vova pentru mine, iluziile Nairei sau speranțele Dusiei de a-mi îndrepta pașii spre calea bisericii. Îi iau locul, atentă ca dragostea pe care ți-o port să nu se suprapună cu activitățile pe care le am cu ele.

— Tatiana, te asigur că dragostea pe care mi-o porți se va suprapune cu întreg universul, ripostă Alexander cu un licăr aspru în ochi.

Ea își ridică privirea spre el. Și acum era îndrăgostită nebunește de el. Și acum o copleșea la fel ca întotdeauna. Acum mai mult ca niciodată.

— Șura! murmură Tatiana.

— Da, Tatia.

— Ești sigur că e bine ce facem? Nu trebuie s-o faci doar pentru mine.

— Firește că sunt sigur, răspunse el aplecându-se spre ea, cu zâmbetul pe buze. Ca soț, voi avea anumite drepturi… inalienabile, pe care nimeni nu mi le poate lua.

— Vorbesc cât se poate de serios.

— Nicicând n-am fost mai sigur de ceva, o asigură el sărutându-i mâna.

Dacă Alexander i-ar fi spus Dașei adevărul de la bun început,

n-ar mai fi putut să facă parte din universul ei. Tatiana o știa prea bine. N-ar mai fi putut să ducă o viață întreținută numai din trădări și suferințe.

Tatiana i-ar fi pierdut pe amândoi: și pe el, și pe Dașa. N-ar mai fi putut să-și continue existența alături de sora ei, știind că Dașa, cu trupul ei ca de zeiță, cu sânii, părul, buzele și inima ei mare, nu reușea să cucerească sufletul bărbatului pe care îl iubea. Nimeni n-ar mai fi putut să clădească vreun pod peste prăpastia ce s-ar fi creat în familia ei.

Nu, n-ar fi putut să-și revendice iubirea cu glas tare. Tatiana o știa prea bine.

Și nici nu o revendicase vreodată. Nu pornise vreo cruciadă ca să-i cucerească inima.

Alexander fusese cel care o descoperise în nimicnicia și singurătatea ei și îi oferise o lume plină de posibilități. Alexander fusese cel care îi apăruse în cale și îi spusese: *Sunt al tău.*

Alexander făcuse toate astea.

Îl privea așteptând răbdător, încrezător, împlinit și perfect. Soarele pătrundea prin vitraliile bisericii învăluite într-o aromă palidă de tămâie. Dusia îi dezvăluise Tatianei tainele bisericii, ducând-o la slujbele religioase din Lazarevo și învățând-o să se roage. Astfel, în fiecare seară, după masă, Tatiana se ducea să înalțe rugi Cerului, în speranța că avea să își aline tristețea și să pună capăt îndoielilor mistuitoare.

Cândva, într-o zi de vară în Luga, pe când era copil, dragul ei deda, văzând-o tristă și confuză, neștiind pe ce cale s-o apuce, îi spusese următorul lucru: „Când nu știi ce drum să alegi în viață, pune-ți trei întrebări, Tatiana Metanova, și vei descoperi cine ești și ce cale trebuie să urmezi! *În ce crezi? Ce speri?* Și, cel mai important, *Ce iubești?*

— Cum ai definit-o, Șura? murmură ea ridicându-și privirea spre Alexander. În prima noastră noapte petrecută împreună, ai spus că noi doi împărtășim…

— Puterea de viață, îi răspunse el.

„Știu cine sunt și ce cale trebuie să urmez", își spuse în gând, luându-l de mână și întorcându-se cu fața spre altar. „Sunt

Tatiana. Și cred, am speranță și îl iubesc pe Alexander pentru totdeauna.”

— Sunteți pregătiți, copii? îi întrebă părintele Mihail, străbătând biserica. Mă așteptați de mult?

Își ocupă apoi locul în fața altarului. Bijutierul și soția lui stăteau în apropiere. Probabil că terminaseră deja sticla de votcă.

— E ziua ta astăzi, îi spuse părintele Mihail Tatianei, zâmbind. Frumos cadou, nu-i așa?

Tatiana se lipi de Alexander.

— Uneori, am impresia că, în aceste vremuri de restriște, puterile îmi sunt limitate de absența Domnului în viața oamenilor, începu preotul. Dar Domnul e încă prezent în biserica mea și îi văd prezența în voi. Mă bucur că ați venit la mine, copii. Domnul vă binecuvântează uniunea. Vă binecuvântează bucuria, ajutorul și tihna pe care vi le dăruiți unul altuia pe timp de pace și de război. Și vă binecuvântează copiii pe care, cu voia Lui, îi veți aduce pe lume. Vreau să vă îndrum pe calea vieții. Sunteți pregătiți să vă dăruiți cu trup și suflet unul altuia?

— Da, răspunseră ei într-un glas.

— Domnul a stabilit legământul căsătoriei prin facerea omului. Iar Hristos a încuviințat acest mod de viață, înfăptuind prima lui minune la nunta din Cana Galileii. Căsătoria este simbolul uniunii sacre și tainice dintre Hristos și Biserica Sa. Și ce a unit Dumnezeu omul nu poate să despartă. Ați înțeles?

— Da, răspunseră ei.

— Ați adus inelele?

— Da.

— Binecuvântează, Doamne, uniunea acestui bărbat și a acestei femei, care trăiesc într-o lume pentru care Fiul Tău și-a dat viața! continuă părintele Mihail, ținând crucea deasupra capetelor lor. Transformă-le universul într-un semn al iubirii lui Hristos într-o lume păcătoasă și bolnavă! Apără-i, Doamne, de dușmani! Dăruiește-le pace și armonie! Fă ca dragostea pe care și-o poartă să fie ca o pecete pe sufletele lor, o mantie pe umerii

lor și o coroană pe fruntea lor! Binecuvântează-le munca și prietenia, somnul și veghea, bucuriile și tristețile, viața și moartea!

Lacrimile îi brăzdau chipul Tatianei. Spera ca Alexander să nu le observe. Nu îi scăpară însă privirii agere a părintelui Mihail.

Întorcându-se spre Tatiana și luându-i mâinile într-ale sale, Alexander îi zâmbi, fericit să-i vadă bucuria în ochi.

Afară, pe treptele bisericii, o luă în brațe și o învârti, sărutând-o cu pasiune. Bijutierul și soția lui băteau nepăsători din palme.

— N-o mai strânge atât de tare! O să dea copilul afară, îi spuse Sofia lui Alexander, poziționând stângace aparatul de fotografiat. Stați pe loc! Nu vă mai mișcați! Vreau să le fac o poză proaspeților miri.

Apăsă o dată.

Și încă o dată.

— Veniți la mine săptămâna viitoare! Poate că, până atunci, voi face rost de hârtie ca să le developez, le spuse ea făcându-le cu mâna.

— Tot mai crezi că ar fi trebuit să ne căsătorim în fața ofițerului stării civile? o întrebă Alexander râzând. Cel care ne-a împărtășit filosofia „sănătății mintale”?

— Ai avut dreptate, îi răspunse ea clătinând din cap. A fost o ceremonie *perfectă*. Cum de-ai știut asta?

— Dumnezeu ne-a împletit căile, îi explică el. Iar noi am încercat astfel să-l mulțumim.

— Știi că a durat mai puțin să ne căsătorim decât să facem dragoste? îl întrebă ea chicotind.

— Mult mai puțin, îi spuse Alexander învârtind-o prin aer. Pe de altă parte, nu căsătoria în sine sau partidele de amor au implicat un efort prea mare din partea mea. Ci lupta acerbă pe care am dus-o ca să te conving să facem dragoste. Și apoi să ne căsătorim…

— Îmi pare rău. Dar am avut atâtea emoții!

— Știu, îi răspunse el, ținând-o încă în brațe. Șansele erau de douăzeci la optzeci să faci pasul ăsta.

— Douăzeci *contra?*

— Douăzeci *pro.*

— Trebuie să ai mai multă încredere, dragul meu soț, îi spuse Tatiana sărutându-l.

11

Porniră spre casă prin pădure, cărând în spate lucrurile cumpărate. Alexander ducea aproape totul. Tatiana căra doar cele două perne.

— Ar trebui să trecem pe la Naira Mihailovna, spuse ea. Cred că sunt cu toții extrem de îngrijorați.

— Continui să te gândești la alții, o mustră el, ușor iritat. La oricine altcineva, în afară de mine. Vrei să te duci la ei în ziua nunții noastre? În *noaptea nunții noastre?*

Alexander avea dreptate. De ce se purta așa? Ce o apuca mereu? Nu voia să-i îngrijoreze pe cei din jur, îi explică ea.

— Știu. Dar nu poți să ai grijă de toți. Ce-ar fi să începi cu mine? Să mă hrănești, să mă ocrotești, să mă iubești. Apoi îi poți lua și pe ceilalți sub aripa ta ocrotitoare.

Tatiana mergea încet, cu pași șovăitori.

— Tatiașa, continuă Alexander oftând, mergem mâine să-i vedem. Bine?

Ajunseră la cabana din pădure la ora șase seara. Pe ușă găsiră un bilet de la Naira Mihailovna. *Tania, unde ești?* citiră ei. *Suntem cumplit de îngrijorate. N.M.*

Alexander smulse biletul din ușă.

— Nu intrăm? îl întrebă ea.

— Ba da, dar… Mai stai puțin! îi zâmbi el. Mai am ceva de făcut și apoi intrăm.

— Ce anume?

— Ai puțină răbdare și o să vezi! îi răspunse Alexander, dispărând înăuntru cu pernele, plăpumile grele și celelalte articole de gospodărie.

În timp ce îl aștepta afară, Tatiana pregăti sandviciuri cu pâine, unt, *tușonha* și brânză.

Apoi începu să danseze pe iarbă după acordurile unei melodii ce-i răsuna prin minte: „Cândva, cu iubirea, în Liov, mă voi întâlni". Văzând cum rochia îi plutea în vânt, începu să se învârtă tot mai repede, zâmbind încântată de jocul trandafirilor prin aer. Când își ridică ochii, îl văzu pe Alexander stând în pragul ușii și privind-o în extaz.

— Uite, ți-am făcut un sandvici! îi spuse Tatiana, arătându-i-l cu degetul. Ți-e foame?

Alexander clătină din cap, îndreptându-se spre ea. Tania îi veni în întâmpinare, prinzându-l cu brațele de gât.

— Nu-mi vine să cred că *ne-am căsătorit*, Șura.

Alexander o luă în brațe și o purtă spre ușa cabanei.

— În America avem un obicei. Mirele își ține mireasa în brațe și o trece pragul noii lor case.

Tatiana îl sărută pe obraz. Era mai frumos decât un răsărit de soare.

Alexander o duse în casă și închise ușa în urma lor. Înăuntru domnea un întuneric iluzoriu, ca într-un vis. Aveau nevoie de o lampă cu kerosen. Dar uitaseră să cumpere. Aveau să ia a doua zi una din Lazarevo.

— Și acum ce facem? îl întrebă ea, frecându-și chipul de al lui. Văd că ai făcut patul. Frumos din partea ta!

Firele lui de barbă, ce începeau deja să-i crească, îi înțepau Taniei pielea fină a obrazului.

— Fac și eu ce pot, răspunse Alexander.

Așezând-o pe patul pe care îl făcuse deasupra sobei, îi depărtă picioarele și, stând între ele, își rezemă capul de pieptul ei. Apoi îi ridică rochia.

Tatiana își dorea cu ardoare să-l privească, dar dorința ce-i mistuia trupul o împiedica să-și țină ochii deschiși.

— Nu vii și tu aici? îl întrebă ea.

— Nu încă. Întinde-te pe spate! Așa, o instrui Alexander, scoțându-i lenjeria intimă și trăgându-i șoldurile spre el.

Tatiana îi auzea respirația sacadată.

— Șura! îngăimă, copleșită de răsuflarea, de privirea și de atingerile lui fierbinți.

— Ce minunății se ascund sub rochia ta albă cu trandafiri roșii! șopti el mângâind-o cu degetele și sărutând-o cu drag. Ești uluitoare, Tania! murmură el dezmierdând-o cu buzele lui calde și umede.

Îi gâdila coapsele cu părul și barba abia ivită. Senzațiile erau copleșitoare. Iar dorințele – mistuitoare.

Tremura încă sub imperiul spasmelor de plăcere când

Alexander se urcă în pat și își așeză mâna pe abdomenul ei.

— Doamne, Alexander! bâigui ea fără suflare. Ce-mi faci tu mie?

— Ești fantastică!

— Cine? *Eu?* murmură Tatiana, înghiontindu-l ușor. Te rog… încă o dată? îl întrebă apoi, închizând ochii când îi văzu zâmbetul de pe buze. Ce e? Spre deosebire de tine, eu nu am nevoie de odihnă, continuă ea, încleștându-și mâinile în părul lui.

— Tatia… ți-am spus oare cât de mult îmi place… părul tău bălai cu care natura te-a înzestrat peste tot?

Ea gemu ușor sub atingerile și sărutările gurii lui lacome și limbii sale iscoditoare.

— O, Șura!

— Da.

— Ce ți-ai spus când m-ai văzut prima dată îmbrăcată în rochia asta? îl întrebă, plutind pe culmile plăcerii.

— Mi-am spus… Mă asculți?

— Da, gemu ea.

— Mi-am spus…

— O, Șura!

— Dacă există vreun Dumnezeu, l-am rugat să-mi dăruiască un moment de iubire cu stăpâna unei rochii atât de frumoase.

— Aha!…

— Tatiașa… Nu e plăcut să știi că există Dumnezeu?

— Ba da, Șura. Ba da.

— Alexander! gâfâi Tatiana, zăcând pe o parte, cu ochii întredeschiși, cu gura uscată și răsuflarea întretăiată. Vreau să-mi spui, chiar în clipa asta, că mi-ai arătat toate tainele iubirii. Pentru că sunt, realmente, terminată.

— Nu vrei să te mai surprind? o întrebă Alexander zâmbind.

— Nu! Spune-mi că mi-ai arătat totul!

Expresia ușor malițioasă de pe chipul lui îi dădu de înțeles că se înșela.

Întinzând-o din nou pe spate, Alexander se așeză deasupra ei.

— Totul? repetă el sărutând-o cu nesaț și depărtându-i picioarele. Ăsta a fost doar începutul, continuă în șoaptă. Am fost mult prea blând cu tine.

— Mult prea *blând?* repetă ea, nevenindu-i să creadă ce auzea.

Un țipăt îi scăpă printre buze în clipa în care Alexander pătrunse în adâncul ei, mistuindu-i deopotrivă trupul și sufletul. Se agăță cu disperare de el, gemând sub greutatea lui copleșitoare.

— Cum ți se pare? o întrebă apoi. Te ții de mine ca și cum…

— Mult prea covârșitor…

— Tania! îngăimă Alexander, devorându-i umerii, gâtul și buzele. E noaptea nunții noastre. Ai grijă!… Căci doar rochia va mai rămâne din tine.

— Promiți, Șura?

— Când doi oameni se căsătoresc în America, depun un jurământ, spuse Alexander, împletindu-și degetele cu ale ei. Îl știi?

Dar Tatiana visa cu ochii deschiși. Se gândea adesea la America. Voia să-l întrebe dacă malurile râurilor din America erau străjuite de cabane. America – un tărâm fără războaie, fără foamete și fără Dimitri.

— Mă asculți? În timpul ceremoniei, preotul te întreabă: „Alexander, o iei pe această femeie să-ți fie soție legitimă?”

— Legitimă în pat?

— Da, și în pat, îi răspunse râzând Alexander. Apoi mirii rostesc jurămintele. Vrei să ți le spun?

— Da, încuviință ea, ducându-și la buze degetele lui.

— Trebuie să repeți după mine.

— Bine.

— Eu, Tatiana Metanova, îl iau pe acest bărbat să-mi fie soț…

— Eu, Tatiana Metanova, îl iau pe acest bărbat *minunat* să-mi fie soț, repetă ea, sărutându-i degetul mare, arătătorul și degetul mijlociu.

— Să trăim împreună în sfânta taină a căsniciei…

— Să trăim împreună în sfânta taină a căsniciei, continuă,

sărutându-i degetul inelar.

— Să-l iubesc, să-l alin, să-l cinstesc și să-l păstrez…

— *Să-l iubesc*, să-l alin, să-l cinstesc și să-l păstrez, repetă Tatiana, sărutându-i verigheta de pe degetul inelar și apoi degetul mic.

— Și să-l ascult.

— Și să-l ascult, spuse Tatiana cu un zâmbet pe buze, dându-și ochii peste cap.

— Și să-i fiu credincioasă în orice împrejurare, până când moartea ne va despărți…

— Și să-i fiu credincioasă în orice împrejurare, până când moartea ne va despărți, murmură Tatiana, ștergându-și lacrimile cu palma mâinii lui.

— Eu, Alexander Barrington, o iau pe această femeie să-mi fie soție…

— Încetează, Șura! spuse ea așezându-se deasupra lui și dezmierdându-i pieptul cu sânii.

— Să trăim împreună în sfânta taină a căsniciei…

Tatiana continua să-i exploreze pieptul cu buzele.

— *S-o iubesc*, continuă el cu glasul frânt, *s-o iubesc*, s-o alin, s-o cinstesc și s-o păstrez…

Ea își lipi obrazul de pieptul lui, ascultându-i bătăile inimii.

— Și să-i fiu credincios în orice împrejurare, până când…

— Încetează, Șura! Te rog! murmură ea, scăldându-l în lacrimi.

— Sunt lucruri mult mai rele decât moartea, îi spuse el, punându-și mâinile sub cap.

Tatiana revăzu atunci trupul mamei ei aplecat deasupra materialului pe care îl cosea. Își aminti ultimele cuvinte ale Marinei: *Nu vreau să mor fără să simt măcar o dată ceea ce simți tu.* Și o auzi din nou pe Dașa râzând, în timp ce îi împletea părul cu mult timp în urmă.

— Serios? Ca de exemplu?

Alexander nu îi răspunse.

Dar Tatiana înțelese.

— Prefer să duc o viață grea aici, în Uniunea Sovietică, decât să am o moarte bună. Tu nu?

— Dacă e vorba de o viață alături de tine, atunci da. Pe de altă parte, nici n-am văzut cum arată o *moarte bună*, spuse Tatiana cu chipul ascuns la pieptul lui.

— Ba ai văzut. Ce ți-a spus Dașa înainte de a muri?

Se lipea tot mai tare de el. De parcă voia să se contopească cu trupul lui și să-i atingă sufletul nobil.

— A spus că sunt o soră bună.

— Și chiar așa și ești, o asigură el, ținându-i capul lipit de pieptul lui. A plecat împăcată. Putem spune că a avut… o moarte bună.

— Tu ce-mi vei spune, Alexander Barrington, când mă vei lăsa singură pe lume? șopti Tatiana, sărutându-l cu ardoare.

Alexander o așeză în pat și se aplecă deasupra ei.

— Tania! răspunse el tot în șoaptă. De ce vorbim de moarte aici, în Lazarevo? Hai să uităm pentru o clipă de moarte, de război și de comunism! Nimic din toate astea nu există aici. Suntem numai noi doi… și viața întreagă. O viață… casnică, spuse el zâmbind. Hai s-o trăim din plin! Vino cu mine afară!

— Bine.

— Pune-ți rochia! *Numai* rochia, adăugă, punându-și și el pantalonii de armată.

— Unde mergem? întrebă Tatiana surâzătoare, sărind din pat.

— Să dansăm.

— Să dansăm?

— Da. Toate nunțile trebuie sărbătorite în pași de dans.

Ieșiră împreună în poiana răcoroasă. Conurile de pin răspândeau în aer un parfum îmbătător, iar apele șuierătoare ale râului și foșnetul pinilor tulburau tăcerea nopții.

— Privește luna, Tatia! îi spuse Alexander arătându-i valea îndepărtată de la poalele Munților Ural.

— O văd, răspunse ea, fără să-și desprindă însă ochii de la el. Dar nu avem muzică, adăugă, stând surâzătoare în fața lui, cu mâinile pierdute în mâinile lui imense.

— Vom dansa împreună, sub dar de lună, printre faldurile rochiei tale de mireasă… murmură Alexander, trăgând-o spre el.

Și începură să danseze pe ritmul unui vals imaginar, vegheați de o lună stacojie ce le lumina pașii.

Iar valsul deveni aievea sub acordurile melodioase ale glasului lui Alexander:

În pași de dans noi am pornit
În noaptea când destinele ni le-am unit…
Dragostea am regăsit-o,
Deși niciun cuvânt n-a fost rostit.[37]

Cânta în engleză. Tatiana înțelegea majoritatea cuvintelor.

— Șura, ai o voce atât de frumoasă! îi spuse ea. Cunosc cântecul. Se numește *Valsul Dunării.*[38]

— Îmi place mai mult în engleză, îi spuse Alexander.

— Și mie, răspunse ea, stând lipită de pieptul lui gol, cu privirea ațintită asupra lui. Trebuie să mă înveți să-l cânt și eu.

— Vino, Tatiașa! șopti el luând-o de mână.

În noaptea aceea nu închiseră un ochi. Sandviciurile rămaseră neatinse la poalele copacilor, unde Tatiana le pregătise.

Alexander.

Alexander.

Alexander.

Amintirile copilăriei sale, petrecute pe lacul Ilmen, căruia îi fusese cândva regină, piereau acum sub imperiul domniei lui Alexander, care îi devora, pe cât de vorace, pe atât de tandru, trupul mistuit de dorințe pătimașe, înfăptuind minuni pe care nicicând nu le visase, ca și când ar fi fost plămădit…

Dintr-un aluat fără de moarte,
Preschimbând ale lumii simțăminte –
Pasiuni, iubiri și suferințe —
În ale zeilor dorințe.

12

În zorii dimineții, Tatiana și Alexander stăteau pe o pătură și priveau, obosiți și amețiți, apele cristaline ale râului.

— Iubitule, nu vrei să înotăm puțin? îl întrebă ea, ținându-i capul în poală.

— Ba da, dacă m-aș putea clinti.

După ce dormiră câteva ore și înotară apoi în apele râului, se îmbrăcară și porniră spre casa Nairei. Bătrânele trăncăneau de zor pe verandă, în fața ceștilor de ceai.

— Vorbesc despre noi, îi spuse Tatiana, îndepărtându-se câțiva pași.

— Stai să vezi ce-o să fie la gura lor când o să le dăm cu adevărat apă la moară! răspunse Alexander înghiontind-o ușor.

Femeile erau supărate pe Tatiana. Dusia plângea și se ruga. Raisa tremura și mai tare. Naira îl privea cu reproș pe Alexander. Aksinia fremăta de încântare, dornică să le împărtășească vestea tuturor prietenelor și vecinelor ei.

— Unde ați fost? N-am știut nimic de voi. Ne-am gândit că v-a făcut cineva de petrecanie, spuse Naira.

— Spune-le, Tania! Ți-a făcut *cineva* de petrecanie? interveni Alexander, stăvilindu-și cu greu zâmbetul.

Femeile, printre care și Tatiana, îl priveau uluite pe Alexander, care, salutându-le, ieși afară să se radă. Cu barba lui neagră, arăta probabil ca un pirat. Ce era de făcut? se întreba Tatiana. Să se prefacă? Sau să-și asume ceea ce făcuseră? Ce explicații ar fi putut să le ofere? Cum să le justifice acelor femei binevoitoare suișurile și coborâșurile vieții sale? Ele credeau că viața ei se învârtea în jurul lor, iar acum aveau să afle cu totul altceva. Cu doar câteva zile în urmă, se agitaseră în jurul lui Alexander, care călătorise o mie șase sute de kilometri până în Lazarevo ca să se căsătorească cu logodnica lui, doar ca să descopere, cu inima frântă, că aceasta pierise răpusă de boală și de foamete. Iar acum… asta. Căsătoria Tatianei cu Alexander era un scenariu nefavorabil pentru amândoi.

— Tatiana, vrei să ne spui, te rog, unde ați fost?

— Nicăieri, Naira Mihailovna. În Molotov. Am mai cumpărat

câte ceva… de mâncare… pentru gospodărie… niște…

Ce putea să le spună?

— Unde ați dormit? Ați lipsit trei zile! N-am știut nimic de voi.

— Le-ai spus că ne-am căsătorit? întrebă Alexander fără preambul, urcând treptele spre verandă.

— Aahhhh! exclamară într-un glas toate cele patru femei, părând să absoarbă tot aerul din încăpere.

Tatiana se frecă la ochi, clătinând din cap. „Treaba lui! Să facă ce-o vrea!" Se așeză oftând pe un scaun de lângă canapea.

— Mi-e o foame de lup, spuse Alexander intrând în încăpere. Tatia, e ceva de mâncare pe aici?

Ieși apoi din nou, rontăind o bucată de pâine și, așezându-se lângă Dusia pe canapea, își puse brațul pe umerii ei.

— Doamnelor, din câte știu, căsătoria tinerilor reprezintă, la sate, un prilej de bucurie pentru toată lumea. Ce ziceți de-o mică petrecere? le întrebă el zâmbind cu gura până la urechi.

— Alexander, nu știu dacă ai observat, dar suntem extrem de supărate, îi răspunse Naira pe un ton tăios, pierzându-și cumpătul. Mâhnite și supărate.

— V-ați căsătorit! exclamă Aksinia.

— Cum adică *v-ați căsătorit*? întrebă Dusia cu lacrimi în ochi, închinându-se înspăimântată. Nu e cu putință. Nu Taneșka mea. Taneșka mea e pură…

Alexander se ridică iute în picioare, tușind cu zgomot.

— Tania! Hai să mergem să mâncăm!

— Șura, stai puțin, te rog!

Alexander se așeză din nou pe canapea.

— Tatiana Georgievna, continuă Dusia, spune-mi că nu e adevărat! Spune-mi că e doar o glumă! Spune-mi că râde de patru femei bătrâne, pe care vrea să le bage în pământ înainte de a le fi venit sorocul!

— Nu cred că glumește, Dusia, interveni Naira.

— Dusia, nu te supăra, te rog! spuse Tatiana, privindu-l dojenitoare pe Alexander.

— Dar de ce te-ai supăra, Dusia? o întrerupse Alexander, fără să stea prea mult pe gânduri. Ne-am căsătorit. Nu vi se pare o

veste bună?

— Bună? exclamă ea plângând. Ai uitat de Dumnezeu, Tania?

— Și de *sora* ta? interveni Naira cu glas tăios.

— Ai uitat de etichetă și de decență? o întrebă exaltată Aksinia, de parcă acestea erau *ultimele* lucruri pe care voia să le vadă în Lazarevo.

— Tania, sora ta nici nu s-a răcit bine în mormânt, spuse Raisa tremurând.

— Alexander, am crezut că ai venit aici ca să te căsătorești cu Dașa, interveni Naira, la fel de tăioasă. Dumnezeu s-o odihnească în pace!

Tatiana înțelese dintr-o singură privire că Alexander începea să-și piardă răbdarea.

— Lăsați-mă să vă explic… spuse ea iute.

Dar era prea târziu.

— Nu. O să vă explic *eu,* o întrerupse Alexander, ridicându-se în picioare. Am venit în Lazarevo după Tatiana. Am venit s-o iau de soție. *Pe ea,* nu pe Dașa. Și-am terminat ce-am avut de făcut aici. Hai să plecăm, Tania! Mă duc să-ți iau cufărul. Ne întoarcem mai târziu după mașina de cusut.

— Cum să-i iei cufărul? Nu, nici vorbă de așa ceva! Nu pleacă de aici! țipă Naira.

— Ba da, spuse Alexander.

— Dar nu e nevoie să plece!

— Doamnelor, continuă el, punându-și brațul pe umerii Tatianei, *abia ne-am căsătorit.* Chiar vreți să rămânem în casa voastră? le întrebă, ridicând din sprâncene.

Naira icni fără suflare. Dusia se închină. Raisa începu să tremure și mai tare, iar Aksinia bătu încântată din palme.

— Du-te afară, te rog! îi șopti Tatiana, strângându-l de braț. Lasă-mă să vorbesc puțin cu ele! Bine?

— Vreau să plecăm.

— Asta o să și facem. Acum ieși puțin din cameră!

— Nu înțeleg de ce trebuie să plecați, interveni Naira. Puteți să stați în dormitorul meu. Iar eu o să dorm pe sobă.

— Naira Mihailovna, crede-mă că nu e o idee prea bună să rămânem aici! spuse Alexander, înainte ca Tatiana să apuce să-l

oprească.

— Alexander! Du-te afară, te rog! insistă ea, masându-i brațul în locul în care îl ciupise. Ne va fi mult mai bine în căsuța bunicilor, continuă apoi, întorcându-se spre Naira.

Ar fi vrut să-i spună că aveau nevoie de „mai multă intimitate", dar știa că noțiunea le era cu totul necunoscută.

— Dați-ne de veste dacă aveți nevoie de ceva! Alexander vrea oricum să vă repare gardul. Dacă doriți să luăm masa împreună, trebuie doar să ne chemați.

— Taneșka, suntem îngrijorate pentru tine, spuse Naira. Te-ai încurcat cu un *soldat!* Tocmai tu!

Dusia rosti în șoaptă numele lui Hristos.

— Am crezut că vei alege pe cineva care să-ți semene mai mult, continuă Naira. Cineva ca tine.

— Încep să cred că asta a și făcut, spuse Aksinia zâmbind.

— Nu trebuie să-mi purtați de grijă, răspunse Tatiana. Sunt în siguranță alături de el.

— Firește că ne dorim să veniți la masă, interveni Naira. *Te* iubim nespus de mult.

— Dumnezeu să te apere de ororile patului conjugal! murmură Dusia.

— Vă mulțumesc, le spuse Tatiana cu o mină serioasă.

Aruncând o privire afară, îl văzu pe Alexander prăpădindu-se de râs în grădină.

Profitând de faptul că îi căra cufărul voluminos și greu, devenind astfel inofensiv, Tatiana țipa mânioasă la el.

— De ce nu mă lași să-mi rezolv singură treburile? În felul meu?

— Pentru că, în felul tău, ar dura ore întregi să le rezolvi. Mai întâi, le-ai mulge vaca, le-ai spăla rufele, le-ai croi haine noi și Dumnezeu știe ce-ai mai face!

— Nu te înțeleg. Am crezut că, odată căsătoriți, te vei mai liniști puțin și nu vei mai fi atât de protector, atât de… înțelegi ce vreau să spun. Tu și felul tău american de-a fi, care te împiedică să treci neobservat!

— Atunci n-ai înțeles nimic, îi răspunse Alexander râzând. De

ce ți-ai închipuit că m-aș schimba?

— Pentru că ne-am căsătorit.

— În cazul ăsta, nu-mi rămâne decât să-ți spulber iluziile. Trebuie să te previn că n-ai văzut nimic până acum.

— Nimic?

— Absolut nimic. Acum, de când îmi ești soție, voi fi de sute de ori mai protector, mai posesiv și mai gelos. Toate deopotrivă. De sute de ori. Asta e natura umană – a fiarei care zace înlăuntrul nostru. N-am vrut să-ți spun mai devreme, căci m-am gândit că s-ar putea să te sperii.

— *S-ar putea?*

— Din fericire, acum nu mai poți să anulezi căsătoria, continuă Alexander, privind-o cu ochi mistuitori. În niciun caz, după ce-a fost consumată… *în întregime.*

Nu-și mai puteau stăvili dorințele până acasă. Alexander lăsă cufărul la poalele unor pini din pădure și se așezară pe el.

— Încearcă să nu mai țipi atât de tare aici, îi spuse el printre sărutări pătimașe.

Când terminară, adăugă:

— Dar e ca și cum ți-aș cere să scapi de pistruii de pe nas, nu-i așa?

Cele patru femei veniră să-i vadă ceva mai târziu. Alexander și Tatiana jucau fotbal. Tatiana se afla în posesia mingii, iar Alexander încerca s-o recupereze. Ea o ținea strâns între picioare, refuzând să-i dea drumul, în timp ce el încerca să i-o ia cu forța, hârjonindu-se reciproc pe iarbă, printre chiote și țipete. Alexander era îmbrăcat doar cu o pereche de boxeri, iar Tatiana purta maioul lui și o pereche de chiloți.

Stânjenită de prezența bătrânelor, ea se așeză în fața soțului ei, încercând să-i ascundă goliciunea trupului de privirile înmărmurite ale vizitatoarelor. El stătea în spatele ei, ținându-și brațele pe umerii săi.

— Spune-le… Las-o baltă! Mai bine le spun *eu*…

Și, înainte ca Tatiana să rostească vreun cuvânt, se îndreptă spre ele, cu statura lui impunătoare și trupul aproape gol, spunându-le cu glas tăios:

— Doamnelor, pe viitor, am prefera să ne lăsați pe *noi* să vă vizităm.

— Șura, du-te și îmbracă-te! murmură Tatiana.

— S-ar putea să aveți și alte surprize, nu doar să asistați la o partidă nevinovată de fotbal, continuă Alexander intrând în casă.

Când ieși apoi afară, îmbrăcat decent, îi spuse Tatianei că se ducea în sat să facă rost de gheață și de un topor.

— Ciudată combinație! observă ea. De unde vrei să iei gheață?

— De la fabrica de pește. Trebuie să congeleze cumva peștele, nu-i așa?

— Și toporul?

— De la tipul ăla cumsecade, Igor, îi strigă el îndepărtându-se și trimițându-i un sărut din vârful degetelor.

— Întoarce-te repede! îi spuse ea, urmărindu-l cu privirea. Naira Mihailovna își ceru scuze pentru vizita lor neașteptată.

Dusia murmura o rugăciune. Raisa tremura necontrolat. Iar Aksinia o privea bucuroasă pe Tatiana, care le invită pe toate la un pahar de cvas.

— Haideți înăuntru! Să vedeți cât de bine arată casa! Alexander a făcut curățenie și a reparat și ușa. Balamaua de sus era stricată. Vă aduceți aminte, nu?

Femeile căutară un loc unde să se așeze.

— Dar nu aveți mobilă, Taneșka! spuse iritată Naira.

Aksinia scoase un strigăt de bucurie.

Iar Dusia își făcu cruce.

— Știu. Dar nu avem nevoie de prea multe. Avem cufărul meu. Alexander a promis că o să facă și o bancă. Iar eu o să aduc biroul cu mașina de cusut… O să ne descurcăm.

— Dar cum…

— Naira, las-o în pace! interveni Aksinia.

Dusia privea așternuturile mototolite de pe sobă. Tatiana zâmbi, vădit tulburată. Alexander avea dreptate. Era *mult* mai bine să se ducă *ei* în vizită. Le întrebă apoi când ar prefera să se ducă să ia cina cu ele.

— Diseară, firește, îi răspunse Naira. Vom sărbători nunta

voastră. Dar puteți să veniți în fiecare seară. Și-așa nu aveți cum să mâncați aici. Nu aveți unde să stați și nici unde să gătiți. O să muriți de foame. Veniți în fiecare seară! Nu vă cerem prea mult, nu-i așa?

— Ba da, ne cer prea mult, spuse Alexander când se întoarse acasă fără gheață (urma să ia a doua zi), dar cu un topor, un ciocan, cuie, un fierăstrău, o placă de lemn și o sobă Primus cu kerosen. Nu m-am însurat cu tine ca să mergem acolo în fiecare seară. Le-ai invitat înăuntru? o întrebă apoi, izbucnind în râs. Ai avut curaj, draga mea. Ai apucat măcar să faci patul înainte? continuă, râzând și mai tare.

Tatiana stătea pe căminul rece al sobei și îl privea clătinând din cap.

— Ești imposibil.

— *Eu* sunt imposibil? Nu vreau să iau masa acolo nici în ruptul capului. Ce-ar fi să le inviți aici după cină pentru spectacolul de *vodevil*…

— *Vodevil?*

— Las-o baltă! spuse el, așezând într-un colț al camerei toate lucrurile pe care le cumpărase. Invită-le la spectacol. Și în timp ce facem dragoste, n-au decât să trăncănească cât vor. „Ț!” va protesta Naira. „I-am spus să se încurce cu Vova al meu. Sunt convinsă că s-ar fi descurcat mult mai bine.” „Vai, vai, vai!” va exclama Raisa, tremurând din toate mădularele. „Doamne Isuse, se va tângui Dusia, te-am rugat s-o cruți de ororile patului conjugal!” Iar Aksinia va spune…

— „Abia aștept să le descriu tuturor aceste orori cumplite”, completă Tatiana.

Alexander izbucni în râs, apoi se duse să înoate în apele râului.

Tatiana aranjă lucrurile prin casă și făcu patul. Apoi se îmbrăcă să meargă la Naira, așteptând să fiarbă ceaiul pe sobița Primus. Atunci intră și Alexander pe ușă. Se apropie de ea, scoțându-și lenjeria udă. Tania îl privea gâtuită de emoție.

— Ce e? o întrebă el înghiontind-o cu piciorul.

— Nimic, răspunse ea ațintindu-și privirea spre ibric.

Dar Alexander continuă s-o înghiontească cu piciorul, iar Tatiana se abținu cu greu să nu-l soarbă din priviri.

Să nu-l *devoreze* cu totul.

Învingându-și sfiala, se așeză pe podeaua din lemn, în fața lui Alexander, și îi cuprinse bărbăția în mâini.

— Toți bărbații sunt atât de frumoși sau numai tu ești așa? murmură Tatiana cu tandrețe în glas.

— Numai eu! răspunse Alexander râzând cu gura până la urechi. Toți ceilalți bărbați sunt respingători, adăugă ridicând-o de pe podea. O să te rănești dacă stai în genunchi pe podeaua asta tare.

— În America aveți covoare?

— Pe toți pereții.

— Dă-mi o pernă, Șura! îi spuse apoi în șoaptă.

Se duseră să ia masa la Naira. Tatiana pregăti mâncarea în timp ce Alexander repară gardul stricat. Vova și Zoe, vădit buimăciți de noua turnură a lucrurilor, nu puteau să înțeleagă mâna destinului, care împletise căile micuței și inocentei lor Tania cu cele ale unui soldat din Armata Roșie.

Tatiana vedea cum toți ochii erau ațintiți asupra lor, urmărindu-le fiecare pas și fiecare mișcare. Astfel, în momentul în care îl servi pe Alexander, iar el își înălță capul, nu putu să-i întâlnească privirea, temându-se că toată lumea avea să trăiască odată cu ea amintirile ce-i treceau atunci prin minte.

După cină, Alexander nu mai ceru nimănui s-o ajute să strângă masa și să spele vasele. O făcu chiar el. Și, în timp ce stăteau aplecați deasupra ligheanului cu vase, îi cuprinse bărbia cu mâna și îi întoarse capul spre el.

— Tania, nu-mi mai evita niciodată privirea! Pentru că acum ești a mea și vreau să văd asta în ochii tăi de fiecare dată când mă uit la tine.

Tatiana îl privea cu venerație.

— Așa e mai bine, șopti el apoi, sărutând-o și împletindu-și mâinile cu ale ei în apa caldă și înspumată.

13

A doua zi, desculț și cu bustul gol, Alexander stătea ghemuit deasupra unor boluri din metal, în timp ce Tatiana se tot foia în jurul lui, întrebându-l ce face. Nu-i plăceau surprizele, conchise ea. Voia să știe ce se întâmpla de la bun început. În cele din urmă, Alexander se văzu nevoit s-o ia de umeri și s-o dea afară, rugând-o să-și găsească ceva de făcut – să gătească, să citească sau să-și exerseze engleza –, *orice*, numai să-l lase în pace timp de douăzeci de minute.

Dar nu putea să-i îndeplinească dorința. Încetă să se mai foiască în jurul lui, preferând să stea cuminte și să-l urmărească în tăcere.

Alexander turnă într-un bol mai mic lapte, smântână groasă, zahăr și ouă și amestecă apoi ingredientele.

Ea își ridică bluza și începu să-și frece sânii de spatele lui gol.

— Hmm! Acum totuși aș avea nevoie doar de o ceașcă de afine.

Tatiana se duse să adune fructele, dornică să-i fie de ajutor. După ce umplu un bol mai mare cu gheață și sare, Alexander îl puse pe cel mic în interiorul celui mai mare și continuă să amestece conținutul cu o lingură din lemn.

— Ce tot faci aici? Când ai de gând să-mi spui?

— În curând.

— Cât de curând? Spune-mi acum!

— Ești imposibilă. O să afli peste treizeci de minute. Nu poți să mai aștepți treizeci de minute?

— Treizeci de minute? Dar ce-o să facem treizeci de minute? îl întrebă, țopăind de colo colo.

— Ești îngrozitoare, spuse el râzând. Trebuie să frec amestecul ăsta. Întoarce-te peste treizeci de minute!

Tatiana dădu ocol poienii, privindu-l cu ardoare.

Plutea pe aripile fericirii. O fericire ce o lăsa practic fără grai.

— Privește, Șura! îl strigă ea, făcând roata prin iarbă. Mă vezi?

— Da, iubito. Te văd.

Treizeci de minute mai târziu, Alexander o chemă la el.

Tatiana veni într-un suflet, privind curioasă amestecul gros, cu nuanțe albăstrui, din bol.

— Ce e asta?

— Gustă! o îmbie el, oferindu-i o lingură.

Și ea gustă.

— Înghețată? îngăimă ea, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Înghețată, răspunse el, încuviințând din cap, cu zâmbetul pe buze.

— Mi-ai făcut *înghețată*?

— Da. La mulți ani! Și acum *de ce* plângi? Hai, mănâncă! Se topește.

Tatiana stătea pe iarbă, cu bolul între picioare, și mânca înghețata cu lacrimi în ochi. Alexander o privea cu stupoare. Apoi, dând din umeri, se duse să se spele în apele râului.

— Ți-am păstrat puțină înghețată, îi spuse Tatiana cu chipul brăzdat de lacrimi, când se întoarse din nou la ea.

— Nu vreau. Mănânc-o pe toată!

— E prea multă pentru mine. Am mâncat deja mai bine de jumătate. Ia tu restul! Altfel, ce facem cu ea?

— Mă gândeam să te dezbrac, să te ung cu înghețată din cap până în picioare și apoi s-o ling de pe trupul tău apetisant, îi răspunse el, așezându-se în genunchi lângă ea.

— Cred că irosim o înghețată delicioasă, murmură Tatiana cu glas răgușit, scăpând lingura din mână.

Nu mai era însă de aceeași părere după ce Alexander își duse planul la bun sfârșit.

— Tatia, fă-mi roata complet goală! o rugă el, după ce înotaseră împreună.

— Unde? Aici? Dar nu e un loc potrivit.

— Dacă nu aici, atunci unde? Hai, fă roata în râu!

Tatiana se ridică în picioare zâmbind, splendidă în goliciunea ei, și își înălță brațele în aer.

— Ești pregătit?

Și se aruncă în Kama, rotindu-se apoi de șapte ori în undele strălucitoare ale râului.

— Cum ți s-a părut? îl întrebă din apă.

— Impresionant, îi răspunse el privind-o cu ardoare.

14

Chiar și fără ceas, Alexander se trezi dis-de-dimineață, după ora militară, și se duse să se spele și să fumeze o țigară, în timp ce Tatiana dormea ghemuită ca o chiflă caldă, abia scoasă din cuptor. Când se băgă din nou în pat, își lipi trupul rece ca gheața de trupul ei fierbinte.

— Nu, te rog! țipă Tatiana, încercând în zadar să se desprindă din strânsoarea lui. Nu fi rău! Sper că, în armată, primești o pedeapsă drastică pentru asta. Sunt convinsă că lui Marazov nu-i faci așa ceva de două ori.

— Ai dreptate, răspunse el. Dar nu am drepturi inalienabile asupra lui Marazov. Tu, în schimb, ești soția mea. Acum întoarce-te spre mine!

— Dacă îmi dai drumul, o să mă întorc.

— Tania… șopti Alexander lipindu-se de ea. Nici prin cap nu-mi trece să-ți dau drumul până nu mă satur de tine. Până nu mă încălzești de la interior spre exterior și invers.

După ce făcură dragoste, Tatiana pregăti micul dejun: douăsprezece clătite din cartofi, și apoi se așeză lângă el pe pătură, sub un răsărit de soare răcoros, ce devenea însă tot mai cald cu fiecare zi care trecea. Alexander înfuleca clătitele cu o poftă de lup în timp ce Tatiana îl privea uluită.

— Ce e?

— Nimic, îi răspunse ea zâmbind. Ești mereu flămând. Cum ai reușit să supraviețuiești iarna trecută?

— *Cum* am reușit?

Îi oferi apoi și porția ei de clătite. Alexander refuză la început, dar cedă în momentul în care Tatiana începu să-l hrănească cu mâna ei, fără să-și desprindă nicio clipă privirea de la el. Se topea sub ochii lui.

— Ce e, Tatia? o întrebă încet, luând și ultima îmbucătură din furculița pe care Tatiana o ținea în mână. Am făcut ceva ce ți-a plăcut?

Clătinând din cap, roșie toată la față, oftă copleșită de dorință și îi sărută obrazul neras.

— Hai să te bărbieresc, iubitule! murmură ea. Ți-am spus

oare că Aksinia s-a oferit să încălzească *bania* mâine-dimineață? continuă în timp ce îl bărbierea. Am putea astfel să facem și noi o baie fierbinte, iar ea ar sta de pază la ușă ca să nu ne deranjeze nimeni.

— Hmm! Da, mi-ai spus, îi răspunse Alexander. Trebuie să-ți spun că îmi place de Aksinia, dar bănuiesc că știi foarte bine de ce stă la ușă – ca să ne asculte, fără doar și poate.

— Atunci va trebui să fii mai puțin gălăgios, spuse Tatiana, ștergându-i obrazul de săpun.

— *Eu* va trebui să fiu mai puțin gălăgios?

Ea se îmbujoră toată, iar el zâmbi.

— Ce facem astăzi? îl întrebă, bărbierindu-i și celălalt obraz și ștergându-i apoi fața cu un prosop. Ar trebui să adunăm niște afine ca să fac o plăcintă.

— O să adunăm și afine. Dar, mai întâi, vreau să duc bușteanul ăla cât mai aproape de râu, ca să putem sta pe el când ne spălăm pe dinți. Apoi vreau să fac o masă pe care să curățăm peștele. Tu o să te duci la clacă. Cu prietenele tale. La ședința de cusut. Spre marea mea nemulțumire.

— Mă întorc peste două ore, îi promise ea.

— Atunci o să fiu din nou fericit.

— Misiunea ta e să fii fericit.

— Am o singură misiune aici, în Lazarevo, răspunse Alexander prinzând-o de mijloc. Să fac dragoste cu soția mea.

Tatianei îi scăpă un geamăt printre buze.

— Vorbe, vorbe… nimic concret…

— *How is my English?* îl întrebă în engleză Tatiana pe Alexander.

— *It's good,* îi răspunse el tot în engleză.

Străbăteau pădurea deasă de foioase de pe malul râului, la câțiva kilometri depărtare de casă, ținând în mână câte o găleată pentru afine. Stabiliseră să vorbească numai în engleză, dar Tatiana renunță în scurt timp, spunând în rusă:

— Citesc mult mai bine decât vorbesc. John Stuart Mill mi se pare acum pur și simplu ilizibil, nu doar neinteligibil.

— O diferență foarte clară, îi spuse el cu un zâmbet pe buze,

smulgând apoi două ciuperci. Tania, putem să le mâncăm?

— Da, îi răspunse ea, luându-i-le din mână și aruncându-le pe jos. Dar numai o singură dată.

Alexander izbucni în râs.

— Trebuie să te învăț cum să aduni ciupercile, Șura. Nu trebuie să le smulgi în felul ăsta.

— Iar eu trebuie să te învăț să vorbești în engleză, spuse Alexander.

— *This is my new husband, Alexander Barrington,* continuă Tatiana, în engleză. (Acesta este noul meu soț, Alexander Barrington.)

Iar Alexander îi răspunse încântat, tot în engleză:

— *And this is my young wife, Tatiana Metanova.* (Iar aceasta este tânăra mea soție, Tatiana Metanova.) Spune-mi acum și celelalte cuvinte pe care le-ai învățat, o rugă apoi în rusă, sărutând-o în creștetul capului.

Ea se făcu roșie ca racul la față.

— *No. I am not saying them,* îi răspunse ea pe un ton ferm, în engleză. (Nu, nu le spun.)

— *Please.*

— *No. Look for blueberries,* continuări în engleză. (Nu. Caută afine.)

Dar pe Alexander nu-l interesau afinele.

— *What about later? Will you say them later?* insistă el. (Dar mai târziu? O să le spui mai târziu?)

— *Not now, not later,* ripostă sfidătoare Tatiana, fără însă să-l privească. (Nici acum, nici mai târziu.)

— *Later,* continuă Alexander în engleză, trăgând-o spre el, *I will insist that you please me by using your English-speaking tongue in bed with me.* (Mai târziu, mi-ar plăcea să-ți folosești în pat limba engleză.)

— *It is good I am not understand what you say to me,* îi răspunse Tatiana, încercând să se desprindă din brațele lui. (E bine că nu înțeleg ce-mi spui.)

— *I will show what I mean,* îi răspunse el lăsând găleata jos. (O să-ți arăt la ce mă refer.)

— *Later, later,* încuviință ea. *Now, pick up your* ***backet****. Collect*

blueberries. (Mai târziu, mai târziu. Acum ia găleata. Și adună afine.)

— *All rigbt,* îi răspunse el în engleză, fără să-i dea drumul. Și se spune *bucket.* Hai, Tania! Spune cuvintele alea! Timiditatea ta este ca un afrodiziac pentru mine.

— *All right,* murmură Tatiana în engleză, cu răsuflarea întretăiată. *Pick up your bucket. Let us go house. I will practice Iove with you.* (Bine. Ia găleata. Hai să mergem casă. O să exersez dragoste cu tine.)

— *Make love to you, Tania,* o corectă Alexander râzând. *Make love to you.* (O să fac dragoste cu tine.)

Era o zi de vară senină și liniștită. Alexander tăia cu fierăstrăul trunchiul unui copac. Tatiana îi stătea alături.

— Ce e?

Ea îl înghiontea cu cotul.

— Ce s-a întâmplat? Mă urmărești ca o umbră. Lasă-mă să termin! Trebuie să fac o bancă. Să avem și noi unde să stăm și să mâncăm.

— Nu vrei să ne jucăm ceva?

— Nu. Trebuie să-mi termin treaba.

— Am putea să jucăm *Alexander spune,* continuă ea, zâmbind ademenitoare.

— Mai târziu.

— Sau de-a v-ați ascunselea în război.

— Mai târziu.

— Ce e? Ți-e teamă că o să pierzi din nou, căpitane? îl întrebă zâmbind.

— Ești…

— Nu vrei să țopăim și să… ne tăvălim?

Alexander îi aruncă o privire piezișă.

— Să ne tăvălim prin iarbă, adăugă ea îmbujorată. Să ne bălăcim în apă. Să mă ții pe umeri și să mă ridici apoi în mâini deasupra capului…

— Numai dacă pot să te arunc apoi în apă.

— Bine. Îți promit.

— O să ne jucăm cât vrei, dar mai întâi trebuie să termin de

tăiat blestematul ăsta de copac, spuse Alexander râzând, fără să lase fierăstrăul din mână.

Tatiana tăcu pentru câteva clipe.

— Nu vrei să-mi arăți cum faceți voi flotări în armată? rupse ea apoi tăcerea. Cincizeci odată?

— Doar dacă îmi oferi un imbold.

— Bine. Îmi arăți acum?

— Ești incredibilă. Mai târziu.

Tatiana mai tăcu preț de câteva clipe.

— Nu vrei să jucăm skandenberg?

— Skandenberg? exclamă uluit Alexander. Cred că glumești!

— Hai, uriașule! Ți-e teamă cumva? îl provocă ea gâdilându-l.

— Încetează!

Tatiana îl gâdilă din nou, cotcodăcind ca o găină.

— Bine, tu ai vrut-o! spuse el lăsând fierăstrăul jos.

Tatiana o luase însă deja la fugă, țipând cât o țineau puterile. Alexander porni cu pași repezi după ea.

— Roagă-te să nu te prind! strigă el.

Se lăsă însă prinsă bucuroasă.

— N-ai voie să mă gâdili când am un fierăstrău în mână, îi spuse el cu răsuflarea întretăiată, strângând-o în brațe.

Tatiana râdea cu poftă.

— Dar, Șura, tu ai mereu ceva în mână. Ba un fierăstrău, ba o țigară, ba un topor, ba…

Alexander o prinse de fund.

— Ba…

Apoi își puse mâinile pe sânii ei.

— Înțelegi ce vreau să spun? îl întrebă, gâfâind și ea. Dă-mi drumul, așadar, ca să ne hârjonim pe jos! Cum îți place ție.

Alexander o strângea însă atât de tare, încât abia reușea să mai respire. Fie el nu-și cunoștea puterile, fie se temea că n-o ținea suficient de strâns la piept. Tatiana spera să fie prima variantă.

— Sunt aici, Șura, sunt aici, îngăimă ea mângâindu-l cu tandrețe. Hai, dă-mi drumul!

După ce o eliberă din strânsoare, rămase pentru o clipă

încremenită în fața lui.

— Bine, spuse Alexander zâmbind. M-ai deranjat de la muncă. Și acum ce facem? Flotări? Ne zbenguim prin iarbă? Ce vrei să facem?

Stăteau neclintiți. Tatiana avea un licăr strengăresc în ochi. La fel și Alexander. Apoi ea sări dintr-o parte într-alta…

Dar Alexander o prinse în brațe.

— Trebuie să fii mult mai iute, îi spuse el. Mai încerci o dată?

După alte câteva încercări, când la dreapta, când la stânga…

Nu reuși să-l păcălească pe Alexander.

— Încă o dată?

Rămase câteva clipe nemișcată, apoi o zbughi la stânga și iar la dreapta, înainte ca Alexander să se dezmeticească.

Țipând, Tatiana îi sări în brațe, spunându-i printre îmbrățișări și sărutări pătimașe:

— Lasă-mă să te leg la ochi! apoi o să te învârt pe loc, iar tu va trebui să pornești după mine prin poiană. Nu mă mai gâdila! îi spuse chicotind.

— M-am săturat să mă tot legi la ochi! îi răspunse el, continuând s-o gâdile. Ce-ar fi să te leg eu pe *tine* și să-ți dau apoi să mănânci ceva, iar tu să-mi spui ce-ai mâncat?

Tatiana începu să râdă cu poftă chiar înainte ca Alexander să-și fi exprimat gândul în cuvinte.

— Ce e? o întrebă el, vădit nedumerit.

— Șura! exclamă ea. Dar ce-ar fi să-ți spun ce-o să-mi dai să mănânc *înainte* de a mă lega la ochi?

Alexander izbucni și el în râs în timp ce o ducea spre casă.

— Bine. Ne jucăm numai dacă îmi spui ce ți-am dat să mănânci… în engleză, continuă el, strecurându-și mâinile pe sub rochia ei.

— Șura!

— Da.

— Dă-mi drumul! Trebuie să mă ascund. Iar tu să mă cauți.

— De ce trebuie să te mai caut? Ești deja aici, îi spuse apoi, mângâindu-i fundul.

— Șura, mă strângi prea tare. Nu pot să fac nicio mișcare.

— Știu. Dar nu vreau să te ascunzi nicăieri.

— Atunci ce joc mai e ăsta?

— Același pe care îl jucăm în fiecare zi de dimineață până seara.

— Adică…

— Ne trezim și facem dragoste. Ne spălăm și facem dragoste. Gătim, mâncăm și facem dragoste. Înotăm și facem dragoste. Jucăm fotbal, domino, de-a v-ați ascunselea și facem dragoste. Ne legăm la ochi și facem dragoste.

— Da, dar acum vom face dragoste fără vreun alt preludiu. Unde e distracția?

15

După ce se treziră devreme și prinseră câțiva păstrăvi, Tatiana, cuibărită lângă sobă, încerca să-l învețe pe Alexander să facă aluat pentru clătite. Nu știa ce se întâmpla cu el, dar nu era deloc atent.

— Șura! N-am de gând să îți arăt toată ziua. Chiar nu vrei să înveți?

— Sunt bărbat. Fizic, sunt incapabil să-mi gătesc singur.

Stătea lungit pe podeaua din lemn, foarte aproape de ea, în timp ce Tatiana amesteca laptele gras și cald cu făina și zahărul.

— Dar mi-ai făcut înghețată.

— Am făcut-o pentru tine. Am spus că sunt incapabil *să-mi gătesc singur*.

— Șura!

— Ce e?

— De ce te uiți la mine, și nu la aluatul de clătite?

Stătea întins cât era de lung pe podea și o privea cu o expresie de adorație pe chip.

— Nu pot să-mi desprind ochii de la tine, căci mi se pare extrem de incitant să te văd gătindu-mi cu atâta dăruire. Tot ce-mi poftește inima. Nu pot să-mi desprind ochii de la tine, continuă din ce în ce mai emoționat, pentru că nu de clătite mi-e poftă acum.

— Nu te mai uita la mine, îl mustră Tatiana, încercând să-și ascundă propriile dorințe. Ce te faci dacă ești singur în pădure și trebuie să mănânci?

— *Crezi* că mi-aș face clătite? Aș mânca scoarță de copac, fructe de pădure și ciuperci. Ce rost mai are, așadar, să învăț să fac clătite?

— Fă-ți o favoare: nu mânca ciuperci! Și acum vrei să fii puțin atent, te rog?

Alexander își desprinse cu greu privirea de la ea și își ațintи ochii în bolul cu ingrediente.

— Am înțeles: lapte, făină și zahăr. Asta-i tot? Am terminat? Pot să mă uit din nou la tine?

Mânuind iute lingura de lemn, Tatiana îl stropi pe față cu

aluat.

— Hei! strigă ea. Te-am rugat să fii atent.

Clătinând uluit din cap, Alexander își băgă mâna în bol și, luând un pumn de aluat, i-l aruncă Tatianei în față.

— Cu cine crezi că te pui aici?

— Nu știu, îi răspunse ea încet, ștergându-și ochii de aluat și începând apoi să amestece din nou. Dar nici *tu* nu cred că știi cu cine te pui.

Și, înainte ca el să apuce să facă vreo mișcare, Tatiana luă bolul și i-l turnă pe tot în cap. Apoi sări iute în picioare și fugi afară.

Când o prinse din urmă prin poiană, Alexander era murdar de aluat din cap până în picioare. Luând-o în brațe și lipindu-se de trupul ei, o murdări și pe ea de cocă și îi puse mâna la gură ca să nu mai râdă. Tatiana râdea însă cu o poftă nebună, copleșită deopotrivă de încântare și dorință. Trupul îi zvâcnea în brațele lui, printre hohote de râs, amintindu-i lui Alexander de spasmele de plăcere pe care plutea în timp ce atingea extazul. Priveliștea era atât de incitantă, încât reușea cu greu să-și stăvilească dorința. Iar Tatiana continua să râdă cu aceeași poftă nebună. Grăbind pasul spre casă, sub iureșul unei pasiuni năvalnice, lingeau pasta dulce și lipicioasă de pe trupurile lor, savurând gustul aluatului crud, dar și al iubirii lor mistuitoare. Apoi, ceva mai târziu, Alexander o întrebă, vesel și satisfăcut:

— Dacă mâncăm doar aluatul crud, fără să mai facem clătite, putem spune că am luat micul dejun?

— Desigur, îi răspunse Tatiana cu răsuflarea întretăiată.

Soarele ardea cu putere la amiază. Alexander curăța păstrăvii pe o măsuță cioplită în lemn. Îi curăța de solzi și apoi le tăia capetele folosind cuțitul lui militar. Tatiana stătea lângă el, aruncând resturile într-o pungă și punând bucățile de pește într-o oală cu apă. Voia să facă supă de pește cu cartofi. Alexander mânuia cu multă iscusință cuțitul extrem de ascuțit.

— Atât timp cât nu va trebui să gătești vânatul pe care îl prinzi, nu vei muri niciodată de foame, Șura, nu-i așa? îl întrebă Tatiana, privindu-l cu admirație.

— Tania, dacă aș fi nevoit, aș frige peștele ăsta pe foc, îi răspunse el. Ce e? S-a întâmplat ceva?

— Alexander, știi să pescuiești, să faci focul, să faci mobilă, să te lupți și să tai lemne. E ceva ce nu știi să faci? îl întrebă Tatiana, îmbujorându-se toată înainte de a-și exprima gândul în cuvinte.

— Asta *tu* trebuie să mi-o spui, îi răspunse el, aplecându-se și sărutând-o cu ardoare până când o auzi suspinând. Ești îngrozitor de delicioasă, îi șopti apoi.

— Trebuie să încerc cumva să nu mai roșesc tot timpul, murmură ea dregându-și glasul.

— Nici să nu te gândești! Și, ca să-ți răspund la întrebare, există ceva ce nu știu să fac – clătite, răspunse Alexander cu un zâmbet pe buze.

— Când mergem în Molotov să luăm pozele de nuntă de la bijutier?

— O să ne ceară verighetele în schimbul lor, fără doar și poate.

Tatiana îl privea cu ardoare, sărutându-i brațul și lipindu-și fața de pieptul lui.

— Avem suficient kerosen pentru soba Primus?

— Avem din belșug. De ce?

— După ce pun *uha* pe foc, pot s-o las un timp să fiarbă singură? îl întrebă trăgând adânc aer în piept. Șura… Dusia are nevoie de puțin ajutor la biserică, îi explică ea, cercetându-l cu privirea. Te rog! Mă simt prost pentru că nu mai trec prea des pe la ele…

— După părerea mea, treci mult prea des, ripostă el, încetând să mai zâmbească.

— Parcă ai spus că te urmăresc ca o umbră.

— Doar când nu te duci acolo, lucru care se întâmplă mult prea des, îi răspunse Alexander oftând adânc. Ce mai vrea de data asta?

— S-a rupt una dintre ferestre, îi spuse Tatiana răsuflând ușurată. Ar vrea să știe dacă ai putea cumva s-o repari. E singura fereastră cu vitralii.

— Așadar, de *mine* are nevoie de această dată.

— Vin și eu cu tine. A promis că o să-ți răsplătească efortul cu niște votcă.

— Spune-i că, dacă te va lăsa în pace de-acum încolo, încheiem târgul!

Tatiana îi aduse o țigară și o brichetă.

— Uite, deschide gura.

Alexander se supuse, trăgând câteva fumuri din țigara pe care ea o ținea în mână. Apoi, neștiind ce să facă cu țigara, Tatiana o mirosi și, ducând-o la gură, trase un fum și începu imediat să tușească. Alexander îi făcu semn să-i dea țigara și trase din nou câteva fumuri din ea.

— Gata! Să nu mai încerci să fumezi vreodată! Te aud noaptea cum respiri, plămânii tăi nu s-au refăcut încă pe deplin.

— Nu tuberculoza e vinovată pentru respirația mea sacadată, îi răspunse ea stingând țigara. Tu ești vinovat, pentru că mă strângi prea tare în brațe, adăugă, evitându-i privirea.

Alexander nu mai spuse nimic.

La biserică, Tatiana îl ajută să repare micuța fereastră cu vitralii. Stătea pe o scară pliantă și ținea rama geamului în timp ce Alexander îi ungea marginile cu un amestec cleios obținut din apă, argilă și praf de calcar.

— Șura?

— Hmm?

— Pot să-ți pun o întrebare ipotetică?

— Nu.

— Ce-am fi făcut dacă Dașa ar mai fi trăit? Te gândești vreodată la asta?

— Nu.

— Eu da. Uneori, adăugă ea după o scurtă ezitare.

— Și când te gândești, de exemplu?

— Chiar acum.

Văzând că nu răspunde, Tatiana insistă:

— Ce crezi că am fi făcut?

— Nu vreau să mă gândesc la asta.

— Încearcă s-o faci acum.

— De ce-ți place să te torturezi? o întrebă Alexander oftând. Crezi că viața a fost prea generoasă cu tine?

— Viața a fost extrem de generoasă cu mine, îi răspunse ea încet, privindu-l.

— Ține bine geamul! E singura fereastră cu vitralii. Nu cred că Dusia te va ierta dacă o spargem. Ți se pare prea grea?

— Nu, mă descurc. Lasă-mă să vin mai aproape de ramă!

— Mai stai puțin. Termin imediat.

Tatiana se mișcă pe scară, dar, pierzându-și echilibrul, se prăbuși, scăpând geamul din mână. Alexander îl prinse în cădere, apoi, după ce îl puse în siguranță pe jos, se duse s-o ajute pe Tatiana. Era speriată, dar teafără. Avea doar o zgârietură la gleznă. Cu toate astea, îl privea încruntată pe Alexander.

— Ce zici de reflexele mele? o întrebă el. Dusia se va ruga acum în fiecare zi pentru *viața* mea.

Încercă apoi să-i șteargă hainele de praf, dar o murdări și mai tare.

— Uite ce mâini am! O să rămân lipit de hainele tale dacă nu sunt atent, îi spuse sărutând-o pe umăr.

Tatiana continua să-l privească la fel de încruntată.

— Ce s-a întâmplat?

— Îmi plac reflexele tale. Sunt fulgerătoare. Bravo ție! Aș avea un singur lucru de comentat: dat fiind că ai avut de ales între geam și soția ta, nu pot decât să remarc rapiditatea cu care ai salvat geamul.

Alexander o ajută, râzând, să se urce din nou pe scară, rămânând în spatele ei. Nu o mai atinse cu mâinile murdare, dar o mușcă ușor de fund prin țesătura rochiei.

— N-am salvat geamul în defavoarea ta, îi explică el. Erai deja pe podea când l-am prins.

— N-am văzut să-ți fi pus la treabă reflexele legendare când mă prăbușeam ca o rachetă.

— Serios? Dar ce crezi că ai fi pățit dacă geamul ți-ar fi căzut în cap? N-ai fi fost prea mulțumită de reacțiile mele.

— Nici acum nu sunt prea mulțumită, îl contră ea zâmbind.

Alexander o mușcă încă o dată de fund, apoi se apucă să repare din nou fereastra, fixând-o, în cele din urmă, la locul ei. Dusia, care era în biserică, îi mulțumi cu cerul și cu pământul,

sărutându-l și spunându-i că nu era un om rău.

— Ce ți-am zis eu? murmură Alexander, făcându-i semn cu capul Tatianei.

— Hai să mergem, *bunul* meu soț! îi spuse ea trăgându-l de cămașă. Hai să mergem să-ți fac baie!

Și porniră spre casă prin pădurea înmiresmată. Când ajunseră, Tatiana intră să ia săpun și prosoape.

— Tania, n-ai vrea să-mi dai mai întâi să mănânc?

— Șura, nu poți să mănânci în halul ăsta.

— Punem pariu? Știu eu cât durează spălatul ăsta, cel puțin două ore. Și sunt lihnit de foame. Toarnă-mi niște supă într-un castron și dă-mi să mănânc cu lingura!

— Ei bine, dacă n-o să-ți ia două ore… murmură ea în barbă, copleșită de dorință.

— Dă-mi să mănânc, Tatia! Și ceartă-mă mai târziu! o rugă Alexander, ridicând din sprâncene și încălzind-o cu privirea.

Ochii lui scăpărători îi stârneau dorințele mistuitoare. Tatiana se supuse, copleșită deopotrivă de pasiune și încântare.

— Nu ai răspuns la întrebarea mea ipotetică, își aminti ea în timp ce îi dădea să mănânce.

— Din fericire, am uitat-o.

— Despre Dașa.

— Aha!

Înghițind o lingură de supă cu cartofi și pește, continuă pe un ton grav:

— Cred că știi foarte bine răspunsul la întrebarea asta.

— Serios?

— Firește. Dacă ar mai fi fost astăzi în viață, ar fi trebuit să-mi onorez promisiunea și să mă căsătoresc cu ea, iar tu te-ai fi încurcat cu drăguțul de Vova.

— Șura!

— Ce e?

— Nu vreau să vorbesc cu tine despre subiectul ăsta dacă n-ai de gând să fii serios, îi răspunse ea lovindu-l ușor peste picior.

— Foarte bine. Poți să-mi mai dat niște supă?

După masă, merseră să se spele în apele râului.

— N-aș fi putut niciodată să mă căsătoresc cu Dașa dacă tu ai

mai fi fost în viață, îi spuse Alexander frecându-și mâinile cu săpun, în timp ce Tatiana îl spăla pe spate. O știi prea bine. Adevărul ar fi ieșit oricum la iveală. Tu ce-ai fi făcut?

Tatiana păstră tăcerea.

Stăteau în râu aproape de mal. Alexander scoase sticla cu șampon și o întoarse pe Tatiana cu spatele la el ca să-i spele părul.

— Ți-e dor de ea, murmură el, plimbându-și degetele printre șuvițele pline de spumă.

Tatiana încuviință din cap.

— Cum ar fi fost oare viața aici, în Lazarevo, dacă Dașa ar mai fi trăit? întrebă apoi, rezemându-se de el. Mi-e dor de familia mea, continuă cu glas frânt. Cum și ție ți-a fost, probabil, dor de părinții tăi.

— N-am avut timp pentru asta, îi răspunse Alexander. Eram mult prea ocupat să-mi salvez blestemata asta de viață, adăugă, dându-i capul pe spate ca să-i clătească părul.

Dar Tatiana cunoștea prea bine adevărul.

— Nutresc uneori un sentiment ciudat legat de Pașa.

— Ce sentiment?

— N-aș putea să ți-l descriu în cuvinte, îi răspunse ea luând săpunul din mâna lui. Un tren a sărit în aer și niciun cadavru n-a fost recuperat. E ca și cum faptul că nimeni nu știe ce s-a întâmplat cu adevărat face ca moartea lui să pară mai puțin reală.

— Vrei să spui că moartea devine aievea numai când o *vezi* cu ochii tăi? o întrebă el, conducând-o spre apa mai adâncă.

— Cam așa ceva. Are sens ce spun?

— Nicidecum. Nu i-am văzut pe părinții mei murind. Dar asta nu înseamnă că mai sunt în viață.

— Știu, îi răspunse ea, continuând să-l spele cu gesturi tandre și blajine. Dar Pașa este fratele meu *geamăn*. Jumătatea mea. Dacă el e mort, eu cum sunt? îl întrebă, spălându-și sânii și frecându-și sfârcurile excitate de pieptul lui.

— La întrebarea asta mi-e ușor să-ți răspund. Ești cât se poate de vie. Vrei să jucăm acest joc ipotetic? Prea bine atunci. O să te întreb și eu ceva, continuă Alexander, luându-i săpunul din

mâini și aruncându-l pe mal. Să presupunem că Dașa ar mai fi în viață, iar noi doi nu ne-am fi căsătorit, dar…

Se opri, lipind-o pe Tatiana de el.

— …dar am fi făcut dragoste în picioare… continuă cu răsuflarea întretăiată. *Așa…*

Amândoi gemură de plăcere.

— …Aici, în râul Kama… Spune-mi, iubito, ce-ai fi făcut? Ai fi renunțat la mine și la iubirea noastră, cunoscând…

Un țipăt îi scăpă Tatianei printre buze.

— …toate aceste desfătări?

Dar Tatiana nu-i putea răspunde.

— Nu vreau să mai jucăm jocul ăsta, îngăimă ea, înfășurându-și picioarele în jurul taliei lui și cuprinzându-l cu brațele de gât.

— Foarte bine.

Apoi, ceva mai târziu, Tatiana zăcea în apele puțin adânci ale râului Kama, rezemată de o stâncă ce ieșea din râu, iar Alexander stătea întins, cu capul sprijinit de pieptul ei. Vorbeau în șoaptă, privind râul și munții din zare, când, la un moment dat, Tatiana observă că Alexander devenise tăcut. Adormise, cu picioarele întinse în apele liniștite ale râului și cu trupul gol lipit de al ei. Tatiana îl sărută ușor, zâmbind, în timp ce buzele îi poposeau în părul lui umed.

Stătu un timp nemișcată, scăldându-se în apa curată și în miresmele pădurii – în aromele florilor de cireș, ale ierbii ude, ale frunzelor uscate, ale nisipului și ale pământului. Și toate acestea se împleteau cu parfumul lui Alexander.

— A fost odată ca niciodată, începu ea în șoaptă, un bărbat ca nimeni altul, un prinț strălucitor, ce furase inima unei preafrumoase fete. Ea a fugit într-un tărâm de vis, presărat cu flori de liliac, și și-a așteptat *nerăbdătoare* prințul. Când a venit, i-a pus soarele la picioare. Nu aveau scăpare și nici vreun loc unde să se refugieze. Nu aveau nimic decât micul lor regat, pe care îl împărtășeau cu alți doi sclavi.

Oprindu-se ca să tragă aer în piept, Tatiana îl strânse în brațe pe Alexander.

— Fiecare zi era un dar de la Dumnezeu. Și știau asta prea

bine. Apoi prințul a fost nevoit să plece, dar nu era o problemă, căci fata…

Se opri din nou, deoarece i se păru că Alexander își ținea respirația.

— Șura!

— Nu te opri! murmură el. Vreau să știu ce se întâmplă mai departe. De ce nu era nicio problemă? Ce-avea de gând să facă fata?

— Cum ți se pare până acum?

— Nu e rău. Dar voi da verdictul abia la final, îi răspunse Alexander frecându-și capul de pieptul ei. Spune-mi de ce nu era nicio problemă!

— Nu era nicio problemă, continuă Tatiana, încercând să reînnoade iute firul povestirii, deoarece fata avea să-l aștepte *răbdătoare* să se întoarcă la ea.

— E un basm, din câte văd. Și?

— Și s-a întors.

— Și?

— Mai există un *și* după asta? *Și…* au trăit fericiți până la adânci bătrâneți.

— Unde? întrebă Alexander după câteva clipe de tăcere.

Tatiana își îndreptă privirea spre Munții Ural, fără să-i răspundă.

— N-a fost o poveste rea, Tania, mormăi Alexander ridicându-se în capul oaselor și întorcându-se spre ea.

— N-a fost rea? Ce-ar fi să încerci și tu?

— Nu mă pricep să țes povești.

— Da, preferi… să le destrami. Hai, încearcă!

— Bine.

Și, așezându-se cu picioarele încrucișate, își începu povestirea:

— A fost odată ca niciodată o preafrumoasă fată. O fată ca nimeni alta. Și un cavaler mercenar, renegat, care îi cucerise inima. Și cu care se iubea ori de câte ori avea prilejul, adăugă cu un zâmbet pe buze.

Tatiana îl lovi ușor cu piciorul, dar zâmbetul îi trăda plăcerea.

— Cavalerul a plecat să apere regatul de hoardele de jefuitori.

Și nu s-a mai întors, continuă după o scurtă ezitare, scrutând malul cu privirea. Fata și-a așteptat cavalerul atât cât a crezut că se cuvine…

— Cât anume?

— Nu știu. Patruzeci de ani?

— Hai, fii rezonabil! îi spuse Tatiana ciupindu-l de picior.

— Au! În cele din urmă, nemaiputând să aștepte, s-a dăruit stăpânului regatului.

— Cine ar mai lua-o după patruzeci de ani?

— Dar când colo, ce să vezi?! exclamă Alexander îndreptându-și din nou privirea spre Tatiana. Cavalerul ei s-a întors într-o bună zi acasă și a descoperit că iubita lui devenise stăpâna regatului și a inimii altui bărbat…

— Ca în romanul lui Pușkin *Evgheni Oneghin.*

— Spre deosebire însă de Oneghin, cavalerul din povestirea noastră l-a provocat la duel pe stăpânul regatului și s-a luptat să salveze onoarea iubitei lui, atât cât mai era, dar a pierdut. A fost apoi prins și încarcerat chiar sub ochii ei înlăcrimați. Amintindu-și vag de tărâmul presărat cu flori de liliac, în care au trăit cândva, a ridicat indiferentă din umeri și s-a dus să bea un ceai. *Asta,* da, poveste! spuse Alexander râzând.

— Da, îi răspunse Tatiana ridicându-se în picioare și îndreptându-se spre casă. O poveste stupidă.

În timp ce ea se pregătea să plece, Alexander o privea îmbufnat, fumând o țigară.

— De ce trebuie să te duci *mereu* la blestemata aia de clacă de cusut?

— Dar nu mă duc mereu. Doar o oră, îi răspunse Tatiana strângându-l în brațe, cu un zâmbet pe buze. Poți să mă aștepți *o oră,* nu-i așa, căpitane? îl întrebă cu glas răgușit.

— Mda, răspunse el, cuprinzând-o cu o mână. Nu se descurcă fără tine? Pentru numele lui Dumnezeu!

— Șura, ai observat că zilele sunt tot mai toride? îi șopti ea, sărutându-i fruntea umedă.

— Da, am observat. Nu poți să coși aici? Doar ți-am adus biroul și mașina de cusut. Ți-am făcut și un scăunel. Chiar ieri

te-am văzut cosând niște haine închise la culoare. Ce-ai croit?

— Nimic. Niște prostioare.

— Atunci continuă să coși prostioare aici, acasă!

— Îi învăț să pescuiască.

— Poftim?

— Dă-i unui om un pește și va mânca o zi! Învață-l să pescuiască și va mânca o viață! îi spuse Tatiana.

— Bine. Atunci o să vin cu tine, conchise Alexander, oftând și clătinând din cap.

— Încetează! Una e să mergi cu mine la biserică și alta să mă însoțești la o clacă de femei. E nedemn pentru un bărbat. Și pentru un soldat ca tine. În plus, tu știi deja să pescuiești. Rămâi acasă! Și joacă-te cu arma ta! Mă întorc peste o oră. Vrei să-ți fac ceva bun de mâncare înainte să plec?

— Da. Și știu exact ce vreau, îi răspunse el întinzând-o pe pătura de pe iarbă, scăldată în razele fierbinți ale soarelui.

— Șura, o să întârzii.

— Spune-le că soțul tău era lihnit de foame și a trebuit să-i dai să mănânce!

16

— Ia să vedem ce porți cu tine în genți! spuse Tatiana într-o după-amiază dogoritoare, în timp ce stătea pe pătură în poiană și îi scotocea prin raniță și prin porthartă.

Îi era sete. Era cumplit de cald în Lazarevo. Torid dimineața, înăbușitor după-amiaza și destul de cald noaptea. Dormeau dezbrăcați, cu geamurile deschise, înveliți doar cu niște cearșafuri subțiri. Înotau adesea în apele râului. Și, cu toate astea, le era mereu cald.

Alexander tăia două trunchiuri de copaci.

— Nimic interesant, îi răspunse el, stând cu spatele la ea.

Tatiana îi scoase din raniță pistolul semiautomat, tocul de scris și niște foi, un pachet de cărți de joc, foițe de țigări, două cărți, două cutii cu muniție, cuțitul militar, toate hărțile și două grenade de mână.

Hărțile îi stârniră imediat interesul, dar înainte de a apuca să le studieze, Alexander veni la ea, cu fierăstrăul în mână și țigara în gură, și îi luă grenadele.

— Ce-ar fi să *nu* ne jucăm cu dispozitive explozive?

— Prea bine, răspunse Tatiana sărind în picioare. M-ai învățat să folosesc pistolul P-38. Ce-ar fi să mă înveți să trag și cu pușca? îi propuse apoi, privind hărțile întinse pe pătură. Câte gloanțe poți să tragi cu ea?

— Treizeci și cinci, răspunse Alexander trăgând din țigară.

— Ai putea să mă înveți să trag și cu mortierul, dar nu-l găsesc în raniță, îi spuse ea zâmbind.

— Nu, nu-l car cu mine în raniță, râse el.

— Dar porți cu tine o grămadă de hărți, continuă Tatiana, privindu-le din nou.

— Așa. Și?

— Șura, aș vrea să nu mai mânuiești armele grele, îi spuse ea strângându-l în brațe. Colonelul Stepanov n-ar putea să-ți încredințeze misiuni de curierat? N-ai putea să-i spui că te-ai căsătorit de curând și că soția ta n-ar putea să trăiască fără soldatul ei?

— Așa o să fac.

Tatiana îl luă apoi de mână și porni spre casă, aruncându-i fierăstrăul pe jos.

— N-am terminat, protestă el, arătându-i trunchiurile de copaci.

— Și ce dacă? Ești soțul meu, nu-i așa?

— Ba da. Și?

— N-am și eu drepturi inalienabile?

Tatiana stătea complet goală deasupra lui Alexander, masându-i pieptul cu mâinile.

— Cum funcționează *ce anume*?

— Mortierul. Nu i-ai spus lui Vova că mânuiești un mortier? Cum funcționează?

— Mânuiesc mai multe arme de război, nu doar mortierul. Ce vrei să știi?

— Are țeava lungă sau scurtă ca tunul?

— Lungă.

— Așa. Și ce faci cu ea?

— O fixezi la un unghi de tragere de patruzeci și cinci de grade…

— Și apoi?

— Apoi introduci o bombă pe gura țevii. În cădere, bomba lovește percutorul, încărcătura de propulsie explodează și…

— Și știu ce se întâmplă mai departe. Bomba zboară cu șapte sute de metri pe secundă.

— Cam așa ceva.

— Să recapitulăm acum, ca să vedem dacă am înțeles bine! Țeavă lungă. Fixată în sus. Bomba cade pe gura țevii. Zboară. Și face bum.

— Perfect.

— Din nou. Țeavă lungă. Fixată în sus. Bomba cade. Zboară. Și face bum. Învăț repede.

— Văd.

— Șura?

— Da.

— Dar de ce țeava mortierului trebuie să fie atât de lungă?

— Pentru a mări viteza proiectilului. Știi ce e aia?

— Am o vagă idee.

Afară, Tatiana bău cu nesaț o cană cu apă și se duse să studieze hărțile lui Alexander. El se apucă să taie din nou trunchiurile de copaci. Taniei îi era și mai cald acum. Simțea nevoia să se arunce în apele râului Kama. Dar continua să studieze hărțile, fascinată.

— Șura, de ce toate hărțile tale înfățișează numai Scandinavia? Uite, una este harta Finlandei, alta a Suediei, plus încă una, care reprezintă Marea Nordului aflată între Norvegia și Anglia. De ce?

— Sunt hărți care înfățișează campanii militare.

— Dar de ce numai din Scandinavia? insistă Tatiana scrutându-l cu privirea. Nu suntem în război cu Scandinavia, nu-i așa?

— Suntem în război cu Finlanda.

— Uite încă o hartă cu istmul Karelia!

— Și?

— Nu te-ai luptat pe istmul Karelia, în apropiere de Vîborg, în Războiul de Iarnă din 1940?

— Ba da, îi răspunse Alexander, așezându-se lângă ea pe pătură și sărutându-i umărul.

Tatiana păstră tăcerea câteva clipe.

— Anul trecut, la începutul războiului, nu l-ai trimis pe Dimitri în câteva misiuni de recunoaștere pe istmul Karelia, în Lisiy Nos?

— Nu uiți nimic din ce spun? o întrebă el luându-i hărțile.

— Niciun cuvânt.

— Ar fi trebuit să mă anunți și pe mine.

— Care e rostul tuturor acestor hărți? insistă ea.

— Sunt numai ale Finlandei, Tania, îi răspunse Alexander ridicându-se în picioare și trăgând-o după el. Nu ți-e cald?

— Și ale Suediei, Șura. Ba da, mi-e foarte cald.

— Înfățișează doar o părticică din Suedia, îi explică el, încercând să-i răcorească fruntea și gâtul cu suflarea lui.

— Și Norvegia, și Anglia, Șura, murmură ea închizând ochii. Respirația ta e fierbinte.

— Ce vrei să afli?

— Suedia e neutră în războiul ăsta, nu-i așa?

— Da, îi răspunse Alexander intrând în casă. Suedia încearcă să rămână neutră. Altceva?

— Nu știu, răspunse Tatiana zâmbind. Ce mai ai în tolba cu surprize?

— Ți-am oferit totul… din belșug, răspunse Alexander încet, urcând-o în pat. Ce-ți mai poftește inima? o întrebă zâmbind. Ce pot să fac pentru tine?

— Hmm, murmură ea, simțind cum broboane de sudoare i se preling pe tot corpul. Poți să faci în așa fel încât să ajungem amândoi, în același timp, la extaz?

— Bine, Tatiașa, încuviință Alexander, aplecându-se deasupra ei.

Încinși și plini de sudoare, se prăbușiră în pat, unul lângă altul. Rămaseră fără suflare, întinși pe spate, apoi, întorcându-se unul cu fața spre celălalt, zâmbiră fericiți.

Alexander se duse după niște apă, apoi, după un timp, când Tatiana reuși să-și tragă sufletul, îl rugă să-i povestească cum primise prima medalie de merit.

Alexander nu-i răspunse. Tatiana aștepta în tăcere. O boare fierbinte de vânt pătrunse în încăpere, fluturând perdelele. Amândoi erau plini de sudoare și simțeau nevoia să se răcorească în apele râului Kama. Dar Tatiana nu avea de gând să se ridice din pat până nu avea să afle povestea medaliei.

— Nu sunt prea multe de spus, începu el cu glas domol, ridicând din umeri. Am dus lupte crâncene prin mlaștinile din apropierea golfului, din Lisiy Nos până spre Vîborg. Am reușit să respingem atacurile finlandezilor și să-i împingem înapoi spre oraș, dar ne-am împotmolit în mlaștinile din pădure. Finlandezii erau bine fortificați și aveau arme și provizii de mâncare, pe când noi eram blocați în mlaștini, fără arme sau provizii. În bătălia de lângă Vîborg am pierdut peste două treimi din oamenii noștri. Am fost nevoiți să ne retragem. Era cumplit și stupid ce se întâmpla, continuă Alexander după o clipă de tăcere. Eram în luna martie, cu câteva zile înainte de

armistițiul din 13 martie, iar noi pierdeam sute de oameni fără motiv. Pe atunci făceam parte din corpul de pușcași. Și aveam doar puști cu acționare manuală. Și vreo două mortiere, zâmbi el.

Tatiana zâmbi și ea, odihnindu-și mâna pe pieptul lui.

— Plutonul meu avea treizeci de oameni când am plecat să ne luptăm cu finlandezii. După două zile de conflicte, mai aveam doar patru. Cinci, cu mine. Când ne-am întors la postul din Lisiy Nos, am aflat că unul dintre oamenii rămași în mlaștinile din apropierea liniei de apărare de la Vîborg era Iuri, fiul colonelului Stepanov. Avea optsprezece ani și abia se înrolase în armată.

Alexander ezită.

Ezita sau se oprise de tot?

Tatiana aștepta ca el să continue, ținându-și mâna pe pieptul lui. Simțea cum inima îi bătea tot mai tare.

Alexander îi dădu ușor mâna la o parte.

Tatiana se supuse voinței lui și nu o mai puse la loc.

— M-am întors în mlaștini, continuă Alexander, și, după câteva ore de căutări, l-am găsit mai mult mort decât viu. L-am adus înapoi în tabără, dar n-a supraviețuit, adăugă cu maxilarul încleștat.

Nu se uita la Tatiana.

Dar ea nu-și desprindea privirea de la el.

— O, nu!

— Pentru asta am primit medalia de merit.

Chipul lui Alexander părea acum dăltuit în piatră, iar ochii erau lipsiți de orice expresie.

Tatiana își puse din nou mâna pe pieptul lui și îl privi cum încerca să alunge amintirile și gândurile negre.

— Colonelul ți-a mulțumit pentru că i-ai adus fiul înapoi?

— Da, îi răspunse Alexander cu glas monoton. Colonelul Stepanov s-a purtat foarte frumos cu mine. M-a transferat de la divizia de infanterie la cea motorizată. Iar când a devenit comandantul garnizoanei din Leningrad, m-a luat cu el.

Tatiana era extrem de tăcută. Nici să respire nu mai îndrăznea. Nu voia să știe. Și nici să-l întrebe. Dar trebuia s-o

facă.

— Nu te-ai întors singur în mlaștini, spuse ea în cele din urmă, oftând adânc. Cine te-a însoțit?

— Dimitri, îi răspunse cu multă grijă Alexander.

Tatiana păstră un timp tăcerea.

— Nu mi-ai spus că făcea parte din plutonul tău.

— Nici nu făcea. L-am întrebat dacă vrea să mă însoțească în misiune și a acceptat.

— De ce?

— Cum adică de ce?

— De ce a acceptat? Mi se pare greu de crezut ca Dimitri să meargă de bunăvoie într-o misiune primejdioasă, în apropiere de liniile dușmane, ca să găsească un soldat rănit.

Alexander nu îi răspunse timp de câteva clipe.

— Ei bine, a făcut-o, continuă în cele din urmă.

— Să recapitulăm ca să înțeleg și eu mai bine. Tu și Dimitri v-ați dus singuri în mlaștini ca să-l găsiți pe Iuri Stepanov? întrebă Tatiana tremurând.

Nu reușea să-și stăpânească sentimentele la fel de bine ca Alexander.

— Da.

— Erați siguri că îl veți găsi? își continuă ea, îndurerată, tirul de întrebări.

— Nu știu. Încerci să afli ceva anume, Tatia? Ceva ce-ți ascund?

— Îmi *ascunzi* ceva? îl întrebă apoi, după o scurtă ezitare.

— Ți-am povestit ce s-a întâmplat, spuse el cu privirea ațintită în tavan. L-am căutat câteva ore bune prin mlaștini pe fiul colonelului Stepanov. Iar când l-am găsit, l-am adus în tabără. Asta-i tot.

— Atunci Dimitri a fost promovat ca soldat de categoria întâi?

— Da.

Tatiana trasa cerculețe, mai mici sau mai mari, pe trupul lui Alexander, rezemându-și capul de pieptul lui.

— Șura!

— O, nu!

— După armistițiul din 1940, orașul Vîborg se afla la granița dintre Uniunea Sovietică și Finlanda, nu-i așa?

— Exact.

— Cât de departe este Vîborg de Helsinki?

— Nu știu, răspunse Alexander după câteva clipe de tăcere.

— Pe hartă nu pare prea departe, continuă Tatiana, mușcându-și buza.

— Pe hartă nimic nu pare prea departe, răspunse el, vădit iritat. Cam trei sute de kilometri.

— Am înțeles. Cât de departe e…

— Tania!

— Cât de departe e Helsinki de Stockholm?

— Pentru numele lui Dumnezeu! Stockholm? exclamă Alexander, fără însă s-o privească. Alți cinci sute de kilometri. Dar pe apă. Le despart Marea Baltică și golful Botnic.

— Mai am o singură întrebare.

— Care e aia? se răsti el, deloc amuzat de întrebările ei.

— Unde se află acum granița?

Alexander nu îi răspunse.

— Finlandezii au venit din Vîborg în Lisiy Nos, nu-i așa? Acolo unde l-ai trimis anul trecut pe Dimitri în misiune de recunoaștere?

— Tatiana, care e rostul acestui interogatoriu? o întrebă el tăios. Ai cam întrecut măsura.

Ea se ridică iute în capul oaselor, vrând să coboare din pat.

— Unde te duci? o opri Alexander, prinzând-o de braț.

— Nicăieri. Am terminat discuția, nu-i așa? Mă duc să mă răcoresc și apoi să fac ceva de mâncare.

— Vino aici!

— Nu. Trebuie să…

— Vino aici!

Tatiana închise ochii. Alexander avea o voce… o voce, ochi, mâini și gură cărora nu le putea rezista.

Așa că se supuse.

— La ce te gândești? întrebă el, întinzând-o în pat și mângâind-o cu tandrețe. De ce mă întrebi toate astea?

— Fără vreun motiv anume. Mă gândeam și eu…

— Mi-ai cerut să-ți povestesc istoria medaliei și ți-am povestit-o. M-ai întrebat de granițe și ți-am răspuns. Ai vrut să știi ce s-a întâmplat la Lisiy Nos și ți-am satisfăcut curiozitatea. Acum încetează să te mai gândești! spuse el masându-i sfârcul între degete.

Apoi o sărută. Erau încă transpirați, însetați și înfierbântați.

— Mai ai întrebări? Sau le-ai terminat?

— Nu știu.

Alexander o sărută din nou, cu și mai multă tandrețe, cu și mai multă pasiune.

— Poate că le-am terminat, îi șopti ea, topindu-se sub buzele lui.

Întotdeauna se topea în îmbrățișările, mângâierile și sărutările lui lacome și pasionale. Și el știa asta. Se simțea complet neputincioasă în fața lui. Iar el o știa prea bine. Fără să-și desprindă buzele pecetluite cu ale ei, Alexander îi depărtă coapsele și își strecură două degete în adâncurile ei, mișcându-le apoi fără milă.

— Nu știu dacă întrebările le-am terminat, dar eu simt terminată, îi șopti Tatiana.

17

Câteva zile mai târziu, Tatiana țopăia iar de colo colo în jurul lui Alexander.

— Ce mai faci acum? îl întrebă ea. Ai făcut deja o bancă, încetează! Nu mai lucra atâta! Hai să înotăm! Până și apele Kamei sunt calde acum. Hai să ne aruncăm în râu! Voi încerca să stau la fund mai mult decât tine.

Alexander tocmai adusese în casă cei doi bușteni, înalți de un metru, pe care îi tăiase cu câteva zile în urmă. Îi ajungeau până la șolduri.

— Mai târziu. Am treabă acum.

— Dar ce faci? repetă Tatiana.

— Așteaptă și-o să vezi!

— Dar nu poți să-mi spui?

— O tejghea.

— Pentru ce? Avem nevoie de o masă, nu de o tejghea, spuse ea, continuând să țopăie de colo colo. Mâncăm tot în poală. De ce nu faci o masă? Sau și mai bine ar fi să mergem să înotăm, adăugă trăgându-l de haine.

— Poate mai târziu. Poți să-mi aduci ceva de băut? Doamne, ce cald e!

Tatiana îi aduse niște apă și un castravete tăiat.

— Vrei și o țigară?

— Da.

— Șura, nu avem nevoie de o tejghea, insistă ea, aducându-i țigara. Ci de o masă.

— O să fac o masă mai înaltă. Sau putem s-o folosim ca pe o bancă ceva mai înaltă.

— Dar de ce n-o faci mai scundă?

— Așteaptă și-o să vezi! Tatia, nu ți-a spus nimeni niciodată că răbdarea este o virtute?

— Ba da! îi răspunse ea nerăbdătoare. Spune-mi ce faci!

— Mi-e foame, îi răspunse el, ducând-o în pragul ușii. Nu vrei să-mi aduci niște pâine? Te rog!

— Bine. Dar va trebui să mă duc la Naira. Nu mai avem nici fărâmă de pâine.

— În regulă. Du-te la Naira! Dar întoarce-te repede!

Și se întoarse în scurt timp, aducând pâine, unt, ouă și varză.

— Șura! Diseară o să fac plăcintă cu varză.

— Abia aștept. Simt deja lihnit de foame.

— Tu ești mereu lihnit de foame. Nu reușesc niciodată să te satur. Ți-e cald? Văd că ți-ai scos cămașa, observă Tatiana zâmbind.

— Cumplit de cald.

— Ai terminat? îl întrebă, radiind de încântare.

— Aproape. Mai trebuie doar s-o rindeluiesc.

— S-o rindeluiești? repetă Tatiana privind mai întâi banca și apoi pe Alexander.

— S-o șlefuiesc. Doar nu vrei să ne înțepăm în așchii.

— În așchii? îngăimă uimită. Șura, continuă apoi, știi ce mi-a spus Dusia?

— Nu, draga mea. Ce ți-a spus?

— Că aceasta este cea mai toridă vară din Lazarevo din ultimii șaptezeci și cinci de ani! Din 1867, pe când Dusia avea doar patru ani.

— Serios? spuse Alexander luând o sticlă cu apă din mâna Tatianei și dând-o toată pe gât.

Mai ceru încă una, continuând apoi să șlefuiască suprafața tejghelei.

— Nu-i înțeleg rostul, spuse Tatiana privindu-l intens. Îmi ajunge la nivelul coastelor. De ce ai făcut-o atât de înaltă?

Clătinând din cap, Alexander lăsă jos placa din lemn și se duse să se spele pe mâini și pe față în găleata cu apă.

— Vino aici! Te ajut să te urci. Ei? Cum te simți acum? o întrebă stând în fața ei.

— Mă simt înaltă, îi răspunse Tatiana, privindu-l cu ardoare și citindu-i în ochi bucuria și liniștea sufletească. Dar nu mi-e teamă de înălțimi, adăugă după o scurtă ezitare. Iar chipurile noastre sunt aproape la același nivel. Îmi place *asta.* Vino mai aproape, soldat!

Alexander se așeză între picioarele ei depărtate. Împletindu-și privirile, se sărutară cu nesaț. Își strecură apoi mâinile pe sub rochia ei, mângâindu-i coapsele și șoldurile. Nu purta lenjerie

intimă.

— Hmm! murmură el desfăcându-și brăcinarul pantalonilor. Spune-mi, Tatiașa! șopti Alexander, poziționându-se la intrarea ei și trăgând-o spre el. E suficient de aproape?

— Cred că da, îngăimă ea cu glas răgușit, încleștându-și degetele pe placa din lemn.

Ținând-o de șolduri, se mișcă ritmic, apoi, dându-i jos rochia până în talie, începu să-i sărute sânii.

— Vreau să-ți simt sfârcurile umede lipite de pieptul meu. Ține-mă de gât!

Dar Tatiana nu putea să-l asculte.

— Ține-mă de gât, Tania! repetă el mărind ritmul. Tot mai crezi că tejgheaua e prea înaltă?

Nici să-i răspundă nu putea.

— Așa m-am gândit și eu, murmură Alexander lipind-o de pieptul lui și cuprinzându-i trupul gol cu mâinile. Nu mai pare atât de înaltă, nu-i așa, dragostea mea mereu nerăbdătoare?

După aceea, Tatiana, udă de transpirație și rămasă, ca și el, fără suflare, îi sărută gâtul presărat cu broboane de sudoare.

— Ai făcut tejgheaua doar pentru asta? îl întrebă cu răsuflarea întretăiată.

— Nu, răspunse Alexander, bând cu poftă din sticla cu apă și turnând restul peste fața și sânii ei. Putem să punem cartofi pe el.

— Dar nu avem cartofi, spuse Tatiana râzând.

— Păcat!

— Șura, ai avut dreptate. Tejgheaua *are* înălțimea ideală. Am, în sfârșit, un loc pe care să frământ aluatul pentru plăcinte, îi spuse Tatiana cu zâmbetul pe buze și mâinile pline de făină, pregătindu-se să facă plăcintă cu varză.

Alexander stătea pe tejghea, legănându-și picioarele înainte și înapoi.

— Tatiana, nu încerca să schimbi subiectul! Doar nu susții că Petru cel Mare n-ar fi trebuit să construiască Leningradul, modernizând în același timp întreaga Rusie?

— Nu *eu* susțin asta, îi răspunse Tatiana. Ci Pușkin. Ai grijă!

Ți-ai băgat piciorul în făina mea. Pușkin este cel care nutrea păreri contradictorii în această privință atunci când a scris *Călărețul de aramă.*

— Când e gata plăcinta? întrebă Alexander fără să se urnească din loc, aruncându-i în față un praf de făină. Iar Pușkin nu era deloc îndoielnic. Mesajul *Călărețului de aramă* ne spune, fără umbră de îndoială, că Rusia trebuia să pătrundă cu orice preț în Lumea Nouă.

— Pușkin considera că prețul construirii Leningradului n-a fost deloc corect. Și nu te juca așa! îl preveni ea atacându-l, la rândul ei, cu un *pumn* de făină. Doar știi că o să pierzi. Iar plăcinta va fi gata peste patruzeci și cinci de minute.

— Asta după ce o pui în cuptor, îi răspunse el, ștergându-și fața de făină și legănându-și și mai tare picioarele, fără să-și desprindă ochii de la Tatiana. Uite ce spune Pușkin:

Nu tot astfel, în chip deplin,
Cutezător, frângând ursita,
Deasupra beznei reci, stingher,
În înălțimi amețitoare
Cu braț voinic, cu frâu de fier,
Ai pus Rusia în picioare?[39]

— Ursita, Tania! Ursita! Nu ne putem împotrivi ursitei, continuă Alexander.

— Șura, dă-te, te rog, puțin la o parte! îl rugă Tatiana, luând sucitorul ca să întindă aluatul. Dar uite ce mai spune Pușkin:

Prin apele vijelioase,
Porniră generalii săi
Să scape de înec norodul,
Ce-nspăimântat, lipsit de căi,
Prin case-și aștepta prohodul.

— Vorbește despre teamă, Alexander, și despre înec, adăugă Tania. Iată ambivalența autorului! Oamenii nu voiau nici să fie salvați, nici modernizați, așa spune Pușkin.

Alexander nu se clintea, atingând intenționat cu coapsa sucitorul Tatianei.

— Dar, Tania, a apărut un oraș magnific într-un loc unde nu exista nimic. S-a născut o *civilizație* extraordinară într-o pustietate presărată cândva numai cu mlaștini.

— Nu te mai fâțâi atâta! Și spune-i asta lui Evgheni! Care a înnebunit. Sau Parașei{40}. Care s-a înecat.

— Evgheni și Parașa sunt doi oameni slabi și nevolnici. Nimeni nu le-ar ridica vreo statuie, îi răspunse el, continuând să-și legene picioarele.

— Poate că așa e. Dar *nu poți* să negi faptul că opiniile lui Pușkin sunt ambivalențe. Se întreabă dacă prețul pe care oamenii l-au plătit pentru construirea Leningradului n-a fost oare prea mare.

— *Ba pot* să neg și o fac cu toată tăria, răspunse hotărât Alexander. Nu cred că opiniile sale sunt ambivalențe. Plăcinta asta are și o umplutură sau bagi doar aluatul la cuptor?

Încetând să mai întindă coca, Tatiana își ridică ochii spre el și îl privi cu uimire.

— Șura, cum poți să spui asta?

— Foarte simplu. Nu văd nicio umplutură.

— Du-te și adu-mi tigaia de pe sobă! îi ceru ea, lovindu-l ușor peste picior cu sucitorul. Cum poți să spui că opiniile lui Pușkin nu sunt ambivalente? repetă Tatiana scrutându-l cu privirea. Uite ce spune! continuă, trăgând adânc aer în piept. Iar versurile astea reprezintă chintesența întregului poem:

Și luminat de-a lunii scamă,
Cu mâna-n sus, spăimântător,
În urma lui venea cu zor
Înaltul Călăreț-de-Aramă.

Tatiana respiră din nou, apoi își reluă firul gândurilor:

— Pușkin nu-și încheie poemul așa cum l-a început, cu descrierea parapetelor somptuoase din granit și a domurilor aurii din Leningrad, a nopților albe și a Grădinii de Vară.

Amintindu-și cu bucurie clipele petrecute în Grădina de

Vară, Tatiana îi zâmbi lui Alexander, care îi surâse și el.

— Pușkin își încheie poemul spunându-ne că Leningradul a fost într-adevăr construit, dar statuia lui Petru cel Mare prinde viață, ca într-un coșmar, și pornește pe urmele lui Evgheni, *smintitul* nostru, urmărindu-l pentru totdeauna pe frumoasele străzi ale Leningradului:

Și până-n zori, prilej de teamă,
Cu mâna spre smintitul meu,
Urmându-l pas cu pas, mereu,
Cumplitul Călăreț de Aramă
A galopat cu tropot greu.

Tatiana se înfioră ușor. De ce tremura? Era atât de cald!

— Tania, poți să mă contrazici *și* să faci și plăcinta în același timp? o întrebă Alexander oferindu-i tigaia din fontă. Sau va trebui să-ți dau dreptate ca să apucăm să mai și mâncăm?

— Șura, acesta este prețul construirii Leningradului: moartea Parașei și urmărirea fără încetare a lui Evgheni de către spectrul Călărețului de Aramă, continuă Tatiana, turnând umplutura printre foile de cocă și lipindu-le apoi marginile. Sunt convinsă că Parașa și-ar fi dorit să se bucure de viață. Iar Evgheni n-ar fi vrut să-și piardă mințile. Ar fi preferat să trăiască în mlaștini.

Alexander se urcă din nou pe tejgheaua din lemn, cu picioarele larg depărtate.

— În pragul casei îl aflară
Grămadă pe smintitul meu
Și leșu-i rece, leșul greu,
Aici pe loc îl îngropară
În numele lui Dumnezeu.

Alexander recită aceste versuri ridicând cu indiferență din umeri.

— În fine! După părerea mea, moartea lui Evgheni reprezintă un preț onorabil de plătit pentru o lume liberă.

Tatiana îl privi câteva clipe în tăcere, adâncită în gânduri.

— Moartea lui Evgheni reprezintă oare un preț la fel de onorabil de plătit pentru crearea *socialismului într-o singură țară*? îl întrebă apoi încet.

— Hai, fii serioasă! exclamă Alexander. Doar nu-l compari pe Petru cel Mare cu Stalin!

— Răspunde-mi!

— Am spus *cu orice preț,* Tatiana, dar într-o *lume liberă!* Nu *cu orice preț într-o lume a sclaviei,* ripostă Alexander sărind de pe tejghea. Este o diferență crucială, vitală și esențială. Este o diferență ca de la cer la pământ, ca și când ai muri *pentru* Hitler sau ți-ai da viața să-l oprești.

— Dar deznodământul e același, Șura, nu-i așa? Moartea, moartea e aceeași, răspunse Tatiana apropiindu-se de el.

— Și voi muri și eu în curând dacă nu-mi dai să mănânc, murmură Alexander.

— Ai puțină răbdare, îi spuse ea băgând plăcinta în cuptor și spălându-și apoi mâinile și fața în găleata cu apă.

În casă era înăbușitor acum, când ardea și cuptorul. Deși toate ușile și geamurile erau deschise, nimic nu era de folos.

— Trebuie să așteptăm patruzeci și cinci de minute, îi spuse Tatiana țintuindu-l cu privirea. Ce vrei să facem? O, nu, mai stai! Uită ce-am spus! O, Doamne, bine! Dar putem să curățăm mai întâi tejgheaua? Mă murdăresc de făină. Îți place, nu-i așa? O, Șura, ești veșnic nesătul! Nu putem s-o facem tot timpul… O, Șura, nu se poate!… O, Șura!… O!

— Știu că vrei să mă contrazici, îi spuse Tatiana lui Alexander în timp ce stăteau afară, în bătaia razelor de lună, și mâncau plăcintă cu varză și ceapă, asezonată cu o salată de roșii și pâine neagră cu unt. Știu prea bine că, pentru tine, să mori pentru Hitler sau pentru Stalin e același lucru.

— Da, așa e, încuviință Alexander înfulecându-și porția de plăcintă. Dar nu e același lucru să mori încercând *să-l oprești* pe Hitler. Sunt aliatul Americii. Și lupt de partea Americii, continuă, dând hotărât din cap. Accept acest conflict.

Tatiana își studia bucata de plăcintă.

— Cred că nu e coaptă îndeajuns, murmură ea.

— E ora nouă seara. Aș fi mâncat-o crudă acum patru ore.

— Să ne întoarcem la Pușkin! reluă Tatiana subiectul, convinsă fiind că avea dreptate. Rusia, întruchipată aici de Evgheni, nu voia să fie modernizată. Petru cel Mare ar fi trebuit să lase lucrurile așa cum erau.

— Așa cum erau? exclamă Alexander. Dar Rusia nici *nu exista* pe atunci! În timp ce restul Europei se îndrepta spre Epoca Luminilor, Rusia se afla încă în Evul Mediu. După ce Petru a construit Leningradul, oamenilor li s-au deschis porțile culturii și limbii franceze, ale educației și ale călătoriilor. A înflorit economia de piață și s-a născut clasa de mijloc. Aristocrația, tot mai sofisticată, a prins și ea aripi, căpătând roluri din ce în ce mai importante. Muzica și literatura se bucurau de tot mai multă căutare. Cărțile, Tania, cărțile pe care le iubești atât de mult vedeau, în sfârșit, lumina tiparului. Tabloul *familiilor fericite* zugrăvit de Tolstoi prindea acum contur. Tolstoi nu și-ar fi scris niciodată operele dacă Petru cel Mare n-ar fi construit un oraș măreț cu sute de ani înaintea lui. Sacrificiul lui Evgheni și al Parașei a impus o ordine mondială mult mai bună. Simbolizează triumful luminii asupra întunericului.

— Pentru tine e ușor să vorbești despre sacrificiul *lor*, ripostă Tatiana. Pe tine nu te urmărește o statuie de bronz.

— Hai să privim lucrurile dintr-un alt unghi! îi propuse Alexander, ronțăind din felia de pâine. Ce mâncăm în seara asta la cină? O cină extrem de nocturnă… Plăcintă cu varză. Și pâine. De ce? Știi de ce?

— Nu înțeleg…

— Ai *răbdare* și o să înțelegi imediat! Mâncăm hrană pentru iepuri pentru că n-ai vrut să te trezești la cinci dimineața. Ți-am spus că trebuie să mergem la pescuit cu noaptea în cap dacă vrei să prindem păstrăvi. Mai târziu, peștii vor pleca. M-ai ascultat?

— Uneori, te mai ascult… mormăi ea.

— Da, încuviință el. Și, atunci când mă asculți, mâncăm pește. Am dreptate? Firește. Sunt de acord că nu e plăcut să te trezești atât de devreme. Apoi însă avem parte de un adevărat festin, continuă Alexander, mușcând cu poftă din plăcintă. Toate lucrurile mărețe implică un sacrificiu – acesta e mesajul pe

care vreau să-l scot în evidență. Și asta cred și despre Leningrad. Sacrificiile impuse de construirea orașului au meritat cu vârf și îndesat.

— Chiar și Stalin? îl întrebă Tatiana după o scurtă ezitare.

— Nu! Nu, nu și nu! exclamă el lăsând jos farfuria. Am vorbit despre lucrurile *mărețe.* Sacrificiile făcute în numele noii ordini mondiale a lui Stalin nu sunt doar dezgustătoare, ci și lipsite de noimă. Ce-ai face dacă te-aș *obliga* să te trezești cu noaptea în cap, obosită și buimacă de somn, ca să te duci în pădure, nu ca să pescuiești, ci ca să aduni ciuperci? Și nu orice fel de ciuperci, ci din cele mai otrăvitoare, cum am smuls eu, provocându-ți moartea la doar câteva minute după ce le-ai consumat? Ai mai vrea să te trezești atunci? o întrebă Alexander râzând copios.

— Eu nu vreau să mă trezesc nici acum, mormăi Tatiana arătându-i farfuria. Termină de mâncat! Nu e pește, dar…

— E o plăcintă delicioasă *à la* Tania, spuse Alexander cu gura plină, privind-o amuzat. Trebuie să porți anumite bătălii, indiferent cât îți dorești să nu le duci. Bătălii pentru care merită să-ți dai viața.

— Poate că da… murmură ea, ațintindu-și privirea în gol.

Alexander își devoră plăcinta și lăsă jos farfuria.

— Vino aici!

Tatiana se apropie de el.

— Hai să nu mai vorbim despre asta! îl rugă ea, strângându-l cu putere în brațe.

— Hai să nu mai vorbim și să ne aruncăm, în schimb, în apele Kamei!

A doua zi de dimineață, Alexander o auzi pe Tatiana țipând în casă. Strigătele ei răzbătură prin pădurea de pini, sfâșiind tăcerea înconjurătoare. Aruncând toporul, alergă într-un suflet spre casă, unde o găsi cocoțată pe tejghea.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă cu răsuflarea întretăiată.

— Șura, un șoarece mi-a trecut printre picioare în timp ce găteam.

Alexander scrută încăperea cu privirea, observând ouăle de pe sobă, ibricul cu cafea și roșiile deja tăiate pe farfurii. Își

îndreptă apoi din nou privirea spre Tatiana, cocoțată pe tejgheaua înaltă. Pe chip îi apăru un zâmbet larg.

— Ce… ce faci acolo? o întrebă el, stăvilindu-și cu greu hohotele de râs.

— Ți-am spus deja! țipă ea. Un șoarece mi-a trecut printre picioare și m-a atins cu coada, îi răspunse ea, înfiorându-se din cap până în picioare. Poți să-l cauți, te rog?

— Da, dar ce faci *acolo*?

— Am fugit de șoarece, răspunse ea, aruncându-i o privire încruntată. N-ai de gând să-l prinzi? Sau ai împietrit?

Alexander se îndreptă spre tejghea și o luă în brațe. Tatiana îl apucă de gât, fără să-și pună însă picioarele pe podea. El o îmbrățișa și o sărută cu drag, spunându-i cu glasul plin de tandrețe:

— Prostuțo, șoarecii se cațără peste tot.

— Nu, nu se poate.

— Am văzut șoareci suindu-se pe țărușul de susținere al cortului comandantului din Finlanda, încercând să ajungă la mâncarea agățată în vârf.

— Dar ce căuta mâncarea în vârful țărușului?

— Noi am pus-o acolo.

— De ce?

— Ca să vedem dacă șoarecii pot urca.

Tatiana aproape că izbucni în râs.

— Ei bine, poți să-ți iei adio de la micul dejun, de la cafea și de la mine dacă nu găsești șoarecele ăla.

După ce o duse afară, Alexander se întoarse după farfuriile cu mâncare. Luară apoi micul dejun pe bancă.

— Tania, ți-e teamă… de șoareci? o întrebă el, vădit uimit.

— Da. L-ai omorât?

— Cum să-l omor? Nu mi-ai spus niciodată că ți-e frică de șoareci.

— Nici nu m-ai întrebat vreodată. Eu trebuie să-ți spun cum să-l omori?! Ești căpitan în Armata Roșie, pentru numele lui Dumnezeu! Ce învățați acolo?

— Cum să ucidem oameni. Nu șoareci.

— Aruncă-l în aer cu o grenadă! Împușcă-l cu arma! Nu știu.

Dar fă ceva! îi spuse ea, abia atingându-se de mâncare.

— Ai străbătut străzile Leningradului sub salvele de artilerie germane, ai înfruntat atacurile canibalilor, ai sărit dintr-un tren aflat în mers ca să-ți găsești fratele și ți-e teamă de *șoareci?* continuă Alexander clătinând din cap.

— Văd că, în sfârșit, ai înțeles, îi răspunse Tatiana sfidătoare.

— Dar n-are sens. Dacă nu te temi de lucrurile cu adevărat primejdioase…

— Te înșeli. Din nou. Ți-ai terminat interogatoriul? Mai ai ceva de întrebat? Sau de adăugat?

— Un singur lucru, răspunse Alexander cu aceeași mină serioasă. Se pare că am găsit *trei* întrebuințări pentru tejgheaua înaltă pe care am făcut-o ieri, continuă cu glas domol, izbucnind apoi în râs.

— Așa, râzi! Am ajuns de râsul tău, îl mustră Tatiana cu lacrimi în ochi.

Punându-și farfuria pe bancă, Alexander i-o luă și pe a ei din mână și o cuprinse apoi în brațe. Ea se supuse fără tragere de inimă.

— Tania, ai idee cât de nostimă poți să fii? Te ador, îi spuse apoi, sărutând-o pătimaș.

— Dacă ar fi într-adevăr așa, îi răspunse ea încercând, în zadar, să se elibereze din brațele lui, n-ai mai pierde vremea cu flirturi, când ai putea să pornești pe urmele inamicului.

— Pentru pura ta informare, îi răspunse Alexander ridicându-se în picioare, nu mai putem vorbi de flirturi odată ce-am făcut dragoste.

După ce Alexander plecă în „misiune", Tatiana rămase zâmbind pe bancă și își termină micul dejun. Câteva minute mai târziu, el ieși din casă, ținându-și pușca într-o mână, pistolul în cealaltă și vârful unei baionete în dinți. De capătul acesteia atârna șoarecele mort.

— Cum m-am descurcat? o întrebă vorbind din colțul gurii.

— Bine, bine, chicoti Tatiana. Dar nu era nevoie să aduci prada de război.

— Dar n-ai fi crezut în moartea șoricelului dacă nu l-ai fi văzut cu ochii tăi.

— Nu mă mai cita, te rog! De-acum o să te cred pe cuvânt. Dar pleacă de aici cu prada!

— O ultimă întrebare.

— O, nu! exclamă Tatiana cu fața în mâini, încercând să nu râdă.

— Nu crezi că moartea șoricelului este un sacrificiu în sine?

— Pleacă odată de aici!

Alexander râdea copios, adâncindu-se în pădure. Continuă să râdă și când se întoarse.

18

Stăteau pe stâncă și pescuiau. Sau încercau să pescuiască. Tatiana își ținea undița în apă, dar Alexander o lăsase pe a lui deoparte, preferând să se întindă cât era de lung și să-i maseze spatele gol. De când Tania își croise o rochie de vară, din bumbac, în nuanțe de albastru, cu spatele gol, Alexander nu mai reușea să se concentreze asupra treburilor casnice. Nu mai reușea nici să vâneze, nici să pescuiască, nici să caute alte surse de hrană prin pădure. N-o mai lăsa să poarte nimic altceva, dar nici el *nu mai făcea* nimic altceva.

— Șura, te rog! N-am prins nimic. Naira Mihailovna o să moară de foame pentru că n-am prins niciun pește.

— Asta e grija mea acum – Naira Mihailovna! Ți-am spus că ar fi trebuit să ne trezim la cinci dimineața.

Tatiana oftă adânc, cu un zâmbet pe buze și ochii ațintiți asupra râului strălucitor.

— Mi-ai promis că o să-mi citești. Ai adus volumul de poezii al lui Pușkin. Citește-mi din *Călărețul de aramă! A fost o vreme 'ngrozitoare… /E trează amintirea ei…* începu Tatiana.

— Aș prefera să…

— Să citești. Iar *eu* o să mă ocup de toate treburile casnice, inclusiv de vânătoare și de pescuit.

Alexander îi sărută spatele gol.

— Lasă undița! Nu pot să mai rezist.

— E aproape șase seara și n-avem nimic de mâncare!

— Hai, vino! îi spuse el luându-i undița din mână. M-ai refuzat *vreodată*? o întrebă Alexander, întinzându-se pe spate. Scoate-ți rochia și așază-te deasupra mea! Nu, nu așa, îi spuse apoi, gemând ușor. Întoarce-te cu fața spre râu și cu spatele la mine!

— Cu *spatele* la tine?

— Da, îi răspunse el închizând ochii. Vreau să-ți admir spatele în timp ce stai deasupra mea.

Apoi, ceva mai târziu, stând în aceeași poziție, Tatiana murmură, uimită și ușurată deopotrivă:

— Poate că ar fi trebuit să pescuiesc în continuare. La urma

urmei, stau cu fața spre râu.

Alexander nu spuse nimic, preferând să-i mângâie spatele în tăcere.

— Nu vrei să mă săruți? îl întrebă ea, așezându-se pe stâncă.

Alexander stătea întins, cu ochii închiși.

— Ba da, îi răspunse, însă fără să se clintească. *Câte zile ne-au mai rămas?* o întrebă apoi cu glasul gâtuit.

Tatiana își luă undița și se întoarse iute cu fața spre râu.

— Nu știu, murmură ea, cu privirea ațintită asupra apelor strălucitoare. Nu țin socoteala timpului.

— Ce-ar fi să-ți citesc acum? îl auzi apoi spunând. Uite un fragment care o să-ți placă:

Să mă însor? Dar de ce nu?
Viața nu-mi va fi ușoară,
Dar ce contează?
Sunt tânăr și puternic,
Obișnuit cu munca grea și îndelungată,
O să clădesc curând,
Chiar dacă nu mâine,
Un cămin simplu pentru a noastră dulce liniște
Și o s-o feresc…

Se opri, șovăitor. Tatiana știa că numele personajului feminin din poemul lui Pușkin era Parașa. Aștepta, cu ochii în lacrimi, ca Alexander să continue. Și își reluă lectura, cu glasul frânt.

Și o s-o feresc pe Tatiana de orișice durere,
Și, într-un an sau doi, cine poate ști,
O să obțin o slujbă sigură,
Iar menirea Tatianei va fi
Să aibă grijă și să-i crească în tihnă pe copiii noștri… da,
Și vom trăi așa pentru totdeauna,
Două trupuri într-un singur suflet,
Până când moartea ne va despărți
Și nepoții noștri ne vor conduce pe ultimul drum…{41}

Se opri din nou și închise cartea cu zgomot.

— Ți-a plăcut?

— Citește mai departe, soldat! îi spuse ea, ținând undița cu mâinile tremurânde. Hai, curaj!

— Nu, îi răspunse Alexander.

Cu ochii ațintiți asupra apelor lenețe ale râului, Tatiana recită mai departe din memorie:

— Așa gândea el abătut
În noaptea ceia; și-ar fi vrut
Ca vântul ei să nu s-audă
Cu tânguire de abis
Și ploaia cu atâta ciudă
Să nu mai bată-n geam.

Niciunul din ei nu mai scoase vreun cuvânt până acasă.

După ce se întoarseră de la Naira, târziu în noapte, Alexander făcu focul afară, iar Tatiana pregăti ceaiul. Apoi se așezară să-l bea în tihnă, unul lângă altul, Tatiana stând cu picioarele încrucișate sub ea. Alexander era tăcut, mult mai tăcut decât de obicei.

— Șura! îl strigă ea încet. Întinde-te și pune-ți capul în poala mea! Cum faci mereu.

El se supuse ascultător. Iar Tatiana îi mângâie chipul cu gesturi tandre, calde și blajine.

— Ce s-a întâmplat, soldat? îl întrebă în șoaptă, aplecându-se deasupra lui ca să se îmbete cu mirosul său amețitor – miresme de ceai și fum de țigară.

Îi ținea capul cuibărit între coapse și sâni și îi săruta ochii cu drag.

— Ce te supără?

— Nimic, veni răspunsul lui, apoi se adânci din nou în tăcere.

— Vrei să-ți spun o glumă? îl întrebă Tatiana oftând.

— Dacă nu i-ai spus-o și lui Vova.

— Un grup de parașutiști discută cu inginerul însărcinat cu verificarea și întreținerea parașutelor. „Parașutele tale sunt bune?" îl întreabă ei. „Până acum nu s-a plâns nimeni", le răspunde inginerul.

— Nostimă, Tania, spuse Alexander schițând un zâmbet. Mă duc să fumez, adăugă apoi, ridicându-se în picioare și luându-și cana de ceai.

— Fumează aici! Lasă ceștile! Le spăl eu mai târziu.

— Nu vreau să le speli mai târziu. De ce trebuie să le faci tu

pe toate?

Tatiana își mușcă buza.

— Și de ce trebuie să-l servești *mereu* pe Vova? o întrebă apoi, pe un ton tăios. Are cumva mâinile rupte? Nu poate să se servească singur?

— Dar îi servesc pe toți, Șura. Pe tine primul, murmură ea ridicându-și privirea spre el. Ce impresie aș crea dacă i-aș servi pe toți, cu excepția lui?

— Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de impresiile lor, Tania. Vreau doar să n-o mai faci.

Tatiana nu îi răspunse. Era oare nemulțumit de ea?

Continua să stea, cu picioarele încrucișate, în fața focului fremătător. Întunericul dens era spulberat doar de flăcările jucăușe ale focului și de razele palide ale semilunii de pe cer. În aer plutea un miros de apă dulce și de lemn ars. Știa că Alexander stătea pe banca din fața casei, la câțiva pași depărtare, și o privea. O privea tot mai des în ultimul timp. O privea și fuma.

Se întoarse spre el. Alexander o privea și fuma.

Ridicându-se în picioare și ajungând în dreptul lui, Tatiana îl întrebă cu timiditate în glas:

— Vrei să intrăm în casă, Șura?

— Du-te tu înainte! răspunse el clătinând din cap. Mai rămân puțin aici până se stinge focul.

Tatiana îl cercetă din cap până în picioare, analizându-i ochii, buzele și mâinile ușor tremurânde.

Rămase încremenită, mușcându-și din nou buza.

— Hai, du-te! repetă Alexander.

Apropiindu-se ușor, Tania îi depărtă picioarele și se așeză în genunchi în fața lui. El respira tot mai sacadat.

— Ce-mi place *mie?* îl întrebă, țintuindu-l cu privirea și masându-i picioarele.

Alexander nu îi răspunse.

— Dar ce-ți place *ție?* continuă Tatiana, incitându-i simțurile.

— Să mă atingi cu buzele tale moi, îi răspunse el cu glas răgușit.

— Mmm, îngăimă ea desfăcându-i brăcinarul pantalonilor. E

prea întuneric? Sau poți să mă vezi?

— Te văd, îi răspunse, încleștându-și mâinile în părul ei în clipa în care Tatiana îl cuprinse cu gura.

— Șura!

— Mda…

— Te iubesc.

19

Alexander se afla în pădure, unde aduna vreascuri pentru foc. Tatiana îl strigă, dar el nu îi răspunse. Voia să-l vadă înainte de a da o fugă la Naira. Îi lăsase pe bancă o farfurie cu cartofi prăjiți, două roșii și un castravete. Când se întorcea din pădure, era mereu flămând. Lângă farfurie îi lăsase o cană cu ceai negru, însoțită de o țigară și o brichetă.

Alexander, cândva mereu vesel, își pierduse interesul pentru lucrurile vesele. Nu-i mai plăcea decât să fumeze și să taie lemne. Era tot ce făcea acum. Fuma și tăia lemne. Se mai trezeau uneori înainte de ivirea zorilor și se duceau să pescuiască în apele tăcute ale râului Kama, învăluiți într-o pânză albăstruie de rouă. Se urcau, buimaci încă de somn, pe stânca lor, de unde se zărea poiana. Alexander avea dreptate, firește. Era cel mai bun moment pentru pescuit. Prindeau câte șase păstrăvi în doar cinci minute. Alexander îi punea de vii într-un coș din plasă, agățat în apă de creanga unui plop. Apoi se ducea să fumeze în timp ce Tatiana se spăla pe dinți și se întorcea din nou în pat.

După ce fuma și înota în râu, Alexander venea și el în pat, iar Tatiana îl primea cu brațele deschise, căci îl aștepta cu nerăbdare. Se ruga și îi asculta pașii, dorindu-l neîncetat. Îi aparținea cu totul. Tatiana accepta orice îi oferea Alexander, chiar dacă, uneori, darurile sale erau învăluite în negura înghețată a zorilor de zi.

Dar dacă la început îi plăcea s-o necăjească, lipindu-se de ea cu trupul lui rece ca gheața, acum o atingea de parcă era scăldată în flăcări. Se simțea atras ca de un foc primejdios, știind prea bine că rănile pe care i le provocau atingerile ei aveau să-i lase urme de nești, dacă nu chiar să-l omoare.

Ce se întâmplase cu Șura care alerga cândva după ea, prinzând-o și trântind-o apoi în iarbă? Ce se întâmplase cu Alexander care voia să facă dragoste în miezul zilei ca s-o poată privi în voie? Unde dispăruse bărbatul vesel, exuberant și glumeț? Se transformase într-un om cu totul necunoscut, care nu mai făcea altceva decât să fumeze, să taie lemne și s-o privească.

Uneori, când Tatiana dormea adânc, cuibărită în brațele lui, liniștită și împăcată, se trezea brusc în toiul nopții, sufocată de îmbrățișările lui pătimașe. Rămânea încremenită ca să nu-i dea de veste că se trezise și îi auzea răsuflarea întretăiată și gemetele de durere, simțindu-i în același timp prin păr buzele răvășitoare.

Tatiana tăia roșii cu ochii înecați în lacrimi.

— Pleci undeva? îl auzi spunând în spatele ei.

Se furișa mereu ca un soldat printre liniile inamice.

— Stai puțin! Aproape că am terminat, spuse ea dregându-și glasul și ștergându-și ochii.

Spera ca el să nu-i vadă chipul brăzdat de lacrimi în lumina palidă a amurgului.

Întorcându-și surâzătoare capul spre el, văzu că era nădușit și plin de așchii de lemn.

— Ai mai adunat vreascuri? îl întrebă Tatiana cu inima bătându-i năvalnic în piept. Crezi că voi avea nevoie de atâtea lemne? adăugă ridicându-se în picioare și apropiindu-se de el. Mmm… miroși atât de bine… murmură apoi, copleșită de priveliștea și parfumul lui amețitor, ce o lăsau fără suflare.

— De ce ești roșie la față?

— Am tăiat ceapă ca să dau gust cartofilor.

— Dar văd numai o farfurie. Te-am întrebat dacă pleci undeva, spuse el cu o expresie gravă.

— Firește că nu, răspunse Tatiana dregându-și glasul.

— Mă duc să mă spăl.

— Las-o baltă! spuse ea, apropiindu-se desculță de Alexander.

Se simțea vulnerabilă și excitată deopotrivă.

— Mă simt cumplit de mică în prezența ta atunci când porți ghetele de armată, îi șopti privindu-l în ochi.

Alexander o imobiliza cu trupul lui imens, strivind-o sub greutatea sa. O înconjura, o învăluia și o ținea captivă. Nu putea să facă nicio mișcare fără voia lui. Dăruindu-i-se complet, Tatiana îi simțea, în fiecare gest, freamătul lăuntric, lupta acerbă pentru dragostea ce-i mistuia sufletul. Înțelesese, în cele din

urmă, că Alexander își cunoștea foarte bine puterile.

— Șura!… Am atâta nevoie de tine! îngăimă ea cu glasul gâtuit de lacrimi și buzele pecetluite pe gâtul lui.

— Sunt aici, îi răspunse el cu vocea la fel de frântă. Mă simți?

— Te simt, șopti ea. Te simt.

Simțind în curând cum ardea pe rugul plăcerii, Tatiana își încleștă dinții ca să-și stăvilească gemetele și lacrimile. Dar și Alexander se apropia de final, căci o ținea strâns în brațe, punând capăt pentru o clipă mișcărilor ritmice. Avea să le pună capăt ca apoi să le reia cu și mai multă ardoare, dansând toată noaptea cu sălbăticie și durere până când, istovit, avea să-și descătușeze patima și dorința, mânia și regretul.

Era seară. Tatiana îl privea pe Alexander, care stătea întins pe burtă, cu fața la ea și ochii închiși. Tania îi asculta în tăcere răsuflarea, încercând să-și dea seama dacă dormea. Nu părea să doarmă. Căci tresărea uneori, măcinat parcă de gânduri. Tatiana voia să i le spulbere. Începu să deseneze cu degetele cerculețe pe spatele lui. Alexander își întoarse capul, mormăind ceva nedeslușit.

„De ce are nevoie?" se întrebă Tania în gând. „Ce-aș putea să-i ofer?"

— Vrei să-ți fac un masaj? îl întrebă sărutându-i brațul și plimbându-și palma pe umerii lui fermi. Mă auzi? insistă apoi, strângându-l ușor.

— Știi să faci masaje? o întrebă el, întorcându-și capul și deschizând un ochi.

— Da, îi zâmbi ea.

Alexander purta doar chiloți. Tatiana se cocoță pe spatele lui.

— Tatia, ce știi despre masaje?

— Cum adică? îl întrebă ciupindu-l ușor, dornică să-l tachineze. Am făcut multe masaje.

— Serios?

Știa că îi captase atenția.

— Da. Ești pregătit? Uite șinele de tren! începu Tatiana, trasând cu degetele pe spinarea lui două linii paralele, de la gât la elasticul lenjeriei. Și acestea sunt traversele, continuă,

desenând două linii perpendiculare. Ultimul tren intră în gară… adăugă, trasând o linie în zigzag. Și deșartă grânele, spuse apoi, gâdilându-l.

Alexander izbucni în râs, sprijinindu-și capul în mâini.

Tatiana se abținea cu greu să nu-l sărute. Dar săruturile nu făceau parte din joc.

— Vin găinile și ciugulesc grânele, continuă ea, ciupindu-l cu degetele. Vin și gâștele și ciugulesc și ele.

— Ce masaj e ăsta?

— Vin și copiii și calcă pe ele, spuse Tatiana imitând pașii cu palmele.

— Hei! strigă Alexander. De ce mă lovești?

— Vin și hoții și le fură, chicoti ea gâdilându-l.

Alexander se zvârcolea, râzând cu poftă. „Îmi place cum se gâdilă", își spuse Tatiana, mușcându-l încântată de spate. Adora să-l vadă zbătându-se de plăcere. Iar când îl mușca, torcea ca o pisicuță.

— Vine și dedușka și adună resturile, continuă Tatiana, ciupindu-l cu degetele. Apare și îngrijitorul de la grădina zoologică…

— O, nu! Nu și îngrijitorul de la zoo!

— El se așază pe un scaun și începe să scrie, spuse Tatiana desenând pe spatele lui o masă și un scaun. „Te rog s-o primești pe fiica mea la grădina zoologică și să aduni toate grânele", a scris el, punând apoi ștampila pe scrisoare.

Spunând acestea, Tatiana îl plesni ușor pe Alexander. Apoi îi dădu un ghiont în coaste. Alexander tresări. Iar Tatiana râse în hohote.

— E timpul să punem scrisoarea la poștă, continuă ea, trăgând de elasticul chiloților.

Acesta se lovi cu zgomot de spinarea lui. Dându-i apoi la o parte, îi mângâie fesele cu tandrețe.

Alexander stătea întins, fără să se miște.

— Ai terminat? o întrebă el cu glas înăbușit.

Tatiana se întinse peste el, râzând cu poftă.

— Da, răspunse, sărutându-i umerii. Ți-a plăcut?

Adora să stea întinsă pe spatele lui gol, ca pe un pat tare. „M-

a purtat în cârcă", își aminti apoi. „M-a purtat nouă kilometri în spate", își spuse în gând, mângâindu-și obrazul de umerii lui arși de soare – un soare torid, de vară.

— Hmm! Interesant! E un anumit masaj *rusesc*?

Tatiana îi povesti că se juca deseori cu copiii din Luga, masându-se și gâdilându-se unii pe alții fără milă. Nu îi mai spuse însă că și cu Dașa obișnuia să se joace așa.

— E rândul meu acum, îi spuse Alexander dând-o ușor la o parte.

— O, nu! scânci ea. Te rog să fii blând!

— Așază-te pe burtă!

Tatiana se supuse, fără să-și scoată însă rochia.

— Stai puțin! Scoate-ți rochia! îi ceru el, ajutând-o să se dezbrace.

Tatiana se întinse pe burtă, dezvăluindu-și gâtul și spatele catifelate ca satinul. Avea părul legat la ceafă cu panglicuțe albe, iar umerii, mereu expuși la soare, erau presărați cu pistrui. Restul trupului era zugrăvit în nuanțe ivorii. Aplecându-se deasupra ei, Alexander trasă cu limba o linie de la umeri spre gât. Îi desfăcu și panglicuțele din păr, îndreptându-și apoi atenția spre chiloții albaștri, din mătase.

— Stai să-i scoatem și pe-ăștia! murmură cu răsuflarea întretăiată.

— Șșșura, îi spuse Tatiana ridicându-și șoldurile, cum o să mai faci figura cu elasticul de la final dacă-mi scoți chiloții?

Pierdut ca întotdeauna când o vedea în poziția aceea, Alexander începu să-i sărute umerii.

— De vreme ce nu avem nici trenuri cu grâne și nici urși care să te calce în picioare, am putea la fel de bine să ne imaginăm elasticul de la chiloți, nu-i așa?

Tatiana zâmbea, cu ochii deja închiși. Alexander își scoase și el lenjeria, cu o singură mână.

— Nu respecți regulile jocului, îi spuse ea gemând ușor, în timp ce el continua să-i dezmierde umerii cu buzele.

— Bine. Cum începe? o întrebă apoi, așezându-se deasupra ei, sprijinit în genunchi.

— Uite șinele de tren! îl ajută Tatiana.

Alexander trasă cu degetele două linii de la gât spre fese.

— E bine, îi spuse ea. Dar nu trebuie să mergi atât de departe.

— Nu? întrebă el, odihnindu-și mâinile pe fesele ei.

— Nu, repetă ea cu glasul gâtuit de plăcere.

— Ce fac găinile? întrebă apoi Alexander.

— Ciugulesc grânele.

Iar Alexander o ciupi ușor cu degetele în timp ce mâinile îi alunecau spre sâni.

— Și gâștele?

— Și ele ciugulesc grânele.

Iar Alexander începu să-i ciupească sfârcurile.

— Doar atât poți, Șura? îl întrebă Tatiana, ridicându-se ușor de pe pat.

El începu atunci să-i maseze sfârcurile fără milă.

— Mmm… murmură ea.

— Au venit hoții… continuă Alexander, depărtându-i picioarele și așezându-se între ele. Au furat grânele, adăugă, ridicându-i șoldurile și croindu-și drum spre ea.

Tatiana țipă de plăcere, strângând cearșaful cu ambele mâini.

— Și le-au mâncat… cu poftă…

Mișcându-se la fel de năvalnic, Alexander își strecură palma pe spatele ei, atingându-i părul auriu și strălucitor. Închizând ochii și îndreptându-și spatele, o strângea cu mâinile de șolduri ca într-o menghină.

— Ce-a fost ăsta? Un fel de masaj *american?* îl întrebă ea, câteva clipe mai târziu. Căci n-ai respectat nicio regulă a jocului.

El izbucni în râs, cu ochii încă închiși.

— Știi foarte bine – nu-i așa? – că jocul ăsta nu va mai avea, de acum încolo, aceeași semnificație pentru mine, îi spuse ea.

— Mă bucur, răspunse el. La fel și jocul de-a v-ați ascunselea pe timp de război.

— Da. Și pe ăla l-ai stricat.

Alexander o strânse cu putere la piept, stând încă în adâncul ei, dornic parcă s-o frângă în brațe.

20

Târziu în noapte, Tania și Șura jucau pocher pe dezbrăcate. Frumoasa și neîmblânzita Tania, cea care sfidase moartea de nenumărate ori, accepta cu greu înfrângerile. Și pierdea toate partidele de pocher. Alexander se străduia în zadar să se concentreze asupra cărților de joc, căci privirea îi era mereu atrasă de imaginea ei uluitoare.

Pentru că tocmai își pierduse bluza, stătea sprijinită în mâini, în timp ce Alexander îi săruta sânii. Stăteau pe pătură în poiană, în fața focului, vegheați de razele palide ale lunii.

— Hai să mergem înăuntru! îi șopti ea.

— Nu înainte să mai pierzi o rundă, răspunse el, fără să se retragă însă de lângă ea. Uită-te la mine, Tania! Mă topesc cu totul când mă aflu în preajma ta…

— Nu chiar cu totul, ripostă ea, întinzându-se pe pătură și cuprinzându-i bărbăția în mâini. Și n-am de gând să mai pierd nicio rundă.

Tatiana nu avea șanse de izbândă la jocul de pocher. Și acest lucru se vedea cu ochiul liber. Căci tot ce mai purta era doar lenjeria intimă.

— Mai am doar chiloții și verigheta, îi spuse ea. Aș putea să câștig din două încercări.

— Dacă scoți verigheta, poți să n-o mai pui deloc.

Alexander o privea cu ardoare cum stătea în fața focului, cu privirea ațintită asupra cărților de joc, pe care le ținea în dreptul sânilor ca să-și ascundă goliciunea de ochii lui iscoditori. Voia să-i spună să lase cărțile jos. Trase adânc aer în piept. Nu avea să mai reziste mult timp.

— *How do you say… hit me,* spuse ea în engleză, cu zâmbetul pe buze. *Twice.*[42]

Se concentră apoi cu atenție. Chipul i se lumină deodată.

— Prea bine, spuse apoi în rusă, privindu-l cu un licăr în ochi. Măresc miza cu două copeici.

— Vedem noi cu ce mărești miza, răspunse Alexander, încercând să rămână serios. Hai, Tatia! Arată-mi ce ai!

— Aha! exclamă ea, arătându-i fericită cărțile, care formau un

full house[43].

— Nu te bucura! îi spuse el punând cărțile jos.

Avea patru popi.

— Ce e? îl întrebă încruntată.

— Am câștigat. Am patru popi, îi răspunse el. Hai, dă-i jos! continuă, arătând spre chiloții ei.

— Cum adică ai câștigat?

— Patru cărți de același fel sunt mai valoroase decât un full house.

— Ești un mare mincinos! răspunse ea mânioasă, aruncându-i cărțile în față și acoperindu-și sânii cu mâinile.

— Nu mai e cazul să ți-i acoperi, îi spuse el dându-i mâinile la o parte. Nu suntem în Luga. I-am văzut deja, continuă zâmbind.

— Încep să înțeleg cum de câștigi tot timpul, adăugă, la fel de mânioasă, acoperindu-și din nou sânii. Trișezi.

Alexander izbucni în râs. Nu mai putea să amestece cărțile.

— De câte ori trebuie să-ți explic, tovarășă „îmi amintesc tot ce spui”? Ei? o întrebă trăgând-o de chiloți. Regulile sunt reguli. Jos chiloții!

— Da, reguli de trișat! ripostă ea sfidătoare, îndepărtându-se de el. Hai să mai jucăm o mână!

— O să mai jucăm, dar o să fii goală pușcă. Ai pierdut runda asta.

— Șura! Alaltăieri i-ai spus Nairei că un full house este mai valoros decât patru cărți de același fel. Ești cel mai mare trișor. Nu mai joc cu tine dacă trișezi.

— Tania, alaltăieri Naira avea trei, nu patru, cărți de același fel, iar eu aveam o chintă. Chinta este mai valoroasă decât trei cărți de același fel, îi explică Alexander zâmbind cu gura până la urechi. Nu trebuie să trișez la pocher ca să te bat. La domino, da. Dar nu la pocher.

— Dacă nu trebuie să trișezi, atunci de ce o faci?

— Gata! spuse Alexander punând cărțile deoparte. Jos chiloții, Tania! Dacă nu-i scoți de bunăvoie, ți-i scot eu, într-un fel sau altul. Am câștigat cinstit.

— Ai trișat cinstit, replică ea.

Alexander purta doar pantalonii de la uniformă. Era dezbrăcat de la talie în sus. Tatiana își acoperea în continuare sânii cu mâinile, dar îi scruta trupul gol cu ochi lacomi și buze umede, ușor depărtate.

— Tania, vrei să aplic regulile cu forța? o întrebă el.

— Da, răspunse ea sărind în picioare. Încearcă numai!

Lui Alexander îi plăcea spiritul ei de luptă. Sări și el iute în picioare, dar Tania o și zbughise. Până s-o prindă din urmă, ea înota deja în apele râului Kama.

Alexander se opri la buza râului.

— Ți-ai pierdut mințile! îi strigă el.

— Da. Iar tu trișezi la pocher doar ca să mă dezbraci!

— Crezi că trebuie să trișez la pocher ca să te dezbrac? întrebă Alexander, încrucișându-și brațele la piept. Abia reușesc să *te îmbrac.*

— O! o auzi exclamând din râu.

— Ieși din apă! îi spuse apoi râzând.

Dar n-o vedea. Era un punct întunecat în apele râului Kama.

— Hai, ieși din apă!

— Vino după mine dacă te crezi așa deștept!

— Deștept sunt. Nu și nebun. Nu intru noaptea în râu. Hai, ieși din apă!

Tatiana îi răspunse cotcodăcind ca o găină.

— Bine, spuse Alexander, îndepărtându-se de mal și întorcându-se la focul ce încă ardea.

După ce strânse pătura, cărțile de joc, țigările și ceștile de ceai, ducându-le apoi în casă, ieși din nou. În poiană domnea tăcerea. Și râul era cufundat în tăcere. Nopțile erau acum mai răcoroase.

— Tania! strigă el.

Niciun răspuns.

— Tania! strigă din nou, mai tare.

Aceeași tăcere.

Alexander porni cu pași repezi spre râu. Nu mai vedea nimic, nici măcar un punct întunecat. Luna răspândea o lumină anemică; nici stelele nu se reflectau în apă.

— Tatiana! strigă încă o dată, cu glas răsunător.

Nimic.

Își aminti atunci curenții iuți ai râului, stâncile pe care le întâlneau uneori în cale în timp ce înotau sau bucățile de lemn purtate de ape. O spaimă cumplită îi străpunse inima.

— Tania! țipă el. Nu e deloc amuzant!

Tăcu, ascultând apoi cu urechile ciulite orice zgomot, oricât de mic: o respirație, un foșnet, un susur.

Nimic însă.

Se aruncă atunci în apă îmbrăcat în pantaloni.

— Nu vrei să știi ce-o să-ți fac dacă descopăr că este o altă năzbâtie de-ale tale!

Aceeași tăcere apăsătoare.

— Tania! continuă Alexander s-o strige, înotând împotriva curenților.

Își îndreptă atunci privirea spre mal.

Și o văzu…

Purtând o cămașă lungă și ștergându-și părul, cu ochii ațintiți asupra râului. Nu-i vedea expresia de pe chip, deoarece stătea cu spatele la foc, dar, când îi răspunse, glasul îi trăda zâmbetul sfidător de pe buze.

— Am crezut că nu vrei să intri în apele Kamei cu pantalonii pe tine.

Alexander o privea fără grai. Se simțea ușurat, dar complet lipsit de grai.

Ieșind din apă, se îndreptă spre ea ca o furtună. Tatiana se retrase speriată, apoi, împleticindu-se cu pași șovăitori, se prăbuși. Își înălță capul, privindu-l uluită, în timp ce zâmbetul îi pierea de pe chip.

O domină un timp de sus, cu statura lui impunătoare, respirând sacadat și clătinând din cap.

— Ești imposibilă, Tatiana, îi spuse după câteva clipe de tăcere, oferindu-i mâna ca s-o ajute să se ridice de jos.

Porni apoi spre casă, ud leoarcă, fără să-i mai arunce vreo privire.

— Am făcut doar o glumă, o auzi spunând în urma sa.

— O glumă cumplit de proastă!

— Cred că ți-ai pierdut simțul umorului, murmură Tatiana.

— Am crezut că te-ai înecat, țipă Alexander, răsucindu-se pe călcâie cu fața spre ea. Ce e așa de nostim în povestea asta? întrebă, luând-o de umeri și zgâlțâind-o mânios.

Dându-i drumul, intră în casă, spumegând de furie. Îi auzi pașii în urma lui, apoi o și văzu.

— Șura… murmură ea privindu-l cu ardoare.

Îi luă apoi mâna și i-o strecură pe sub cămașă. Nu purta lenjerie intimă. Alexander rămase fără suflare. Era realmente *imposibilă.* Mâna îi poposi între coapsele ei.

— Ar fi trebuit să te arunci în râu ca să mă salvezi, îi spuse ea cu glasul plin de căință, desfăcându-i nasturii de la pantaloni. Se pare că ai uitat povestea în care cavalerul își salvează iubita delicată.

— Delicată? repetă el, mângâind-o cu degetele. Cred că nu vorbim de aceeași persoană. Se pare că și tu ai uitat că singura menire a eroinei din poveste este să facă dragoste cu cavalerul ei, nu să-l terorizeze.

— N-am vrut să-mi terorizez cavalerul, îngăimă ea în timp ce el o așeza pe pat.

În lumina fremătătoare a lămpii cu kerosen, Alexander o privea stând goală pe spate, invitându-l să o pătrundă, copleșită de dorință și nerăbdare. Știa că ardea pe rugul pasiunii. „Tania!" o strigă în gând. *Tania!* Își începu explorările de la degetele picioarelor, plimbându-și ușor mâna pe gambele și coapsele ei, apoi pe abdomen și pe sâni, poposind în cele din urmă pe gât.

— Ce s-a întâmplat, Alexander? îl întrebă în șoaptă. Ce e, dragostea mea?

El nu îi răspunse însă, continuând să-și țină mâna pe gâtul ei.

— Sunt aici, soldat, îi spuse apoi, cuprinzându-l cu brațele. Atinge-mă!

— Asta și fac, Tania, îi șopti Alexander, aplecându-se deasupra ei. Asta și fac.

— Devorează-mă! îl rugă ea printre gemete de plăcere. Devorează-mă după cum ți-e voia… și după cum și mie îmi *place!*

Și o devoră cu poftă și pasiune, așa cum le plăcea amândurora. Apoi, stând istoviți și ușurați sub așternuturi, gata

să adoarmă, Alexander deschise gura să spună ceva, dar Tatiana îl întrerupse.

— Știu totul, Șura. Înțeleg totul. Și simt totul. Nu mai e nevoie să spui nimic.

Stăteau contopiți într-o îmbrățișare fierbinte, topindu-se unul în brațele celuilalt, mistuiți deopotrivă de pasiune și durere.

O durere ce nu cunoștea alinare. O durere nimicitoare, ce aprindea mereu focul mocnit și tainic. Un foc ce le ardea fără milă trupurile și sufletele.

21

Și așa își trăiau viața. De dimineață până seara, de la primele unduiri ale râului la ultimele triluri ale ciocârliei, de la primele raze de soare la primele raze de lună, printre miresmele de urzici și conuri de pin, Alexander și Tatiana își trăiau clipele de fericire în regatul lor presărat cu flori de liliac.

Alexander îi tăia lemne și i le aduna în grămezi mici, legate cu nuiele. Tatiana îi făcea plăcintă cu afine, compot de afine și clătite cu afine. Afinele erau din belșug în vara aceea.

El îi confecționa diverse lucruri, iar ea îi făcea pâine.

În zilele ploioase, jucau domino pe veranda Nairei, iar Tatiana îl bătea de fiecare dată, în ciuda eforturilor lui de a câștiga. Când erau singuri, jucau pocher pe dezbrăcate. Iar Tatiana pierdea întotdeauna.

Se jucau adesea de-a v-ați ascunselea pe timp de război, jocul preferat al lui Alexander.

Tatiana îi croi încă cinci maiouri și două perechi de chiloți. „Ca să mă simți mereu aproape", îi spuse ea.

Culegeau împreună ciuperci prin pădure.

El o învăța engleza. Îi recita versuri în engleză din poeții pe care încă și-i amintea – din Robert Frost: *Frumoasă e pădurea și adâncă/ Dar trebuie să-mi țin cuvântul dat…* din poezia *Popas lângă pădure într-o seară cu zăpadă*[44].

Sau din Emma Lazarus: *Aici, la porțile apusului scăldat în ale mării ape/Spre ceruri, se-nalță o statuie preamăreață…*[45] din poezia *Noul colos.*

După ce făcea focul în casă, Alexander îi citea din Pușkin în timp ce Tatiana pregătea masa. Cu timpul însă, renunțase să mai citească din *Călărețul de aramă.* Amintirile pe care poemul le trezea amândurora erau mult prea copleșitoare.

Alexander găsi, la un moment dat, printre paginile cărții, o fotografie pe care i-o dăruise Dașei cu un an în urmă. Fotografia surprindea momentul decernării medaliei de merit pentru eroismul de care dăduse dovadă încercând să-l salveze pe Iuri Stepanov.

— Soția mea e mândră de soțul ei? o întrebă el arătându-i

poza.

— Fără doar și poate, răspunse Tatiana cu zâmbetul pe buze. Cum aș putea să nu fiu? Pe când eram doar o copilă și mă plimbam cu barca pe lacul Ilmen, tu îți pierduseși deja părinții. Apoi, după ce te-ai înrolat în armată, ai devenit, în scurt timp, erou.

— Nu erai doar o *copilă* care se plimba cu barca pe lacul Ilmen. Ci *regina* neîncoronată a lacului, ce-și aștepta regele.

— N-am apucat să luăm pozele de la nuntă, își aminti Tatiana.

— Cine mai are timp să ajungă în Molotov? îi răspunse el.

Nu vorbeau despre plecarea lui, dar zilele se scurgeau implacabil. În cele din urmă, păreau să-și trăiască ultimele clipe împreună într-un ritm amețitor, de parcă acele ceasului nemilos se stricaseră, luând-o la fugă nebunește.

Nu vorbeau despre viitor.

Nu puteau s-o facă.

Nu vorbeau nici despre ce avea să fie după război, nici în perioada războiului și nici după 20 iulie. Alexander nu putea să-i vorbească nici despre ziua de mâine. Nu aveau nici trecut. Nici viitor. Se mulțumeau doar să trăiască clipa prezentă. Să-și trăiască tinerețea în Lazarevo.

Și în timp ce mâncau și se jucau, vorbeau și spuneau glume, pescuiau și se hârjoneau în poiană, se plimbau prin pădure vorbind în engleză și înotau goi în apele râului, spălau rufe, cărau apă de la fântână și aduceau găleți cu lapte, făcând dragoste de nenumărate ori pe zi, Alexander știa prea bine că acelea erau cele mai frumoase zile din viața lui.

Nu-și făcea iluzii. Clipele trăite în Lazarevo nu aveau să se mai întoarcă vreodată – nici pentru el, nici pentru ea.

Tatiana își făcea, în schimb, iluzii.

Poate că era mai bine să trăiești cu ele.

Deosebirea dintre ei era izbitoare.

Tatiana părea mereu atât de fericită, râzând fără încetare – chiar dacă cele douăzeci și nouă de zile zburau văzând cu ochii –, încât Alexander se întreba dacă *se gândea* vreodată la viitor. Știa că se gândea la trecut. Și la *Leningrad.* Chipul îi era uneori

învăluit într-o tristețe copleșitoare pe care nu i-o cunoștea. În privința viitorului părea însă să nutrească speranțe pline de frumusețe și optimism sau să-l privească, cel puțin, cu nepăsare.

— Ce faci? îl întreba când îl vedea fumând pe bancă.

— Nimic, îi răspundea Alexander. *Nimic. Doar îmi cultiv durerea.*

Fuma și o dorea cu disperare.

O dorea cu aceeași disperare cu care își dorise cândva să se întoarcă în *America.*

Își dorea o viață alături de ea, o viață simplă și lungă, în care să-i audă glasul melodios, să se înfrupte din dulceața trupului său și să se desfete cu părul ei mătăsos, zugrăvit în nuanțele aurii ale mierii, își dorea să se bucure de toate astea în fiecare zi.

Cum avea s-o părăsească? Să-i întoarcă spatele și să-și urmeze drumul? Avea oare să-l ierte vreodată? Pentru că o părăsise, ucigând-o apoi ușor-ușor cu dispariția și pieirea lui veșnică?

Simțea un nod în stomac ori de câte ori o vedea dimineața ieșind din casă, complet goală, și aruncându-se în apele râului. Apoi, când se întorcea la el și îl privea cu ochii ei surâzători, îi zdrobea sufletul cu veselia și frumusețea ei. Privindu-i sânii plini de viață și trupul fremătător, dornic de atingerile și mângâierile lui, Alexander îi mulțumea, printre dinți, lui Dumnezeu pentru că, ținând-o strâns la piept, reușea să-și ascundă chipul contorsionat de durere.

Alexander fuma și o privea de pe banca pe care o făcuse dintr-un trunchi de copac.

— Ce faci? îl întreba ea.

— Nimic, îi răspundea el. *Nimic. Doar îmi cultiv durerea și o preschimb în nebunie.*

Își pierdea adesea cumpătul.

Îl irita cumplit dorința ei de a-i slugări pe alții. Iar Tatiana, văzându-i nemulțumirea, se supunea fără crâcnire voinței lui și îl slugărea numai pe el. „Ce să-ți aduc? Ce să mai fac pentru tine? Ce-ți mai poftește inima?" îl întreba necontenit.

El îi răspundea că nu avea nevoie de nimic. Iar ea îi aducea o țigară, i-o băga în gură, i-o aprindea și îi săruta buzele, lipindu-

și chipul senin și vesel de fața lui înnegurată și tristă. „Încetează!” ar fi vrut să-i spună. „Îndepărtează-te! Ce-o să faci după ce voi pleca și vei rămâne singură? Ce se va alege de tine când voi porni la drum? Căci mi-ai dăruit totul și ai rămas acum fără nimic.”

Tatiana i se dăruise trup și suflet. Doar așa știa ea să iubească. Devotamentul ei, dus până la extrem, era desăvârșit; sinceritatea sa debordantă și incapacitatea de a se ascunde în spatele unei măști a disimulării îl atrăseseră de la bun început, cucerindu-i inima pentru totdeauna. În curând însă trebuia să învețe să-l renege și să poarte o mască pe chip, își spunea Alexander, despicând lemnele cu toporul.

Se supăra pe ea din cele mai mărunte motive. Veselia ei necontenită îl scotea adesea din sărite. Cânta și țopăia mereu de colo colo, de parcă ar fi avut arcuri în picioare. Nu-i înțelegea voioșia și lipsa de griji când știa prea bine că Alexander avea să plece peste cincisprezece, zece, cinci sau trei zile.

Gelozia îi măcina sufletul fără milă – o gelozie care îl lua prin surprindere chiar și pe el. Nu suporta să vadă că cineva o privea. Nu suporta s-o vadă zâmbindu-i cuiva. Nu suporta s-o vadă vorbind cu Vova, cu atât mai puțin să-l servească la masă. Își pierdea adesea cumpătul, dar mânia nu dăinuia mai mult de câteva minute. Nu putea să lupte împotriva arsenalului pe care Tatiana îl arunca în luptă ca să-i aline suferința covârșitoare.

Nu părea să se sature vreodată s-o țină strâns la piept. Nici când se plimbau, nici când mâncau, nici când dormeau, nici când făceau dragoste. Pendulând între tandrețe și pofte năvalnice, Alexander simțea nevoia s-o strângă în brațe de mai multe ori pe zi. Era sfâșiat de o durere viscerală ori de câte ori rămânea singur, pe când Tatiana se afla la clacă sau le ajuta la treabă pe cele patru bătrâne. Farmecul ei covârșitor, sfiala, ardoarea și vulnerabilitatea sa îi frângeau inima. Tânjea să-i mângâie pielea catifelată și s-o audă spunând, printre gemete de plăcere: *O, Șura!*

În timp ce făceau dragoste îi înfrunta tot mai greu privirile sfredelitoare, fiind adesea nevoit s-o întoarcă pe burtă ca să-și ascundă durerea de pe chip.

Ideea de a o părăsi i se părea de neconceput.

Iar întrebarea ce-i bântuise gândurile atâta amar de vreme nu mai avea acum răspuns.

Ce preț trebuie să plătesc pentru Tatiana?

La început, răspunsul fusese clar. Tatiana *fusese* răspunsul.

Dar acela nu mai era începutul. Acela era sfârșitul.

Tatiana plecase la fabrica de pește, unde auzise că se vindea hering. Alexander se plimba prin poiană, așteptând-o să se întoarcă. După un timp, intră în casă și, dornic să ia cu el o amintire când avea să plece, începu să scotocească prin cufărul ei. Printre așternuturile frumos împăturite, printre haine, câteva hârtii și trei cărți, găsi ascunsă o raniță neagră, confecționată dintr-o pânză groasă. Cufărul aparținuse cândva bunicului Tatianei, astfel că, la început, Alexander nu îi acordă prea multă atenție. Mânat însă de curiozitate, deschise ranița și se uită înăuntru. Găsi acolo pistolul P-38, câteva sticle de votcă, o pereche de ghete de iarnă, câteva conserve de *tușonka*, biscuiți uscați, o ploscă de apă și câteva ruble. Mai găsi și niște haine călduroase, închise la culoare.

În timp ce o aștepta să se întoarcă, trist și îngândurat, fumă zece țigări.

O auzi venind înainte s-o vadă. Fredona valsul pe care el i-l cântase când se căsătoriseră.

— Șura! îl strigă ea veselă. N-o să-ți vină să crezi ce-am găsit! Hering! Hering adevărat! O să avem un festin diseară, îi spuse apoi, sărindu-i în brațe și cuprinzându-l cu mâinile de gât.

Alexander o sărută, cu sufletul sfâșiat, atingându-i fața puțin udă. Apoi arătă spre raniță.

— Ce faci cu asta?

— Cu ce? îl întrebă privind ranița.

— Cu asta.

— Mi-ai scotocit prin lucruri? Ajută-mă să pregătesc heringul!

— Nici nu mă gândesc până nu-mi spui ce-i cu asta.

— Fie că-ți spun, fie că nu, tot trebuie să mâncăm. O să-mi ia cam treizeci de…

— Tatiana!

— Este rănița mea, îi răspunse oftând adânc.

— Ce faci cu ea? Ai de gând să pleci în vreo tabără?

— Nu… îngăimă, lăsând peștele deoparte și așezându-se pe bancă.

Alexander scoase apoi hainele, toate cafenii, și o căciulă de aceeași culoare.

— De ce le-ai făcut atât de atrăgătoare? o întrebă pe un ton sarcastic, văzând-o cum se crispează la auzul ironiei lui.

— Ca să trec neobservată.

— Ca să treci neobservată? În cazul ăsta, ar trebui să-ți ascunzi și buzele cumplit de seducătoare. Unde te duci?

— Ce te-a apucat?

— Unde te duci, Tania? repetă Alexander ridicând glasul.

— Vreau să fiu pregătită pentru orice eventualitate.

— Pentru ce anume?

— Nu știu, îi răspunse ea, lăsându-și capul în pământ. Ca să vin cu tine.

— *Unde* să vii cu mine? îngăimă el.

— Oriunde, murmură ea ridicându-și privirea. *Te voi* însoți oriunde, chiar și la capătul pământului.

Alexander încercă să mai spună ceva, dar nu-și găsea cuvintele. Rămase complet fără grai.

— Dar. Tania… mă întorc pe *front.*

— *Oare* așa să fie, Alexander? îl întrebă în șoaptă, cu ochii țintuiți în pământ.

— Firește. *Unde* aș putea să mă duc în altă parte?

— Asta numai *tu* poți să-mi spui, răspunse ea, cercetându-l cu privirea.

— Mă întorc pe front, Tania, repetă Alexander clipind nedumerit și retrăgându-se câțiva pași, de parcă apropierea ei l-ar fi făcut vulnerabil. Colonelul Stepanov mi-a prelungit permisia. Iar eu i-am promis că mă voi întoarce la data stabilită.

— Iar voi, americanii, vă țineți întotdeauna de cuvânt.

— Da, exact, îi răspunse el la fel de sarcastic. Nu mai are niciun rost să discutăm despre asta. Știi foarte bine că trebuie să mă întorc.

— Atunci vin și eu cu tine, murmură Tatiana, ridicându-și

sfioasă ochii verzi ca smaraldul. Mă întorc la Leningrad.

Interpretând tăcerea lui ca pe un gest de încuviințare, își continuă pledoaria:

— De vreme ce te întorci la cazarmă, m-am gândit că…

— Tatiana! țipă el, gâtuit de spaimă. Glumești, nu-i așa? Spune-mi că glumești, la naiba!

Nemaiputându-și stăpâni mânia, se duse să se plimbe câteva minute prin pădure ca să-și recapete cumpătul. Când se întoarse, Tatiana curăța peștii. Tipic din partea ei! El spumega de furie și ea curăța heringii. Mânios din cale-afară, îi smulse peștii din mâini și îi aruncă pe jos.

— Încetează! strigă Tatiana. Ce te-a apucat?

Alexander plecă din nou în pădure pentru a se calma, privind-o din depărtare cum spăla și curăța din nou heringii.

Întorcându-se acasă și luându-i iarăși peștii din mână, îi înveli în hârtie și îi puse pe jos. Apoi, apucând-o de umeri, o zgâlțâi cu putere, spunându-i pe un ton aparent domol:

— Uită-te la mine, Tania! Încerc să-mi păstrez cumpătul. Dar nu e deloc ușor. Depun eforturi uluitoare ca să rămân cât mai calm cu putință. Ce dracu' e în capul tău? o întrebă după o scurtă ezitare. Nu ai cum să vii cu mine.

— Ba da, murmură ea clătinând din cap.

— Nu! Nici vorbă! Doar peste cadavrul meu. Va trebui să mă omori ca să-mi ieși din cuvânt. Las-o baltă! Voi veni să te văd când voi primi următoarea permisie.

— Nu, n-o să te mai întorci, scânci Tatiana. O să mori pe acolo fără mine. O simt. Nu rămân aici.

— Tania, cine crezi că te va lăsa să te întorci la Leningrad? *Eu*, în niciun caz. Ai uitat că orașul se află sub blocadă? Nu poți să te întorci la Leningrad. Încă *evacuăm* oamenii de acolo. Ai uitat prin ce chinuri ai trecut cu nici șase luni în urmă? Nu cred că ai uitat, căci și acum te trezești speriată în toiul nopții. Leningradul este un oraș asediat. Un oraș bombardat în fiecare zi. Nu există viață în Leningrad. Este foarte periculos. Așa că o să rămâi aici, continuă el, cu răsuflarea întretăiată.

— Ei bine, dă-mi de veste dacă mai ai și alte idei! Până atunci lasă-mă să curăț peștii!

Alexander luă heringii cu gândul să-i arunce în apele râului, dar Tatiana îl apucă de braț, strigând cu disperare:

— Nu! Dacă-i arunci, nu mai am din ce să pregătesc masa. Iar bătrânele o așteaptă.

— *Nu* vii cu mine! Punct! Și nu mai avem ce să vorbim pe tema asta, hotărî el, răsturnându-i ranița.

Toate lucrurile și proviziile ei se împrăștiară pe jos.

— Cine o să le adune acum? îl întrebă Tatiana, privindu-l calmă.

Fără să mai rostească vreun cuvânt, Alexander îi luă hainele și i le sfâșie în bucăți folosind cuțitul lui militar.

Stând pe bancă, Tatiana îl privea pe cât de hotărâtă, pe atât de înspăimântată.

— *Asta* numești tu stăpânire de sine? Pot să-mi fac alte haine, Șura.

Înjurând în barbă și încleștându-și mânios pumnii, Alexander se aplecă deasupra ei, dominând-o cu statura lui impunătoare.

— Doamne Dumnezeule, mă provoci intenționat?

Luă apoi ranița, gata s-o sfâșie în bucăți, când Tatiana îl apucă de braț, punând mâna pe lama cuțitului.

— Nu! Nu! Te rog! strigă ea, luptându-se să-i smulgă cuțitul și trăgând cu disperare de raniță.

Nu era un combatant pe măsura lui și Tatiana o știa prea bine. Dar tocmai dârzenia și încăpățânarea cu care îi ținea piept îl făcură să pună capăt luptei lor. Ca s-o potolească, ar fi trebuit s-o rănească. Așa că îi dădu cuțitul și ranița.

Tatiana își văzu mai departe de treabă, cu răsuflarea întretăiată. Continuă să curețe heringii. Folosind cuțitul lui.

Acasă la Naira, Alexander nu vorbi prea mult în timpul mesei; era prea supărat. Când Tatiana îl întrebă dacă mai voia niște plăcintă cu afine, el o refuză pe un ton tăios. Ea îl privi cu ochi dojenitori. El ar fi vrut să-i ceară iertare, dar nu putea s-o facă.

Nu scoaseră niciun cuvânt tot drumul prin pădure, dar, odată ajunși acasă, Tatiana rupse tăcerea în timp ce se pregăteau de culcare.

— Nu mai ești mânios, nu-i așa?

— Nu, îi răspunse el, învelindu-se cu păturile și întorcându-se cu spatele la ea.

— Șura! îl strigă Tatiana, mângâindu-l cu blândețe.

— Sunt obosit. Vreau să dorm.

Alexander voia să simtă în continuare mâinile ei tandre pe trupul lui, iar Tatiana continuă să-l dezmierde.

Ce-o apucase oare?

— Hai, uriașule! îi șopti ea. Atinge-mă! Sunt goală. Vezi?

Vedea. Și o simțea.

— Tatiana, vreau să-mi promiți că vei rămâne aici, în siguranță, îi spuse Alexander întorcându-se pe spate, fără să-i întâlnească însă privirea.

— Știi foarte bine că nu pot să rămân aici, îi răspunse ea încet. Nu pot să trăiesc fără tine.

— Ba poți. Și o vei face. Ca odinioară.

— Nu există odinioară.

— Încetează! Nu înțelegi nimic.

— Atunci explică-mi tu!

Alexander nu îi răspunse.

— Hai, spune-mi! îl rugă ea, plimbându-și mâna de pe brațele lui pe abdomen, apoi tot mai jos.

— Mai avem doar trei zile, îi răspunse el respingând-o. N-am de gând să le risipesc în felul ăsta.

— Le vei risipi oricum cu supărările și îmbufnările tale, ripostă Tatiana, mângâindu-l din nou.

— De-aia erai tu așa de veselă, de parcă nici nu-ți păsa că voi pleca în curând?! exclamă Alexander, înțelegându-i dintr-odată comportamentul. Credeai că *vii* cu mine, nu-i așa?

— Șura! șopti Tatiana lipindu-se de el și sărutându-i brațul. Cum crezi că aș fi putut să trăiesc în tot acest timp gândindu-mă că aveai să pleci? Ți-am dăruit totul, dragostea mea, îngăimă ea gâtuită de emoție. Dacă pleci, nu-mi va mai rămâne nimic.

Alexander sări din pat, căci simțea că avea să-și piardă mințile.

— Va trebui să găsești *alte* resurse, Tania! exclamă el. Pentru că *trebuie* să plec. Fără tine.

Ea clătină în tăcere din cap.

— Nu mai da din cap! țipă Alexander. Suntem în război, la dracu! Au pierit deja milioane de oameni. Vrei să te numeri și tu printre morții fără nume, aruncați într-o groapă comună?

— Trebuie să vin cu tine, murmură cu glasul stins ca o boare, tremurând ca varga. Te rog!

— Sunt soldat, Tania. Și țara asta e în război. *Trebuie* să mă întorc pe front. Dar tu ești în siguranță aici. Ne-am distrat bine împreună, a fost frumos, dar…

Se opri, înecându-se cu propriile cuvinte.

— Dar acum s-a terminat, continuă cu glasul frânt. Ai înțeles? S-a terminat, repetă dar și răspicat. Trebuie să plec – fără tine. Nu vreau să vii cu mine. Căci nu mă întorc la garnizoană. Am fost transferat, adăugă apoi, cu răsuflarea întretăiată.

— Unde anume?

— Nu pot să-ți spun. Dar Leningradul nu poate să mai traverseze încă o iarnă ca aceea de anul trecut.

— Spargeți blocada? Pe unde?

— Nu pot să-ți spun.

— Dar tu îmi spui totul. Nu-i așa, Alexander? îl întrebă după o scurtă ezitare. Nu-i așa că îmi spui totul? insistă, subliniind cuvintele cu subînțeles.

Ce se *ascundea* în spatele întrebării ei? Dumnezeule! Nu voia să afle.

— Asta nu pot să-ți spun.

— Aha! murmură Tatiana ridicându-se în capul oaselor și privindu-l de sus. După nici trei zile de când ne-am cunoscut, mi-ai spus că ești din America. Mi-ai împărtășit toată viața dintr-o singură suflare – după nici trei zile. Și acum nu poți să-mi spui nici măcar unde ai fost *transferați* continuă ea, sărind din pat.

Alexander se retrase, speriat parcă de prezența ei – de ochii, de trupul și de mâinile ei.

— Spune-mi, Șura! îl imploră apoi. Doar nu ne-am căsătorit ca să ne păstrăm fiecare secretele adânc ferecate în sufletele noastre.

— Tania, nu pot să-ți împărtășesc nimic din toate astea! Înțelegi?

— Nu! țipă ea. De ce naiba te-ai mai însurat cu mine dacă vrei să-ți duci în continuare viața în minciună?

— M-am însurat cu tine, ripostă Alexander cu glasul frânt, ca să *facem sex* ori de câte ori aveam chef! N-ai înțeles asta până acum? Oricând aveam chef, Tania! Ce altceva crezi că și-ar dori un soldat aflat în permisie? Și dacă nu te-aș fi luat de nevastă, tot Lazarevo te-ar fi numit acum târfa mea!

Își dădea seama, după chipul înnegurat al Tatianei, că îi venea greu să creadă ce auzea. Se retrase cu pași șovăitori și se lipi de perete, neștiind ce să-și acopere mai întâi: chipul sau trupul gol.

— Pentru *asta* te-ai însurat cu mine?

— Tatia…

— Nu-mi mai spune așa! țipă ea. Mai întâi mă jignești și apoi mă alinți? Sunt târfa ta, Alexander? îngăimă apoi printre suspine, ascunzându-și chipul în mâini.

— Tania, te rog!…

— Crezi că nu știu ce faci? Că încerci să-mi stârnești ura? Dar știi ceva, Alexander? continuă, scrâșnind din dinți. După zile întregi, cred că, în sfârșit, ai reușit!

— Tania, te rog!…

— De zile întregi încerci să mă îndepărtezi ca să pleci împăcat!

— O să mă întorc, îi răspunse el cu glasul răgușit.

— Cine te mai primește? strigă Tatiana. Și chiar ai de gând să te mai întorci? Ești sigur că n-ai venit pentru ăștia? îl întrebă scotocind prin cufărul ei și scoțând din paginile *Călărețului de aramă* un pumn de bancnote de câte o sută și o mie de dolari. Ce-i cu ăștia? țipă, aruncându-i sfidătoare banii. Nu cumva ai venit să-ți recuperezi banii *americani?* Cei zece mii de dolari americani pe care i-am găsit în cartea pe care mi-ai făcut-o cadou? Ai venit să-i iei ca să fugi în *America* fără mine? Sau aveai de gând să-mi lași și mie câte ceva *în semn de mulțumire pentru că mi-am desfăcut picioarele?*

— Tania…

Înșfăcând apoi iute pușca de țeavă, îl lovi pe Alexander în stomac cu patul armei, ținând vârful îndreptat spre pieptul ei.

— Vreau înapoi tot ce mi-ai luat, îngăimă ea tremurând. Îmi pare rău că m-am păstrat pentru tine. Acum însă poți să mă împușți, mincinos și *hoț* ce ești! Oricum, asta și vrei, ticălosule! Ce rost are să mă sugrumi când poți foarte bine să apeși doar pe trăgaci? Am văzut cum mă țineai cu mâna de gât! Ai acum ocazia s-o faci, Alexander! Nu te sfii, așadar! continuă, lovindu-l din nou, de data asta în plexul solar. Hai, trage! Treizeci și cinci de gloanțe, direct în inimă! îi spuse ținând țeava armei între sâni.

El îi luă pușca din mână fără să mai spună vreun cuvânt.

Tatiana ridică mâna și îl plesni cu putere peste față.

— Vreau să pleci imediat, îi ceru cu ochii în lacrimi. Ne-am distrat de minune, dar s-a terminat. Am *făcut sex* ori de câte ori ai avut chef. Asta ai vrut de la bun început. Și asta ai obținut. Acum poți să pleci, îi spuse apoi, scoțându-și verigheta de pe deget și aruncându-i-o cu furie. Ia-o! Ca s-o dai viitoarei tale târfe.

Se urcă apoi în pat, tremurând ca varga, și se înfășură într-un cearșaf alb, ca un cadavru secerat de foamete.

Alexander se duse să înoate în apele reci ale râului Kama, dorindu-și cu ardoare ca valurile râului să-i poarte cu ele durerea, regretele, dragostea și viața. „Dacă rămân în apă, râul mă va purta în Volga și apoi în Marea Caspică și nimeni nu mă va mai găsi vreodată. Voi pluti pe apele durerii și ale iubirii. Fără să mai simt nimic. Asta și vreau: să nu mai simt nimic.”

În cele din urmă, se întoarse acasă.

Se urcă în pat și se întinse lângă Tatiana, ascultându-i în tăcere răsuflarea. Respira sacadat, ca și când ar fi plâns vreme îndelungată. Stătea ghemuită ca un prunc în pântecul mamei, cu fața la perete.

Dădu cearșaful la o parte și se lipi de trupul ei. Depărtându-i ușor picioarele, o pătrunse, dezmierdându-i ceafa cu buzele. O strânse în brațe, strecurându-și mâna stângă pe sub ea și punându-i mâna dreaptă pe șold. O ținea cuibărită la piept, cum le plăcea amândurora să stea.

Tatiana nu se clinti. Nu se desprinse din îmbrățișarea lui, dar nici nu scoase vreun cuvânt. „Mă pedepsește”, își spuse

Alexander în gând, închizând ochii. „O merit cu vârf și îndesat.” Dar îi era cu neputință să-i asculte tăcerea. Îi sărută capul, părul și umerii. Încerca să-și găsească liniștea topindu-se sub focul trupului său. Tatiana îl strânse, în cele din urmă, de mână, suspinând înflorată, iar el își eliberă seva în adâncul ei. Zăbovind încă înăuntru, o auzi plângând.

— Îmi cer iertare, Tatiașa, îi șopti apoi. Îmi cer iertare pentru toate lucrurile cumplite pe care ți le-am spus. Dar nu e nimic adevărat, continuă, ținând-o strâns la piept.

— Ba e adevărat, îl contrazise Tatiana cu glas sec. Doar ești soldat. Și ai gândit tot ce-ai spus.

— Nu, Tania, murmură Alexander, mistuit de remușcări. Nu e adevărat. Mai presus de toate, sunt soțul tău. Atinge-mă, Tania! Atinge-mi trupul, mâinile, buzele și inima! Și ai să vezi că n-am gândit nimic din tot ce-am spus.

— Șura, aș vrea să nu mai spui lucruri pe care nu le gândești.

— Știu. Și-mi pare nespus de rău, îi răspunse el, îmbătându-se cu parfumul și cu atingerile mătăsoase ale părului ei.

Tatiana nu îi răspunse, dar continuă să-l strângă de mână.

— Nu vrei să te întorci cu fața la mine? o întrebă apoi, retrăgându-se ușor.

— Nu.

— Te rog! Întoarce-te și spune-mi că mă ierți!

Tatiana se supuse, privindu-l cu ochii umflați de plâns.

— O, draga mea!… îngăimă el închizând ochii, copleșit de durere. Trage aer în piept și dă-l apoi afară! Vreau să mă îmbăt cu miresmele de afine pe care le răspândești prin fiecare por.

Ea se supuse din nou, iar Alexander îi sorbi suflul cald și îmbătător.

— Spune-mi că mă ierți, Tania! o rugă apoi, strângând-o în brațe.

— Te iert, îi răspunse, cu glas monoton.

— Sărută-mă! Vreau să-ți simt buzele seducătoare ca să-mi dau seama că m-ai iertat.

Îl sărută. Și închise ochii.

— Nu m-ai iertat. Mai încearcă o dată!

Tatiana îl sărută din nou, depărtându-și buzele și gemând de

plăcere. Îi spuse astfel că îl ierta. Mâinile îi alunecară pe abdomenul lui și îl mângâie cu tandrețe.

— Îți mulțumesc, murmură Alexander țintuind-o cu privirea. Repetă după mine: Șura, știu că nu e nimic adevărat din tot ce-ai spus. Ești doar iute la mânie.

— Știu că nu e nimic adevărat din tot ce-ai spus, repetă ea, oftând adânc.

— Te iubesc la nebunie și vreau să știi asta.

— Știu că mă iubești.

— Nu, Tania, îi răspunse Alexander, gâtuit de emoție. Te iubesc la nebunie, repetă el, plimbându-și buzele pe sprâncenele ei catifelate.

Nu îndrăznea nici să respire, temându-se să n-o spulbere cu răsuflarea lui năvalnică.

— Îmi pare rău că te-am lovit, îi șopti Tatiana.

— Mă mir că nu m-ai omorât.

— Pentru asta ai venit aici? îl întrebă apoi, cu glasul sfâșiat de durere. Ca să-ți recuperezi *banii?*

— Încetează, Tania! îi răspunse Alexander cu ochii ațintiți în perete, aproape strivind-o în brațe. Nu, n-am venit pentru bani.

— De unde ai dolari americani?

— De la mama. Ți-am spus că familia mea avea bani în America. Tata a hotărât să plecăm în Uniunea Sovietică fără să luăm nimic cu noi, iar mama a fost de acord, dar a luat niște bani cu ea, pentru orice eventualitate, și i-a ascuns. Mi i-a dat cu câteva săptămâni înainte de a fi arestată. Am ascuns banii împreună în ambele coperți ale cărții lui Pușkin. Zece mii de dolari într-o parte și patru mii de ruble în cealaltă. S-a gândit că poate îmi vor fi de folos ca să plec de aici.

— Unde ai ascuns cartea când ai fost arestat în 1936?

— În biblioteca publică din Leningrad. Unde a și rămas până ți-am dăruit-o ție.

— Ai prevăzut bine lucrurile. Mi-ai dat-o exact la timp. Căci, în iulie anul trecut, toate cărțile de valoare, inclusiv întreaga colecție a lui Pușkin, au fost mutate din sediul bibliotecii, iar cele care au rămas au fost duse la subsol. Dacă ai fi lăsat-o acolo, ți-ai fi pierdut banii.

Alexander nu spuse nimic.

— De ce mi-ai dat-o mie? Ai vrut s-o știi în siguranță?

— Am vrut să-ți încredințez toată viața mea, îi răspunse el scrutând-o din nou cu privirea.

— Dar cartea n-a stat mereu în bibliotecă, nu-i așa? îl întrebă apoi, după câteva clipe de tăcere.

Alexander tăcu din nou.

— În 1940, când ai plecat pe frontul din Finlanda, ai luat banii cu tine, nu-i așa?

Aceeași tăcere.

— O, Doamne, Alexander! exclamă ea, ascunzându-și chipul la pieptul lui.

Voia să vorbească. Dar nu putea să rostească niciun cuvânt.

Tot Tatiana rupse din nou tăcerea.

— Când ai plecat să-l cauți pe fiul lui Stepanov, l-ai luat pe Dimitri cu tine pentru că voiați să fugiți prin Finlanda, nu-i așa? Un alt motiv de neiertat, de parcă n-ar fi fost destule.

Pe chipul lui Alexander nu se citea nimic.

— Aveați de gând să ajungeți în Vîborg prin mlaștini, apoi la Helsinki și de acolo în *America!* Te-ai pregătit pentru asta, căci aveai banii la tine. Era momentul la care visai de ani de zile, continuă, sărutându-i pieptul. Nu-i așa, Alexander? Nu-i așa, iubitule? Nu-i așa, dragostea mea? Spune-mi! îl rugă ea cu ochii scăldați în lacrimi.

Alexander nu-și mai găsea cuvintele. Nu mai putea să fiică nimic. Se simțea vlăguit. Niciodată nu își dorise să poarte discuția *asta* cu Tatiana.

— Era un plan perfect, continuă ea tremurând. Ați fi dispărut fără ca cineva să vă mai caute vreodată – toată lumea v-ar fi crezut morți. Erați convinși că nu aveați să-l mai găsiți pe Iuri Stepanov în viață. A fost doar un pretext ca să vă întoarceți în pădure. Dar el a reușit cumva să supraviețuiască. Dumnezeule, exclamă Tatiana râzând sardonic, probabil că l-ai lăsat fără grai pe Dimitri când i-ai spus că te întorci în tabără cu Iuri! A crezut că ai luat-o razna. Îți doreai de ani de zile să ajungi în America. Aceea era șansa voastră! Nu așa s-au întâmplat lucrurile?

— Exact așa. De unde știi? o întrebă în șoaptă, ascunzându-și

chipul printre șuvițele ei blonde de păr.

— Te cunosc mai bine decât oricine, îi răspunse ea cuprinzându-i fața în căușul palmelor. Te-ai întors, așadar, în Uniunea Sovietică, împreună cu fiul lui Stepanov, convins fiind că ți se va ivi altă șansă de scăpare, își reluă Tatiana firul povestirii, după câteva clipe de tăcere. I-ai promis lui Dimitri că, dacă aveai să scapi cu viață, aveai să-l ajuți, într-un fel sau altul, să ajungă în America, nu-i așa, Șura?

Alexander îi dădu mâinile la o parte și, întinzându-se pe spate, închise ochii.

— Încetează, Tania! Nu pot să continui discuția asta.

Ea se opri doar ca să-și dreagă glasul gâtuit de emoție.

— Și acum?

— Acum s-a terminat totul, îi răspunse Alexander, cu privirea țintuită în tavan. Acum mă întorc pe front, iar tu rămâi aici. Acum Dimitri este infirm. Acum mă lupt să eliberez Leningradul de sub blocada germană. Și îmi voi da *viața* pentru asta.

— O, Doamne, nu spune asta! exclamă Tatiana printre lacrimi, întorcându-l cu fața spre ea și cuibărindu-i-se la piept.

El o strânse cu putere la piept, dar nimic nu părea să le aline dorul ce le mistuia deja sufletele.

— Nu spune asta, Șura! Te rog! îngăimă ea printre hohote de plâns. Nu mă lăsa singură aici!

Alexander n-o văzuse nicicând atât de abătută. Nu știa cum să-i ostoiască suferința.

— Hai, gata, gata! murmură el cu glasul și inima sfâșiate de durere.

Strivește iubirea pe care mi-o porți, Tatiana, și lasă-mă să plec!

Orele treceau implacabil. În noaptea întunecată, făcură din nou dragoste.

— Depărtează-ți picioarele, Tatiașa, cum îmi place mie! îi șopti el, intrând adânc. Promite-mi că nu pleci din Lazarevo! o rugă apoi, sărutându-i părul blond și pufos și coapsele seducătoare.

Ea nu putea însă să-i răspundă printre gemete și suspine.

— O să fii cuminte? o întrebă în șoaptă, jucându-se tot mai

insistent cu degetele. O să mă asculți? continuă, devorând-o cu buzele și mângâind-o cu răsuflarea lui fierbinte. *Jură-mi* că mă vei aștepta aici! Promite-mi că vei fi o soție cuminte și îți vei aștepta răbdătoare soțul!

— Îți promit, Șura. Te voi aștepta cuminte aici. Te voi aștepta și-o veșnicie aici, singură, în Lazarevo, îngăimă Tatiana cu glas frânt, stând cuibărită la pieptul lui, pe cât de ușurată, pe atât de zbuciumată.

— Singură, dar în siguranță, șopti Alexander, strângând-o atât de tare în brațe, încât abia mai reușea să respire.

Următoarele trei zile trecură fulgerător, scăldate într-un iureș de mânie și deznădejde. Se luptau încrâncenați unul cu altul, neputând să găsească nicio clipă de liniște sau vreun pic de alinare.

22

În dimineața în care Alexander avea să plece, nu reușeau nici să se atingă.

Tatiana stătea afară pe bancă în timp ce el își strângea lucrurile. Alexander își puse uniforma militară pe care Tatiana i-o spălase și i-o călcase cu un fier de călcat încins pe sobă, se pieptănă și își așeză bereta pe cap. Verifică să vadă dacă totul era la locul lui – cortul, casca, pistolul, muniția, pașaportul, grenadele și pușca.

Îi lăsă toți banii, luând cu el doar câteva ruble pentru drum.

Când el ieși din casă, Tatiana sări iute în picioare și intră, aducând apoi, câteva clipe mai târziu, o ceașcă de cafea cu lapte și zahăr și o farfurie cu o bucată de pâine neagră, trei ouă și câteva felii de roșii.

Alexander îi luă farfuria din mână.

— Îți mulțumesc, spuse el cu glasul frânt.

— N-ai pentru ce, îi răspunse ea, trântindu-se pe bancă, în timp ce se ținea cu mâinile de burtă. Mănâncă! Te așteaptă un drum lung.

Alexander începu să mănânce, fără tragere de inimă, așezându-se alături, în spatele ei.

— Vrei să te conduc la gară?

— Nu. N-aș mai putea să plec.

— Nici eu, îi răspunse Tatiana, încuviințând din cap.

Alexander termină de mâncat și puse farfuria jos.

— Ți-am lăsat lemne suficiente, nu-i așa? o întrebă arătându-i șopronul de lângă casă.

— Da. Ar trebui să-mi ajungă mult timp.

Alexander îi desfăcu apoi, cu blândețe, cosițele împletite cu panglici albe din satin și îi pieptănă părul bălai și mătăsos, plimbându-și degetele printre șuvițele delicate.

— Cum să fac să-ți trimit niște bani aici? o întrebă Alexander. Primesc două mii de ruble pe lună. Sunt foarte mulți bani pentru tine. Pot să-ți trimit o mie cinci sute. Restul îi păstrez pentru țigări.

— Nu e cazul, îi răspunse Tatiana clătinând din cap. O să ai și

mai multe necazuri. Leningradul nu este Lazarevo. Ai grijă de tine, Șura! Nu spune nimănui că ne-am căsătorit! Scoate-ți verigheta de pe deget! Dimitri nu trebuie să afle de căsătoria noastră. N-are rost să intri în alte încurcături. Ai și-așa destule pe cap. N-am nevoie de bani.

— Ba da, ai.

— Trimite-i prin scrisori.

— Nu pot. Cenzorii i-ar lua imediat.

— Cenzorii? Să înțeleg atunci că nu pot să-ți scriu în engleză?

— Nu, dacă mai vrei să rămân în viață.

— E singurul lucru pe care mi-l doresc, îi răspunse ea, fără să-l privească.

— O să trimit banii la sediul oficialităților sovietice din Molotov. Du-te acolo o dată pe lună și întreabă de bani! Bine? O să spun că îi trimit familiei Dașei. Trebuie să plec acum, adăugă apoi, închizând ochii și lipindu-și buzele de părul ei strălucitor. Circulă doar un singur tren pe zi.

— Te conduc până la drum, murmură Tatiana cu vocea sfâșiată de durere. Ți-ai luat tot ce-ți trebuie?

— Da.

Vorbeau fără să se privească.

Porniră împreună, străbătând cu pași greoi cărarea prin pădure, înainte ca poiana să dispară înghițită de copaci, Alexander își întoarse privirea, pentru ultima oară, ca să mai vadă o dată râul albastru și pinii verzi, cabana și banca lor din lemn, buturuga din apă și locul unde până mai ieri se afla cortul lui.

— Să-mi scrii des! o rugă el. Ca să nu-mi fac griji, adăugă, după o scurtă șovăire.

— Bine, îi promise ea, ținându-se în continuare cu mâinile de burtă. Și tu să-mi scrii!

Ajunseră în scurt timp în fața drumului de țară. În aer pluteau miresme de pin, iar soarele îi scălda în razele lui arzătoare. Pretutindeni domnea o tăcere apăsătoare. Stăteau unul în fața celuilalt – Tatiana, în rochia sa galbenă, cu ochii ațintiți asupra tălpilor ei goale, iar Alexander, în uniforma militară, cu pușca pe umeri și ochii ațintiți asupra drumului.

— Ai grijă să rămâi în viață, soldat! Ai auzit? îi spuse ea cu chipul brăzdat de lacrimi, mângâindu-i cu blândețe pieptul.

Alexander îi luă mâna și i-o duse la buze. Avea verigheta pe deget. Nu reușea să rostească niciun cuvânt, nici măcar să-i pronunțe numele.

— Totul va fi bine, dragostea mea, îi șopti Tatiana punându-și degetele fremătătoare pe chipul lui. Totul va fi bine.

Își retrase apoi mâna. Iar Alexander îi dădu și el drumul.

— Du-te acasă! îi spuse el. Nu te uita după mine! Nu pot să plec dacă te știu aici.

— Hai, vezi-ți de drum! îi răspunse Tatiana, dând să plece. N-o să mă uit după tine.

— Du-te acasă, te rog! insistă el, fără să se urnească. Nu pot să te las așa. Hai, du-te, te implor!

— Șura, nu vreau să pleci, murmură ea.

— Nici eu nu vreau, dar n-am de ales. Dacă te știu în siguranță, voi reuși să rămân în viață. Mă voi întoarce la tine, dar trebuie să știu că ești teafără și nevătămată. Acum trebuie să plec, adăugă după câteva clipe de tăcere. Hai, ridică ochii! Uită-te la mine și zâmbește-mi!

Tatiana își ridică fața brăzdată de lacrimi și îi zâmbi.

Se priviră câteva clipe îndelungate. Apoi clipiră amândoi.

— Ce văd în ochii tăi?

— Aceeași durere pe care am văzut-o în privirea custodelui de la Palatul de Iarnă ce-și vedea comorile transportate în lăzi din lemn, îi șopti ea.

— Trebuie să ai mai multă încredere, iubita mea, îi spuse Alexander atingându-și cu mâna tremurătoare tâmpla, buzele și inima.

VALURILE PUSTIETĂȚII

1

Tatiana se întoarse acasă și se întinse pe pat, de unde nu mai putu să se ridice.

Pendulând între vis și realitate, le auzea pe cele patru bătrâne agitându-se prin încăpere. Vorbeau în șoaptă în timp ce îi aranjau păturile și pernele sub cap, mângâindu-i părul cu blândețe.

— Trebuie să aibă încredere în Dumnezeu, murmură Dusia. El o va ajuta să treacă peste încercarea asta.

— I-am spus că n-a fost o idee prea bună să se îndrăgostească de un soldat, adăugă și Naira. Îți frâng inima – e tot ce știu să facă.

— Nu faptul că e soldat este problema, interveni Raisa tremurând. Ci faptul că îl iubește prea mult.

— Bravo ei! șopti Aksinia mângâind-o pe spate.

— Ce ți se pare așa de extraordinar? o întrebă indignată Naira. Dacă ne-ar fi ascultat și ar fi rămas la noi acasă, nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat.

— De-ar fi mers mai des cu mine la biserică! se plânse Dusia. Domnul, cu nuiaua și toiagul Lui, îi va mângâia sufletul[46].

— Ce părere ai, Taneșka? o întrebă Aksinia aplecându-se deasupra ei. Crezi că Domnul, cu nuiaua și toiagul Lui, îți va mângâia acum sufletul?

— Nu e bine ce facem, interveni Naira. Nu o ajutăm deloc.

— Nu mi-a plăcut niciodată de el, murmură Dusia.

— Nici mie, adăugă Naira. N-am înțeles ce-a văzut Tania la el.

— E prea bună pentru el, li se alătură și Raisa.

— E prea bună pentru orice bărbat, completă Naira.

— Ar fi și mai bună dacă s-ar apropia mai mult de Dumnezeu, spuse Dusia.

— Vova e un băiat atât de cumsecade, șopti Naira. A ținut foarte mult la ea.

— Pun mâna în foc că Alexander nici n-o să se mai întoarcă după ea, adăugă Raisa. A lăsat-o aici pentru totdeauna.

— Ai dreptate, fără doar și poate, sublinie Naira. A luat-o de

nevastă…

— Ca s-o pângărească… completă Dusia.

— Și apoi s-o părăsească, adăugă Raisa.

— Am bănuit mereu că n-are niciun Dumnezeu, conchise Dusia.

— Singurul lucru care îl va împiedica să se întoarcă la tine este moartea, îi șopti Aksinia.

„Îți mulțumesc, Aksinia", își spuse Tatiana în gând, deschizându-și pleoapele grele și ridicându-se din pat. „Dar tocmai de asta mi-e teamă."

Femeile o convinseră apoi, fără prea mult efort, să locuiască din nou cu ele. Vova o ajută să-și mute lucrurile acasă la Naira.

La început, Tatiana nu-și găsea liniștea. Nu găsea niciun pic de alinare, nicio cale de scăpare din abisul întunecat în care se prăbușise. Nicio amintire frumoasă, nicio glumă veselă și nici acordurile vreunei melodii armonioase nu reușeau să-i aline sufletul sângerând. Căci pretutindeni unde se uita nu vedea decât chipul lui Alexander.

De data aceasta, nimic nu-i mai alina dorul: nici foametea, nici vreo boală de plămâni. Nu avea altceva de făcut decât să-și poarte crucea, scrâșnind din dinți în timp ce își îndeplinea îndatoririle casnice: umplea gălețile cu apă în fiecare dimineață, mulgea capra, îi turna lapte cald Raisei, care nu putea să-și toarne singură, le spăla rufele și le punea apoi la uscat, spre încântarea bătrânelor, care se bucurau de mirosul lor proaspăt.

Tatiana le croia haine, le citea, le făcea baie, avea grijă de grădină, dădea găinilor de mâncare și aduna mere din porni. Și, încetul cu încetul, se lăsa cuprinsă de grijile și treburile casnice, găsind, puțin câte puțin, o urmă de alinare.

Exact ca *odinioară.*

2

După două săptămâni, veni și prima scrisoare de la Alexander.

Tatiașa,

Ce poate fi mai cumplit decât dorul mistuitor pe care îl simt pentru tine? Îți simt lipsa ca pe o durere crâncenă, ce-mi străpunge inima de cum deschid ochii în zori și până îi închid târziu în noapte.

Singura mea alinare în aceste zile pustii de vară o constituie faptul că te știu în siguranță, teafără și nevătămată, împovărată doar de grijile și responsabilitățile pentru cele patru bătrâne cumsecade.

În stivele de lemne pe care ți le-am așezat vei găsi, în rândurile din față, vreascurile mai mici și mai ușoare, iar în spate, destinate zilelor geroase de iarnă, vei găsi lemnele mai mari și mai grele. Aruncă-le ultimele în foc! Dacă ai nevoie de ajutor ca să le cari, roagă-l pe Vova să te ajute! Deși Dumnezeu mi-e martor că nu-mi surâde deloc ideea!

Ai grijă să nu umpli până la refuz gălețile cu apă! Devin mult prea grele de cărat.

Drumul de întoarcere a fost anevoios, după cum îți poți imagina. Nici n-am ajuns bine pe front, că am și fost trimis pe Neva, unde, timp de șase zile, ne-am plănuit atacul. Apoi, când am pornit cu bărcile pe râu, încercând să ne punem planul în aplicare, am fost zdrobiți în doar două ore. N-am avut nicio șansă. Nemții ne-au bombardat Vaniușele, versiunea lor a lansatoarelor noastre de rachete, scufundându-ne toate bărcile. Am pierdut o mie de oameni, fără să ajungem nici la mijlocul râului. Acum încercăm să găsim alte locuri pe unde să-l traversăm. În general, sunt bine – doar că, de zece zile, plouă fără încetare și stăm în noroi îngropați până la șolduri. Dormim numai în noroi. Ne întindem hainele impermeabile pe jos, rugându-ne ca ploaia să înceteze în curând. Ud până la piele și murdar din cap până în picioare, ajung uneori să-mi plâng de milă. Apoi

însă mă gândesc la tine și la calvarul prin care ai trecut în timpul blocadei. Și nu-mi mai deplâng soarta.

De acum încolo, ori de câte ori voi da de greu, mă voi gândi la tine. Și la clipele pe care le-ai trăit când ai aruncat-o pe Dașa în apele înghețate ale lacului Ladoga.

Aș vrea să nu mai porți o cruce atât de grea ca aceea pe care o duci acum pe umeri.

Lucrurile vor fi relativ liniștite în următoarele câteva săptămâni, până vom reuși să ne grupăm din nou. Ieri a căzut o bombă pe buncărul comandantului.

Comandantul nu se afla atunci acolo. Dar teama continuă să ne dea târcoale. Când va mai cădea oare din nou?

Joc cărți și fotbal. Fumez. Și mă gândesc la tine.

Ți-am trimis niște bani. Du-te la Molotov la sfârșitul lui august!

Ai grijă să mănânci bine, chifla mea pufoasă și caldă! Ai grijă de tine, soarele meu din miez de noapte! Sărută-ți palma mâinii, cum făceam eu, și pune-ți-o apoi pe inimă!

Alexander

Tatiana citi de sute de ori scrisoarea lui Alexander, memorând fiecare cuvânt în parte. Dormea cu ea pe pernă, căci rândurile ei îi dădeau putere și curaj.

Dragul meu Șura,

Nu cred că e cazul să pomenești de crucea pe care o port. Mai întâi, eliberează-te de cea pe care o porți tu.

Cum am reușit să supraviețuiesc iarna trecută? Nu știu nici eu, dar acum mă gândesc la ea cu dor. Căci aveam puterea să mint și să joc teatru în fața Dașei ca s-o țin în viață. Străbăteam străzile Leningradului sub salvele de artilerie germane, aveam grijă de mama… eram mult prea ocupată ca să mor. Mult prea ocupată să-mi ascund dragostea pe care ți-o purtam.

Acum însă, când mă trezesc dimineața, mă întreb cum voi reuși să petrec restul zilei până în ceas de noapte.

Ca să-mi ostoiesc dorul, m-am implicat cu trup și suflet

în viața sătenilor de aici. Știu că nu-ți plăcea. O ajut, de dimineață până seara, pe Irina Persikova, care și-a pierdut un picior în urma unei infecții. Țin la ea pentru că poartă numele mamei.

Mă gândesc mult la Dașa. Și o jelesc.

Dar nu chipul ei îl văd când închid ochii să adorm. Ci pe al tău.

Căci ți-ai făcut pentru totdeauna sălaș în inima mea.

Te mai gândești oare la mine când stai cu pușca în mână?

Ce-ar trebui să facem ca să rămâi în viață? Gândurile negre nu-mi dau pace nicio clipă. Cum aș putea să te ajut de aici, din Lazarevo?

Mort sau rănit, vei rămâne să zaci pe câmpul de luptă.

Cine îți va vindeca rănile de va fi să cazi secerat de gloanțe?

Cine te va îngropa de va fi să mori? Cine te va îngropa așa cum meriți – printre regi și eroi?

A ta,
Tatiana

Tatia,

Te întrebi cum reușesc să supraviețuiesc. Greu, îți răspund. Deși ceva mai bine decât Ivan Petrenko.

Comandantul îmi ordonă să aleg cei mai buni oameni din pluton și să pornesc în misiune. Eu îl salut și mă supun. Și apoi îi duc la moarte. Cum m-ai numi, în cazul ăsta?

Astăzi am înfruntat una dintre cele mai înverșunate salve de artilerie din viața mea. Nu-mi vine să cred că sunt încă în viață și îți scriu aceste rânduri. Voiam să furnizăm provizii oamenilor noștri din Nevski Piataciok, de pe celălalt mal al râului. Am încărcat bărcile cu mâncare, arme, muniție și soldați și am pornit la drum. Nemții ne atacă însă necontenit de pe înălțimile Sinyavino, încât este cu neputință să trecem printre ei sau pe lângă ei; stau ca niște vulturi pe dealurile alea și ne bombardează fără încetare. De obicei, nu plec în misiuni sinucigașe – și comandantul o știe foarte bine –, dar astăzi nu aveam suficienți soldați ca să

echipăm bărcile.

Petrenko a pierit. Ne întorceam cu barca spre tabăra noastră de pe malul răului când l-a lovit un proiectil de artilerie. Și i-a sfârtecat brațul. L-am luat în cârcă și, în nebunia mea, m-am aplecat să-i iau și brațul. Atunci a alunecat și s-a prăbușit în barcă. Privindu-l cum zăcea pe fundul vasului, m-am întrebat cine avea să-i pună brațul la loc.

Mi-am dat seama că nu pentru asta i-am luat membrul sfârtecat. Ci ca să-i îngrop împreună. Ca să-i redau demnitatea pierdută. Și ca sufletul să regăsească trupul în care a sălășluit cândva. L-am îngropat, împreună cu brațul sfâșiat, în apropierea pădurii, la poalele unui mesteacăn mic. Mi-a spus cândva că îi plac mestecenii. A trebuit să-i iau pușca – nu avem arme suficiente –, dar i-am lăsat casca.

Îmi plăcea. Unde este dreptatea când un om bun ca Petrenko își pierde viața în timp ce unul ca Dimitri, infirm și șchiop, continuă să trăiască?

Știi la ce mă gândeam în clipele acelea?

Că trebuie să rămân în viață. Căci, de-o să mor, Tatiașa nu mă va ierta niciodată.

Dar, după cum bine vezi, războiul e nedrept. Un om bun are la fel de multe șanse să moară ca și unul rău. Poate chiar mai multe.

Vreau să știi că, de va fi să pățesc ceva, nu trebuie să-ți faci griji pentru trupul meu. Căci sufletul nu mi se va întoarce nici în corp, nici la Dumnezeu. Va zbura spre tine, spre Lazarevo, unde știe că te va găsi. Nu vreau să fiu nici alături de regi, nici de eroi, ci de regina lacului Ilmen.

Alexander

3

Scrisorile încetară apoi să mai vină.

August trecea încetul cu încetul, lăsând locul lui septembrie, fără vreo veste de la Alexander. Tatiana își îneca dorul și amarul implicându-se în numeroase treburi gospodărești și activități sătești sau, când avea puțin timp liber, citind și perfecționându-și engleza cu ajutorul operei lui John Stuart Mill, din care înțelegea aproape fiecare cuvânt.

Nu mai știa nimic de Alexander de atâta amar de vreme, iar temerile și neliniștile puneau tot mai mult stăpânire pe sufletul ei.

Într-o zi de vineri, la clacă, în timp ce femeile tricotau și stăteau de vorbă, Tatiana, aplecată deasupra puloverului pe care îl făcea pentru Alexander, o auzi pe Irina Persikova întrebând-o dacă a mai primit vreo scrisoare de la el.

— Nimic de mai bine de o lună, îi răspunse încet Naira. Dar nu vorbim despre asta. Oficialitățile din Molotov nu au nicio veste. Tania se duce în fiecare săptămână să întrebe.

— Indiferent ce i s-a întâmplat, Dumnezeu îi este alături, spuse Dusia.

— Nu-ți face griji, Taneșka! interveni veselă Aksinia. Doar știi foarte bine cât de greu merge poșta. Scrisorile ajung cu mare întârziere.

— Știu, Aksinia, răspunse Tatiana cu ochii ațintiți asupra andrelelor. Și nu-mi fac griji.

— O să-ți povestesc o întâmplare care o să-ți mai aline durerea. Cu câteva luni înainte de venirea ta aici, trăia în sat o femeie pe nume Olga, al cărei soț era și el plecat pe front. Și ea aștepta, ca și tine, vești de la el. Și nu primea nimic. Și-a tot așteptat, cu sufletul la gură, până când a primit zece scrisori odată!

— Ar fi extraordinar să primesc odată zece scrisori de la Alexander, spuse Tatiana zâmbind.

— Firește, draga mea, îi răspunse Aksinia, zâmbind și ea. Nu trebuie să-ți faci griji.

— Așa e, continuă Dusia. Olga a așezat scrisorile în ordine

cronologică și abia apoi a început să le citească. A citit nouă dintre ele, iar când a ajuns la a zecea, a descoperit că venea din partea comandantului, care o anunța că soțul ei a murit pe front.

— O! îngăimă Tatiana, pălind deodată.

— Dusia! exclamă Aksinia. N-ai pic de conștiință, pentru numele lui Dumnezeu? Mai ai puțin și îi spui și cum a sfârșit Olga în apele Kamei.

— Continuați voi, fără mine! spuse Tatiana, lăsând jos andrelele. Mă duc să pregătesc masa. O să fac plăcintă cu varză.

Se duse într-un suflet acasă, unde începu să scotocească prin cufărul ei, căutând cu înfrigurare volumul lui Pușkin. Alexander îi spusese că pusese banii la locul lor. Privind îndelung coperta, trase adânc aer în piept și tăie hârtia cu briciul. Banii se aflau la locul lor. Oftând ușor, îi luă în mâini.

Și începu să-i numere.

Cinci mii de dolari.

Îi numără din nou, având grijă să despartă, una câte una, bancnotele noi și foșnitoare. Erau zece bancnote de câte o sută de dolari. Și patru bancnote de câte o mie.

În total, cinci mii de dolari.

Îi mai numără o dată.

Tot cinci mii de dolari.

Se gândi pentru o clipă că poate atâția fuseseră de la bun început și îi numărase greșit.

Dar glasul lui Alexander îi stăruia încă în minte în timp ce îi spunea într-o seară scăldată în lumina lămpii cu kerosen: *Mi i-a lăsat mama, cu câteva săptămâni înainte de a fi arestată… Am ascuns banii împreună. Zece mii de dolari americani… și patru mii de ruble.*

Tatiana se urcă în pat și se întinse pe spate, cu ochii ațintiți în tavan.

Îi spusese că îi lăsa toți banii.

Nu, nu îi spusese așa. *Îți las banii* – așa îi spusese. Și lipise din nou coperta.

De ce-ar fi luat doar cinci mii de dolari?

Ca să nu-i stârnească suspiciuni? Și griji? Ca să nu provoace un alt scandal? Ca s-o determine să nu se ducă împreună cu el la Leningrad?

Ținând banii la piept, încercă să pătrundă în mintea lui Alexander.

Aflându-se la doar câțiva pași de libertate, de tărâmurile natale după care tânjea de atâta amar de vreme, preferase să întoarcă spatele visului său de-o viață. Într-un fel gândea. Și altfel acționa. Deși spera să ajungă în *America,* nu putuse să-și trădeze principiile și caracterul. Iar pe Tatiana o iubea mai presus de toate. Alexander știa prea bine cine este.

Un om de cuvânt, care își ținea făgăduielile.

Făgăduielile făcute lui Dimitri.

Partea a patra
SFIDAREA VIEȚII ȘI A MORȚII

MISTUIȚI DE TEAMĂ ȘI DE ÎNDOIELI

1

Tatiana nu mai voia să stea nicio clipă singură în Lazarevo.

Îi scrisese zece scrisori lui Alexander pe un ton vesel și relaxat. Îi înfățișă noutățile în ordine cronologică, în funcție de fiecare anotimp în parte. O rugase pe Naira Mihailovna să i le trimită lui Alexander, una câte una, la un interval de câte o săptămână.

Dacă avea să plece fără să le dea de veste, bătrânele aveau să îi scrie lui Alexander sau, și mai rău, aveau să găsească o cale să-i trimită o telegramă prin care să îi anunțe dispariția ei. Iar dacă mai trăia și avea s-o primească, reacția lui necontrolată ar putea să-l coste viața. Tatiana le explicase astfel femeilor că, neavând unde să se angajeze în Lazarevo, cu excepția fabricii de pește, unde lucrau majoritatea sătenilor, voia să plece în Molotov ca să lucreze la spital. Hotărârea ei nu lăsa loc de discuții, astfel că, după câteva întrebări puse cu sfială de Dusia, nimeni nu mai îndrăzni s-o combată.

Naira o întrebase de ce nu trimitea scrisorile direct din Molotov. Tatiana îi răspunse că Alexander nu era de acord cu plecarea ei din Lazarevo, iar dacă ar fi aflat că lucra în oraș, s-ar fi supărat nespus de tare. Și nu voia să-l supere cât timp se afla pe front.

— Știi doar cât de protector poate să fie.

— Da. Protector și irațional, încuviință Naira dând din cap.

Acceptase, așadar, cu dragă inimă să participe la complotul prin care Tatiana voia să evite caracterul imposibil al lui Alexander. Și fusese de acord să-i trimită scrisorile.

După ce își făcu alte haine și îndesă sticle de votcă și conserve de *tușonka* în ranița ei, Tatiana porni la drum, într-o dimineață, după ce își luă rămas-bun de la cele patru bătrâne. Dusia rosti o rugăciune. Naira izbucni în lacrimi. Raisa plângea și tremura. Iar Aksinia îi spuse în șoaptă:

— Ești nebună!

„Da, sunt nebună după el!" încuviință Tatiana în gând. Și plecă îmbrăcată cu o pereche de pantaloni cafenii, ciorapi cafenii, ghete cafenii și un palton cafeniu. Ascunzându-și părul

bălai într-o basma tot cafenie. Voia să treacă cât mai neobservată cu putință. Dolarii îi cusu în căptușeala pantalonilor. Înainte de a pleca, își scosese verigheta de pe deget și o prinsese de un șnur împletit. Apoi o sărutase și o ascunsese în buzunarul de la piept al cămășii, murmurând:

— Așa ești mai aproape de inima mea, Șura.

În timp ce străbătea pădurea, Tatiana traversă cărarea ce ducea spre poiana lor. Zăbovind pentru o clipă, se gândi să coboare spre râu și să mai arunce o ultimă privire. Dar simplul gând și amintirile erau mult prea copleșitoare. Își continuă drumul, clătinând din cap.

Anumite lucruri… nu le putea face.

Îl văzuse pe Alexander aruncând pe furiș o ultimă privire. Ea nu putea s-o facă. De când Vova îi cărase cufărul, cu mai bine de două luni în urmă, Tatiana nu se mai întorsese în căsuța lor. Vova acoperise apoi ferestrele cu scânduri, pusese din nou lacătul la ușă și dusese lemnele acasă la Naira.

Când ajunse în Molotov, merse mai întâi la sediul sovietic local ca să vadă dacă Alexander îi trimisese banii pe septembrie.

Și descoperi cu surprindere că îi trimisese.

Întrebă apoi dacă, pe lângă bani, mai primise vreo telegramă sau scrisoare. Nu, nimic de acest gen.

Dacă încă primea solda militară, însemna că Alexander nici nu murise, nici nu dezertase. Luând cele 1.500 de ruble, Tatiana se întreba de ce îi trimitea bani fără să-i scrie vreun cuvânt. Își aminti apoi cât de greu ajungeau la Leningrad scrisorile bunicii ei. Poate că avea să primească o dată treizeci de scrisori de la Alexander, câte una pentru fiecare zi din septembrie. Cu atât mai bine!

La gara din Molotov, Tatiana îi spuse inspectorului de partid, care verifica pașapoartele, că, în urma războiului și a foametei, Leningradul se confrunta cu o gravă criză de infirmiere, iar ea se întorcea în oraș ca să dea o mână de ajutor. Îi arătă apoi ștampila de pe pașaport, care atesta faptul că lucrase la spitalul Greceski. Nu era nevoie să afle că spălase podele, toalete și vase și cususe saci pentru cadavre. Pentru ajutorul său, Tatiana îi oferi o sticlă de votcă.

El îi ceru să-i arate scrisoarea prin care spitalul o ruga să se întoarcă la Leningrad. Tatiana îi spuse că scrisoarea fusese mistuită în flăcări, dar îi putea arăta scrisorile de recomandare de la uzina Kirov și de la spitalul Greceski, cât și o mențiune de merit pentru eforturile depuse în Armata a Patra de Voluntari a Poporului, însoțite toate de încă o sticlă de votcă.

Inspectorul îi ștampilă pașaportul, iar Tatiana își cumpără biletul.

Înainte de a se urca în tren, trecu pe la Sofia ca să-i ceară pozele de la nuntă. Aceasta se mișca atât de încet, încât Tania simțea că îmbătrânește așteptând. Avea să piardă și trenul, fără doar și poate, dar, în cele din urmă, Sofia reuși să-i aducă cele două fotografii pe care le făcuseră pe treptele bisericii Sfântul Serafim în ziua nunții lor. Tatiana le băgă în raniță și fugi la gară.

Trenul cu care pleca acum arăta mult mai bine decât cel cu care venise. Semăna cu un tren de pasageri și mergea în sud-vest, spre Kazan. Nu în sud-vest voia Tatiana să ajungă, ci în nord. Dar Kazan era un oraș mare, de unde avea să prindă un alt tren. Plănuia să ajungă în Kobona, iar de acolo să traverseze cu barja lacul Ladoga spre Kokkorevo.

În timp ce trenul se îndepărta, Tatiana privea în depărtare râul Kama, ascuns printre pâlcuri de pini și mesteceni. Și se întreba dacă avea să mai vadă vreodată orașul Lazarevo.

Se îndoia.

În Kazan Tatiana se urcă într-un tren care se îndrepta spre Nijni Novgorod – nu Novgorodul unde ea și Pașa își petrecuseră copilăria, ci un alt Novgorod. Se afla acum la mai puțin de 300 de kilometri la est de Moscova. Luă un alt tren, de data asta un marfar, care mergea spre nord-vest, spre Iaroslav, iar de acolo, un autobuz spre Vologda.

În Vologda află că putea să ia trenul spre Tihvin, dar nemții bombardau Tihvinul fără încetare. Iar de la Tihvin la Kobona era imposibil de ajuns. Trenurile erau scoase din circuit de trei-patru ori pe zi, suferind pierderi imense de provizii și vieți omenești. Slavă Domnului pentru inspectorul căilor ferate, care

acceptă să-i vândă biletul spre Tihvin, fiind mai mult decât încântat să stea de vorbă cu ea.

Profitând de ocazie, îl întrebă cum ajungeau proviziile de mâncare în Leningradul aflat încă sub blocadă de vreme ce drumul spre Kobona era mereu amenințat de salvele de artilerie germane.

Tatiana se hotărî atunci să urmeze drumul proviziilor de mâncare. Din Vologda luă un tren spre Petrozavodsk, aflat în nord, pe malurile vestice ale lacului Onega, și coborî mai devreme, în Podporozhye. De acolo străbătu pe jos cincizeci de kilometri spre Lodeinoe Pole, care se afla la zece kilometri depărtare de malurile lacului Ladoga.

În Lodeinoe Pole Tatiana simțea cum pământul îi fremăta sub picioare. Știa astfel că se apropia de destinație.

Oprindu-se la o cantină militară ca să mănânce puțină supă și niște pâine, surprinse discuția unor șoferi de camion care stăteau de vorbă la masa alăturată. Se părea că nemții încetaseră să mai bombardeze Leningradul, comasându-și artileria și forțele aeriene pe frontul din Volhov – locul unde Tatiana voia să ajungă. Armata a doua a generalului Meretkov se afla la doar patru kilometri de Neva, urmând să atace pozițiile de pe malul râului ocupate de mareșalul german Manstein, care nu avea de gând să le cedeze prea ușor.

— Ai auzit ce-a pățit divizia noastră 861? întrebă unul dintre șoferi. N-a putut să-i clintească pe nemți, înfruntând atacuri nimicitoare și pierzând șaizeci și cinci la sută din oameni plus toți comandanții.

— Asta nu-i nimic! exclamă altul. N-ai auzit câți oameni a pierdut Meretkov în lunile august și septembrie pe frontul din Volhov? Câți oameni au murit, au fost răniți și au dispărut în această operațiune? O sută treizeci de mii!

— Și ți se pare mult? interveni altul. În Moscova…

— Au pierit o sută cincizeci de mii!

Tatiana nu voia să mai tragă cu urechea la discuțiile altor oameni. Dar mai avea nevoie de informații. După ce intră în vorbă cu șoferii de camion, află că barjele încărcate cu provizii de mâncare plecau pe lacul Ladoga din sudul unui orășel pe

nume Siastroi, aflat la zece kilometri spre nord de frontul din Volhov. Orășelul era cam la o sută de kilometri spre sud de locul unde se afla Tatiana în acel moment.

Voia să-i roage pe șoferi s-o ia cu ei, dar se răzgândi în scurt timp. Aveau să stea în Lodeinoe Pole peste noapte, iar ocheadele pe care i le aruncau, în ciuda basmalei cafenii, nu erau deloc încurajatoare.

După ce le mulțumi pentru informațiile lor, plecă cât mai iute cu putință. Gândul că purta cu ea pistolul lui Alexander îi dădea mai mult curaj.

Îi trebuiră trei zile ca să străbată pe jos cei o sută de kilometri spre Siastroi. Era începutul lui octombrie și vremea se răcise, dar nu căzuse încă prima zăpadă, iar drumul era pietruit. Mulți oameni se îndreptau spre aceleași locuri ca și ea – săteni, persoane evacuate, țărani și soldați care se întorceau pe front. O jumătate de zi merse alături de un soldat care se întorcea din permisie. Părea la fel de abătut cum fusese, probabil, și Alexander. Apoi el se urcă într-un camion, iar Tatiana își continuă drumul pe jos.

În timp ce mergea, cu ranița în spate și capul plecat, simțea necontenit cum pământul i se clătina sub picioare, sub impactul copleșitor al bombelor ce explodau în depărtare. Indiferent cât de cumplit părea, era mult mai bine decât să fugi prin ogoarele de cartofi din Luga. Era mult mai bine decât să stai în gara din Luga, realizând că nemții nu aveau de gând să plece până nu aveau să te omoare. Își continuă drumul, cu ochii ațintiți în pământ.

Mergea chiar și noaptea – era mult mai liniște, iar după ora unsprezece seara bombardamentele încetau. Mergea câteva ore bune, apoi se odihnea în vreun hambar. Într-o noapte rămase la o familie care îi oferi o masă, dar *și* pe fiul lor mai mare. Tatiana acceptă bucatele, dar nu și pe fiul lor cel mare. Le oferi, în schimb, bani. Iar ei acceptară.

Când ajunse la zece kilometri de Siastroi, chiar pe malurile râului Volhov, găsi o barjă mică ce se pregătea să traverseze lacul pe la Novaia Ladoga, oraș aflat la confluența dintre râul Volhov și lacul Ladoga. Docherul tocmai desfăcea parâma.

Aşteptă până în ultimul moment, când barja pornea la drum, şi, alergând într-un suflet spre docher, îi spuse că transporta mâncare pentru eforturile de război şi pentru blocadă. Scoase apoi din raniţă cinci conserve cu şuncă şi o sticlă de votcă. Docherul privea cu poftă sticla de votcă. Tatiana îl rugă să păstreze votca şi s-o lase să urce în barjă ca să ajungă la Leningrad, unde mama ei se afla pe patul de moarte. Localnicii traversau vremuri de restrişte şi Tatiana o ştia prea bine. Majoritatea rudelor rămase în Leningrad fie muriseră, fie se aflau în pragul morţii. Docherul acceptă bucuros sticla de votcă şi îi făcu semn să urce la bord.

— Te previn însă că drumul e anevoios. Mult prea lung. Iar nemţii bombardează barjele fără încetare.

— Ştiu, îi răspunse ea. Sunt pregătită.

Călătoria decurse fără incidente.

Barja ajunse în Osinovets, aflat la nord de Kokkorevo, unde Tatiana îi oferi ultimele patru conserve de *tuşonka* şi o sticlă de votcă şoferului de camion care ducea în Leningrad proviziile cu mâncare. O primi în cabină şi împărţi cu ea chiar şi o bucată de pâine.

Tatiana se uita pe geam. Putea oare să se întoarcă în apartamentul ei de pe Soviet Cinci? De parcă ar fi avut de ales.

Nu-i venea să creadă că se întorcea în *Leningrad.*

Tremura înfiorată. Nu voia să se gândească la asta. Şoferul o lăsă în gara Finlanda, aflată în nordul oraşului. De acolo luă un tramvai spre Nevski Prospekt, iar de la Piaţa Insurecţiei porni pe jos spre casă.

Leningradul era pustiu şi trist. Era noapte, iar străzile erau slab luminate. Aveau măcar curent electric. Sosise, probabil, într-un moment prielnic, căci era linişte. Bombele nu sfâşiau tăcerea nopţii. Continuându-şi însă drumul, văzu trei focuri arzând mocnit şi multe geamuri şi uşi sparte, ce lăsaseră în loc doar nişte găuri întunecate.

Spera să găsească în picioare clădirea de pe Soviet Cinci.

Şi era în picioare. La fel de verde, de mohorâtă, de tristă şi murdară.

Tatiana stătu câteva minute în faţa uşilor de la intrare. Încerca

să găsească acel ceva căruia Alexander îi spunea curaj.

Curaj ca să urce treptele ce duceau spre cele două camere goale, unde trăiseră cândva șase suflete. Două camere pline de viață, de râsete și glume, de visuri mărunte și dorințe.

Scrută strada dintr-o parte în alta. Vizavi de Greceski se înălța biserica, întreagă și semeață. Întorcându-și capul spre strada Suvorovski, văzu câțiva oameni venind acasă de la muncă. Doar câțiva oameni – poate trei. Caldarâmul era curat și uscat. Aerul rece o lăsa fără suflare.

O făcea pentru el.

Inima lui încă bătea și o chema.

El avea să-i dea curaj.

Dând din cap, răsuci mânerul ușii și intră. Holul verde și întunecat mirosea a urină. Ținându-se de balustradă, urcă cele trei trepte ce duceau spre apartamentul comun.

Cheia îi deschise ușa lustruită, în nuanțe cafenii.

Apartamentul era învăluit în tăcere. Nu se afla nimeni în bucătăria de la intrare, iar ușile celorlalte camere erau toate închise. Toate, cu excepția ușii lui Slavin, care era întredeschisă. Tatiana bătu ușor și aruncă o privire înăuntru.

Slavin stătea pe podea și asculta radioul.

— *Cine* ești? o întrebă cu glas strident.

— Tania Metanova. Îți mai amintești de mine? *Ce* faci? îl întrebă apoi, zâmbind.

Unele lucruri nu se schimbă niciodată.

— Ai fost aici în timpul războiului din 1905? Le-am făcut zile fripte japonezilor{47}. Ascultă, ascultă cu atenție! îi spuse arătându-i radioul cu degetul.

Se auzea doar sunetul metronomului.

Se retrase iute. Rușii pierduseră acel război.

— Ar fi trebuit să vii luna trecută, Taneșka, îi spuse Slavin ridicându-și privirea. Doar șapte bombe au mai căzut în Leningrad luna trecută. Ai fi fost în siguranță.

— Nu-ți face griji! îi răspunse ea. Dacă ai nevoie de ceva, mă găsești în capătul coridorului.

Nici în bucătăria ei nu se afla nimeni. Descoperi însă cu uimire că ușa camerelor ei era descuiată. Când intră, dădu cu

ochii de doi străini, un bărbat și o femeie, care beau ceai pe canapeaua de pe hol.

Rămase încremenită, cu ochii pironiți asupra lor.

— *Cine* sunteți? îi întrebă în cele din urmă.

Îi răspunseră că erau Inga și Stanislav Krakov. Amândoi aveau în jur de patruzeci de ani. El avea burtă și început de chelie; ea era minionă și avea chipul brăzdat de riduri.

— Dar *cine* sunteți? repetă Tatiana.

— Dar *tu* cine ești? o întrebă Stanislav, fără să-i arunce vreo privire.

— Acestea sunt camerele mele, le răspunse ea, lăsând rania jos. Iar voi stați pe canapeaua mea.

Inga îi explică iute că locuiseră în Soviet Șapte și în Suvorovski.

— Am avut un apartament frumos, numai al nostru. Cu baie, bucătărie și un dormitor.

Clădirea în care locuiseră fusese nimicită de bombardamentele din august. Din cauza crizei locuințelor din Leningrad, provocate de numărul mare de clădiri demolate, consiliul sovietic le repartizase soților Krakov camerele nelocuite ale familiei Metanov.

— Dar nu-ți face griji! continuă Inga. Ne vor găsi în curând un alt apartament. Poate chiar cu două dormitoare. Nu-i așa, Stan?

— M-am întors acum, le spuse Tatiana. Camerele nu mai sunt nelocuite.

Scrută holul cu privirea. Alexander făcuse o curățenie lună, își spuse cu tristețe.

— Serios? Și unde ai vrea să plecăm? întrebă Stan. Consiliul ne-a înregistrat domiciliul aici.

— Nu vă puteți muta în celelalte camere din apartament? insistă Tatiana.

Celelalte camere rămase libere după moartea *celorlalți* oameni.

— Toate sunt ocupate, îi răspunse Stan. Dar nici nu știu de ce mai purtăm discuția asta. E suficient loc aici. Poți să ai o cameră numai a ta. N-ai de ce să te plângi.

— Ambele camere sunt ale mele, protestă Tatiana.

— Nu e chiar așa, ripostă Stan, continuând să-și bea ceaiul. Ambele camere sunt ale statului. Iar statul se află în război, continuă, râzând cu tristețe. Nu ești o proletară bună, tovarășă.

— Eu și Stan suntem membri de partid în corpul inginerilor din Leningrad, îi spuse Inga.

— Minunat! murmură Tatiana, simțindu-se deodată cumplit de istovită. Ce cameră pot să iau?

Inga și Stan ocupau vechea ei cameră, unde dormise cândva cu Dașa, cu Pașa și cu părinții lor. Era și singura cameră care avea căldură. Soba din vechiul dormitor al bunicilor ei era stricată.

Și chiar dacă n-ar fi fost stricată, Tatiana nu avea lemne pentru foc.

— Dar pot să-mi iau înapoi sobița *bourzhuika?*

— Și noi ce-o să folosim? o întrebă Stan.

— Nu ne-ai spus cum te cheamă, interveni Inga.

— Tania.

— Tania, de ce nu muți patul de campanie lângă peretele unde se află soba noastră? îi sugeră timidă Inga. Peretele este cald. Vrei să te ajute Stan?

— Încetează, Inga! se răsti Stan. Doar știi că am probleme cu spatele. Poate să-l mute și singură.

— Așa e, încuviință Tatiana.

Mută canapeaua lui deda suficient cât să așeze patul de campanie al lui Pașa între spatele acesteia și perete.

Peretele era într-adevăr cald.

Tatiana dormi apoi șaptesprezece ore, îmbrăcată cu paltonul și învelită cu trei pături.

După ce se trezi, merse la comitetul consiliului sovietic pentru repartizarea locuințelor ca să se înscrie din nou în evidența locuitorilor din Leningrad.

— De ce te-ai întors? o întrebă pe un ton tăios funcționara de la birou, completând documentele pentru emiterea unei noi cartele alimentare. Suntem încă sub blocadă.

— Da, știu, îi răspunse Tatiana. Dar ne confruntăm cu o criză de infirmiere. Și războiul nu s-a încheiat încă. Cineva trebuie să

aibă grijă și de soldați, nu-i așa? adăugă după o scurtă ezitare.

Femeia dădu din umeri, fără să-și ridice ochii spre ea. „Oare se mai uită cineva și la mine?" se întrebă Tatiana. „Măcar o persoană."

— Vara e mai bine, îi spuse funcționara. Găsești mai multă mâncare. Acum cartofii vor deveni o raritate.

— Nu-i nimic, îi răspunse ea, *amintindu-și, cu strângere de inimă, tejgheaua pentru cartofi pe care Alexander i-o făcuse în Lazarevo.*

Porni apoi, cu cartela de alimente în mână, spre magazinul Elisei de pe Nevski. Nu putea să se ducă la magazinele de pe Fontanka și Nekrasova, de unde obișnuia să ia rațiile familiei ei cu un an în urmă. La Elisei nu mai găsi pâine, dar reuși să ia niște lapte, puțină fasole, o ceapă și patru linguri de ulei. Cu o sută de ruble cumpără o conservă de *tușonka.* Pentru că nu lucra încă, primea doar 350 de grame de pâine, în timp ce rația angajaților ajungea la 700 de grame. Tatiana intenționa să-și găsească ceva de lucru.

Vru apoi să cumpere o sobiță *bourzhuika*, dar eforturile ei se dovediră zadarnice. Căută și în centrul comercial Gostini Dvor, aflat pe Nevski, vizavi de Elisei, dar nici acolo nu găsi nimic. Mai avea 3.000 de ruble din banii lui Alexander și ar fi cheltuit bucuroasă jumătate din ei ca să cumpere o sobiță cu care să se încălzească, dar norocul nu îi surâse. Străbătu apoi Nevski Prospekt, cu sacoșa de mâncare în mână, trecând pe lângă Hotelul European și traversând strada Mihailovskaia spre Grădinile Italiene. Acolo se așeză pe banca unde Alexander îi povestise despre *America.*

Nu se ridică de pe bancă nici în clipa în care începură bombardamentele și nici atunci când proiectilele germane luară cu asalt Mihailovskaia și Nevski Prospekt. Văzu cum o bombă se prăbușea pe caldarâm, prefăcându-se într-o flacără neagră. „Alexander o să spumege de furie când o să afle că am fost aici", își spuse Tatiana în gând, pornind, în cele din urmă, spre casă. Dar spera ca el să fie în viață; nu-i păsa dacă avea s-o omoare. Îi cunoștea prea bine temperamentul – doar îl văzuse pierzându-și complet cumpătul în ultimele zile petrecute în Lazarevo. Habar

nu avea cum și dacă reușise să-și mai revină după ce plecase.

Se duse să-și caute din nou de muncă la spitalul Greceski. Nu se înșelase deloc. Spitalul avea într-adevăr nevoie de ajutor. Văzând ștampila de pe pașaport, ce atesta faptul că lucrase la Greceski, funcționarul administrativ o întrebă dacă fusese infirmieră, iar Tatiana îi răspunse că lucrase ca ajutor de infirmieră, dar avea să facă tot ce-i stătea în putință ca să-și perfecționeze cunoștințele în scurt timp. Îl rugă s-o plaseze la terapie intensivă. După ce primi o uniformă albă, intră în serviciul unei infirmiere pe nume Elizaveta, pentru o tură de nouă ore, apoi în serviciul unei alte asistente, Maria, pentru încă o tură de nouă ore. Nici infirmierele nu-și ridicau ochii spre ea.

Pacienții însă n-o scăpau din priviri.

După două săptămâni, în care lucrase câte optsprezece ore pe zi, Tatianei i se repartizară propriile ture, primind și câte o duminică liberă. Atunci își luă inima în dinți și porni spre cazarma Pavlov.

2

Tatiana voia doar să afle dacă Alexander era teafăr și unde era încartiruit.

Nu-l cunoștea pe soldatul care stătea de strajă la poartă. Viktor Burenici, căci așa îl chema, era un tânăr amabil și binevoitor, care îi câștigă pe loc simpatia. După ce verifică lista tuturor soldaților aflați în prezent la cazarmă, îi spuse că Alexander Belov nu era acolo. Tatiana îl întrebă dacă știa unde era căpitanul. Santinela îi răspunse, cu un zâmbet pe buze, că nu știa.

— Dar e teafăr, nu-i așa? insistă ea.

— Cred că da, răspunse soldatul ridicând din umeri. Dar nu mi se dau mie astfel de informații.

Ținându-și răsuflarea, îl întrebă apoi dacă Dimitri Cernenko mai era în viață.

Da, era. Tatiana oftă adânc. Burenici îi spuse că Cernenko nu era la garnizoană în momentul acela, dar venea și pleca adesea cu provizii.

Tatiana încerca să-și aducă aminte numele altor ofițeri pe care îi cunoștea.

— Dar Anatoli Marazov este aici?

Da, era. În sfârșit, norocul începea să-i surâdă.

Peste doar câteva minute, Marazov veni la poartă.

— Tatiana! exclamă el, bucurându-se, parcă, s-o vadă. Ce surpriză! Alexander mi-a spus că ai plecat din oraș împreună cu sora ta. Îmi pare rău pentru ce i s-a întâmplat, adăugă apoi, după o scurtă ezitare.

— Vă mulțumesc, domnule locotenent, îi răspunse ea cu ochii în lacrimi.

Se simțea extrem de ușurată. Dacă Marazov îl pomenise cu atâta ușurință pe Alexander, însemna că era teafăr și nevătămat.

— N-am vrut să te întristez, Tania.

— Nu, nici vorbă! răspunse ea, stând alături de Marazov în pasajul din fața porții.

— Nu vrei să ne plimbăm puțin în jurul clădirii? o întrebă el. Am câteva minute libere.

Și porniră împreună, înfofoliți în haine, spre Piața Palatului.

— Ai venit să-l cauți pe Dimitri? Nu mai e în subordinea mea.

— Da, știu, îngăimă confuză, încercând să-și facă ordine în gânduri.

De unde știa că Dimitri nu mai era în subordinea lui?

— Știu că a fost rănit. Ne-am întâlnit în Kobona acum câteva luni.

Și dacă n-a venit să-l caute pe Dimitri, atunci pe cine căuta?

— Acum e pe aici, îi spuse Marazov. E curier militar. Transportă provizii. La fel de nemulțumit ca întotdeauna. Nu prea știu ce vrea de la războiul ăsta.

— Mai faceți parte din… batalionul de tancuri al lui Alexander?

— Nu. Alexander nu mai are niciun batalion. A fost rănit și…

Se opri în clipa în care o văzu pe Tatiana împleticindu-se pe drum, gata să cadă.

— Te simți bine?

— Da, firește. Îmi cer scuze. M-am împiedicat, îi răspunse ea, ținându-se cu mâinile de burtă.

Era convinsă că avea să leșine în orice moment. Trebuia să se adune cu orice preț.

— Ce-a pățit?

— Și-a ars mâinile într-un atac din septembrie.

— Mâinile?

Mâinile!

— Da. A suferit arsuri de gradul doi. N-a putut să țină nici măcar o cană cu apă săptămâni de-a rândul. Acum e mai bine.

— Și unde e?

— S-a întors pe front.

Tatiana nu avea să mai reziste mult.

— Domnule locotenent, poate ar fi mai bine să ne întoarcem acum. Trebuie să plec.

— Bine, încuviință uimit Marazov, făcând amândoi cale întoarsă. Dar de ce te-ai întors la Leningrad?

— Spitalele se confruntă cu o gravă criză de infirmiere. M-am întors ca să dau și eu o mână de ajutor, îi răspunse ea, grăbind pasul. Veți pleca în Shlisselburg?

— Da, la un moment dat. Avem o nouă bază de operațiuni pentru frontul din Leningrad – în Morozovo…

— În Morozovo? Și ce urmează să faceți acolo?

— Am pierdut atâția oameni încercând să spargem blocada, că nu mai facem altceva decât să ne grupăm din nou, îi răspunse el clătinând din cap. Dar cred că mă voi întâlni cu Alexander.

— Serios? murmură, simțind cum genunchii amenințau s-o trădeze. Mă bucur. Și-mi pare bine că v-am revăzut.

— Te simți bine, Tania? o întrebă Marazov, privind-o cu aceeași familiaritate tristă în ochi ca și prima dată când se întâlniseră, în septembrie anul trecut, de parcă o cunoștea deja.

— Firește, îi răspunse ea schițând un zâmbet palid. Vă mulțumesc, domnule locotenent, adăugă apoi, punându-și mâna pe mâneca lui.

— Să-i spun lui Dimitri că ai trecut pe aici?

— Nu! Vă rog să n-o faceți!

El încuviință din cap. Tatiana ajunsese aproape la capătul străzii când îl auzi strigând:

— Să-i spun lui Alexander?

— Nu, vă rog! îi răspunse întorcându-și capul.

În seara următoare, când se întoarse acasă de la spital, îl găsi pe Dimitri așteptând-o pe holul de la intrare, împreună cu Stan și Inga.

— Dimitri! exclamă uluită Tatiana. Ce… Cum… Ce *cauți* aici?

Îngăimă cu ochii ațintiți asupra celor doi soți..

— Noi l-am poftit înăuntru, Tanešska, îi explică Inga. Ne-a spus că vă întâlneați anul trecut.

Dimitri se apropie de ea și o strânse în brațe. Tatiana rămase încremenită.

— Am auzit că m-ai căutat, îi spuse el. Am fost atât de impresionat! Nu vrei să intrăm în camera ta?

— Cine ți-a spus că am trecut pe la cazarmă?

— Burenici, soldatul de pază. Mi-a zis că m-a căutat o fată. Nu ți-ai spus numele, dar mi te-a descris. Sunt impresionat, Tania. Aceste luni n-au fost deloc ușoare pentru mine.

Mergea șchiopătând și avea ochii adânciți în orbite.

— Dimitri, nici pentru *mine* n-au fost vremuri ușoare, îi zise ea, privindu-i mânioasă pe Inga și pe Stan. Sunt îngrozitor de obosită, îi spuse apoi, evitându-i privirea.

— Poate că ți-e foame. Nu vrei să mănânci ceva?

— Am mâncat la spital, minți ea. Și aici n-am nimic de mâncare.

„Cum să-l fac să plece odată?!"

— Mâine trebuie să mă trezesc la cinci dimineața. Am două ture de făcut, una după alta, de câte nouă ore fiecare. Stau toată ziua în picioare. Poate altă dată, nu crezi?

— Nu, Tania. Nu știu dacă va mai fi o altă dată, îi răspunse Dimitri. Poate îmi faci un ceai. Și-mi dai ceva de mâncare. De dragul vremurilor trecute.

Tatiana nici nu îndrăznea să-și imagineze reacția lui Alexander când avea să afle că rămăsese singură cu Dimitri în cameră. Nu intra în planurile ei – să se ocupe de Dimitri. Dar Alexander trebuia să se ocupe de el. „Atunci și *eu* trebuie să mă ocup de el. Nu e doar responsabilitatea lui Alexander. Este responsabilitatea *noastră."*

Tatiana îi prăji atunci niște boabe de soia pe sobița Primus pe care o împrumutase de la Slavin, căruia îi mai gătea din când în când. Aruncă în tigaie o mână de morcovi, câteva boabe de fasole și o felie de ceapă, li oferi și niște pâine neagră unsă cu puțin unt. Când îi ceru votcă, Tatiana îi spuse că nu mai avea, căci nu-i surâdea ideea să rămână singură în cameră cu un Dimitri amețit de aburii alcoolului. Încăperea era slab luminată de o lampă cu kerosen; aveau curent electric, dar Tatiana nu găsise becuri în magazine.

Dimitri mânca ținând farfuria în poală. Ea se așeză în celălalt capăt al canapelei. Realiză atunci că n-apucase să-și scoată paltonul. După ce se dezbrăcă, se duse să facă niște ceai.

— De ce e atât de frig în camera asta? întrebă Dimitri.

— N-am căldură, îi răspunse ea.

Purta încă uniforma de infirmieră și avea părul strâns și acoperit cu o basma albă.

— Ce-ai mai făcut în tot acest răstimp, Tania? Arăți bine. Nu mai pari o fetișcană, remarcă el zâmbind. Te-ai maturizat. Arăți

ca o femeie în toată regula.

— În viață te confrunți cu lucruri pe care nu ai cum să le împiedici, îi răspunse ea.

— Arăți extraordinar. Războiul îți prieste, îi spuse Dimitri cu același zâmbet pe buze. Te-ai mai îngrășat de când ne-am văzut ultima oară…

Tatiana îl străfulgera cu o privire care îl făcu să amuțească.

— Dimitri, ultima oară când ne-am văzut eram în Kobona și te-am rugat să mă ajuți s-o îngrop pe sora mea, îi reaminti ea pe un ton domol. Poate că ai uitat. Eu nu.

— Da, știu, Tania, îi spuse el, fluturându-și nepăsător mâna prin aer. Am pierdut complet legătura. Dar m-am gândit mereu la tine. Mă bucur că ai reușit să scapi cu viață din Kobona. Mulți n-au avut norocul tău.

— Ca de exemplu, sora mea.

Tatiana ar fi vrut să-l întrebe cum de-a avut curajul să-l privească pe Alexander în ochi fără să-i împărtășească soarta Dașei, dar nu putea să rostească numele soțului ei în fața lui Dimitri.

— Îmi pare rău pentru sora ta, îi spuse el. Și părinții mei au murit. Așa că știu ce simți.

Se opri. Tatiana aștepta. Aștepta să termine de mâncat și să plece.

— Cum te-ai întors la Leningrad? o întrebă apoi.

Tatiana îi povesti odiseea călătoriei sale.

Dar nu voia să mai vorbească despre ea. Nu voia să mai vorbească despre nimic. Unde era Dașa, unde era Alexander, unde erau părinții ei, unde erau toți cei care umpleau casa, împiedicând-o să rămână singură cu Dimitri?

Trăgând adânc aer în piept, Tatiana îl întrebă ce făcea acum, rănit și nevolnic cum era.

— Sunt curier militar. Știi ce face un curier militar?

Da, știa. Dar clătină din cap că nu. Căci, dacă vorbea despre el, nu avea să-i mai pună întrebări.

— Aduc provizii pentru liniile de front și unitățile de ariergardă. Le descarc din camioane, din avioane și vapoare și le distribui peste tot…

— Unde le distribui? Aici, în Leningrad? îl întrebă ea.

— Da, aici. Dar și în diverse puncte de livrare de pe malul Nevei. Cât și pe istmul Karelia de lângă Finlanda. Înțelegi acum de ce sunt atât de nefericit? întrebă Dimitri privind-o pieziș.

— Firește că înțeleg, răspunse ea. Războiul e primejdios. Și nu vrei să fii în război.

— Nu mai vreau să fiu aici, murmură foarte încet Dimitri.

Dar Tatiana îl auzi.

— Ai spus cumva că distribui provizii și pe frontul din Finlanda? îl întrebă ea cu glas stins.

— Da. Le furnizez trupelor de graniță din istmul Karelia. Dar și noului nostru centru de operațiuni din Morozovo. Ne-am stabilit acolo postul de comandă în timp ce organizăm următorul atac…

— Unde anume pe istmul Karelia?

— Nu știu dacă ai auzit de un loc care se numește Lisiy Nos…

— Da, am auzit, îi răspunse Tatiana, încleștându-și mâna pe brațul canapelei.

— Acolo, îi spuse Dimitri zâmbind. Duc, de asemenea, provizii și pe jos, de la un sediu militar la altul. Le duc chiar și *generalilor!* Adăugă, ridicând din sprâncene.

— Serios? întrebă neatentă Tatiana. Vreo personalitate anume?

— M-am împrietenit cu generalul *Mekhlis*[48] îi răspunse Dimitri coborând glasul. Îi aduc hârtie, stilouri, plus alte suplimente… dacă înțelegi ce vreau să spun, continuă, râzând cu satisfacție. Nu-i cer niciodată să mă plătească. Țigări, votcă… toate ajung la el. Îmi așteaptă cu nerăbdare vizitele.

— Nu mai spune! exclamă Tatiana.

Habar nu avea cine era Mekhlis.

— Mekhlis… ce armată se află sub comanda lui?

— Glumești, nu-i așa, Tania?

— Nu. De ce să glumesc? îl întrebă ea istovită.

— Mekhlis este comandantul armatei NKVD! îi șopti încântat Dimitri. Este mâna dreaptă a lui Beria!

Lavrenti Beria era Comisarul Poporului pentru Afaceri

Interne (NKVD).

Tatiana se temuse cândva de bombe, de foamete și de moarte. Se temuse că se putea rătăci prin pădure. Se temuse că oamenii vor să-i facă rău doar de dragul de a-i face rău.

Răul întruchipa mijlocul pentru atingerea unui obiectiv *și* obiectivul în sine.

În seara aceea Tatiana nu se mai temea pentru viața ei.

Scrutând însă expresia insinuantă de pe chipul lui Dimitri, simți cum teama i se cuibărea iar în suflet – teama pentru viața lui Alexander.

Procesele de conștiință legate de faptul că plecase din Lazarevo, încălcându-și astfel promisiunea pe care i-o făcuse soțului ei, îi bântuiau adesea gândurile. Asta până acum. Căci acum era convinsă că Alexander avea mai multă nevoie de ea decât își imaginase ea însăși.

Cineva trebuia să-l apere – nu doar de o moarte subită, ci și de o eventuală distrugere deliberată.

Tatiana îl studia pe Dimitri fără să clipească, fără să tresalte sau să se clintească.

Îl privea cum lăsa ceașca jos și se apropia de ea pe canapea.

— Ce faci? îl întrebă atunci, revenind brusc cu picioarele pe pământ.

— Nu mai ești o copilă, Tania, îi spuse Dimitri.

Continuă să stea împietrită în timp ce el se apropia și mai mult.

— Inga și Stan mi-au spus că muncești pe brânci. De aceea sunt convinși că te întâlnești cu un doctor de la spital. E adevărat?

— Dacă asta ți-au spus *Inga și Stan,* atunci așa trebuie să fie, îi răspunse ea. Comuniștii nu știu să mintă.

Încuviințând din cap, Dimitri mai făcu un pas.

— Ce faci? îl întrebă Tatiana, ridicându-se de pe canapea. Uite, s-a făcut târziu!

— Hai, Tania! Ești singură. Ca și mine. Îmi urăsc viața, urăsc fiecare clipită a existenței mele. Tu nu simți la fel uneori?

„Numai în seara asta", își spuse ea în gând.

— Nu, Dima. Mă simt bine în pielea mea. Ținând seama de

tot ce s-a întâmplat, aș spune că duc o viață frumoasă. Am un loc de muncă, unde eforturile îmi sunt apreciate. Pacienții și personalul medical din spital au nevoie de mine. Sunt în viață. Și am ce să mănânc.

— Dar nu te simți singură, Tania?

— Cum aș putea să mă simt singură? Sunt mereu înconjurată de oameni. Și parcă-ai spus că mă întâlnesc cu un doctor. Hai să ne oprim aici! E târziu.

El se ridică și făcu un pas spre ea. Tatiana își ridică mâinile.

— S-a terminat, Dimitri. Nu eu sunt aleasa ta, îi spuse ea tăios, privindu-l cu subînțeles. Și, deși ai știut întotdeauna asta, ai continuat să insiști. De ce?

— Poate pentru că am sperat, draga mea Tania, că dragostea unei fete ca tine va izbăvi de păcate un ticălos ca mine, îi răspunse Dimitri râzând vesel.

— Mă bucur să aflu că mai poți fi izbăvit, ripostă ea, privindu-l cu ochi reci ca gheața.

— Nicidecum, Tania, îi răspunse el râzând din nou. Nicidecum. Căci n-am avut parte de dragostea unei fete ca tine, adăugă, încetând să mai râdă și ridicându-și ochii spre ea. Dar cine a avut oare?

Tatiana nu îi răspunse, stând încremenită în locul în care fusese cândva masa de sufragerie, înainte ca Alexander s-o taie în bucăți și s-o transforme în lemne de foc pentru ea și Dașa. Atâtea fantome într-o singură cămăruță întunecată! Părea că încăperea fremăta încă de viață și de dorință.

— Nu înțeleg de ce-ai mai venit să mă cauți la cazarmă, spuse Dimitri cu glas tare și cu ochii scăpărând scântei. Credeam că asta îți dorești. Încerci cumva să mă stârnești? Să mă tachinezi? o întrebă, vorbind tare, mult prea tare pentru pereții subțiri ca foia de hârtie. Căci, în armată, fetele care ne tachinează se numesc… mame, continuă, izbucnind în râs.

— Crezi că asta vreau, Dima? Să te tachinez? Crezi că îmi doresc ceva, dar mă prefac că vreau altceva? Așa mă vezi tu pe mine?

Dimitri mormăi în barbă, fără să-i răspundă.

— Așa ziceam și eu, adăugă Tatiana. Am fost tranșantă cu

tine de la bun început. La cazarmă, am întrebat și de tine, și de Marazov. Am vrut să văd pe cineva cunoscut, asta-i tot, continuă Tatiana, hotărâtă să nu dea niciun pas înapoi, deși în adâncul sufletului ei se îndepărtase cu mult timp în urmă de el.

— Ai întrebat și de Alexander? continuă Dimitri. Dacă ai făcut-o, atunci știi că nu-l vei găsi la garnizoană. Fie e în misiune, în Morozovo, fie e liber și ia cu asalt toate bordelurile din Leningrad.

— Am întrebat de toți cei pe care îi cunoșteam, răspunse ea, încercând să-și stăvilească freamătul glasului și paloarea feței.

— De toți, cu excepția lui Petrenko, ripostă Dimitri. Chiar dacă anul trecut păreai să fii în relații extrem de amicale cu el. De ce n-ai întrebat și de prietenul tău, Ivan Petrenko? Înainte de a pieri ucis în război, mi-a spus că te-a însoțit uneori la magazin ca să iei rațiile de pâine. La ordinele căpitanului Belov, firește. V-a fost de ajutor, și ție, și familiei tale. De ce nu întrebi și de el?

Tatiana îl privea înmărmurită. Își dorea cu disperare ca Alexander s-o apere de spectrul înspăimântător al lui Dimitri, încât nici nu știa ce să-i răspundă.

Nu întrebase de Petrenko pentru că știa că era mort. Și știa asta din scrisorile lui Alexander. Dar Alexander nu avea de ce să-i scrie.

Ce-ar fi putut să facă pentru a pune capăt acelei minciuni sfruntate care amenința să-i învăluie viața pentru totdeauna?

Se simțea atât de istovită, de frustrată și de deznădăjduită, încât se stăpânea cu greu să nu-i mărturisească totul lui Dimitri. „Spune adevărul și suportă consecințele!"

Dar tocmai consecințele stăteau în calea adevărului.

— Dimitri, ce vrei să obții de la mine? îl întrebă în cele din urmă, pe un ton tăios, îndreptându-și umerii și privindu-l cu răceală. Te-aș ruga să nu mai încerci să mă manevrezi cu întrebările tale! Fie mă întrebi direct ce vrei să afli, fie taci din gură. Sunt prea obosită pentru jocurile tale. Ce vrei să știi? De ce n-am întrebat de Petrenko? Pentru că, mai întâi, am întrebat de Marazov și, după ce-am aflat că era la garnizoană, n-am mai întrebat de nimeni. Gata acum!

Dimitri o privea uluit.

Cineva bătu atunci la ușă. Era Inga.

— Ce se întâmplă? întrebă ea somnoroasă stând în prag, îmbrăcată cu halatul ei de baie ponosit. Am auzit discuții. E totul în regulă?

— Da, îți mulțumesc, Inga, îi răspunse Tatiana trântind ușa.

Avea să se ocupe mai târziu de Inga.

— Îmi cer iertare, Tania, îi spuse Dimitri apropiindu-se de ea. N-am vrut să te supăr. Doar că ți-am înțeles greșit intențiile.

— Nu-i nimic, Dima. Dar acum e târziu. Hai să ne spunem noapte bună!

Încercă să mai facă un pas spre ea, dar Tatiana se îndepărtă.

Retrăgându-se și el, ridică din umeri spunând:

— Mi-am dorit mereu ca relația noastră să meargă, Tania.

— Oare, Dimitri?

— Firește.

— Dimitri! Cum… exclamă ea, oprindu-se apoi brusc.

Dimitri stătea într-o cameră unde, de-a lungul timpului, petrecuse multe seri, unde mâncase și băuse. O cameră unde stătuse împreună cu cei dragi Tatianei, care îl invitaseră în casa lor și îl trataseră ca pe un membru al familiei. Acum stătea acolo de o oră. Vorbise numai despre viața lui și o acuzase pe Tatiana de Dumnezeu știe ce. Îi spusese lucruri ce păreau numai minciuni. Dar nu o întrebase deloc ce se întâmplase cu cei șase oameni care împărțiseră cândva camera cu el. Nu o întrebase de părinții sau de bunicii ei, de Marina sau de bunica din partea mamei. Nu o întrebase nici în Kobona, când se întâlniseră în ianuarie, nu o întrebase nici acum. Dacă le cunoștea soarta, nu rostise niciun cuvânt de compătimire și nici nu îi arătase vreun gest de alinare. Cum credea Dimitri că ar fi putut să meargă relația lor când nu putea să privească dincolo de propriul univers meschin? N-o interesa că nu întrebase de familia ei. Își dorea doar să nu-l mai vadă jucând teatru în fața ei, de parcă nu l-ar fi cunoscut cu adevărat.

Cât ar fi vrut Tatiana să-i spună toate astea! Dar nu merita efortul.

Bănuia că adevărul i se citea în priviri, căci Dimitri își lăsase capul în pământ, părând și mai gârbovit.

— Se pare că nu spun niciodată ce trebuie, îngăimă el.

— Putem să ne spunem noapte bună, îi răspunse Tatiana.

Era exact ce trebuia.

Dimitri se îndreptă spre ușă, iar Tatiana îl urmă.

— Tania, cred că acum ne luăm, de fapt, rămas-bun. Nu cred că o să ne mai vedem vreodată.

— Dacă ne e scris să ne mai vedem, ne vom vedea, îi răspunse ea, înghițind în sec.

Simțea că genunchii nu aveau s-o mai susțină mult timp.

— Dacă voi ajunge unde vreau să ajung, Tatiana, nu vom mai avea șansa să ne vedem vreodată, îi spuse el în șoaptă.

— Serios? murmură ea cu ultimele puteri.

Plecă, în cele din urmă, lăsând-o pe Tatiana să se zbată într-un iureș de gânduri și sentimente. Zăcea pe patul de campanie, între perete și spătarul canapelei, înfofolită din cap până în picioare, și strângea verigheta la piept, fără să reușească să închidă vreun ochi până în zori.

3

În Morozovo, Alexander stătea la o masă în cortul ofițerilor când Dimitri îi aduse țigări și votcă. Deși purta paltonul militar, avea mâinile amorțite de frig. Se gândea să se ducă la popotă ca să-și ia ceva cald de mâncare, dar nu putea să plece din cort. Era vineri și avea întâlnire peste o oră cu generalul Govorov, ca să pregătească atacul asupra nemților de peste râu.

Era noiembrie și, după patru tentative nereușite de a traversa Neva, armata a 67-a aștepta cu nerăbdare ca râul să înghețe. Comandamentul din Leningrad ajunsese, în cele din urmă, la concluzia că armata rusă avea mai multe șanse de izbândă dacă avea să atace pe gheață cu batalioanele de infanterie dispuse în linie în loc să traverseze râul în bărci devenite ținte sigure.

Dimitri puse pe masă sticlele de votcă, tutunul și foițele de țigări. Alexander le plăti. Voia să-l vadă plecat. Tocmai citise o scrisoare de la Tatiana care îl lăsase fără grai. El nu îi scrisese niciun rând în cele câteva săptămâni cât fusese rănit, chiar dacă ar fi putut să ceară ajutorul unei infirmiere. Știa prea bine că, dacă Tatiana ar fi văzut scrisul altcuiva, ar fi încercat cu disperare să afle printre rânduri cât de *grav* era rănit. Pentru că nu voia s-o îngrijoreze, îi trimisese banii pe septembrie și așteptase să-i scrie până spre sfârșitul lunii, când putuse să țină stiloul în mână.

Îi spusese, astfel, că rănile sale erau un semn divin, prin care Dumnezeu voise să-l apere. Fiind incapabil să mânuiască armele, Alexander ratase două atacuri dezastruoase din septembrie, care decimaseră armatele din prima și a doua linie, astfel încât toate unitățile de rezervă din garnizoana Leningradului fuseseră aduse pe frontul de pe Neva. Frontul din Volhov ar fi furnizat soldați frontului din Leningrad – dacă ar mai fi avut. Dar după directiva lui Hitler ca Manstein să păstreze cu orice preț pozițiile de pe Neva, cât și blocada din jurul Leningradului, armata a doua a lui Merețkov din Volhov nu mai avea oameni.

Pe de altă parte, Stalingradul era ras de pe fața pământului. Ucraina era a lui Hitler. Leningradul abia mai rezista. Armata

Roșie era slăbită. Govorov plănuia un alt atac împotriva nemților pe Neva. Iar Alexander stătea la birou și încerca să afle ce se întâmpla cu soția lui.

Se făcuse deja noiembrie, dar în niciuna dintre scrisorile ei, care veneau cu regularitate, deși fără fervoarea-i obișnuită, nu menționa nici măcar un cuvânt despre rănile lui. Se străduia, așadar, să înțeleagă ce se petrecea cu ea, citind printre rândurile scrisorilor *sale*, când Dimitri venise cu provizii. Și nu mai pleca.

— Alexander, nu vrei să-mi dai ceva de băut? De dragul vremurilor trecute.

Alexander îi oferi un pahar, fără tragere de inimă. Apoi își turnă și el unul mai mic. Și se așeză la birou, în timp ce Dimitri stătea pe un scaun în fața lui. Vorbiră despre invazia iminentă și despre luptele înspăimântătoare de pe frontul din Volhov.

— Alexander, cum poți să fii atât de calm când știi ce te așteaptă? îl întrebă Dimitri încet. Patru încercări de a traversa Neva soldate cu moartea majorității oamenilor noștri. Iar odată ce apele râului vor îngheța, cel de-al cincilea atac va fi și ultimul pentru noi. Am auzit că nimeni nu are voie să se întoarcă până când nu vom reuși să spargem blocada. Ai auzit și tu asta, nu-i așa?

— Da, am auzit și eu ceva de genul ăsta.

— Nu pot să mai rămân mult aici. Nu mai pot. Ieri, în timp ce distribuiam proviziile trupelor din Nevski Piataciok, o bombă aruncată din Siniavino a spulberat un alt detașament care se pregătea să traverseze râul. Mă aflam cam la o sută de metri depărtare de explozie. Dar uite ce-am pățit! continuă, arătându-i rănile de pe față. Nu se mai sfârșește niciodată.

— Ai dreptate, Dimitri.

— Alexander, n-ai să crezi cât de lipsită de apărare este acum zona din Lisiy Nos! adăugă, coborând glasul. Distribui provizii trupelor noastre de graniță încartiruite acolo și îi văd pe soldații finlandezi poziționați în pădure. Nu sunt mai mult de o duzină de oameni. E mâna destinului, ascultă ce-ți spun! Ai putea să vii cu mine în camionul cu provizii și, înainte de a ajunge la graniță, am putea să răsturnăm camionul și apoi să…

— Dima! îl întrerupse Alexander. Cum să răsturnăm

camionul? Uită-te la tine! Abia te târâi pe teren plat. Am mai vorbit despre asta în iunie…

— Nu doar în iunie. Ci tot timpul. Nu facem altceva decât să vorbim. M-am săturat să tot vorbim. M-am săturat să aștept. Nu pot să mai aștept. Hai să fugim! O să reușim. Iar dacă nu vom reuși, ne vor împușca. Ce mai contează? Măcar așa avem o șansă.

— Ascultă-mă! îi spuse Alexander ridicându-se de la birou.

— Nu! Tu să mă asculți pe *mine!* Războiul ăsta m-a schimbat…

— Serios?

— Da! Mi-a arătat că trebuie să mă lupt cu orice mijloace ca să supraviețuiesc. Dar tot ce-am încercat până acum a fost în zadar. Nimic nu pare să funcționeze, nici transferurile dintr-un pluton în altul, nici rana de la picior, nici lunile petrecute în spital, nici răgazul din Kobona, nimic! Am încercat să-mi salvez viața până vom face următorul pas. Dar nemții sunt hotărâți să mă ucidă. Iar eu sunt hotărât să-i împiedic.

Se opri, apoi continuă, coborând din nou glasul:

— Privind în urmă, mica ta ispravă cu răposatul și de-acum uitatul Iuri Stepanov devine și mai exasperantă. El e mort, iar noi am rămas aici, murmură Dima. Și numai din cauza ta. Pentru că ai ținut morțiș să-l aducem înapoi. Acum am fi fost în *America* dacă n-ai fi vrut să faci pe bunul samaritean.

Încercând cu greu să-și păstreze cumpătul, Alexander dădu ocol biroului și, ajungând în dreptul lui Dimitri, se aplecă spre el, rostind printre dinți:

— Îți repet acum ce ți-am spus și atunci. De nenumărate ori. Și atunci! Și acum! Pleacă! Du-te! Îți dau jumătate din banii mei. Cunoști ca-n palmă drumul spre Helsinki și Stockholm. De ce nu pleci?

— Știi foarte bine că nu pot să plec singur, îi răspunse Dimitri, făcându-se mic pe scaun. Nu vorbesc o iotă de engleză.

— Nu ai nevoie de engleză. Te duci la Stockholm și ceri azil politic. Te vor primi fără să știi engleză, Dimitri, îi spuse cu răceală Alexander, retrăgându-se ușor.

— Dar cu piciorul meu…

— Uită de el! Târăște-l după tine dacă trebuie! Îți dau jumătate din bani…

— Cum adică îmi dai jumătate din bani? Ce dracu' tot spui acolo? Am hotărât să plecăm împreună, ai uitat? Ăsta a fost planul, împreună! Nu plec singur, adăugă, după o scurtă ezitare.

— Dacă nu vrei să pleci singur, spuse Alexander printre dinți, atunci va trebui să aștepți până voi considera *eu* că e momentul potrivit. Iar acum nu e momentul potrivit, continuă, descleștându-și pumnii. În primăvară va îi…

— Nu mai aștept până în primăvară!

— Ai cumva de ales? Vrei să ai șanse de izbândă sau vrei să faci totul în pripă și să dai greș? Știi foarte bine că trupele de frontieră NKVD îi împușcă pe loc pe dezertori.

— Nu voi mai trăi până în primăvară, spuse Dimitri ridicându-se de pe scaun, gata de luptă. Nici tu nu vei mai trăi. Ce-ai pățit? Ce dracu' te-a apucat? Nu vrei să mai fugi? Preferi… *să mori?*

Luptându-se cu disperare să-și ascundă sentimentele, Alexander păstră tăcerea.

— Cu cinci ani în urmă, când erai un nimeni și nu avea cine să te ajute, ți-am făcut o favoare, domnule căpitan al Armatei Roșii, îi spuse Dimitri străfulgerându-l cu privirea.

Cu un singur pas, Alexander se și apropie de el. Prăbușindu-se pe scaun, Dimitri își ridică temător ochii.

— Da, așa e. Și n-am uitat niciodată.

— Gata, gata! îngăimă apoi. Nu sări așa…

— M-am făcut înțeles? Vom aștepta momentul prielnic.

— Dar granița de la Lisiy Nos este lipsită cu totul de apărare *acum!* exclamă Dimitri. Ce dracu' mai așteptăm? Acum este momentul ideal ca să plecăm. Mai târziu, sovieticii și finlandezii vor comasa tot mai multe trupe în zona aia, iar războiul se va desfășura acolo. E mai bine să plecăm acum, înainte să-ți pierzi viața apărând Leningradul.

— Și cine te oprește? ripostă Alexander. Pleacă!

— Alexander, îți spun pentru ultima oară că nu plec fără tine.

— Și-ți spun și eu, Dimitri, pentru ultima oară că nu plec

acum.

— Atunci când?

— O să te anunț. Mai întâi, vom sparge blocada. Da, vom plăti cu sânge încercarea noastră, dar vom reuși. Și apoi, în primăvară…

— Poate ar trebui s-o trimitem pe Tania în misiunea asta, spuse Dimitri chicotind.

Alexander crezu pentru o clipă că nu aude bine.

Dimitri pomenise cumva numele Tatianei?

— Ce-ai spus? îl întrebă el încet și rar.

— Am spus că ar trebui s-o trimitem pe Tania în misiunea asta. Se pricepe de minune să spargă blocade.

— Despre ce vorbești?

— Sunt convins că fata asta ar putea să ajungă de una singură până în Australia dacă ar vrea, spuse Dimitri cu admirație în glas. Ar distribui provizii de mâncare între Molotov și Leningrad cât ai zice pește, continuă, dându-și capul pe spate.

— Ce dracu' tot spui acolo?

— Că, în loc să irosim viața a mii de oameni, inclusiv pe ale noastre, ar trebui s-o trimitem pe Tatiana Metanova să spargă blocada.

— Nu înțeleg despre ce vorbești, spuse Alexander, stingându-și țigara și încleștându-și mâinile pe brațele scaunului.

— Ar trebui să te înrolezi în armată, Tania, i-am spus eu. Ai ajunge general cât ai clipi. Iar ea mi-a răspuns că se gândește serios la asta…

— Cum adică… începu Alexander, oprindu-se însă brusc, căci nu reușea să-și ducă gândul la bun sfârșit. Cum adică *i-ai spus?*

— Acum o săptămână. Mi-a dat să mănânc în apartamentul de pe Soviet Cinci. Le-au reparat, în sfârșit, conductele. Mai locuiește cu niște străini, dar… devine o bucătăreasă pe cinste, adăugă zâmbind.

Alexander se lupta din greu să rămână impasibil.

— Te simți bine? îl întrebă Dimitri cu o expresie amuzată.

— Da, sunt bine. Dar despre ce vorbești, Dima? E vreo altă

glumă de-ale tale? Tatiana nu e la Leningrad.

— Crede-mă, Alexander, că aș recunoaște-o oriunde pe Tania! îi răspunse cu același zâmbet pe buze. Arată bine. Mi-a spus că se întâlnește cu un doctor. Îți vine să crezi? zise apoi râzând. Micuța noastră Taneșka… Cine ar fi zis că va fi singura care va supraviețui?

Alexander ar fi vrut să-i spună să înceteze, dar era convins că vocea avea să-i trădeze vâltoarea sentimentelor. Preferă, astfel, să păstreze tăcerea, cu mâinile încleștate pe brațele scaunului.

Tocmai primise o scrisoare de la ea! Și asta doar cu o zi în urmă!

— Tania m-a căutat la cazarmă. Apoi m-a invitat la masă. Mi-a spus că se află în Leningrad de la mijlocul lui octombrie. Nu vrei să știi cum a ajuns aici! continuă Dimitri, râzând cu poftă. A străbătut pe jos frontul din Volhov, de parcă Manstein și bombele lui nici n-ar exista. Când o să intru în luptă și o să mă bat cu dușmanul, mi-ar plăcea s-o am alături, adăugă, clătinând din cap.

— Și când ai de gând să faci asta, Dimitri? Când ai de gând *să te lupți* cu dușmanul? îl întrebă Alexander, luptându-se să-și păstreze cumpătul.

— Inteligentă întrebare, n-am ce zice…

— Nu mă interesează prostiile astea, Dimitri. Nici cât negru sub unghie. Dar trebuie să-ți spun că am o întâlnire cu generalul Govorov peste câteva minute și sunt în întârziere. Te rog să mă scuzi!

După plecarea lui Dimitri, Alexander își vărsă mânia clocotitoare asupra scaunului din lemn pe care stătuse până atunci și pe care apoi îl făcu bucăți.

Acum înțelegea ce se petrecea cu soția lui. Încă spumegând de furie, nu reuși să-și domolească freamătul lăuntric nici înainte, nici după întâlnirea cu Govorov. Mânia continua să-i întunece rațiunea. După întâlnirea cu generalul sovietic, se duse glonț la colonelul Stepanov.

— O, nu! exclamă Stepanov ridicându-se de la birou. Cunosc privirea asta din ochii tăi, căpitane Belov, îi spuse el zâmbind.

— Ați fost foarte înțelegător cu mine, domnule, îi răspunse

Alexander încuviințând din cap, cu bereta în mâini. Voiam să vă spun că, din iulie, n-am mai avut nicio zi liberă.

— Dar, Belov, în iulie ai avut o permisie de mai bine de cinci săptămâni!

— Nu vă cer decât câteva zile libere, domnule. Dacă vreți, aș putea să duc în Leningrad un camion încărcat cu provizii. În acest fel, plecarea mea va avea și un scop militar.

— Ce se întâmplă, Alexander? îl întrebă Stepanov, coborând glasul.

— Nimic, îi răspunse el clătinând din cap.

— Plecarea ta are vreo legătură cu banii pe care îi trimiți în fiecare lună în Molotov? continuă Stepanov scrutându-l cu privirea.

— Aveți dreptate, domnule. Poate n-ar trebui să mai transferăm bani în Molotov.

— Are vreo legătură cu ștampila din pașaport a biroului stării civile din Molotov? îl întrebă colonelul, coborând și mai mult glasul.

Alexander nu îi răspunse.

— Domnule, trebuie să ajung de urgență la Leningrad, rupse el tăcerea în cele din urmă. Doar pentru câteva zile, insistă, după o scurtă ezitare, încercând să-și recapete cumpătul.

— Dacă nu te întorci până duminică la apelul de la ora zece dimineața… spuse Stepanov oftând.

— Voi fi aici, domnule. Am timp suficient. Vă mulțumesc. Nu v-am dezamăgit niciodată. Nu voi uita ce-ați făcut pentru mine.

— Rezolvă-ți problemele personale, fiule! îi spuse Stepanov în clipa în care Alexander se pregătea de plecare. Lasă proviziile de mâncare! Nu vei mai avea ocazia s-o faci până nu spargem blocada.

4

Tatiana abia își mai târa picioarele. Se ocupa de ultimii pacienți, chiar dacă ieșise de mult din tură. Îi era puțin foame, dar perspectiva de a găti numai pentru ea nu-i surâdea deloc, dorindu-și, dacă ar fi putut, să se hrănească cu perfuzii, ca unii dintre răniți. Prefera să aibă grijă de oamenii aflați în stare critică decât să stea singură în camera ei.

Porni, în cele din urmă, spre casă, cu ochii plecați în pământ, străbătând pe întuneric strada Greceski.

Intră apoi în apartamentul comun. Inga stătea pe canapeaua de pe hol și bea ceai. Ce căuta în casa Tatianei? I se părea absurd ca acei doi soți să locuiască împreună cu ea.

— Bună, Inga, o salută istovită Tatiana, scoțându-și paltonul.

— Te-a căutat cineva.

— Și m-ai ascultat? o întrebă, îndreptându-și umerii. N-ai lăsat pe nimeni înăuntru, sper.

— Da, te-am ascultat, îi răspunse Inga pe un ton tăios. N-a fost însă prea încântat. Alt soldat…

— Ce soldat?

— Nu știu.

— Cine era? întrebă Tatiana în șoaptă, ducându-se spre ea. Nu era același soldat de data trecută. Era cumva…

— Nu ăla. Altul. Înalt.

Inima îi tresări în piept. Înalt!

— Unde… Unde s-a dus? îngăimă Tatiana.

— Nu știu. I-am spus că nu poate să intre. Apoi a plecat valvârtej. Ți-ai făcut o adevărată trupă de soldați, din câte văd.

Fără să-și mai ia paltonul, Tatiana fugi la ușă. Când o deschise, dădu în prag de Alexander.

— O, Doamne! bâigui ea cu genunchii tremurând.

Văzându-i chipul întunecat, înțelese imediat ce gândea. Dar nu-i păsa. Își rezemă capul de pieptul lui, cu ochii înotând în lacrimi.

Alexander rămase împietrit.

— Hai să intrăm în cameră! îi spuse el cu răceală, luând-o de braț.

— Tania m-a rugat să nu las pe nimeni înăuntru, căpitane… Tania, nu ne faci prezentările? spuse Inga, punând deoparte ceașca de ceai.

— Nu, îi răspunse Alexander, împingând-o pe Tatiana în cameră și trântind ușa în urma lui.

Ea veni într-un suflet la el, cu brațele deschise și chipul învolburat. Nici numele nu reușea să i-l rostească.

— Șura…

— Nu veni la mine! o respinse Alexander ridicând mâinile.

— Șura, sunt atât de fericită să te văd! îi spuse ea apropiindu-se de el, în ciuda răcelii sale. Ce-ți fac mâinile?

— Nu, Tatiana! Nu te apropia de mine! strigă el, îndreptându-se spre fereastră.

Era frig lângă geam. Tatiana îl urmă. Simțea cu disperare nevoia să-l atingă și să se cuibărească la pieptul lui, încât uită pentru o clipă de durerea provocată de vizita lui Dimitri, de dispariția celor cinci mii de dolari și de propriile sentimente contradictorii.

— Șura! murmură ea cu glasul frânt. De ce mă respingi?

— Ce-ai făcut? îi spuse Alexander cu chipul înnegurat de mânie și tristețe. De ce-ai venit aici?

— Știi foarte bine de ce-am venit, răspunse Tatiana. Aveai nevoie de mine.

— Nu te vreau aici! țipă el.

Tatiana tresări, dar nu se clinti.

— Te vreau în siguranță, nu aici! repetă Alexander.

— Știu, îi răspunse ea. Lasă-mă să te ating, te rog!

— Nu te apropia de mine!

— Șura, ți-am spus că nu pot să stau departe de tine. Nu am cum să te ajut din Lazarevo. Ai nevoie de mine aici, alături de tine.

— Alături de mine? *Nu* de mine, Tatiana, îi reproșă el tăios, rezemându-se de pervazul ferestrei.

Întunericul din cameră era spulberat doar de lumina felinarelor de afară. Chipul și ochii lui Alexander erau întunecați.

— Ce tot spui? îl întrebă tremurând. Firește că alături de tine.

De cine altcineva?

— Unde dracu' ți-a fost capul când te-ai dus la cazarmă să-l cauți pe Dimitri? țipă el.

— Dar nu pe Dimitri l-am căutat, îi explică Tatiana cu glas stins. Ci pe *tine.* N-am știut ce ți s-a întâmplat. Nu mi-ai mai scris niciun rând.

— Nici tu nu mi-ai scris șase luni! replică el cu voce răsunătoare. Ai fi putut să mai aștepți două săptămâni, nu crezi?

— Am așteptat mai bine de o lună, răspunse ea. Nu, Șura, mai mult n-aș fi putut să aștept. Am venit pentru tine, continuă, făcând încă un pas. Pentru *tine.* M-ai rugat să nu-ți întorc niciodată spatele. Iată-mă, așadar! Uită-te în ochii mei și spune-mi ce vezi în ei! murmură pe un ton implorator. Ce vezi, Șura?

— Dar tu ce vezi în ochii *mei,* Tatiana? o întrebă Alexander scrâșnind din dinți.

Ea își împreună mâinile.

— Mi-ai promis! spuse Alexander. *Mi-ai promis!* Mi-ai dat cuvântul *tău!*

Tatiana își amintea prea bine promisiunea. Îi scruta chipul cu ochi arzători. Se simțea atât de neputincioasă și îl dorea atât de mult! Și el avea nevoie de ea mai mult decât oricând. Doar că nu reușea să vadă dincolo de vălul mâniei ce-i acoperea ochii. Ca întotdeauna.

— Alexander, dragostea mea, vorbești cu *mine!* Cu Tania ta. Șura, te implor! murmură ea izbucnind în lacrimi.

Pentru că nu-i răspundea, Tatiana își scoase pantofii și se așeză în fața lui lângă fereastră. Se simțea mai vulnerabilă ca niciodată în timp ce îl privea dominând-o cu statura lui impunătoare, cu părul lui negru, ghetele negre și haina impermeabilă neagră.

— Hai să nu ne certăm, te rog! Sunt atât de fericită să te văd! Aș vrea doar să… îngăimă ea, fără să-și desprindă ochii de pe chipul lui brăzdat de tristețe. Șura, nu mă respinge, te rog! continuă, tremurând ca varga.

Alexander îi evită privirea. Tatiana își descheie bluza uniformei și îi luă mâna într-a sa.

— *Sărută-ți palma mâinii, cum făceam eu, și pune-ți-o apoi pe inimă! Așa* mi-ai scris, îi șopti ea, sărutându-i palma și punându-i-o apoi pe sânul gol – mâna lui mare și caldă, ce-o mângâiase adeseori și o purtase în brațe.

Închise ochii și gemu de plăcere.

— O, Doamne, Tatiana…! murmură Alexander, trăgând-o spre el și atingându-i trupul cu lăcomie.

O trânti apoi pe canapea, mistuindu-i gura cu buzele lui fierbinți și încleștându-și mâinile în părul ei.

— Ce *vrei* de la mine? îi șopti, smulgându-i bluza uniformei, maioul și lenjeria intimă.

Tatiana stătea acum complet goală, cu excepția jartierelor, sub imperiul atingerilor lui sălbatice.

— Dumnezeule, Tania, ce vrei de la mine…? repetă el, apucându-i cu mâinile coapsele goale de deasupra ciorapilor.

Tatiana nu putea însă să-i răspundă. Căci o zdrobea cu greutatea trupului său.

— Sunt furios pe tine, îi spuse apoi, sărutând-o cu nesaț, de parcă o făcea pentru ultima oară. Nu-ți pasă că sunt atât de furios?

— Nu… îngăimă ea. Revarsă-ți mânia asupra mea! Hai, Șura! Descătușează-ți furia!

Pătrunse de-ndată în ea.

— Acoperă-mi gura! șopti Tatiana, gata să țipe, încleștându-și mâinile în părul lui.

Alexander nu apucase să-și scoată nici haina, nici ghetele.

Cineva bătu atunci la ușă.

— Tania, e totul în regulă? se auzi vocea Ingăi.

— Pleacă dracului de la ușă! țipă Alexander, acoperind cu mâna gura Tatianei.

— Acoperă-mi gura, Șura! șopti ea cu ochii în lacrimi. O, Doamne, acoper-o! repetă ea, plângând de fericire.

— Nu, nu te ridica, te rog! murmură ea, agățându-se cu disperare de haina, de părul și de fiecare părticică a trupului său. Ce-ți fac mâinile? îl întrebă apoi, căci nu le vedea pe întuneric.

Păreau pline de cruste.

— Bine.

Tatiana îi săruta, rând pe rând, buzele, bărbia, barba nerasă și ochii – nu se mai sătura să-i atingă ochii cu gura.

— Nu te ridica, iubitule! Te rog! Mi-a fost atât de dor de tine! Mai stai puțin aici! îl rugă ea, lipindu-se cu disperare de Alexander. Nu pleca, dragostea mea! Vezi cât de fierbinte sunt? Nu pleca în frig… continuă, încercând în zadar să-și stăvilească lacrimile. Din cauza asta nu mi-ai scris? Din cauza rănilor de la mâini?

— Da. N-am vrut să te îngrijorez.

— Dar nu te-ai gândit că absența scrisorilor mă va scoate din minți?

— Am sperat că vei mai aștepta un timp, îi răspunse el ridicându-se în capul oaselor.

— Nu ți-e foame, dragostea mea? îl întrebă Tatiana în șoaptă. Nu-mi vine să cred că te ating din nou. Că sunt atât de norocoasă. Ce să-ți pregătesc? Am niște carne de porc și o mână de cartofi. Vrei să încropesc repede ceva?

— Nu, îi răspunse Alexander, ajutând-o să se ridice în capul oaselor. De ce e atât de frig aici?

— Soba e stricată. Iar *bourzhuika* a rămas în camera cealaltă. Slavin mă lasă să-i folosesc soba Primus din bucătărie, îi spuse zâmbind, plimbându-și mâinile pe haina lui. Nu vrei să-ți fac niște ceai?

— Tania, o să îngheți aici. Ai ceva mai gros de îmbrăcat?

— Dar ard în flăcări, răspunse ea continuând să-l mângâie. Nu mi-e frig.

— De ce-ai pus canapeaua în mijlocul camerei?

— Mi-am așezat patul în spatele ei.

Aruncând o privire peste spătarul canapelei, îi văzu patul de campanie înghesuit între perete și sofa. Apoi, luând o pătură de pe pat, o înfășură în jurul Tatianei.

— De ce-ai înghesuit patul acolo?

Văzând că nu-i răspundea, Alexander atinse peretele cu mâna.

— De ce le-ai dat camera călduroasă, Tania? o întrebă el, scrutând-o pe întuneric.

— Nu le-am dat-o eu. Au luat-o singuri. Ei sunt doi, eu sunt singură. Sunt abătuți. El are probleme cu spatele. Șura, nu vrei să faci o baie? Ți-o pregătesc imediat.

— Nu. Îmbracă-te! Imediat!

Apoi, strângându-și cureaua de la pantaloni, ieși din dormitor, îmbrăcat încă în haina militară. Tatiana îl urmă, răvășită și ciufulită. Alexander trecu precum o furtună pe lângă Inga și intră în dormitor, cerându-i lui Stan să facă schimb de camere cu Tatiana. Stan îi răspunse că nici prin cap nu-i trecea să facă așa ceva. Apoi, fără să mai stea prea mult la discuții, Alexander începu, împreună cu Tatiana, să le mute lucrurile în dormitorul ei friguros, iar pe ale ei în camera lor călduroasă.

În tot acest răstimp, Stan bombănea necontenit, stând pe hol alături de Inga.

— Te rog să taci, Stanislav Stepanici! îi șopti ea. Nu-l provoca!

Acesta nu îi urmă însă sfatul. Și, în clipa în care Alexander trecu pe lângă el, cărându-i cufărul în brațe, Stan izbucni:

— Cine te crezi? Nu știi cu cine te pui. N-ai niciun drept să mă tratezi în felul ăsta.

Trântind cufărul pe jos, Alexander își luă pușca și îl țintui de perete, punându-i țeava la gât.

— Cine dracu' *te* crezi, Stan? îl întrebă Alexander cu glas răsunător. Tu nu știi cu cine te pui! Cred că mi-e frică de tine, ticălosule? Habar nu ai cu cine vorbești! Acum du-te în cealaltă cameră și nu te juca cu mine, căci n-am chef de joacă! îi spuse apoi, scrâșnind din dinți. Și nu cumva să îndrăznești s-o deranjezi *vreodată*, m-ai înțeles?

Fluturând încă o dată țeava armei, în semn de amenințare, Alexander se retrase ușor și, lovind cufărul cu piciorul, îl răsturnă pe podea.

— Cară-ți singur lucrurile!

Tatiana nu sări în ajutorul lui Stan, chiar dacă Alexander părea în stare să-l calce în picioare.

— Cu ce oameni bolnavi te-ai înhăitat, Tania! murmură Inga. Hai să mergem, Stan!

Frecându-și gâtul, Stan încercă să spună ceva, dar Inga îl împiedică, țipând:

— Tacă-ți fleanca și hai să mergem!

Tatiana scoase apoi iute așternuturile celor doi soți și le aruncă pe hol, înlocuindu-le cu cearșafuri curate.

— E mai bine, nu crezi? îi spuse Alexander așezându-se pe canapea și făcându-i semn Tatianei să vină la el.

— O, Alexander! murmură ea clătinând din cap. Nu vrei ceva de mâncare?

— Mai târziu. Acum vino aici!

— Îți scoți haina de data asta?

— Vino la mine și-o să afli!

— Las-o pe tine! îi spuse ea căzându-i în brațe.

După ce îi încălzi apa, Tatiana îl luă de mână și îl duse în baie, apoi îl dezbrăcă și îl spălă cu săpun, scăldându-l în lacrimi și sărutări.

— Sărmanele tale mâini! spunea printre suspine.

Degetele lui roșii îi ofereau un tablou înspăimântător, dar Alexander o asigura că aveau să se vindece fără să lase urme. Verigheta o purta la gât, prinsă de un șnur – ca și a ei.

— Apa e suficient de caldă?

— E bună. Tania.

— Pot să mai pun o oală la fiert, îi spuse ea zâmbind. Apoi o să ți-o torn în cap. Ca odinioară. Îți mai aduci aminte?

— Da, răspunse el fără să-i zâmbească.

— O, Șura!… șopti ea sărutându-i fruntea udă și așezându-se în genunchi lângă cadă. Știu, îi spuse, înseninându-se apoi deodată. Hai să jucăm un joc!

— Fără jocuri acum.

— Asta o să-ți placă, murmură ea. Hai să ne prefacem că suntem în Lazarevo și ne atingem mâinile în ligheanul de spălat vase. Îți mai amintești? îl întrebă, băgându-și mâinile până la coate în apa fierbinte și înspumată.

— Da, îi răspunse el, închizând ochii și zâmbind cu tristețe.

În timp ce Alexander se îmbrăca, Tatiana îi pregăti masa în bucătăria de afară, punând la bătaie tot ce avea: cartofi, morcovi și o bucată de carne de porc. Apoi îl conduse în dormitor și, așezându-se lângă el pe canapea, îl privi cum mânca.

— Nu mi-e foame, îi spuse ea. Am mâncat la spital. Mănâncă, iubitule, mănâncă!

În timpul nopții lor sălbatice, când nu închiseră un ochi, Tatiana îi povesti lui Alexander tot ce îi spusese Dimitri – despre generalul NKVD și Lisiy Nos, cât și despre aluziile pe care i le aruncase în treacăt. Alexander stătea cu privirea pironită în tavan.

— Aștepți să-ți răspund înainte de a mă întreba?

— Nu. Nu te întreb nimic, îi spuse Tatiana, stând cuibărită la pieptul său și jucându-se cu verigheta lui.

— Nu vorbesc despre Dimitri aici.

— De acord.

— Pereții au urechi, adăugă, lovind cu pumnul în perete.

— Au auzit deja totul.

— Nu e nimic adevărat din tot ce ți-a spus despre mine, murmură el sărutând-o pe frunte.

— Știu, râse ea ușor. Dar aș vrea să-mi spui câte bordeluri sunt în Leningrad și de ce trebuie să le frecventezi pe toate?

— Uită-te la mine, Tania!

Ea se supuse și își ridică privirea spre el.

— Nu e adevărat. Eu…

— Șșșura! Dragostea mea! O *știu* prea bine, îi răspunse ea sărutându-i pieptul și trăgând două pături de lână peste amândoi. Un singur lucru e adevărat în ziua de astăzi, Alexander.

— Unul singur, îi șopti el, privind-o cu ardoare pe întuneric. O, Tatia!

— Sst!

— Ai vreo fotografie cu tine pe aici? O poză pe care s-o iau cu mine?

— Îți dau mâine una. Mi-e și teamă să te întreb când pleci.

— Duminică.

— Atât de repede… murmură ea cu o strângere de inimă.

— Comandantul meu își pune capul pe butuc de fiecare dată când îmi acordă o permisie specială.

— E un om cumsecade. Să-i mulțumești în numele meu!

— Tatiana, într-o bună zi va trebui să-ți explic ce înseamnă sintagma *să te ții de cuvânt.* Când faci o promisiune, trebuie s-o și *respecți,* îi spuse el dezmierdându-i părul.

— Știu ce înseamnă *să te ții de cuvânt.*

— Nu. Știi doar să faci promisiuni. Te pricepi de minune la asta. Dar nu prea știi să le *respecți.* Mi-ai promis că o să rămâi în Lazarevo.

— Ți-am promis pentru că asta îți doreai, îi răspunse Tatiana îngândurată, cuibărindu-se și mai tare la pieptul lui. Nu prea mi-ai dat de ales, continuă, contopindu-se cu trupul său. În momentul în care mi-ai cerut să-ți fac promisiunea asta, ți-aș fi făgăduit orice.

Nu era mulțumită să stea doar lipită de pieptul lui, așa că se urcă deasupra.

— Și asta am și făcut, murmură sărutându-l cu tandrețe. Ai vrut să-ți promit. Și ți-am promis. Fac mereu ce vrei tu.

— Nici vorbă! Faci numai ce-ți place, o contrazise Alexander, mângâind-o pe spate. Trebuie să-ți recunosc însă și meritele: scoți cele mai melodioase sunete.

— Mmm! murmură ea foindu-se deasupra lui.

— Da. Și spui exact ce trebuie, continuă el, mângâind-o cu mâini tot mai lacome. Da, Șura. Firește, Șura. Îți promit, Șura. Poate chiar: Te iubesc, Șura. Și apoi faci numai ce-ți trece prin cap.

— Te iubesc, Șura, îi spuse ea cu chipul brăzdat de lacrimi.

Tatiana își ferecă în suflet cuvintele dureroase pe care voia să i le spună lui Alexander, cum și el și le stăvilise pe ale sale – și nu erau deloc puține. Dar noaptea de noiembrie era prea scurtă ca să dea glas nefericirii și iureșului de sentimente în care se zbăteau amândoi. Alexander voia s-o audă gemând de plăcere, așa că se lăsă purtată pe aripile extazului, fără să mai țină seama de Inga și Stan, aflați dincolo de pereții subțiri din ipsos. În lumina pâlpâitoare a sobiței *bourzhuika,* Tatiana făcea dragoste cu Alexander al ei, agățându-se de el cu toată puterea. Ochii îi înotau în lacrimi de fiecare dată când atingeau – fie singuri, fie împreună – culmile plăcerilor desăvârșite. Se abandona în

brațele lui cu dăruirea ciocârliei ce pornește în zbor, poate pentru ultima oară, spre țările calde, știind că fie va reuși să ajungă la destinație, fie va pieri pe drum.

— Sărmanele tale mâini! șoptea necontenit, sărutându-i rănile de pe degete și încheieturi. Își vor reveni, nu-i așa? Fără să rămână urme.

— Ale tale și-au revenit. Și n-au rămas urme.

— Nici nu știu cum de s-au vindecat, îi răspunse ea, amintindu-și lupta cu focul ce cuprinsese anul trecut acoperișul clădirii lor.

— Eu știu, șopti Alexander. Tu le-ai ajutat să se vindece. Acum ajută-le și pe ale mele, Tania!

— O, dragostea mea! îngăimă ea lipindu-i capul de sânii ei goi.

— Nu pot să mai respir.

Îl strângea la piept cu aceeași disperare cu care și el o strânsese cândva în Lazarevo. Și din același motiv.

— Deschide gura! îi șopti apoi, aplecându-se deasupra lui. Voi respira eu și pentru tine.

5

— Fii *cuminte*! îl rugă Tatiana, a doua zi de dimineață, deschizând ușa dormitorului lor.

— Întotdeauna sunt cuminte.

Stan și Inga stăteau pe canapeaua de pe hol. Stan se ridică în picioare, îi întinse mâna lui Alexander, se prezentă, își ceru iertare pentru incidentul de seara trecută și îi oferi o țigară, invitându-l să se așeze lângă el. Alexander nu se așează pe canapea, dar acceptă țigara.

— Traiul în comun nu e ușor pentru nimeni. Dar nu va dura o veșnicie. Știi ce spune partidul, căpitane… începu Stan, cu un zâmbet binevoitor pe chip.

— Nu știu. Ce spune partidul, tovarășe? îl întrebă Alexander, aruncându-i o privire Tatianei, care stătea alături, ținându-l de mână.

— Existența determină conștiința[49], nu-i așa? Trăim în felul ăsta vreme îndelungată, încât ajungem să ne obișnuim cu viața pe care o ducem. Și, în curând, ne schimbăm cu toții.

— Dar nu vreau să trăiesc în felul ăsta, Stan! interveni Inga cu glas tânguitor. Am avut un apartament frumos. Și îl vreau înapoi.

— Îl vom primi înapoi, Inga. Consiliul ne-a promis un apartament cu trei camere.

— Cât ar trebui să ducem viața asta înainte de a ne schimba? întrebă Alexander. Și în ce constă schimbarea? adăugă, aruncându-i o privire sumbră Tatianei.

— Șura, am făcut niște *kașa* de hrișcă, interveni ea, cercetându-i chipul. Nu vrei o porție, iubitule?

Alexander încuviință din cap, trăgând nervos din țigară. Nu-i plăcea expresia din ochii lui.

Când se întoarse pe hol, aducând două boluri de *kașa* și o ceașcă de cafea pentru Alexander, Tatiana îl auzi pe Stan spunându-i că el și soția lui erau amândoi ingineri, căsătoriți de douăzeci de ani, și membri ai Partidului Comunist din Uniunea Sovietică.

Îngăimând în grabă niște scuze anemice, Alexander se duse

să-și mănânce în cameră porția de *kașa,* fără să-i ceară Tatianei să-l urmeze.

Tatiana își mâncă porția de *kașa* împreună cu cei doi soți, refuzând să-i satisfacă curiozitatea Ingăi, ce nu mai contenea să-i pună întrebări despre Alexander. Spălă apoi vasele rămase de seara trecută, făcu curățenie în bucătărie și îl urmă apoi, fără tragere de inimă, în dormitor. Încerca să tragă de timp. Căci nu voia să-l înfrunte singură.

Când intră în dormitor, îl văzu strângându-i lucrurile în ranița neagră.

— Pentru asta ai vrut să te întorci? o întrebă, străfulgerând-o cu privirea. Ți-a fost dor de toate astea? De oameni complet străini, membri ai *Partidului Comunist*, care îți ascultă fiecare cuvânt și fiecare șoaptă? Ți-a fost dor de toate astea, Tania?

— Nu. Mi-a fost dor de *tine.*

— Eu nu am loc aici. Abia de mai ai și tu.

— Ce faci? îl întrebă Tatiana, privindu-l un timp în tăcere.

— Bagaje.

— Bagaje? repetă ea încet, închizând ușa în urma ei.

„O luăm de la capăt", își spuse în gând. Cât aș fi vrut să nu ajungem aici! Dar iată-ne din nou!

— Unde mergem?

— Trecem lacul. Te duc în Siastroi, de unde vei putea ajunge în Vologda cu un camion militar. Iar de acolo te vei urca în tren. Dar trebuie să plecăm degrabă. Căci mâine-seară trebuie să fiu în Morozovo.

Tatiana clătina vehement din cap.

— Ce e? se răsti Alexander. De ce dai din cap?

Ea continuă să clatine din cap.

— Ai grijă, Tatiana! Nu mă provoca!

— Bine. Dar nu plec nicăieri.

— Ba da.

— Ba nu, răspunse ea cu glas stins.

— Ba da! îi porunci Alexander, ridicând vocea.

— Nu ridica glasul la mine, îi spuse Tatiana, la fel de timidă.

Aruncând cu zgomot ranița pe podea, Alexander se apropie

de ea și îi spuse mânios:

— Tatiana, dacă vei continua să mă provoci, s-ar putea să nu ridic *doar* glasul la tine!

Cu sufletul înnegurat de tristețe, își îndreptă umerii și îl privi sfidătoare.

— Dă-i drumul, Alexander! îi spuse încet. Nu mi-e teamă de tine.

— Nu? scrâșni el din dinți. Ei bine, tu mă înspăimânți de-a binelea, îi spuse apoi, luând ranița.

Tatiana își aminti atunci prima zi de război, când Pașa îi spunea tatălui lor că nu voia să plece în tabără. Nimeni nu îi ascultase rugămințile, trimițându-l cu toții la moarte.

— Încetează, Alexander! Nu plec nicăieri.

— O, ba da, Tania! îi răspunse el, răsucindu-se spre ea, cu chipul contorsionat de mânie. Te duc în Vologda, chiar de-ar trebui să te car în spinare în timp ce te zbați și urli ca din gură de șarpe.

— Bine, încuviință Tatiana, retrăgându-se ușor, doar cu un pas. Nu mă voi zbate și nici nu voi țipa ca din gură de șarpe. Dar cum vei pleca, mă voi întoarce din nou aici.

Alexander aruncă ranița în perete, aproape de capul Tatianei. Se duse apoi mânios spre ea și lovi atât de tare cu pumnul în perete, încât ipsosul crăpă, iar mâna îi intră prin spărtură.

Cu picioarele tremurânde și ochii închiși, Tatiana se mai retrase un pas, apoi încremeni.

— Ei, drăcia dracului! țipă Alexander orbit de furie, lovind cu pumnul zidul de lângă ea. De ce nu poți să mă asculți? Măcar o dată – o singură dată! De ce nu poți să faci ce-ți spun? urlă el, apucând-o de brațe și țintuind-o de perete.

— Șșura, nu suntem în armată, murmură ea timidă, temându-se să-l privească.

— Nu rămâi aici!

— Ba da, îi răspunse cu glas stins.

Se auzi o bătaie în ușă. Alexander o deschise cu violență, strigând mânios:

— Ce e?

— Voiam să văd dacă Tania e bine, îngăimă Inga, roșie la față.

Am auzit strigăte… și lovituri…

— Sunt bine, Inga, îi răspunse Tatiana, îndepărtându-se cu pași șovăitori de lângă perete.

— O să auzi și mai multe, îi spuse Alexander Ingăi. Lipește dracului pâlnia de perete ca să auzi mai bine! adăugă, trântind ușa.

Răsucindu-se apoi pe călcâie, se apropie din nou de Tatiana. Ea făcu câțiva pași în spate, ridicând mâinile în aer.

— Șura, te rog…! îngăimă cu glas stins.

Dar, orbit de furie, el o trânti cu violență pe canapea. Tatiana se prăbuși pe ea și își acoperi fața cu mâinile. Alexander se aplecă deasupra ei și îi dădu mâinile la o parte.

— Nu te ascunde de mine! strigă el cuprinzându-i obrajii cu palmele și zgâlțâind-o cu putere. Nu mă scoate și mai tare din minți!

Tatiana țipă de durere, încercând în zadar să se elibereze din strânsoarea lui.

— Încetează! bâigui ea. Încetează…!

— Teafără sau moartă, Tania? țipă Alexander. Teafără sau moartă? Ce preferi?

Agățându-se cu disperare de brațele lui, ar fi vrut să-i dea un răspuns, dar nu putea să vorbească. „Moartă", voia să-i spună. „Prefer să fiu moartă, Șura."

— Vezi prea bine ce înseamnă pentru mine prezența ta aici! spuse el, strângându-i tot mai tare capul în mâini, în ciuda eforturilor ei de a se elibera. Da, *vezi* foarte bine. Dar nu-ți pasă nici cât negru sub unghie.

Renunță să i se mai împotrivească și își puse mâinile peste ale lui.

— Te rog! îi spuse în șoaptă, încercând să-i surprindă privirea, încetează… te implor! *Mă doare.*

Alexander își slăbi strânsoarea, fără să-i dea însă drumul. Tatiana nu încercă să se elibereze, chiar dacă abia mai reușea să respire. Zăcea, sub greutatea lui covârșitoare, gâfâind, cu răsuflarea întretăiată. Alexander stătea deasupra ei, gâfâind și el. Printre sunetele asurzitoare ce-i răsunau în cap, Tatiana auzi în depărtare sirenele antiaeriene și vuietul unor explozii. Își

eliberă ușor gura din mâinile lui acaparatoare. Se sufoca.

— O, Șura! murmură, cuprinzându-l în brațe.

Alexander se ridică în capul oaselor, apoi se prăbuși în genunchi.

— Tatiana, *te rog* cu cerul și cu pământul să pleci! îi spuse el cu glasul frânt. Dacă ții puțin la mine, te rog să te întorci în Lazarevo! Vreau să te știu în siguranță. Habar nu ai ce pericole te pândesc la tot pasul.

Cu răsuflarea întretăiată și tremurând ca varga, Tatiana se ridică în capul oaselor pe marginea canapelei și îl strânse pe Alexander în brațe. Suferința lui îi sfâșia inima.

— Îmi pare atât de rău că te-am supărat, îi spuse ea, cuprinzându-i chipul în căușul palmelor. Te rog să nu fii supărat pe mine!

— Auzi bombele? o întrebă, dându-i mâinile la o parte. Le auzi sau ești surdă? Nu vezi că nu găsești nimic de mâncare?

— Ba da, e mâncare, îi răspunse ea încet, punându-și din nou mâinile pe obrajii lui. Primesc șapte sute de grame de pâine pe zi. Plus mesele de la spital. Mă descurc bine. E mult mai bine decât anul trecut, adăugă zâmbind. Și nu mi-e teamă de bombe.

— Tatiana…

— Șura, nu mă mai minți! Nu nemții sau bombele te sperie atât de tare. De ce ți-e teamă cu adevărat?

Afară, proiectilele șuierau amenințător. O bombă explodă în apropiere. Tatiana îl trase pe Alexander spre ea.

— Ascultă cu atenție! Îmi auzi bătăile inimii? îl întrebă în șoaptă, lipindu-i capul de sânii ei.

El capitulă. Tatiana continuă să-l țină strâns la piept. „O, Doamne!" se rugă în gând, închizând ochii. „Dă-mi putere ca să-l ajut! Are atâta nevoie de mine! Nu mă face nevolnică tocmai acum! îndepărtându-l ușor, se îndreptă spre scrinul cu haine."

— Când ai plecat, ai lăsat ceva în Lazarevo. În afară de mine.

Alexander se ridică de pe podea și se trânti pe canapea.

Sfâșiind căptușeala pantalonilor, Tatiana scoase cei cinci mii de dolari.

— M-am întors ca să-ți dau ăștia, îi spuse, scrutându-l cu privirea. Văd că ai luat doar jumătate din ei. De ce?

Se opri ca să tragă adânc aer în piept.

Ochii arămii ai lui Alexander erau un ocean de durere.

— Nu pot să vorbesc despre asta cu Inga în pragul ușii, îi spuse el, mișcându-și buzele aproape imperceptibil.

— De ce nu? Doar facem totul cu Inga în pragul ușii.

Își evitau privirile, uitându-se fiecare în altă parte. Amândoi se frângeau în mii de bucăți. Cine avea să le tămăduiască sufletele frânte? Ea – ea avea să adune bucățile sfâșiate și să ostoiască inimile rănite. Lăsând banii pe scrin, Tatiana se îndreptă spre el și îl strânse din nou în brațe, lipindu-i capul de pieptul ei.

— Leningradul nu e Lazarevo, nu-i așa, Șura? îi șopti ea, cu chipul ascuns în părul lui.

— *Unde* îl vom mai putea găsi, Tatia? murmură el cu glasul stins, luând-o în brațe.

Făcură apoi dragoste cu aceeași pasiune ca întotdeauna, îmbătați de iubire, de pasiune și de deznădejde. Tatiana se lăsa în voia lui, cum o făcea mereu, dorindu-și să-i redea *dragostea de viață și bucuria de a trăi.* Când atinseră culmile extazului, Tania izbucni din nou în lacrimi, cu răsuflarea întretăiată, simțind cum se topea sub focul lui mistuitor.

— Tatiașa, nu mai plânge! o rugă Alexander în șoaptă. Ce-ar trebui să creadă bărbatul când își vede soția plângând de fiecare dată când fac dragoste?

— Că soțul ei este tot ce are mai *drag* pe lume, îi răspunse ea, strângându-i capul la piept. Că el este *viața* ei.

— Cum și ea este viața lui, adăugă Alexander. Dar pe el nu-l vezi plângând, murmură, cu capul întors spre perete, ascunzându-și astfel chipul de ochii iscoditori ai Tatianei.

După încetarea raidurilor aeriene, se îmbrăcară cu haine groase și ieșiră.

— E cam frig pentru plimbare, spuse Tatiana, luându-l de braț.

— De ce nu porți căciulă?

— Ca să-mi vezi părul. Știu că-ți place, îi răspunse zâmbind.

Scoțându-și mănușa, își trecu mâna printre șuvițele ei mătăsoase.

— Pune-ți fularul! îi spuse el apoi, înfășurându-i-l pe cap. O să răcești.

— Nu mi-e frig, zise ea, luându-l din nou de braț. Îmi place haina ta. E mare… ca un cort, îngăimă cu amărăciune în glas.

Își lăsă ochii în pământ. N-ar fi trebuit să spună cuvântul *cort.* Prea multe amintiri din Lazarevo! Unele cuvinte deschid cufărul cu amintiri – cu năluci și fantasme, cu frumuseți și dureri. Cuvinte simple… și înnegurate de tristețe.

— Pare călduros, adăugă apoi încet.

— Săptămâna viitoare n-o să mai am doar un cort, îi spuse Alexander zâmbind. O să primesc o cameră în cartierul general, la cinci uși distanță de Stepanov. Clădirea are sistem de încălzire. N-o să mai sufăr de frig.

— Mă bucur. Ai și o pătură?

— Mă învelesc cu haina. Și mai am una de rezervă. Mă descurc, Tania. Suntem în război. N-avem de ales. Și acum unde vrei să mergi?

— În Lazarevo, cu tine, îi răspunse Tatiana fără să-l privească. Lăsând gluma la o parte, aș vrea să mergem în Grădina de Vară.

— Atunci acolo mergem, îi răspunse oftând adânc.

Străbătură, un timp, drumul în tăcere. Tatiana îl ținea de braț, rezemându-și capul de umărul lui.

— Spune-mi ce se întâmplă, Alexander! începu ea, rupând, în cele din urmă, tăcerea. Suntem singuri acum. Avem puțină *intimitate.* De ce ai luat doar jumătate din bani?

Alexander nu îi răspunse. Tatiana așteptă. Aceeași tăcere apăsătoare. Își ascunse apoi chipul în haina lui de lână. Alexander continua să tacă. Ea privea zăpada murdară de pe stradă, troleibuzele aflate în trecere, cioburile de sticlă pe care călcau sau culoarea roșie a semaforului. Niciun răspuns. Nimic. Doar o tăcere covârșitoare.

Oftă adânc. De ce îi era atât de greu să-și pună sufletul pe tavă în fața ei? Mai greu decât de obicei.

— Șura, de ce n-ai luat *toți* banii?

— Ți-am lăsat ție ce mi se cuvenea mie, îi răspunse el, rostind încet cuvintele.

— Dar toți banii sunt ai tăi. Ce tot spui acolo?

Iar tăcere.

— Alexander! De ce ai luat cinci mii de dolari? Dacă vrei să fugi, ai nevoie de toți. Dacă n-ai de gând să fugi, n-ai nevoie de niciun cent. De ce-ai luat doar jumătate din ei?

Niciun răspuns. La fel ca în Lazarevo. Tatiana întreba, el răspundea monosilabic, iar ea încerca apoi să descifreze tâlcul ascuns al cuvintelor. Lisiy Nos, Vîborg, Helsinki, Stockholm, Iuri Stepanov… iar Alexander, pecetluit în tăcere, se afla undeva printre toate acestea.

— M-am săturat de jocul ăsta! exclamă exasperată Tatiana, desprinzându-și brațul dintr-al lui. Fie îmi spui tot ce se întâmplă, fără să-mi mai ascunzi nimic și fără să mă mai obligi să ghicesc lucrurile printre rânduri, fie îți faci bagajele și pleci chiar acum. Hai! *Alegerea îți aparține*, continuă, oprindu-se în apropierea canalului Fontanka, cu mâinile împreunate.

Alexander se opri și el, dar nu îi răspunse.

— Încă te gândești? îl întrebă uluită, trăgându-l de braț și încercând să pătrundă cu privirea dincolo de chipul lui crispat.

Dându-i drumul, continuă cu glasul gâtuit de emoție:

— Știu prea bine, Alexander, că hainele militare pe care le porți acum te învăluie ca o armură, o armură ce te apără de mine, așa că nu e nevoie să-mi spui nimic. Știu la fel de bine că, atunci când facem dragoste și te țin gol în brațe, ești complet lipsit de apărare. Iar dacă aș fi mai puternică și aș îndrăzni să te întreb ceva, orice, mi-ai mărturisi totul fără crâcnire. Doar că nici eu nu sunt mai puternică, murmură cu glasul frânt. Sunt la fel de lipsită de apărare ca și tine. Astfel, temându-te că voi descifra adevărul, că îți voi vedea suferința și că voi înțelege că îți iei rămas-bun de la mine, mă îndepărtezi, convins fiind că, dacă nu văd, nici nu simt nimic, continuă cu lacrimi în ochi.

„Nu sunt de fier, după cum bine vezi", își spuse în gând. „Unde îmi este puterea?"

— Încetează, te rog! șopti Alexander fără s-o privească.

— Ei bine, *simt* totul, Șura, spuse Tatiana, ștergându-și chipul de lacrimi și apucându-l de braț.

Alexander își eliberă însă mâna din strânsoarea ei.

— Ai venit aici – mânios și supărat – pentru că ai crezut că ți-

ai luat, odată pentru totdeauna, rămas-bun de la mine în Lazarevo…

— Nu din cauza asta eram mânios și supărat.

— Din câte se pare însă, va trebui să-ți iei rămas-bun și în Leningrad, continuă Tatiana. Dar va trebui s-o faci *privindu-mă în ochi.*

Tatiana văzu chipul înnegurat al lui Alexander.

Ea făcu un pas înainte. El se retrase ușor.

Ce vals dansau în dimineața aceea încremenită în suflarea înghețată a iernii! Dar Tatiana era puternică – putea să îndure și asta.

— Crezi că nu știu ce se întâmplă? Te înșeli amarnic, Alexander. N-am nimic de făcut decât să analizez toate lucrurile pe care mi le spui și să încerc apoi să le pun cap la cap. Toată viața ți-ai dorit să fugi în America. Gândul ăsta te-a ajutat să mergi mai departe în toți anii petrecuți în armată – gândul că, într-o bună zi, te vei întoarce acasă, spuse ea întinzându-i mâna.

Alexander i-o luă într-a sa.

— Am dreptate?

— Da, încuviință el. Apoi însă mi-ai apărut în cale.

„Apoi însă mi-ai apărut în cale." Stai puțin! *Vara trecută, nopțile albe petrecute pe malurile Nevei, Grădina de Vară, soarele nordic, zâmbetul de pe chipul lui.* Tatiana îi privea chipul răvășitor. Voia să spună ceva. Dar nu-și mai găsea cuvintele. Unde erau acum, când avea atâta nevoie de ele?

— Tania, e prea târziu pentru mine acum, spuse Alexander clătinând din cap. În clipa în care tata s-a hotărât să abandoneze viața din America, ne-a pecetluit soarta tuturor. Am înțeles asta de la bun început. Apoi a înțeles și mama. Tata a fost ultimul care a înțeles gravitatea lucrurilor. Dar pentru el a fost o adevărată lovitură. Mama și-a mai ostoit durerea aruncând vina pe umerii lui. Eu am crezut că, înrolându-mă în armată, îmi voi alina cumva amarul. Dar tata pe cine ar fi putut să considere vinovat?

Tatiana se apropie și îl apucă de haină. Alexander o luă în brațe.

— Când te-am văzut, Tania, am simțit, o oră sau două cât am

stat împreună, fără Dimitri sau Dașa, că soarta îmi surâdea, în sfârșit, și că aveam să-mi îndrept cumva viața, continuă el, zâmbind cu amărăciune. Nutream deodată speranțe și visuri pe care nu puteam nici să le explic, nici să le înțeleg, murmură în timp ce zâmbetul îi pierea de pe buze. Dar existența noastră sovietică și-a spus apoi cuvântul. Am încercat să mă retrag. Mi-am spus adesea că trebuie să mă retrag. Înainte și după Luga. Știi foarte bine că am făcut tot ce mi-a stat în putință să mă îndepărtez de tine după ce-am venit să te văd la spital, după ce ne-am întâlnit la catedrala Sfântul Isaac, dar și după ce nemții au împrejmuit Leningradul. Ar fi trebuit cumva să…

Clătină din cap.

— Dar nu voiam s-o faci, îi răspunse Tatiana cu glas stins.

— O, Tania! De n-aș fi venit în Lazarevo!

— Ce tot spui? exclamă ea cu răsuflarea întretăiată. Cum poți să regreți…

Nu putea să-și ducă gândul la bun sfârșit. Cum putea să regrete ce se întâmplase între ei? Îl privea cu ochi triști și uluiți.

Alexander nu îi răspunse.

— Halal soartă! Mi-a surâs cu adevărat! De când te-am cunoscut, n-am făcut altceva decât să-ți frâng inima și să te târăsc cu pași înceți și siguri spre propria-mi distrugere, spuse el, clătinând atât de tare din cap, încât bereta îi căzu pe jos.

Tatiana o luă din zăpadă, o scutură și i-o dădu înapoi.

— Ce tot spui acolo? Cum adică mi-ai frânt inima? Las-o baltă, Alexander! E un capitol încheiat de mult. M-am dăruit cu trup și suflet ție… și de bunăvoie. Despre ce distrugere vorbești? îl întrebă apoi, privindu-l încruntată. Soarta nu-mi este deloc pecetluită, spuse ea încet, vădit nedumerită. Ba, dimpotrivă, sunt extraordinar de norocoasă.

— Ești oarbă.

— Atunci deschide-mi ochii!

„Cum ai făcut cândva.” Își înfășură mai strâns fularul în jurul gâtului, dorindu-și să se afle în fața unui foc dogoritor, dorindu-și să se afle în Lazarevo.

Alexander își stăvilea cu greu teama. Își întoarse privirea și porni de-a lungul canalului.

— Am luat banii pentru că voiam să-i dau lui Dimitri, spuse în cele din urmă, fără s-o privească. Am încercat să-l conving să fugă singur…

— Fii serios! exclamă Tatiana râzând cu amărăciune. Am bănuit că ăsta era motivul pentru care ai luat doar jumătate din ei, adăugă clătinând din cap. Cum ai putut să-ți închipui că omul ăsta, care n-a vrut să meargă nici măcar un kilometru cu mine pe gheață, o să fugă singur în *America*? Cum ți-ai imaginat așa ceva? Sincer!

Se opriră în fața unui semafor în apropiere de Castelul Inginerilor. Iarna trecută edificiul fusese transformat în spital. Acum era aproape de nerecunoscut, după ce înfruntase numeroase bombardamente.

— Dimitri nu va pleca niciodată de unul singur, continuă Tatiana. Ți-am mai spus-o deja. Este un laș și un parazit. Tu reprezinți sursa curajului său și gazda lui. Unde ți-e capul? În clipa în care Dimitri va înțelege că n-ai de gând să pleci, nu va pleca nici el. Iar dacă va rămâne în Uniunea Sovietică și va vedea că nu are nicio cale de scăpare, se va duce direct la Mekhlis, noul lui prieten de la NKVD, și tu vei fi imediat…

Se opri brusc, cu ochii țintuiți asupra lui Alexander. Pe chipul lui se citea o suferință cumplită. Și atunci înțelese totul.

— Dar știi deja toate astea. Știi că nu va pleca niciodată fără tine. Știi foarte bine lucrurile astea.

Alexander păstră tăcerea.

Porniră din nou la drum, pășind cu grijă peste bucățile de granit ale podului Fontanka, năruit de bombardamente.

— Și atunci ce vrei să spui? îl întrebă Tatiana, înghiontindu-l ușor și scrutându-i chipul contorsionat de o teamă pe care nu i-o înțelegea.

Nici nu concepea ideea că Alexander s-ar putea teme pentru viața lui. Și atunci de ce se temea?

— Doar nu la mine te gândești… murmură, lăsând cuvintele suspendate în aer.

Și, dintr-odată, înțelese totul.

Adevărul ieși la iveală în toată deplinătatea lui – un adevăr cumplit, ce reflecta un tablou sumbru și înspăimântător, cel al

unei camere întunecate, cu pereți fisurați din ipsos și mobilă mâncată de șoareci. Și în clipa în care îl văzu, în clipa în care înțelese ce avea să se întâmple…

Se opri brusc și îi ținu calea lui Alexander. Prea multe lucruri deveneau dintr-odată clare într-o zi tristă și rece de noiembrie. Alexander se gândea într-adevăr la ea. Se gândea *numai* la ea.

— Spune-mi… murmură Tatiana cu glas stins, care e soarta soțiilor ofițerilor din Armata Roșie arestați sub suspiciunea de înaltă trădare? Arestați sub acuzația de a fi spioni străini? Ce soartă le așteaptă pe soțiile americanilor care sar din tren în drum spre închisoare?

Alexander închise ochii, fără să-i răspundă.

De data asta, el avea ochii închiși, ea – deschiși.

— O, nu, Șura…! Ce soartă le așteaptă pe soțiile dezertorilor?

Aceeași tăcere copleșitoare. Alexander încercă s-o ocolească, dar Tatiana îl opri, punându-și mâinile pe pieptul lui.

— Nu-mi evita privirea! Spune-mi ce soartă le rezervă Comisariatul pentru Afaceri Interne soțiilor soldaților care dezertează, soldaților care fug în pădurile mlăștinoase din Finlanda? Ce se întâmplă cu soțiile sovietice pe care le lasă în urma lor?

Alexander păstră în continuare tăcerea.

— Șura! țipă Tatiana. Ce-o să-mi facă NKVD-ul? Voi avea aceeași soartă ca cea a soțiilor soldaților dispăruți în misiune? Sau ca cea a soțiilor prizonierilor de război? Voi fi plasată sub „o pază de protecție", ca să-l citățm pe Stalin? Ce se ascunde în spatele acestui eufemism?

Niciun răspuns.

— Șura! strigă Tatiana, refuzând să se dea la o parte din calea lui. Ce înseamnă „pază de protecție"? Că voi sfârși în fața plutonului de execuție? Asta înseamnă? îl întrebă cu răsuflarea întretăiată.

Îl privea uluită pe Alexander, inspirând aerul rece și umed de noiembrie, ce-i pătrundea până în oase. Revăzu cu ochiul minții apele râului Kama, în care se scăldau amândoi, atingându-și trupurile fierbinți, și înțelese deodată câte lucruri încercase Alexander să-i ascundă, ferecându-le adânc în suflet, în speranța

că Tatiana nu avea să le descopere vreodată. Și nici nu le descoperise, căci în Lazarevo avea ochi numai pentru răsăriturile splendide de soare de deasupra râului Kama. Aici însă, în Leningradul cenușiu și trist, totul căpăta alte dimensiuni – lumina și întunericul, ziua și noaptea.

— Vrei să spui că soarta *mi-e* pecetluită, indiferent dacă pleci sau rămâi? îngăimă în cele din urmă.

Alexander păstră aceeași tăcere apăsătoare, întorcându-și într-o parte chipul îndurerat.

Fularul îi alunecă Tatianei de pe cap. Îl luă de jos, amorțită de frig, și îl ținu în mână.

— Nu e de mirare că n-ai putut să-mi spui nimic. Dar cum de n-am văzut nici eu nimic?

— Cum de n-ai văzut nimic? Nu e greu de răspuns la întrebarea asta. Nu te gândești niciodată la tine, îi spuse el, strângând pușca în mâini și mutându-se de pe un picior pe altul, fără s-o privească. Acesta este și motivul pentru care am vrut să rămâi în Lazarevo. Am vrut să stai cât mai departe de Leningrad… și cât mai departe de *mine.*

Tremurând de frig, Tatiana își îndesă mâinile în buzunarele paltonului.

— Ce ți-ai închipuit? Că în Lazarevo sunt în siguranță? îl întrebă clătinând din cap. Crezi că ar dura prea mult ca oficialitățile sovietice din sat, aflate chiar lângă baia publică, să primească un ordin telegrafic prin care să mă cheme la sediu pentru câteva întrebări?

— Pentru asta îmi plăcea Lazarevo atât de mult, îi răspunse Alexander, evitând în continuare s-o privească. Oficialitățile sovietice din sat nu au telegraf.

— Doar pentru *asta* îți plăcea Lazarevo atât de mult?

Alexander își lăsă capul în pământ, cu ochii reci ca gheața.

— Acum înțelegi? spuse el, scoțând aburi pe gură. Acum vezi? continuă, stând cu spatele lipit de zidul din piatră. Ochii ți s-au deschis în sfârșit?

— Da, acum văd.

Totul.

— Și înțeleg.

„Totul. Ochii mi s-au deschis.”

— Înțelegi că putem urma doar o cale?

Privindu-l încruntată, Tatiana făcu câțiva pași în spate și, împiedicându-se de fular, căzu pe podul năruit și pustiu. Alexander o ajută să se ridice, apoi îi dădu drumul. Nu putea s-o mai atingă – Tatiana înțelegea prea bine asta. Și, pentru o clipă, nici ea nu mai putea să-l atingă. Dar numai pentru o clipă. Căci, deodată, o rază de lumină spulberă întunericul atotcuprinzător ce părea să-i împresoare din toate părțile. O rază de lumină ce-o lăsa fără suflare. O văzu și se îndreptă într-un suflet spre ea, știind prea bine ce întruchipa. Și înainte de a apuca să rostească vreun cuvânt, se simți copleșită de ușurare, ca și când i s-ar fi luat o piatră de pe inimă.

Tatiana îl privea cu ochi senini și puri.

Alexander o privea cu ochi uluiți.

— Șura, uită-te la mine! îi spuse încet, întinzându-și brațele spre el. Ești învăluit într-un ocean de întuneric. Dar în fața ta stau *eu.* Mă vezi?

— Da, răspunse el la fel de încet.

Tatiana se apropie de el, pășind cu grijă pe bucățile sparte de granit. Alexander se trânti pe jos.

Ea îl cercetă un timp cu privirea, apoi se așeză în genunchi în fața lui. Alexander își ascunse chipul în mâinile tremurătoare.

— Dragostea mea! murmură Tatiana. Nu ai de ce să te temi, Șura. Vrei să mă asculți, te rog? Uită-te la mine!

Dar nu putea s-o facă.

— Șura! zise ea, încleștându-și pumnii ca să-și păstreze cumpătul.

„Stai! Respiră adânc! Și adună-ți puterile!”

— Crezi că moartea ta este singura noastră cale? Îți mai amintești ce ți-am spus în Lazarevo? Nu suport gândul că ai putea să mori. Și voi face tot ce-mi va sta în putință să împiedic acest lucru. N-ai nicio șansă în Uniunea Sovietică. Absolut niciuna. Dacă nu vor reuși nemții să te omoare, *o vor face* comuniștii. E singurul lor obiectiv. Iar dacă vei pieri în război, eu îmi voi petrece restul vieții mâncând ciuperci otrăvite în Uniunea Sovietică – singură, fără tine. Și o știi prea bine.

Sacrificiul tău suprem va însemna pentru mine o viață petrecută în întuneric.

„Hai, Tania, fii puternică și mergi mai departe!"

— Voiai să-ți dau drumul? Voiai să citești încuviințarea pe chipul meu? continuă cu glasul frânt de durere. Hai, privește-mă!

Alexander nu-și ridica însă ochii spre ea.

— Pleacă! Fugi în America, *fără* să privești înapoi!

„Respiră adânc! Așa! Încă o dată!" Nu îndrăznea să-și șteargă nici măcar ochii de lacrimi. „Am sufletul sfâșiat, recunosc, dar cred că m-am descurcat bine", își spuse ea în gând. „Și nu mă vede că plâng, pentru că nici nu se uită la mine."

Ridicându-și chipul ascuns în mâini, Alexander *o privi* câteva clipe îndelungate înainte de a vorbi.

— Ți-ai pierdut mințile, Tatiana? o întrebă pe un ton blând. Vreau să termini imediat cu prostiile astea. Ai înțeles? Poți să faci *asta*?

— Șura, nu mi-am imaginat niciodată că aș putea să iubesc pe cineva cum te iubesc pe tine, îi șopti ea. Ascultă-mă, te rog! Pleacă! Întoarce-te acasă și nu te mai gândi la mine!

— Încetează, Tania! Nu crezi o iotă din ce spui.

— Poftim? exclamă ea, stând tot în genunchi. Și ce nu cred? Că vreau să te știu în siguranță în America în loc să te știu mort în Uniunea Sovietică? Nu crezi că asta îmi doresc cel mai mult? Șura, nu există altă cale și o știi foarte bine. Știu ce-aș face dacă aș fi în locul tău, continuă după o scurtă ezitare, văzând că Alexander nu-i răspundea.

— Și ce-ai face? întrebă el clătinând din cap. M-ai lăsa să mor? M-ai lăsa singur în apartamentul de pe Soviet Cinci, cu Inga și Stan?

Tatiana își mușca buza cu disperare. Ce avea să aleagă: dragostea sau adevărul?

Dragostea ieși triumfătoare.

— Da, îi răspunse cu glasul stins. Aș alege America.

— Vino la mine, draga mea soție mincinoasă! o chemă el, strângând-o în brațe.

Gheața începea să se formeze de jur-împrejurul parapetelor

de granit ale canalului Fontanka.

— Șura, ascultă-mă cu atenție! insistă Tatiana, cuibărită la pieptul lui. Dacă, indiferent ce-am face, ne confruntăm cu un destin implacabil, dacă, indiferent cât ne-am zbate, soarta îmi este oricum pecetluită, atunci te rog, *te implor…*

— Încetează, Tania! N-am de gând să mai ascult prostiile astea! strigă Alexander sărind în picioare, cu pușca în mâini.

Ea îl privea imploratoare, stând în continuare în genunchi pe gheață.

— Tu te poți salva, Alexander Barrington. *Tu*, dragostea mea. Singurul copil al părinților tăi, continuă Tatiana, întinzându-și rugătoare mâinile spre el. Imaginează-ți că eu sunt Parașa! murmură ea. Și sunt prețul vieții tale. Cândva, m-am luptat din răsputeri ca să supraviețuiesc pentru tine. Acum e rândul tău să-ți salvezi *viața* pentru mine. Te rog, Șura! Te implor.

— Tatiana! strigă Alexander, ridicând-o cu atâta violență în brațe, încât nu mai simțea pământul sub picioare. Nu vreau să fii prețul vieții mele! îi spuse apoi, lăsând-o jos. Încetează acum!

— Nici gând! îi răspunse ea clătinând din cap.

— O, ba da! insistă Alexander, strivind-o la piept.

— Preferi să pierim *amândoi*? îl întrebă Tatiana printre lacrimi. Asta vrei? Ca *toate* sacrificiile și suferința noastră să fie în zadar? Ca, în final, să nu rămână nimic în urma noastră? Nimic din Leningradul lui Pușkin? Ți-ai pierdut mințile? strigă ea zgâlțâindu-l cu putere. Trebuie să pleci! Și *o vei face* fără doar și poate! Apoi îți vei clădi o nouă viață.

Alexander se îndepărtă câțiva pași de ea.

— Dacă n-ai de gând să taci, îți jur că o să plec și n-o să mă mai întorc *niciodată*, îi spuse el, arătându-i strada cu mâna.

Tatiana încuviință din cap, arătându-i aceeași direcție.

— Exact asta vreau și eu. Să pleci. Dar departe, Șura! *Cât mai departe!* murmură ea.

— Pentru numele lui Dumnezeu! țipă Alexander trântind pușca pe gheață. În ce lume nebună trăim! Crezi că, dacă îmi spui să plec, o să te ascult pur și simplu și o să-mi iau tălpășița când vrei tu? Cum îți închipui că pot să te părăsesc? Cum îți imaginezi că aș putea să fac așa ceva? N-aș putea să las singur

nici măcar un muribund în pădure. Cum îți imaginezi că te-aș putea lăsa pe *tine*?

— Nu știu, îi răspunse Tatiana încrucișându-și brațele. Dar va trebui să găsești o cale, uriașule.

Tăcură apoi amândoi. Ce era de făcut? Tatiana îl privea de la distanță.

— Nu vezi absurditatea cuvintelor tale? rupse Alexander tăcerea, în cele din urmă. N-o vezi deloc sau ți-ai pierdut toate simțurile?

Ba o vedea prea bine.

— Fie ca tine, mi-am pierdut toate simțurile. Dar trebuie să pleci.

— Tania, numai în fața plutonului de execuție ajung fără tine.

— Încetează! Trebuie să pleci.

— Dacă nu termini odată… țipă el.

— Alexander! îl întrerupse Tatiana, țipând și ea. Dacă nici *tu* n-ai de gând să încetezi, mă întorc acasă și mă spânzur în baie ca să poți pleca liber în America! O s-o fac duminică, la scurt timp după plecarea ta. Ai înțeles?

Se priviră, un timp, în tăcere.

Cu ochii pironiți unul asupra celuilalt.

Alexander își deschise apoi brațele, iar Tatiana i se aruncă la piept. El o ridică de jos, iar ea i se agăță cu disperare de gât. Rămaseră câteva minute îndelungate îmbrățișați pe podul Fontanka.

— Hai să facem un pact, Tatiașa! Bine? îi spuse Alexander, cu chipul ascuns în părul ei. Îți promit că voi face tot ce-mi va sta în putință să rămân în viață dacă îmi promiți că nici tu nu te mai apropii de vreo baie.

— S-a făcut, îi răspunse ea scrutându-l cu privirea. Nu-mi place să scot în evidență ceea ce este clar ca lumina zilei, dar… Trebuie să subliniez faptul că am avut dreptate. Asta-i tot.

— Nu e adevărat. Te-ai înșelat complet. Asta-i tot, îi răspunse el. Ți-am spus că merită să facem sacrificii imense pentru *anumite* lucruri. Dar nu pentru asta.

— Nici vorbă, Alexander. Mi-ai spus, citez exact, că toate lucrurile măreațe implică un sacrificiu.

— Tania, despre ce dracu vorbești? încearcă, măcar pentru o clipă, să te desprinzi din lumea ta și să pătrunzi în universul meu! Spune-mi atunci ce viață crezi că aș putea să-mi clădesc în America știind că te-am lăsat să mori sau să putrezești în Uniunea Sovietică? o întrebă clătinând din cap. Călărețul de Aramă m-ar urmări neîncetat, noapte de noapte, până mi-aș pierde mințile.

— Da. Acesta este prețul pe care trebuie să-l plătești pentru o viață petrecută în lumină, nu în întuneric.

— Nu vreau să-l plătesc.

— Soarta îmi este oricum pecetluită, Alexander, spuse ea, fără amărăciune sau sarcasm. Dar tu mai ai o șansă acum, când încă ești tânăr și poți să înfăptuiești lucruri mărețe, continuă, trăgând adânc aer în piept. Ești un bărbat extraordinar, îi spuse apoi, strângându-l cu putere în brațe.

— O, da! îi răspunse Alexander, zdrobind-o atât de tare la piept, că nici pământul nu-l mai atingea cu picioarele. Sunt, într-adevăr, un bărbat extraordinar, care își abandonează soția și fuge în America.

— Ești imposibil.

— *Eu* sunt imposibil? șopti el lăsând-o jos. Hai să mai mergem puțin, pentru că altfel o să înghețăm!

Porniră pe canalul Fontanka spre Câmpul lui Marte. Traversară în tăcere canalul Moika și intrară în Grădina de Vară.

Tatiana deschise gura să vorbească, dar Alexander o împiedică, dând din cap.

— Nu spune nimic! Ce ne-o fi apucat s-o luăm pe aici? Hai să plecăm! Cât mai repede!

Străbătură apoi iute, cu capetele plecate, poteca străjuită de copacii înalți și golași, trecând pe lângă băncile pustii și pe lângă statuia lui Saturn, care-și devora pruncul. Tatiana își amintea ziua caldă de vară când în timp ce se plimbau prin aceleași locuri își dorea cu ardoare ca Alexander s-o atingă. Acum, într-o zi rece de toamnă, îl *atingea* cu drag, gândindu-se că nu merita ce avea – o viață plină de iubire alături de un bărbat ca Alexander.

— Ce ți-am spus eu atunci? rupse el tăcerea. Că momentele

acelea au fost cele mai frumoase din viața noastră. Și am avut dreptate.

— Nici vorbă, îi răspunse ea, fără să-l privească. Nu acelea au fost cele mai frumoase clipe din viața noastră.

Stătea în apă pe umerii lui goi, așteptând s-o arunce în răul Kama. El nu se clintea.

— Șura, ce mai aștepți?

Alexander nu se mișca.

— Șura!

— Nu ne grăbește nimeni, îi răspunse în cele din urmă. Ce bărbat ar arunca în apă o fată ce-i stă goală în cârcă?

— Un bărbat care se gâdilă ușor! îi strigă ea.

Trecând de porțile aurite ale Grădinii de Vară, pe digul Nevei, porniră tăcuți în amonte. Simțindu-și picioarele tot mai grele, Tatiana îl apucă pe Alexander de braț, obligându-l să încetinească.

— Nu mai pot să mă plimb cu tine pe străduțele noastre, îi mărturisi ea cu glas răgușit.

De pe dig, o luară spre Grădinile Tauride. Trecură de banca pe care obișnuiau să stea de pe strada Saltîkov-Șcedrin, apoi, trecând de gardul din fier forjat, se opriră și făcură cale întoarsă. Se așezară pe bancă, înfofoliți în hainele lor. Tatiana stătu câteva clipe lângă Alexander, apoi se așeză pe genunchii lui.

— Așa e mai bine, îi spuse ea, rezemându-și capul de al lui.

— Da, e mult mai bine.

Rămaseră în tăcere pe bancă în frigul mușcător.

— De ce nu putem să ne bucurăm de o viață împreună, măcar ca aceea a Ingăi și a lui Stan? murmură Tatiana cu inima frântă. Da, în Uniunea Sovietică, dar împreună, timp de douăzeci de ani.

— Inga și Stan sunt spioni ai partidului, îi zise Alexander. Și-au vândut sufletul pentru un apartament cu trei camere. Și nici pe ăsta nu-l mai au acum, adăugă după o scurtă ezitare. Noi doi vrem prea mult de la această viață sovietică.

— Eu nu cer prea mult, spuse Tatiana. Te vreau doar pe tine.

— Pe mine, plus apă caldă curentă, electricitate, o căsuță în pustiu și un stat care nu-ți cere viața în schimbul acestor lucruri

mărunte.

— Nu vreau nimic din toate astea, îl contrazise Tatiana, clătinând din cap. Doar pe tine.

Alexander o privi și îi băgă părul sub fular.

— Și un stat care nu-ți cere viața pentru asta.

— Statul trebuie să ceară ceva, spuse ea oftând adânc. Doar ne apără de Hitler.

— Da. Dar cine ne va apăra pe noi doi de mâna lungă a statului?

Tatiana îl strânse în brațe. Într-un fel sau altul, ea trebuia să-l ajute pe Alexander. Dar cum? Cum să-l ajute? Cum să-l salveze?

— Ne aflăm în război. În război cu comunismul, spuse Alexander. Nu înțelegi? De aceea am vrut să rămâi în Lazarevo. Am încercat să-mi ascund opera de artă până la sfârșitul acestui război.

— Dar n-ai ascuns-o unde trebuie. Doar tu mi-ai spus că nu există niciun loc sigur în Uniunea Sovietică. În plus, războiul nu se va sfârși prea curând. Vom avea nevoie de câtva timp ca să ne clădim din nou viețile.

— Va trebui să fiu foarte atent la ce-ți voi spune de acum încolo, murmură Alexander strângând-o în brațe. Nu uiți niciodată nimic din ce-ți spun?

— Nimic. Mă tem că, într-o zi, cuvintele vor fi singura moștenire pe care mi-o vei lăsa.

Rămaseră un timp în tăcere.

— Nu vrei să-ți spun o glumă? îl întrebă apoi cu glas vesel.

— Abia aștept.

— Când ne vom căsători, îți voi împărtăși toate necazurile și suferințele.

— Ce necazuri? Nu am niciun necaz.

— Am spus *când* ne vom căsători, îi răspunse Tatiana cu ochii în lacrimi. Trebuie să recunoști că sacrificiul pe care vrei să-l faci murind pe front pentru ca eu să trăiesc în Uniunea Sovietică, la fel ca și dorința mea de a mă spânzura în baie pentru ca tu să pleci în America ar fi o poveste romantică, nu crezi?

— Mda. Dar pentru că nu avem o familie pe care s-o lăsăm în urmă, nu are cine s-o povestească.

— Asta e. Dar nu ți se pare că, prin drama noastră, am putea deveni două personaje din tragediile grecești? îl întrebă cu un zâmbet pe buze, strângându-l de obraz.

— Cum reușești să găsești alinare în tot acest calvar? Cum? îngăimă Alexander, clătinând din cap.

— Mi-a oferit-o stăpânul meu, îi răspunse ea, sărutându-l pe frunte.

— Halal stăpân ce sunt! N-am reușit să-mi conving nici mormolocul de nevastă să rămână în Lazarevo, îi spuse privind-o cu ochi iscoditori.

— Ce e, dragostea mea? La ce te gândești?

— Tania… noi doi am avut un moment… Un singur moment, în timpul și în existența noastră… un singur *moment*, când viața ar fi putut să ia o altă turnură… murmură el sărutându-i buzele. Știi la ce mă refer?

Când își ridică ochii, Tatiana văzu un soldat care o privea cu insistență de pe cealaltă parte a străzii.

— Știu la ce te referi, îi răspunse ea în șoaptă.

— Regreți că am traversat strada în ziua aceea?

— Nu, Șura. Înainte de a te cunoaște, nu-mi imaginam că aș fi putut să trăiesc o viață cu totul diferită față de cea pe care o duceam alături de părinții și bunicii mei, de Dașa și de Pașa. Mi-era cu neputință să-mi închipui așa ceva. Nici în visurile pe care mi le făuream când eram copil în Luga nu mi-am imaginat vreodată că ar putea exista cineva ca tine. Tu mi-ai arătat ce înseamnă frumusețea vieții, îi spuse Tatiana, adâncindu-și ochii într-ai lui. *Eu* ce ți-am arătat?

— Că există un Dumnezeu, îi răspunse el în șoaptă.

— Există! exclamă Tatiana. Și ți-am auzit strigătul de ajutor peste întinsurile nemărginite ale stepei. Și am venit într-un suflet, într-un fel sau altul, vom găsi o cale de scăpare, continuă, strângându-l de braț. O să vezi. Vom găsi amândoi o cale de scăpare.

— Cum? Și acum ce facem? o întrebă Alexander cu glas înăbușit, ascunzându-și fața în părul ei.

— Nu știu cum, îi răspunse ea pe un ton cât mai vesel cu putință, trăgând adânc în plămâni aerul rece de toamnă. Ce

facem acum? Ne aruncăm orbește în viață, sperând să traversăm cu bine pădurea deasă și întunecată a existenței noastre și să ajungem teferi într-o poiană luminată. Du-te la război și luptă-te cu dârzenie! Ai grijă să rămâi în viață, așa cum mi-ai promis, și să-l ții pe Dimitri la distanță…!

— Aș putea să-l omor, Tania. Să nu crezi că nu m-am gândit la asta!

— Cu sânge-rece? N-ai putea s-o faci. Și dacă ai reuși totuși să-l ucizi, crezi că Dumnezeu ar mai veghea asupra ta în război? Sau asupra mea în Uniunea Sovietică?

Se opri, încercând să-și păstreze cumpătul. Și ea se gândise la varianta asta, dar avea senzația că nu doar Dumnezeu veghea asupra lui Dimitri, ajutându-l să rămână în viață.

— Dar tu? Ce-ai să faci acum? o întrebă Alexander. Nu cred că ai de gând să te întorci în Lazarevo, nu-i așa?

Tatiana clătină din cap zâmbind.

— Nu-ți face griji pentru mine! Dacă am reușit să supraviețuiesc iarna trecută în Leningrad, atunci sunt pregătită pentru ce-i mai rău, îi răspunse ea, atingându-i obrazul cu mâna ascunsă în mănușă și spunându-și în gând: „Dar și pentru ce-i mai frumos.” Și, deși mă întreb uneori ce mă așteaptă în viitor, continuă ea, și dacă Leningradul îmi va pava drumul spre necunoscut… atunci așa să fie! Nici că-mi pasă. Am venit aici ca să rămân. Și rămân, indiferent ce mă așteaptă la capătul drumului. Sunt pregătită pentru orice, adăugă cu inima bătându-i puternic în piept, strângându-l în brațe. Regreți că ai traversat strada în ziua aceea ca să vii la mine, soldat?

— Tania, m-ai fascinat din prima clipă când te-am văzut, îi răspunse Alexander luându-i mâna într-a sa. Duceam o viață desfrânată și războiul abia începuse. Peste tot domnea haosul – oamenii își scoteau banii din bănci și își închideau conturile, goleau galantarele cu mâncare, cumpărau întregul centru comercial Gostini Dvor, se înrolau voluntari în armată, își trimiteau copiii în tabere…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Și în mijlocul acestui haos ai apărut *tu!* șopti apoi, cu pasiune în glas. Stăteai singură pe banca asta, îngrozitor de

tânără și răpitor de frumoasă, și mâncai înghețată cu atâta plăcere și încântare nepământeană, încât nu-mi puteam desprinde ochii de la tine. De parcă nimic nu se întâmpla în lume în duminica aceea de vară. Îți spun toate astea ca, atunci când nu voi fi lângă tine și vei avea nevoie de putere, să nu cauți prea departe. Întruchipai tabloul frumuseții desăvârșite și al încrederii depline – îmbrăcată cu rochia ta sublimă și încălțată cu sandalele tale roșii, cu tocuri înalte, savurând o înghețată înainte de a pleca Dumnezeu știe unde ca să găsești Dumnezeu știe ce, fără să te îndoiești nicio clipă că vei găsi ceea ce căutai. Pentru asta am traversat strada, Tatiana. Pentru că am fost convins că vei găsi ce căutai. Pentru că am crezut în *tine.*

Alexander îi șterse ochii de lacrimi și, scoțându-i mănușa, îi sărută mâna.

— Dar, dacă nu m-ai fi ajutat tu, m-aș fi întors acasă cu mâinile goale.

— Nici vorbă! îi răspunse el clătinând din cap. Lumea ta n-a început cu mine. *Eu* am venit la tine pentru că m-am simțit atras de lumea ta. Știi ce ți-aduc eu?

— Ce anume?

— Ofrande, îi răspunse Alexander, gâtuit de emoție.

Rămaseră mult timp pe bancă, chipurile lor și umede contopindu-se unul într-altul. El o strângea în brațe, iar ea îi ținea capul în căușul palmelor, în timp ce vântul spulbera de pe crengile copacilor ultimele frunze uscate sub cerul cenușiu de noiembrie.

Trecu un tramvai. Trei oameni străbătură strada, la capătul căreia se afla mănăstirea Smolnîi, bine ascunsă sub un eșafodaj de scânduri și materiale de camuflaj. Sub carapacea de granit a podului, râul zăcea nemișcat, prefăcut în întindere de gheață. Și, dincolo de Grădina de Vară pustie, Câmpul lui Marte se întindea cât vedeai cu ochii, învelit cu un strat negru de zăpadă.

O FEREASTRĂ SPRE OCCIDENT

1

După plecarea lui Alexander, Tatiana îi scrise în fiecare zi până când rămase fără cerneală. Iar când rămase fără cerneală, traversă strada spre clădirea de vizavi, unde locuia Vania Recinikov. Auzise că avea cerneală de împrumut. Îl găsi pe Vania mort la birou. Își ținea capul pe scrisoarea pe care o scria când îngerul morții își fluturase aripa deasupra lui. Tatiana nu putu să-i desprindă stiloul dintre degetele înțepenite.

Se ducea în fiecare zi la poștă, în speranța că avea să primească vești de la Alexander. Îndura cu greu tăcerea dintre scrisori. Alexander îi scria în șuvoi, dar scrisorile ajungeau în cascadă în loc să vină constant, una câte una. Din vina poștei.

Când nu lucra, stătea în cameră și își exersa engleza. În timpul raidurilor aeriene, citea cartea de bucate a mamei ei. Începuse să-i gătească și Ingăi, care era singură și bolnavă.

Într-o zi, poștașul refuză să-i dea scrisorile de la Alexander, oferindu-i-le însă împreună cu un săculeț de cartofi, doar în schimbul altor… servicii.

Îi povesti lui Alexander ce se întâmplase, temându-se că scrisorile lui nu aveau să mai ajungă la ea.

Tania,

Te rog să te duci la cazarmă și să-l cauți pe locotenentul Oleg Kașnikov! Este mereu la datorie, de la opt dimineața la șase seara. Are trei gloanțe în picior și nu mai poate să lupte.

El m-a ajutat să te scot de sub dărâmăturile din Luga. Cere-i ceva de mâncare! Nu-ți va cere nimic în schimb. O, Tatia!

Dă-i lui scrisorile, iar el mi le va aduce a doua zi! Te rog să nu te mai duci la poștă!

De ce-a rămas Inga singură? Unde e Stan?

De ce muncești pe brânci până târziu în noapte? Iarna devine tot mai aspră.

Aș vrea să știi că prezența ta atât de aproape de mine îmi conferă multă consolare. Nu vreau să înțelegi că sunt de

acord cu întoarcerea ta la Leningrad, dar… Ți-am spus cumva că ni s-au promis zece zile libere după ce spargem blocada?

Zece zile, Tania!

Aș vrea ca până atunci să găsești un loc care să-ți ofere alinare.

Nu trebuie să-ți faci griji pentru mine. Nu facem mai nimic – aducem doar trupe și armament pentru atacul pe care îl plănuim pe Neva la începutul anului viitor.

Și acum să-ți spun vestea cea mare! Nu știu ce-am făcut ca să le merit, dar am primit încă o medalie și o promovare. Poate că Dimitri are dreptate când spune că reușesc – nu știu cum – să transform o înfrângere într-o victorie.

Deocamdată, testăm gheața pe Neva. Nu pare suficient de groasă. Ține un om înarmat cu o pușcă și poate și un lansator de rachete Katiușa. Dar va putea oare să susțină un tanc?

Uneori, credem că da. Alteori, că nu. În alte dăți spunem că da. Apoi, într-o zi, inginerul care se ocupă cu proiectarea metroului din Leningrad vine cu ideea să punem tancul pe niște scânduri de lemn, un soi de șine de lemn pe gheață, ca să distribuim în mod egal presiunea exercitată de mașinăria de război. Tancurile și toate celelalte vehicule blindate ar putea apoi să traverseze râul pe aceste șine de lemn. Foarte bine, spunem noi.

Și ne apucăm de treabă.

Dar cine se va încumeta să testeze invenția?

Mă ofer eu.

A doua zi, comandantul meu nu e deloc încântat în clipa în care cinci generali își fac apariția la mica noastră demonstrație. Printre ei, și noul prieten al lui Dimitri. Comandantul îmi face semn să n-o dau în bară.

Mă urc, așadar, în tancul nostru cel mai bun, dar și cel mai greu – KV-l. Ți le mai amintești, Tatia? Și urnesc monstrul pe gheață, alături de comandantul meu și de cei cinci generali care mă însoțesc pe jos. Toată lumea mă ridică în slăvi.

Cam după 150 de metri, gheața începe să crape. Generalii îi spun comandantului meu s-o ia la fugă.

Și fug cu toții, în timp ce tancul se scufundă în apă prin spărtura din gheață.

Și eu cu el.

Turela era deschisă, așa că reușesc să ies la suprafață.

Comandantul mă scoate afară și îmi dă o gură de votcă să beau ca să mă încălzesc.

Unul dintre generali îmi acordă ordinul Steaua Roșie, cât și gradul de maior.

Marazov îmi spune că am devenit un nesuferit. Toată lumea va ajunge în subordinea mea, susține el. Tu ce părere ai? Crezi că descrierea mi se potrivește?

Alexander

Dragul meu MAIOR Belov!

Da, descrierea ți se potrivește.

Sunt *foarte* mândră de tine. În curând, vei ajunge general.

Îți mulțumesc pentru modalitatea pe care ai găsit-o de a ne continua corespondența prin intermediul lui Oleg. Este un om cumsecade și politicos. Ieri mi-a dat niște ouă deshidratate, cu care nu prea știam ce să fac. Le-am amestecat cu puțină apă și le-am prăjit, fără ulei, pe soba lui Slavin. Aveau un gust ca de cauciuc.

Lui Slavin însă i-au plăcut. Mi-a spus că țarul Nicolae le-ar fi savurat cu plăcere în Sverdlovsk. Uneori, nici nu știu ce să mai cred de nebunul nostru Slavin.

Nu-ți face griji pentru mine, Alexander! Am găsit alinare într-un loc cald și plăcut, unde mă simt în siguranță și iubită. Un loc unde mă trezesc și mă culc mereu – în brațele tale tandre și iubitoare.

Tatiana

2

În decembrie, Mișcarea Internațională de Cruce Roșie ajunse la spitalul Greceski.

Leningradul se confrunta cu o criză de cadre medicale. Din 3.500 de doctori câți erau înainte de război, mai rămăseseră doar 2.000, în condițiile în care un sfert de milion de oameni zăceau în diverse spitale din oraș.

Tatiana îl cunoscu pe doctorul Matthew Sayers în timp ce îngrijea rana de la gâtul unui caporal tânăr.

Când intră în salon, Tatiana intui imediat că era american, înainte ca doctorul să rostească vreun cuvânt. În primul rând, mirosea frumos – a săpun și a șampon. Era slab și mic de statură și avea părul zugrăvit într-o nuanță închisă de blond. Părea să aibă capul prea mare pentru un trup atât de firav, dar răspândea o încredere de sine pe care numai Alexander o mai degaja. Când intră în salon, studie fișa pacientului, scrutându-l. Apoi se uită la Tatiana și din nou la pacient.

— *Doesn't look so good, does he?*[50] spuse, în cele din urmă, în engleză, clătinând din cap.

Deși înțelesese ceea ce întrebase, Tatiana nu îi răspunse, amintindu-și sfaturile lui Alexander.

Doctorul repetă întrebarea într-o rusă împletită cu un puternic accent englezesc.

— Cred că își va reveni, îi răspunse Tatiana dând din cap. Am văzut cazuri și mai grave.

— Nici nu mă îndoiesc de asta, îi spuse el râzând cu poftă. Mă numesc Matthew Sayers și sunt de la Crucea Roșie, se prezentă apoi, întinzându-i mâna. Poți să spui Sayers?

— Sayers, repetă Tatiana, într-o engleză impecabilă.

— Foarte bine! Cum se spune Matthew în rusă?

— Matvei.

— Matvei. Îți place? o întrebă, eliberându-i mâna.

— Îmi place mai mult Matthew, îi răspunse ea, întorcându-și din nou atenția spre pacient.

Tatiana nu se înșelase în privința doctorului – era sociabil și competent, îmbunătățind condițiile din spital și înfăptuind

adevărate minuni cu ajutorul penicilinei, al morfinei și al plasmei. Nu se înșelase nici în privința pacientului. Căci acesta supraviețui.

3

Dragă Tania,

N-am mai primit nicio veste de la tine. Ce faci? Ești bine? Oleg mi-a spus că nu te-a mai văzut de câteva zile. Nu-mi permit să-mi fac griji și pentru tine. Am și-așa destule pe cap.

Vreau să-ți spun că mâinile încep să mi se vindece.

Scrie-mi degrabă! Nu mă interesează ce-ai pățit. Nu mă interesează nici dacă ai rămâne fără mâini. Nu vreau să aud nicio scuză. Ți-am iertat o dată tăcerea îndelungată. Nu știu dacă a doua oară voi mai fi atât de indulgent.

După cum bine știi, se apropie momentul. Și aș vrea să-ți cer un sfat. Trebuie să trimitem vreo 600 de oameni în misiune de recunoaștere. De fapt, nu e doar o misiune de recunoaștere, ci un atac prin surprindere. Vrem să vedem ce strategie de apărare aplică nemții. Dacă lucrurile merg bine, îi urmăm și noi.

Trebuie să hotărăsc ce batalion trimit în misiune.

Vreo sugestie?

Alexander

P.S. Nu mi-ai spus ce s-a întâmplat cu Stan.

Dragă Șura,

Nu-l trimite în misiune pe prietenul tău Marazov!

N-ai putea să trimiți cumva vreo unitate de distribuire a proviziilor? Am făcut o glumă proastă, firește.

Nu trebuie să uităm, în acest sens, că Aleksandr Pușkin, un om corect prin excelență, l-a provocat la duel pe baronul George d'Anthes și n-a mai apucat să descrie experiența în stihuri și rime. Așadar, în loc să căutăm răzbunare, trebuie să-i ocolim pe cei care ne pot face rău.

Eu sunt bine. Sunt foarte ocupată la spital. Abia mai trec pe acasă. Dar nimeni n-are nevoie de mine acolo. Șura, dragostea mea, nu-ți mai face griji pentru mine! Sunt aici și aștept cu nerăbdare să ne vedem din nou. E tot ce fac, Alexander, aștept să ne revedem.

E întuneric de dimineață până seara. Soarele ne încălzește chipul doar o singură oră pe zi. Dar tu ești raza mea de soare, astfel că zilele mele sunt mereu senine. Și fierbinți.

Tatiana

P.S. Uniunea Sovietică a avut nevoie de serviciile lui Stan.

Dragă Tania,

După *Călărețul de aramă*, Pușkin nici nu mai trebuia să scrie altceva – și nici n-a mai făcut-o de vreme ce s-a stins la o vârstă atât de fragedă. Dar ai dreptate: cei corecți nu pășesc întotdeauna pe cărările gloriei. Deși o fac adesea.

Nu-mi pasă că ești ocupată, trebuie să-mi scrii mai mult, nu doar câteva rânduri pe săptămână.

Alexander

P.S. Și tu care invidiai viața Ingăi și a lui Stan!

Scumpa mea Tatiașa,

Cum ai petrecut Anul Nou? Sper că ai mâncat ceva delicios. Te-ai mai întâlnit cu Oleg?

Nu sunt deloc fericit. Am petrecut Anul Nou împreună cu câțiva camarazi de arme în popota militară. Mi-e îngrozitor de dor de tine. Îmi imaginez uneori o viață în care să ciocnim mereu paharele de Anul Nou. Am băut niște votcă și am fumat țigară după țigară. Sperăm că, poate, 1943 va fi mai bun decât 1942.

Dar când te gândești la vara lui 1942…

Alexander

P.S. Am pierdut toți cei 600 de oameni. Nu l-am trimis pe Tolia. A spus că o să-mi mulțumească la sfârșitul războiului.

P.S.S. Unde ești, la naiba?! Nu mai știu nimic de tine de zece zile. Doar nu te-ai întors la Lazarevo, acum când m-am obișnuit cu ideea că ești la doar șaptezeci de kilometri depărtare! Scrie-mi câteva rânduri zilele următoare! Știi că plecăm în misiune și nu ne mai întoarcem până când frontul din Leningrad nu-și dă mâna cu frontul din Volhov. Trebuie

să primesc vești de la tine. Măcar un singur cuvânt. Nu mă trimite în necunoscut fără vreun cuvânt de la tine, Tatiana!

Dragul meu Șura,

Sunt aici! Sunt aici, soldat! Nu-mi simți prezența?

Am petrecut Anul Nou la spital și vreau să-ți spun că ciocnesc în fiecare zi paharul cu al tău.

Lucrez ore în șir. Am pierdut de mult numărul nopților petrecute la spital.

Șura! Trebuie să ne vedem imediat cum te întorci. Nu doar din motive lesne de înțeles. Trebuie să-ți împărtășesc un lucru uluitor și fantastic. Voiai să-ți scriu un cuvânt? Iată-l: SPERANȚĂ.

A ta,
Tania

LUPTE LEGENDARE

1

Alexander se uită la ceas. Era în zorii zilei de 12 ianuarie 1943 și Operațiunea Scânteia – bătălia pentru Leningrad – era pe cale să înceapă. Nu aveau să mai fie alte tentative. Aceea avea să fie singura. Din ordinele tovarășului Stalin, nu aveau să se mai întoarcă până nu aveau să spargă blocada.

Alexander își petrecuse ultimele trei zile și nopți ascuns, împreună cu Marazov și alți șase caporali, într-un adăpost din lemn de pe malurile Nevei. Unitatea de artilerie se afla în apropiere, ascunzând de ochii dușmanului piesele de armament: două obuziere de calibrul 120 mm, cu încărcare pe la culată, două obuziere de calibrul 81 mm, cu încărcare pe la gura țevii, un tun antiaerian Zenith, un lansator de rachete Katiușa și două tunuri de câmp de calibrul 76 mm. În dimineața atacului, Alexander era gata de luptă – s-ar fi luptat și cu Marazov dacă asta însemna să iasă din adăpostul înăbușitor. Jucaseră cărți, fumaseră, vorbiseră despre război, spuseseră bancuri și dormiseră – se săturase însă de toate după șase ore de așteptare – și mai aveau încă șaptezeci și două de ore de așteptat. În minte îi răsunau cuvintele din ultima scrisoare a Tatianei. Ce naiba voia să spună prin SPERANȚĂ? Cum avea să-l ajute acest lucru? Nu putea să-i spună prin scrisori, dar n-ar fi trebuit să-i încingă imaginația în condițiile în care nu știa când aveau să se revadă.

Își dorea cu ardoare s-o revadă.

Purtând haine albe de camuflaj, ieși din adăpost și scrută împrejurimile cu privirea. Râul era la fel de camuflat ca și Alexander, căci abia reușea să-i zărească malul sudic în lumina cenușie a zorilor. Se afla pe malul nordic al Nevei, la vest de Shlisselburg. Unitatea de artilerie a lui Alexander acoperea flancul cel mai îndepărtat al râului și cel mai periculos de traversat – nemții erau bine fortificați și apărați în Shlisselburg. Alexander vedea fortăreața Orești, aflată la un kilometru distanță, la gura lacului Ladoga. La câteva sute de metri înainte de Orești, zăceau trupurile celor 600 de oameni, care își pierduseră viețile cu șase zile în urmă în timpul unui atac-

surpriză. Voia să știe dacă moartea lor fusese în zadar. Porniseră, dârzi și singuri, pe gheață și căzuseră unul câte unul. Oare istoria avea să-i pomenească în paginile ei? se întreba Alexander, cu privirea ațintită într-un punct mort.

El avea misiunea de a opera tunul antiaerian Zenith, în timp ce Marazov lansa rachetele antiaeriene Katiușa cu combustibil solid. Știa – *simțea* – că fie aveau să spargă blocada, fie să-și dea viața cu arma în mână. Armata a 67-a forța, cu orice preț, râul pe o întindere de opt kilometri. Strategia atacului consta în realizarea joncțiunii cu armata a doua a lui Merețkov din Volhov, care ataca simultan, din ariergardă, Grupul de Armată Nord al lui Manstein. Mai întâi, patru divizii de pușcași, însoțite de câteva tancuri ușoare, aveau să traverseze râul. Două ore mai târziu, aveau să le urmeze alte trei divizii de pușcași, însoțite de tancuri medii și grele, printre care și cei șase oameni aflați sub comanda directă a lui Alexander. El avea să rămână în urmă pe Neva ca să mânuiască tunul Zenith. Avea să traverseze cu cel de-al treilea val, împreună cu un pluton de tancuri, la comanda unui T-34, un tanc mediu, care avea șansa să traverseze râul fără să se scufunde.

Era cu puțin înainte de ora nouă, iar cerul era zugrăvit în nuanțe de lavandă.

— Domnule maior, telefonul dumneavoastră merge? îl întrebă Marazov, stingându-și țigara și apropiindu-se de Alexander.

— Telefonul merge perfect, locotenente. Acum înapoi la post! îi răspunse Alexander zâmbindu-i.

Marazov îi zâmbi și el.

— Câți kilometri de fire pentru telefoanele de campanie le-a cerut Stalin americanilor?

— O sută de mii, îi răspunse Alexander, trăgând un ultim fum din țigară.

— Iar telefonul tău nici nu merge.

— Locotenente!

— Sunt gata, domnule maior, spuse Marazov, salutându-l pe Alexander și apropiindu-se de lansatorul de rachete Katiușa. Am fost *mereu* gata. Dar o sută de mii de kilometri e puțin cam

mult, nu ți se pare?

Alexander aruncă în zăpadă mucul de țigară, întrebându-se dacă mai avea timp să aprindă alta.

— Nici nu e suficient. Americanii ne vor da de cinci ori mai mult până la sfârșitul războiului.

— N-ar putea să-ți dea și un telefon care merge cum trebuie? bombăni Marazov, evitându-i privirea.

— Ai răbdare, soldat! Telefonul merge foarte bine, spuse Alexander, încercând să-și dea seama dacă Neva era mai mare decât Kama.

Era, dar nu cu mult. Înotase în apele Kamei de la un mal la celălalt în douăzeci și cinci de minute, înfruntând curenți puternici. Cât timp i-ar fi trebuit să străbată pe gheață, sub salvele de artilerie germane, cei 600 de metri aflați între cele două maluri?

Mai puțin de douăzeci și cinci de minute, conchise el.

În clipa aceea sună telefonul. Alexander zâmbi.

— În sfârșit, spuse Marazov, zâmbind și el.

— Răbdarea îți este mereu răsplătită, îi răspunse Alexander, cu gândul la Tatiana. Gata, băieți! strigă el. Pregătiți-vă! le ordonă apoi, poziționând spre cer țeava tunului Zenith. Și fiți curajoși!

Ridică telefonul și le făcu semn caporalilor de pe obuziere să declanșeze focul. Aceștia traseră trei bombe fumigene cu emisie lentă, care zburară peste râu și explodară pe malul celălalt, obturând pentru o vreme frontul german. Soldații Armatei Roșii porniră imediat pe gheață, strecurându-se în formații lungi și șerpuitoare, unul în fața celuilalt.

Timp de două ore, salvele celor 4.500 de pușcași nu încetară nicio clipă. Obuzierele erau asurzitoare. Soldații sovietici se descurcau mai bine decât se așteptase Alexander. Remarcabil de bine. Scrutând râul cu binoclul, observă pe celălalt mal un număr de oameni doborâți, dar și mulți alții ridicându-se de pe mal și ascunzându-se printre copaci.

Trei avioane germane survolau râul la mică altitudine, trăgând în soldații ruși și făcând găuri în gheață. Camioanele și oamenii erau, astfel, nevoiți să evite tot mai multe zone de

pericol. „Puțin mai jos, puțin mai jos", își spuse Alexander, deschizând focul asupra avioanelor germane. Unul explodă, iar celelalte două câștigară iute altitudine pentru a evita proiectilele rusești. Alexander introduse o bombă brizantă în tunul Zenith și trase. Un alt avion luă foc. Ultimul rămas se înălță și mai mult spre cer. Pentru că nu mai putea să nimerească gheața de la altitudinea la care se aia, se întoarse la baza germană de pe Neva. Alexander dădu mulțumit din cap și își aprinse o țigară.

— Vă descurcați de minune, le strigă oamenilor săi.

Aceștia erau însă atât de preocupați să încarce obuzierele și să tragă bombele, încât nu îl auziră. Nici el nu se mai auzea – își astupase urechile ca să nu-și piardă auzul.

La ora 11:30, o lumină verde dădu semnalul diviziei motorizate să traverseze Neva în cel de-al doilea val al atacului.

Ordinul de pornire fu dat prea devreme, dar Alexander spera ca elementul-surpriză să fie de partea lor – și chiar putea să fie dacă reușeau să traverseze gheața mai repede. Alexander îi făcu semn lui Marazov să-și ia oamenii și să pornească la drum.

— Pleacă! strigă el. Încearcă să te ascunzi cât mai mult! Caporale Smirnoff!

Unul dintre oameni își întoarse capul.

— Ia-ți armele! îi ordonă Alexander.

Marazov îl salută pe Alexander, apucă mânerele tunului de câmp de calibrul 76 mm și porni, împreună cu oamenii lui, să coboare panta malului spre apele înghețate ale râului. Îl urmară alți doi caporali, care duceau obuzierele de calibrul 81 mm. Lăsară pe mal tunurile de calibrul 120 mm. Erau prea grele ca să fie transportate fără un camion. Trei soldați purtau cu ei mitralierele Șpaghin.

Alexander îl văzu pe Marazov prăbușindu-se pe gheață, secerat de gloanțe, la nici treizeci de metri depărtare.

— O, Doamne, Tolia! exclamă el, ridicându-și privirea spre cer.

Avionul german survola încă o dată Neva, trăgând în oamenii care încercau să traverseze râul înghețat. Soldații lui Marazov se trântiră la pământ. Înainte ca avionul să apuce să se întoarcă la bază, Alexander potrivi țeava tunului Zenith, ochi

obiectivul și trase o bombă brizantă. Nu rată ținta. Avionul zbura la mică altitudine; luă foc și se prăbuși în râu.

Marazov continua să zacă inert pe gheață. Privindu-l neputincioși, oamenii lui se adunară de jur-împrejurul tunului de câmp. Râul era bombardat fără încetare.

— O, la dracu'! exclamă Alexander.

Ordonându-i apoi lui Ivanov, ultimul caporal rămas pe mal, să mânuiască tunul Zenith, își luă mitraliera și, coborând panta în fugă, le strigă soldaților lui Marazov să-și continue drumul. Ei luară tunul de câmp și obuzierele și porniră cu pași repezi spre celălalt mal al râului.

Marazov zăcea pe burtă. Alexander înțelese în curând de ce oamenii lui îl priviseră atât de neputincioși. Așezându-se în genunchi lângă el, vru să-l întoarcă pe spate, dar Marazov respira atât de greu, încât Alexander se temea să-l atingă.

— Tolia! Rezistă, Tolia! îngăimă el cu răsuflarea întretăiată.

Era lovit la gât. Casca îi căzuse de pe cap. Alexander scruta cu disperare împrejurimile, încercând să găsească un doctor care să-i dea niște morfină.

Văzu în clipa aceea apărând pe gheață un bărbat ce căra o geantă pentru medici. Purta un palton gros, din lână, și o căciulă tot din lână – nu avea nici măcar o cască! Se îndrepta în fugă spre un grup de oameni căzuți la pământ, aflați în apropierea unei spărturi în gheață. „Ce nesăbuit! Un doctor pe gheață! E nebun!" apucă Alexander să-și spună în sinea lui când îi auzi pe soldații din spatele său strigându-i doctorului:

— La pământ! La pământ!

Salvele de artilerie erau însă prea puternice, iar fumul negru întuneca totul de jur-împrejur. Doctorul, stând tot în picioare, striga în engleză:

— Ce? Ce spun? Ce e?

Alexander înțelese într-o fracțiune de secundă pericolul în care se afla medicul. Căci stătea nu doar în mijlocul salvelor de artilerie dușmane, ci și în calea proiectilelor lansate de nemți de pe celălalt mal al râului. Nu avea prea mult timp de gândire. Sări în picioare și strigă în engleză, cât îl ținură plămânii:

— STAI DRACULUI JOS!

Doctorul îl auzi și se trânti la pământ. Exact la țanc! Bomba zbură la un metru deasupra capului său și explodă în apropiere, proiectându-l în spărtura din gheață.

Alexander îi aruncă o privire lui Marazov, care avea pupilele dilatate și vărsa sânge pe gură. Făcând semnul crucii deasupra lui, își luă mitraliera și străbătu în fugă douăzeci de metri. Apoi se aruncă pe burtă și se târî alți zece metri spre spărtura din gheață.

Doctorul plutea inconștient în apă. Alexander încercă să ajungă la el, dar era prea departe. Aruncându-și pe gheață armele, muniția și ranița, sări în râu. Apa era atât de rece, încât, jucând rol de anestezic, îi amorțea trupul precum morfina. Apucându-l pe doctor de gât, îl împinse spre marginea spărturii și, agățându-se cu o mână de gheață, îl aruncă afară cu cealaltă. Ieșind apoi și el din apă, se așeză, cu răsuflarea întretăiată, deasupra doctorului, care își reveni în simțiri.

— Dumnezeule! îngăimă el în engleză. Ce s-a întâmplat?

— Taci din gură! îi răspunse Alexander tot în engleză. Rămâi la pământ! Trebuie să ajungem la camionul blindat de pe platforma aceea din lemn. O vezi? Sunt cam douăzeci de metri până acolo. Dacă ne vom ascunde în spatele lui, vom fi în siguranță. Aici suntem în câmp deschis.

— Nu pot să mă mișc, îi spuse medicul. Apa m-a paralizat complet.

Alexander îl înțelegea prea bine, căci și el simțea cum colții mușcători ai frigului îi pătrundeau până în oase. Scrută împrejurimile. Singurul scut de protecție pe care îl vedea în apropiere erau cele trei trupuri umane de lângă spărtura în gheață. Târându-se pe burtă, trase unul dintre cadavre și îl poziționă deasupra doctorului.

— Acum rămâi nemișcat, ține corpul deasupra ta!

Apoi se acoperi și el cu un alt cadavru, recuperându-și în același timp ranița și armele.

— Ești gata? îl întrebă apoi în engleză.

— Da, domnule.

— Ține-te *cu disperare* de haina mea! Nu-i da drumul cu niciun preț! Mergem să patinăm puțin pe gheață.

Și, târându-se cât de repede putea, cu un cadavru în spate, Alexander îl trăgea pe doctor, aflat și el sub un alt cadavru, spre camionul blindat.

Simțea că își pierdea auzul în urma exploziilor asurzitoare ce-i străpungeau casca. Trebuia să ajungă teafăr la destinație. Tatiana reușise să străpungă blocada fără niciun scut de apărare. „O să reușesc", își spuse în gând, târându-se tot mai repede pe gheață, prin vuietul amețitor al exploziilor. I se părea că auzea zgomotul unui avion ce zbura la mică altitudine și se întreba când avea de gând Ivanov să-l doboare.

Ultimul lucru pe care și-l mai amintea era șuieratul puternic al unei explozii, al cărei suflu amețitor îl propulsă, cu o viteză înspăimântătoare, spre camionul blindat. „Noroc cu scutul uman pe care îl car în spate!" își spuse Alexander.

2

Se simțea mult prea vlăguit ca să deschidă ochii. Efortul era atât de covârșitor, încât îi închise de îndată ce îi deschise, căzând într-un somn adânc din care se trezi abia peste o săptămână sau un an. Îi era cu neputință să spună. Auzea glasuri șoptite și sunete înăbușite; mirosul de camfor și alcool îi invada nările. Alexander revedea în vis primul *montagne russe* din parcul de distracții Cyclone aflat în Massachusetts, pe malurile din Revere Beach. Revedea nisipul din Nantucket Sound. Revedea o pasarelă din lemn pe care se vindea vată pe băț. Cumpără trei bețe cu vată *roșie* și le mâncă pe toate în vis. Uneori, aceste imagini erau învăluite într-un anumit miros – nici de vată de zahăr, nici de apă sărată –, un miros ce-l împiedica pe Alexander să se urce în *montagne russe*, să înoate sau să se joace de-a hoții și vardiștii pe sub pasarela din lemn, dornic cum era să-l identifice.

Revedea și alte imagini – o pădure, un lac și o barcă. În alte secvențe, aduna conuri de brad, monta un hamac sau cădea într-o capcană pentru urși. Imagini ce nu-i aparțineau.

Pendulând între vis și realitate, auzea glasuri feminine, dar și glasuri masculine. O dată, auzi ceva căzând cu zgomot pe podea; altă dată, auzi bătăile unei inimi – probabil un metronom. Apoi ceva îl purtă cu gândul spre deșertul Mojave, unde se plimba cu mașina împreună cu părinții săi. În mașină aerul era înăbușitor și fierbinte, dar lui îi era frig. De ce îi era frig?

Iar în deșert simți din nou mirosul acela. Nici de vată de zahăr, nici de sare, doar de…

Revedea apele repezi și strălucitoare ale unui râu.

Deschise din nou ochii. Înainte de a-i închide, încercă să se concentreze. Nu reușea să distingă chipurile umane. De ce nu putea să le distingă? Nu vedea decât imagini începețoșate, scăldate într-o mare de alb. Mirosul dăinuia pretutindeni. O siluetă se aplecă deasupra lui și ar fi putut să jure că cineva îi rostea numele în șoaptă: *Alexander.* Auzi apoi zgomot de metale. Și cineva îi ținea capul în mâini. *I-l ținea…*

La un moment dat, se trezi brusc. Deschise ochii. Zăcea întins pe burtă. De aceea nu vedea niciun chip. Imaginea deveni din nou încețoșată. Zărea o siluetă mică și albă care-i șoptea ceva. Dar ce-i spunea? Voia s-o întrebe ce-i spunea. Dar nu putea să vorbească. Și simți din nou mirosul – ușor ca o respirație dulce, ce-i mângâia chipul. Conferindu-i alinare – o alinare pe care o cunoscuse doar o singură dată în viață.

Gândul îi stârni un licăr în ochi. Nu, nu reușea să distingă nimic – doar aceeași mare încețoșată de alb.

— Șura, trezește-te, te rog! șopti vocea. Deschide ochii, Alexander! Deschide ochii, dragostea mea!

Și simți pe obraz atingerea suavă a unor buze moi și catifelate.

Deschise ochii. Și văzu lângă el chipul Tatianei.

Îi închise din nou, îngăimând:

— Nu… nu…

Trebuia să deschidă ochii. Căci îl striga.

— Șura, deschide imediat ochii!

— Unde sunt?

— La spitalul de campanie din Morozovo, îi răspunse ea.

Încercă să clatine din cap. Dar nu se putea mișca.

— Talia! murmură el. Nu se poate să fii tu.

Și adormi din nou.

Când se trezi, zăcea întins pe spate. Un doctor stătea în fața lui și îi vorbea în rusă. Alexander încerca să înțeleagă ce spunea. Da, era doctor. Dar ce spunea oare? Nu înțelegea limba rusă.

Puțin mai târziu, rusa nu i se mai părea atât de străină. Cuvintele începeau să capete sens.

— Cred că își revine. Cum te simți?

Alexander încerca să se concentreze.

— A fost grav? întrebă, rostind încet cuvintele.

— Destul de grav.

Alexander scrută împrejurimile cu privirea. Se afla într-o cameră dreptunghiulară, din lemn, prevăzută cu câteva ferestre micuțe. Paturile, ocupate de răniți înfășurați în bandaje înroșite de sânge, erau dispuse pe două rânduri, separate de un culoar

de trecere.

Își îndreptă apoi ochii spre infirmierele aflate ceva mai departe. Doctorul îl strigă din nou. Alexander îl privi fără tragere de inimă, căci nu mai voia să-i răspundă la întrebări.

— De cât timp?

— De patru săptămâni.

— Ce dracu s-a întâmplat?

— Nu-ți mai aduci aminte?

— Nu.

Doctorul se așeză pe marginea patului și îi vorbi în șoaptă.

— Mi-ai salvat viața, îi spuse el în engleză, cu glasul încărcat de recunoștință.

Imaginile reveneau încetul cu încetul în mintea lui Alexander. Gheața. Spărtura. Frigul.

— Doar în rusă. Te rog! adăugă clătinând din cap. Nu vreau să-ți pierzi viața pentru a mea.

— Înțeleg, îi răspunse doctorul dând din cap. Vin să te văd peste câteva zile, când te vei simți mai bine, îi spuse apoi, strângându-l de mână. Atunci vei putea să-mi spui mai multe. Nu mai rămân mult pe aici. Dar nici nu aveam de gând să plec până nu te știam în afara oricărui pericol.

— Ce naiba a fost în capul tău…? Ce făceai pe gheață? Avem medici antrenați pentru asta.

— Da, știu, îi răspunse doctorul. După medic mă duceam și eu. Am vrut să-l salvez. Pe cine crezi că mi-ai pus în spinare ca scut de apărare?

— Aha!

— Da. Este prima mea experiență pe front. Dar cred că ți-ai dat seama deja, îi spuse doctorul cu un zâmbet pe buze.

Un zâmbet fermecător și relaxat, tipic american. Alexander voia să-i zâmbească și el.

— S-a trezit pacientul nostru somnoros? spuse veselă o infirmieră cu părul negru și ochii căprui, apropiindu-se de pat și luându-i surâzătoare pulsul. Bine ai revenit printre noi! Eu sunt Ina, iar tu ești un individ al naibii de norocos!

— Serios?

Nu se simțea atât de norocos.

— De ce am vată în gură?

— Nu ai. Dar de-o lună te ținem pe morfină. Abia de săptămâna trecută am început să reducem doza. Cred că ai căpătat o ușoară dependență.

— Cum te cheamă? îl întrebă Alexander.

— Matthew Sayers. Sunt de la Crucea Roșie. Am fost un idiot și era cât pe ce să plătești cu viața pentru prostia mea, spuse apoi, după o scurtă ezitare.

Alexander clătină din cap. Scrută apoi salonul cu privirea. Era liniște. Poate fusese doar un vis. Poate doar o visase.

Poate *toată* povestea aceea fusese doar un vis.

Și n-ar fi fost mai bine să fie așa? Nu făcuse niciodată parte din viața lui. N-o cunoscuse niciodată. Putea, astfel, să-și reia viața de dinainte. Să redevină omul de *odinioară.*

Dar cum era *odinioară*? Omul acela nu mai exista. Murise de mult. Alexander nu-l mai cunoștea.

— O bombă a explodat chiar în spatele nostru și un fragment din ea te-a lovit, îi explică doctorul. Te-ai izbit cu putere de camion și te-ai prăbușit. Nu puteam să te transport singur, continuă într-o rusă stâlcită. Aveam nevoie de ajutor. Nu voiam să te abandonez, dar… se opri, țintuindu-l cu privirea. Aveam nevoie de o targă. Una dintre infirmierele mele a venit pe gheață ca să mă ajute, își reluă Sayers firul gândurilor, clătinând din cap. E realmente uluitoare. S-a târât pe gheață ca să ajungă la noi. I-am spus că e de trei ori mai inteligentă decât mine. Și a adus cu ea și cutia cu plasmă! exclamă doctorul aplecându-se spre Alexander.

— Plasmă?

— Parte lichidă a sângelui fără sânge. Rezistă mai mult decât sângele și se congelează bine, mai ales pe o vreme ca asta. Este un adevărat miracol pentru răniți: înlocuiește fluidele pe care le pierzi până reușim să facem transfuzie.

— Am avut nevoie de… transfuzie? întrebă Alexander.

— Da, domnule maior, îi răspunse infirmiera, bătându-l ușor pe braț. Se poate spune și așa.

— Gata, domnișoară infirmieră, interveni doctorul Sayers. Regula de aur după care ne conducem în America este să nu-i

deranjăm pe pacienți. Cunoașteți regula asta?

— Cât de grav a fost? îl întrebă Alexander, împiedicându-l să plece.

— Nu erai într-o formă de zile mari, îi răspunse Sayers pe un ton jovial. Te-am lăsat în grija asistentei mele, iar eu m-am dus, mai bine zis, m-am târât pe gheață, se corectă doctorul zâmbind, ca să fac rost de o targă. Nu știu cum a reușit, dar m-a ajutat s-o transport. Când am ajuns pe mal, părea să aibă și ea nevoie de niște plasmă.

— Fie că te târăști, fie că nu, dacă te lovește o bombă, ești oricum terminat, spuse Alexander, încercând să-l înveselească.

— Nici tu nu mai aveai mult, îi răspunse infirmiera. Doar te-a lovit o bombă.

— Tu te-ai târât pe gheață? o întrebă recunoscător Alexander, vrând să-i mulțumească.

— Nu, îi răspunse ea clătinând din cap. Eu încerc să evit linia frontului. Nu fac parte din Crucea Roșie.

— Am venit însoțit de asistenta mea din Leningrad, îi explică Sayers zâmbind. S-a oferit ca voluntară.

— Aha! murmură Alexander, simțindu-se tot mai vlăguit. La ce spital ai lucrat?

— La Greceski.

Un geamăt de durere îi scăpă lui Alexander printre buze. Continuă să geamă până când Ina îi făcu o injecție cu morfină. Privindu-l cu atenție, doctorul îl întrebă dacă se simțea mai bine.

— Asistenta care te-a însoțit până aici… îngăimă Alexander.

— Ce-i cu ea?

— Cum o cheamă?

— Tatiana Metanova.

Un alt geamăt de durere îi scăpă printre buze.

— Și unde e acum?

— Dar unde nu e? îi răspunse Sayers ridicând din umeri. Cred că dă o mână de ajutor la construirea căii ferate. Am reușit să spargem blocada. La șase zile după ce-ai fost rănit. Cele două fronturi au făcut joncțiunea. La scurt timp, o mie o sută de femei s-au și apucat să repare calea ferată. Tania lucrează în zona

asta…

— Nu s-a dus de la bun început, interveni Ina. A petrecut mult timp la căpătâiul patului tău, domnule maior.

— Da. Dar acum, pentru că maiorul nostru se simte mai bine, s-a dus să ajute și ea, spuse doctorul zâmbind. Au numit calea ferată Drumul Victoriei. Cam prea curând, după părerea mea, dacă ținem seama de starea răniților care ajung aici.

— Poți s-o chemi pe asistentă aici după ce se întoarce de la calea ferată? murmură Alexander, ezitând apoi.

Voia să se justifice, dar se simțea zdrobit. Zdrobit și *era.*

— Unde am fost rănit?

— La spate. Partea dreaptă ți-a fost practic spulberată. Dar fragmentul de bombă a spintecat cadavrul pe care îl țineai în spinare, astfel că ai avut o idee strălucită să-l folosești ca scut. Ne-am luptat din greu să-ți salvăm rinichiul, continuă Sayers, aplecându-se spre Alexander. N-am vrut să pornești într-o altă luptă împotriva nemților cu un singur rinichi, domnule maior.

— Îți mulțumesc, domnule doctor. Și cum te-ai descurcat? îl întrebă Alexander, încercând să identifice sursa durerii. Mă cam deranjează spatele.

— E și firesc. Ai suferit arsuri de gradul trei de jur-împrejurul rănii. De aceea te-am ținut atâta timp pe burtă. Abia de curând te-am întors pe spate, îi explică Sayers, bătându-l pe umăr. Ce-ți face capul? Te-ai izbit cu putere de camion. Dar o să fii ca nou odată ce rana și arsurile se vor vindeca și îți vom întrerupe tratamentul cu morfină. Poate că peste o lună vei putea să ieși din spital.

Doctorul ezită ușor, scrutându-l cu ochi pătrunzători. Alexander îi susținea cu greu privirea.

— Vorbim altă dată, bine?

— Bine, murmură el.

— Dar trebuie să vedem și partea plină a paharului, continuă doctorul pe un ton vesel. Ai primit încă o medalie.

— Atâta vreme cât nu este post-mortem…

— Am auzit că, imediat cum vei putea sta în picioare, vei fi înaintat în grad, spuse Sayers. Și încă ceva! Un tip care se ocupă cu distribuirea proviziilor tot vine pe aici și se interesează de

starea ta. Cernenko parcă…

— Vreau să vorbesc cu asistenta ta, te rog! spuse Alexander închizând ochii.

3

Mai trecu o noapte până s-o revadă. Dar când se trezi, o văzu stând lângă căpătâiul său. Se priviră îndelung.

— Șura, rupse Tatiana tăcerea în cele din urmă, te rog să nu te superi pe mine!

— O, Doamne! îngăimă Alexander. Ești îngrozitoare.

— Îngrozitor de îndrăgostită, îi șopti ea, aplecându-se spre el. Aveai nevoie de mine, adăugă apoi. Așa că am venit.

— Nu aveam nevoie de tine aici, îi răspunse Alexander. De câte ori trebuie să-ți spun? Vreau doar să fii în siguranță.

— Și de tine cine are grijă? De *siguranța* ta? întrebă Tatiana cu un zâmbet pe buze, luându-i mâna într-a sa.

Scrutând salonul cu privirea și văzând că nu se aflau prin preajmă nici doctori, nici infirmiere, îi sărută mâna și i-o lipi de obraz.

— O să te faci bine, uriașule. Trebuie doar să ai răbdare.

— Tania, când o să ies de aici, o să bag divorț, îi răspunse el, sorbind-o din priviri.

— Îmi pare rău, dar n-ai cum, îi spuse ea clătinând din cap. N-ai vrut să închei un legământ cu Dumnezeu? N-ai voie să-l încalci acum.

— Tatiașa…

— Da, Șura. Da, dragostea mea. Sunt atât de fericită să-ți aud din nou vocea, să te aud din nou vorbind.

— Spune-mi adevărul! Cât de grave sunt rănile?

— Nu foarte grave, îi răspunse ea zâmbind, cu glas domol și chipul palid.

— Ce-o fi fost în capul meu de m-am dus după Marazov? Ar fi trebuit să-i las pe oamenii lui să se ocupe de el. Dar s-au blocat. Nici nu plecau mai departe, nici nu-l aduceau din nou pe mal. Sărmanul Tolia! murmură apoi, după o scurtă ezitare.

— Am rostit o rugăciune pentru Tolia, spuse Tatiana cu glasul înnegurat de tristețe, dar cu același zâmbet pe buze.

— Ai spus una și pentru mine?

— Nu. Căci tu nu aveai să mori. Am spus, în schimb, o rugăciune pentru mine. L-am rugat pe Dumnezeu să mă ajute

să-ți vindec rănile, îi răspunse, ținându-i în continuare mâna într-a sa. Dar așa cum ai alergat să-l salvezi pe Marazov, la fel ai țipat și la doctor în engleză, ai sărit în apă după el și l-ai tras apoi după tine spre un adăpost. Ai făcut toate astea la fel cum te-ai întors în tabără cu Iuri Stepanov. Ai făcut toate astea pentru că nu te poți abține. Pentru că așa ești tu. Îți amintești ce mi-ai spus cândva, Șura? Suntem suma caracteristicilor noastre. Ce spune această sumă despre tine?

— Că sunt un idiot și un nesăbuit. Motiv pentru care simt că spatele mi-a luat foc, îi răspunse el cu un zâmbet pe buze, amintindu-și de Luga. Rănile sunt, așadar, provocate doar de cioburi de sticlă, Tania?

— Ai arsuri destul de serioase, îi răspunse ea după o scurtă ezitare. Dar o să te faci bine, continuă, lipindu-și și mai tare obrazul de mâna lui. Spune-mi că nu te bucuri să mă vezi!

— Aș putea s-o spun, dar aș minți, murmură el, mângâindu-i chipul presărat cu pistrui și privind-o fără să clipească.

Tatiana scoase apoi din buzunar o fiolă de morfină și o turnă în perfuzii.

— Ce faci?

— Îți mai dau o doză de morfină, îi șopti ea. Ca să nu mai simți că spatele ți-a luat foc.

Începu să se simtă mai bine în doar câteva clipe. Tatiana își sprijini din nou capul de mâna lui.

Alexander o cerceta din cap până în picioare. Ea radia prin toți porii o căldură învăluitoare, ce-i alina deopotrivă trupul și sufletul. Prezența, atingerea și chipul ei mătăsos ca satinul îi ostoiau durerile și îi vindecau rănile. Ochii strălucitori, obrajii îmbujorați, buzele-i seducătoare, ușor depărtate… Alexander o sorbea din priviri, cu inima frântă de lacrimi și iubire.

— Ești un înger coborât din Ceruri, nu-i așa?

— Și nu cunoști povestea nici pe *jumătate*, îi răspunse ea cu un surâs fermecător. Nici nu știi ce ticluiește Tania ta, continuă, chicotind de bucurie.

— Ce ticluiești? Nu, nu te ridica! Vreau să-ți ating chipul.

— Nu se poate, Șura. Practic stau întinsă peste tine. Trebuie să fim foarte atenți, îi spuse apoi, cu o notă gravă în glas.

Dimitri tot dă târcoale pe aici. Vine, pleacă, întreabă ce faci, dispare, apare. Ce-l preocupă? A fost surprins să mă găsească aici.

— Nu e singurul. Cum ai ajuns aici?

— Am ticluit un plan, Alexander.

— Ce plan?

— Să fim împreună până la adânci bătrâneți, îi răspunse ea în șoaptă.

— Ăsta, da, plan!

— Șura, trebuie să vorbim. Vreau să-ți spun ceva când o să fii perfect lucid. Trebuie să mă asculți cu multă atenție.

— Spune-mi acum!

— Nu pot acum. Am spus când o să fii *perfect* lucid, repetă zâmbind. Acum trebuie să plec. Am așteptat o oră să te trezești. Vin mâine. Vezi unde te-am așezat? îl întrebă, privind împrejurimile. Lângă un perete, ca să avem puțină *intimitate.*

Apoi, arătându-i fereastra de lângă pat, continuă:

— Știu că e înaltă, dar poți să vezi un crâmpei de cer și doi copaci. Cred că sunt pini nordici. *Pini*, Șura.

— *Pini*, Tania.

— Omul de lângă tine nu vede și nici nu aude, îi explică Tatiana ridicându-se în picioare. E un mister dacă poate să și vorbească. Pe de altă parte, cortul în care l-am izolat este menit nu doar să-l ajute să respire un aer mai curat, ci te ascunde și pe tine de ochii iscoditori din salon. Ai mai multă intimitate decât ai avut vreodată în Soviet Cinci.

— Ce face *Inga?*

— Inga nu mai stă în Soviet Cinci, îi răspunse după o scurtă șovăire, mușcându-și buza.

— S-a mutat, în sfârșit?

— Da. *A fost* mutată.

Se priviră un timp în tăcere, apoi dădură încet din cap. Alexander închise ochii. Dar nu putea să-i țină închiși, căci nu voia – *nu putea* – să-și desprindă privirea de la ea.

— Tania, e adevărat că ai coborât pe gheață? o întrebă apoi în șoaptă. În toiul unor lupte aprige pentru Leningrad, ai coborât pe apele înghețate ale Nevei?

— Da, dragostea mea, îi răspunse ea tot în șoaptă, aplecându-se și sărutându-l cu tandrețe. Pentru *Leningrad.*

— Tatia, murmură Alexander, închizând ochii de durere, mâine nu mai aștepta încă o oră ca să mă trezești!

4

Alexander se gândea numai la următoarea vizită a Tatianei. Când veni a doua zi, în jurul prânzului, îi aduse și masa.

— Îi dau eu să mănânce, Ina, îi spuse veselă infirmierei care se ocupa în mod obișnuit de Alexander.

Ina nu părea deloc încântată, dar Tatiana nu îi acordă atenție.

— Sora Metanova crede că pacientul meu îi aparține, spuse ea semnând fișa lui Alexander.

— Dar chiar așa și e, îi răspunse Alexander. Nu ea mi-a adus plasma?

— Și nu știi încă mai nimic, mormăi bosumflată Ina, aruncându-i o privire piezișă Tatianei în timp ce se îndepărta.

— Ce-a vrut să spună cu asta? o întrebă Alexander.

— Nu știu. Acum deschide gura!

— Tania, pot să mănânc și singur.

— Vrei să mănânci *singur?*

— Nu.

— Atunci lasă-mă să am grijă de tine! îi spuse cu tandrețe în glas. Știi doar că asta îmi doresc cel mai mult.

— Tania, unde e verigheta mea? O țineam legată cu un șnur la gât. Am pierdut-o cumva?

Zâmbind, scoase din bluza uniformei șnurul împletit, de care atârnau două verighete.

— Le țin eu până le vom putea purta din nou.

— Hai, dă-mi să mănânc! îi spuse el cu glasul gâtuit de emoție.

Dar înainte de a apuca să-i dea vreo îmbucătură, în salon își făcu apariția colonelul Stepanov.

— Am auzit că te-ai trezit, spuse el privind-o pe Tatiana. Am nimerit cumva într-un moment nepotrivit?

Tatiana clătină din cap și, punând lingura pe tavă, se ridică în picioare.

— Sunteți colonelul Stepanov? îl întrebă scrutându-l cu privirea.

— Da, îi răspunse el uimit. Și tu ești…

— Tatiana Metanova, îi răspunse ea, luându-i mâna într-ale

ei. Aș vrea să vă mulțumesc, tovarășe colonel, pentru tot ce ați făcut pentru maiorul Belov. Vă mulțumesc din suflet, tovarășe, repetă apoi, continuând să-i țină strâns mâna într-ale sale.

Alexander își stăvilea cu greu dorința de a o îmbrățișa.

— Tovarășe colonel, spuse el zâmbind, asistenta mea știe că sunteți un comandant mărinimos.

— Meriți totul din plin, îi răspunse Stepanov, fără să-și desprindă mâna din strânsoarea Tatianei până nu i-o eliberă ea însăși. Ai văzut medalia?

Aceasta atârna de spătarul scaunului aflat la căpătâiul patului său.

— De ce n-au așteptat să mi-o dea când aveam să mă trezesc? îl întrebă Alexander.

— Nu știam dacă…

— Nu e o medalie oarecare, tovarășe maior, interveni Tatiana. Ci cea mai înaltă distincție – medalia de *Erou al Uniunii Sovieticei* exclamă ea cu răsuflarea întretăiată.

— Asistenta ta este foarte… *mândră* de tine, spuse Stepanov uitându-se când la Tatiana, când la Alexander.

— Da, tovarășe, îi răspunse el, încercând cu greu să-și stăvilească zâmbetul.

— Poate ar fi mai bine să vin altă dată, când nu vei mai fi atât de ocupat, spuse Stepanov.

— Stați puțin, tovarășe! îl opri Alexander, desprinzându-și pentru o clipă privirea de la Tatiana. Ce fac trupele noastre?

— Bine. Au primit cele zece zile libere și acum încearcă să-i alunge pe nemți de pe înălțimile Siniavino. Întâmpină mari probleme. Dar încetul cu încetul… Am însă și o veste bună: luna trecută von Paulus s-a predat la Stalingrad, continuă Stepanov chicotind. Hitler l-a făcut feldmareșal pe von Paulus cu două zile înainte de capitulare, declarând sus și tare că niciun feldmareșal din istoria Germaniei nu s-a predat vreodată.

— Atunci se pare că von Paulus a vrut să facă istorie, spuse Alexander zâmbind. Este o veste minunată. Stalingradul a rezistat. Leningradul a spart blocada. Poate că vom reuși până la urmă să câștigăm războiul. Deși va fi o victorie à la Pirus[51], adăugă după câteva clipe de tăcere.

— Așa este, încuviință Stepanov, strângându-i mâna lui Alexander. După pierderile suferite, nu cred că vom mai avea nici măcar o victorie à la Pirus, spuse apoi, oftând adânc. Însănătoșește-te cât mai grabnic, domnule maior! Căci te așteaptă o altă promovare. Indiferent ce se va mai întâmpla, te vom ține cât mai departe de linia frontului.

— Dar nu vreau să stau pe tușă, domnule.

Tatiana îl înghionti ușor în umăr.

— De fapt, vrea să vă mulțumească, tovarășe, interveni ea.

Stepanov își plimbă din nou privirea de la Alexander la Tatiana.

— Mă bucur să te văd atât de binedispus. Nici nu-mi mai amintesc când te-am văzut ultima oară atât de… vesel. Se pare că experiența aproape fatală pe care ai suferit-o îți cam prieste.

— L-ai zăpăcit complet pe colonel, spuse zâmbind Alexander, după plecarea lui Stepanov. Ce-a vrut să spună prin experiența aproape fatală pe care am suferit-o?

— A exagerat un pic. Dar ai avut dreptate. Este într-adevăr un om cumsecade. Văd că ai uitat însă să-i mulțumești în numele meu, adăugă apoi, pe un ton ușor dojenitor.

— Suntem bărbați, Tania. Nu avem obiceiul să ne batem în gesturi amicale.

— Deschide gura!

— Ce mi-ai adus de mâncare?

— Supă de varză cu cartofi și pâine albă cu unt.

— Unde ai găsit atâta unt? o întrebă, căci îi adusese un sfert de kilogram.

— Soldații răniți primesc o porție dublă de unt, îi explică ea. Iar porția ta este *dublă.*

— Ca și *morfina*? o întrebă cu zâmbetul pe buze.

— Mda. Trebuie să te punem pe picioare cât mai repede cu putință.

De fiecare dată când îi ducea lingura la buze, atingându-i chipul cu degetele, Alexander se îmbăta cu mirosul mâinilor ei.

— Tu ai mâncat?

— Cine are timp de mâncare? îi răspunse ea ridicând din umeri și trăgându-și scaunul mai aproape de pat.

— Crezi că ceilalți pacienți ar avea ceva împotrivă dacă infirmiera mea mi-ar dărui un sărut?

— Da, îi răspunse ea retrăgându-se ușor. Vor crede că îi sărut pe toți.

Alexander scrută împrejurimile cu privirea. Dincolo de ei, în celălalt capăt al salonului, zăcea un bărbat fără picioare. Nu se mai putea face nimic pentru el. Pacientul din cortul izolator aflat lângă patul lui Alexander respira cu greutate, horcăind cu zgomot. La fel ca Marazov.

— Ce-a pățit?

— Nikolai Ouspenski? Și-a pierdut un plămân, îi răspunse Tatiana dregându-și glasul. Dar o să-și revină. E un om cumsecade. Soția lui locuiește într-un sat învecinat și îi trimite tot timpul ceapă.

— Ceapă?

— Săteni… Ce pot să mai zic? îi răspunse dând din umeri.

— Tania, Ina mi-a spus că am avut nevoie de transfuzie. Cât de grav…

— O să-ți revii, îi răspunse ea iute. Ai pierdut puțin sânge, atâta tot.

Se opri, adâncită în gânduri.

— Ascultă-mă! spuse apoi cu glas șoptit. Ascultă-mă cu atenție…!

— De ce nu stai tot timpul cu mine? De ce nu ești infirmiera mea?

— În urmă cu două zile îmi spuneai să plec și acum vrei să stau tot timpul cu tine?

— Da.

— *Iubitule*, n-ai auzit ce ți-am spus? îi șopti zâmbind. Dă tot timpul târcoale pe aici… știi despre cine vorbesc. Încerc să adopt o conduită profesionistă. Ina este o infirmieră foarte bună, care se ocupă de pacienții aflați în stare critică. În curând, te vei simți mai bine și poate vom reuși să te mutăm în salonul pacienților aflați în convalescență.

— Aceea e secția ta? Atunci mă fac bine într-o săptămână.

— Nu, Șura. Nu e secția mea.

— Dar unde ești repartizată?

— Ascultă-mă, vreau să vorbim despre ceva extrem de important și mă tot întrerupi!

— Nu te mai întrerup dacă mă ții de mână pe sub pătură.

Tatiana își strecură mâna pe sub pătură și își împleti degetele cu ale lui.

— Dacă aș fi fost mai puternică și mai mare, cum ești tu, te-aș fi cărat în brațe de pe gheață.

— Nu mă supăra, te rog! îi spuse el strângându-i mâna. Sunt mult prea fericit să-ți văd chipul încântător. Sărută-mă, te rog!

— Nu, Șura. Trebuie să mă asculți…

— De ce ești atât de fermecătoare? De ce radiezi de fericire? Nu cred că ai arătat vreodată mai bine.

Tatiana se aplecă spre el și, depărtându-și buzele, îi șopti cu glas răgușit:

— Nici măcar în Lazarevo?

— Încetează! Mă faci să plâng. Ești pur și simplu strălucitoare.

— Trăiești. Iar eu sunt în extaz.

Așa și arăta: în extaz.

— Cum ai ajuns pe front?

— Dacă mă asculți, o să-ți spun, îi răspunse zâmbind. Când am plecat din Lazarevo, eram hotărâtă să devin infirmieră la secția pacienților aflați în stare gravă. Apoi, după ce ne-am văzut în noiembrie, m-am hotărât să mă înrolez în armată și să ajung pe front, alături de tine, unde aveam să ne luptăm împreună în bătălia pentru Leningrad. Voiam să mă alătur medicilor militari.

— Ăsta era planul tău?

— Da.

— Mă bucur că nu mi l-ai dezvăluit atunci, îi spuse el clătinând din cap. Iar acum mă simt mult prea vlăguit ca să mă lupt cu tine.

— Va trebui să-ți recapeți toate puterile după ce vei afla ce vreau să-ți spun, continuă, stăvilindu-și cu greu încântarea. Așadar, când doctorul Sayers a ajuns la Greceski, l-am întrebat dacă n-are cumva nevoie de încă o mână de ajutor. A venit la Leningrad la rugămintea Armatei Roșii, care anticipase numărul

mare de soldați ce-aveau să fie răniți în urma acestui atac. Dar cred că până și sovieticii au subestimat numărul imens de răniți, adăugă, coborând glasul. Nu mai ai loc să arunci nici măcar un ac. În fine! După ce doctorul Sayers mi-a spus că avea să plece pe frontul din Leningrad, l-am întrebat dacă îi puteam fi de folos… *De la tine* am învățat expresia asta, îi spuse apoi zâmbind. Și avea, într-adevăr, nevoie de ajutor. Singura asistentă pe care a adus-o cu el s-a îmbolnăvit. Nici nu e de mirare în iernile din Leningrad! Sărmana a făcut tuberculoză, îi explică Tatiana clătinând din cap. *Imaginează-ți!* Acum e mai bine, dar a rămas la Greceski. Au nevoie de ea acolo. Pentru că n-am apucat să mă înrolez în armată, l-am însoțit pe doctorul Sayers ca asistenta lui provizorie. Uite! îi spuse Tatiana arătându-i mândră banderola albă de pe braț cu simbolul Crucii Roșii. În loc să fiu infirmieră în Armata Roșie, sunt infirmieră la Crucea Roșie! Nu e extraordinar? îl întrebă, radiind de fericire.

— Mă bucur că îți place să fii pe front, Tania.

— Nu pe front, Șura! Știi de unde a venit doctorul Sayers?

— Din America?

— Nu. Mă refer la locul de unde a plecat în camionul Crucii Roșii spre Leningrad.

— Mă dau bătut.

— Din *Helsinki* exclamă încet, stăpânindu-și cu greu încântarea.

— Din Helsinki?

— Da.

— Bun.

— Și știi unde pleacă peste puțin timp?

— Nu. Unde?

— La *Helsinki*, Șura!

Alexander păstră tăcerea. Își întoarse încet capul într-o parte și închise ochii. Dar o auzi rostindu-i numele. Deschise ochii și își îndreptă din nou privirea spre ea. Tatiana respira iute și sacadat, ochii îi dansau veseli, iar cu degetele bătea darabana pe brațul lui.

Izbucni în râs.

O infirmieră, aflată în celălalt capăt al salonului, își întoarse

privirea.

— Nu, nu mai râde! îl rugă ea. Taci din gură!

— Încetează, Tatia! Te rog!

— Ascultă-mă! Când l-am cunoscut pe doctorul Sayers, am început să mă tot gândesc.

— O, nu!

— O, da!

— Și la ce te-ai gândit?

— Cât am lucrat la Greceski, am tot încercat să concep un plan…

— O, nu! Nu alt plan!

— Ba da. Mă întrebam dacă doctorul Sayers e demn de încredere. Și am ajuns la concluzia că aș putea să am încredere în el, deoarece pare un om de treabă, un american cumsecade. Aveam de gând să-i împărtășesc toată povestea noastră și să-l rog să te ajute să ajungi acasă, să ne ajute să ajungem cumva la Helsinki. Doar la Helsiniki. De acolo, vom ajunge singuri la Stockholm.

— Tania, nu vreau să mai aud nimic din toate astea.

— Nu! Ascultă-mă! îl rugă ea în șoaptă. Soarta ne surâde și Dumnezeu e de partea noastră. În decembrie, un pilot finlandez, rănit, a ajuns la Greceski. Vin foarte mulți – doar ca să-și dea sufletul. Am încercat să-l salvăm, dar avea răni grave la cap. A căzut cu avionul în golful Finic, continuă în șoaptă. I-am păstrat uniforma și plăcuța de identificare. Le-am ascuns în jeepul doctorului Sayers, într-o cutie cu pansamente. Și acolo te și așteaptă.

Alexander o privea cu gura căscată.

— Singurul lucru pe care m-am temut să-l fac a fost să-l rog pe doctorul Sayers să-și pună viața în pericol pentru niște oameni complet străini. N-am știut cum să fac asta, continuă, aplecându-se și sărutându-l pe umăr. Aici ai intervenit tu, dragostea mea. I-ai sărit în ajutor. Acum sunt convinsă că te va ajuta să pleci de aici și de-ar fi să te care în cârcă.

Alexander o privea fără grai.

— Vei purta uniforma pilotului finlandez și vei deveni Tove Hanssen cât vom traversa granița cu Finlanda în camionul

doctorului Sayers. Te voi scoate din Uniunea Sovietică, Șura!

Alexander o privea la fel de uluit, fără să rostească vreun cuvânt.

— Norocul ne surâde, nu-i așa? spuse fericită Tatiana, râzând în tăcere.

Arătându-i apoi banderola de pe braț cu însemnele Crucii Roșii și strângându-i mâna pe sub pătură, continuă:

— Și în funcție de cum te vei simți, de la Helsinki vom porni spre Stockholm fie cu un vas comercial, dacă Marea Baltică a început să se dezghețe, fie cu un convoi de camioane aflate sub protecție militară. Mi-ai spus că Suedia e neutră, nu-i așa? adăugă zâmbind. Nu, nu uit niciun cuvânt din ce-mi spui. Nu ți se pare un plan extraordinar? îl întrebă apoi, bătând încântată din palme. E mult mai bun decât ideea ta de a te ascunde luni de zile în mlaștinile din golf.

El o privea uluit și năuc, fără să-i vină să creadă ce vedea și auzea.

— Uneori, am senzația că nici nu te cunosc. Cine *ești* cu adevărat?

Tatiana se ridică în picioare și îl sărută cu pasiune pe gură.

— Sunt soția ta dragă, îi șopti ea.

Speranța se dovedea un leac uluitor.

Zilele păreau deodată mult prea scurte pentru eforturile pe care le făcea Alexander ca să se ridice în capul oaselor, să meargă și să se miște. Nu putea să se dea încă jos din pat, dar încerca să se sprijine în brațe. Reuși, în cele din urmă, să stea în capul oaselor și să mănânce singur. În rest, aștepta cu sufletul la gură clipa în care Tatiana venea să-l vadă.

Lipsa de activitate îl scotea din minți. Îi ceru, așadar, Tatianei să-i aducă bucăți de lemn și un cuțit militar și, în timp ce petrecea ore întregi stând țintuit pe patul de spital, transforma lemnul brut în palmieri, pini, cuțite sau țăruși. Uneori, bucățile de lemn căpătau și forme umane.

Tatiana venea de mai multe ori pe zi să-l vadă și, așezându-se lângă el, îi vorbea în șoaptă.

— Șura, la Helsinki am putea să ne plimbăm cu sania trasă de

cai. Cu troica. N-ar fi frumos? Și am putea să intrăm într-o biserică adevărată! Din câte am înțeles de la doctorul Sayers, catedrala Sântul Nicolae din Helsinki, închinată țarului Nicolae I al Rusiei, seamănă foarte mult cu Sfântul Isaac. Șura, mă asculți?

El dădea, zâmbind, din cap și continua să cioplească lemnul.

Iar ea continua să-i vorbească în șoaptă.

— Șura, știai că Stockholmul este construit din granit, ca și Leningradul? Știai că Petru cel Mare a luat Suediei, în 1725, Karelia atât de disputată și astăzi? Nu ți se pare o ironie a sorții? De atunci ne luptăm pentru pământul care ne va oferi acum libertatea. Când vom ajunge la Stockholm, va fi deja primăvară. Iar în port există o piață deschisă numai dimineața, unde se vând legume, fructe și pește. Găsești și șuncă afumată, Șura, dar și un preparat care se numește *bacon*, după cum spune doctorul Sayers. Ai mâncat vreodată *bacon* din ăsta? Mă asculți, Șura?

El dădea, zâmbind, din cap și continua să cioplească lemnul.

— Iar la Stockholm vom merge într-un loc care se numește… Nu-mi mai aduc aminte cum se numește… O, ba da! Templul Gloriei din Stockholm, unde se află mormintele regilor Suediei, continuă Tatiana, radiind de încântare. Regii și eroii Suediei! O să-ți placă. Mergem să-l vedem?

— Da, iubirea mea, îi răspunse Alexander.

Lăsând apoi deoparte cuțitul și bucata de lemn pe care o cioplea, întinse mâinile spre ea și o luă în brațe, murmurând:

— Mergem să-l vedem.

5

— Alexander, pot să vorbesc în engleză dacă o fac în șoaptă? îl întrebă doctorul Sayers, așezându-se pe scaunul de lângă el. Mi-e foarte greu să vorbesc tot timpul în rusă.

— Firește, îi răspunse Alexander tot în engleză. Îmi place să aud din nou limba maternă.

— Îmi pare rău că n-am reușit să vin mai devreme, îi spuse doctorul clătinând din cap. Dar m-am afundat în iadul frontului sovietic. Am rămas fără provizii de medicamente, mărfurile prin Lend-Lease nu ajung suficient de repede, mănânc numai mâncarea voastră rusească, dorm fără să am măcar o saltea…

— Ar trebui să ai saltea.

— Doar răniții au saltea. Eu dorm pe un carton tare.

Alexander se întreba dacă și Tatiana dormea tot pe un carton tare.

— Credeam că pe vremea asta nu voi mai fi aici. Dar m-am înșelat. Lucrez douăzeci de ore pe zi. Acum am, în sfârșit, puțin timp liber. Vrei să vorbim?

Alexander ridică din umeri, scrutându-l pe doctor cu ochi pătrunzători.

— De unde ești? Ca loc de baștină?

— Din Boston, îi răspunse Sayers zâmbind. Cunoști Bostonul?

— Familia mea era din Barrington, îi răspunse Alexander, încuviințând din cap.

— Suntem practic vecini! exclamă Sayers. Hai, spune-mi! adăugă apoi, după o scurtă ezitare. Ai o poveste lungă de spus?

— Cumplit de lungă.

— Poți să mi-o împărtășești? Mor de nerăbdare să aflu cum a ajuns un american maior în Armata Roșie.

Alexander continuă să-l scruteze cu privirea, fără să spună nimic.

— Când ai mai avut vreodată încredere în cineva? îl întrebă doctorul cu blândețe. Hai, încearcă să ai încredere în *mine!*

Trăgând adânc aer în piept, Alexander îi împărtăși toată povestea. Dacă Tatiana avea încredere în doctor, de ce n-ar fi

avut și el?

— O adevărată harababură, spuse Sayers, ascultându-l cu atenție.

— Nu-i de glumă, îi răspunse Alexander.

Acum era rândul lui Sayers să-l scruteze cu ochi pătrunzători.

— Pot să te ajut cu ceva?

Alexander nu îi răspunse la început.

— Nu-mi datorezi nimic, rupse apoi tăcerea.

— Vrei… să te întorci acasă? îl întrebă Sayers după o scurtă ezitare.

— Da. Vreau.

— Cu ce pot să te ajut?

— Vorbește cu infirmiera mea! îi răspunse Alexander, țintuindu-l cu privirea. O să-ți spună ea ce să faci.

Dar unde *era* infirmiera lui? Își dorea cu ardoare s-o vadă.

— Ina?

— Tatiana.

— O, Tatiana! exclamă doctorul, cu o expresie caldă pe chip. Știe *totul?*

Alexander văzu cu uimire expresia de pe chipul doctorului și apoi izbucni ușor în râs, clătinând din cap.

— Mai am ceva să-ți mărturisesc. Și atunci două vieți, nu doar una, vor fi la mâna ta. Tatiana…

— Da?

— …este soția mea, îi mărturisi cu glasul gâtuit de emoție.

— Poftim?

— E soția mea.

Doctorul îl privea fără să-și creadă urechilor.

— Vorbești serios?

Alexander privea amuzat reacția doctorului, pe chipul căruia se împleteau numeroase sentimente contradictorii: uimire, stupoare, tristețe și, în final, seninătatea adusă de înțelegerea unor lucruri inexplicabile până atunci.

— Cât de tâmpit am fost! exclamă el. Tatiana *e* soția ta. Ar fi trebuit să-mi dau seama. Acum totul e atât de limpede! Norocul tău! spuse apoi, cu răsuflarea întretăiată.

— Da…

— Nu, domnule maior. Vreau să spun că ești cu adevărat *norocos.* Dar las-o baltă!

— Nimeni nu mai știe asta, în afară de tine. Vorbește cu ea! E perfect lucidă – nu e nici rănită și nu ia nici morfină. O să-ți spună ce trebuie să faci.

— De asta nici nu mă îndoiesc, îi răspunse Sayers. Văd că n-am șanse să plec prea curând. Mai vrei să ajut pe cineva?

— Nu, îți mulțumesc.

Doctorul se ridică apoi în picioare și îi strânse mâna lui Alexander.

— Ina, când voi putea fi transferat la secția pacienților aflați în convalescență? o întrebă Alexander pe infirmiera care avea grijă de el între vizitele Tatianei.

— Dar ce-i cu graba asta? Abia ți-ai recăpătat cunoștința. Te vom îngriji aici.

— Am pierdut doar puțin sânge. Vreau să plec de aici. Pot să merg pe picioarele mele.

— Ai o gaură în spate cât pumnul meu de mare, domnule maior Belov. Așa că nu pleci nicăieri.

— Dar ai un pumn mic, ripostă el. Nu văd care e problema.

— Îți spun eu care e problema: nu pleci nicăieri. Acum lasă-mă să te întorc pe burtă ca să-ți curăț rana aia urâtă!

— Cât de urâtă e? întrebă Alexander, întorcându-se singur.

— Destul de urâtă. Bomba ți-a sfâșiat o halcă de carne.

— Nu cumva o *livră*, Ina? o întrebă el zâmbind.

— Ce anume?

— Nu contează. Spune-mi adevărul! Cât de gravă a fost rana?

— Foarte gravă, îi răspunse Ina, schimbându-i pansamentele. Nu ți-a spus sora Metanova? E realmente imposibilă. Când te-au adus aici, doctorul Sayers nu ți-a dat șanse de supraviețuire.

Nici nu era de mirare. Zăcuse atâta amar de vreme la granița cunoștinței – o stare pe care n-o poți numi viață. Dar nici moartea nu părea verosimilă. Stătea întins pe burtă și o asculta vorbind pe Ina în timp ce îi curăța rana.

— Doctorul este un om bun și voia să te salveze, căci se simțea responsabil pentru soarta ta. Dar pierduseși prea mult

sânge.

— De aceea mă aflu la terapie intensivă?

— Acum da, îi răspunse Ina clătinând din cap. Dar n-ai fost aici de la bun început. Ci la secția răniților aflați în fază terminală, îi explică ea, bătându-l ușor pe umăr.

— Aha! îngăimă Alexander în timp ce zâmbetul îi pierea de pe buze.

— Infirmiera asta… Tatiana… Cred că se concentrează prea mult asupra cazurilor terminale. Ar trebui să se ocupe de pacienții aflați în stare critică, dar o găsești mereu la secția răniților aflați în stadiu terminal, încercând să-i salveze pe cei imposibil de salvat.

Acolo lucrează așadar.

— Și cum se descurcă? o întrebă Alexander în șoaptă.

— Nu prea bine. Mor pe capete. Dar ea stă cu ei până la final. Nu știu cum s-o descriu… Răniții continuă să moară, dar…

— Mor fericiți?

— Nu, nu fericiți. Dar… nu știu cum să-ți explic.

— Fără *teamă*?

— Da, exact! exclamă ea, aplecându-se și privindu-l pe Alexander. Ăsta e cuvântul potrivit. Fără teamă! „Tania, vor muri oricum. Lasă-i în pace!" îi tot spun. Și nu doar eu. Doctorul Sayers o roagă să lucreze în secția pacienților aflați în stare critică. Dar nu vrea să ne asculte. Nici măcar pe *doctor!* adăugă, coborând glasul.

Ultimele cuvinte aduseră din nou zâmbetul pe buzele lui Alexander.

— Și are o gură cât o șură. Nu știu cum de scapă nepedepsită pentru toate lucrurile pe care i le spune unui om atât de cumsecade, care aleargă toată ziua prin spital. Când te-au adus aici, doctorul a spus cu tristețe în glas că ai pierdut prea mult sânge. Se vedea că era supărat pentru că nu te putea salva.

„Am pierdut prea mult sânge?" își spuse Alexander, pălind la față.

— „Lasă-l!" i-a spus doctorul. „Nu mai putem face nimic pentru el", continuă Ina, încetând pentru o clipă să-i mai curețe rana. Știi ce i-a răspuns Tatiana?

— Nu-mi imaginez. Ce i-a răspuns?

— Nu știu cine se crede, adăugă Ina cu frustrare în glas. S-a apropiat sfidătoare de el și, privindu-l direct în ochi, i-a spus cu glas scăzut: „E bine, domnule doctor, că el n-a gândit același lucru despre dumneavoastră atunci când pluteați inconștient pe apele râului. Și e la fel de bine că nu v-a întors spatele când v-ați prăbușit, domnule doctor Sayers", continuă Ina pe un ton vesel. Nu-mi venea să cred cât de obraznică putea să fie. Cum să-i vorbești așa unui *doctor!*

— *Ce-o* fi fost în capul ei? murmură Alexander, imaginându-și-o pe Tania cu ochiul minții.

— Era extrem de hotărâtă. Părea să ducă o cruciadă personală. I-a dat doctorului un *litru* de sânge pentru tine…

— De unde l-a luat?

— De la ea, desigur, îi răspunse Ina zâmbind. Ai avut noroc, domnule maior, că asistenta noastră Metanova este donator universal.

„Firește", își spuse Alexander cu ochii închiși.

— Doctorul i-a explicat că nu mai putea să doneze sânge, deși un litru nu-ți era de ajuns. Nu mai avea de unde să dea sânge, iar ea i-a răspuns că o să găsească resurse. „Nici vorbă", a spus doctorul, iar peste patru ore Tatiana i-a adus încă o jumătate de litru.

Alexander stătea întins pe burtă și o asculta impresionat în timp ce Ina îi punea pansamente curate pe rană. Nici să respire nu mai îndrăznea.

— „Tania, îți pierzi timpul", i-a spus doctorul. „Uită-te la arsuri! Se vor infecta." Nu putea să-ți administreze suficientă penicilină, deoarece hemoleucograma indica valori mult prea scăzute, continuă Ina, chicotind uluită. Și în seara aceea, în timpul turei mele de noapte, pe cine crezi că găsesc lângă patul tău? Pe Tatiana. Avea o seringă înfiptă în braț și atașată de un cateter. Iar cateterul era atașat – Dumnezeule mare! – de perfuzorul tău, spuse Ina cu ochii cât cepele. *Drena* sângele din artera ei radială și îl introducea în perfuziile tale. „Ți-ai pierdut mințile?" i-am strigat disperată. „Îi faci transfuzie de sânge?" Și mi-a răspuns cu vocea ei calmă, ce respinge orice divergență:

„Dacă nu-i fac transfuzie, o să moară". „În secția pacienților aflați în stare critică sunt treizeci de soldați care așteaptă să le curățăm rănile, să le facem suturi și să-i bandajăm", i-am spus urlând la ea. „De ce nu te ocupi de ei și nu-i lași pe morți în grija Domnului?" „Dar nu e mort", a ripostat. „Trăiește și, atât timp cât trăiește, este al meu." Îți vine să crezi, domnule maior? Dar asta mi-a spus. „Pentru numele lui Dumnezeu! Dar n-ai decât! Poți să crăpi dacă asta vrei." A doua zi însă i-am spus doctorului Sayers că face numai ce-o taie capul, fără să urmeze procedurile, iar el s-a dus s-o certe, continuă Ina, vorbind în șoaptă, cu glasul încărcat de uimire. Am găsit-o zăcând inconștientă pe podea, lângă patul tău. Avea chipul cadaveric, era aproape moartă. În schimb, tu îți recăpătaseși toate semnele vitale. Tatiana s-a trezit atunci din leșin, palidă ca moartea, și i-a spus doctorului pe un ton rece ca gheața: „Poate că *acum* îi veți putea administra penicilina de care are nevoie". Doctorul o privea împietrit. Dar a ascultat-o. Ți-a administrat penicilină, plasmă și morfină. Apoi te-a operat, scoțându-ți schijele și salvându-și rinichiul, și ți-a cusut rana. Și, în tot acest timp, Tatiana n-a plecat nicio clipă de lângă el. Și nici de lângă tine. Doctorul i-a spus că pansamentele trebuiau schimbate la fiecare trei ore pentru asigurarea drenajului și prevenirea infecției. Numai noi două lucram la secția răniților aflați în stadiu terminal și, pentru că ea nu se dezlipea de la căpătâiul tău, am fost nevoită să am grijă de *toți* pacienții. Timp de cincisprezece zile și nopți ți-a curățat și ți-a pansat rana. La fiecare trei ore. În final, a ajuns o umbră. Dar te-a salvat. Am hotărât atunci să te transferăm la secția pacienților aflați în stare critică. „Tania, omul ăsta ar trebui să te ia de nevastă după câte ai făcut pentru el", i-am spus eu. „Așa crezi?" m-a întrebat ea. Te simți bine, domnule maior? îl întrebă pe Alexander după o clipă de ezitare. De ce plângi?

În ziua aceea, când Tatiana veni să-i dea să mănânce, Alexander o luă de mână și o privi îndelung, fără să scoată vreun cuvânt.

— Ce s-a întâmplat, dragostea mea? îl întrebă ea în șoaptă. Ce

te doare?

— Sufletul.

— Hai să-ți dau să mănânci, Șura! îl rugă ea aplecându-se spre el. Trebuie să mă ocup apoi de alți zece pacienți grav răniți. Unul dintre ei nu are limbă. Imaginează-ți cât de greu îmi este să-i dau să mănânce! Mă întorc diseară dacă voi putea. Ina mă cunoaște de-acum. Crede că am făcut o pasiune pentru tine. De ce mă privești așa? îl întrebă apoi, zâmbind.

Alexander nu putea încă să vorbească.

Tatiana se întoarse din nou la el în seara aceea. Luminile erau stinse și toată lumea dormea. Se așeză lângă Alexander.

— Tatia…

— Ina nu poate să-și țină gura, murmură ea. I-am spus să nu-mi supere pacientul. N-am vrut să-ți faci griji. Dar n-a putut să tacă.

— Nu te merit.

— Ce tot spui, Alexander? Crezi că te lăsam să mori când avem șansa să plecăm de aici? Nu puteam să te pierd tocmai acum, când ni se deschid în cale porțile libertății.

— Nu te merit, repetă el.

— Dragostea mea, ai uitat ce-am trăit împreună în Luga? În Leningrad? Sau în Lazarevo? Eu nu. Viața mea îți aparține.

6

Când se trezi, Alexander o văzu pe Tatiana dormind pe scaun. Stătea rezemată de căpătâiul patului său, având capul acoperit cu un batic alb de infirmieră. Salonul imens era învăluit în tăcere, întuneric și frig. Îi scoase baticul și îi mângâie șuvițele subțiri de păr ce-i acopereau ochii. Își plimbă apoi degetele pe sprâncene, pe obrajii presărați cu pistrui, pe nas și pe buzele-i catifelate.

— Hmm! murmură ea, trezindu-se și lovindu-l ușor cu mâna. Cred că ar fi mai bine să plec.

— Tania… când o să fiu din nou întreg? o întrebă în șoaptă.

— Dragostea mea, nu te simți întreg? îl întrebă, cu glas duios, aplecându-se și îmbrățișându-l. Hai, strânge-mă în brațe, Șura! Cât poți de tare. Cum îmi place mie… adăugă după o clipă de tăcere.

Alexander o luă în brațe. Tatiana îl cuprinse cu mâinile de gât și îl sărută cu tandrețe, atingându-și părul de chipul lui.

— Deapănă-mi o amintire! îi spuse el în șoaptă.

— Ce fel de amintire?

— Știi prea bine.

— Într-o noapte, am plecat în fugă de la Naira, pe o ploaie torențială, iar când am ajuns acasă, am întins păturile în fața focului, începu ea, presărându-i chipul cu sărutări blânde ca o boare de vânt. Apoi, în timp ce făceam dragoste, mi-ai spus că nu aveai de gând să te oprești până nu aveam să te rog în genunchi, continuă Tatiana zâmbind, cu buzele lipite de obrazul lui. Și te-am rugat cumva să te oprești?

— Nu, îi răspunse el cu glas răgușit. Nu ești hărăzită să faci parte dintre cei nevolnici, Tatiașa.

— Nici tu, îi șopti ea. Iar după aceea ai adormit deasupra mea. Am rămas trează mult timp, susținându-ți trupul adormit. Nici nu te puteam urni din loc, așa că am adormit și eu, iar dimineață, când m-am trezit, erai tot deasupra mea. Îți mai amintești?

— Da, îi răspunse Alexander, închizând ochii. Îmi amintesc.

„Îmi amintesc totul. Fiecare cuvânt, fiecare răsuflare, fiecare

zâmbet, fiecare sărut pe care mi l-ai dăruit, fiecare joc pe care l-am jucat, fiecare plăcintă cu varză pe care mi-ai gătit-o printre stihurile lui Pușkin. Îmi amintesc totul."

— Acum e rândul tău, murmură ea. Dar ai grijă să vorbești în șoaptă! Altfel pacientul orb de vizavi o să facă atac de cord.

Alexander îi zâmbi, dându-i părul la o parte de pe față.

— Îmi amintesc ziua în care am făcut împreună baie în *bania* în timp ce Aksinia stătea de pază în fața ușii. Înăuntru era cald și amândoi eram plini de spumă din cap până în picioare, iar eu îți tot spuneam să taci din gură.

— Acum îți spun eu să taci din gură, murmură Tatiana, fără suflare, aruncându-i o privire pacientului de vizavi.

Alexander simți că voia să se desprindă din strânsoarea lui.

— Stai puțin! îi spuse el, ținând-o strâns în brațe și scrutând cu privirea salonul întunecat. Vreau ceva.

— Ce anume? îi zâmbi ea.

Îi cunoștea prea bine expresia din priviri.

— Trebuie să te întremezi, soldat.

— O fac chiar mai repede decât îți imaginezi.

— Ba îmi imaginez, îi răspunse, roșie ca racul la față.

Alexander începu să-i descheie nasturii de la uniformă.

— Nu! Stai cuminte! îl rugă ea retrăgându-se.

— Cum adică *să stau cuminte*? Tatia, desfă-ți bluza! Vreau să-ți mângâi sânii.

— Nu, Șura. Ar putea să ne vadă cineva. Și atunci o să avem necazuri. Aș putea să scap basma curată pentru că te țin de mână, dar nu cred că vor trece cu vederea conduita mea dacă ne vor surprinde în postura asta. Poate că nici doctorul Sayers nu ne va privi cu ochi buni.

— Vreau să-ți ating sânii, măcar pentru o clipă, insistă Alexander, refuzând să-i dea drumul. Hai, Tatiașa, descheie-ți bluza și apleacă-te deasupra mea ca și când mi-ai aranja perna! Lasă-mă să-mi dezmierd chipul cu sânii tăi catifelați!

Tatiana se supuse, fără tragere de inimă. Alexander se simțea atât de mistuit de pasiune și de dorință, încât nu mai ținea seama de etichetă. „Toată lumea doarme", își spuse în gând, privind cu ochi lacomi cum își desfăcea bluza până în talie și își

ridica maioul.

Icni zgomotos în clipa în care îi văzu sânii, făcând-o să se retragă și să-și aranjeze din nou hainele. Avea sânii mai mari, mai fermi și mai atrăgători ca niciodată.

— Tatiana! îngăimă, prinzând-o de braț și trăgând-o spre el înainte ca ea să apuce să mai facă vreun pas înapoi.

— Șura, încetează, te rog!

— Tatiana! O, nu, Tania…!

Nu se mai împotrivea atingerilor lui flămânde. Se aplecă și îl sărută.

— Hai, dă-mi drumul! îl rugă ea.

Dar nici prin gând nu-i trecea s-o facă.

— O, Doamne, nu cumva ești…

— Da, Alexander. Sunt însărcinată.

El îi privea, fără grai, chipul strălucitor.

— Ce dracu' o să facem? întrebă în cele din urmă.

— O să avem un copil, îi răspunse ea sărutându-l. În America. Întremează-te, așadar, cât mai repede cu putință ca să plecăm de aici!

— Când ai aflat? întrebă Alexander, găsindu-și cu greu cuvintele.

— În decembrie.

— Știai că ești însărcinată înainte de a veni pe front?

— Da.

— Și ai coborât pe gheață, printre salvele de artilerie, știind că ești însărcinată?

— Da.

— Și mi-ai donat sânge, deși porți un prunc în pântec?

— Da. *Da*, repetă zâmbind.

Alexander își întoarse capul spre cortul izolator de lângă el, evitând s-o mai privească.

— De ce nu mi-ai spus?

— *De-aia* nu ți-am spus, Șura. Te cunosc mult prea bine, ți-ai fi făcut griji pentru mine, cu atât mai mult acum, când nu ești complet vindecat. Ai senzația că nu poți să mă aperi. Dar sunt bine. Chiar foarte bine, adăugă zâmbind. Și e încă devreme. Copilul se va naște abia prin august.

Alexander își acoperi ochii cu brațul. Nu putea s-o privească.

— Nu vrei să-mi vezi sânii din nou? o auzi apoi șoptindu-i.

— Vreau să dorm acum, îi răspunse clătinând din cap. Vino mâine!

O simți sărutându-i brațul. După ce plecă, Alexander rămase treaz până în zori.

Cum de nu reușea Tania să-i înțeleagă demonii care îl bântuiau și teama ce-i încleșta inima când își imagina că avea să treacă, împreună cu soția lui gravidă, printre trupele de frontieră NKVD și să traverseze apoi o țară ostilă ca Finlanda? Unde erau discernământul și judecata ei sănătoasă?

„Dar ce naiba e în capul meu? Doar vorbim despre Tatiana. N-are pic de judecată dacă ne gândim că a străbătut 150 de kilometri printre trupele germane ale lui Manstein ca să-mi aducă banii să pot fugi în America. Nu, n-are pic de judecată.

Nici prin cap nu-mi trece să plec pe jos din Rusia cu o soție însărcinată", își spuse Alexander. Gândul îi zbură atunci la mizeria, duhoarea și frigul din apartamentul comun aflat în Soviet Cinci, dar și la sirenele antiaeriene, ce răsunau în fiecare dimineață și seară. Revăzu atunci tabloul sinistru al unei mame tinere, ce stătea înghețată în zăpadă, ținându-și în poală pruncul înghețat. Imaginea îl făcu să se înfioare. Ce era mai rău: să rămână în Uniunea Sovietică sau să pună în pericol viața Tatianei ca s-o ducă acasă?

Deși era un soldat dârz și un ofițer decorat cu cele mai înalte distincții din cea mai puternică armată a lumii, Alexander se simțea acum complet neputincios în fața unor alegeri imposibile.

A doua zi de dimineață, când Tatiana veni să-i aducă micul dejun, Alexander îi spuse iute:

— Înțelegi, sper, că este cu neputință să mai plecăm acum la drum, știind că ești însărcinată.

— Ce tot spui? Firește că vom pleca.

— Nici vorbă! Las-o baltă!

— Dumnezeule, Șura! De-aia n-am vrut să-ți spun. Știam că așa o să faci.

— Ce fac, Tatiana? ripostă el mânios. Spune-mi ce fac! Nu pot nici să mă ridic din pat. Ce-ar trebui să fac? Zac neputincios aici, în timp ce soția mea…

— Dar nu ești neputincios! exclamă ea. Ești la fel ca odinioară. Ești rănit, e adevărat, dar este o stare temporară, nu permanentă. Nu-mi veni, așadar, cu astea! Hai, curaj, soldat! Uite ce ți-am adus! Ouă. Doctorul Sayers m-a asigurat că sunt ouă adevărate, nu deshidratate. Acum rămâne să-mi confirmi și tu.

Gândul de a străbate pe gheață, în camioane, sub salvele de artilerie germane, cei 500 de kilometri dintre Helsinki și Stockholm îl făcu pe Alexander să se înfioare de spaimă. Nici nu voia să se uite la ouăle pe care i le oferea.

— De ce nu încerci să-ți ții demonii în frâu? îl întrebă Tatiana oftând. De ce te porți mereu așa?

— Cum mă port?

— *Așa*, îi răspunse ea, întinzându-i furculița pentru ouă. Mănâncă, te rog!

Alexander aruncă furculița pe tava din metal.

— Tania, fă avort! îi spuse apoi, cu hotărâre în glas. Roagă-l pe doctorul Sayers să rezolve problema! Vom avea alți copii. Mulți, mulți copii. Îți promit. Vom face numai copii. Vom fi niște catolici dedicați. Acum însă nu putem să ne ducem planul la bun sfârșit dacă ești însărcinată. Nu putem și pace! Eu, cel puțin, nu pot, adăugă, luând-o de mână.

Ea și-o smulse cu violență și se ridică iute în picioare.

— Glumești, nu-i așa?

— Firește că nu. Toate femeile fac asta. Și Dașa a făcut trei, spuse după o scurtă ezitare.

Pe chipul Tatianei se citea groaza.

— Erau ai *tăi*? îl întrebă cu glas stins.

— Nu, Tatia, îi răspunse el, frecându-și ochii obosit. Nu erau ai mei.

— Credeam că avorturile sunt ilegale din 1938, îngăimă ea, răsuflând ușurată, dar încă palidă la față.

— O, Doamne! exclamă Alexander. Cum poți să fii atât de naivă?

— Da, așa e, îi răspunse Tatiana, cu dinții încleștați și mâinile tremurânde. Poate ar fi trebuit să fac și eu trei avorturi ilegale până să te cunosc. Poate că, astfel, aș fi devenit în ochii tăi mult mai atrăgătoare și mai puțin naivă.

— Iartă-mă, spuse Alexander cu o strângere de inimă. N-am vrut să zic asta.

Ezită ușor. Ar fi vrut s-o ia de mână, dar stătea prea departe și era mult prea supărată.

— Am crezut că știai.

— Nu, nu știam, îi răspunse Tatiana cu glas îndurerat. Nu vorbeam niciodată despre astfel de lucruri. Iar familia m-a protejat cum a putut mai bine. Locuiam însă în niște cămărușe ticsite dintr-un apartament comun. Știam că mama a făcut mai multe avorturi de-a lungul timpului, la fel cum știam că Nina Iglenko a făcut opt, dar nimeni nu vorbea despre acest subiect…

— Și? Care-i problema? Unde vrei să ajungi?

— Știind ce sentimente nutresc pentru tine, crezi că aș face vreodată așa ceva?

— Nu, firește că nu, îi răspunse Alexander strângând din buze. *De ce*-ai face ceva pentru liniștea mea sufletească? o întrebă ridicând glasul.

— Ai dreptate, șopti mânioasă Tatiana, aplecându-se spre el. Liniștea ta sufletească sau copilul tău. Alegerea e într-adevăr dificilă.

Trânti apoi farfuria cu ouă pe tava din metal și plecă fără să mai spună vreun cuvânt.

Cum nu mai veni să-l vadă toată ziua, Alexander descoperi că îi era cu neputință să-i îndure supărarea – nici pentru câteva clipe, cu atât mai puțin timp de șaisprezece ore cât îi trebuiră să se întoarcă din nou la el. Îi rugă pe Ina și pe doctorul Sayers să-i spună că avea nevoie de ea, dar se părea că era foarte ocupată și nu putea să vină. Veni, în cele din urmă, târziu în noapte, aducându-i o bucată de pâine albă cu unt.

— Ești supărată pe mine, îi spuse Alexander, luându-i pâinea din mână.

— Nu sunt supărată. Ci mai degrabă dezamăgită.

— Și mai rău, clătină el resemnat din cap. Tania, uită-te la mine!

Tatiana își ridică ochii spre el, dezvăluindu-i în priviri un ocean de iubire.

— Facem cum vrei tu, spuse apoi, oftând adânc. Ca întotdeauna. Ea se așeză atunci, zâmbind, pe marginea patului său și scoase o țigară din buzunar.

— Uite ce ți-am adus! Vrei să fumezi?

— Nu, Tania, îi răspunse el, strângând-o în brațe. Vreau să-mi ascund chipul între sânii tăi seducători, îi spuse sărutând-o și descheindu-i bluza.

— N-o să fugi înspăimântat?

— Vino încoace și apleacă-te deasupra mea!

Salonul era învăluit în întuneric, iar răniții dormeau cu toții. Tatiana își scoase bluza. Iar Alexander rămase fără suflare. Se aplecă deasupra lui și își lipi trupul de al lui. El îi cuprinse sânii mari și fermi în căușul palmelor și își ascunse fața între ei. Trase adânc aer în piept, îmbătându-se cu parfumul lor, și îi sărută pielea albă și catifelată.

— O, Tatiașa!…

— Da.

— Te iubesc.

— Și eu te iubesc, soldat, îi răspunse ea, dezmierdându-i cu sânii gura, nasul și obrajii. Va trebui să te bărbieresc. Căci mă înțepi cu barba.

— Iar tu ai pielea atât de moale și de mătăsoasă, murmură el, cuprinzându-i cu gura sfârcurile excitate.

Tatiana își stăvilea cu greu gemetele. Când înțelese că eforturile îi erau zadarnice, iar gemetele îi scăpau printre buze, se retrase iute și își încheie din nou bluza.

— Șura, nu! Nu mă excita! O să-i trezim pe pacienții din salon. Simt cu toții mirosul dorinței.

— Ca și mine, îi răspunse Alexander cu pasiune în glas.

După ce își încheie toți nasturii și își aranjă ținuta, Tatiana îl strânse în brațe.

— Șura, nu vezi că pruncul nostru este un semn divin? îl întrebă ea în șoaptă.

— Serios?

— Fără îndoială, îi răspunse, radiind de fericire.

Alexander înțelese atunci totul deodată.

— Acesta este motivul strălucirii tale! exclamă el. De aceea pari o flacără incandescentă, ce luminează totul în cale! Pruncul este izvorul fericirii și al exuberanței tale!

— Firește. Este un semn divin. Gândește-te puțin! De câte ori am făcut dragoste în cele douăzeci și nouă de zile petrecute în Lazarevo?

— Nu știu, îi răspunse el zâmbind. De câte ori? Câte zerouri ar trebui să pun după douăzeci și nouă?

— Două sau trei, îi spuse ea râzând înfundat. Am făcut dragoste de nenumărate ori fără să rămân însă însărcinată. Iar când ai venit să mă vezi într-un singur sfârșit de săptămână, m-ai și lăsat… *cu burta la gură.*

— Trebuie să-ți reamintesc, Tania, că și atunci am făcut dragoste de multe ori, îi spuse Alexander râzând cu poftă.

— Așa e.

Se priviră apoi un timp în tăcere, cu o expresie gravă pe chip. Amândoi simțiseră, în zilele acelea, gustul amar al morții. Și totuși…

— Dumnezeu ne spune astfel că trebuie să plecăm, continuă Tatiana, citindu-i parcă gândurile. Ne spune că acesta este destinul nostru. Și nu mi se va întâmpla nimic cât timp port un prunc în pântec.

— Serios? spuse Alexander, mângâindu-i abdomenul cu tandrețe. Ce-ar fi să-i spui asta și femeii care și-a ținut copilul mort în brațe tot drumul spre Kobona, când ai plecat cu Dașa din Leningrad!

— N-am fost nicicând mai puternică, îi răspunse Tatiana strângându-l în brațe. Unde ți-ai rătăcit credința, uriașule?

— Tania, ai vorbit cu doctorul Sayers? o întrebă Alexander, împletindu-și degetele cu ale ei pe sub pătură.

— Firește. Numai asta fac tot timpul. Analizăm toate detaliile. Așteptăm momentul în care vei putea să mergi. Totul e bine stabilit. Mi-a făcut și documentele de călătorie, îi explică,

rezemându-se de el, încântată de atingerile mâinii lui. E atât de plăcut, Șura! O să adorm.

— Să n-adormi! Sub ce nume?

— Jane Barrington de la Crucea Roșie.

— Sună bine. Jane Barrington și Tobe Hanssen.

— Tove.

— Mama cu un finlandez. Ce cuplu interesant!

— Nu-i așa? Ce bine e, Șura! murmură apoi, cu ochii întredeschiși. Nu te opri!

— Nu mă opresc, îi șopti privind-o cu ochi lacomi.

Tatiana deschise și ea ochii și se priviră îndelung.

— În America pot să-ți port numele? îl întrebă zâmbind.

— În America voi insista s-o faci, îi răspunse el, căzând pe gânduri.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu avem pașapoarte.

— Și ce dacă? O să le facem la consulatul american din Stockholm.

— Da. Dar, mai întâi, trebuie să ajungem din Helsinki în Stockholm. Nu putem să zăbovim nicio clipă în Helsinki. E periculos. Nu va fi ușor să traversăm Marea Baltică.

— Ce-ai fi făcut dacă ai fi plecat cu diavolul ăla șchiop? îl întrebă Tatiana zâmbind. Faci același lucru cu mine. Ca și Evgheni, adăugă după o clipă de tăcere:

El îl strigă pe barcagiu,
Și-acesta dârz, cu nepăsare,
Pentru-un argint spre celălalt mal
Îl duce-acum din val în val
Prin apele spăimântătoare.

Apoi continuă, zâmbind fericită și împletindu-și mâinile delicate cu mâinile lui puternice:

— Ne vom întoarce în America datorită ție, mamei tale și celor zece mii de dolari.

Alexander simțea că se sufoca sub imperiul dragostei pe care i-o purta.

— Șura, îți mai amintești ziua în care mi-ai dăruit volumul de poezii al lui Pușkin? îl întrebă Tatiana cu glas fremătător. Când mi-ai dat să mănânc în Grădina de Vară?

— Îmi aduc aminte de parcă ar fi fost ieri, îi răspunse Alexander zâmbind. În noaptea aceea *te*-ai îndrăgostit de *mine.*

— Dacă… îngăimă Tatiana dregându-și glasul, roșie la față, dacă… n-aș fi fost atât de timidă…

Se opri, ațintindu-și privirea într-un punct mort.

— Ce vrei să știi? o întrebă, strângând-o de mână. Dacă te-aș fi sărutat?

— Mda.

— Tania, ți-era teamă de mine, îi răspunse Alexander clătinând din cap. În schimb, eu eram îndrăgostit nebunește de tine. Te-aș fi sedus chiar acolo, pe bancă, lângă statuia lui Saturn, dacă mi-ai fi dat vreun semn.

7

Alexander își recăpăta puterile cu fiecare zi ce trecea. Putea să se ridice din pat și să stea în picioare. Pentru că doctorul îi întrerupsese complet tratamentul cu morfină, spatele îl durea fără încetare, amintindu-i că era doar un simplu muritor. Durerile se intensificau când stătea în picioare. Restul timpului îl petrecea cioplind. Tocmai făcuse un leagăn dintr-o bucată de lemn. „În curând, în curând", își spunea în gând. Voia să fie transferat la secția bolnavilor aflați în convalescență, dar Tatiana îi explicase că locul și tratamentele medicale de care se bucura la secția pacienților aflați în stare critică erau mult prea bune ca să renunțe la ele.

— Nu uita că trebuie să-ți revii fără ca cineva să-și dea seama de asta! îi spuse într-o zi Tatiana, în timp ce stăteau amândoi în picioare, lângă patul lui, iar el își ținea brațul pe umerii ei. Căci, dacă vor realiza că te simți mai bine, te vor trimite imediat pe front, continuă, zâmbindu-i.

Alexander își retrase brațul. Îl văzuse pe Dimitri îndreptându-se spre ei.

— Curaj, Tania! îi șopti el.

— Pentru ce?

— Tatiana! Alexander! exclamă Dimitri. Incredibil, nu-i așa? Suntem iarăși împreună toți trei! Păcat că nu e și Dașa cu noi.

Alexander și Tatiana păstrară tăcerea. Și își evitară privirile.

— Tania, ți-am adus câteva cearșafuri albe pentru pacienții de la secția cazurilor terminale.

— Mulțumesc, Dimitri.

— Cu plăcere. Alexander, ți-am adus niște țigări. Nu trebuie să mă plătești. Probabil că nici n-ai bani la tine. Dacă vrei, pot să-ți aduc solda…

— Nu trebuie să te deranjezi, Dimitri.

— Dar nu e niciun deranj, răspunse el, stând la marginea patului și plimbându-și ochii când la Alexander, când la Tatiana. Tania, ce cauți la secția asta? Credeam că te ocupi de pacienții în stadiu terminal.

— Așa e. Dar mă ocup și de pacienții care au trecut de faza

terminală și au ajuns în stadiul critic. Lev din patul cu numărul treizeci a trecut prin această etapă. Și acum mă cheamă mereu.

— Nu doar Lev te cheamă, îi răspunse Dimitri zâmbind. Ci *toată lumea.*

Tatiana nu spuse nimic. Nici Alexander nu scoase vreun sunet, așezându-se în tăcere pe pat. Dimitri continua să-i scruteze cu privirea.

— Mă bucur că v-am revăzut pe amândoi. O să-ți fac mâine încă o vizită, Alexander. Tania, vrei să mă conduci?

— Nu. Trebuie să-i schimb pansamentele lui Alexander.

— Te căuta doctorul Sayers. „Unde e Tania *mea?"* a întrebat el. Exact așa a spus, continuă Dimitri zâmbind. Văd că te înțelegi de minune cu el, nu-i așa? o întrebă apoi, ridicând din sprâncene. Știi doar ce se spune despre americani.

Tatiana nici nu încuviință, nici nu clipi. Se întoarse doar spre Alexander, spunându-i:

— Hai, întinde-te!

Alexander nu se clinti.

— Ai auzit ce-am spus, Tania? insistă Dimitri.

— Da, am auzit, îi răspunse ea fără să-l privească. Dacă îl vezi pe doctorul Sayers, spune-i că vin cât pot de repede!

După plecarea lui Dimitri, Alexander și Tatiana își împletiră privirile.

— Ce crezi? o întrebă el.

— Că trebuie să-ți schimb pansamentele și să plec. Întinde-te!

— Vrei să știi ce cred eu?

— Nicidecum.

— Tania, unde e ranița cu lucrurile mele? întrebă apoi, întinzându-se pe burtă.

— Nu știu. De ce? La ce-ți trebuie?

— O aveam în spate când am fost rănit…

— Nu o mai aveai când am ajuns la tine. Probabil că s-a pierdut, dragul meu.

— Da… Dar, de obicei, unitățile din ariergardă strâng toate lucrurile pe care le găsesc după încetarea luptelor. Poți să întrebi dacă a găsit-o cineva?

— Firește, îi răspunse ea, scoțându-i pansamentele. O să-l

întreb pe colonelul Stepanov. Știi, Șura, singurul lucru pe care mi-l doresc de fiecare dată când îți văd spatele gol este să mă joc de-a calea ferată, îi spuse sărutându-i umerii goi.

— Dar știi ce-mi doresc și *eu* de fiecare dată când îți văd spatele gol? o întrebă închizând ochii. Să mă joc de-a calea ferată.

— Tatiana, trebuie să-mi promiți că, dacă mi se va întâmpla ceva – Dumnezeu să mă protejeze! –, vei pleca singură, îi spuse Alexander ceva mai târziu în seara aceea, ținând-o strâns în brațe.

— Nu fi ridicol! Ce-ar putea să ți se întâmple? îl întrebă ea fără să-l privească.

— Încerci să-ți faci curaj?

— Nicidecum. Plecăm imediat ce te vei simți mai bine. Doctorul Sayers este gata să plece oricând. De fapt, abia așteaptă să plece. Este veșnic nemulțumit. Se plânge de orice. Nu-i place frigul, nu-i place ajutorul pe care îl primește, nu-i place… La ce te referi, așadar? Ce-ar putea să se întâmple? Nu te mai las să te întorci pe front. Și nici nu mă gândesc să plec fără tine.

— Exact asta spun și eu. Că trebuie să pleci fără mine, dacă va fi cazul.

— *Nici vorbă!*

— Ascultă-mă! insistă Alexander, luând-o de mână.

— Nu vreau să te ascult, ripostă ea, încercând să se ridice în picioare.

Alexander refuza însă să-i dea drumul.

— Nu mă speria, te rog! murmură Tatiana. Încerc să fiu cât mai curajoasă cu putință. Te implor! continuă apoi, cu răsuflarea întretăiată.

— Tania, multe lucruri se pot schimba. Știi prea bine că aș putea să fiu oricând arestat.

— Știu, îi răspunse dând din cap. Dar, dacă te vor prinde gorilele lui Mekhlis, atunci voi aștepta.

— *Ce* vei aștepta? o întrebă el, copleșit de frustrare.

Alexander știa din proprie experiență că tot ce putea să spere era ca Tatiana să fie de acord cu el. Dacă luase deja o decizie, nu

mai exista nici cea mai mică speranță s-o facă să se răzgândească.

Gândurile și sentimentele i se citeau, probabil, pe chip, deoarece Tatiana îi cuprinse mâinile rănite în căușul palmelor ei mici și perfecte și i le sărută, spunându-i:

— Pe tine te voi aștepta.

Încercă apoi să se desprindă din strânsoarea lui. Alexander nici nu voia să audă. O trase de pe scaun lângă el pe pat.

— *Unde* o să mă aștepți?

— La Leningrad. În apartamentul meu. Inga și Stan au plecat. Am două camere libere. Acolo te voi aștepta. Și, când te vei întoarce, mă vei găsi acolo împreună cu pruncul nostru.

— Consiliul sovietic îți va lua holul și camera cu sobă.

— Atunci te voi aștepta în cealaltă cameră rămasă liberă.

— Cât timp?

Tatiana se uita la ceilalți pacienți care dormeau sau la ferestrele întunecate. Se uita oriunde în altă parte, dar nu la el. Tăcerea apăsătoare din salon era tulburată numai de respirațiile lor.

— Cât va fi nevoie, îi răspunse ea în cele din urmă.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Preferi să renunți la o viață mai bună și să trăiești ca o fată bătrână într-o cameră înghețată, fără apă și căldură?

— Da. Fără tine, nu există altă viață pentru mine, așa că las-o baltă!

— Tania, te rog…! șopti Alexander, rostind cu greu cuvintele. Ce vei face când oamenii lui Mekhlis vor veni și după *tine*?

— Mă voi duce unde mă vor trimite. În Kolîma[52]. Sau în peninsula Taimîr. La un moment dat, comunismul va cădea…

— Ești sigură de asta?

— Da. Căci, la un moment dat, nu vor mai fi oameni care să-l reclădească. Și atunci îmi vor da drumul.

— Dumnezeule mare! șopti Alexander. Nu te mai poți gândi numai la tine. Trebuie să te gândești și la copilul nostru!

— Dar ce tot vorbești tu acolo? Doctorul Sayers n-o să mă ia fără tine. Nu am niciun drept să pun piciorul în America. Merg oriunde în lume, dar numai cu tine. Vrei să ajungi în America?

Sunt de acord. Vrei să mergi în Australia? N-am nimic împotrivă. Vrei în Mongolia? în deșertul Gobi? În Daghestan? În zona lacului Baikal? În Germania? În infern? Merg oriunde vrei tu, dar numai cu *tine.* Dacă rămâi însă aici, atunci rămân și eu. Nu-l las pe tatăl copilului meu în Uniunea Sovietică.

Aplecându-se deasupra lui, Tatiana își lipi sânii de chipul lui și îl sărută în creștetul capului. Apoi, așezându-se din nou lângă el, îi sărută degetele tremurătoare.

— Mai ții minte ce mi-ai spus în Leningrad? „Ce viață crezi că aș putea să-mi clădesc în America, știind că te-am lăsat să mori sau să putrezești în Uniunea Sovietică?" Acum te întreb și eu același lucru, citându-te întocmai, continuă Tatiana zâmbind. Și în privința asta sunt de acord cu tine, adăugă, dând din cap. Dacă te-aș părăsi, indiferent pe ce cale aș lua-o, Călărețul de Aramă m-ar urmări neîncetat, noapte de noapte, până mi-aș pierde mințile.

— Tatiana, suntem în război, spuse Alexander, gâtuit de emoție. Pretutindeni în jurul nostru e război. Iar oamenii mor în război, murmură fără s-o privească.

Ochii îi înotau în lacrimi, indiferent cât de puternică încerca să fie.

— Te rog să nu mori! îi șopti ea. Nu cred că aș mai putea să te îngrop și pe tine. I-am îngropat deja pe toți.

— Cum aș putea să mor când mi-ai dăruit seva ta nemuritoare? spuse Alexander cu glas frânt.

Și apoi, într-o dimineață rece, Dimitri intră în salon, ținând în mâini rănița lui Alexander. Șchiopăta vizibil cu piciorul drept. Lacheu al generalilor, curier ce distribuia prin taberele și garnizoanele militare țigări, votcă și cărți și soldat ce refuza să lupte cu arma în mână, Dima se îndrepta acum, șontâc-șontâc, cu rănița în mână, spre Alexander.

— *Ați găsit-o,* carevasăzică, spuse el pe un ton ferm. Ce-ai pățit?

— O încăierare pe dig. Îți vine să crezi? Niște indivizi… erau cam supărați. Uite ce mi-au făcut!

Alexander îi privea vânătăile de pe față.

— M-au acuzat că le-am cerut prea mult pe țigări. Le-am spus să le ia pe toate. Dar m-au bătut oricum de-a ieșit untul din mine. Nu vor mai râde însă prea mult, continuă Dimitri, rânjind și așezându-se pe scaunul de sub fereastră. Tatiana se pricepe de minune să vindece răni. M-a pus imediat pe picioare.

Tonul glasului său făcea ca stomacul lui Alexander să se întoarcă pe dos.

— E extraordinară, nu-i așa?

— Da, îi răspunse Alexander. E o infirmieră bună.

— O infirmieră bună, o femeie bună, o…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Îți mulțumesc pentru că mi-ai adus ranița.

— Cu plăcere, îi răspunse Dimitri, ridicându-se în picioare, cu gândul să plece.

Apoi, răzgândindu-se brusc, se așeză din nou pe scaun.

— Am vrut să mă asigur că ai tot ce-ți trebuie în raniță: cărți, tocuri și hârtie de scris. A fost bine că am verificat, pentru că nu aveai nimic de scris. Ți-am lăsat eu și un toc, și coli de hârtie. Dacă vrei să scrii scrisori. Ți-am mai lăsat și niște țigări și o brichetă, îi spuse apoi, zâmbind afectuos.

— Mi-ai umblat prin lucruri? îl întrebă Alexander cu ochi întunecați, strângând ranița în brațe.

Simțea cum stomacul i se întorcea tot mai tare pe dos.

— Am vrut să-ți fiu de folos, îi răspunse Dimitri, dând din nou să plece. Dar… continuă, întorcându-se din drum… am găsit ceva interesant în ea.

Alexander își aținti privirea într-un punct mort. Scrisorile Tatianei le arsese, cu durere în suflet. Dar mai era ceva ce nu putuse să ardă. O rază de speranță și de lumină pe care o purta mereu cu el.

— Ce vrei, Dimitri? îl întrebă, aruncând ranița lângă pat și încrucișându-și sfidător brațele.

Luând ranița, Dimitri scoase din ea, cu gesturi afabile, rochia albă cu trandafiri roșii a Tatianei.

— Uite ce-am găsit la fund!

— Și? îl întrebă calm Alexander.

— Și? Ai dreptate. De ce să nu iei cu tine peste tot rochia

surorii logodnicei tale moarte?

— Și care e surpriza, Dimitri? Că ai găsit rochia? Nu cred că e o *surpriză* chiar atât de mare, nu-i așa? spuse Alexander cu ironie în glas. Mi-ai căutat printre lucruri doar ca să găsești surpriza.

— Și da, și nu, îi răspunse Dimitri pe un ton jovial. Am fost puțin surprins, trebuie să recunosc. Puțin uimit.

— Uimit? De ce?

— Coincidența mi se părea mult prea interesantă – rochia Tatianei, postul ei de infirmieră aici, pe front, alături de un doctor de la Crucea Roșie, tu internat în același spital. Ceva îmi spunea că nu era doar o simplă coincidență. Întotdeauna am bănuit că simțiți ceva unul pentru celălalt, continuă, scrutându-l cu privirea pe Alexander. Întotdeauna. De la bun început. Atunci m-am dus să vorbesc cu colonelul Stepanov. Și-a amintit de mine și s-a purtat foarte frumos. Îmi place colonelul. I-am spus că aș vrea să-ți aduc solda ca să-ți cumperi țigări și hârtie și poate o porție dublă de unt și niște votcă. M-a trimis apoi la aghiotantul său, care mi-a dat cinci sute de ruble. Când mi-am exprimat uimirea față de suma extrem de mică pe care o primește un *maior,* știi ce mi-a răspuns aghiotantul?

— Ce ți-a răspuns? îl întrebă Alexander, scrâșnind din dinți ca să-și aline zvâcnetul tâmplelor.

— Că restul banilor i-ai trimis unei anume Tatiana Metanova din Soviet Cinci!

— Da, așa e.

— Firește. De ce nu? M-am dus, așadar, să vorbesc din nou cu colonelul Stepanov. „Domnule colonel, i-am spus eu, nu e extraordinar faptul că Alexander a renunțat la viața sa depravată și a găsit o fată *drăguță* ca asistenta noastră Metanova?" Și mi-a răspuns că și el a fost uimit să afle că te-ai căsătorit în Molotov, în timpul permisiei din vară, fără să spui nimănui.

Alexander păstră tăcerea.

— Da! exclamă Dimitri cu același ton jovial. I-am spus că e într-adevăr un lucru *surprinzător,* cu atât mai mult cu cât nici eu, cel mai bun prieten al tău, n-am știut nimic. Iar colonelul a fost

de acord că ești un individ extrem de discret cu viața personală. „Și încă nici nu vă imaginați cât de discret este, domnule!"

Alexander își aținti privirea spre ceilalți soldați răniți, ce zăceau în paturile lor. Se putea oare ridica în picioare? Putea oare să dea ocol patului? Ce putea să facă?

— E minunat! exclamă Dimitri ridicându-se în picioare. Am vrut doar să te felicit. Acum o s-o caut pe Tania, ca s-o felicit și pe ea.

Tatiana se duse să-l vadă pe Alexander ceva mai târziu în ziua aceea. După ce îi dădu să mănânce, aduse o găleată cu apă caldă și un săpun.

— Tania, nu mai căra găleata aia! E prea grea pentru tine.

— Încetează! îi răspunse ea zâmbind. Îți port pruncul în pântec. Crezi că mi-e greu să car o *backet?*

Nu vorbeau prea mult. Tatiana îl spălă, îl bărbieri și îl șterse apoi pe față. Alexander își ținea ochii închiși ca să nu-și trădeze zbuciumul sufletesc. Îi sorbea uneori respirația caldă și îi simțea buzele-i moi atingându-i sprâncenele sau degetele. La un moment dat, o auzi oftând și îi simți mâna pe obraz.

— Șura, m-am întâlnit astăzi cu Dimitri, îi spuse cu glasul înnegurat de tristețe.

— Da.

Nu era o întrebare.

— Da. A aflat de la tine, susține el, că ne-am căsătorit. Și se bucură pentru noi, adăugă, oftând adânc. Era inevitabil, probabil, să afle mai devreme sau mai târziu.

— Da, Tatiana. Am încercat să ne ascundem secretul cât mai bine cu putință.

— Poate că mă înșel, dar nu mai pare atât de nervos și de încordat ca înainte. De parcă nici nu-i mai pasă de noi doi. Ce părere ai? îl întrebă cu glasul plin de speranță.

„Crezi că războiul l-a transformat într-o ființă umană?" ar fi vrut Alexander s-o întrebe. „Crezi că războiul este o școală a umanității, iar Dimitri este pregătit s-o absolve *magna cum laude?"* Dar, când deschise ochii, văzu expresia înspăimântată de pe chipul Tatianei.

— Cred că ai dreptate, murmură el. S-ar putea să nu-i mai pese de noi doi.

Tatiana își drese glasul și îi atinse cu blândețe obrazul proaspăt ras.

— Crezi că ai putea să mergi în curând? îl întrebă în șoaptă, aplecându-se spre el. Nu vreau să te grăbesc. Am văzut că ieri încercai să mergi prin salon. Te doare spatele când stai în picioare? Se vindecă frumos, Șura. Imediat cum te vei simți în puteri, vom pleca la drum. Și nu vom mai fi nevoiți să-l vedem vreodată.

Alexander o privi îndelung.

— Nu-ți face griji, Șura! continuă apoi, înainte ca el să rostească vreun cuvânt. Am ochii larg deschiși. Și îl văd pe Dimitri exact așa cum este.

— Oare?

— Da. Și el, ca și noi, este suma caracteristicilor sale.

— Nimeni nu-l mai poate izbăvi, Tania. Nici măcar tu.

— Nu? îl întrebă ea, schițând un zâmbet vag.

— Este exact ce vrea să fie, spuse Alexander, strângând-o de mână. Cum ar mai putea fi izbăvit când și-a clădit viața pe niște principii eronate, convins fiind că acesta este singurul mod prin care poate s-o trăiască? Și n-o trăiește ca mine sau ca tine, ci așa cum o vede *el*. Și-a țesut de jur-împrejur o adevărată pânză de minciuni și înșelăciuni, de intrigi și răutăți, de dispreț pentru mine și desconsiderare pentru tine.

— Știu prea bine.

— A descoperit un colț întunecat din univers și vrea să ne târască pe toți acolo.

— Da, știu.

— Ai grijă cum te porți în preajma lui! Nu-i spune nimic, bine?

— Bine.

— Ce te costă, Tatiana, să-l respingi și să-i întorci spatele? Să-ți spui că n-are rost să-i întinzi o mână de ajutor de vreme ce oricum nu vrea să fie salvat?

— Ba *vrea* să fie salvat, Șura, îi răspunse Tatiana, dezvăluindu-și gândurile în priviri. Doar că e lipsit de speranță.

A doua zi, Dimitri se duse din nou la Alexander, sprijinindu-se într-un baston. „Ce viață minunată am!" își spuse Alexander în gând. „Dincolo de râu se duc bătălii acerbe, în salonul alăturat răniții se luptă să supraviețuiască, generalii fac planuri de luptă, trenurile aduc provizii cu mâncare în Leningrad, nemții ne măcelăresc de pe înălțimile Siniavino, doctorul Sayers se pregătește să părăsească Uniunea Sovietică, Tatiana stă la căpătâiul soldaților muribunzi, pruncul crește în pântecul ei, iar eu zac țintuit în pat, în timp ce lumea și timpul trec pe lângă mine." Se simțea atât de sătul de toate, încât dădu pătura la o parte și se ridică din pat. Încerca să-și desprindă perfuzorul din braț când Ina îl surprinse și îl obligă să se întindă din nou în pat, șoptindu-i să nu mai încerce vreodată așa ceva, căci altfel avea să îi spună totul Tatianei. Apoi plecă, lăsându-l singur cu Dimitri, care se așeză pe scaun.

— Alexander, vreau să stăm puțin de vorbă. Te simți în stare să mă asculți?

— Da, îi răspunse el, întorcându-și capul spre Dimitri, cu un efort suprem, fără să-i întâlnească însă privirea.

— Mă bucur sincer că tu și Tania v-ați căsătorit. Nu vă port ranchiună. Pe cuvânt! Dar un lucru a rămas nerezolvat.

— Da, așa e.

— Tania joacă tare, e o actriță foarte bună. Cred că am subestimat-o. N-o păcălești ușor, trebuie să recunosc.

„Și n-o cunoști nici pe jumătate!" își spuse Alexander în gând.

— Știu că puneți ceva la cale. O simt. Am încercat s-o fac să vorbească. Dar susține sus și tare că nu înțelege despre ce e vorba, însă eu știu prea bine! exclamă Dimitri încântat. *Te* cunosc, Alexander Barrington! Și vreau să știu dacă am și eu loc în planurile voastre.

— Nu înțeleg la ce te referi, îi răspunse Alexander cu glas ferm, întrebându-se cum de avusese încredere în el, cum de își pusese viața în mâinile lui. N-am niciun plan, Dimitri.

— Mda. Așa o fi! Dar încep să înțeleg multe lucruri acum, continuă el cu un zâmbet insinuant pe buze. Tatiana e motivul

pentru care ai tot tărăgănat să pleci. Voiai să găsești o cale prin care să fugiți împreună? Sau nu voiai să dezertezi și să pleci fără ea? Nu te învinovățesc, indiferent care ar fi motivul, adăugă dregându-și glasul. Acum însă trebuie să plecăm toți trei.

— Nu ne-am făcut niciun plan, îi răspunse Alexander. Dacă intervine vreo schimbare, te anunț.

O oră mai târziu, Dimitri își făcu din nou apariția, însoțit însă, de această dată, de Tatiana. O obligă să se așeze pe scaun, iar el se ghemui, lângă ei, pe vine.

— Tania, trebuie să-i bagi mințile-n cap soțului tău, spuse apoi. Să-i explici că vreau să plec din Uniunea Sovietică. E tot ce mi-am dorit vreodată. Iar perspectiva ca voi doi să fugiți fără mine și să mă lăsați aici, în mijlocul războiului, mă scoate din sărite. Ați înțeles?

Niciunul din ei nu scoase vreun cuvânt.

Alexander își ținea ochii pironiți asupra păturii sale. Tatiana se uita însă la Dimitri. Și privirea ei fermă și sfidătoare îi conferi curaj, determinându-l să-l privească și el.

— Sunt de partea voastră, Tania, continuă Dimitri. Nu vreau să pățiți nimic rău, nici tu, nici Alexander. Ba dimpotrivă, adăugă zâmbind. Vă doresc tot binele din lume. E atât de greu ca doi oameni să găsească fericirea! Și știu ce spun. Căci am încercat și eu. E un adevărat miracol cum ați reușit voi doi. Acum însă vreau o șansă și pentru mine. Și trebuie să mă ajutați.

— Instinctul de autoconservare este un drept inalienabil, spuse Alexander.

— Poftim? întrebă Dimitri.

— Nimic, răspunse Alexander.

— Dimitri, interveni Tatiana, nu prea înțeleg de ce mă bagi și pe *mine* în toată povestea asta.

— Pentru că, dragă Taneșka, ești direct implicată. Doar dacă n-ai cumva de gând să fugi cu doctorul american în locul soțului tău rănit. Plănuiți să plecați cu doctorul Sayers când se va întoarce în Helsinki, nu-i așa?

Nu îi răspunseră.

— Nu am timp pentru jocurile astea, se răsti Dimitri,

ridicându-se în picioare și sprijinindu-se în baston. Cu tine vorbesc, Tania. Fie mă luați cu voi, fie va trebui să-l reții pe Alexander aici, cu *mine*, în Uniunea Sovietică.

Tatiana stătea impasibilă pe scaun, cu mâna în mâna lui Alexander. Ridică apoi din umeri, cu ochii ațintiți asupra lui, schițând în tăcere o întrebare.

Alexander o strânse tare de mână, făcând-o să se vaite ușor.

— Asta e! exclamă Dimitri. Ăsta e momentul pe care îl așteptam. Ea înțelege totul, ca prin minune, și reușește să te convingă. Cum reușești să vezi și să înțelegi totul, Tania? Natura te-a înzestrat cu un talent aparte. Soțul tău, care nu este la fel de înzestrat ca tine, încearcă să ți se împotrivească, dar, în final, cedează, pentru că știe că aceasta este singura cale pe care trebuie s-o urmeze.

Alexander și Tatiana continuau să păstreze tăcerea. El își slăbi strânsoarea mâinii, fără însă să-i dea drumul.

Dimitri aștepta, cu brațele încrucișate.

— Nu plec de aici fără să-mi dați un răspuns. Ce zici, Tania? Alexander mi-a fost prieten șase ani. Țin la amândoi. Și nu vreau să vă creez probleme. *Urăsc* problemele – credeți-mă! continuă el, dându-și ochii peste cap. Vreau doar să-mi faceți loc în planurile voastre. Nu vă cer prea mult, nu-i așa? Nu te simți egoistă, Tania, dacă îmi refuzi șansa la o nouă viață? Tocmai tu, care ți-ai luat mâncarea de la gură ca să i-o dai Ninei Iglenko anul trecut, îmi refuzi puținul pe care vi-l cer când aveți atât de mult? își continuă el pledoaria, uitându-se când la ea, când la Alexander.

— Nu-l asculta, Tania! spuse Alexander, copleșit deopotrivă de durere și mânie. Las-o în pace, Dimitri! Povestea asta ne privește doar pe noi doi. Nu are nicio legătură cu ea.

Dimitri tăcu. Tatiana tăcea și ea, agitându-și îngândurată degetele în palma lui Alexander. Deschise apoi gura să vorbească.

— Nu spune *nimic,* Tatiana! interveni Alexander.

— Ba da, Tatiana, spune! o încurajă Dimitri. Totul depinde numai de tine. Dar spune ceva! Vreau să știu ce răspuns îmi dai. N-am prea mult timp la dispoziție.

— Dimitri! spuse Tatiana ridicându-se în picioare, fără să clipească. „Vai de cel ce este singur când cade, fără să aibă pe altul care să-l ridice!”{53}

— Să înțeleg din asta că… spuse Dimitri ridicând din umeri. Ce să înțeleg? Ce răspuns îmi dai? Da sau nu?

— Soțul meu ți-a făcut o promisiune, murmură Tatiana, ținându-l strâns de mână pe Alexander. Și își ține întotdeauna cuvântul dat.

— Da! exclamă Dimitri, făcând un pas spre ea.

Tatiana se retrase însă iute.

— Nicio faptă bună nu rămâne nerăsplătită, continuă pe un ton calm. Îți spun mai târziu care sunt planurile noastre. Dar trebuie să fii pregătit în orice moment. Ai înțeles?

— Sunt pregătit și acum, îi răspunse încântat Dimitri. Și vorbesc cât se poate de serios. Vreau să plec cât mai repede cu putință.

Îi întinse apoi mâna stângă lui Alexander. El își întoarse însă capul într-o parte. Nu avea nici cea mai mică intenție să-i strângă mâna lui Dimitri.

Tot Tatiana fu cea care reuși să le strângă mâinile.

— Totul va fi bine, murmură ea cu glas fremătător. Ce-am putea să facem, Șura? îl întrebă apoi, după plecarea lui Dimitri, în timp ce îi dădea să mănânce. Planul va trebui să funcționeze. Se mai schimbă puțin lucrurile. Dar nu prea mult. Vom găsi o soluție.

Alexander își îndreptă ochii spre ea.

— Vrea să supraviețuiască mai mult decât orice pe lume. Chiar tu mi-ai spus asta, zise Tania.

„Dar tu, Tatiana, ce mi-ai spus tu *mie?”* întrebă Alexander în gând. „Ce mi-ai spus pe acoperișul catedralei Sfântul Isaac, sub cerul întunecat al Leningradului?”

— Îl luăm cu noi. Ne va lăsa în pace. O să vezi. Trebuie doar să te întremezi cât mai repede cu putință.

— Hai să plecăm, Tania! Spune-i doctorului Sayers că sunt gata de plecare oricând vrea el!

Apoi plecă și Tatiana.

Mai trecu o zi.

Și Dimitri se reîntoarse.

Se așeză pe scaun, lângă Alexander. Acesta refuza însă să-i întâlnească privirea. Prefera să se uite oriunde în altă parte, încercând să-și amintească ultimul nume al hotelului din Moscova unde locuise împreună cu părinții săi. Hotelul își tot schimba numele, lucru pe care Alexander nu îl înțelesese niciodată, considerându-l năucitor și hilar. Acum încerca în mod intenționat să se concentreze asupra acestei dileme ca să nu se mai gândească nici la Tatiana și nici la individul care stătea pe scaun lângă el. „O, nu!" își spuse Alexander cu o strângere de inimă.

Căci își amintise ultimul nume al hotelului.

Kirov.

Dimitri își drese glasul. Alexander aștepta.

— Putem să stăm puțin de vorbă? E extrem de important.

— Totul e important, ripostă Alexander. Nu fac altceva decât să vorbesc. Ce s-a mai întâmplat?

— E vorba de Tatiana.

— Ce-i cu ea? îl întrebă Alexander, cu ochii ațintiți asupra perfuzorului.

Cât timp i-ar lua ca să-l scoată? Ar sângera? Scrută împrejurimile cu privirea. Era imediat după prânz, iar ceilalți răniți fie dormeau, fie citeau. Asistenta aflată în tură în ziua aceea citea și ea lângă ușă. Alexander se întreba unde era Tatiana. Nu mai avea nevoie de perfuzii. Tatiana nu voia însă să i le scoată, ca să-l oblige să rămână în secția pacienților aflați în stare critică. „Nu, nu te gândi la Tatiana!" Se ridică în capul oaselor, rezemându-se de perete.

— Alexander, știu ce simți pentru ea…

— Serios?

— Firește…

— Nu știu de ce, dar mă îndoiesc. Ce-i cu ea?

— E bolnavă.

Alexander păstră tăcerea.

— Da. E bolnavă. Tu nu știi ce știu eu. Nu vezi ce văd eu. Este doar o umbră care se târâie prin spital. Leșină tot timpul.

Alaltăieri a zăcut, Dumnezeu știe cât, leșinată în zăpadă. Un locotenent a ajutat-o să se ridice de acolo. Am adus-o la doctorul Sayers. A încercat să facă pe curajoasa…

— De unde știi că a leșinat în zăpadă?

— Am auzit povestea. Aud totul. O și văd în secția pacienților în stare terminală. Se ține de pereți când merge. I-a spus doctorului Sayers că nu mănâncă suficient.

— De unde știi?

— Mi-a spus Sayers.

— Văd că te-ai împrietenit cu doctorul Sayers.

— Nu. Îi aduc doar pansamente, iod și medicamente. Niciodată nu-i ajung. Mai stăm apoi de vorbă câteva minute.

— Unde vrei să ajungi?

— Știai că nu se simte bine?

Alexander îl privea stăruitor. Știa prea bine de ce Tatiana nu mânca suficient și de ce leșina. Dar nu avea de gând să-și pună sufletul pe tavă în fața lui.

— Discuția asta are vreun *rost,* Dimitri? îl întrebă Alexander după câteva clipe de tăcere.

— Da, are, îi răspunse Dimitri, coborând tonul și trăgându-și scaunul mai aproape de pat. Este extrem de periculos… ce vrem să facem. Avem nevoie de putere, de curaj și de tărie de caracter.

— Așa. Și? îl întrebă Alexander, țintuindu-l cu privirea, uimit să audă din gura lui Dimitri sintagme precum „tărie de caracter".

— Crezi că Tatiana va reuși să facă față unei încercări ca aceasta?

— Ce tot spui…

— Alexander, ascultă-mă cu atenție! Fără să mă întrerupi. Este slăbită și neputincioasă, iar noi avem un drum greu de parcurs. Chiar și cu ajutorul lui Sayers. Știi că de aici până în Lisiy Nos sunt șase puncte de control? Șase! Un singur cuvânt din gura ei ne-ar putea pecetlui soarta. Alexander… Nu poate să vină cu noi, conchise el după o scurtă ezitare.

— N-am de gând să port discuția asta ridicolă, u șopti Alexander.

— Nu mă asculți.

— Firește că nu.

— Încearcă să nu mai fii atât de încăpățânat! Știi foarte bine că am dreptate…

— Nu știu nimic în sensul ăsta! exclamă Alexander, cu pumnii încleștați. Știu doar că fără ea…

Se opri brusc. Ce îl apucase? Încerca să-l convingă cumva pe Dimitri? Dar ce era în capul lui? Făcea un efort extraordinar ca să nu țipe.

— Am obosit, continuă apoi cu glas tare. Terminăm discuția altă dată.

— Nu va mai *exista* o altă dată! șuieră Dimitri printre dinți. Și vorbește mai încet! Trebuie să plecăm peste patruzeci și opt de ore. Te asigur că n-am de gând să tărăgănez lucrurile doar pentru că *tu* nu vezi situația în adevărata ei lumină.

— Ba o văd cât se poate de clar, se răsti Alexander. Se va descurca foarte bine. Și *va veni* cu noi.

— Cade pe aici după doar șase ore de muncă.

— Șase ore? Dar unde ai fost până acum? Lucrează douăzeci și patru de ore pe zi. Nu stă în camioane ca tine și nici nu pierde vremea la țigări și băutură. Doarme pe cartoane, mănâncă resturile soldaților și se spală pe față în zăpadă. Nu-mi spune mie cum își petrece ziua de muncă!

— Te-ai gândit ce vom face în cazul unui incident la graniță? Dacă, în ciuda eforturilor lui Sayers, vom fi opriți și interogați? Va trebui să ne luptăm cu armele în mână.

— Vom face exact ce va trebui să facem, îi răspunse Alexander privindu-i bastonul, chipul plin de vânătăi și trupul gârbovit.

— De acord. Dar *ea* ce-o să facă?

— O să facă ce trebuie să facă.

— O să leșine! O să se prăbușească în zăpadă, iar tu n-o să știi ce să faci mai întâi: să ucizi trupele de graniță sau să-i sari în ajutor.

— O să le fac pe amândouă.

— Nu poate să fugă, nu poate să tragă cu arma, nu poate să lupte. O să leșine la primele incidente. Și crede-mă că întotdeauna se iscă incidente!

— Dar *tu*, Dimitri, poți să fugi? îl întrebă Alexander, neputând să-și ascundă ura din glas.

— Da! Sunt încă soldat.

— Dar doctorul? Nici el nu știe să folosească armele.

— E bărbat! Și, sincer să fiu, nu-mi fac prea multe griji în privința lui…

— Să înțeleg, așadar, că-ți faci griji pentru Tatiana? Mă bucur să aud asta.

— Îmi fac griji pentru ce-ar putea să facă.

— Așa da! *Este* o diferență!

— Mă tem că, preocupat cum vei fi să-i porți de grijă, o vei da în bară și vei face niște greșeli stupide. Din cauza ei, vei ezita să iei hotărârile pe care ar trebui să le luăm într-o fracțiune de secundă. Punctul de control din Lisiy Nos este slab apărat, dar asta *nu înseamnă* că putem trece prin el ca prin brânză.

— Ai dreptate. S-ar putea să ne luptăm ca să ne câștigăm libertatea.

— Atunci ești de acord?

— Nu.

— Ascultă-mă, Alexander! Este ultima noastră șansă. O știu prea bine. Este un plan perfect. Și ar putea să meargă ca pe roate. Dar Tatiana ne va duce la pieire. Nu e pregătită pentru o încercare de asemenea anvergură. Nu fi neghiob! Nu acum, când suntem atât de aproape! Ăsta e momentul pe care l-am așteptat amândoi atâta amar de vreme! continuă Dimitri zâmbind. Nu vor mai exista alte tentative de fugă, alte dăți sau alte oportunități. Ăsta e momentul.

— Da. Ăsta e momentul, repetă Alexander, închizând ochii pentru o clipă.

— Atunci ascultă-mă!…

— Nu vreau să te ascult.

— *Ba* o să mă asculți! exclamă Dimitri. Plănuim să fugim de multă vreme. Asta e șansa noastră! Nu-ți spun s-o lași pe Tania în Uniunea Sovietică pentru totdeauna. Nici pe departe! Îți propun să plecăm noi mai întâi. Să ajungem la destinație teferi și nevătămați. Mort, nu-i ești de niciun folos, cum nici pentru mine America nu va mai reprezenta nicio atracție dacă voi pieri

pe drum. Trebuie să rămânem în viață, Alexander. Pe de altă parte, dacă ne vom ascunde în mlaștini…

— Mergem cu camionul în Helsinki. Despre ce mlaștini vorbești?

— Dacă ar fi nevoie să ne ascundem acolo… Suntem deja prea mulți: trei bărbați și o fată fragilă. Nu vom mai putea să ne ascundem. De fapt, cerem să fim prinși. Dacă i s-ar întâmpla ceva lui Sayers, dacă Sayers ar fi ucis…

— De ce să fie ucis? Este doctor la Crucea Roșie, zise Alexander, scrutându-l intens pe Dimitri.

— Nu știu. Dar dacă va trebui să străbatem singuri drumul pe Marea Baltică – pe gheață, pe jos sau într-un convoi de camioane –, nu vom putea să trecem neobservați. Vom fi ușor de luat în vizor, doar suntem trei oameni. Iar Tatiana nu va reuși să meargă până la capăt.

— A reușit să străpungă blocada. A reușit să străbată apele înghețate ale Volgăi. A reușit să treacă peste moartea Dașei. Va reuși și acum, spuse Alexander, copleșit însă de îndoieli.

Pericolele pe care le descria Dimitri se împleteau mult prea bine cu propriile sale temeri.

— S-ar putea ca toate lucrurile pe care le înfățișezi să fie adevărate, continuă cu un efort supraomenesc. Uiți însă două aspecte extrem de importante. Dacă va rămâne aici, ce crezi că i se va întâmpla odată ce voi fi dat dispărut?

— Nimic. O cheamă tot Tatiana Metanova, îi răspunse Dimitri dând viclean din cap. N-ai spus nimănui că te-ai căsătorit. Asta te va ajuta acum.

— Dar pe *ea* n-o va ajuta.

— Nu va ști nimeni.

— Te înșeli. Voi ști *eu,* protestă Alexander, scrâșnind din dinți ca să-și stăvilească geamătul de durere ce amenința să-i scape printre buze.

— Da, dar vei fi în *America.* Vei fi acasă.

— Nu poate să rămână aici, spuse apoi cu glas monoton.

— Ba poate. Se va descurca foarte bine. Nici n-a cunoscut altă viață în afară de asta…

— Nici tu n-ai cunoscut alta!

— Va continua să trăiască de parcă nici nu te-ar fi cunoscut vreodată, zise Dimitri.

— Cum?

— Știu că ai o părere foarte bună despre tine, dar o să-i treacă, îi răspunse râzând. Și altora le-a trecut. Știu că ține foarte mult la tine, dar, cu timpul, va întâlni pe altcineva și își va reface viața.

— Nu mai spune tâmpenii! îi zise Alexander. O vor aresta după nici trei zile. Doar este soția unui dezertor. După nici trei zile! Și o știi foarte bine. Încetează, așadar, să mai îndrugi prostii!

— Nimeni nu va afla cine este.

— *Tu* ai aflat!

— Tatiana Metanova se va întoarce să lucreze la spitalul Greceski și își va relua viața din Leningrad, continuă Dimitri pe un ton calm, ignorându-i spusele lui Alexander. Iar dacă o mai vrei, când te vei stabili în America, îi poți trimite, la sfârșitul războiului, o invitație oficială prin care s-o rogi să vină la Boston ca să-și viziteze o mătușă îndepărtată, aflată pe patul de moarte. Și va veni, dacă va putea, cu trenul sau cu vaporul. Gândește-te la această perioadă doar ca la o despărțire temporară până când soarta ne va surâde din nou! Tuturor.

Alexander își freca vârful nasului cu mâna stângă. „Nu mai vine nimeni să mă salveze din iadul ăsta?" se întreba în gând. Simțea cum i se zbârlea părut la ceafa. Respira tot mai sacadat.

— Dimitri! îl strigă apoi, străfulgerându-l cu privirea. Ai încă o șansă în viață să faci ceva decent. Nu o irosi aiurea! Prima dată m-ai ajutat să-l văd pe tata în închisoare. Acum o poți ajuta pe Tatiana. Ce-ți pasă dacă vine cu noi?

— Trebuie să mă gândesc și la mine, Alexander. Nu pot să pierd timpul gândindu-mă cum s-o apăr pe soția *ta.*

— Cât timp ai pierdut gândindu-te la asta? Nu faci altceva decât să te gândești la tine…

— Spre deosebire de tine, nu-i așa? spuse Dimitri râzând.

— Spre deosebire de lumea întreagă. Tatiana ți-a întins mâna ca să vii cu noi.

— Ca să te protejeze pe *tine.*

— Da. Dar ți-a întins oricum mâna. Accept-o și hai cu noi! Ne va ajuta să fugim cu toții împreună spre libertate. Vei avea, în sfârșit, singurul lucru pe care ți-l dorești cu adevărat: o viață liberă, cât mai departe de război. Asta îți dorești cel mai mult, nu-i așa?

Lui Alexander îi răsunau prin minte cuvintele pe care Tania i le spusese în catedrala Sfântul Isaac. *Vrea de la tine exact ceea ce tu îți dorești cel mai mult.* Dar Alexander nu avea să se dea bătut. *Nu-ți va lua niciodată totul,* îi spusese Tatiana. *Nu va avea niciodată atâta putere.*

— Te vei bucura de libertatea pe care o râvnești cu atâta ardoare… tocmai datorită ei. Și nu vom pieri… tot datorită ei.

— Vom fi cu toții uciși… din cauza ei.

— Te asigur că nu vei pieri. Acceptă șansa care ți se oferă și bucură-te de viața pe care o vei avea în curând! Nu-ți refuz ceea ce ți se cuvine pe drept cuvânt. Am promis că te voi ajuta să pleci de aici și îmi țin făgăduiala. Tania este extrem de puternică și nu ne va dezamăgi. Te vei convinge de asta. Nu va șovăi nicio clipă și nici nu va da vreodată greș. Trebuie doar să accepți. Și totul va fi bine. Este ultima noastră șansă, după cum bine ai spus și tu. Și sunt de acord. Cred asta acum mai mult ca niciodată.

— Sunt convins.

— Hai să-ți înfățișez lucrurile și din alt unghi! insistă Alexander, încercând să-și ascundă mânia și deznădejdea. Războiul te-a orbit atât de tare, încât nu-i mai vezi pe cei din jur. Încearcă acum s-o vezi pe Tania! Măcar o dată. Știi foarte bine că va muri dacă va rămâne aici. Soarta ei e în mâinile tale. Salveaz-o, Dimitri! continuă el, *aproape* rugându-l.

— Dacă vine cu noi, vom muri cu toții, îi răspunse Dimitri pe un ton rece. Sunt ferm convins de asta.

Alexander își ațintì din nou ochii într-un punct mort. Privirea i se înceţoșa, apoi i se limpezea și i se înceţoșa din nou.

Simțea cum se cufunda într-o mare de întuneric.

— Ce-ar fi făcut dacă ai fi murit pe front, Alexander? spuse Dimitri. Dacă ai fi pierit atunci pe gheață, ar fi trebuit să găsească o cale prin care să-și continue viața în Uniunea

Sovietică, nu-i așa? Ei bine, acum e același lucru.

— Ba este o diferență ca de la cer la pământ, ripostă el, privindu-și mâinile tot mai rigide.

„Acum viața îi este luminată."

— Nu e nicio diferență pentru ea. Într-un fel sau altul, tot nu-i ești alături.

— Nu e adevărat.

— E un preț mult prea mic pe care trebuie să-l plătești pentru *America*! exclamă Dimitri.

Alexander nu îi răspunse, căci inima îi bătea năvalnic în piept, iar imaginile pe care le revedea cu ochiul minții – *Tatiana stând în genunchi pe parapetele din granit ale podului Fontanka* – erau mult prea copleșitoare.

— Ne va condamna pe toți la moarte.

— Am spus deja nu, Dimitri, îi răspunse apoi cu glas ferm.

— Chiar te faci că nu înțelegi ce spun? îl întrebă Dimitri privindu-l printre gene. *Nu se poate* să vină cu noi.

Eu sunt doar un simplu instrument. Glonțul cu care vrea să te nimicească, îi spusese Tatiana cândva.

— În sfârșit! exclamă Alexander râzând. Chiar mă întrebam când aveai de gând să-ți arunci săgețile otrăvite și amenințările inutile. Nu se poate să vină cu noi?

— Nu, nu se poate.

— E-n regulă, îi răspunse apoi, dând ușor din cap. Atunci nu plec nici eu. Anulăm totul. S-a terminat. Doctorul Sayers pleacă imediat la Helsinki. Peste trei zile mă întorc și eu pe front. Iar Tania va reveni la Leningrad. Nu mai pleacă nimeni, continuă, străfulgerându-l cu o privire plină de ură. Ești liber, soldat. Întâlnirea noastră s-a încheiat.

— Vrei să spui că nu pleci fără ea? îl întrebă Dimitri privindu-l uluit.

— *N-ai auzit* ce ți-am spus?

— Am înțeles, zise Dimitri frecându-și palmele.

Apoi, aplecându-se și rezemându-se de patul lui, continuă:

— Mă subestimezi, Alexander. Văd că nu înțelegi de vorbă bună. Păcat! Poate ar trebui să-i explic Taniei situația. E mult mai rațională decât tine. În momentul în care va înțelege că soțul

ei este în *pericol de moarte,* se va oferi *singură* să rămână aici… spuse, fără să-și ducă însă gândul la bun sfârșit.

Căci Alexander îl prinse de braț. Dimitri țipă și își ridică cealaltă mână în aer, dar era prea târziu. Alexander îl prinse de ambele brațe.

— Va trebui să înțelegi următorul lucru, îi spuse el, strângându-i încheietura ca într-o menghină. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă vorbești cu Tania, cu Stepanov, cu Mekhlis sau cu întreaga Uniune Sovietică. Poți să le spui ce vrei. Nu plec fără ea. Dacă rămâne aici, rămân și eu.

Și, răsucindu-i cu violență mâna, îi rupse osul antebrațului. Deși spumega de furie, Alexander îl auzi trosnind la fel cum trosneau lemnele pe care le tăia cu toporul în Lazarevo. Dimitri urla de durere. Alexander refuza să-i dea drumul.

— Cred că tu *mă* subestimezi, ticălosule! îi spuse, răsucindu-i încheietura cu atâta violență, încât osul rupt îi străpunse pielea.

Dimitri continua să țipe ca din gură de șarpe. Orbit de furie, Alexander îl lovi apoi cu pumnul în față, fracturându-i nasul. Impactul loviturii ar fi avut consecințe și mai dramatice dacă n-ar fi intervenit un infirmier. Acesta îl apucă pe Alexander de braț, năpustindu-se practic cu toată forța peste el.

— Încetează! strigă infirmierul. Ce faci? Dă-i drumul, dă-i drumul!

Gâfâind, Alexander îl îmbrânci pe Dimitri, care se prăbuși pe podea.

— Lasă-mă în pace! îi spuse Alexander infirmierului, complet uluit de tot ce se întâmplase.

După ce bărbatul îl eliberă din strânsoare, Alexander începu să se șteargă pe mâini. Smulsese acul perfuzorului din venă, iar sângele i se prelingea acum printre degete. „Sângerez, așadar", își spuse în gând.

— Ce naiba s-a întâmplat aici? strigă asistenta, alergând într-un suflet. Ce e nebunia asta? Ce te-a apucat? Soldatul a venit să te vadă și tu vrei să-l omori?

— Data viitoare să nu-l mai lăsați să intre! îi răspunse Alexander, aruncând păturile și ridicându-se în picioare.

— Înapoi în pat! Am primit ordine stricte să nu te las sub

nicio formă să te ridici din pat. Abia aștept să vină Ina! Nu lucrez niciodată în secția asta. De ce se întâmplă mereu câte ceva în *tura mea*?

După ce lucrurile se mai liniștiră, Dimitri, inconștient și plin de sânge, fu scos din salon, iar infirmierul făcu curățenie, plângându-se că avea și-așa destule de făcut fără ca pacienții din spital să rănească alți soldați perfect sănătoși.

— Ți se pare că e perfect sănătos? îl întrebă Alexander. N-ai văzut cum șchioapătă? Nu i-ai văzut chipul stâlcit în bătaie? Nu e prima dată când e atacat. Și te asigur că nu va fi nici ultima.

Dar știa prea bine că, dacă infirmierul n-ar fi intervenit la timp, l-ar fi ucis pe Dimitri cu mâinile goale.

După ce dormi puțin, Alexander se trezi și scrută salonul cu privirea.

Se înserase. Ina stătea la locul ei, lângă ușă, și vorbea cu trei bărbați îmbrăcați în haine civile. „N-a durat prea mult", își spuse în gând, cu ochii ațintiți asupra lor.

Stătea, singur și încremenit, cu rănița în poală și mâinile ascunse înăuntru, printre faldurile rochiei albe cu trandafiri roșii. Avea, în sfârșit, răspunsul la întrebarea ce-i bântuia gândurile de atâta vreme.

Știa ce preț trebuia să plătească pentru Tatiana.

Colonelul Stepanov se duse să-l vadă ceva mai târziu în seara aceea, având ochii adânciți în orbite și chipul cadaveric. Alexander îl salută, iar colonelul se trânti greoi pe scaun.

— Alexander, nici nu știu cum să-ți spun ce am de zis. Nici n-ar trebui să fiu aici. N-am venit în calitate de comandant, ci pur și simplu ca un om care…

— Tovarășe, îl întrerupse Alexander cu blândețe, prezența dumneavoastră aici este un balsam pentru sufletul meu. Mai mult decât vă puteți imagina. Știu de ce-ați venit.

— Știi?

— Da.

— Atunci totul e adevărat? Generalul Govorov a venit în seara asta la mine și mi-a spus că *Mekhlis,* continuă Stepanov,

rostindu-i numele cu vădit dispreț, i-a împărtășit o informație conform căreia ai fi fugit din închisoare, unde erai condamnat ca spion străin. Mai exact, ca spion *american*. Cum e posibil așa ceva? întrebă Stepanov izbucnind în râs. I-am spus că e ridicol…

— Domnule, am servit cu mândrie Armata Roșie timp de aproape șase ani, spuse Alexander.

— Și ai fost un soldat exemplar. Le-am spus și lor. Le-am explicat că povestea asta nu poate să fie adevărată. Dar, după cum bine știi…

Se opri, lăsând cuvintele suspendate în aer.

— Acuzațiile sunt mai presus de adevăr, continuă apoi. Îți mai aduci aminte de Merețkov? Acum este comandantul frontului din Volhov, dar cu nouă luni în urmă stătea în celulele NKVD-ului, așteptându-se să ajungă oricând în fața plutonului de execuție.

— Da, știu ce-a pățit Merețkov. Cât timp credeți că mai am la dispoziție?

Stepanov păstră o vreme tăcerea.

— Vor veni să te ia la noapte, îi răspunse colonelul în cele din urmă. Nu știu dacă le cunoști operațiunile…

— Din păcate, le cunosc mult prea bine, tovarășe, îi răspunse Alexander, fără să-l privească. Operațiuni secrete și urme bine șterse. N-am știut însă că au… sediu și aici, în Morozovo.

— Primitiv, dar au. Sunt peste tot. Tu ai un rang mult prea înalt. Te vor trimite, cel mai probabil, pe celălalt mal al lacului, în Volhov, îi explică Stepanov, vorbind în șoaptă.

Pe celălalt mal al lacului.

— Va mulțumesc, tovarășe, îi spuse apoi, schițând un zâmbet vag. Credeți că mă vor ridica, mai întâi, la rangul de locotenent-colonel?

— Dintre toți oamenii mei, pentru tine am nutrit cele mai mari speranțe, îi răspunse Stepanov oftând adânc.

— N-am avut prea multe șanse, murmură Alexander clătinând din cap. Dar am o mare rugăminte la dumneavoastră, tovarășe. Dacă vă iau la întrebări în legătură cu mine, trebuie să înțelegeți… îngăimă el, găsindu-și cu greu cuvintele… că, în ciuda curajului dumneavoastră, anumite bătălii sunt pierdute

de la bun început.

— Așa e, tovarășe maior.

— Și atât timp cât înțelegeți acest lucru, nu veți mai irosi nicio clipă prețioasă din timpul dumneavoastră apărându-mi onoarea sau performanțele militare. Păstrați distanța, tovarășe! Retrageți-vă! Și luați-vă și armele cu dumneavoastră! spuse Alexander, plecându-și ochii.

Stepanov se ridică în picioare.

Lăsând nerostite anumite lucruri.

Alexander nu se putea gândi nici la el, nici la Stepanov. Trebuia să dea glas lucrurilor rămase nerostite.

— Știți cumva dacă au pomenit ceva de…

Se opri, căci nu putea să-și exprime gândul în cuvinte.

Stepanov înțelese însă oricum.

— Nu, îi răspunse el încet. Dar este o chestiune de timp.

Slavă Domnului! Așadar, Dimitri nu le dorea pieirea amândurora. Voia doar să-i despartă, dar voia la fel de mult să-și salveze și propria piele. *Nu-ți va lua niciodată totul, Alexander.* Mai exista încă o rază de speranță.

— Pot s-o ajut cu ceva? întrebă Stepanov. Poate s-o transfer la vreun spital din Leningrad… sau din Molotov? Cât mai departe de aici.

— Da, domnule, îi răspunse Alexander, evitându-i privirea. Puteți face ceva pentru ea…

Alexander nu avea timp nici să gândească, nici să cadă pradă sentimentelor. Știa prea bine că va avea destul timp să se înece în vâltoarea gândurilor și a simțămintelor. Acum însă trebuia să acționeze. După plecarea lui Stepanov, o rugă pe Ina să-l cheme pe doctorul Sayers.

— Nu știu dacă ai voie să primești pe cineva după incidentul de astăzi, îi spuse Ina.

— A fost doar un mic accident, nimic îngrijorător, îi răspunse Alexander, ațintindu-și privirea asupra bărbaților îmbrăcați în civil. Am o rugăminte la tine. Nu-i spune nimic infirmierei Metanova! De acord? O cunoști. Știi cum face.

— Da, o cunosc. Dar de-acum înainte ar fi bine să fii cuminte.

Altfel, îi spun totul.

— O să fiu cuminte, Ina.

Sayers veni câteva minute mai târziu și se așeză vesel pe scaun.

— Ce s-a întâmplat, domnule maior? îl întrebă doctorul. Care-i povestea cu soldatul ăla? Ce-a pățit la brat?

— A pierdut la skandenberg, îi răspunse Alexander dând din umeri.

— Da, de asta n-am nicio îndoială. Dar cum de și-a spart nasul? O altă… luptă pierdută?

— Ascultă-mă, te rog! Uită de el câteva clipe! spuse Alexander, rostind cuvintele cu ultimele puteri. Când am vorbit prima dată despre…

— Nu e nevoie s-o mai spui. Știu la ce te referi.

— M-ai întrebat cum ai putea să mă ajuți. Iar eu ți-am răspuns că nu-mi datorezi nimic.

Ezită ușor, încercând să-și păstreze cumpătul.

— Ei bine, m-am înșelat, continuă apoi. Am nevoie disperată de ajutorul tău.

— Dar fac deja tot ce-mi stă în putință că să te ajut, îi răspunse Sayers zâmbind. Infirmiera ta stăpânește extrem de bine arta persuasiunii.

„Infirmiera mea…"

— Ascultă-mă cu atenție! insistă Alexander. Vreau să faci doar un singur lucru pentru mine.

— Ce anume? Dacă-mi stă în puteri, îl fac fără doar și poate.

— Ia-o pe soția mea din Uniunea Sovietică! îi spuse Alexander cu glas fremătător.

— Firește, domnule maior.

— *Acum*, domnule doctor! Ia-i pe soția mea și pe…

Șovăi ușor, căci nu putea să rostească acele cuvinte.

— Și pe Cernenko, ticălosul ăla cu brațul rupt, și scoate-i din țară! murmură el.

— Ce tot spui acolo?

— Avem foarte puțin timp la dispoziție. Cineva poate să te cheme în orice clipă și nu voi mai putea să termin ce am de spus.

— Dar vii cu noi.

— Nu, nu vin.

— Ce dracu' tot îndrugi acolo? exclamă Sayers în engleză.

— Sst! Trebuie să plecați, cel târziu, mâine.

— Și tu ce faci?

— Nu-ți mai bate capul cu *mine!* îi spuse Alexander cu glas ferm. Tania are nevoie de ajutorul tău, doctore. E însărcinată. Știai asta?

Sayers clătină uluit din cap.

— Da. Și va fi cumplit de speriată. Trebuie s-o aperi. S-o scoți imediat din Uniunea Sovietică. Și s-o protejezi.

Își ținea ochii ațintiți într-un punct mort. Și o vedea… *pe Tatiana scăldându-se, plină de săpun, în râul Kama. Îl ținea cu mâinile de gât și îi simțea răsuflarea caldă în ureche în timp ce îi șoptea: Ce vrei, Șura? Clătite din cartofi sau ouă?*

O vedea… *ieșind de pe porțile spitalului Greceski într-o zi rece de noiembrie; mică, singură și îmbrăcată cu un palton mult prea mare; mergea cu ochii plecați în pământ în timp ce se îndrepta spre viața-i singuratică din Soviet Cinci.*

— Salveaz-o pe soția mea! îl rugă în șoaptă.

— Nu mai înțeleg *nimic*, spuse doctorul Sayers, gâtuit de emoție.

— Îi vezi pe bărbații aceia îmbrăcați în civil, ce stau de „strajă" pe hol? îl întrebă Alexander clătinând din cap. Sunt oamenii NKVD-ului. Îți mai aduci aminte ce ți-am povestit despre NKVD? Despre soarta pe care ne-au hărăzit-o mie și părinților mei?

Sayers îl privea cu chipul cadaveric.

— NKVD-ul impune legea în această țară minunată. Și au venit – din nou – după mine. Mâine nu voi mai fi aici. Iar Tania nu poate să mai zăbovească nicio clipă pe tărâmurile astea. Este în pericol de moarte. Trebuie s-o iei de aici.

Doctorul încă nu înțelegea gravitatea situației. Protesta și clătina din cap fără încetare. Devenea din ce în ce mai nervos.

— Alexander, voi suna personal la consulatul american. Îi voi suna mâine în numele tău.

Atitudinea doctorului ridica multe semne de întrebare. Avea

oare să reușească să facă ce trebuia să facă? Avea să-și păstreze cumpătul în situații-limită? Nu părea în stare să-și păstreze sângele-rece.

— Știu că nu înțelegi, dar nu am timp să-ți explic, continuă Alexander, încercând să pară cât mai calm cu putință. Unde este consulatul ăsta american? În Suedia? În Anglia? Până vor reuși să contacteze Departamentul de Stat al Statelor Unite, oamenii lui Mekhlis ne vor aresta pe amândoi, nu doar pe mine. Ce legătură are Tatiana cu *America?*

— E soția ta.

— Când m-am căsătorit, purtam numele rusesc. Până vor reuși americanii să lămurească lucrurile cu NKVD-ul, va fi prea târziu pentru Tania. Lasă-mă pe *mine!* Ai grijă de *ea!*

— Nu, protestă Sayers, agitându-se pe scaun.

Nu mai putea să stea jos. Dădu ocol patului și îi aranjă păturile.

— Doctore! strigă Alexander. Îmi dau seama că nu ai timp să procesezi toate informațiile astea. Dar ce soartă crezi că va avea o rusoaică al cărei soț este bănuit a fi spion american, infiltrat printre ofițerii de rang înalt ai Armatei Roșii? Cum crezi că o va trata Comisariatul pentru Afaceri Interne pe soția mea însărcinată?

Sayers îl privea fără grai.

— Îți spun eu ce vor face: o vor folosi ca pe o armă împotriva mea când ne vor interoga. Spune-ne tot ce știi! În caz contrar, soția ta va fi „aspru judecată". Știi ce înseamnă *asta*, doctore? Înseamnă că voi fi *obligat* să le spun totul. Nu voi avea nicio șansă. Sau mă vor folosi pe mine ca pe o armă împotriva ei. Soțul tău va fi în siguranță numai dacă ne spui adevărul. Și exact asta va face. Și apoi…

— Nu! spuse Sayers clătinând din cap. Ne urcăm cu toții în ambulanță, chiar acum, și te vom duce la spitalul Greceski din Leningrad. Hai! Ridică-te din pat! Iar de acolo vom porni spre Finlanda.

— De acord, îi răspunse Alexander. Dar oamenii ăia de acolo vor veni cu noi, continuă, făcându-i semn cu capul spre ușă. Ne vor însoți pas cu pas. Niciunul dintre noi nu va mai reuși să iasă

din țară.

Doctorul Sayers se agăța cu disperare de orice putea. Clătinând din cap, Alexander își aținti privirea asupra Inei, care stătea de vorbă, în pragul ușii, cu „străjerii" NKVD. Aceștia fumau, târșâindu-și picioarele pe holul spitalului. Era evident că Sayers nu înțelegea gravitatea situației.

— Cum rămâne cu individul ăla? Cernenko? Nu-l cunosc și nici nu-i datorez ceva.

— Trebuie să-l iei cu tine, îi răspunse Alexander în șoaptă. După incidentul de astăzi, a înțeles, în sfârșit, cum stau lucrurile. A crezut că o voi sacrifica pe Tania ca să-mi salvez pielea, pentru că și-a imaginat că toți oamenii sunt ca el. Acum știe adevărul. Și mai știe că n-am de gând să-mi sacrific soția ca să-l distrug pe el. Nu-i voi pune, așadar, bețe în roate. Luați-l cu voi! Oricum, nu mă mai interesează nimic altceva.

Sayers îl privea fără grai.

— Încetează să te mai lupți pentru mine! îi spuse Alexander cu blândețe. O face Tania suficient. Nu e cazul să-ți faci griji din cauza mea. Soarta mi-e pecetluită. Ea mai are însă o șansă de scăpare. Concentrează-te numai asupra acestui lucru!

— Alexander! îi răspunse Sayers, frecându-și fața cu mâinile și clătinând din cap. Am văzut-o pe fata asta…

Se opri, cu glasul frânt.

— Am văzut-o, continuă apoi, donându-ți aproape tot sângele pe care îl mai avea. Mă lupt pentru tine pentru că știu ce va însemna pentru ea să…

— Doctore! îl strigă Alexander, ajuns la capătul puterilor. Nu mă ajuți deloc. Crezi că eu nu știu? îl întrebă închizând ochii.

„Mi-a dăruit tot ce avea."

— Crezi că va accepta să plece fără tine?

— Niciodată.

— Dumnezeule mare! Și atunci eu ce pot să fac?

— Nu trebuie să afle vreodată că am fost arestat. Dacă va afla, nu va mai pleca. Va rămâne aici – ca să descopere ce mi s-a întâmplat, ca să mă ajute cumva, ca să mă mai vadă pentru ultima oară.

Alexander îi explică apoi doctorului Sayers ce aveau de făcut.

— Nu pot să fac asta! exclamă doctorul.

— Ba da, poți. Trebuie doar să spui ce ți-am zis eu. Cu chipul lipsit de orice expresie.

Sayers clătina neîncetat din cap.

— Lucrurile pot oricând s-o ia razna, continuă Alexander. Nu este un plan perfect. Și niciun plan lipsit de pericole. Dar n-avem de ales. Dacă vrem să reușim, trebuie să recurgem la toate armele pe care le avem la dispoziție. Chiar și la cele fără muniție, adăugă după o scurtă ezitare.

— Ți-ai pierdut mințile, domnule maior. N-o să mă creadă niciodată.

— Asta depinde numai de tine! îi zise Alexander apucându-l de mână. Singura ei șansă de scăpare este să plece de aici. Dacă vei șovăi, fie și numai pentru o clipă, dacă vei fi neconvingător, dacă vei ceda în fața durerii ei și va înțelege că nu-i spui adevărul, nu va accepta nici în ruptul capului să plece. Dacă va bănui că sunt în viață, nu va mai pleca *niciodată.* Iar dacă va rămâne aici, zilele îi sunt numărate. Când va descoperi patul meu gol, continuă, sfâșiat de durere, se va prăbuși în fața ta și te va ruga cu ochii înecați în lacrimi să-i spui adevărul. „Minți. Știu că minți", îți va spune. *„Simt* că e încă în viață." Suferința ei îți va frânge sufletul, dorindu-ți să-i conferi puțină alinare, căci și ea a oferit alinare multor altora. Calvarul pe care îl vei vedea în ochii ei va fi copleșitor. „Spune-mi adevărul și te voi însoți până la capătul lumii!" te va ruga apoi cu cerul și cu pământul. Dacă vei șovăi, fie și pentru o clipă, dacă vei îndrăzni să clipești și să strângi din buze, atunci trebuie să știi, doctore, că îi condamni – și pe ea, și pe pruncul nostru – la închisoare sau la moarte sigură. Este extrem de convingătoare și cu greu poți s-o refuzi. Nu se va da bătută până nu-i vei mărturisi adevărul. Și, atunci când o vei face, o vei condamna la moarte, spuse Alexander, eliberându-i mâna din strânsoare. Va trebui s-o minți privind-o în ochi. *Va trebui s-o minți cu tot sufletul!* continuă, cu glasul tot mai stins. Și, dacă vei reuși s-o salvezi, atunci mă vei ajuta și pe *mine.*

Sayers se ridică în picioare, cu ochii scăldați în lacrimi.

— Țara asta nenorocită mă termină de-a binelea, îngăimă el.

— Și pe mine, îi răspunse Alexander întinzându-i mâna. Acum aș vrea s-o mai văd o dată. Pentru ultima oară. Dar vino cu ea și rămâi alături! Este timidă în preajma altor oameni. Va trebui să păstreze distanța.

— Nu vrei să rămâneți singuri măcar pentru câteva clipe?

— Dacă mă uit în ochii Taniei, mă pierd cu totul. Mă topesc în fața ei. Poate că tu reușești să-ți ascunzi sentimentele, dar eu nu pot.

Alexander își ținea ochii închiși. Peste zece minute, auzi zgomot de pași și vocea ei melodioasă.

— V-am spus că doarme, domnule doctor. Ce v-a făcut să credeți că e agitat?

— Domnule maior! îl strigă Sayers.

— Da, domnule maior. Puteți să vă treziți? spuse Tatiana.

Alexander îi simți atunci pe frunte mâinile calde, ce-i erau atât de cunoscute.

— Nu pare să aibă febră. Se simte bine.

Alexander îi cuprinse mâinile într-ale sale.

„Privește, Tatiana! Privește masca curajului și a indiferenței!"

Deschise ochii, trăgând adânc aer în piept. Pe chipul Tatianei se citea iubirea nețărmurită pe care i-o purta. Copleșit, Alexander închise din nou ochii.

— Sunt obosit, Tania, murmură el cu glas stins. *Tu* ce faci? Cum te simți?

— Deschide ochii, soldat! îi spuse ea cu tandrețe, mângâindu-i chipul. Ți-e foame?

— Nu. Doar mi-ai dat să mănânc, îi răspunse, tremurând ca varga pe sub pături.

— De ce nu mai ai perfuziile? îl întrebă luându-i mâna într-ale sale. Și de ce ai brațul vânăt, de parcă ți-ai fi smuls perfuzorul și ți-ai fi spart vena? Ce s-a întâmplat aici cât am lipsit?

— Nu mai am nevoie de perfuzii. Mă simt mult mai bine.

— Se pare că îi este puțin cam frig, domnule doctor, spuse Tatiana, punându-i din nou mâna pe frunte. N-am putea să-i mai dăm o pătură?

Și, spunând asta, se și făcu nevăzută. Alexander deschise ochii și văzu chipul îndurerat al doctorului.

— Încetează! îi șopti, aproape imperceptibil.

Când se întoarse, Tatiana îl înveli cu grijă pe Alexander, scrutându-l cu privirea.

— Mă simt bine, îi spuse el. Hai să-ți zic o glumă! Ce obții dacă împreunezi un urs alb cu un urs negru?

— Doi urși fericiți, îi răspunse ea.

Își zâmbiră unul altuia. Alexander nu îi evită privirea.

— Totul e-n regulă? Te simți bine? îl întrebă ea. Vin mâine-dimineață să-ți aduc micul dejun.

— Nu, nu de dimineață, îi spuse Alexander clătinând din cap. Nici n-o să ghicești unde mă duc mâine-dimineață, continuă zâmbind.

— Unde?

— În Volhov. Nu vreau să te umfli în pene de mândrie, dar voi fi promovat la rang de locotenent-colonel, îi răspunse privindu-l pe doctorul Sayers, care stătea la căpătâiul patului, cu chipul înnegurat de tristețe.

— *Serios?* îl întrebă Tatiana, radiind de fericire.

— Da. Ca să se „asorteze" cu medalia *Eroului Uniunii Sovietice.* Ce zid de *asta?*

— Cred că o să devii *cumplit* de nesuferit, îi răspunse Tatiana zâmbindu-i fericită. *Va trebui* să-ți ascult toate ordinele, nu-i așa?

— Ca să-mi asculți toate ordinele, va trebui să ajung general.

— Când te întorci? îl întrebă apoi, râzând.

— Poimâine de dimineață.

— De ce așa târziu? De ce nu mâine după-amiază?

— Traversăm lacul numai dimineața. E mai sigur. Sunt mai puține bombardamente.

— Tania, trebuie să mergem, interveni Sayers cu glas stins.

Alexander închise ochii. O auzi apoi pe Tatiana spunând:

— Domnule doctor Sayers, pot să rămân câteva clipe cu maiorul Belov?

„Nu!" își spuse Alexander în gând, deschizând ochii și privindu-l cu disperare pe doctor.

— Tatiana, trebuie să plecăm. Am vizite de făcut în trei secții.

— Doar o secundă, insistă ea. Priviți! Vă cheamă Lev, pacientul din patul cu numărul treizeci.

Și doctorul plecă. „Nu poate s-o refuze nici când îi cere lucruri banale", își spuse Alexander clătinând din cap.

Tatiana își apropie chipul de al lui. Se uită apoi de jur-împrejur și văzu că doctorul Sayers îi privea cu insistență.

— Doamne, nu pot nici măcar să te sărut? Abia aștept să am șansa să te sărut în văzul întregii lumi, îi șopti mângâindu-i pieptul. Vom scăpa în curând din desișul ăsta întunecat.

— Sărută-mă oricum! îi spuse Alexander.

— Vorbești serios?

— Da.

Tatiana se aplecă spre el și, continuând să-și țină mâna pe pieptul lui, îi atinse ușor gura cu buzele moi și dulci ca mierea, lipindu-și obrazul de al lui.

— Șura, deschide ochii!

— Nu.

— Deschide-i!

Și Alexander se supuse.

Privindu-l cu ochi strălucitori, clipi iute de trei ori.

— Somn ușor, domnule maior! îi spuse apoi cu o expresie serioasă, salutându-l milităreste. Pe curând!

— Pe curând, Tania! îi răspunse el.

Și Tania porni spre capătul patului. Nu! ar fi vrut Alexander să strige. „Nu, Tania! Te rog, întoarce-te la mine! Ce-aș putea să-i spun? Ce cuvânt să-i dăruiesc în aceste ultime clipe? Ce *cuvânt* să-i spun soției mele?"

— Tatiașa! o strigă Alexander.

„Doamne, care *era* numele custodelui…?"

Ea își întoarse privirea spre el.

— Îți amintești de Orbeli!…

— Tania! o strigă doctorul Sayers din celălalt capăt al salonului. Vino acum, te rog!

— Șura, îmi pare rău, dar trebuie să plec, îi răspunse ea iute, copleșită de frustrare. Spune-mi data viitoare când ne vedem, bine?

El încuviință din cap.

Tatiana se îndepărtă, trecând printre paturile bolnavilor. Atinse în fugă piciorul unui rănit, stârnind un zâmbet palid pe chipul soldatului înfășurat în bandaje. Îi ură noapte bună Inei și, înainte de a ieși pe ușă, aranjă pătura altui rănit. În prag, îi spuse câteva cuvinte doctorului Sayers și se întoarse râzând spre Alexander, privindu-l cu adorație în ochi. Ieși apoi pe ușă și nu se mai întoarse.

— *Tatiana!* murmură Alexander. *Nu trebuie să te temi nici de groaza din timpul nopții, nici de săgeata care zboară ziua, nici de ciuma care umblă în întuneric, nici de molima care bântuie ziua în amiaza mare. O mie să cadă alături de tine și zece mii la dreapta ta, dar de tine nu se va apropia.*[54]

Apoi se închină și, încrucișându-și brațele, își așteptă destinul. În timp ce în minte îi răsunau ultimele cuvinte ale tatălui său.

„Tată, mi-am văzut munca vieții năruită, dar oare voi afla vreodată dacă-am reușit s-o fac de la-nceput precum a fost?”

Tatiana stătea desculță în poziție de drepți în fața lui Alexander, îmbrăcată cu rochia ei galbenă și purtând pe cap bereta lui, de sub care i se iveau cosițele blonde. Chipul îi era luminat de un zâmbet exuberant, îl salută milităreşte.

— Pe loc repaus, Tania! îi spuse Alexander, salutând-o și el.

— Vă mulțumesc, domnule căpitan, îi răspunse ea, stând în vârfuri pe bocancii lui.

Și, ridicându-și capul spre el, îi sărută bărbia – doar până acolo reușea să ajungă dacă Alexander nu se apleca spre ea. El o ținea cu o mână.

Se retrase apoi câțiva pași și se întoarse cu spatele la Alexander.

— Gata, mă prăbușesc. Ar fi bine să mă prinzi. Ești pregătit?

— Sunt pregătit de cinci minute. Poți să-ți dai drumul.

Și își dădu drumul, chicotind în timp ce se prăbușea. Alexander o prinse în brațe și o sărută în creștetul capului.

— E rândul tău acum, îi spuse Tatiana râzând veselă.

Se ridică apoi în picioare și își întinse brațele în aer.

„Adio, cântecul meu de lună și adierea mea de vânt, adio,

nopți albe și zile senine, adio, apa și focul meu! Sper să găsești o viață mai bună. Sper să-ți alini sufletul frânt și să-ți regăsești zâmbetul nimicitor. Și când vei privi din nou, cu chipul surâzător, amurgul lumii libere din Occident, vreau să știi că iubirea mea n-a fost în zadar. Adio, draga mea Tatiana! Să nu-ți pierzi niciodată încrederea!”

ÎN LUMINA PALIDĂ A LUNII

A doua zi de dimineață, Tatiana se duse la secția pacienților aflați în stare critică din spitalul de campanie, amenajat într-o clădire din lemn, care funcționase cândva ca școală, și descoperi pe altcineva în patul lui Alexander. Se așteptase să-l găsească gol. În niciun caz ocupat de un alt pacient, un bărbat fără mâini și fără picioare.

În timp ce îl scruta cu stupoare, se gândea că făcuse o greșeală. Se trezise târziu și petrecuse apoi prea multe ore în secția răniților aflați în stadiu terminal. Șapte soldați muriseră în dimineața aceea.

Nu, nu greșise însă salonul. Se afla în secția bolnavilor în stare critică. Lev, pacientul din patul cu numărul treizeci, citea. Cele două paturi de lângă Alexander erau acum ocupate de alți pacienți. Nikolai Ouspenski, locotenentul cu un singur plămân, și caporalul de lângă el dispăruseră amândoi.

De ce au ocupat patul lui Alexander? Tatiana o întrebă pe Ina ce se întâmplase, dar infirmiera nu știa nimic. Nici nu intrase încă în tură. Îi spuse însă Tatianei că Alexander o rugase, târziu în noapte, să-i aducă uniforma, apoi, după ce u îndeplinise rugămintea, plecase la culcare. Habar nu avea ce se mai întâmplase după aceea. Poate că fusese transferat la secția bolnavilor aflați în convalescență, îi sugeră Ina.

Tatiana se duse să verifice. Dar nu era nici acolo.

Se întoarse în salon și se uită sub pat. Ranița dispăruse și ea. Ca și medalia de merit a lui Alexander, care nu mai atârna de spătarul scaunului din lemn, aflat acum lângă noul pacient. Acesta avea chipul bandajat, iar din urechea dreaptă îi curgea sânge. Îi spuse că va chema un doctor să-l consulte, apoi ieși năucă din salon. Se simțea bine – atât cât poate să se simtă bine o femeie însărcinată în patru luni. Burta începea să-i crească. Era bine că aveau să plece în curând, căci nu știa cum ar fi putut să le explice situația asistentelor și pacienților. Se îndrepta spre cantină ca să mănânce ceva, dar simțea un nod în stomac. Se temea că Alexander fusese trimis înapoi pe front, că, după ce

traversase lacul, nu îi mai dăduseră voie să se întoarcă la spital. Măcinată de griji, se duse să-l caute pe doctorul Sayers.

Nu îl găsi însă nicăieri. Întâlnindu-se cu Ina, care se pregătea să intre în tură, află că doctorul Sayers o căuta și el.

— Nu s-a străduit prea tare să mă găsească, îi răspunse Tatiana. Am fost toată dimineața în secția răniților în stadiu terminal.

Îl găsi pe doctorul Sayers în aceeași secție, consultând un pacient grav rănit.

— Ce se întâmplă, domnule doctor? îl întrebă în șoaptă. Unde e maiorul Belov?

Înțelese, dintr-o singură privire, că soldatul nu mai avea mult de trăit.

— Aproape că am terminat, îi răspunse Sayers cu ochii ațintiți asupra pacientului rănit. Ajută-mă să-i cos rana!

— Ce se întâmplă, domnule doctor? repetă Tatiana, dându-i o mână de ajutor.

— Lasă-mă să termin, bine?

Tatiana își aținti privirea asupra soldatului rănit, punându-i mâna pe frunte.

— A murit, domnule doctor, îi spuse după un timp, fără să-și desprindă palma de pe fruntea lui. Nu mai are nevoie de suturi.

Și doctorul se opri.

Tatiana își scoase mănușile chirurgicale și ieși din spital. Doctorul o urmă. Era aproape mijlocul lui martie și afară bătea un vânt mușcător.

— Tania, îmi pare cumplit de rău, dar s-a întâmplat o nenorocire, spuse Sayers cu chipul cadaveric, prinzând-o de mâini.

Rostea cu greu cuvintele, de parcă îl sufocau. Cearcănele vinețiii de sub ochi erau atât de proeminente, încât aveai senzația că îl bătuse cineva. Tatiana îl privea încremenită în tăcere…

Își smulse apoi mâinile din strânsoarea lui.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă, albă ca varul la față, privind cu disperare de jur-împrejur, în speranța că va găsi ceva de care să se sprijine.

— Nu țipa, Tania…!

— Dar nu țip.

— Îmi pare *nespus* de rău să-ți spun vestea asta, dar Alexander… îngăimă el ezitând, de parcă se împiedica de fiecare cuvânt în parte, în dimineața asta, în drum spre Volhov, împreună cu alți doi soldați…

Se opri, căci nu mai putea să continue.

Tatiana îl asculta împietrită.

— Ce e? murmură pierdută.

— Traversau lacul în momentul în care salvele de artilerie dușmane…

— *Ce* salve? îl întrebă cu vehemență în glas.

— Au plecat dis-de-dimineață ca să evite bombardamentele, dar suntem în război. Știi foarte bine că nemții ne bombardează de pe înălțimile Siniavino. O rachetă cu rază lungă de acțiune a căzut pe gheață, chiar în fața camionului, și a explodat.

— Unde e?

— Îmi pare rău, dar cei cinci oameni din camion… au pierit cu toții.

Tatiana se întoarse cu spatele la doctor, cuprinsă de niște spasme atât de puternice, încât avea senzația că se frânge în două.

— De unde știți toate astea? îl întrebă fără să se întoarcă spre el.

— M-au chemat la fața locului. Am încercat să salvăm și oamenii, și camionul. Dar era prea greu. Și s-a scufundat, murmură cu glas stins.

Tatiana își încleștă mâinile pe abdomen și vărsă în zăpadă. Cu inima bătându-i frenetic în piept, luă un pumn de zăpadă și se șterse la gură. Mai luă încă un pumn și se spălă pe față. Inima îi bătea la fel de sălbatic. Îi simți apoi mâna doctorului pe spate și îl auzi rostindu-i numele cu blândețe.

— L-ați văzut cu ochii dumneavoastră? îl întrebă cu răsuflarea întretăiată, fără să-și întoarcă fața spre el.

— Da. Îmi pare rău, îi răspunse în șoaptă. I-am luat bereta…

— Mai era în viață când l-ați văzut?

— Nu, Tatiana. Regret nespus.

Tatiana nu mai putea să stea în picioare.

— Nu, te rog! spuse doctorul Sayers, sărindu-i în ajutor. Te rog!

Printr-o putere extraordinară a voinței, Tatiana reuși să rămână în picioare. Se întoarse apoi spre el și îl străfulgera cu privirea.

— Hai să te așezi undeva! îi spuse doctorul îngrijorat, atingându-i chipul. Ești într-o stare de…

— Știu foarte bine în ce stare sunt, ripostă ea. Dați-mi bereta!

— Îmi pare îngrozitor de rău. Mi se frânge sufletul când…

— Dați-mi, vă rog, bereta! insistă Tatiana.

Mâinile îi tremurau însă atât de tare, încât o scăpă în zăpadă.

Nu putea să țină nici certificatul de deces pe care i-l arăta doctorul Sayers. Îi citi doar numele și locul morții. Lacul Ladoga. *Apele înghețate ale lacului Ladoga.*

— Unde este? îngăimă cu glas pierdut. Unde este acum…

Ezită, căci nu putea să-și ducă gândul la bun sfârșit.

— O, Tania!… Ce-am fi putut să facem? Am…

— Să nu mai îndrăzniți să-mi vorbiți vreodată! îi zise ea, chircindu-se sub impactul suferinței. Cum de nu m-ați trezit? Cum de nu m-ați anunțat imediat?

— Tania, uită-te la mine! o rugă doctorul, încercând să-i ridice capul spre el.

Înălțându-și privirea, văzu că Sayers avea lacrimi în ochi.

— Te-am căutat când m-am întors. Dar abia reușesc să stau acum în fața ta. Dacă aș fi putut, aș fi fugit unde aș fi văzut cu ochii. Aș fi preferat să-ți trimit o telegramă, continuă, înfiorându-se din cap până în picioare. Tania, hai să plecăm de aici! Eu oricum vreau să plec. M-am săturat până peste cap. Trebuie să mă întorc la Helsinki. Hai să ne strângem lucrurile! O să sun la Leningrad ca să-i anunț că am plecat. Trebuie să pornim la drum în seara asta. *Amândoi,* adăugă, scrutând-o cu privirea.

Tatiana nu îi răspunse. Mintea îi juca feste. Nu reușea să-și desprindă ochii de pe certificatul de deces. Nu era emis de Armata Roșie. Ci de Crucea Roșie.

— Mă auzi, Tania? insistă Sayers.

— Da, îi răspunse ea, la fel de pierdută.

— Trebuie să vii cu mine.

— Nu judec limpede acum, îngăimă ea. Trebuie să mă gândesc câteva minute.

— Hai să mergem în biroul meu! o rugă Sayers. Hai să te odihnești puțin!

Retrăgându-se câțiva pași, Tatiana îi aruncă o privire tulburătoare. Apoi porni cu pași repezi spre clădirea principală. Trebuia să-l găsească pe colonelul Stepanov. Colonelul era ocupat și refuză, la început, s-o primească.

Rămase în fața ușii, așteptându-l să iasă.

— Mă îndrept spre popotă. Vrei să mă însoțești? o întrebă Stepanov, luând-o înainte, fără s-o privească.

— Tovarășe, spuse Tatiana încremenită, ce s-a întâmplat cu ofițerul dumneavoastră…

Nu putea să-i rostească numele cu glas tare.

Stepanov se opri și se întoarse cu fața spre ea.

— Îmi pare rău pentru soțul tău, îi spuse el cu blândețe.

Tatiana păstră tăcerea. Apoi, făcând câțiva pași, îi luă mâna într-ale sale.

— Tovarășe, sunteți un om bun. Ați fost comandantul lui, spuse ea, printre rafalele de vânt ce-i șfichiuiau chipul. Vă rog să-mi spuneți ce i s-a întâmplat!

— Nu știu. N-am fost acolo.

Tatiana stătea, micuță și umilă, înaintea colonelului.

— Unul dintre camioanele noastre blindate, în care se aflau soțul tău, locotenentul Ouspenski, un caporal și doi șoferi, a explodat în această dimineață sub salvele de artilerie dușmane și s-a scufundat, răspunse colonelul oftând adânc. E tot ce știu. Nu am alte informații.

— Camion blindat? Dar mi-a spus că se ducea în Volhov ca să fie promovat, îngăimă Tatiana cu glas stins.

— Infirmieră Metanova! spuse șovăitor Stepanov. Camionul s-a scufundat. Restul nu mai are nicio importanță.

Tatiana nu-l slăbea din priviri.

— Îmi pare rău, continuă colonelul dând din cap. Soțul tău era…

— Știu ce era, tovarășe, îl întrerupse ea, ținând strâns la piept bereta și certificatul de deces.

— Da, amândoi știm, îi răspunse Stepanov cu glas ușor fremătător, privind-o cu ochii lui albaștri.

Stăteau încremeniți în tăcere, unul în fața celuilalt.

— Tatiana! Pleacă împreună cu doctorul Sayers! Cât mai repede cu putință. Vei fi mult mai în siguranță în Leningrad. Sau poate în Molotov. Du-te cu el! insistă colonelul, încheindu-și nasturii uniformei militare.

— V-a adus fiul înapoi, șopti ea, continuând să-l țintuiască cu privirea.

— Da, îi răspunse Stepanov, plecându-și ochii în pământ.

— Dar pe *el* cine o să-l mai aducă înapoi? îl întrebă printre șuierăturile sălbatice de vânt.

„Cum voi putea să mai merg acum? Să mă târăsc în patru labe? Nu, o să merg încet, pas cu pas. Și n-o să mă împiedic.

Ba o să mă împiedic."

Și se prăbuși în zăpadă. Colonelul o ridică de jos și o mângâie pe spate. Tatiana își strânse haina în jurul ei și, fără să-l mai privească pe Stepanov, porni cu pași șovăitori spre spital, sprijinindu-se de zidurile clădirilor.

Toată viața se luptase din răsputeri să-și ascundă – de ochii Dașei sau de ai lui Dimitri – sentimentele pe care le nutrea pentru Alexander. Încercase să-l ascundă chiar și din calea morții. Acum trebuia să-l ascundă cu totul chiar și de ea, ferecându-l pentru totdeauna într-un colț al inimii.

Se întoarse apoi în biroul doctorului Sayers.

— Domnule doctor, vă rog să mă priviți în ochi și să-mi jurați că a murit! îl rugă ea cu mâinile împreunate, prăbușindu-se în genunchi.

Sayers se ghemui în fața ei și îi luă mâinile într-ale sale.

— Îți jur că a murit, îi răspunse fără s-o privească.

— Nu pot să accept, îngăimă ea cu glas răgușit. Nu pot să accept gândul că a pierit singur, în apele înghețate ale lacului. Înțelegeți? Mi-e cu neputință să accept asta, șopti frântă de durere. Spuneți-mi că a fost arestat de NKVD! Că a fost trimis pe front, unde va arunca poduri în aer! Spuneți-mi că a fost

trimis în Ucraina, în Siniavino sau în Siberia! Spuneți-mi orice! Dar nu că a pierit singur, pe gheață. Nu voi îndura niciodată gândul ăsta. Spuneți-mi că nu e adevărat și vă voi însoți oriunde, vă promit! Vă ascult orbește, dar vă implor să-mi mărturisiți adevărul!

— Îmi pare rău că n-am putut să-l salvez, îi răspunse Sayers. Regret din tot sufletul că n-am putut să ți-l aduc teafăr și nevătămat.

Tatiana se prăbuși lângă perete și își ascunse chipul în mâini.

— Nu plec nicăieri, îngăimă apoi. Nu mai are niciun rost.

— Tania, nu spune asta, te rog! murmură Sayers punându-i mâna pe cap. Draga mea… te rog… lasă-mă să te *salvez… pentru el.*

— Nu mai are niciun rost.

— Niciun rost? Cum rămâne atunci cu pruncul pe care îl aștepți? exclamă doctorul.

Tatiana își ridică privirea spre Sayers, cu ochii lipsiți de viață.

— V-a spus că o să avem un copil?

— Da.

— De ce?

— Nu știu, îi răspunse doctorul agitat, ținându-și mâna pe capul Tatianei. Ți-e frig. Nu te simți bine. Ești…

Ea nu îi răspunse. Căci tremura ca varga.

— Rămâi aici, bine?

Tatiana își ascunse din nou chipul în mâini.

— Rămâi în biroul meu și așteaptă-mă! Încearcă să dormi puțin!

Tatiana scoase un sunet sfâșietor, ca un animal rănit, cuprins în ghearele morții.

— Pacienții întreabă de tine, continuă Sayers cu blândețe. Crezi că…

— Nu, îi răspunse, fără să-și ridice capul ascuns în căușul palmelor. Vreau să rămân singură.

Rămase până la căderea nopții pe podeaua din biroul doctorului Sayers, rezemată de perete, cu capul pe genunchi. Când nu mai putu să stea în capul oaselor, se ghemui pe podea.

Auzi, ca prin vis, pașii doctorului și încercă să se ridice, dar

nu reuși. Ajutând-o să se scoale de jos, Sayers trase adânc aer în piept când îi văzu chipul.

— Dumnezeule, Tania! Revino-ți, *te rog*. Am nevoie de tine…

— Încerc, dar mi-e cu neputință. Deocamdată, va trebui să vă mulțumiți cu o umbră, căci nu pot fi mai mult de-atât. E timpul să plecăm?

— Da, Tania. Hai să mergem! Uite, ți-am luat ranița de sub pat! îi spuse coborând glasul. E a ta, nu-i așa?

— Da, îi răspunse, luând-o din mâna lui.

— Vrei să mai iei ceva cu tine?

— Nu, șopti ea. Ranița e toată averea mea. Numai noi doi plecăm?

— Cernenko a venit astăzi la mine și m-a întrebat dacă ne-am schimbat planurile, acum când… îi răspunse după o scurtă ezitare.

— Și ce i-ați spus… îngăimă, simțind că genunchii refuzau s-o mai susțină.

Se prăbuși pe scaun și își ridică privirea spre Sayers.

— Nu pot să plec cu el, continuă apoi. Nu pot și pace!

— Nici eu nu vreau să-l iau, dar ce pot să fac? Mi-a spus, clar și răspicat, că fără el nu vom putea trece nici măcar de primul punct de control. Vreau să te scot teafără din țară, Tania. Ce pot să fac în cazul ăsta?

— Nimic, îi răspunse ea.

Îl ajută apoi pe Sayers să-și strângă puținele lucruri pe care le avea și ieși, cărând gentile cu instrumentele medicale. Mașina Crucii Roșii era un jeep mare, prevăzut – în locul caroseriei solide din oțel a ambulanțelor – cu o cabină din sticlă pentru șofer și pasagerul din dreapta și o prelată ce-i acoperea spatele. Nu oferea prea multă siguranță răniților sau personalului medical, dar era singurul vehicul disponibil pe care Sayers îl găsise, la vremea respectivă, în Helsinki. Prelata purta însemnele Crucii Roșii.

Dimitri îi aștepta lângă jeep. Tatiana îl ignoră complet în timp ce punea în mașină trusa de prim ajutor și cutia cu plasmă.

— Tania! strigă el.

— Hai să ne grăbim! interveni doctorul. Tu treci în spate! îi

spuse apoi lui Dimitri. După ce vom porni la drum, te poți schimba în hainele pilotului finlandez. Nu știu cum o să te descurci cu brațul ăla… Tania, unde sunt hainele? Mai vrei niște morfină? îl întrebă din nou pe Dimitri. Ce-ți face fața?

— Mă doare îngrozitor. Abia mai văd. Există pericolul ca mâna să se infecteze?

Tatiana îi aruncă o privire din mașină. Dimitri avea brațul drept în ghips, prins de gât cu o eșarfă, și fața umflată și vineție. Ar fi vrut să-l întrebe ce pățise, dar nu o interesa.

— Tania! o strigă el din nou. Am aflat de dimineață ce s-a întâmplat. Îmi pare rău.

Tatiana scoase în tăcere hainele pilotului finlandez din ascunzătoarea lor și le aruncă pe podeaua jeepului.

— Vino acum! o chemă Sayers. Trebuie să plecăm. Hai să te ajut să cobori!

Luându-i mâna doctorului, sări din mașină, trecând nepăsătoare pe lângă Dimitri.

— Tania! repetă el.

Ea îi aruncă o privire atât de acuzatoare, încât Dimitri își plecă ochii în pământ.

— Pune-ți hainele și întinde-te pe jos! îi spuse apoi printre dinți. Și nu mai scoate niciun sunet!

— Îmi pare rău, insistă el. Știu cât ai…

Spumegând de furie, Tatiana se năpusti asupra lui Dimitri, gata să-l lovească cu pumnul dacă doctorul Sayers n-ar fi împiedicat-o, prinzând-o de brațe.

— Dumnezeule, Tania! încetează, te rog! exclamă el.

— Am spus doar că îmi… bâigui Dimitri, retrăgându-se câțiva pași.

— Nu vreau să-ți aud minciunile sfruntate! strigă ea în timp ce Sayers continua să-i țină brațele imobilizate. Nu vreau să-mi mai adresezi niciodată vreun cuvânt. Ai înțeles?

Dimitri urcă în mașină, bombănind nervos. Nu înțelegea de ce era atât de supărată pe *el.*

Doctorul se sui la volan, privind-o pe Tatiana cu ochii cât cepele.

— Gata, domnule doctor! Hai să mergem! îi spuse ea,

încheindu-și până în gât nasturii paltonului alb, cu banderola Crucii Roșii pe mânecă, și legându-și mai strâns pe cap căciulița albă.

Luase cu ea volumul de poezii al lui Pușkin, toți banii lui Alexander, scrisorile lui și fotografiile de la nuntă. Dar și bereta, și verigheta lui.

Străbăteau drumul prin noaptea întunecată.

Tatiana ținea pe genunchi harta lui Sayers, dar n-ar fi putut să-l îndrume spre Lisiy Nos. Doctorul Sayers traversa pădurile din nordul Rusiei, mergând pe drumuri de țară, pline de noroi, zăpadă și bălți. Tatiana se uita pe fereastră, dar nu vedea nimic prin întunericul dens de puteai să-l tai cu cuțitul. Încerca cu greu să-și păstreze stăpânirea de sine.

Sayers îi vorbea fără încetare în engleză.

— Totul va fi bine, Tania…

— Oare, domnule doctor? îl întrebă ea tot în engleză. Și ce-o să facem cu *el?*

— Cine își bate capul cu el? Poate să facă ce-o vrea odată ce vom ajunge la Helsinki. Pentru *tine* îmi fac griji, nu pentru el. La Helsinki, vom lăsa niște provizii de medicamente, apoi vom lua amândoi un avion al Crucii Roșii spre Stockholm. De acolo, vom porni cu trenul spre Göteborg și vom traversa Marea Nordului spre Anglia. Mă asculți, Tania? Înțelegi ce-ți spun?

— Vă ascult, îi răspunse ea cu glas stins. Și înțeleg.

— În Anglia, trebuie să mă opresc în câteva locuri, apoi vom lua fie un avion spre Statele Unite, fie un vas de pasageri din Liverpool. Și când vei ajunge la New York…

— Matthew, te rog! îi șopti ea.

— Încerc să te fac să te simți mai bine, Tania. Să te ajut să treci peste acest calvar.

— N-am știut că vorbești engleză, Tania, spuse Dimitri din spate.

Nu îi răspunse la început. Apoi, luând de la picioarele doctorului o țeavă de metal, pe care o păstra ca armă de apărare în caz de pericol, o lovi cu putere de grătarul ce-o despărțea de Dimitri. Impactul loviturii fusese atât de puternic, încât Sayers, speriat, pierdu pentru o clipă controlul volanului, ajungând pe

marginea drumului.

— Dimitri, nu ai voie să scoți niciun cuvânt! îi spuse ea cu glas răstit. Ești finlandez. Să nu te mai aud rostind nici măcar o silabă în rusă!

Lăsând apoi țeava pe podea, își cuprinse abdomenul cu brațele.

— Tania…

— Nu…

— Ai mâncat ceva? o întrebă Sayers cu blândețe.

— Nu-mi stă gândul la mâncare, îi răspunse ea clătinând din cap.

Se opriră, în toiul nopții, pe marginea drumului. Dimitri se îmbrăcase deja cu uniforma pilotului finlandez.

— E foarte mare, îl auzi spunându-i doctorului Sayers. Sper că nu va trebui să stau în picioare. Oricine își va da seama că nu mi se potrivește. Poți să-mi mai dat niște morfină? Sunt…

Doctorul se întoarse la volan câteva minute mai târziu.

— Dacă îi mai dau morfină, o să moară. Brațul ăla o să-i facă probleme.

— Dar ce-a pățit? îl întrebă Tatiana în engleză.

— A trecut pe lângă moarte, îi răspunse încet doctorul. Are o fractură deschisă foarte urâtă. S-ar putea să-și piardă brațul, adăugă după o scurtă ezitare. Nu știu cum reușește să se mai țină pe picioare. Am crezut că va fi în comă după incidentul de ieri. Dar iată-l că merge! spuse Sayers clătinând din cap.

Tatiana păstră tăcerea. „Cum de mai *putea* să stea în picioare?" se întreba ea. „Cum e posibil ca noi toți – oameni tineri, puternici, curajoși și energici – să ne prăbușim sub povara vieții, iar *el* să rămână, neclintit, în picioare?"

— Într-o bună zi, Tania, va trebui să-mi explici… spuse Sayers în engleză, arătând cu capul spre spatele mașinii. Căci îți jur pe ce am mai sfânt că nu înțeleg nimic.

— Nu cred că aș putea să-ți explic, șopti Tatiana.

În drum spre Lisiy Nos se opriră la șase puncte de control pentru verificarea actelor. Sayers arăta actele lui și ale infirmierei sale, Jane Barrington. Dimitri nu avea acte, ci doar o plăcuță de metal pe care scria Tove Hanssen. Era un pilot

finlandez rănit, pe care Sayers îl ducea la Helsinki pentru un schimb de prizonieri. În toate cele șase cazuri, soldații punctelor de control desfăceau prelata, priveau în lumina puternică a lanternelor chipul desfigurat al lui Dimitri și îi făceau semn lui Sayers să-și vadă mai departe de drum.

— E bine să fii protejat de însemnele Crucii Roșii, spuse doctorul.

Tatiana încuviință din cap.

Sayers trase mașina pe marginea drumului și opri motorul.

— Ți-e frig? o întrebă el.

— Nu.

„Nu suficient de frig."

— Vrei să conduc eu?

— Știi să conduci?

Pe când avea șaisprezece ani, în vacanța de vară petrecută în Luga, cu un an înainte de a-l întâlni pe Alexander, Tatiana se împrietenise cu un caporal încartiruit în sediul oficialităților sovietice din sat. Acesta îi lăsase pe Tatiana și pe Pașa să-i conducă mașina toată vară. Pașa nici nu mai voia să se dea jos de la volan, dar caporalul o lăsase și pe ea să conducă. Și ajunsese să conducă bine camionul, chiar mai bine decât Pașa. Caporalul îi spusese că era o elevă silitoare și ageră, care își învăța repede lecțiile.

— Da, știu să conduc.

— Nu, e prea întuneric, iar drumul e presărat cu gheață, îi răspunse Sayers, închizând ochii timp de o oră.

În tot acest răstimp, Tatiana păstră tăcerea, stând încremenită: cu mâinile îndesate în haină. Încerca să-și aducă aminte când făcuse ultima oară dragoste cu Alexander. Într-o duminică din noiembrie. Dar *unde* anume? Nu-și mai amintea. Ce făceau? Unde erau? Oare Inga asculta la ușă? Și unde o făcuseră: în baie, pe canapea sau pe podea? Nu reușea să-și amintească.

Ce îi spusese Alexander cu o seară în urmă? Făcuse o glumă, o sărutase, îi zâmbise, îi atinsese mâna și îi spusese că se ducea în Volhov ca să fie promovat. Îl mințiseră? Sau *el* o mințise?

Tremura. Și crezuse că îi era frig. Ce îi mai spusese oare? *Pe curând.* Pe un ton foarte firesc. Fără să clipească măcar. Altceva?

Îți amintești de *Orbeli!*

La ce se referea oare?

Alexander îi spunea adesea povestioare fascinante din armată, îi împărtășea numele generalilor și îi povestea despre Hitler sau Rommel, despre Anglia sau Italia, despre luptele de la Stalingrad sau El Alamein, despre Richthofen, von Paulus sau Montgomery. Nu era de mirare, așadar, să-i spună un cuvânt pe care nu-l cunoștea. De Orbeli însă nu auzise niciodată. Și, cu toate astea, Alexander o rugase *să* și-l amintească.

Tatiana îl trezi pe doctorul Sayers, înghiontindu-l ușor.

— Ce sau cine este Orbeli? îl întrebă ea.

— Nu știu, îi răspunse el somnoros. N-am auzit niciodată. De ce mă întrebi?

Tatiana nu îi răspunse.

Sayers porni din nou mașina.

Ajunseră la granița dintre Uniunea Sovietică și Finlanda la ora șase dimineața. Pretutindeni domnea o tăcere apăsătoare.

Alexander îi spusese Tatianei că nu era vorba despre o graniță în sensul propriu al cuvântului, ci despre o linie de apărare, însemnând că se putea afla oriunde între trupele sovietice și cele finlandeze, pe o distanță între treizeci și șaizeci de metri. Fiecare dintre armatele combatante își marcau teritoriul și așteptau apoi să izbucnească războiul.

Tatianei i se părea că sălciile și pădurile finlandeze de conifere semănau la fel de bine cu sălciile și pădurile rusești de conifere pe care le străbătuseră în ultimele ore ale nopții. Farurile mașinii luminau drumul îngust de țară ce se întindea în fața lor. Soarele nu se grăbea să răsară în dimineața aceea de martie.

Dacă trupele sovietice de graniță dormeau, poate că reușeau să traverseze frontiera, urmând să-și prezinte actele în fața trupelor finlandeze, în locul celor rusești, sugeră doctorul Sayers. Tatianei i se părea o idee foarte bună.

Cineva le strigă însă în clipa aceea să se oprească. Trei soldați NKVD, toropiți de somn, își făcură apariția lângă portiera doctorului. Sayers le arătă actele. După ce le studie cu atenție documentele, unul dintre soldați i se adresă Tatianei într-o

engleză cu un puternic accent rusesc:

— Bate un vânt rece, nu-i așa?

— Mușcător chiar, îi răspunse ea într-o engleză curată. S-ar putea să ningă.

Soldatul încuviință din cap, apoi toți trei se duseră în spatele mașinii ca să-i arunce o privire lui Dimitri.

Se așternu o tăcere apăsătoare.

Lumina lanternelor era orbitoare.

Aceeași tăcere copleșitoare.

— Stați puțin! spuse unul dintre soldați. Vreau să-i mai văd chipul o dată.

Și lumina lanternelor spulberă din nou întunericul nopții.

Tatiana stătea încremenită, cu urechile ciulite.

Unul dintre soldați izbucni în râs și îi spuse ceva în finlandeză lui Dimitri. Pentru că nu cunoștea limba, nu era sigură dacă soldatul vorbise sau nu în finlandeză. Cert e că i se adresase lui Dimitri într-o limbă pe care Tatiana nu o înțelegea. Nici el n-o înțelese, căci nu îi răspunse soldatului.

Acesta repetă întrebarea mult mai tare.

Dimitri rămase la fel de tăcut. Apoi îngăimă ceva într-o limbă ce semăna cu finlandeza. După o clipă de tăcere, unul dintre soldați îi ordonă în rusă să coboare din mașină.

— O, nu! șopti Sayers. Ne-au prins?

— Sst! murmură Tatiana.

Soldații îi spuseră din nou lui Dimitri să coboare din mașină. El însă nu se clinti.

— E rănit, interveni doctorul vorbind în rusă. Nu poate să se ridice în picioare.

— Ba o să se ridice dacă vrea să trăiască, îi răspunse soldatul. Spune-i pacientului tău, în orice limbă vrei, să coboare din mașină!

— Ai grijă! îi șopti Tatiana doctorului. Dacă nu va putea să se salveze, va încerca să ne omoare pe toți.

Cei trei soldați NKVD îl dădură jos pe Dimitri din mașină, ordonându-le apoi lui Sayers și Tatianei să coboare și ei. Doctorul dădu ocol jeepului și se opri lângă Tatiana, care stătea în dreptul portierei deschise. Simțindu-se cumplit de slăbită,

gata să leșine în orice clipă, atinse cu mâna umărul doctorului, în speranța că va prinde puteri. Dimitri se afla în văzul tuturor, la câțiva metri distanță, părând și mai mic în uniforma pilotului finlandez, potrivită pentru un soldat mult mai înalt.

Soldații râdeau cu poftă, ținându-și armele îndreptate asupra lui.

— Hei, *finlandezule!* spuse unul dintre ei în rusă. Te-am întrebat cum te-ai rănit, iar tu ne-ai răspuns că mergi la Helsinki. Nu vrei să ne explici puțin cum stau lucrurile?

Dimitri păstră tăcerea, privind-o pe Tatiana cu ochi imploratori.

— L-am luat din Leningrad, interveni din nou Sayers. Era grav rănit…

Tatiana îl înghionti ușor, spunându-i în șoaptă:

— Taci din gură! E de rău.

— Poate că e într-adevăr grav rănit, îi răspunse soldatul, dar nu e deloc *finlandez.*

Izbucniră cu toții în râs.

— Nu mă recunoști, Cernenko? îl întrebă unul dintre ei în rusă, apropiindu-se de Dimitri. Sunt eu, Rasskovski.

Dimitri își lăsă jos brațul sănătos pe care îl ținea ridicat în aer.

— Ține-ți mâna deasupra capului! îi strigă soldatul râzând.

Era evident că nu credeau povestea lui Dimitri, în ciuda brațului în ghips, prins într-o eșarfă. Unde era arma lui Dimitri? se întreba Tatiana. O avea cu el?

Ceilalți doi soldați se aflau la câțiva pași distanță.

— Îl cunoști? întrebă unul din ei, lăsând pușca jos.

— Firește că îl cunosc! exclamă Rasskovski. Cernenko, ai uitat câți bani mi-ai cerut pe țigări? Și ți-am dat cât ai vrut, pentru că n-aveam unde să găsesc tutun în mijlocul pădurii. Ai și uitat? îl întrebă râzând. Doar ne-am întâlnit acum o lună.

Dimitri continua să tacă.

— Credeai că nu te recunosc din cauza *machiajului* interesant de pe față? continuă Rasskovski, distrându-se de minune. Așadar, Cernenko, nu vrei să ne explici ce cauți în mașina Crucii Roșii, îmbrăcat într-o uniformă finlandeză? Înțeleg prea bine de ce ai brațul rupt și chipul desfigurat. Se pare că prețurile tale

exorbitante nu sunt pe placul tuturor. Mă înșel cumva?

— Rasskovski, doar nu crezi că furnizorul nostru încearcă să fugă, nu-i așa? interveni un alt soldat, stârnind râsul camarazilor săi.

În lumina lanternelor, Dimitri își ținea ochii ațintiți asupra Tatianei. Ea îi susținu privirea doar pentru o clipă, apoi se lipi de doctorul Sayers, strângându-și brațele în jurul ei.

— Mi-e frig, spuse în șoaptă.

— Tatiana! țipă Dimitri în rusă. Le explici tu? Sau le explic eu?

— Tatiana? repetă uimit Rasskovski, uitându-se la ea. De ce-ar purta o americancă numele de Tatiana? Ce se întâmplă aici? Îl întrebă apoi pe Sayers. De ce-i vorbește în rusă? Arată-mi din nou actele ei!

Sayers se supuse și îi arătă documentele Taniei. Erau în ordine.

— Tatiana? Ce tot vorbește acolo? spuse ea în engleză, privindu-l pe Rasskovski. Noi nu știm nimic. Ne-a spus că e finlandez. Nu-i așa, domnule doctor?

— Așa e, răspunse Sayers, făcând câțiva pași înainte și punându-și prietenos mâna pe umărul lui Rasskovski. Sper să nu fie probleme. A venit la spitalul nostru…

În clipa aceea, Dimitri își scoase arma și o îndreptă spre Rasskovski, care mergea în fața Tatianei.

N-ar fi putut să spună cine era ținta lui, căci ținea arma în mâna stângă, dar nici n-avea de gând să afle. Se trânti iute la pământ. Poate că îl viza pe soldatul NKVD. Poate. Dar rată ținta și îl nimeri, în schimb, pe doctorul Sayers. Poate că ținta era chiar Sayers și atunci nu o ratase. Sau poate că o viza pe ea – stând între doctor și soldatul NKVD – și ratase. Tatiana nu avea timp să se gândească la toate aceste variante.

Rasskovski alergă spre Dimitri, care trase din nou. De această dată, nu mai rată. Însă nu reuși să-i elimine și pe ceilalți doi camarazi la fel de rapid. Aceștia, împietriți parcă, își luară puștile de pe umăr, cu mișcări lente, ca într-un film derulat cu încetinitorul, și deschiseră, în cele din urmă, focul asupra lui Dimitri. Forța impactului îl azvârli la câțiva metri distantă.

Din pădure, răsunară alte focuri de armă. Acestea nu erau lente și metodice ca acelea trase cu arme acționate manual, ce constituiau metronomul frontului: tragi cinci cartușe, deschizi încărcătorul, introduci alte cinci cartușe și închizi încărcătorul. Nu, acestea erau salve de mitralieră, care, prin impactul lor nimicitor, distruseră parbrizul și botul alungit al jeepului. Cei doi soldați NKVD se făcură nevăzuți.

Geamul portierei sub care se trântise Tatiana se făcu țăndări și ea simți cum obrazul îi era sfâșiat de ceva tare și ascuțit. Plimbându-și limba prin gură, se lovi de același obiect ascuțit și gura i se umplu de sânge. Nu avea însă timp să se gândească la asta, căci trebuia să se adăpostească sub botul mașinii.

Îl văzu pe Dimitri prăbușit pe jos. Doctorul Sayers zăcea și el fără vlagă, în câmp deschis. Caroseria de oțel a mașinii se afla sub o ploaie neîncetată de gloanțe și salve de mitralieră, ce scoteau niște sunete asurzitoare și năucitoare.

Tatiana ieși de sub mașină și, ajungând lângă doctor, începu să-l tragă după ea. În timp ce îl târa, acoperindu-l cu trupul ei, i se păru la un moment dat că îl vede pe Dimitri mișcându-se. Imaginația îi juca oare feste? Sau luminile salvelor de foc creau imagini iluzorii? Nu, era într-adevăr Dimitri. El încerca să se târască spre jeep. De pe frontul sovietic, o bombă trasă de un obuzier zbură prin aer și explodă în pădure. Foc, fum negru și țipete. De *aici*? De *acolo*? N-ar fi putut să spună. Nu exista nici *aici,* nici *acolo.* În luminile fremătătoare ale farurilor, îl vedea pe Dimitri cum încerca, folosindu-și ultimele puteri, să ajungă la ea, iar în cele câteva secunde de tăcere ce se așternură dintr-odată, îl auzi strigând-o:

— Tatiana… Tatiana… Te rog…! murmură cu mâna întinsă spre ea.

Tatiana închise ochii.

„Nu vreau să se apropie de mine."

Auzi apoi un șuierat și zări o lumină puternică, urmată de explozia năucitoare a unui proiectil. Bomba explodă atât de aproape, încât, sub impactul covârșitor al deflagrației, se lovi cu capul de caroseria mașinii și își pierdu cunoștința.

Când își reveni, refuză să deschidă ochii. Nu mai auzea prea

bine, dar îi era cumplit de cald, de parcă se afla în baia din Lazarevo, unde arunca apă fiartă pe pietre, iar pietrele eliberau, sfârâind, aburi fierbinți. Sayers se afla încă, parțial, sub trupul ei. Nu avea unde să se adăpostească. Plimbându-și din nou limba prin gură, se lovi iar de obiectul ascuțit. Simți un gust sărat și metalic.

Îl pipăi pe Sayers. Hainele îi erau cleioase la atingere. *Pierdea sânge.* Deschise ochii și continuă să pipăie cu mâinile de jur-împrejur. O flăcăruie ce ardea undeva în spatele jeepului lumina chipul palid al doctorului. Unde era oare rănit? Își strecură mâna pe sub haina lui și simți că avea o rană la umăr. Nu găsi gaura de ieșire a glonțului, dar îi apăsă brațul cu putere, încercând să oprească sângerarea. Apoi închise din nou ochii. O vâlvătaie puternică ardea undeva prin preajmă, dar salvele de gloanțe păreau să fi încetat.

Cât durase tot iadul acela? Două, trei minute?

Simțea că se prăbușea din nou în abisul de întuneric. Nu putea să deschidă ochii, dar nici nu voia s-o facă.

Cât durase totul? Cât avea să mai doarmă doctorul Sayers? Cât avea să mai zacă Dimitri printre flăcările mistuitoare ale exploziilor? Cât timp mai avea Tatiana? Cât îi mai era dat să trăiască?

Cât îi trebuise lui Alexander să-l salveze pe doctorul Sayers înainte de a cădea și el sub salvele de artilerie? Tatiana văzuse totul din mașina Crucii Roșii, aflată printre copacii din preajma luminișului ce ducea spre panta râului, panta pe care Alexander o străbătuse în fugă ca să-l salveze pe Anatoli Marazov.

Văzuse totul.

Văzuse cele două minute de coșmar în care se petrecuse totul – îl văzuse pe Alexander alergând după Marazov, țipând la Sayers, străbătând iute gheața, scoțându-l pe doctor din apă și trăgându-l apoi pe gheață, împreună cu cele două cadavre, ce jucau rolul unor scuturi umane. Acele două minute fuseseră cele mai lungi din viața ei.

Se afla la un pas de salvare. Tatiana văzuse bomba căzând din avionul german și explodând pe gheață. Îl văzuse pe Alexander izbindu-se cu capul de camionul blindat. Iar când îl văzuse

prăbușindu-se fără vlagă, luase cutia cu plasmă, pusă în recipiente cilindrice, și trusa medicală și fugise într-un suflet spre dig. Acolo un caporal îi spusese țipând să se facă una cu pământul.

— Ți-ai pierdut mințile? o întrebă el.

— Sunt infirmieră, răspunse ea. Mă duc să-l ajut pe doctor.

— În curând, n-o să-l mai ajuți, căci o să pieri și tu dacă nu mă asculți. Stai jos!

Și îl ascultă-dar nu mai mult de două secunde. Îl văzu pe doctorul Sayers ascunzându-se în spatele camionului blindat, care îi proteja – pe el și pe Alexander – de salvele de artilerie germane. Îl văzu cerând ajutor. Văzu că Alexander nu se ridica de jos. Tatiana sărise în picioare și pornise în fugă pe gheață. Caporalul nu mai apucase să spună nimic. Speriată de proiectilele de artilerie ce se prăbușeau fără încetare pretutindeni în jurul ei, se întinsese pe burtă și se târâse tot restul drumului. Alexander zăcea fără suflare. Haina albă de camuflaj era zdrențuită și pătată de sânge pe spate. Ajungând în patru labe la el, îi dăduse casca la o parte de pe fruntea-i plină de sânge.

Își dăduse seama, dintr-o singură privire, că avea să moară.

Zăcea într-o baltă de sânge, cu chipul cadaveric. Tatiana se lăsă în genunchi.

— Șoc hipovolemic, îi spuse ea doctorului Sayers. Are nevoie de plasmă.

Doctorul încuviință imediat. În timp ce Sayers căuta un instrument chirurgical cu care să-i taie mâneca, Tatiana își scoase căciula de pe cap și o puse peste rană, apăsând cu putere ca să oprească sângerarea. Scoțând apoi cuțitul militar pe care Alexander îl ținea ascuns în gheata piciorului drept, i-l aruncă doctorului, spunându-i să-l folosească fără întârziere. Și, în tot acest timp, nu îndrăzni nici să respire.

Sayers tăie mâneca hainei și a uniformei lui Alexander ca să-i expună brațul stâng și, introducându-i în venă o seringă atașată de un cateter, începu să-i administreze plasmă. După ce doctorul plecă să facă rost de o targă și să aducă ajutoare, Tatiana îi tăie și cealaltă mânecă și, atașându-i un alt cateter în vena brațului drept, îi administră încă o doză de plasmă. Îi potrivi perfuzorul astfel încât plasma să curgă cu o viteză maximă de șaizeci și nouă de picături pe minut. Stătea cu toată greutatea pe spatele lui, încercând cu disperare

să oprească hemoragia. Căciula și haina albă îi erau îmbibate de sânge.

— Rezistă, soldat! Rezistă! murmura ea, așteptând venirea doctorului.

Între timp, pentru că recipientul cu plasmă se golise deja, Tatiana îi atașă altul. Când Sayers se întoarse, îl așezară amândoi pe Alexander pe targă, iar Tatiana îl înfășură strâns în paltonul ei. Abia reușea să-l ridice de jos, pentru că – din cauza hainelor ude – era îngrozitor ele greu. Doctorul Sayers se îndoia că aveau să-l urnească din loc și cu atât mai puțin să-l transporte până la camion, dar Tatiana îl asigurase că aveau să reușească. Și așa și fusese.

Odată ajunși la spital, fusese nevoită apoi să înfrunte reticența medicilor și a infirmierelor sovietice, dar și pe cea a doctorului Sayers, care nu-i mai dădea nicio șansă lui Alexander, convins fiind că pierduse prea mult sânge, iar rana de la spate era mult prea gravă.

— Nu mai putem face nimic pentru el, declarase Sayers. Duceți-l în secția răniților aflați în stadiu terminal! Poți să-i dai un gram de morfină, dar nu mai mult de-atât.

Tatiana îi atașă, singură, un perfuzor în venă și îi administră plasmă și morfină. Pentru că acestea nu erau suficiente, îi dărui propriul sânge. Pentru că toate eforturile erau în zadar și nimic nu părea să-l ajute, îi făcu singură transfuzie, introducându-i în vene, picătură cu picătură, sânge din propriile artere.

Strop cu strop.

Și, în timp ce stătea lângă el, îi vorbea fără încetare.

— Aș vrea ca, prin fiecare picătură de sânge, să-ți dăruiesc spiritul și dragostea mea. Sper să mă auzi și să-mi zâmbești din nou. Mă auzi, Șura? Mă simți lângă tine? Îmi simți mâna pe inima ta încă vie? Cred în tine, dragostea mea. Cred că vei trece cu bine peste încercarea asta. Cred că vei prinde aripi și te vei înălța dincolo de moarte. Iar când vei deschide din nou ochii, mă vei găsi aici. Întotdeauna voi fi aici. Voi crede mereu în tine și te voi iubi mereu. Sunt aici, dragostea mea. Mă simți, Alexander? Mă auzi? Trebuie să rămâi în viață, Șura. Să mă simți și să mă auzi.

Și rămăsese în viață.

„L-am salvat ca să piară pe gheață, fără să-l țin în brațe, fără să-i țin strâns la piept trupul tânăr, frumos și răvășit de război, fără să-i alin sufletul care m-a iubit cum nu m-a iubit nimeni

vreodată?" se întreba acum, în timp ce stătea sub jeepul Crucii Roșii, în zorii unei dimineți reci de martie. „Este posibil să fi pierit singur, complet singur?"

Ar fi preferat să-l îngroape cum o îngropase și pe Dașa decât să înfrunte toate aceste întrebări fără răspuns. Ar fi preferat să știe că îi oferise alinare în ultimele clipe de viață, căci astfel nu s-ar mai fi zbătut nici ea în acest iureș de gânduri și sentimente.

I se părea cu neputință să mai îndure acum viața. Dar peste câteva clipe totul avea să se sfârșească.

Auzi, ca prin vis, gemetele stinse ale doctorului Sayers. Deschise ochii și clipi de câteva ori, încercând să și-l scoată pe Alexander din minte.

— Domnule doctor?

Era semiconștient. Pădurea părea cufundată în tăcere. Cerul era zugrăvit în nuanțe reci de albastru. Ridicându-se de pe trupul lipsit de vlagă al doctorului, Tatiana ieși de sub mașină. Frecându-și fața cu mâinile, descoperi că era plină de sânge. Dădu apoi cu degetele de un ciob de sticlă înfipt în obraz. Încercă să-l scoată, dar o durea prea tare. Apucându-l de un colț, îl răsuci și trase cu putere, țipând de durere.

Continuă să țipe, în timp ce ecoul îi purta strigătele de durere prin pădurea pustie. Ținându-se cu mâinile de burtă, se trânti în genunchi în zăpadă și își descătușă durerea, în timp ce sângele i se prelingea pe față.

Se întinse pe jos și își lipi obrazul rănit de pământul înghețat. Nu era destul de rece. Nu reușea să-i amorțească durerea.

Își simțea limba umflată și sfâșiată. Ridicându-se în capul oaselor, rămase în zăpadă, scrutând împrejurimile cu privirea. Pretutindeni domnea o tăcere stranie. Mestecenii golași și cenușii contrastau vizibil cu pământul alb. Nu se mai auzea nimic – niciun sunet, niciun zgomot. Până și ecoul amuțise. *Nimic* nu părea să fi tulburat vreodată liniștea mlaștinilor din apropierea golfului Finic.

Și, cu toate astea, *nimic* nu mai părea la fel. Jeepul Crucii Roșii era distrus. Unul dintre soldații NKVD zăcea în dreapta ei. Dimitri se afla la câțiva pași de mașină. Avea ochii încă deschiși și mâna întinsă spre Tatiana, rugând-o parcă să facă un miracol

și să-l elibereze din ghearele morții.

Tatiana îi privi pentru câteva clipe chipul înghețat. Alexander s-ar fi distrat de minune dacă ar fi aflat că Dimitri fusese recunoscut de soldații NKVD. Apoi scrută din nou împrejurimile.

Alexander avea dreptate – era locul *ideal* ca să treci granița. Trupele NKVD aveau puțini oameni și puține arme – câteva puști și un obuzier –, insuficiente însă ca să-i ajute să supraviețuiască. Finlandezii aveau proiectile mult mai mari. Pe frontul finlandez domnea, de asemenea, tăcerea. Oare și ei pieriseră, în ciuda proiectilelor mai mari? Nu se zărea nici cea mai mică mișcare printre copaci. Tatiana se afla încă pe teritoriul Uniunii Sovietice. Ce era de făcut? Noi trupe NKVD urmau să apară în curând acolo și aveau s-o ia la întrebări. Și apoi ce avea să se întâmple?

Își mângâie pântecul prin haină. Avea mâinile înghețate.

Se târî din nou sub mașină.

— Domnule doctor! îl strigă ea, punându-i mâna la gât ca să-i simtă pulsul. Mă auzi, Matthew?

El nu îi răspunse. Era în stare critică, avea pulsul slab și tensiunea scăzută. Îi luă din buzunarul hainei pașaportul american și documentele de călătorie emise de Crucea Roșie. Ele atestau, în engleză, faptul că Matthew Sayers și Jane Barrington se îndreptau spre Helsinki.

Ce-ar trebui să facă acum? Să-și continue drumul? Încotro? Și *cum?*

Urcându-se în mașină, răsuci cheia în contact. Nimic. Nicio speranță. Jeepul purta amprentele salvelor de artilerie nimicitoare. Scrută cu privirea pădurea ce străjuia frontul finlandez. Nu se vedea nicio mișcare. Zări în zăpadă forme umane și, lângă ele, un camion militar, ceva mai mare decât jeepul Crucii Roșii, ce nu părea avariat.

— Mă întorc imediat, îi spuse Tatiana doctorului Sayers, sărind din mașină.

El nu îi răspunse.

Tatiana traversă apoi granița sovieto-finlandeză. Finlanda nu se deosebea prea mult de Uniunea Sovietică, își spuse în gând,

trecând cu grijă printre șase soldați morți. În camion se afla un alt soldat mort, prăbușit peste volan. Ca să urce, trebuia să-l tragă afară.

Soldatul se prăbuși cu zgomot în zăpada bătătorită. Urcându-se la volan, Tatiana răsuci cheia rămasă în contact. Nimic. Încercă din nou. Motorul refuza să pornească. Mai făcu o încercare. Sortită și ea eșecului. Verifică rezervorul de benzină. Era plin, conform indicatorului de la bord. Verifică apoi rezervorul aflat în spatele mașinii ca să vadă dacă nu cumva era ciuruit de gloanțe, dar era intact. În cele din urmă, deschise capota motorului și îl scrută, absentă, cu privirea. Ceva îi atrase însă atenția. Era un motor diesel. De unde știa asta?

De la Kirov.

Numele uzinei o făcu să se înfioare din cap până în picioare. Își stăvilea cu greu durerea pe care amintirile, trezite din nou la viață, o purtau cu ele. La Kirov asamblase motoare diesel pentru tancuri. „Ți-am făcut un tanc întreg astăzi, Alexander!" Ce-și mai amintea despre ele?

Nimic. Între zilele petrecute la Kirov și momentele trăite în pădurea din Finlanda, se întâmplaseră atâtea lucruri, încât nici numărul tramvaiului cu care obișnuia să ajungă acasă nu și-l mai amintea.

Unu.

Tramvaiul numărul 1. O parte din drum îl făceau cu tramvaiul, apoi mergeau pe jos de-a lungul canalului Obvodni. Se plimbau și vorbeau despre război și despre America, atingându-și brațele în treacăt.

Un motor diesel, așadar.

Îi era frig. Își trase căciula peste urechi.

Frig. Motoarele diesel pornesc greu când e frig afară. Verifică numărul cilindrilor. Acela avea șase. Șase pistoane și șase camere de ardere. În camerele de ardere era prea frig; aerul nu mai reușea să se încălzească și să aprindă combustibilul. Unde era bujia incandescentă pe care o înșuruba în camera de ardere?

Găsi apoi toate cele șase bujii. Trebuia să le încălzească puțin pentru ca aerul să fie suficient de cald în timpul comprimării. Altfel, motorul trăgea în cilindrii aerul înghețat de afară și

trebuia apoi să-l încălzească până la 540 de grade Celsius dintr-o singură mișcare a pistoanelor.

Se uită de jur-împrejur. Cinci soldați zăceau morți în apropiere. Își băgă mâna în buzunarul exterior al uneia dintre ranițele lor și scoase o brichetă. Acolo o ținea mereu și Alexander. Și acolo o găsea și Tatiana când voia să-i aprindă țigările. Aprinzând acum bricheta, ținu flacăra, timp de câteva secunde, deasupra primei bujii. Apoi deasupra celei de-a doua. Și a celei de-a treia. Când ajunse la ultima, prima era la fel de rece ca la început. „Gata, ajunge!" își spuse scrâșnind din dinți. Rupse apoi o creangă de mesteacăn și încercă să-i dea foc. Dar, din cauza zăpezii, creanga era prea udă și nu se aprindea.

Se uita cu disperare de jur-împrejur. Știa exact ce caută. Și îl găsi în spatele camionului, deasupra unuia dintre soldații finlandezi – un aruncător de flăcări. Îl luă curajoasă de pe trupul lipsit de viață și îl aruncă pe umăr ca pe o raniță. Ținând strâns în mâna stângă pușca lansatoare, deblocă piedica de siguranță și acționă sistemul de aprindere.

Câteva clipe nu se întâmplă nimic, apoi o flacără albă țâșni cu atâta violență din pușca lansatoare, încât Tatiana fu cât pe ce să se prăbușească în zăpadă. Reuși însă să-și păstreze echilibrul și să rămână în picioare.

Se îndreptă apoi spre capota deschisă a camionului și ținu flacăra îndreptată – poate în jur de treizeci de secunde – deasupra motorului. În cele din urmă, apăsă pe maneta de aprindere și flacăra dispăru. Aruncând lansatorul de pe umăr, se urcă în camion, răsuci cheia în contact și motorul se trezi la viață. Apăsând apoi complet pedala de ambreiaj, introduse schimbătorul de viteze în treapta întâi și apăsă pe accelerație. Camionul porni la drum. Tatiana traversă încet linia de apărare ca să-l ia pe doctorul Sayers.

Ca să-l urce în camion era o cu totul altă poveste.

Eforturile ei nu se dovediră a fi însă în zadar, căci reuși, în cele din urmă, să-și ducă misiunea la bun sfârșit.

Privirea îi fu apoi atrasă de însemnele Crucii Roșii de pe jeepul lui Sayers.

Găsind cuțitul militar al lui Dimitri ascuns în gheata acestuia,

Tatiana le tăie cu grijă, fără să aibă însă nici cea mai vagă idee cum avea să le atașeze de prelata camionului finlandez. Auzindu-l pe Sayers gemând în spate, își aduse aminte de trusa de prim ajutor. Fără să mai stea vreo clipă pe gânduri, luă trusa și un recipient cu plasmă. Tăindu-i mâneca hainei și a cămășii, îi introduse, cu ajutorul unui perfuzor, plasma în venă. În timp ce plasma se scurgea, picătură cu picătură, îi examină rana, care nu arăta deloc bine – era roșie și murdară în jurul găurii de intrare a glonțului. Doctorul avea febră și delira. Tatiana îi curăță rana cu o soluție de iod diluată și i-o acoperi cu pânză de tifon. Apoi își dezinfectă și ea obrazul rănit cu aceeași soluție. Avea senzația că ciobul de sticlă era încă înfipt în carne. Își dorea să fi avut tinctură de iod nediluată. Se întreba dacă avea nevoie de copci. Probabil că da.

Copci!

Își aminti atunci de acul pentru suturi din trusa de prim ajutor.

Luând apoi acul și ața chirurgicală, coborî din mașină și cusu cu grijă, stând pe vârfuri, simbolul Crucii Roșii pe prelata cafenie a camionului finlandez. Ața subțire se rupse de câteva ori. Dar nu conta. Trebuia să țină doar până la Helsinki.

După ce termină, se urcă la volan și, aruncând o privire prin ferestruica din spate, îl întrebă pe doctorul Sayers dacă era gata de drum. Apoi porni motorul și, trecând frontiera, părăsi Uniunea Sovietică, lăsându-l pentru totdeauna în urmă pe Dimitri.

Tatiana străbătea drumul străjuit de mlaștini și păduri, conducând ușor șovăitoare. Își ținea ambele mâini încleștate pe volanul imens, abia ajungând cu picioarele la cele trei pedale. Nu fusese deloc greu să găsească drumul, ce se întindea de-a lungul golfului Finic, din Lisiy Nos spre Vîborg. Și asta pentru că era un singur drum. Trebuia doar să meargă spre vest. Iar vestul i-l arăta soarele palid de martie.

În Vîborg își prezentă documentele unui soldat de pază, rugându-l apoi să-i dea niște benzină și s-o îndrume spre Helsinki. El o întrebă – bănuia Tatiana – ce pățise la obraz, căci i-

l arătase cu degetul, dar, pentru că nu vorbea finlandeză, nu putu să-i răspundă. Merse, astfel, mai departe, străbătând, de această dată, un drum lat și *pavat.* Se opri la opt puncte de control ca să-și prezinte documentele. Apoi, după patru ore de mers, ajunse, în cele din urmă, târziu după-amiază, în capitala Finlandei.

Primul lucru pe care îl văzu era catedrala Sfântul Nicolae, puternic luminată, ce se înălța semeață pe un deal. Se opri de câteva ori ca să întrebe cum putea să ajungă la *Helsingin Yliopistollinen Keskussairaala* – Spitalul Universitar din Helsinki. Știa cum să pronunțe numele spitalului în finlandeză, dar nu înțelegea îndrumările pe care le primea – tot în finlandeză. După ce se opri de vreo cinci ori, cineva îi spuse, în cele din urmă, în engleză că spitalul se afla în spatele catedralei luminate. Până acolo putea să găsească singură drumul.

Doctorul Sayers era apreciat și iubit la spitalul din Helsinki, unde lucra încă din 1940. Aducând o targă, infirmierele îi puseră Tatianei tot felul de întrebări pe care nu le înțelegea: majoritatea în engleză, unele în finlandeză, niciuna în rusă.

La spital, cunoscu un alt doctor american de la Crucea Roșie, Sam Leavitt, care îi spuse că rana de la obraz avea nevoie de copci. Îi oferi apoi un anestezic local. Tatiana refuză.

— Puteți s-o coaseți fără teamă, domnule doctor, îi spuse ea.

— Ai nevoie cam de zece copci, îi explică el.

— Doar zece?

Doctorul îi cusu rana în timp ce ea stătea, tăcută și nemișcată, pe un pat de spital. Apoi îi oferi un antibiotic, un sedativ și ceva de mâncare. Tatiana luă doar antibioticul, explicându-i doctorului Leavitt că nu putea să mănânce din cauza limbii umflate și tăiate.

— Mâine o să mă simt mai bine, îi răspunse în șoaptă. O să mănânc mâine.

Infirmierele îi aduseră o uniformă nouă și curată, mult prea mare, ce-i ascundea însă abdomenul, dar și o pereche de ciorapi călduroși și un maiou din bumbac. Se oferiră chiar să-i spele hainele vechi și murdare. Tatiana le dădu uniforma și paltonul de lână, dar păstră banderola cu însemnele Crucii Roșii.

Mai târziu, se întinse pe podea, lângă patul doctorului Sayers. Infirmiera din tura de noapte o duse să doarmă într-un alt salon, dar Tatiana se întoarse la căpătâiul doctorului imediat ce asistenta își văzu de treburile ei.

De dimineață, starea lui se înrăutăți. Tatiana se simțea însă mai bine, reușind să înghită și câteva îmbucături. Asistentele îi aduseră apoi uniforma – albă și scrobită. Rămase toată ziua lângă doctorul Sayers, privind pe fereastră o porțiune din golful Finic, ce se zărea printre clădirile din piatră și copacii dezgoliți de frunze. Doctorul Leavitt veni mai târziu ca să-i vadă rana și s-o întrebe dacă nu voia să se odihnească. Ea refuză.

— De ce stai aici? De ce nu te întinzi puțin?

Îndreptându-și privirea spre Matthew Sayers, Tatiana nu îi răspunse, spunând doar în sinea ei: „Asta fac eu – asta am făcut și atunci, asta fac și acum. Stau la căpătâiul muribunzilor."

În timpul nopții, starea lui Sayers se înrăutăți și mai mult. Avea febră mare – aproape 42 de grade Celsius –, transpira și ardea. Antibioticele nu-l ajutau. Tatiana nu înțelegea ce se întâmpla cu el. Își dorea cu ardoare să-l vadă recăpătându-și cunoștința. Adormi în scaunul de lângă patul lui.

Se trezi, în toiul nopții, cu sentimentul că doctorul Sayers nu avea să supraviețuiască. Răsuflarea – ce-i era atât de cunoscută acum – se transforma în horcăitul unui muribund. Tatiana îi luă mâna într-a sa. Punându-i apoi cealaltă mână pe frunte, îi vorbi în șoaptă, în rusă și în engleză, despre America și despre toate lucrurile pe care avea să le vadă când avea să se facă bine. El deschise ochii și îi spuse cu glas stins că îi era frig. Tatiana îi aduse încă o pătură. Sayers o strânse de mână.

— Îmi pare atât de rău, Tania! șopti el cu răsuflarea întretăiată.

— Nu, *mie* îmi pare rău, murmură ea. Domnule doctor! i se adresă apoi cu glas tare. Matthew… îngăimă ea cu glas frânt. Te implor, spune-mi ce s-a întâmplat cu soțul meu! L-a trădat Dimitri? A fost arestat? Suntem în Helsinki acum. Am plecat din Uniunea Sovietică. Nu mă mai întorc acolo. Dar îmi doresc puțină alinare, îi șopti, așezându-și capul pe brațul lui.

— Du-te în… America, Tania! îi răspunse cu glas tot mai

stins. Asta va fi alinarea *lui.*

— Dar adevărul va fi alinarea *mea.* L-ai văzut cu adevărat zăcând în lac?

Doctorul o cercetă câteva clipe cu o privire în care se citeau deopotrivă uimirea și compasiunea, apoi închise ochii. Tatiana îi simți mâna tremurând în căușul palmelor ei și respirația tot mai sacadată. Apoi se așternu tăcerea.

Tatiana îi ținu mâna într-a ei până dimineață.

* * *

O infirmieră o scoase cu blândețe din salon și, cuprinzând-o în brațe, îi spuse în engleză:

— Draga mea, în ciuda eforturilor tale supraomenești, oamenii continuă să moară. Suntem în război. Nu-i poți salva pe toți.

Sam Leavitt o abordă pe hol, în drum spre vizitele sale medicale, și o întrebă ce intenționa să facă. Tatiana îi răspunse că trebuia să se întoarcă în America.

— *Să te întorci* în America? spuse Leavitt țintuind-o cu privirea.

Apoi, aplecându-se spre ea, continuă:

— Nu știu unde te-a găsit Matthew. Recunosc că vorbești o engleză destul de bună, dar nu *perfectă.* Chiar ești americancă?

Tatiana încuviință din cap, palidă la față.

— Unde îți este pașaportul? Nu poți să te întorci fără pașaport.

Ea îl privea fără grai.

— Pe de altă parte, e prea periculos acum. Nemții bombardează fără milă Marea Baltică.

— Da.

— Navele au adesea de suferit.

— Da.

— De ce nu rămâi aici până în aprilie? Ai putea să lucrezi la spital până se topește gheața. Ți se va vindeca și rana până atunci. Apoi trebuie să-ți scot firele. Și ne-ar prinde bine încă o mână de ajutor. Rămâi în Helsinki!

Tatiana clătină din cap.

— Va trebui, oricum, să rămâi aici până îți facem alt pașaport.

Vrei să te duc la consulatul american din Piața Senatului? Va dura cel puțin o lună până îți vor face alte documente. Dar gheața se va topi până atunci. E greu să ajungi în America în perioada asta.

Dacă Departamentul de Stat American avea să înceapă să facă „săpături" în jurul lui Jane Barrington, avea să descopere că Tatiana purta o identitate falsă. Alexander îi spusese că nu puteau să zăbovească nicio clipă în Helsinki – brațul lung al NKVD-ului ajungea pretutindeni. Trebuiau să plece degrabă la Stockholm, îi spusese el. Tatiana se retrase, clătinând din cap.

Părăsi spitalul, luând cu ea ranița, geanta medicală și documentele de călătorie emise pe numele lui *Jane Barrington* și se îndreptă spre portul din Helsinki. Acolo se așeză pe o bancă și îi privi pe vânzătorii din piață strângându-și tarabele și făcând curățenie.

Liniștea se așternu apoi din nou.

Pescărușii tulburau tăcerea cu strigătele lor.

Tatiana rămase pe bancă până la căderea nopții. Porni apoi pe o străduță îngustă, ce ducea spre catedrala Sfântul Nicolae, luminată *a giorno.* Abia îi aruncă o privire.

Continuă să străbată străduțele întunecate ale portului până când zări camioanele cu steagul Suediei, în albastru și galben, ce încărcau cherestea. În port era forfotă. Navele profitau de întunericul nopții ca să traverseze Marea Baltică. Nici camioanele nu călătoreau ziua, când pericolul de a îi reperate era mult mai mare. Se mai întâmpla uneori ca nemții să bombardeze vasele comerciale ale țărilor neutre, deși nu o făceau în mod obișnuit. Suedia începuse să-și trimită mărfurile prin intermediul convoaielor de camioane aflate sub protecție militară. Tatiana știa toate astea de la Alexander.

Știa, de asemenea, că acestea se îndreptau spre Stockholm, deoarece auzise pe cineva rostind cuvântul *Stokgolm,* care semăna cu denumirea din rusă.

Privea din umbră cum oamenii încărcau cherestea într-un camion. Era speriată? Nu. Nicidecum. Se apropie de șoferul camionului și, arătându-i însemnele Crucii Roșii, îi spuse în engleză că era infirmieră și că voia să ajungă la Stockholm,

oferindu-i apoi o sută de dolari americani ca s-o ia cu el. Șoferul nu înțelese o iotă din tot ce îi spusese ea. Tatiana îi arătă atunci bancnota de o sută de dolari și rosti cuvântul *Stokgolm.* Bucuros, omul îi luă banii din mână și o pofti în cabină.

El nu vorbea nici rusă, nici engleză, astfel că abia dacă scoteau vreun cuvânt, lucru care Tatianei nu-i displăcea. Căci, în timp ce străbăteau întunericul nopții, ce se îngemăna cu lumina farurilor de la camioane și cu strălucirea aurorei boreale, retrăia momentele primului sărut cu Alexander.

Se aflau în pădurea din Luga, iar Tatiana se temea că Alexander avea să-și dea imediat seama că nu cunoștea tainele sărutului. Avea de gând să-l mintă dacă ar fi întrebat-o, pentru că nu voia să-l dezamăgească. Gândurile i-au fost însă spulberate în clipa în care buzele li s-au contopit, căci pasiunea cu care el o devora, cât și dorința ei nebună de a-l săruta o făcuseră să uite că era lipsită de experiență.

Imaginile primului sărut o ajutară să treacă peste călătoria lungă și istovitoare. În cele din urmă, adormi.

Nici nu mai știa de cât timp mergeau. Ultimele ore le petrecuseră străbătând drumul pe gheață printre nenumăratele insulițe ce străjuiau Stockholmul.

— *Tack,* îi spuse șoferului când se opriră în port. *Tack sa mycket.*

Alexander o învățase să spună *mulțumesc* în suedeză. Traversă apoi gheața, atentă să nu alunece, și urcă treptele din granit spre aleea pietruită de promenadă. „Sunt în Stockholm", își spuse în gând. „Mă apropii tot mai mult de libertate." Și porni pe străduțele aproape pustii. Era dis-de-dimineață – mult prea devreme ca să găsească vreun magazin deschis. Ce zi era? Nu mai știa. În preajma docurilor industriale, Tatiana găsi o brutărie deschisă, unde se vindea *pâine albă.* Îi arătă stăpânei brutăriei dolarii americani. Aceasta clătină din cap și îi spuse ceva în suedeză.

— *Bank,* îi răspunse Tatiana. *Pengar*[55], *dollars.*

Se întoarse apoi, cu gândul să plece. Femeia îi strigă ceva cu glas strident, dar, temându-se că stăpâna brutăriei avea să-și dea seama că Tatiana nu era din partea locului, nu se întoarse să vadă ce voia. Era deja pe stradă când femeia o opri din drum,

oferindu-i o pâine albă, caldă și crocantă, ce mirosea amețitor, și o ceașcă de cafea neagră.

— *Tack,* spuse Tatiana. *Tack sa mycket.*

— *Varsagod,* îi răspunse femeia, refuzând, printr-o clătinare a capului, banii pe care Tatiana îi oferea.

Se așeză apoi pe o bancă, în docuri, și își aținti privirea spre Marea Baltică și golful Botnic. Mâncă în tihnă toată pâinea și bău cafeaua, privind fără să clipească orizontul scăldat în zorile albastre. Undeva la est, dincolo de gheață, se întindea Leningradul încă asediat. La est de Leningrad se afla Lazarevo. Iar între ele se aflau cel de-al Doilea Război Mondial și tovarășul Stalin.

După ce mâncă, străbătu diverse străduțe, găsind, în cele din urmă, o bancă deschisă unde schimbă o parte din dolarii americani. Înarmată acum cu câteva coroane suedeze, Tatiana cumpără încă o pâine albă. Apoi, continuându-și plimbarea prin oraș, găsi un magazin unde se vindea brânză – diverse sortimente de brânză. Și, mai mult decât atât, găsi o cafenea în port unde luă micul dejun: terci de ovăz, ouă, pâine și *bacon!* Cumpără trei porții de bacon, spunându-și că, de acum încolo, numai *asta* avea să mănânce la micul dejun.

Ziua era încă lungă. Tatiana nu știa unde să petreacă noaptea. Știa de la Alexander că, în Stockholm, existau hoteluri care închiriau camere fără să ceară pașaportul. La fel ca în Polonia. Îi era însă greu să creadă așa ceva. Dar Alexander avusese, din nou, dreptate.

Reuși, așadar, să închirieze o cameră la un hotel, care avea nu doar căldură, un pat confortabil și o priveliște spre port, ci și baie. Iar baia avea *duș* – sistemul despre care îi vorbise Alexander, prin care apa cădea de sus. Stătu, poate mai bine de o oră, sub jetul fierbinte de apă.

Și apoi dormi douăzeci și patru de ore.

Două luni rămase Tatiana în Stockholm.

Douăzeci și șase de zile stătu pe banca de pe chei, scrutând orizontul, dincolo de golf și de Finlanda, spre Uniunea Sovietică, în timp ce pescărușii țipau, plutind pe cer.

Douăzeci și șase de zile…

Ea și Alexander plănuiseră să rămână în Stockholm până în primăvară în timp ce așteptau ca Departamentul de Stat American să-i trimită documentele. Pe 29 mai ar fi sărbătorit împreună, la Stockholm, ziua lui de naștere – ar fi împlinit douăzeci și patru de ani.

Orașul, auster și rece, se trezea la viață sub suflarea caldă a primăverii. Tatiana cumpăra lalele galbene și mânca fructe proaspete, pe care le cumpăra de la vânzătorii din piață, șuncă afumată, carne de porc, cârnați și… înghețată. Rana de la obraz i se vindeca încetul cu încetul. Iar abdomenul devenea tot mai vizibil. Se gândea să rămână în Stockholm, să se angajeze ca infirmieră într-un spital și să-și nască pruncul în Suedia. Îi plăceau lalelele și dușul fierbinte.

Dar pescărușii continuau să țipe plutind pe cer.

Nu intră niciodată în catedrala Riddarholm, Templul Gloriei din Suedia.

Luă, în cele din urmă, trenul spre Göteborg, de unde se urcă apoi la bordul unui vas comercial, care transporta produse de papetărie în Harwich, Anglia. La fel cum se întâmplase și în timpul călătoriei din Finlanda în Suedia, vasul era însoțit de un convoi militar, bine înarmat. Pentru că Norvegia era ocupată de nemți, se mai întâmpla uneori ca navele să cadă pradă bombardamentelor, pierind pe fundul Mării Nordului. Dar vasul Tatianei, aflat sub pavilionul Suediei, țară neutră, ajunse cu bine la destinație.

Ca să ajungă apoi din Harwich în Liverpool, Tatiana luă un tren dotat cu banchete extrem de confortabile și perne albe. Își cumpără, din curiozitate, un bilet la clasa întâi. N-ar fi fost deloc rău să fi ajuns în Lazarevo cu un tren ca acela, după ce o pierduse pe Dașa, își spuse în gând.

Petrecu două săptămâni în Liverpool, un oraș industrial, umed și rece, până să afle că o companie de transport maritim, White Star, efectua, o dată pe lună, o călătorie spre New York. Dar, ca să urce la bord, avea nevoie de viză. Își cumpără bilet la clasa a doua și se așeză în fața pasarelei, prezentându-i unui cadet tânăr documentele de călătorie emise de Crucea Roșie în Uniunea Sovietică. El îi spuse că nu erau bune – avea nevoie de

viză. Tatiana îi spuse că nu avea viză. Atunci avea nevoie de pașaport. Tatiana îi răspunse că nu avea nici pașaport.

— Atunci, draga mea, nu te urci la bord, îi zise el râzând.

— Nu am nici viză, nici pașaport. Dar am cinci sute de dolari, pe care ți-i dau din toată inima dacă mă lași la bord, îi răspunse Tatiana tușind.

Știa că suma aceea reprezenta salariul pe un an al unui marinar.

Cadetul luă imediat banii și o conduse într-o cămăruță aflată sub nivelul mării. Acolo se urcă în partea de sus a patului suprapus. Tot acolo dormea și Alexander când se afla în garnizoana din Leningrad. Tatiana nu se simțea bine. Purta uniforma largă pe care o primise la spitalul din Helsinki. Uniforma ei nu i se mai potrivea de mult timp și nici cea pe care o purta acum nu o mai cuprindea cum trebuie, căci reușea cu greu să-i închidă nasturii în jurul abdomenului.

În Stockholm găsise un loc, ce purta numele de *tvatteri*, unde își putea spăla uniformele. Acolo existau niște mașini – *tvatt maskins* și *tork tumlares* – în care băga rufele murdare. Acestea începeau să le spele după ce introducea câteva monede. O oră mai târziu, le scotea curate și uscate, fără să mai stea în apă rece și fără să le mai frece cu săpunul pe scândură. Nu mai făcea nimic – aștepta ca mașina să-și facă treaba.

Și, în acest răstimp, retrăia momentele când făcuse dragoste pentru ultima oară cu soțul ei.

Alexander trebuia să plece la ora șase seara și la șase fără zece încă se sărutau cu pasiune. Mai avea timp doar să se îmbrace, s-o mai sărute o dată și să iasă pe ușă. Cât făcuseră dragoste, Alexander stătuse numai deasupra ei. Iar Tatiana nu își desprinsese nicio clipă ochii de pe chipul lui, ținându-l de gât, plângând și implorându-l să nu pună capăt momentului lor, căci asta însemna că el avea să plece. Dragoste… Oare cum se spune în suedeză?

Kärlek.

Jag älskar dig, Alexander. (Te iubesc, Alexander.)

Și în timp ce *tork tumlare* îi spăla ciorapii și uniforma de infirmieră, Tatiana se bucura că îi văzuse chipul tot timpul cât făcuseră dragoste.

Călătoria spre New York dură zece zile – zece zile în care zăcu, țintuită la pat de greață și de vărsături. Când ajunse la destinație, era sfârșitul lui iunie. Tatiana împlini nouăsprezece ani pe vasul *White Star,* în mijlocul Oceanului Atlantic.

La bordul navei, Tatiana tușea și se gândea la *Orbeli.*

„Tatiașa, îți amintești de *Orbeli!"*

Tușind și vărsând sânge, încerca, cu ultimele puteri, să deruleze filmul înapoi și să deslușească misterul dispariției lui Alexander. Dacă știuse că avea să fie arestat, dar nu putuse să-i mărturisească acest lucru, convins fiind că Tatiana ar fi refuzat să plece fără el, ar fi putut oare s-o mintă, strângând din dinți și privind-o în ochi? se întreba ea.

Da. După cât de bine îl cunoștea, realiza că exact asta ar fi făcut. Dacă Tatiana ar fi știut adevărul, i-ar fi spus un ultim cuvânt.

Orbeli.

Pieptul o durea atât de tare, încât avea senzația că se frânge în două.

Când *White Star* ancoră în portul din New York, Tatiana nu se putea ridica în picioare. Țintuită la pat și aproape inconștientă după o criză violentă de tuse, simțea că ceva se rupe în interiorul ei.

În scurt timp, auzi voci și doi bărbați, amândoi îmbrăcați în alb, intrară în cameră.

— O, nu! exclamă bărbatul mai scund. Altă refugiată!

— Stai puțin! Asta poartă uniformă de infirmieră, spuse bărbatul mai înalt.

— A furat-o de undeva, fără doar și poate. Uite, nici nu i se potrivește! Plesnește pe ea. Nu e a ei. Hai să mergem, Edward! Raportăm mai târziu prezența ei la INS[56]. Trebuie să evacuăm nava.

Tatiana gemu. Bărbații se întoarseră la ea.

— Chris, cred că o să nască, spuse bărbatul mai înalt, examinând-o.

— Ce? Acum?

— Cred că da, îi răspunse doctorul, continuând s-o examineze. I s-a rupt apa.

Chris puse mâna pe fruntea Tatianei.

— Arde. Pune mâna să vezi! Și ascultă-i respirația! Nici n-am nevoie de stetoscop. Are tuberculoză. Dumnezeule, câte cazuri din astea o să mai întâlnim? Las-o baltă! Trebuie să examinăm un vapor întreg de pasageri. Ea e prima. Și îți garantez că nu va fi și ultima.

Edward continuă să-și țină mâna pe abdomenul Tatianei.

— E foarte bolnavă, spuse el. Domnișoară, vorbești engleză?

— Vezi? spuse Chris, văzând că Tatiana nu răspundea.

— Poate că are acte. Domnișoară, ai acte?

— Eu am terminat aici, zise Chris, văzând că Tatiana continua să nu răspundă. Am plecat.

— Chris, e bolnavă, insistă Edward. Și o să nască. Ai de gând s-o lași în starea asta? Ce fel de doctor ești? îl întrebă râzând.

— Un doctor obosit și prost plătit. Statul nu mă plătește suficient ca să-mi bat capul cu toți pacienții. Unde vrei s-o ducem?

— În carantina spitalului de pe Ellis Island. E loc suficient. Se va întrema acolo.

— Cu tuberculoză?

— E tuberculoză, nu cancer. Hai să mergem!

— E refugiată, Edward! De unde vine? Uită-te la ea! Dacă ar fi doar bolnavă, nu m-aș împotrivi. Dar dacă va naște pe tărâm american, va avea tot dreptul din lume să rămână aici, ca noi ceilalți. Las-o baltă! Ajut-o să nască aici, pe vas, ca să nu ceară cetățenia americană, și apoi poți s-o duci pe Ellis Island! Când se va simți mai bine, va fi deportată. Așa e corect. Toți oamenii ăștia cred că au dreptul să vină în America după bunul lor plac… Ei bine, trebuie să punem piciorul în prag. Uite câți sunt la bord! După ce se va termina nenorocitul ăsta de război, lucrurile se vor înrăutăți și mai mult. O să ne trezim aici cu întregul continent european… Toată lumea va dori să…

— Ce anume, Chris *Pandolfi?*

— Da, pentru *tine* e ușor să judeci, Edward *Ludlow.*

— Eu mă aflu pe tărâmurile astea încă din timpul războaielor franco-indiene. Nu judec pe nimeni.

Chris ieși din cameră, fluturând nepăsător mâna prin aer.

Apoi, băgându-și din nou capul pe ușă, spuse:

— Ne întoarcem după ea. Nu dă semne că ar fi gata să nască. Hai să mergem!

Edward se pregătea să plece când Tatiana gemu ușor. Doctorul se opri la căpătâiul ei.

— Domnișoară? o strigă el. Domnișoară?

Ridicând mâna, Tatiana îi atinse obrazul cu degetele.

— Ajută-mă! îi spuse ea în engleză. O să nasc. Ajută-mă, te rog!

Edward Ludlow aduse o targă și, cu ajutorul lui Chris Pandolfi, care continua să bombăne fără încetare, o transportă pe feribotul ce urma s-o ducă pe Ellis Island. La câțiva ani după perioada de glorie a insulei, situată în mijlocul portului New York, spitalul de pe Ellis Island funcționa ca centru de detenție și carantină pentru emigranții și refugiații ce veneau în Statele Unite.

Deși avea ochii împăienjeniți, iar geamurile feribotului erau murdare, Tatiana zări mâna Statuii Libertății, ce ridica o făclie spre cer, *făclia porții de aur*[57].

Tatiana închise ochii.

Pe Ellis Island, doctorii o duseră într-un salon mic și spartan, unde Edward o așeză pe un pat cu cearșafuri albe și scrobite. Apoi chemă o infirmieră ca s-o dezbrace. După ce o examină, exclamă cu uimire:

— Se vede deja capul copilului! Nu simți?

Tatiana abia se mișca și abia respira. După ce capul copilului ieși, avu convulsii puternice, ce-o făceau să scrâșnească din dinți.

Edward o ajută să-și aducă pruncul pe lume.

— Mă auzi, domnișoară? Uite ce splendoare de băiat ai! îi spuse doctorul cu zâmbetul pe buze, arătându-i pruncul. E imens! Mă și mir cum ai reușit să duci la bun sfârșit o sarcină ca asta, la cât ești de plăpândă! Brenda, uită-te și tu! Nu ești de acord cu mine?

Brenda înveli copilul într-o păturică albă și îl așeză lângă Tatiana.

— S-a grăbit să vină pe lume, îngăimă ea, mângâindu-și pruncul.

— S-a grăbit? repetă Edward râzând. Nicidecum. Aș spune că a venit exact la țanc. Dacă ar mai îi așteptat puțin, l-ai fi născut în… De unde ești?

— Din Uniunea Sovietică, îi răspunse ea în șoaptă.

— O, Doamne! Din Uniunea Sovietică. Și cum ai ajuns aici?

— Nu m-ai crede dacă ți-aș spune, murmură Tatiana, stând pe o parte, cu ochii închiși.

— Dă acum uitării toate astea! spuse vesel Edward, așezându-se pe scaunul de lângă patul ei. Fiul tău este cetățean american. Și e bine, nu-i așa? Nu asta ai vrut?

— Ba da, îi răspunse Tatiana, stăvilindu-și un suspin și lipindu-și chipul înfierbântat de fiul ei înfășat. Asta am vrut.

Îi era foarte greu să respire.

— Ai tuberculoză. E dureros acum, dar o să te faci bine, îi spuse el cu blândețe. Va trebui să lași trecutul în urmă.

— De-asta mă și temeam, îi șopti Tatiana.

— N-ai de ce să te temi. Totul va fi bine! exclamă doctorul. Vei putea să rămâi aici, pe Ellis Island, până te vei întrema suficient… De unde ai uniforma cu însemnele Crucii Roșii? Ai lucrat ca infirmieră?

— Da.

— Grozav! spuse doctorul încântat. E o profesie de aur. Vei putea să-ți găsești ușor de muncă. Vorbești puțin și engleza, lucru pe care nu-l pot spune despre majoritatea celor care ajung aici. Crede-mă că te vei face ușor remarcată! continuă el, zâmbind. Te vei descurca de minune. Acum vrei să-ți aduc ceva de mâncare? Niște sandviciuri cu puțin curcan…

— Cu ce?

— Cred că o să-ți placă să mănânci curcan. Și brânză. Ți le aduc eu.

— Ești un doctor cumsecade, îi spuse Tatiana. Edward Ludlow, nu-i așa?

— Da.

— Edward…

— Pentru tine, e domnul doctor Ludlow! interveni Brenda.

— Las-o să-mi spună Edward dacă așa vrea! Ce-ți pasă ție?

Brenda plecă bosumflată, iar Edward luă un prosop mic și îi șterse lacrimile Tatianei.

— Știu că totul ți se pare trist. *Și* înspăimântător. Dar ceva mă face să cred că te vei descurca de minune. Totul va fi bine, îi spuse el zâmbind. Îți promit.

— Vouă, americanilor, vă place să faceți promisiuni, îi spuse Tatiana, privindu-l cu ochii ei verzi, înnegurați de tristețe.

— Așa e, încuviință Edward dând din cap. Și ne ținem întotdeauna de cuvânt. Acum trebuie s-o chem pe asistenta Departamentului de Sănătate Publică. Dacă Vikki va fi puțin ursuză, nu trebuie să te sperii. Are o zi proastă astăzi, dar e o persoană cu suflet mare. Trebuie să-ți aducă certificatul de naștere, îi explică Edward, privindu-l cu drag pe fiul Tatianei. E tare drăgălaș. S-a născut cu păr. Un adevărat miracol, nu-i așa? Te-ai gândit ce nume vrei să-i pui?

— Da, îi răspunse Tatiana cu chipul brăzdat de lacrimi. Va purta numele tatălui său. Anthony Alexander Barrington.

Soldat! Lasă-mă capul să ți-l țin în poală și chipul să ți-l dezmierd! Lasă-mă buzele dulci să ți le sărut și dorul să mi-l strig peste mări și țări!… Luga, Ladoga, Leningrad, Lazarevo… Cândva m-ai purtat în brațe, dragul meu Alexander. Acum te voi purta și eu întru eternitate…

Și armăsarul negru și sălbatic, cu tropot greu, în galop mă urmărește, pe când, cu pași grăbiți, spre Finlanda, Suedia și America mă îndrept. Inima și arma ta pe vecie îmi vor fi leagăn și mormânt.

Te port în suflet, de la ivirea zorilor până la căderea nopții, iar dragostea mă îneacă, picătură cu picătură, ca apele râului Kama. De mă vei căuta vreodată, în Lazarev tu mă vei găsi, căci acolo mă voi afla până la sfârșitul zilelor mele.

— Șura, nu pot să îndur gândul că ai putea să mori, îi spusese Tatiana stând pe pătură, după ce făcuseră dragoste, lângă foc, scăldați în rouă dimineții. Nu pot să îndur gândul că ai putea să dispari din lumea asta.

— Nici mie nu-mi surâde prea mult ideea, îi răspunsese Alexander

zâmbind. Dar n-o să mor. Căci sunt hărăzit să înfăptuiesc lucruri măreţe. Chiar tu ai zis asta.

— Şi aşa şi e, spusese Tatiana. Dar ar fi bine să rămâi în viaţă pentru mine, soldat, căci nu pot să trăiesc fără tine.

Asta îi spusese, cercetându-i chipul cu privirea şi ţinându-şi mâna pe pieptul lui.

— Nu poţi să trăieşti fără mine? repetase el, sărutându-i obrajii presăraţi cu pistrui. Tu, regina lacului Ilmen? continuase cu un zâmbet pe buze, cuprinzându-i faţa în căuşul palmelor. Vei găsi o cale să trăieşti fără mine. Vei găsi o cale să trăieşti pentru amândoi, îi spusese Alexander în Lazarevo, un sat străjuit de pini şi de apele răului Kama, pe când erau amândoi tineri şi îndrăgostiţi.

O minunată poveste de dragoste se înfiripă în Leningradul ocupat de nemți, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Tatiana are doar șaptesprezece ani când naziștii invadează Rusia, în 1941. Locuiește împreună cu familia în două cămăruțe din Leningrad, ducând o viață modestă, dar liniștită. Războiul n-a atins încă acest oraș mărturie a unei glorii apuse, unde mai există speranță.

Fire romantică, Tatiana simte că perioada copilăriei a luat sfârșit când îl cunoaște pe Alexander, un locotenent din Armata Roșie de care se îndrăgostește la prima vedere. Dar întâmplarea face ca rivala ei pentru inima ofițerului să fie chiar Dașa, sora ei mai mare. Prinsă între dragostea de soră și iubirea pentru Alexander, inima Tatianei devine, și ea, un câmp de bătălie.

Cei doi îndrăgostiți, Tatiana și Alexander, vor fi angrenați în iureșul evenimentelor și vor avea de dus o luptă aprigă, plină de sacrificii, pentru a-și câștiga libertatea și dreptul de a-și trăi iubirea.

Un fascinant roman despre pasiune, secrete ascunse, trădare și supraviețuire, în care realismul evenimentelor se împletește magistral cu trăirile intense ale personajelor.

ISBN 978-606-8754-38-3

Cover photo © Kirill Sakryukin/Trevillion Image

Ficțiune pentru tineri
www.edituraepica.ro

{1} Babușka - bunică; deda - bunic.

{2} Tată

{3} Romanța samovarului (proză umoristică), autori Mihail Zoșcenko, Panteleimon Romanov, Ilia Ilf și Evgheni Petrov, povestirea Baia de Mihail Zoșcenko, traducere de Igor Block, Editura Univers, București, 1976.

{4} Oraș din Rusia, situat pe peninsula Kola din regiunea arctică, în apropiere de granița cu Norvegia.

{5} Istmul Karelia este fâșia îngustă de pământ dintre golful Finic și lacul Ladoga, în nord-vestul Rusiei.

{6} Orașul Molotov, ce purta numele lui Viaceslav Molotov, se numește astăzi Perm și este situat în apropiere de Munții Ural, pe malurile râului Kama, la sute de kilometri distanță de capitala țării.

{7} Laura Ingalls Wilder (1867—1957), scriitoare americană, cunoscută pentru seria romanelor pentru copii *Little House on the Prairie*, bazate pe copilăria ei petrecută într-o familie de coloniști.

{8} Teoria socialismului într-o singură țară reprezintă o teză emisă de Stalin în 1924 și sprijinită mai departe de Nikolai Ivanovici Buharin, care susține că „proletariatul poate și trebuie să construiască societatea socialistă într-o singură țară" în absența victoriei proletariatului vest-european.

{9} Sintagma Deceniul Roșu îi aparține jurnalistului și istoricului Eugene Lyons, care a folosit-o pentru a descrie o perioadă din anii '30 din istoria Americii, caracterizată printr-o admirație exacerbată a comunismului, în general, și a stalinismului, în special. Lyons susține că idolatrizarea lui Stalin și entuziasmul manifestat față de realizările bolșevicilor au atins apogeul în 1938, „contaminând" intelectuali, jurnaliști, oameni cu viziuni liberale și chiar reprezentanți ai guvernului american.

{10} Sediul NKVD din Leningrad

{11} Închisoare de bărbați, situată în Princetown din comitatul Devon, Marea Britanie.

{12} Apollon Nikolaievici Maikov (1821—1897), poet rus ale cărui versuri descriu imagini din patria natală, dar și momente din istoria Rusiei.

{13} *Călărețul de aramă*, A. S. Pușkin, traducere de George Lesnea, Editura Cartea Rusă, București, 1949

{14} În mitologia romană, după ce și-a omorât tatăl, Saturn a ajuns stăpânul universului, alături de sora lui, Ops, care i-a devenit și soție. I s-a prezis că, într-o zi, avea să-și piardă puterile când unul dintre fiii lui se va întoarce împotriva sa. Pentru ca acest lucru să nu se întâmple, de fiecare dată când Ops îi dăruia câte un copil, Saturn îl devora. Când s-a născut al șaselea fiu, Jupiter, Ops l-a ascuns pe insula Creta. Acesta va împlini profeția, căci, după un război ce aproape a distrus universul, Jupiter îl va închide pe Saturn în Tartar și va prelua puterea Olimpului.

{15} Colțunași umpluți cu came, cartofi, brânză, marmeladă sau dulceață.

{16} Soldat.

{17} Mâine va ploua cu tunete și fulgere.

{18} Districtul autonom Ciukotka este un district administrativ din Orientul îndepărtat al Rusiei.

{19} RAF – Royal Air Force – forța aeriană a Marii Britanii

{20} Termen din germani care înseamnă „război-fulger" și se referă la o doctrină militară ce pledează pentru o ofensivă generalizată, precedată de atacuri aeriene și bombardamente masive, urmate de atacuri foarte rapide.

{21} Clătite

{22} „Intimitate"

{23} „Cum n-am murit eu în locul tău! Absalom, fiul meu, fiul meu!" – *Vechiul testament*, A doua carte a lui Samuel 18:33.

{24} Dacă suporți să-ți vezi vorba sucită / De șarlatan, ce-ți spurcă al tău rost... / De poți ca munca vieții, năruită... / Fiule, s-o faci de la-nceput precum a fost. — Poezia *Dacă* de Rudyard Kipling, traducere de Dan Duțescu

{25} Mamă.

{26} Înălțimile Pulkovo reprezintă un lanț de dealuri situate în sudul Leningradului, azi Sankt Petersburg. Se întind spre sud-vest, în direcția Platoului Izhora, și ajung la o altitudine de 73 de metri. Au fost folosite ca linie de apărare în timpul Războiului Civil Rus și al asediului Leningradului, când nemții au ocupat dealurile din septembrie 1941 până în ianuarie 1944. Tot aici se află și Observatorul Astronomic din Pulkovo.

{27} Denumire atribuită în 1937 unei conserve din came de porc de către compania americană Hormel Foods Corporation.

{28} Lege promulgată de Franklin Roosevelt în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, la 11 martie 1941, care dispunea vânzarea, închirierea sau împrumutarea oricărei categorii de mijloace militare tuturor țărilor a căror apărare era socotită vitală pentru apărarea Statelor Unite.

{29} Șapka sau ușanca este o căciulă tradițională rusească prevăzută cu două clape și o parte răsfrântă pentru a acoperi urechile și ceafa.

{30} Numele statului provine din termenul spaniol *arizonac*, derivat din cuvintele *alĭ ṣonak*, care, în dialectul o'odhan din limbile uto-aztece, înseamnă „primăvară scurtă".

{31} Ora militară reprezintă o metodă clară și succintă de exprimare a timpului folosită de serviciile militare și de cele de urgență — operațiuni militare, stingerea incendiilor sau intervenții medicale. Diferența dintre exprimarea clasică a timpului și cea militară constă în modul de redare a orelor. De exemplu, metoda militară de exprimare a timpului redă miezul nopții ca 0000, în timp ce prânzul devine 1200; ora 1.00 a.m. devine 0100, iar 1.00 p.m. devine 1300.

{32} Terci

{33} Căsuță din lemn specifică unor sate rusești.

{34} În original, joc de cuvinte – *mortar and pestle. Mortar* înseamnă *mojar*, dar și *obuzier*, iar *pestle* – *pistil*, dar și *baros*.

{35} Psalmii 91:5:7

{36} Alexander Barrington, pentru totdeauna să te iubesc vreau.

{37} În original: Oh, how we danced/ On the night we were wed.../ We found our true love/ Though a word wasn't said.

{38} Vals compus de autorul român Iosif Ivanovici, publicat pentru prima oară în 1880 sub titlul *Valurile Dunării*. în Statele Unite ale Americii, piesa este mult mai bine cunoscută sub titlul *The Anniversary Song*, adaptare semnată de Al Jolson și Saul Chaplin

{39} *Călărețul de aramă*, A. S. Pușkin, traducere de George Lesnea, editura Cartea Rusă, București, 1949

{40} Evgheni și Parașa sunt personajele poemului.

{41} Traducere aproximativă

{42} Cum spui, dă-mi cărți… Pentru două mâini.

{43} Trei cărți de același rang și două cărți având alt rang, dar egale între ele. În caz de egalitate, mâna având cele trei cărți egale de rang mai mare câștigă.

{44} Robert Frost, Versuri, Editura Tineretului, București, 1969, pp. 94-95, traducere de Victor Felea

{45} Traducere aproximativă.

{46} Aluzie la Psalmii 23 – O cântare a lui David

{47} Aluzie la războiul ruso-japonez din 1904—1905, când imperiul rus și imperiul japonez și-au disputat Manciuria și Coreea.

{48} Lev Mekhlis (1889—1953), politician sovietic.

{49} Concept promovat de Karl Marx, care susține că „Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința".

{50} Nu arată prea bine, nu-i așa?

{51} O victorie à la Pirus este o victorie obținută cu un cost uriaș pentru învingător. Expresia este legată de regele Pirus al Epirului, care i-a învins pe romani la Heraclea în 280 î.H. și la Asculum în 279 î.H., dar a suferit pierderi imense în timpul luptelor. Plutarh relatează reacția lui Pirus la felicitările primite din partea supușilor: „Încă o victorie ca asta și suntem terminați".

{52} Regiune în partea de nord-est a Rusiei, care se întinde de la cursul superior al râului Kolîma la coasta de nord a Mării Okhotsk.

{53} Ecleziastul 4:10

{54} Psalmii 91:5:7

{55} pengar – bani, în suedeză

{56} Immigration and Naturalization Service – Serviciul de Imigrare și Naturalizare

{57} Din poezia *Noul Colos* de Emma Lazarus